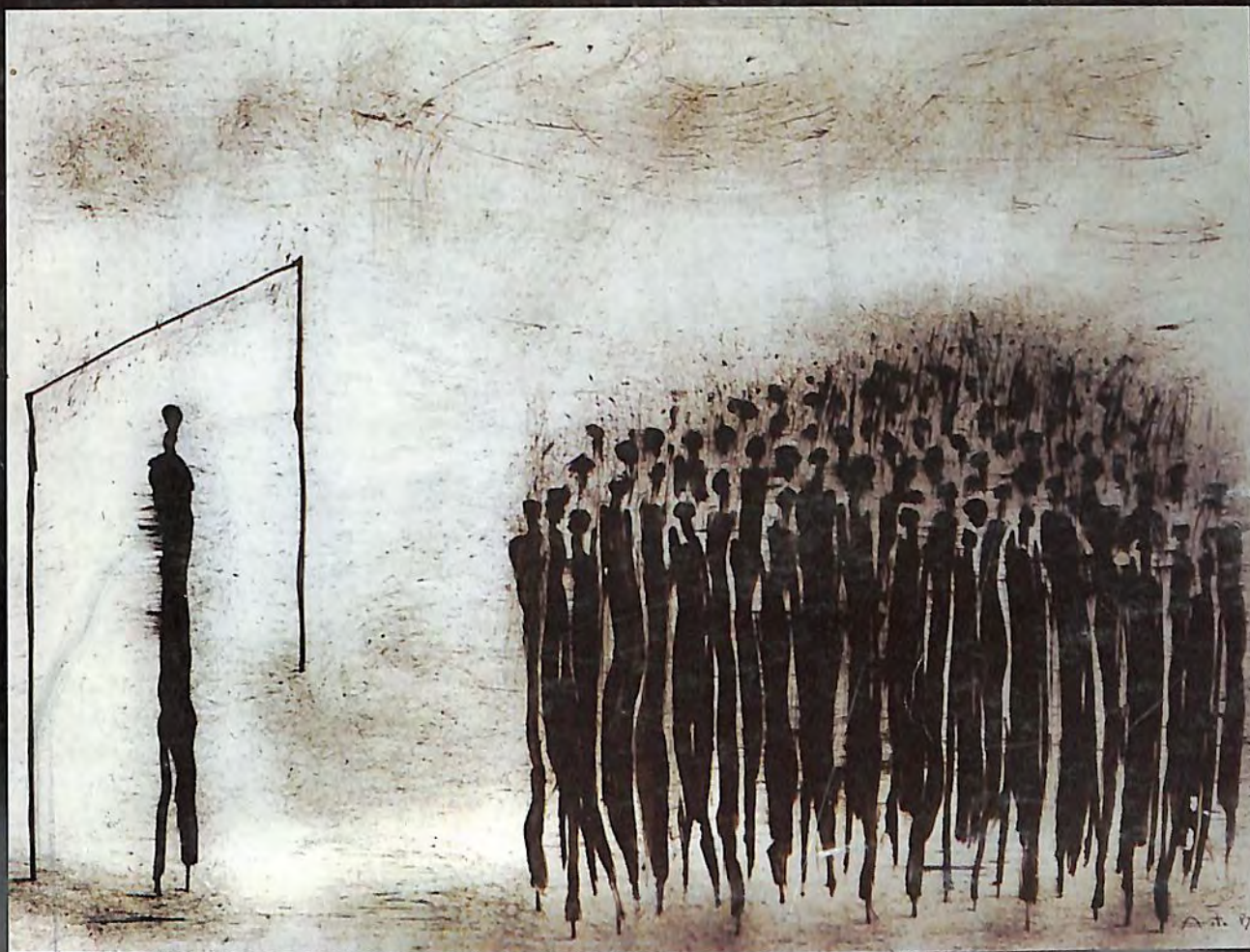

ՀԱՅՈՑ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

6

ԳԻՐԷ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

9(47.325)
Կ-25

ՀՀ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅՈՑ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԻՐՔ ԱՌԱՋԻՆ

ԵՐԵՎԱՆ
« ԳԻՐՔ »
2005

ՀՏԴ 01: 941(479.25)
 ՊՄԴ 91.9 : 63.3 + 63.3(23)
 Հ 253

Նվիրվում է Եղեռնի 90-ամյակին

Գիրքը տպագրվել է պետական պատվերով

Հ 253 Հայկական հարց: Հայոց Ցեղասպանություն: Մատենագիտություն.- Ե.: Գիրք, 2005.- Հ. 1, 348 էջ:

«Հայկական հարց: Հայոց ցեղասպանություն» մատենագիտությունը տպագրվում է երկու գրքով: Առաջինն ընդգրկում է հայերեն և օտար լեզվով գրքերի ու հոդվածների ցանկը և անվանացանկը: Երկրորդ գրքում ներկայացվում են հայերեն հոդվածների անոտացված ցանկն ու օժանդակ ցանկերը: Հայերեն գրքերը դասավորված են ըստ տարեթվերի՝ այբբենական կարգով, իսկ օտար լեզուներով նյութերը՝ ըստ լեզուների այբբենական դասավորության:

Հ $\frac{4406000000}{702(01) - 2005}$ 2005

ՊՄԴ 91.9 : 63.3 + 63.3(23)

ISBN 99930-65-25-0

Համաշխարհային պատմության մեջ բազմաթիվ են մարդկության դեմ գործած ոճրի և եղեռնագործության փաստերը, սակայն հայ ժողովրդի նկատմամբ թուրք բարբարոսների կիրառած ցեղասպանությունն այնքան զարհուրելի և անմախաղեպ էր, որ միջազգային պատմագիտական որակումների մեջ ի հայտ եկավ արմենոցիդ արտահայտությունը: Անմախաղեպ էր իր չափերով և ծավալներով, անմախաղեպ՝ աներևակայելի վայրագությունների դրսևորմամբ, անմախաղեպ՝ տևական հետևողականությամբ:

Բնօրրանի տերերի նկատմամբ քոչվորների նվաճողական նկրտումները հայտնի էին վաղուց ի վեր: Դրանց սրացումը 19-րդ դարի կեսերից հանգեցրեց արգուլիամիդյան կոտորածներին դարավերջին՝ թանգարանային մեկ հայի մնուշ թողնելու կարգախոսով: Ապա հասարակարգի վերածնունդ ժողովրդավարական քողի տակ հնարավորություն ընծեռեց երիտթուրքերին առավել ծրագրված պետական քաղաքականություն կիրառելու երկրի ներսում բնակվող ազգային փոքրամասնությունների, մասնավորապես՝ հայերի նկատմամբ: Առաջին համաշխարհային պատերազմը դարձավ ցեղասպանության ամենաբարենպաստ պայմանը՝ իրականացնելու դարեր շարունակ մոլագար ուղեղների որոճած պանիսլամական-թուրանական նպատակները: Բարենպաստ էր ոչ միայն պատերազմական մթնոլորտը, այլև մի շարք մեծ տերությունների անթաքույց համակրանքը Թուրքիայի նկատմամբ, որոնց անհաղորդ և մեռյալ հայացքի ներքո բազմիցս թուրքերն իրականացրել էին բարբարոսության անօրինակ փաստեր:

20-րդ դարասկզբի ամենասահմանակետցուցիչ երևույթը՝ հայերի ցեղասպանությունը, մեծ տերությունները փորձ անգամ չարեցին կանխելու: Միջամտեցին գլխավորապես առանձին անձինք և անհատներ, որոնք անզոր էին կասեցնելու դահճային մոլուցքը, մեծ հայասերներ և հումանիստներ, ովքեր մեր պատմական հիշողության մեջ հավերժորեն գնահատվելու են անգնահատելիով: Աշխարհի ապականվածության և անարդարության ցավալի վկայություն՝ մարդկային բարոյականությունը բանտված եզակի միայնության մեջ:

Եթե կանխվեր կամ ժամանակին դատապարտվեր և համապատասխան գնահատական տրվեր Հայոց Ցեղասպանությանը, ապա աշխարհը զերծ կմնար վանդալիզմի մմանօրինակ դրսևորումներից, մարդկության դեմ գծագրվող հրեշավոր այլ ծրագրերի հեղինակները չէին ապավինի մարդկության կարճ հիշողությանն ու մոռացկոտությունը:

Այժմ, երբ մեկ դար է բաժանում մեզ 1895 թվականի հայոց զանգվածային կոտորածներից, երբ իննսուն տարիների հեռվից տակավին մորմոքում է աշխարհասփյուռ հայության հավաքական հոգին և ոգեղենությամբ բռնկեցված հատուցում է պահանջում միլիոնավոր անմեղ մահատակների, խեղված ճակատագրերի, համաժողովրդական ողբերգության համար, երբ աշխարհի բազմաթիվ երկրներ մեկը մյուսի հետևից ընդունում են Հայոց Ցեղասպանության փաստն ու դատապարտում այն, Թուրքիան շարունակում է համառորեն դիմադրել... Ողջունելի էր, երբ Գերմանիան ընդունեց իր մեղքը հոլոքոսթի համար և ներում հայցեց հրեա ժողովրդից, որովհետև, անկասկած, ֆաշիզմը մի կեղտոտ բիծ էր քաղաքակիրթ գերմանացի ժողովրդի համար, այլ ոչ էություն: Եթե էությունը լինել, ապա չէր ընդունի, ինչպես չի ընդունում դեպի Եվրոպական ընտանիք ձգտող «քաղաքակիրթ» Թուրքիան՝ մոռանալով, որ երիտթուրքական պարագլուխներն արդեն

իսկ դատապարտվել են մեկ անգամ ռազմական դատարանի որոշմամբ, երկրորդը՝ «Նեմեսիս» հրաշամարտիկների գործողությամբ:

Հայկական հարցի և հայոց ցեղասպանության խնդրի ներկայիս քննարկումները ամենատարբեր մակարդակներում, մարդասպանների ժառանգների չքմեղանալու փորձերը, կնճիռը հարթելու ուղղությամբ դիվանագիտական շահարկումները, անընդհատ և հետևողական պայքարը ենթադրում են քարոզչական մեծածավալ աշխատանք և անգիջում պայքար, որպեսզի մի օր թուրքիան խոստովանի, որ 20-րդ դարասկզբին թուրքական պետությունը հայերի նկատմամբ իրականացրել է պետականորեն կազմակերպված ցեղասպանություն՝ իր բոլոր հետևանքներով, որն ըստ 1948 թվականի կոնվենցիայի միջազգայնորեն որակվում է Գեոցիդ, և պիտի հատուցի դրա համար: Ժամանակին և առ այսօր՝ շուրջ մեկ հարյուրամյակ, աշխարհի լրագրերում, պարբերականներում տպագրվել են այն փաստող բազմաթիվ հաղորդագրություններ, լույս են ընծայվել բազմաթիվ գիտական ուսումնասիրություններ և աշխատություններ, ականատեսների վկայություններ և հուշեր, հրատարակվել են արխիվային փաստաթղթեր: Դրանց հեղինակները ոչ միայն հայեր են, այլև օտարազգիներ, նույնիսկ թուրքեր: Դրանց լեզուն ոչ միայն հայերենն է, այլև գերմաներենը, անգլերենը, ֆրանսերենը, արաբերենը, նույնիսկ ծապոներենը: Ահա այս փաստանյութի մատենագիտությունն է ներկայացնում Հայաստանի Ազգային գրադարանը բոլոր ուսումնասիրողներին և գիտնականներին, բոլոր նրանց, ովքեր դույզն-ինչ կասկածում կամ թերահավատորեն են նայում փաստի ճշմարտացիությունը:

«Հայկական հարց: Հայոց ցեղասպանություն» մատենագիտությունը տպագրվում է երկու գրքով: Առաջին գիրքը ներկայացնում է Եղեռնին նվիրված հայերեն և օտար լեզուներով գրքերը, օտար լեզուներով հոդվածների անոտացված ցանկը, օժանդակ ցանկերը: Երկրորդ գրքում ընգրկված են հայերեն հոդվածների անոտացված ցանկը, օժանդակ ցանկերը: Վերոհիշյալ մատենագիտությունը, որ հրատարակության է պատրաստվել 1995թ. Եղեռնի 80-ամյակի առիթով, մինչ օրս չէր տպագրվել: Ռուսերեն մասն առանձին հրատարակվել է 1998թ.: Երկրորդ գրքում առանձին հավելվածով տպագրվելու է նաև 1995-2005թթ. տպագրված գրքերի ցանկը:

Հայերեն գրքերը դասավորված են տարեթվերով այբբենական կարգով: Օտար լեզուներով նյութերը դասավորված են ըստ լեզուների այբբենական կարգով:

Ժողովածուն չի հավակնում ամփոփելու ամբողջ փաստանյութը, մանավանդ որ տարբեր գաղթօջախներում պարբերաբար հրատարակվում են տվյալ երկրում, տվյալ լեզվով լույս ընծայվող հոդվածների և ուսումնասիրությունների առանձին մատենագիտական ցանկեր:

Համոզված ենք, որ այս գործընթացը շարունակվելու է մինչև արդարության հաղթանակը, հաղթանակ, որը չի պատկանում միայն հայ ժողովրդին, այլև քաղաքակիրթ աշխարհին, որպեսզի գա այն օրը, երբ այլևս ոչ մի ժողովուրդ չկազմի նման մատենագիտական ցանկեր:

Եվ այդ օրը կգա:

ԴԱՎԻԹ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
Հայաստանի Ազգային գրադարանի տնօրեն

ԳՐԹԵՐ

1878

1. ԾՐԱԳԻՐ կազմակերպական կանոնագրի Օսմանեան Հայաստանի=PROJET DE REGLEMENT ORGANIQUE POUR L'ARMENIE TURQUE- Կ. Պոլիս, 1878 (Տպ. Արամեան).- 55 էջ:

Քովանդ. Ծրագիր կազմակերպական կանոնագրի Օսմանեան Հայաստանի; Վիճակագիր Օսմանեան Հայաստանի; Վիճակագրական Ծանոթութիւն Օսմանեան Հայաստանի բազմամարդութեան վրայ:

2. ՉԵՐԱԶ ՄԻՆԱՍ. Թէ ինչ շահեցանք Պէրլինի վեհաժողովէն: Երկրորդ տիպ.- Կոստանդնուպոլիս, 1878 (Տնտեսական տպագրութիւն).- 31 էջ

Քովանդ. Չօն; Նախաբան; /Մինաս Չերազ, Թէ ինչ շահեցանք Պէրլինի վեհաժողովէն; Յաւելուած:

1879

3. ՉԵՐԱԶ ՄԻՆԱՍ. Հայաստան եւ Իտալիա.- Կոստանդնուպոլիս, 1879 (Տպ. Արամեան).- 46 էջ:

Քովանդ. Չօն; Նախաբան /Մինաս Չերազ, Հայաստան եւ Իտալիա

4. ՄԻՍԱԿ. Մի կաթիլ արտօսը զոր կը հեղու հայ մոխիրին վերայ.- Կոստանդնուպոլիս, 1879 (Տպ. Ա. Մ. Աշճեան եւ ընկեր).- 20 էջ:

5. ՔԵԼԷԿԵԱՆ Տ. Անցեալն եւ ապագան կամ Ազգային վերակազմութիւն /Գրեց՝ Տիրան Գ. Քելէկան.- Կոստանդնուպոլիս, 1879 (Տպ. Ա.Մ. Աշճեան եւ ընկեր).- 24 էջ:

Քովանդ. Առ հայ երիտասարդութիւն անցեալն եւ ապագայն կամ Ազգային վերակազմութիւն

1889

6. ԱՍՈՐԻ ԶԵՆՈՐ. Պատմութիւն Տարօնոյ: /Զոր թարգ. Զենոբ Ասորի: Երկրորդ տպագր.- Վենետիկ, 1889 (Տպ. Սրբոյն Ղազարու).- 68 էջ:

1892

7. ՄԱԼՈՒՄԵԱՆ Խ. Խրիմեան: Կենսագրական տեսութիւն: (Պատկերով).- Թիֆլիս, 1892 (Տպ. Կովկասեան գլխ. կառավարչապետի).- 96 էջ; դիմանկ.:

1893

8. ՐԱՖՖԻ. Արծիւ Վասպուրականի: (Խրիմեան Հայրիկ).- Թիֆլիզ, 1893 (Տպ. Յովհաննէս Մարտիրոսեանցի Օրբելեան).- 131 էջ, դիմանկ. :

Քովանդ. Ազգ. /Այրի Աննա Րաֆֆի; Մշակ (Նուէր Խրիմեան Հայրիկին); Մի քանի գծեր Խրիմեան Հայրիկի կեանքից; Հողագործին; Վարագ; Սկրտիչ Վարդապետ Խրիմեան; Կ. Պոլսի Ս. Պատրիարքի (Խրիմեանի) հրաժարումը (1873 թ.); 1873 թ. կուսակցութիւնները Կ. Պոլսի մէջ եւ Ազգային մամուլը (Խրիմեանի առիթով); Նուէր «Վասպուրական Արծիոյն» Կաթողիկոսական հարցի առիթով

1894

9. ԿՈՒԿՈՒՆԵԱՆԻ խմբի արշաւանքը: (Աքսորվածների պատկերով).- Վիեննա, 1894 (Տպ. ազատ Հ.Յ. Դաշնակցութեան).- 33 էջ.- թ.-6:

Քովանդ. Կուկունեանի խմբի արշաւանքը; 1890-ի շարժման նահատակները

10. ԿԱՐՆՈՅ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ. Կոտորածից առաջ: Կարնոյ կոտորածը: Յովհաննէս Կոր-կոտեան եւ զինագործ քահանայ.- Վիեննա, 1896 (Տպ. ազատ Յ.Յ.Դաշնակցութեան).- 96 էջ.- նկ.- թ.-7:

Բովանդ. Կոտորածից առաջ: Կարնոյ կոտորածը: Ազգ. հինգ դպրոցները եւ անոնց աշակերտները: Վիրաւորեալները: Զինագործ քահանայ: Կենսագրութիւն հայ յեղափոխական կեանքից /Գրեց Կարա Մելիք:

11. ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ Հայաստանն եւ քրիստոնէայ տէրութիւնը: Ատենախօսութիւն Ս.Ս.Գաբրիէլեանի, խօսեցեալ Նիւ Եորքի եկեղեցիներուն 1896 թուականին: /((Անգլիերէ-նին թարգմանութիւնը).- [Նյու Յորք, 1896].- 16 էջ:

12. ԳԵԼՅԵՐ Հ. պրոֆ. Համառօտ պատմութիւն հայոց: Յաւելուածովք թարգմանչին: Յանկ 1895էն-1897 հայոց կոտորածներու առթիւ լոյս տեսած գրքերու: Գաւազանագիրք կաթողիկոսաց եւ Պատրիարքաց Հայոց /Թարգմ. Հ. Գր. Վ. Գալէմքերեան.- Վիեննա, 1897 (Տպ. Մխիթարեան).- 133 էջ:

Բովանդ. Ազգ. Պրոֆ. Հ. Գելցեր, համառօտ պատմութիւն հայոց: Մատենագրութիւն: Եկեղեցական պատմութիւն հայոց: Յանկ 1895-էն-1897 Հայոց կոտորածներու առթիւ լոյս տեսած գրքերու: Գաւազանագիրք կաթողիկոսաց Հայոց: Ուղղելիք:

13. ՍՕՑԻԱԼ ԴԵՄՕԿՐԱՏԱԿԱՆ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ: Ծրագիր հնչակեան կուսակցութեան: Երրորդ հրատ. հանդերձ մեկնութիւններով.- Լոնդոն: Հրատ. հնչակեան կուսակցութեան, 1897.- 70 էջ:

Բովանդ. Ծրագիր հնչակեան կուսակցութեան: Բաժին Ա-Ե: Մեկնութիւններ: Բաժին Ա. եւ բաժին Բ. Սօցիալիզմ: Քաղաքացու եւ մարդու իրաւունքներ: Քաղաքական յեղափոխութիւն: Բաժին Բ. Դարձեալ քաղաքացու եւ մարդու իրաւունքների մասին: Յեղափոխութիւն: Աշխատաւոր ընդհանրութիւն: Յեղափոխական աշխատութիւն: Բաժին Գ. Կազմակերպութիւն: Ընդհանուր ապստամբութիւն: Յաւելիւ: Ազգասիրութիւն: Հայրենասիրութիւն:

14. ՍԱՊԱՅ-ԳԻԻԼԵԱՆ. Եւրոպայի քաղաքական դրութիւնը Բերլինի դաշնադրութիւնից յետոյ.- Րուսչուք, 1898.- 94 էջ:

Բովանդ. Յառաջաբան /Ս. Սապահ-Գիլեան: դաշնագրի բնաւորութիւնը: Հետեւանքը: Աւստրո-Գերմանական դաշնակցութիւնը: Անգլո-ֆրանս-ռուսական մերձեցումը: Եռապետական դաշնակցութեան գերիշխանութիւնը: Ներլո-ֆրանս-ռուսական մերձեցման քայքայումը: Եռապետական դաշնակցութեան համաձայնքին խնդիրների ազդեցութիւնը: Մեծ պետութիւնները Բալքաններում: Ֆրանս-Ռուսական համաձայնութիւնը: Անգլիայի արտաքին քաղաքականութեան ուղղութիւնը: Պետութեանց ներկայ համախմբումը: Զինուած խաղաղութիւնը: Եվրոպական ներդաշնակցութիւնը եւ Արեւելեան խնդիրը: Զորավարի իրավունքը տասնեկներորդ դարում: Կատարուած յառաջադիմութիւնը:

15. ԳԱԼԱՓԱՔԵԱՆ Ս. Գ.-եան «Ի խաչ հան զգա».- [Փարիզ], 1899.- 30 էջ:

16. ԼԵՕ. ԳԼԱԴՍՏՕՆ: (Կենսագրութիւններ).- Թիֆլիս, 1899 (Տպ. Ս.Գ. Ռօտմիսլանցի).- 279 էջ (Թիֆլիսի Հայոց հրատարակչական ընկերութիւն, թ. 163):

Բովանդ. Գլադստօն: Նրա ծնունդը: Գլադստօնի ծնունդը: Ընտանեկան կրթութիւնը: Գլադստօնի անձնաւորութիւնը: Ինչ է ասում ինքը Գլադստօն: Դ. Արեւելեան հարցը մինչև 1853 թուականը: Դաշնակցութիւն Ռուսաստանի դէմ: Պարիզի դաշնագրութիւնը: Ի՞նչ էր նա: Առաջին յարձակում Թիւրքիայի դէմ: Զ. «Բօլզա-րական սարսափներ և Արեւելեան հարց»: Է. Դարձեալ Արեւելեան հարցը: Սասուն:

17. ՄԵԼԻՔ-ԿԱՐԱԳԵՕԶԵԱՆ Գ. Գերմանական օգնութեան ընկերութիւնները Տաճկա-Հայաստանի համար: (Հետազօտութիւն).- Թիֆլիս, 1901 (Տպ. Ս.Ս. Ռօտմիսլանցի).- 77 էջ (Արտատպ. է «Մուրճ» ամսագրից):

Բովանդ. Որբանոցներ: Բերլինի կոմիտէի որբանոցները: Ֆրանկֆուրտի որբանոցները (բոլորն էլ Տաճկաստանում): Կեանքը որբանոցում եւ ուսումը: Այազգայնացիոմի հարցը: Կրօնի հարցը: Պատասխաններ եւ բացատրութիւններ: Յարձակումներ Հիլֆսբունդի վրայ: Եզրակացութիւն:

18. ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ ՔՐ. Ամբոխային տրամաբանութիւն.- Ժընեւ, 1902 (Տպ. Հ.Յ.Դաշնակցութեան).- 70 էջ, (Արտատպած «Դրօշակ»ից, թ.-13):

19. ՇԻՇՄԱՆԵԱՆ Ղ. եպիս. Իմ աքսորի կեանքը հանդերձ ծանօթութեամբ սուրբ տեղաց /Գրեց՝ Ղեւոնդ եպիսկոպոս Շիշմանեան, Յ'երուսաղէմ, 1902.- Գահիրէ, 1906 (Տպ. «Րամմի ընկ»).- 96 էջ:

Բովանդ. Նախաբան /Ղ.Ե.Շ.: Մասն Ա. Ուղեւորութիւն Սուլթան Համիտի Իրատէն: Մեկնում Կարինէ: Ութ օր ճեղքիլիք գիւղին մէջ: Ութ օր Սեւ ծովի վրայ:

20. ԱԿՆՈՒՆԻ Է. Կովկասեան վերքեր: Հտ. առաջին.- Ժընեւ, Հրատ. Հայ. Հեղ. Դաշնակցութեան, 1903 (Տպ. Ա. Տէվէճեան).- 368 էջ:

Բովանդ. «Ռուսացում» Դպրոցները եւ զինուորագրութեան «Վտանգը»: Տիպ Ռուսարարը (երկրորդ նամակ): Իշխան Գ.Ա. Գօլիցին: Հալա-անգլիական դաւերի ուրուականը: Հայ-անգլիական համակրութիւններ: Մինիստրի եզրակացութիւնը: (առաջին նամակ): Հալածասէր քաղաքականութիւնը եւ փոքրիկ ազգերը: Հայոց դպրոցները եւ զինուորագրութեան «Վտանգը»: Տիպ Ռուսարարը (երկրորդ նամակ): Իշխան Գ. Ա. Գօլիցին: Հալածանքի դարազուլիքը: Հայոց դպրոցների փակումը (երրորդ նամակ): Յալիշտակութիւն (Զորորդո նամակ): Դպրոցական կալվածքներ: Եկեղեցին եւ նրա հարստութիւնը: Նորանոր հարկների ծրագիրը: «Գնացեք ուսումնասիրեցեք (հինգերորդ նամակ): Անգլիական դաւերի ուրուականը: Հայ-անգլիական համակրութիւններ: Մինիստրի եզրակացութիւնը: Անարժէք զեկուցագիրը: Գաղտնի զեկուցում (վեցերորդ նամակ): Դէպի Պետերբուրգ: Գաղտնի զեկուցագիրը: Գաղթեցնեց հայերին: Թող լռեն փաստերը: Կրօնական հալածանք (յօթներորդ նամակ): Խաբուսիկ օրէնքը: Հալածանք: Խեղդած բողոք: «Փակել ընկերութիւնները» (ութերորդ նամակ): Պետերբուրգի տւած հրահանգը: Պէտք է փակել: Նոր կանոնադրութիւն: Բարեգործական հիմնարկութիւնների աւերակները: Պէտք չեն գրքերը (իններորդ նամակ): Թեմական դպրոցներ (տասներորդ նամակ): Կասկածներ թեմական դպրոցների դէմ: Արգելք նորերը բանալու: Կաթողիկոսութեան շուրջը (տասնմէկերորդ նամակ): Ներսէս Աշտարակեցու դիմումը հալածանք: Էջմիածնի համակրանքը դէպի ռուսաց տիրապետութիւնը: Թիւրքահայերի քաղաքական արժէքը: Մատթոս եւ Գեորգ կաթողիկոսների շրջանը: Հարւածներ Էջմիածնի իրաւասութեան: Փաստեր: Բարօն Նիկօլայի գաղտնի զեկուցագիրը: Դաի-վարպետները (տասներկուերորդ նամակ): «Հայերի գաղտնի ժողովները» եւ նահանգապետի հրամանը: Գեներալ Ֆրէդէ եւ հայկական ցոյց Էջմիածնում: «Հայերը քանդում են ռուսաց եկեղեցին»: Հայկական ցոյց Արծրունու թաղման ժամանակ: Զորքի շարժումը: Եպիսկոպոսական աքսորը: Մեծ դաւադրութիւնը եւ զաւեշտական վախճան: Կաշառքի աշխարհում (տասներեքերորդ նամակ): Հալածական լեզուներ (տասնչորսերորդ նամակ): Ռուսերէնը Կովկասում: Լեզուական տանջանք: «Ցենզոր» (տասնեկիներորդ նամակ): Հայկական շարժումը (տասնվեցերորդ նամակ): Յովսէփ արքեպիսկոպոս Արղութեանի ծրագիրը: Արարատեան թագաւորութիւնը: Ռուս-պարսկական պատերազմները եւ Ներսէս Աշտարակեցին: Հայկական զօրագունդը: Սան-Ստէֆանօյի եւ Բերլինի դաշնագիրները: Հալածանք թիւրքահայերի շարժման դէմ: Խստութիւններ Կովկասում: Մի քանի փաստեր: քաղաքական

Բովանդ.՝ Բրիտանական Միջալեւան /Պիեր Քիյար; Ամբոխային տրամաբանութիւն; Պատմական չա-
րիք; Միութիւն քիւրքերի հետ; Հայ-քրդական յարաբերութիւններ; Կովկասահայի տագնապը:

49. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ Մ. Դաշնակցութիւնը եւ նրա հակառակորդները: (Ծրագիր եւ
տակտիկա).- Թիֆլիս, 1906 (Տպ. «Հերմէս» ընկ.).- 196 էջ: (Յառաջի գրադարան, ք. 28)

Բովանդ.՝ Դաշնակցութիւնը եւ քիւրքահայ դատը; Սկզբունք եւ տակտիկա. Սոցիալիզմը դաշնակ-
ցութեան Ծրագրի մէջ; Դաշնակցութիւնը եւ ռուսահայ դատը Ազգային եւ դասակարգային; Բիւրոկրա-
տիզմը դաշնակցութեան մէջ. Ապակենտրոնացում եւ զեղծումներ; Միլիտարիզմը դաշնակցութեան մէջ; Մի-
ջակցին քիւրիմացութիւն. Բուրժուազիան եւ քիւրքահայ դատը; Համատարր եւ այլատարր. Կուսակ-
ցութիւնները Արեւմուտքում; Համատարր եւ այլատարր. Դաշնակցութեան սկզբունքային կերպարանքը;
Նախագիծը. քննադատութիւն ձախից. Դաշնակցութեան քաղաքական դաւանանքը; Սոցիալիզմը նախա-
գծի մէջ; Նրա պատմական զարգացումը Արեւմուտքում; Դաշնակցութիւնն ու գիւղացիութիւնը; Հողի
համայնացում; Նախագիծը. Ֆեդերացիա եւ ատոմոսմիա. Կովկասեան սօցիալ դեմօկրատները եւ ֆեդե-
րացիայի գաղափարը; Երեք տարի առաջ եւ այժմ; Հ.Յ. Դաշնակցութեան ազգային ծրագիրը; Տերիտորի-
ալ եւ կուլտուրական ատոմոսմիա; Նախագիծը. քննադատութիւն աջից. Նախագիծը միանգամայն օրի-
նաւոր; Վերջին ընդհանուր ժողովի որոշումները; Դաշնակցութիւնը կործանելու միտումներ; Դաշնակցու-
թեան անհրաժեշտութիւնը Հայկական կեանքում; Յաւելուած. Հայ Ազատագրական շարժումը «Անկախ»
Դատախազի առջեւ. Հայ յեղափոխական իդէօլոգիան, նրա ծագումը; 16-րդ եւ 61-րդ յղումները; Պատ-
մական իրականութեան խեղաթիւրումը; «Դատախազի» անձնաւորութիւնը:

50. ՆԱԽԱԳԻԾ Կովկասեան գործունէութեան.- Ժընեվ, 1906 (Տպ. Հ.Յ.Դաշնակցու-
թեան).- 16 էջ. (Հ.Յ.Դաշնակցութիւն).- 16 էջ:

51. ՀԱՆՏՈՒՇԵԱՆ ԳՐ. Հայկական հարցը Ռուսաստանում. /Թարգմ. Ս. Նազարեան.-
Թիֆլիս, 1906 (Տպ. Ս. Վարդանեանի, Գանովսկ.) 51 էջ.- ք. 3:

Բովանդ.՝ Հայկական հարցը Ռուսաստանում; փոքր ինչ պատմութիւն եւ փոքր ինչ վիճակագրութիւն;
Հայկական դպրոցների փակումը; Հայոց կրթական եւ բարեգործական հաստատութիւնների փակումը;
Եկեղեցական կալուածների վերացնելը եւ կաթողիկոսի աստիճանի փոքրացնելը; Ի՞նչու համար են
յուզվում հայերը; Ինչպէս է վճռվում հայոց հարցը:

52. ՍԱՍՈՒՆ Մուշի կռիւները 1904-ին.- Ժընեվ: Հրատ. Հ.Յ. Դաշնակցութեան, 1906.-
48 էջ; Դիմանկ; Քարտեզ:

Բովանդ.՝ Սասուն-Մուշի կռիւները 1904-ին: (Մասնակցողներու պատմածն); 1. Հեղինի կռիւ; 2.
Յունանի կռիւ; 3. Տափըքի դաւադրութիւնը; 4. Լաճըկանցիքի կռիւ; 5. Շենքի կռիւ; 6. Սեմալի կռիւ; 7.
Մերկերի կռիւ; 8. Իշխանաձորի կռիւ; 9. Կէլիի կռիւ; 10. Քոփի կռիւ; 11. Կըռըշիկի, Ծովասարի եւ
Բերդակի կռիւները; 12. Մկրագոմի կռիւ; 13. Դէրըքի (Աշտիշատ) եւ Կուրավուի կռիւները; 14. Սբուղանայ
եւ Գոմերի կռիւները; 15. Տերքեվանքի, Արաղի եւ Բերդակի կռիւները; Գոմսի կռիւ; 17. Կուրավայի կռիւնե-
րը; 18. Շեյխուսուֆի եւ Շամիրամի կռիւները; 19. Աղթամարի եւ Վանի կռիւները; 20. Կծակի կռիւները:

53. ՎԱՐԴՕ. Տասը տարի հայ յեղ. դաշնակցութեան մէջ: Պատմական ակնարկ: Այդ
կազմակերպութեան անցեալի եւ ներկայի ու եզրակացութիւններ ապագայի մասին.-
Վառնա, 1906 (Տպ. Արեւելեան).- 160 էջ

Բովանդ.՝ Դաշնակցութեան հետ դաշնակցիւ; Յեղափոխական խմբագրութիւն; Ընդհանուր ժողով;
Առաջին շրջան: Հրապարակային պայքարի եւ քննադատութեան; Հայի վերջին խօսքը չէնքով պէտք է լինի;
Սեզ խաբում են; Ո՞ր եք կորել; Նախ գտում /Վարդո; Մի նկատողութիւն; /Լեւոն Աթաբէկեան; Այժմ էլ պար-
տաճանաչ չենք /Բոլոնցքեան; Կարգապահութիւն /Վարդո; Բաց նամակներ դաշնակցական ընկերներին
/Վարդո; Իմ դիրքը դաշնակցութեան մէջ տաս տարվան ընթացքում; Դաշնակցութեան քիւրօները; Մեր-
կացումների միակ պատճառը եւ իմ հետեւողութիւնը:

54. ՎՏԱՐԱՆԴԻ: Վիտոշի բազէն.- Ժընեվ, 1906 (Տպ. Հ.Յ.Դաշնակցութեան).- 32 էջ:

Բովանդ.՝ Նախերգանք; Կրէժը; Բազէի երգը; Վիտոշ:

1907

55. Ա-ԴՕ. Հայ-թուրքական ընդհարումը Կովկասում (1905-1906) (Փաստական,
վիճակագրական, տեղագրական լուսաբանութիւններով).- Երեւան, 1907 (Տպ. Այվազե-
անց եւ Նազարեանց).- 442 էջ:

Բովանդ.՝ Երկու խօսք; Դրութիւնը Կովկասում նախ քան հայ-թուրքական ընդհարումների բռնկումը;
Բազուի նահանգ; Բազու; Առաջին կոտորածը Բազուում 6-ից 9-ն փետրւարի 1905 թ.; Երկրորդ կոտորածը
Բազուում 20-30 օգոստոսի 1905 թ.; Երրորդ կոտորածը Բազուում 20-25 հոկտեմբերի 1905թ.; Երեւանի
նահանգ; Երեւան; Առաջին ընդհարումը Երեւանում 20-22 փետրւարի 1905թ.; Երկրորդ ընդհարումը
Երեւանում 23-26 մայիսի 1905թ.; Երրորդ ընդհարումը Երեւանում 18 սեպտեմբերի 1905թ.; Չորրորդ
ընդհարումը Երեւանում 27-ը մայիսի եւ 8-9 յունիսի 1906թ.; Նախիջեւանի գավառ; Կոտորածը եւ
կողոպուտը Նախիջեւանում 12 մայիսի 1905թ.; Ավերումները Նախիջեւան գետի ստորին հովտում 12-15
մայիսի 1905թ.; Ավերումները Ջահրի գետի հովտում 12-15 մայիսի 1905թ.; Ավերումները Նախիջեւան գետի
վերին հովտում 12-18 մայիսի 1905թ.; Ընդհարումները Ալինջա գետի հովտում մայիս 1905թ.; Ընդհա-
րումները Շուռուք եւ Հիլան գետերի հովտում մայիս 1905թ.; Տուցակներ Նախիջեւանի գավառի ավերում-
ների; Շարուր-Դարալեագեազի գաւառ; Ավերումները Շարուրի գավառամասում 29-31 մայիսի 1905թ.;
Ընդհարումները Դարալեագեազի գավառամասում մայիս 1905թ.; Ընդհարումները Երեւանի գավառում
մայիս-յունիս 1905թ.; Ընդհարումները Էջմիածնի գավառում մայիսի 24-5 յունիս 1905թ.; Ընդհարումները
Սորմալուի գավառում 2-4 յունիսի 1906 թ.; Գամձակի նահանգ. Շուշի. Առաջին ընդհարումը Շուշում 16-22
օգոստոսի 1905թ.; Երկրորդ ընդհարումը Շուշում 12-22 յուլիսի 1906թ.; Շուշու գավառ; Ընդհարումները
Կառլառ գետի վերին հովտում 1905թ. օգոստոսից-1906թ. յունիս: Ընդհարումները խօջալու եւ
խնձորեստան գետերի հովտում օգոստոսից-նոյեմբեր 1905թ.; Ընդհարումները Քեօնդալան գետի հովտում
յունվարից-օգոստոս 1906թ.; Ընդհարումները Քէչգ-չայ եւ խոնաշէն գետերի հովիտներում օգոստոսից-
յունվար 1906թ.; Ընդհարումները Ասկերանում եւ Կառլառ գետի ստորին հովտում 1905թ. օգոստոսից-
1906թ. յունիս; Շուշա գաւառի աւերած գիւղերի ցուցակները; Ջիւանշիրի գաւառ; Ընդհարումները
Խաչէնի ձորակում կամ Խաչէն գետի հովտում օգոստոսից-նոյեմբեր 1905թ.; Ընդհարումները Մար-
դակերտի կամ Աղդարայի շրջանում օգոստոսից-յունվար 1906թ.; Ընդհարումները Թարթար գետի հովտում
1905թ. սեպտեմբերից-1906թ. յունիս; Ջիւանշիրի գաւառի աւերած գիւղերի ցուցակը; Ընդհարումները
Ղուզ գիւղերի շրջանում օգոստոս 1905թ. եւ օգոստոս 1906թ.; Ընդհարումները Հաղրուքի ձորի շրջանում
օգոստոս 1905թ.; Ընդհարումները Բանագուրի ձորակի շրջանում սեպտեմբեր 1905թ.; Ընդհարումները
Սարի գիւղերի շրջանում սեպտեմբեր 1905թ.; Ջիբրայիլի գաւառի աւերված գիւղերի ցուցակը; Ջան-
գեզուրի գաւառ; Ընդհարումները բուն Ջանգեզուրում; Ընդհարումները Գորիսի շրջանում օգոստոս
1905թ.; Կոտորածը Սինքեմոլում 19-22 օգոստոսի 1905թ.; Ընդհարումներն ու աւերումները Խոզնավար,
Խնածախ, Ջէվա, Ազիզալի եւ Հարար գիւղերում օգոստոսից-դեկտեմբեր 1905թ.; Երկու Ջէջիմլուների
աւերումը դեկտեմբեր 1905թ.; Դարաղշլաղի ընդհարումները 1905թ. սեպտեմբերից-1906թ. փետրվար;
Ընդհարումները Տաթևի շրջանում յունվարից օգոստոս 1906թ.; Ընդհարումները Սիսիանում յունիսից-
դեկտեմբեր 1905թ.; Կոտորածը Դարաբասում 25-27 դեկտեմբերի 1905թ.; Ընդհարումները Սիսիանում
յունվարից-յուլիս 1906թ.; Ընդհարումները Ղափանում; Ընդհարումները Ագարակ-Ուժնիսի շրջանում
յունվար եւ օգոստոս 1906թ.; Ընդհարումները Հաների կամ Անդրաջունանի շրջանում 2-15 օգոստոսի 1906
թ.; Ընդհարումներն Օխչիի ձորում կամ Օխչի գետի հովտում 8-15 օգոստոսի 1906թ.; Ընդհարումները Բա-
սուտ գետի հովտում 6-15 օգոստոսի 1906թ.; Ջանգեզուրի գաւառի աւերած գիւղերի ցուցակը; Գամձակ.
Աւերն ու կոտորածը Գամձակում 18-23 նոյեմբերի 1905 թ.; Գամձակի գաւառ; Ընդհարումները Դարա-Չայ
գետի հովտում 1905թ. հոկտեմբերից- 1906թ. փետրվար; Ընդհարումները Քիւրակ-Չայ գետի հովտում
հոկտեմբերից-դեկտեմբեր 1905թ.; Ընդհարումները Գամձակ գետի հովտում; Ընդհարումները Արթունջուր
կամ Ղուշղարա գետերի հովտում սեպտեմբերից-դեկտեմբեր 1905թ.; Ընդհարումները Շամքոր գետի
հովտում 1905թ. նոյեմբերից-1906թ. յունվար; Բաղաքեմո-Գետաբէկի կամ Բարբարո-Սուքիների շրջան 19-
25 նոյեմբերի 1905թ.; Գամձակի գաւառի աւերած գիւղերի ցուցակը; Ղազախի գաւառ; Կողոպուտն ու
հրդեհը Ղազախ քաղաքում եւ Թօւլզ, Թաթլի, Աղստաֆա կայարաններում 18-28 նոյեմբերի 1905թ.; Կրէն
գիւղի աւերումը 20-28 նոյեմբերի 1905թ.; Ընդհարումները Հասան-Սու, Թօւլզ եւ Խնձորկուտ գետերի հո-
վիտներում 1905թ. նոյեմբերից-1906թ. յունվար; Ընդհարումները Բաշ-Քէնդ եւ Ճամբարաք գիւղերի շուրջը
1905թ. դեկտեմբերից-1906թ. յունվար; Ընդհարումներն Աղստաֆա եւ Կունեն գետերի հովիտներում
յունվար 1906թ. Ղազախի գաւառի աւերած գիւղերի ցուցակը; Ընդհարումներն Արէշի գաւառում 28
նոյեմբերի 1905 թ.; Արէշի գաւառի աւերած գիւղերի ցուցակը; Նուխու գաւառ; Թիֆլիսի նահանգ; Թիֆլիս;
Ընդհարումները Թիֆլիսում 22-30 նոյեմբերի 1905թ.; Կողոպուտները Բօրչալուի գաւառում նոյեմբեր եւ
դեկտեմբեր 1905թ.; Բօրչալուի գաւառի աւերած գիւղերի ցուցակը; Աւերած գիւղերի ընդհանուր
ցուցակը; Ռմբակոծութիւն եւ էկզէկուցիա; Հայ-թուրքական համագումարը; Դառը խոստումները;
Հ.Յ.Դաշնակցութիւնն ինքնապաշտպանութեան գործում; Հետեւանք; Սպանւածների անանաջուցակը:

85. ՄԻՔԱՅԼԵԱՆ ՔՐ. Ամբոխային տրամաբանություն /Ազատութեան մատենադարան.- քիւ 6.- Կ.Պոլիս, Հրատ. Հ.Յ.Դաշնակցութեան.- 1909 (Գրատուն Ա. Տէվէճեան).- 91 էջ:

Քովանդ. Յառաջաբանի տեղ; Ամբոխային տրամաբանություն; Պատմական չարիք; Ծանօթութիւն օտար բառերու:

86. ՉԻՖԹԵ-ՍԱՐԱՅ. Թուրք թէրօրի օրերէն: Իմ բանտարկութիւնս.- Կ.Պոլիս: Հրատ. Օննիկ Արզուման, 1909 (Տպ. Սազաեան).- 24 էջ:

87. ՊԱՐԹԵԷՆ Ս. Կիլիկեան արհաւիրքը.- Կ.Պոլիս, 1909 (Գրատուն Նշան-Պապիկեան).- 214 էջ, նկ., դիմանկ.

Քովանդ. Չարիքին հանդէպ: (Յառաջաբանի տեղ); Կիլիկեան արհաւիրքը: Դէպի Կիլիկիա; Բօթ եւ ահազանգ; Վերապրողներուն համար օգնութեան կոչեր; Տուր, տուր...; Դահիճներն ու զոհերը; Վաղորդայնը Ատանայի մէջ; «Մենք մեզի»; Այլասերուն; Կիլիկեան որբերը; Անիրաւուած մը; Հայ մը-մարդ մը; Դէպի արդարութիւն; Կիլիկեան սառսուռներ. Աղէտքի Սեմին վրայ; Սովեալներուն տողանոցը; Գառնուկներու երանակը; Ծովուն վրայէն; Դէպի Ատանա; Վերապրողները; Աւերակներուն վրայ; Հայրապետը; Կիլիկեան մղձաւանջը. Իր կնոջ ու քոյրերուն ի խնդիր; Գերման... հայասիրութիւնը; Տապանաքարի մը զետեղումը; Ժամուն բակը; Անդարմանելին; Կը խաբուր կոր, թուրքեր... Սա բարի օտարները... Օսմանեան արդարութիւն:

88. ՍԵՐՈՔ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ=ԱՂԲԻՐ= (Համառօտ կենսագրական, պատկերով միասին): Բ. տպագրութիւն, նոր յաւելումներով.- Կ.Պոլիս, 1909.- 45 էջ; դիմանկ.(Ազատութեան մատենադարան.- քիւ 15):

Քովանդ. Աղբիւր Սերոք; Սերոքի յիշատակին /Հայ-գուսան:

89. ՓԱՓԱՋԵԱՆ Վ. Հաջի Բէգ: (Հայ յեղափոխական կեանքից) /Մատենաշար «Ազդակ» քիւ 2.-Կ. Պոլիս, Հրատ. Արծիւ ժողովրդական գրավաճառանոցի, 1909 (Տպ. Արշակ Կ. Կարօեան).- 132 էջ, նկ.:

Քովանդ. Յառաջաբանի տեղ /Կրթանես Փափազեան; Հաջի Բէգ:

1910

90. ԱՏՈՍ. Պետական վերանորոգութիւնն ու հողային հարցը.- Կ.Պոլիս, 1910 (Տպ. Ա. Շահէն).- 68 էջ: (Արտատպ. Ազատամարտ օրաթերթէն սրբագրութիւնով ընդլայնուած)

Քովանդ. Պատմական անուններու խեղաթիւրում-Անքաղաքագիտութիւն; Պաշտօնական տեղեկագիր քրտական տարրի եւ աիստականութեան մասին; Հարստահարութիւններու մշտական վիճակը: Ի՞նչ կատարուեց; Հողային օրենսդրութեան ոգին ու անոր անխուսափելի հետեւանքը; Հողային օրենքի ոգին եւ անոր կրած շեղումներն ու զեղծումները; Հարստահարութեան ձեւեր; Հողային օրենքը:

91. ԱՏՈՍ. Մեր հաւատամքը: Ազգային հարցի մասին: Ճախճախուտքը.- Կ.Պոլիս; Հրատ. Արծիւ ժողովրդ. գրավաճառանոցի, 1910 (Տպ. եւ կազմատուն Օ. Արզուման, ք. 39).- 160 էջ (Կարմիր տետրակներ, քիւ 1)

Քովանդ. Յառաջաբանի փոխադրէն: Փոթորիկէն յետոյ նոր լուսաբանութիւններ; Ազգութիւն կամ Ազգային հաւաքական անհատականութիւնները (Միութիւն թե լուծում): Խտրականութիւններու պատմական հիմքը; «Օսմանցի». Ծագումն ու բովանդակութիւնը; Վիժումը; Նոր շրջան; Իթիհատը-Սայթաքումներ; Ազգային գաղափարը; Մենատիրութեան, շովինիզմի, միլիտարիզմի քաղաքականութիւնը եւ զտուող Ազգայնական ձգտումները; Որո՞նք եղած են Ազգային գաղափարի ներկայացուցիչները; Ազգային գաղափարի զտումը; Մեր իտեալը; Ճախ ճախուտքը:

92. ԲԻՒՐԱՏ ՍՄԲԱՏ: (Տէր Ղազարեան). Երլտըզէ Սասուն: (Պատմական վէպ).- Կ.Պոլիս: Տպ. ագր.-հրատ, Վաղինակ Ս. Բիւրատ, 1910.- 1308 էջ.- նկ. դիմանկ. («Ժամանակակից մատենաշար» Վաղինակ Ս. Բիւրատի)

Քովանդ. Հտ. Բ. Սասուն հոգեվարքի մէջ: Կառավարութեան հալածանքը; Քուրդներուն արարքները

ղաշտին մէջ; «Սասուն հոգեվարքի մէջ; Մեծ արիւնհեղութիւնը Եօզկատ; Մշեցի պանդուխտներ; Հտ. Գ. Հիւպատոսական վերջին տեղեկագիրներ Հայաստանի վրայ; «Կառավարութեան կատաղութիւնը Խուլքի մէջ; «Գաղթային հոսանքը դէպի Կովկաս»; «Ժողովուրդի վիճակը, կառավարութեան հալածանքը; Քրդերու հարստահարութիւնները; Թալաններ եւ սպանութիւններ; Հերոսական խումբն Անտոքի մէջ; Սասունի ապստամբութիւնը /ՍԱԼ.; Թօգատի արիւնհեղ դէպքը; /Թաթառ; Տեղեկագիր Կիլիկիոյ; Սասնոյ ապստամբութիւնը եւ կոտորածը /Տարօնացի; Սասունցի քաջ Գրգօի ընտանիքը /Ղազար Մօսէան; Սասնոյ ներկայ վիճակը /Վ.-Տ. Տարօնոյ ճգնաժամը; Ցուցակ ներկայ մարդահամարի: Ցուցակ Սասնոյ հետեւեալ գիւղերու մարդահամարի: Աղբի գիւղ, տուններ; Խտան գիւղ; Կեալառաշ գիւղ; Թխիկ գիւղ; Հիթինկ գիւղ; Խաւանք գաւառի, Բուն Տալվորիկի ներկայ մարդահամարը: Սպղանք գիւղ; Եղկարդ գիւղ; Ձորեր գիւղ; Հարթք գիւղ; Հոսնուտ գիւղ; Փուրխ գիւղ; Խլովիտ գիւղ; Դուալինք գիւղ; Հազմանք գիւղ; Հլովինք գիւղ; Էզուտուն (որ է Տալտրիկ); Տալվորիկի վերի գիւղ; Խիւանք գաւառի հետեւեալ գիւղերու ներկայ մարդահամարը. Իշխանաց-ծոր գիւղ; Սէլիթ գիւղ; Ընկուզնակ գիւղ; Արտլօնք գիւղ; Փսանայ Գաւառի գիւղերը; Շատախ գաւառի գիւղերը; Սասուն գաւառի մեկ քանի գիւղերը; Տալտրիկի թալաններուն վնասները:

93. ԲԻՒՐԱՏ ՍՄԲԱՏ: Բանտէ բանտ: Պատմական վէպ: Հտ.Գ.- Կ.Պոլիս: /Տպագր.- Հրատ. Վաղինակ Բիւրատ, Կ.Պոլիս, 1910 (Տպ. Սուլթան Համամ Սօլա թաշ).- 1048 էջ:

94. ԳՕԶՈՒՆԵԱՆ Մ. Կարապետ: Վէպ ազգային ընկերական կեանքէ.- Կ.Պոլիս, 1910 (Տպ. Վաղինակ Ս. Բիւրատ).- 816 էջ; Տիտղթ. վրա «Քասիմ» («Ժամանակակից մատենաշար» Վաղինակ Ս. Բիւրատ)

95. ԹԵՂԴԻԿ Ա. Ամիս մը ի Կիլիկիա: (Կցկտուր նօթեր).- Կ.Պոլիս, 1910 (Տպ. Վ. եւ Հ. Տէր-Նէրսէսեան).- 213 էջ

Քովանդ. Մեկնումի պահը; Աղօթքի; Շղթայակիր զոյգը; Ճամբորդներուն հետ; Մերսին; Տեսքեր եւ յուշեր; Ատանա; Լացի ու քաղցի օրեր; Կիրակեմուտ; Այրիներ եւ որբեր; Սփոփարար երեւոյթ; Դէպ ի պաշտօնատուն; Հիւանդներուն մոտ; Փրկարար թաքստոցը; Տխուր այցելութիւն մը; Աղէտավայրը ջուրերու մէջ; Վերյիշումներ; Ներկայէն եւ անցեալէն; Պատկերին ի տես (կոյր «Հօւիա»); Սօր սէր; Հաճնոյ հայր Սուրբը; Ժամուկէս ի Մասիս; Գիշեր մը ի Համիտիէ; Էրգինի բանտարկեալները; Քաջերու հայրենիքը; Առաքեալին ծննդավայրը:

96. ԿԱԴՄՈՍ: Ի՞նչու հայը հայդուկ եղաւ: Յուշեր բռնապետութեան օրերէն: Իրական կեանքէ կենդանի պատկեր հայի տառապանքին.- Կ.Պոլիս, 1910 (Տպ. Ջարեհ Ն. Պէրպէրեան).- 14 էջ:

Քովանդ. Գերիները; Մեմակեացները:

97. ՄՈՒՇԵՂ ԵՊԻՍԿ: Ատանայի ջարդը եւ պատասխանատուները: /Հրատ. «Ազգ»-ի.- քիւ 2, երկրորդ տպագր.- Պոսթոն, 1910 (Տպ. «Ազգ»ի).- 64 էջ:

Քովանդ. Երկու խօսք /Մուշեղ եպիսկոպոս; Կանխամտածուած ոճիրը:

98. ՇԵՐԵՆՑ Գ. Ալթուն Դէրեսի կամ մի գիշեր Բաղէշի բանտուն 1893-96.- Թիֆլիս, 1910 (Տպ. «Պրօգրես»).- 52 էջ:

Քովանդ. Մի քանի խօսք յառաջաբանի տեղ /Գ. Շ.; Ալթուն Դէրեսի կամ մի գիշեր Բաղէշի բանտուն:

99. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՈԱՄԿԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ: Ծրագիր եւ կանոնագիր.- Կ.Պոլիս, 1910 (Տպագր. Արշակ Կարօեան Պապը Ալի ճատտէսի).- 24 էջ:

Քովանդ. Նախաբան: 1. Կազմութիւն եւ աշխարհահայացք /Սահմանադրական-ռամկավար կուսակցութեան հիմնադիրներ; Ծրագիր սահմանադրական-ռամկավար կուսակցութեան: Հիմնական սկզբունքներ; Նպատակ; Գործելու կերպ; Յատակագիծ: Սահմանադրական երաշխաւորութիւններ; Քաղաքային իրաւունքներ; Պետական կազմ; Արդարութիւն; Հանրային կրթութիւն; Զինուորագրութիւն; Գաւառական կազմ; Տնտեսական բարենորոգումներ; Կազմութիւն սահմանադրական-ռամկավար կուսակցութեան; Վերաբնութիւն ներկայ ծրագրի; Սահմանադրական-ռամկավար կուսակցութեան ներքին կանոնագիրը:

100. ՍԵՊՈՒՀ. Դրուագներ Սասունի կռիւներէն: Դէպի Սասուն: Աւօի պատմութիւնը.- Կ.Պոլիս: Հրատ. Արծիւ ժողովրդական գրավաճառանոցի, 1910 (Տպ. Օ. Արզուման, ք. 55).- 52 էջ:

Բովանդ. Դրուագներ Սասունի կռիւներէն: Դէպի Սասուն: Մատօի յիշատակին: Աւօի պատմութիւնը: Պաշտելի Գեորգ Զավուշի յիշատակին:

101. ՍԵՄԵՐՃԵԱՆ Մ. (Զէյթունցի). Զրացանակիր քահանան եւ լեռան քարոզիչը /Տպագր.- Զրատ. Վաղինակ Ս.Բիւրատ.- Կ.Պոլիս, 1910.- 56 էջ:

Բովանդ. Ա. Տէլի Քէշիշ. Զէյթունցի համբաւոր Տէր Օհան Զավուշը-Պէոյիւքեանի կենսագրութիւնը:

102. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ Մ. Վերածնվող հայրենիքը եւ մեր դերը: (Դաշնակցութեան 20 ամեակի առիթով).- ժընել: Զրատ. Զ.Յ. Դաշնակցութեան, 1910.- 414 էջ: դիմանկ: նկ.

Բովանդ. Զայ մարտական կազմակերպութիւնը, նրա միասիւսն թիրաքայում, Ռուսաստանում, Պարսկաստանում: դիւսնագիտութիւնը եւ մեր դատը: II. Զերոսները: Ո՞ր է հայկական պանթօնը: Դէմքեր: Արամեանը: Աւօ: Զաքարեան եւ Մարտիկ: Զրայր: Պէտօ Սարուխանեան: Պէտօ Սերենչեան: Վահան Մանուէլեանը: Կարօ-Զօրեան: Բաբէկ Սիւնի: Դերօյեան: Ժամհարեան: Մարտիրոս: Ստեփանեան: Կարօ-աստրախանցի: Անանուն հերոսները: «Վիտօշի բազէն: Դանտեան դժողը: III. Ի՞նչ արինք եւ ի՞նչ չա՞րինք: Դաշնակցութիւնը սինթեզ հայ ժողովրդի երեք հատածներին: Միջկուսակցային համերաշխութեան վրիպումները ու պատժառը: Դաշնակցութիւնը եւ մակեդոնացիք: Դաշնակցութիւնը եւ թիրաքերը: Երկրորդ մաս: Կացութիւնը հայրենիքում: Մեր հաւատածը եւ մեր անելիքը: I. Յեղափոխութիւնը: Զարած եւ հակահարած: Օսմանեան վերիվայրումի համաշխարհային արժէքը: Անդրադարձումները դրսում եւ ներսում: Յաղթական բանակը, նրա մտաւոր պարագլուխները: Աղետալի վրիպումներ: Նախապրիւեան Սահմանադրութիւնը եւ հայ ժողովուրդը: Աղանա: II. Զամազգային ինքնապաշտպանութիւն: Զարդի կօշմարը չի փարատվել: Ինքնապաշտպանութիւնը Ռուսական Զայաստանում: V Զամագումարի որոշումը: III. Զայրենասիրութեան դաւանանքը: Ի՞նչ է հայրենիքը: Դաշնակցական հայրենասիրութիւնը: Երեք հատվածների միութիւն: Թիրաքիա, Ռուսաստան, Պարսկաստան: Մեր դիրքը նրանց վերաբերմամբ: IV. Յեղափոխութիւնը եւ Ազգային-քաղաքական հարց: Ռուսաստան: Ազգային հարցը եւ համաշխարհային էօլիցիայի ձգտումը: Մեր ազգային գանգատի միւթը՝ նոյնն է երեք միջաւայրում: Ռուսական յեղափոխութիւնը նրա վայրկեանական յաղթանակը եւ նրա վիժման պարագաները: «Ազգերի ինքնորոշումը», որպէս ընդհանուր նշանաբան: V. Յեղափոխութիւնը եւ Ազգային-քաղաքական հարց: Թիրաքիա: Ազգամիջեան կացութիւնը Եւրոպայում եւ Թիրաքիայում: Փոքրամասնութեան իրաւունքները: «Քրդական վտանգը»: Ապագան: VI. Յեղափոխութիւնը եւ կրօնական հարց: Եկեղեցի եւ դպրոց: VII. Յեղափոխութիւնը եւ սօցիալական հարց: Սօցիալիզմ եւ միջազգայնութիւն: VIII. Վերջաբան: Յարատեւութեան ուժը: Ազգային անհատականութիւնը եւ տիեզերական մանողութեան օրէնքը: Պատմութեան ռիթմը: Նոր կեանքի արշալոյսին:

103. ՓԱՐՍԱՆՏ Ա. Արեան ճանապարհով: Կովկ. Զայ-թաթ. արիւնահեղ ընդհարումները.- Կ.Պոլիս, 1910 (Կենդրոնատեղի, Կովկասեան գրավաճառատուն, Սահմուտ-փաշա).- 16 էջ:

Բովանդ. Արեան ճանապարհով: Կովկասի հայ-թաթ. արիւնալի ընդհարումները: (Ռուսական նենգամիտ քաղաքականութիւնը): Նախերգանքը: Դեռօրը կատարուած էր:

104. ԲԱԶԲԵՐՈՒՆԻ: Բաղա գիւղի աւերումը.- Վաղարշապատ, 1910 (Տպ. Մայր Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի).- 80 էջ: (Արտատպած «Արարատ» ամսագրից)

Բովանդ. Բաղա գիւղի աւերումը. ԱԶԴ: 1905 յուզիչ թուականը, նախապատրաստութիւնները, Բէտուգ Աղայ Կարաբէգովի այցը Բաղային. Ալլահեար Բէգ Զուլդազարովը եւ նրա հասարակաց դիրքը: Կոտորած Զագեան կայարանում. Դէսպանութիւն Ալլահիար Բէգի մօտ. Յարձակումն Զառչի գոմերի վերայ. Զայերի փախուստը բինաներից դէպի գիւղ: Ալլահիար Բէգի գալուստը բաղացոց մօտ: Ալլահեար Բէգը հարսանիքում. Բաղայի փրկանքը: Մեսրոբ քահանայի գաղտնի դէսպանութիւնը գեներալ նահանգապետի մօտ: Յարձակումն Բաղա գիւղի վերայ: Տների հրդեհումն: Բնակիչների սարսափահար փախուստը: Փոքրիկ Անահիտը: Մանուկների կոտորածը: Ազգակիցների խմբովին կոտորածը Առաքելի ձեռքով: Սահացած բաղացիների թիւը: Բաղացիների փախուստը դէպի Զարդախլու եւ այլ գիւղեր, դիմումն Գանձակի գեներալ-նահանգապետ գեներալ-լեյտենանտ ֆելդշերին եւ Կովկասի փոխարքայ Կոմս Վորոնցով-Դաշկովին: Զոսանք դէպի Բագիլիզ գիւղը եւ կողոպուտի ենթարկուիլը: Կանգ Զիւզադարով Բէգերի մօտ: Զայերի մէջիղում: Գրիգոր քահանայի հետախուզութիւնը. Ոմանց հայերի բնակավայրը Քեշիշքեանդում: Զայերի դրութիւնը Բագիլիզում, Զիւզադարովների մտադրութիւնը հայերին բաժանելու: Զու դէպի Դուլալի, Կադիմ Իբադուլալի օղլի եւ նրա կողոպուտը հայերին. Բաղացիների վիճակը Շամշադինու հայ գիւղերում. Զու դէպի վերին Աղդան գիւղը. Զայերի դրութիւնը Քարվանսարա գիւղում եւ դարձը դէպի Բաղա: Ստալօղ լուրեր, Գագիկ ուսուցչի դարձը. Զայերի չուն դէպի վերին Այփլու գիւղը. Նոր յարձակումն Զարդախլուի վերայ. Բէգերի գաղտնի խորհրդակցութիւնը Կարաբէգովի մօտ եւ նրա որոշումները: Սարգիս Արաբեգեանի դէսպանութիւնը. Ժանդարմների պետի կարգադրութիւնը եւ հայերի ճանապարհորդութիւնը դէպի

Զագեան կայարանը եւ դէպի Թիֆլիզ եւ դարձ: Զեքիմեանի եւ Բաստումեանի սպանութիւնը. Ալլահեար Բէգը եւ Գրիգոր քահանան. Վերջինիս նամակը. Ալլահեար Բէգի նամակը. Բաղայի վնասների հաշուեցուցակը: Տխուր հանդէս:

105. ՕՏԵԱՆ Գ. Սահմանադրական խօսքեր ու ճառեր.- Դամբանականներ մահերու առթիւ գրուածներ.- Կ.Պոլիս: Զրատ. Միքայէլ կազմարարեան, 1910 (Տպ. Գատէր).- 193 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Խրիմեան հայրիկի նամակը /Զայրիկ: Գործի մասին /Մ. Կազմարարեան: Գրիգոր Օտեան /Զրանդ (Կիրճեան): Օտեանի շիրիմը /Ազախ: Գրիգոր Օտեան (Իր դերը Ազգ. Սահմանադրութեան մէջ): Խնդիր վերաքննել սահմանադրութեան: Վիճակային համագումար ժողովոյ վճիռը: 1866 յուլիս 22-ի ընդհանուր ժողովոյ որոշումը: Նշանաւոր եպիսկոպոսաց ոմանաց բերանացի կամ գրաւոր դատաստանները: Ներսէս եպիսկոպոսի խոսքը 1866 յուլիս 22-ի ընդհանուր ժողովի ատենագրութենէն քաղուած /Յովհաննէս եպիսկոպոս Սէթեան: Խորեն եպիսկոպոսի նամակը առ տեղապահն պատրիարքական /Խորեն եպիսկոպոս: Զարստահարութեանց տեղեկագիր: Տեղեկագիր բնիչ յանձնաժողովոյ: Դամբանական պարոն Խաչատրոյ Պարտիզպանեանի: Բարունակ պէ: Ողբ ի վերայ բարեկամին /Գ. Ս. Օտեան: Կոիզէլ /Գ. Ս. Օտեան: Սահ Վ. Զիւկոյի /Գ.Ս. Օտեան: վերջին հառաչանք /Գ.Ս. Օտեան:

106. ՕՐՄԱՆԵԱՆ ՄԱՂԱՔԵԱՅ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ Յիշատակագիրք երկոտասանամեայ պատրիարքութեան: Պրակ առաջին.- Կ.Պոլիս, 1910 (Տպ. Վ. եւ Զ. Տէր-Ներսէսեան).- 67 էջ:

Բովանդ. Զրատարակութեանս նպատակը: Պատրիարքական ընտրութիւն: Կառավարութեան կարծիքը: Իմ ըմբռնումս: Ընտրողների տեսութիւնը: Ազգային վարչութիւն: Վարչական պատասխանատւութիւն: Վարչական համերաշխութիւն: Սահմանադրութեան պահպանութիւնը, խնդիրը: Սահմանադրութեան կիրառութիւնը: Վարչութեան փոփոխութիւնը: Գաւառական վարչութիւններ: Ինչ ինչ դիտողութիւններ: Սկզբնական կացութիւն: Պաշտօնավարութեան սկիզբը: Սկզբնական ուղղութիւնը: Նախադասուած կերպը: Կերպին գործածութիւնը: Յայտարարութեանց աստիճանը: Զնարար եղանակը: Տիրող եղանակը: Ընդհանուր կարծիքը: Ուղղութեան արդիւնքը: Մասնաւոր պարագաներ: Կարօտութեանց նպաստներ: Ներքին կարգադրութիւններ: Զրաժարելու փաստը: Բացառիկ կարգադրութիւններ: Կիլիկիոյ խնդիրը: Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը: Կիլիկիոյ ընտրութիւնը: Կրկին պնդումներ: Վարչութեան շարունակութիւնը: Վարչութեան վերակազմութիւնը: Դարձեալ պնդում: Զրաժարականի նպատակը: Ապագայի նախատեսութիւնը: Կարծեցեալ ակնկալութիւններ: Միալ ենթադրութիւններ: Զամոզիչ պատճառ: Շահ եւ հաճոյք: Աշխատութեան աստիճանը: Ժողովուրդի զգացումը: Եկեղեցական հանդէսներ: Վարժարանական մտադրութիւն: Պատրիարքութեան դերը: Ապագայի հոգածութիւն: Մնալուն հետեւանքները: Դէսպանախորհուրդի հետ: Ազգային խնդիր:

1911

107. ԱԿՆՈՒՆԻ Է: Բողոքի ձայն: Կովկասահայ քաղաքական բանտարկեալները: (Ցարական հալածանքի մի էջ).- Պօսթըն, Զրատ.«Զայրենիք»-ի, թիւ 20, 1911:

Բովանդ. Դիմումն Ամերիկեան մտաւորականութեան /Է. Ակնունի: Շղթայի աշխարհը: Պատմական ակնարկ: 1908-ի կալանաւորները: Խուցերի մէջ: Պատճառները: Ներքին: Արտաքին: Քննութիւնը: «Դաշնակցութեան գործը»: Միապետական ռուս քիւրդկաւորներ: Միջազգային բողոքը: Յաւելած: Որոշումներ: Նիւ Եորք: Ֆիլատելֆիա: Բօստօն: Սան Ֆրանսիսկօ: Պրովիտենս: Ռիսօր: Մրօյ: Ռէստ Զօպօլըն: Կալիֆօրնիայի: Կալիֆօրնիայի օրէնսդրական մարմինն որոշումները:

108. ԱՏՐՊԵՏ: Եիւաղը: Քէօր-Զիւսէյն փաշա քիւրդը: Անսահման իշխան: Թրքահայերի ներկայ վիճակը.-Թիֆլիս, 1911 (Տպ. «Կուլտուրա»).- 42 էջ:

Բովանդ. Եիւաղը. Ամթափի գաւառը: Բախտի անիւ: Ստորաքարշ պաշտօնեաներ

109. ԱՍԼԱՆԵԱՆ Գ. Վրդ. Ժիրայր: (Յեղափոխական առաքեալին կենսագրութիւնը) (1881-1884): Պատկերագրող: /Զրատ. 3. Գըլըճեան գրատուն.- Կ.Պոլիս, 1911 (Գրատուն 3. Գըլըճեան).- 104 էջ, նկ.:

Բովանդ. Ներածութիւն: Տիար Գ. Յեղափոխական մարդը: Գալուստ, Շահեն Խիւտալեան Ժիրայր Երզնկայի մէջ: Գ. Ճշմարիտ եղափոխական Տիար դէպի Բինկեան: 2. Տիար բուն իր դերին ու նուիրական պարտաւորութեան մէջ.- Յեղափոխիչ: Է. Փոքրիկ պատմվածքներ Տիարի կեանքէ: Ժիրայրի իր քրոջ Զայ-

Բ. մաս. Ատանայի եւ Յալէպի նահանգներուն մէջ տեղի ունեցած ջարդ եւ ինքնապաշտպանութիւնները: Տարսոնի ջարդը; Գօզ-Օլուզի ջարդը; Ապտօղլուի ջարդը; Միսիսի ջարդը; Յամիտիի ջարդը; Օսմանիի ջարդը; Սայ-Կէլիտի ջարդը; Շէյխ-Մուրատի ինքնապաշտպանութիւնը; Տօրթօլի ճակատամարտը; Միսի ինքնապաշտպանութիւնը; Հաճընի ճակատամարտը; Գարս-փազար եւ Ճին Թորոս; Ֆէքի դէպքը; Ատանայի առաջնորդական վիճակներուն պաշտօնական վերջին տեղեկագիրը; Պաշտօնական ցուցակ Ատանայի նահանգին մէջ այրած շէքերուն; Յալէպի նահանգին մէջ անթաքիյ ջարդը; Քեսապի ջարդը; Գըրըզ-խանի ջարդը; Պէլլանի դէպքը; Սիվէլտիյ դէպքը; Մարաշի դէպքը; Անտըրընի շրջականներուն դէպքը; Կեօքսիճի շրջականներուն դէպքը; Տպաւորութիւնը Ձէթունի մէջ; Յալէպի նահանգին մէջ եղած վնասները (Յալէպի առաջնորդ Գեր. Տ. Շահ. Ծ. Վրդ. ի կողմէ ղրկուած); Մարաշի Արկածեալ գիւղերուն վնասները (Մարաշի առաջնորդարանէն ղրկուած); Ամերիկացիի մը տպաւորութիւններն ու կարծիքը Կիլիկիոյ աղէտին մասին (Հրատարակուած «Նիւ Եորք Թայմզ» օրաթերթին մէջ); Կիլիկիոյ աղէտին մէջ զոհուածներուն թիւը; Պաշտօնական հեռագիրներ Ատանայի ջարդին պատասխանատուներէն: Կուսակալ ճէվատ Պէյի հեռագիրները; Ճէպլէի Պէրէքթ (Էրզին)ի Միւթսարըֆ Ասաֆ Պէյի հեռագիրները; Միսի կառավարիչ Հասան Պէյի հեռագիրները; Մեծ Եպարքոսին հեռագիրը; Հայ-Ազգային հեռագիրներ; Անճնական հեռագիրներ Գ մաս. Բանտարկութիւն, դատաւարութիւն եւ դատապարտութիւններ: Բռնի առնուած սուտ վկայութիւններ; Ատանայի բանտին մէջ; Կիլիկիոյ աղէտին առթիւ մահուան դատապարտուած հայերը; Էրզինի պատերազմական ատեանի կողմէ դատապարտուած հաճընցիները; Ատանայի պատերազմական ատեանին կողմէ դատապարտուած հայերը; Ատանայի մէջ վեց անմեղ հայերն ինչպէս կախաղան հանուեցան; Էրզինի մէջ հաճնցի Գարեգին Աճեմեանին կախաղան բարձրանալը; Ատանայի կրօնական պետերուն կողմէ տրուած բողոքագիրներուն պատճենները; Անմեղ հայերը կախուելէն ետքը այլեւայլ տեղեր քաշուած հեռագիրը /Եուսուֆ Քէմալ; Կրօնական պետերուն պատասխանագիրը: Քննիչ յանձնաժողովէն Եուսուֆ Քէմալ պէյ Էֆ.ի; Ատանայի քրիստ. կրօնական պետերուն պաշտօնական յայտարարութիւնը; Պատերազմական ատեանի անարդարութեանը մասին բողոքագիր; Օսմանեան երեսփոխանական ժողովին; Անարդարութեան դեմ; Պաշտօնական քննիչ յանձնաժողովին բողոքները; Մեծ Եպարքոսին պատասխանը; Յակոբ Պապիկեանի տեղեկագրէն քաղուածներ /Յակոբ Պապիկեան; Յակոբ Էֆ. Պապիկեանի Ատանայէն վերադարձած միջոցին ըրած յայտարարութիւնները; Կիլիկիոյ աղէտը ֆրանսական ակադեմիային առջեւ 1910 նոյեմբ 25 ին ներկայացուած Ակադեմական Մ. Ֆռետէրիք Մասոնի կողմէ; Եգիպտացի ազնուազարմ եւ գրագետ իսլամի մը բողոքը: (Հրատարակուած Եգիպտական «Էլ Մուգաթթամ» շաբաթաթերթի, 18 թիւ եւ 16/29 Ապրիլ 1909 օրինակին մէջ); Կիլիկիոյ աղէտը օսմ. երեսփ. ժողովին առջեւ (19 Ապրիլ 1909); Վարչապետ Հիւսէյնի Հիլմի փաշայի կողմէ կարդացուած դահիլճի ծրագրէն Կիլիկիոյ աղէտին վերաբերեալ մասը; Կիլիկիոյ աղէտը ֆրանս. երեսփ. ժողովին առջեւ; Կիլիկիոյ աղէտը Անգլիոյ երեսփ. ժողովին առջեւ; Մասնավոր տեղեկագիրներ Կիլիկիոյ աղէտին մասին Ազգ. վարչութեան Ա. պատիրիակութեան, հիւպատոսներու, օտար թղթակիցներու, միսիօնարներու եւ լատին կրօնական միաբանութեանց տեղեկագիրներէն քաղուածներ; Կոտորածին պատասխանատուները:

Ե. մաս. Պաշտօնական տեղեկագիրներ: Օսմ. կառավարութեան քննիչ յանձնաժողովին առաջին տեղեկագիրը; Ատանայի պատերազմական ատեանին գրպարտալի տեղեկագիրը /ճէվատ; Ատանայի հայոց առաջնորդ Գեր. Տ. Մուշեղ Եպիսկոպոսի ինքնաարդարացումը: Պատասխան առ Ատանայի նախորդ կուսակալ ճէվատ պէյ /Մուշեղ Եպիսկոպոս; Հայոց անմեղութիւնը հաստատող նախարարական շրջաբերական; Հայոց անմեղութիւնը հաստատող նախարարական շրջաբերականին թարգմանութիւնը; Հաշտութեան սեղանին վերայ խօսուած ճառը; Գաղտնի դաւադրութիւններ Յալէպի նահանգին Ազգային տեղեկագիրներէն քաղուածներ; Կիլիկիոյ աղէտին պատասխանատուներուն ամբողջական ցանկը; Ատանայի նահանգ; Յալէպի նահանգ; Բարեգործներու ցանկը; Քեսապի կոտորածին առթիւ աղէտելոց հանդէպ իրենց մարդասէր վերաբերումներով ծանօթ անձիք; Կարելոր յայտնութիւն մը; Կիլիկիոյ ջարդը «Իթթիհատ Վ. Թերազզը» կուսակցութիւնը կազմակերպեց, կըսէ թուրք երեւելի պատմագիր Գրագետ Մուրատ Պէյ /Մուրատ; Օգնութիւններ; Օսմանեան կառավարութեան կողմէ եղած օգնութիւնները; Ազգ. Պատրիարքարանի նպաստից յանձնաժողով; Միջազգային նպաստից յանձնաժողով; Կիլիկիոյ որբախնամ կեդր. յանձնաժողով; Կիլիկ. կեդր. այրիախնամ յանձնաժողով; Կիլիկիոյ այրի կիներուն թիւը; Գրական բաժին Կիլիկիոյ աղէտին առթիւ հայ բանաստեղծներու գրած բազմաթիւ ողբերգներէն մի քանին; Պարը /Սիամանթօ (Ատոմ Եարճանեան); Կիլիկեան մոխիրներուն /Դանիէլ Վարուժան Վերջին օրօր /Ռուբէն Սեւակ; Դէպ Սիհուն /Լեւօն Եսաճանեան; Ատանայի մոր անոլներուն /Էդուարդ Գօլանճեան; Ատանայի երգը /Ամբաս Բիւրատ; Կիլիկեան աղէտին առթիւ ժողովրդական աշուղներու կողմէ գրուած բազմաթիւ եղերերգութիւններէն մէկը: Ատանանըն տեսքանը /Ատանալը Լեւոն Էպեան (Աշրգ Իսսանի); Մահամերձ նահատակի մը վերջին հրաժեշտը; Կիլիկիոյ աղէտին առթիւ հրատարակուած գիրքերը; Վերջին խօսք:

Ասատուրեան եւ որդիք):-208 էջ.
Բովանդ. Յառաջաբան /Կահան Շահիրման; Հայկական խնդիրն ծագումը. Ա.գլ. Հայկական խնդիրն առաջ; Թուրքերուն ըմբռնումը հպատակ ցեղերու շարժումներուն եւ ընդհանուր բարենորոգմանց մասին;

«Ղալաթիոյ օջախ» կուսակցութիւնը եւ նրա գործունէութիւնը եւ Կ. Պօլսի հայերի ձգտումը դէպի
ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ: Ե մաս. Գլուխ առաջին. Ռուսական յաղթութիւնը եւ Կ. Պօլսի հայերի ձգտումը դէպի
Ռուսաստան: Հայկական մասնաւոր ժողով 1877 ինկտ. 21-ին: Հայոց Ներսէս պատրիարքի պահպանողա-
կանութիւնը: Խրիմեան Վարժապետեանի դէմ: Թիւրք կառավարութիւնը ականա պատճառ քաղաքական
հայկական խնդրի ծագման: Զինադադարի պայմանները: Կիլիկիա: Իզմիրեանի դերը հայկական

135. ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ: Վկայական: Թիւ 1251: Տաճկ. կեդր. վարիչ մարմին.- Կ.Պոլիս, 1913.- 18 էջ:

Բովանդ. Ծրագիր սօցիալ դեմոկրատ հնչակեան կուսակցութեան: [Տաճկաստանի համար]; Մասն Գ. Ազգային խնդիրներու նկատմամբ պաշտպանել բաղկացուցիչ ազգութիւններու քաղաքական լիակատար իրաւունքները; Մասն Ե. Սահմանադրական թուրքիոյ հանդէպ ժխտել ամեն տեսակ անջատողականութիւն; Կազմական կանոնագրէն հատուածներ; Անդամակցութեան պայմանները; Անդամներ; Պատմական մաս:

136. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ Մ. Հայկական շարժման նախապատմութիւն: Հատոր երկրորդ.- Ժընեվ: Հրատ. Զ.Յ.Դ., 1913.- 287 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. I. Վաթսունական թւականներ: Զեյթունի ապստամբութիւնը (1862 թ.): Պատճառներ; Դուռը կուզէր քարուքանդ անել հայ արծիւների բոյնը; Ազիզ փաշայի ամօթալի նահանջը; Ապստամբութեան անդրադարձումները ազգային կացութեան վրայ; հայ ժողովրդական ցոյց Կ. Պոլսում; Սահմանադրութիւնը; Սահմանադրութիւնը եւ հայկական գաւառը; II. Հայկական խնդրի ծագումը; Հայաստանը Ազգային ժողովի մէջ: Խրիմեանի չուն Մշոյ դաշտից դէպի Պոլիս; 1870-ի Տեղեկագիրը; Հայաստանցու զանգատները Ազգային խորհրդարանում; 1871-ի հոկտեմբերյան պատմական նիստը; Հայկական հարցը զարնում է աղայական չկամութեան; Խրիմեանի փորձերը Սահմանադրութիւնը վերաքննելու; III. Ներքին ոստիւր; Հայ կեղեքիչ տարրերը; IV. Քրդական պատուհասը; V. Վեհաժողովի նախօրեակին: Հայկական խնդիրը Վարժապետեանի օրով; Հայ երեսփոխանների ճառերը օսմանեան առաջին պարլամենտում; Սան-Ստեֆանո եւ յուսախաբութիւն; Դէպի Բերլին; Մի ահազանգ՝ Վեհաժողովի նախօրեակին; VI. Վիժումը: «Հայութիւնը մեռել տարր» Հայաստանի մէջ; 61-րդ յօդուածը, այնուամենայնիւ վաստակ էր; Կացութիւնը աւելի ծանրացաւ Բերլինից յետոյ; VII. Պատերազմի անդրադարձումները: Բարենորոգման առաջին փորձ; Հայ զօրավարներ ցարական բանակի գլուխ; Լօրիս Մէլիքօվի տակտիկը; Անգլիական փորձ բարենորոգման; VIII. Արեւելեան խնդրի զարգացումը; Անգլո-Ռուս հակամարտութիւն; IX Երիտասարդ Թիւրքիա եւ համիսլամութեան ուրուականը; X. Արդիւլ-Համիդ; XI. Ընթոստացումի հովեր:

137. ՏՈՒՕ ԷՏՈՒԱՌ: Արեւելեան խնդիրը եւ Հայկական Հարցը իր ծագումէն մինչեւ մեր օրերը: (Վարժատրուած ֆրանսական կաճառէն): (Պատկերազարդ) /Թարգմ. Եր. Սրամբէշխանլեան.- Կ.Պոլիս, 1913 (Տպ. Նշան Պապիկեան).- 628 էջ; («Կիւրմապերկ» մատենաշար, թիւ 12):

Բովանդ. Արեւելեան խնդիրը: Ներածութիւն: Սահմանում Արեւելեան խնդրին; Մասն երկրորդ. Թուրքիոյ բարենորոգումը եւ բաժանումը; Գլուխ Գ. Գ. Եւրոպական միջամտութիւնը եւ անկախութիւն (1826-1829); Թիւրքմենչայի դաշնակցութիւնը ընդ մէջ Ռուսիոյ եւ Պարսկաստանի (փետրուար) Ռուսերն ի Հայաստան եւ Պալքաններուն մէջ (1828-1829); Ադրիանուպոլսոյ դաշնագիրը (14 սեպտ. 1829) Գլուխ Զ. Խրիմի պատերազմը եւ անոր հետեւանքները-բարենորոգումներ եւ ինքնօրինութիւններ. Ա. Ֆրանսիա, Անգլիա եւ Ռուսիա Խրիմի պատերազմը. Կարսի առումը (1855 նոյեմբեր 27); Հաշտութեան բանակցութիւնը; Գլուխ Է. Պալքանեան պատերազմ (1877-1878); Դ. Պերլինի դաշնագիրը եւ իր գործադրութիւնը: Սան-Սթեֆանոյի դաշնագիրը (1878, մարտ 3); Մասն երրորդ. Ներկայի խնդիրները: Գլուխ Ը. Եւրոպա.- Հայաստան.- Կրետէ.- Սակեդոնիա: Բ. Հայաստանի կոտորածները (1894-1896); Հայկական քաղաքականութիւնը; Հայաստանի լուսաւորչական եկեղեցին; 1860-ի հայկական սահմանադրութիւնը; Հայերը սուլթանին ծառայութեանը մէջ; Սան-Սթեֆանոյի եւ Պերլինի դաշնագիրները; Անգլիական միջամտութիւն ի նպաստ Հայոց; Ռուսական նոր քաղաքականութիւնը ընդդէմ Հայոց, Կեդրոնացում Ալեքսանդր Գ. ցարին ժամանակ; Սուլթանին հալածանքը հայոց դէմ; Կոտորածներու քաղաքականութիւնը; Սասունի ջարդերը (օգոստ.-սեպտ. 1891); Եւրոպայի միջամտութիւնը; Կ. Պոլսոյ առաջին կոտորածը (1895 հոկտ.); 1895 հոկտ. 20ի իրատէն; Մեծ կոտորածը (նոյ.-դեկ. 1895); Վանայ կոտորածները (յունիս 1896); Օսման պանքայի դէպքը. Կ. Պոլսոյ երկրորդ կոտորածը (օգոստ. 1896); «Մարդասպան սուլթանը» եւ «Կարմիր սուլթանը»; Եւրոպական քաղաքականութիւնը-Անգլիական առաջարկները; Օսմ. կայսրութեան ամբողջութեան ֆրանսական բանաձեւը: Եզրակացութիւն: Գ. Արդի վիճակ Արեւելեան խնդրին:

138. ՐԱՖՖԻ. Տաճկահայք: (Հայոց Հարցը): Երկրորդ տպագր. Նոր նիւթերով լրաց /Հրատ. այրի Աննա Րաֆֆի, թ. 28.- Վիեննա, 1913 (Տպ. Միխայիլեան).- 163 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Ազգ. /Այրի Աննա Րաֆֆի; Ինչ կապ կայ մեր եւ Տաճկաստանի հայերի մէջ; Տեղեկագիրք գաւառական հարստահարութեանց Կ. Պոլիս 1876թ. (Պաշտօնական հրատարակութիւնը ազգային պատրիարքարանի); Հարստահարութիւններ; Ոճրագործութիւններ; Կրօնափոխութիւններ; Ինչ վերանորոգութիւններ են պէտք Տաճկական Հայաստանին; Քրդական Միութիւն; Քուրդը եւ թուրքը; Փախուստի ճանապարհը; Նպաստներ; Երուսաղէմի պատմական նշանակութիւնը հայերի համար; Յայտարարութիւններ:

139. ՐԵԿԼԱ ԲՕԼ ՏԸ: Լրտեսներու երկիրը եւ Ապտ-իւլ-Համիտ: /Թարգմ. Բ. Պօզա-ճեան.- Կ.Պոլիս, Հրատ. Հմայեակ Արամեանցի, թիւ 6.- 1913 (Տպ. «Կոհակ»)- էջ 183:

Բովանդ. Գլուխ Ա. Ակնարկ մը Ապտ-իւլ-Ազիզի թագաւորութեան վախճանին վրայ եւ Սուրատ Ե.ի գահակալութիւնը; Գլուխ Բ.; Գահակալութիւն; Ապտ-իւլ-Ազիզի մահը; Սուրատ Ե-ի հիւանդութիւնը; Ապտ-իւլ-Համիտի արարքները; Գահընկեցութիւն ու իր հետեւանքները; Գլուխ Գ. Թագաւորութեան մը սկիզբը; Թուրքիա եւ Եւրոպա; Գլուխ Դ. Օսմ. Սահմանադրութիւնը; Օսմ. խորհրդարանը; Պատերազմի յայտարարութիւն; Գլուխ Ե. Թուրք եւ ռուս պատերազմը; Սան-Սթեֆանոյի ու Պերլինի դաշնագիրները; Սուլթան Ապտ-իւլ Համիտի ծրագիրները; Գլուխ Զ. Ապտ-իւլ-Համիտ եւ իր պետական մարդիկը; Գլուխ Է. Ապտ-իւլ-Համիտ կայսերազուն իշխան, Վեհապետ; Եւ մենամուտ հալածիչ; Գլուխ Ը. Կարմիր սուլթանը եւ կիները; Գլուխ Թ. Ելընդզի պալատը եւ իր գաղտնիքները; Գլուխ Ժ. Կ. Պոլիս ի՞նչպէս լրտեսներու երկիր դարձաւ; Գլուխ ԺԱ. Սուլթան Ապտ-իւլ-Համիտ խան Բ. եւ Սուրատ Ե.; Վերջաբան: Արեւելեան խնդիրը:

140. ՕՏԵԱՆ Ե. Պողոս փաշա Նուպար: (Կենսագրական նօթեր) /Գրեց՝ Երուանդ Օտեան.- Կ.Պոլիս: Հրատ. Եփրատ գործակալութ., 1913 (տպ. Արաքս).- 100 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Պողոս փաշա Նուպար (Կենսագրական նօթեր); Կաթողիկոսական կոնդակը /Գեորգ Ե. կաթողիկոս Ամենայն Հայոց; Պերլինի դաշնագրութեան 61-րդ յօդուածը եւ Հայկական պահանջումները /Պողոս Նուպար; Պողոս Նուպար փաշայի նամակը /Պողոս Նուպար; Հայաստանի ջարդերէն ետքը /Ժ.Բլէնմանսո:

1914

141. ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ: (Նիզամնամէի Միլլէթի Երմենեան).- Կ.Պոլիս: Հրատ. Արծիւ ժողովրդական գրավաճառանցի, 1914.- 48 էջ:

Բովանդ. Պատճէն Ազգային սահմանադրութեան: (Նիզամնամէի Միլլէթի Երմենեան) բարձրագոյն դուռ: Տեսչութիւն արտաքին գործոց /Ալի; Բարձրագոյն դրան եւ Ազգային յանձնաժողովներուն առ կայսերական կառավարութիւն մատուցած յայտագրին օրինակը; Ազգային սահմանադրութիւն հայոց: Հիմնական սկզբունք; Գլուխ Ա.Ազգային կեդրոնական վարչութիւն: Ա. Պատրիարք Կոստանդնուպոլսոյ: Ընտրութիւն եւ հրաժարում; Բ. Պատրիարքական դիւանատուն; Գ. Պատրիարք սրբոյ Երուսաղէմի; Դ. Ազգային կրօնական ժողով; Ե. Քաղաքական ժողով; Զ. Քաղաք. ժողովոյ կողմէն կազմուած Ազգ. խորհուրդը եւ հոգաբարրութիւնը; Է. Թաղական խորհուրդը; Ը. Ազգային ընդհանուր ժողով: Կազմութիւն եւ պարտաւորութիւն; Ընտրութիւն եկեղեցական երեսփոխանայ; Ընտրութիւն աշխարհական երեսփոխանայ; Գլուխ Բ. Ընդհանուր կանոնք ժողովոյ եւ խորհրդոյ; Գլուխ Գ. Ազգային տուրք; Գլուխ Դ. Ազգային գաւառական վարչութիւն; Գլուխ Ե. Վերաքննութիւն սահմանադրութեան:

142. ԱՏՈՍ: Ազգային սահմանադրութիւնը: Գիծեր մեր մշակույթի պատմութենէն: Պատմական եւ քննադատական ուսումնասիրութիւն: /Հասարակագիտ. մատենաշար, թիւ 2.- Կ.Պոլիս: Հրատ. Արծիւ ժողովրդական գրավաճառանցի, 1914.- 164 էջ:

Բովանդ. Ներածութիւն /Ատոմ; Ազգային սահմանադրութեան ընդհանուր գիծերը ու գրութիւն; Պատմական ծագումն ու զարգացումը; Ազգ. սահմանադրութեան ընդհանուր գիծերը ու սկզբունքները; Պատրիարք Կ. Պոլսոյ. ընտրութիւն եւ հրաժարում; Ապակեդրոնացում; Օ. Սահմանադրականութիւն կամ ժողովրդապետութիւն; Ազգ. Կիլիկիոյ եւ Աղթամարի կաթողիկոսութիւնները; Առաջարկներ Ազգ. Սահմանադրութեան բարեփոխելի յօդուածներու մասին (Ամփոփում); Ազգային սահմանադրութիւն հայոց. հիմնական սկզբունք; Գլուխ Ա. Ազգային կեդրոնական վարչութիւն. Ընտրութիւն եւ հրաժարում; Գլուխ Բ. Ընդհանուր կանոնք ժողովոյ եւ խորհրդոյ; Գլուխ Գ. Ազգային տուրք; Գլուխ Դ. Ազգային գաւառական վարչութիւն; Գլուխ Ե. Վերաքննութիւն սահմանադրութեան:

143. ԱՏՈՍ: Բարենորոգումներու հարցը: 1-Պետական բարենորոգումներ: 2-Հայկական բարենորոգումներ.- Կ.Պոլիս: Հրատ. ընկերութ. Լուսադրիւր, թիւ 7, 1914 (Տպ. «Սան-ճագճեան»)- 144 էջ:

Բովանդ. Պետական բարենորոգումները եւ անոնց ծագման պատմական հայեցողութիւնը; Բարեկարգութիւններու երկրորդ շրջանը: Բարեկարգութիւններն ու վիժումները; Հայկական հարցը եւ բարենորոգումներու երրորդ շրջանը; Նախագիծ-ծրագիր հայկական նահանգներու մէջ ներմուծելի բարենորոգումներու երրորդ շրջանը; Վերայայտարարութիւնը: Բարենորոգումներու չորրորդ շրջանը; Բարենորոգումներու հիմնգերորդ շրջան; Հայկական բարենորոգումներու վերջին նոր ձեռնարկը; Ծանուցագիր:

շաջակայ մի քանի գաւառների վիճակագրութիւնը: ԵԿԲ. Օրտուի համառօտ վիճակագրութիւն: ԵԿԳ. Յիինայի համառօտ վիճակագրութիւն: ԵԿԴ. Աղբակի վիճակագրութիւն: ԵԿԵ. Չարշանպայի համառօտ վիճակագրութիւն: ԵԿԶ. Ազգային վիճակագիր Քաստամունիի եւ շաջակայից: ԵԿԷ. Վիճակագրութիւն Շապին Գարահիսարի: ԵԿԸ. Արմտանու վիճակ: ԵԿԹ. Համառօտ տեղեկութիւն Սուր-Մանիոյ Սեաւ ձորի Տաճկացեալ Հայոց վերայ: ԵԶ. Յեղք քրդեաց: ԵԶԱ. Վանի հայ գիւղերի ցանկը: Վանի հայ վանքերը: Ծանօթութիւններ: Թուրքերէն բառերի բացատրութիւնը: Ցանկ յատուկ անուանց:

152. ԹԱՄՐԱԶԵԱՆ Մ. Քեռի: Պօենա հայ ֆիդայիների կեանքից /Աշխատասիրութիւն Մնացական Թամրազեանի.- Ալեքսանդրապօլ, 1915 (Տպ.«Շիրակ»)- 31 էջ, դիմանկ.

153. ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ դիպլօմատիքական դօկումենտների: Բարենորոգումները Հայաստանում 1912թ. Նոյեմբեր 12-ից մինչեւ 10 մայիսի 1914թ. /Թարգմ. ռուս. և ֆրանս. իրաւ. Սեդրակ Աւագեան.- Թիֆլիս, 1915 (Տպ. էլեքտրաշարժ «ԷՊՕԽԱ»)- 200 էջ:

154. ԻՇԽԱՆԵԱՆ Բ. Աղետի եւ տառապանքի աշխարհից: (Այց թիւրքահայ փախստականներին).- Թիֆլիս, 1915 (Տպ. Կովկասի փոխարքայի Դիւանատան).- 78 էջ:

155. ԻՍԿԵՆՏԵՐԵԱՆ Յ.Մ. Սիւտիոյ ապստամբութիւնը.- Գահիրէ, 1915 (Տպ. Ջարեհ Ն. Պէրպէրեան).- 48 էջ, դիմանկ., նկ.

Բովանդ. Չօն Խօրս՝ Մարտիր Իսկէնտէրեանի: Նախաբան /Յաբեթ Մ. Իսկէնտէրեան: Սիւտիոյ ապստամբութիւնը: Վերջաբան:

156. ԼԵՕ. Հայոց հարցի վաւերագրերը.- Թիֆլիս: Հրատ. Ազգային բիւրօյի, 1915 (Տպ. Ն. Աղանեանի).- 400 էջ:

Բովանդ. Հայոց Հարցը Թիւրքիայում: Գլուխ առաջին. 1829-1879: Գլուխ երկրորդ. 1878: Վաւերագրեր: N 1. Քաղուածքներ Գէորգ Վ. Ռուսնուգեանի յիշատակարանից: N 3. Սան-Ստեֆանոյի դաշնագրի 16 յօդուածը: N 5. Ծրագիր կազմական կանոնագրի Օսմանեան Հայաստանի: N 6. Յիշատակագիր Հայկական խնդրոյն վրայ: N 12. Բերլինի դաշնագրութեան 61 յօդուածը: N 13. Ատենախոսութիւն Տ.Տ. Ներսիսի Ս. Արքեպիսկոպոսի Պատրիարքի Կոնստանդնուպօլսոյ Ազգային ժողովի հայոց ի 21 յուլիսի 1878: Գլուխ երրորդ. Վաւերագրեր: N 14. Ծրագիր բարենորոգմանց Կարին նահանգի, ուղղեալ առ բարձր պաշտօնէութիւնն բարենորոգմանց Կարին և Վան նահանգաց: Գլուխ չորրորդ. 1895-1912: Վաւերագրեր. N 19. Յիշատակագիր Ֆրանսիայի, Ռուսաստանի և Անգլիայի դեսպանների Կ. Պոլսում Հայաստանի թէֆօրմների մասին: N 21. Բ. Դրան պատասխանը Ֆրանսայի, Ռուսիայի, Անգլիայի դեսպաններու կողմէ մատուցուած՝ հայկական բարենորոգումներու ծրագրին: N 25. Եպարքոսական նամակ ուղղեալ առ Շաքիր բաշա և առ նահանգապետս Էրզրումի Վանայ, Պիլիսի, Տիարպէքիի, Խարբերդի և Սիվազի: Գլուխ հինգերորդ. 1912-1914: Վաւերագրեր. N 29. Հայկական թէֆօրմների ծրագիր: N 31. Բնագիր համաձայնութեան, որ ստորագրել են 1914թ. յունվարի 26-ին Կ. Պոլսի Ռուսաց կայսերական ահաւատարմատարը և Օսմանեան պետութեան մեծ վիզիրը Հայաստանի թէֆօրմների մասին:

157. ԿՈՏՈՐԱԾԸ ՍԱԼՄԱՍՏՈՒՄ: (Ականատեսի պատմութեան) /Կազմեց իրաւ. Սեդրակ Աւագեանց.- Թիֆլիս, 1915 (Տպ. «Հերմէս», ք.6).- 24 էջ:

158. ՊԱՐԹԵԻԵԱՆ Ս. Արւնին մատենանը.- Գահիրէ, 1915 (Տպ. Ս. Շիրինեան).- 160 էջ:

Բովանդ. Պատմէշին վրայ: (Կովկասի հայ-թաթար կռիւներէն): Ձինակիրները: Կրտսեր եղբայրը: Անոնց մահերը: Բարի լուր մը Վահրամին...: Ազատութեան գողգոթան: Փրկարար սուտը: Հոգեհանգիստը Ծնունդի գիշերուան յաճախանք: Կուզը: «Տեռօր»-ը: (Ամերիկահայ ընկերական բարքերէն):

159. ՍԱՊԱՅ-ԳԻԻԼԵԱՆ Ս. Ինքնավար Հայաստան: /Գրեց Ս. Սապահ-Գիւլեան.- Գահիրէ, 1915 (Տպ. Զ. Պէրպէրեան).- 96 էջ:

Բովանդ. Նախաբան /Ս. Սապահ-Գիւլեան: Գլուխ Ա. Արեւելեան խնդիր: Թուրքիան յարձակողական: Արեւելեան խնդրի ելութիւնը: Գլուխ Բ. Ինքնավար Հայաստան: Պատմական իրաւունք: Հայերը Արեւելեան խնդրի ազդակ: Գլուխ Գ. Մեծ պետութիւնները: Գլուխ Դ. Ի՞նչ պէտք է անել. դաշնադրութիւնների արժէքը: Հայ-քրդական միութիւն: Հայ-թրքական համաձայնութիւն: Գլուխ Ե. Ի՞նչ պէտք է անել: Համագործակցութիւն: Յեղափոխական քաղաքականութիւն: Յեղափոխական շարժում:

160. ՍԿԱՆԴԱՐԻ Գ. Քաջ Անդրանիկի զատիկը եւ տառապեալ ազգի արշալոյսը: Հայոց ժողովրդական երգեր: Նւեր Հայոց ազգին.- Թիֆլիս, Հրատ. Բ.1915.- Առնատեանի.- (Տպ. «Էսպերանտօ»)- 12 էջ, նկ.:

Բովանդ. Քաջ Անդրանիկի զատիկը եւ տառապեալ ազգի արշալոյսը: Փառք քեզ Աստուած, ազատեցանք: Բաւ է տանջեցանք: Երրորդութիւնը պահի, երեք դաշնակիցներին: Մօտ է ուրախութիւնը: Ձարթիր Մասիս:

1916

161. ԱԶԳՈՒՆԻ Ն. Յեղիս երկունքը /Գրեց՝ Ն. Ազգունի.- Նիւ Յորք, 1916 (տպ. «Հայկ»)- 94 էջ:

Բովանդ. Հերոսուհին: Խելագարուած մօր մը սրբազան կտակը (իրական կեանքէ): Օգնութիւն: Երազ մը:

162. ԱՃԵՄԵԱՆ Հ. Սգապսակ իշխանի: (Պատկերագարդ) /Կազմեց եւ հրատ. Հայկ Աճեմեան.- Թիֆլիզ, 1916 (Տպ. Ն.Աղանեանի).- 51 էջ, դիմանկ., նկ.:

Բովանդ. Երկու խօսք /Հայկ Ս. Ա. Աճեմեան: Չօն Վանի հայ ժողովրդին: Իշխան (Նիկօլա Միքայէլեան) /Բարունակ: Մեմակի յիշատակին: Ռազմիկները Արեւի ճամբուն վրայ /Յովհ. Մխիթարեան: Իշխանի մահը /Հմ. Մանուկեան: Նահատակներ /Յովհ. Կուլօղլեան: Իշխանի թաղումը /Հայկ Աճեմեան: Իշխանի շիրիմին /Միսաք Յարութիւնեան:

163. ԱՐԱՄԱՅԻՍ. Ջարհուրելի ոճիրը. Մուշ-Սասուն: Բեկորներ իմ յուշերից.- Վան-Նիկօլը.- Կարօն ու Մարօն.- Բագու, 1916 (Տպ. էլէք. Ն. Երեւանցեանի).- 191 էջ:

Բովանդ. Ջարհուրելի ոճիրը. Մուշ-Սասուն: Վան: Նիկօլ /Յիշողութիւններ: Կարօն ու Մարօն (Յիշողութիւններ):

164. ԲԱՐԵՋԱՆԵԱՆ Յ. Խարբերդի կոտորածէն 1895 հոկտեմբեր 30 /Գրեց՝ Յակոբ քինյ. Բարեջանեան.- Պօստոն, 1916 (Տպ. Մէս.-) 60 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Խարբերդու կոտորածին մահաբեր տարին:

165. ԲԻԻՐԱՏ Ս. Տէմիր Մուշլու: (Մշեցի կնոջ մը կեանքէն).- Պուքրէշ: Հրատ. Եփրատեան միութեան ի Պուքրէշ, թիւ 1.- 1916.- 30էջ. նկ.:

166. ԿԻՊԻՆԶ ՀԸՐՊԸՐԴ ԷՏԸՄԶ Ժամանակակից պատմութեան սեւագոյն էջը: 1915-ի Հայկական դէպքեր: Իրողութիւններ եւ պատասխանատւութիւններ /Յառաջաք. Տր. Յ. Թիրեաքեանէ: Թարգմ. Ա. Սաղաթէլեան եւ Ե. Սօրլեան.- Նիւ Եորք, 1916 (Տպ. «Հայկ»)- 94 էջ, [15] թ. նկ., քարտեզ:

Բովանդ. Յառաջաբան /Յ. Թիրեաքեան: Ժամանակակից պատմութեան սեւագոյն էջը, Նախաբան /Հրդարդ Էտըմզ Կիպընզ: Ներածութիւն: Եզրակացութիւն: Աղբիւրներ: Հայ կեանքի դրուագներ շքեղ նկարներու շարքով մը:

167. ՀԱՄԵՐԱՇԽԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (1914-1915).- Պօսթօն, 1916 (Տպ. Հայ-րենիք).- 89 էջ:

168. ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ կուսակցութիւնները եւ Օսմ. կառավարութիւնը.- [Ա.տ.], 1916.- 160 էջ:

Բովանդ. Երկու խօսք: Պատմական համառօտ ակնարկ մը: Հնչակեան կազմակերպութեան ծագումը: Զէյթուն և Մասունի եւ խանասորի մառշը: Զէյթուն Մէրսի, Էսի: Դաշնակցութեան ծագումը: Զէյթուն: Էրզրում: Սասունի եւ խանասորի մառշ: Դաշնակցական մառշ: Դաշնակցութիւնը Կուսակցութիւնները Պոլսոյ և գաւառներու մէջ: Հնչակեան մառշ: Դաշնակցութեան սկիզբը: Շրջաբերական հայ յեղ. ծարիզմին դէմ: Կալիցիին գաղտնի տեղեկագիրը: Դաւադութեան Է-րդ ընդ. պատգամաւորական դաշնակցութեան Ամերիկայի կեդր. կօմիտէի: Ս.Դ.Հ. կուսակցութեան Հայաստան: Միջ կուսակցական յարաբե- ժողովը: Ընդհ. եւ մասնակի բարենորոգումներ ինքնավար Հայաստան:

Բովանդակ. Նախաբան /Ս. Սապահ-Գիւլեան; Գլուխ Ա. Հակոբ կղզուց մինչև Քարափը. Հայ գինորոնները; Գլուխ Բ. Մամստունմ. Վարչական եւ անդամական հրապարակություններ: Զարկեր: Գլուխ Բ. Ծովի վրայ; Գլուխ Գ. Սամստունմ. Վարչական եւ անդամական հրապարակություններ:

ժողով; Իտտիհատականների ակումբը; Գլուխ Դ. Հազարյից մինչև Մարգուհան; Գլուխ Ե. Կուսակցաժողով-ներ; Առաջին հրապարակային ժողով; Իտտիհատականների ակումբը; Պատգամավորական ժողով; Երկ-րորդ հրապարակային ժողով; Այցելություն Գայմազամին; Նահատակի հայերը; Յօթը նահատակների գերեզմանները; Գուխ. Զ. Սիմ-Համի-գիւղ. Անդամական ժողով; Առաջին հրապարակային ժողով; Նորից դէպի Մարգուհան; Գլուխ Ե. Ամասիա. Վարչական եւ անդամական ժողով; Առաջին հրապարակային ժողով; Փոխ-այցելություններ; Երկրորդ հրապարակային ժողով; Թուրք Ազգայնական ոգին, Խուժանական արարք; Կասկածի իրականացում; Բնակչություն Սեբաստիոյ շրջանակի; Բաղդատական ցուցակ աղգա-բնակչութեան Սեբաստիոյ շրջանակի; Պատմական եւ տեղագրական ծանօթութիւններ:

177. ՄԵԼԻՔԵԱՆ Ս. Հայ կամաւորի յուշերից.- Թիֆլիս, 1917 (Տպ. «Մամուլ»)- 107 էջ:

Բովանդ. Ճանապարհին; Մուշ; Յառաջ; Դըզըլաղաճ; Հետախուզութիւն; Ընդհարում; Ալեքսանդրի մահը; Կռիւլ; Հայ կնոջ Սիրտը; Հրաժեշտ:

178. ՄԻ ԹԻՒՐՔ ՍՊԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՑ: (Նիւթեր հայոց Նորագոյն պատմութեան; ք. 1).- Թիֆլիս: Հրատ. «Ազատամարտ»-ի, 1917 (Տպ. «Աշխատաւոր»)- 80 էջ:

179. ՄՈՐԳԱՆ ԺԱՆ ԴԸ. Փորձ ազգութիւնների մասին: Ա. Մաս. Ազգութիւնների հար-ցը: Բ. Մաս. Հայերը: (Մէկ հատորի մէջ) /Թարգմ. Յ. Պարսամեան.- Թիֆլիս, 1917 (Տպ. «Ալօփ»)- 178 էջ:

Բովանդ. Թարգմանիչ /Յ. Պ.; Փորձ ազգութիւնների մասին: Առաջին մաս. Ազգութիւնների հարցը; Երկրորդ մաս. Հայերը; Եզրափակումներ:

180. ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Ծրագիր հայ յեղափոխական դաշնակ-ցութեան: (Վաւերացւած 1907թ. ընդհ. ժողովի կողմից).- Թիֆլիս, 1917 (Տպ. Աղանեան).- 30 էջ («Յառաջ»-ի գրադարան, թիւ 62)

Բովանդ. Ծրագիր; Լ. Ընդհանուր տեսութիւն; Բաղաքական պահանջներ Թիւրքիա-Հայաստանում; Անդրկովկաս; Ընդհ. պահանջներ երկու երկրների համար; Տնտեսական պահանջներ:

181. ՄԿՐՏՉԵԱՆ Զ. Ոճրապատում: Խարբերդ: Պրակ.Ա.- Թիֆլիս: Հրատ. «Ազատա-մարտ»-ի, 1917 (Տպ. «Աշխատաւոր»)- 28 էջ (Նիւթեր հայոց Նորագոյն պատմութեան):

182. ՅԱԿՈԲԵԱՆ Զ. Գերման դաւը Կովկասի մէջ: (Համագերմանականութիւնը եւ Վրաստան).- Թիֆլիս, 1917 (Տպ. «Էկոնոմիա»)- 94 էջ (Արտատպ. «Մշակէն»):

Բովանդ. Համագերման ծրագիրը; Ապագայ Վրաստանի ծրագիրը; «Վրաստան եւ պատերազմը»; Համաթուրանականութիւնը եւ Վրաստանը; Վրացիները եւ հայերը; Վրաստանի իրավունքը; Դաշնագրու-թիւն կնքուած Վրաստանի թագաւոր Հերակլէսի եւ Ռուսիոյ կայսրուհի Կատարինէ Բ-ի միջեւ; Դաշնա-գրութիւն կնքուած ի Թիֆլիս նորին վեհափառութիւն կայսր Պօղոս Ա.-ի եւ Վրաստանի ցար Հերակլէսի որդի Գէորգ XII-ի միջեւ, 23 նոյեմբեր 1799; Եզրակացութիւնը:

183. ՆՈՐԵԱՆ Ա. Դրիագներ Հ. Յ. դաշնակցութեան գործունեութիւնից: Ա. տասնա-մեակ.- Բօստոն, 1917 (Տպ. «Հայրենիք»)- 492 էջ, դիմանկ.-ր:

Բովանդ. Յառաջաբան /Ա. Նորեան; Մասն առաջին. Գլուխ Ա. Գաղթականական հոսանք; Դիւանագի-տութիւն; Յեղափոխական կռիւ; Յեղափոխական դէպքեր; Կուկունեանի արշաւանքը; Կարաքիլիսէի կռիւ; Հայդուկային խմբի կռիւ; Դերեկի կռիւ; Չխուրի կռիւ; Արշաւան գիւղի կռիւ; Քեօփրիւ-քեօյի կռիւ; Սիւրմենէի կռիւ; Սարա-Բողազքեսեանի կռիւ; Ս. Խաչ վանքի կռիւ; Դաւաթիոյ դիմադրութիւնը; Դէլի-Բաբայի կռիւ; Պօլսում կախաղաններ; Վանի ինքնապաշտպանութիւնը; Շատախի կռիւ; Յեղափո-խական դեմքեր; Մարգար վարժապետ; Աւետիս Մալոյեան; Աբրօ; Չաթօ Շէրօ; Մարտիրոս Բապունեան; Պետօ; Մասն երկրորդ. Յեղափոխական մտքեր: Ներքին տրամադրութիւններ; Հայ-թրքական յարաբե-րութիւններ; Յեղափոխական գործելակերպ; Յեղափոխական դէպքեր; Բանկ Օտտօմանի գրաւումը; Վանայ երկրորդ կռիւ; Հայդուկային կռիւ Հայոց Ձորում; Ախուրկայ կռիւ; Սողորդի կռիւ; Խանասորայ արշաւանքը; Թեղուտի կռիւ; Բաթախի կռիւները; Բաբէնի կռիւ; Ցրօնք գիւղի կռիւ; Պաղր-դաղի կռիւ; Կէլիէ-Գուգանի կռիւ; Խաստուրի կռիւ; Սպաղան գիւղի կռիւ; Ապաղայի կռիւ; Յեղափոխական դէմքեր: Արտաշէս Միսաքեան; Արտաշէս Անդրեանեան; Խաչիկ Գնունի; Բաբէն-Սիւնի; Մարօ (Մարիամ Մակարեան); Եգիպտացի (Արտաշէս Դեւեան); Սաղաթէլ խան Զօհրաբեան; խան (Կարապետ Դաւթեան); Մակարեան; Եգիպտացի (Արտաշէս Զօրեան); Կրետացի (Աստուծ, Միրզայեան); Զաւեն (Յակոբ Գարակեօզեան); Վազգէ Կարօ (Արիստակէս Զօրեան); Կրետացի (Աստուծ, Միրզայեան); Զաւեն (Յակոբ Գարակեօզեան); Վազգէ

(Տիգրան Տրօեան); Միքօ (Միքայէլ Ագիգ Մելիքեան); Արշակ Չալկատարեան; Թովալ-Տրտեր; Գուրգէն (Բաղդասար Մալեան); Արամ Արամեան; Աղբիւր-Սերոբ:

184. ՀԱՅԵՆ Ս. Կարկառուն կամարներ: (Փոթորիկի ռահվիրան, Սեբաստացի Ս. Մուրատ): Յեղափոխական տրամա 6 արարածով /Գրեց՝ Ս. Շահէն.- Շիքակօ, 1917 (Տպ. «Երիտասարդ Հայաստան»ի).- 94 էջ:

185. ՈՐՈՂՔ ԵՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ: Հայ յեղ. կուսակցութիւնները.- Կ. Պոլիս.- Հրատ. «Տաճար»-ի, 1917.- (Տպ. Ասատուրեան և որդիք).- 78 էջ:

Բովանդ. Երկու խոսք: Մեր ճակատագիրը /Աղեքս Փանոսեան; Հայ-Կուսակցութիւնները; Գլխայները; Օրգանները; Բրօքականութիւն; Ընկերային եւ հրապարակային ժողովներ; Ընտրական պայքարը; Գաւա-ռական առաջնորդութիւնները:

186. ՉԵՐԱԶ ՄԻՆԱՍ. Հայկական խնդիր.- Վենետիկ, Սուրբ-Ղազար, 1917.- 30 էջ, դիմանկ.:

187. ՊԱՐԹԵԲԱՆ Ս. Անմահ բոցը: Տռամ երեք արարաւած: (Տեղահան հայութեան ճգնաժամէն).- Աղեքսանդրիա, 1917 (Տպ. Արամ Ստեփանեան).- 67 էջ:

188. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐ. Ռամկավար կուսակցութ. Հայաստանի կեդր. խորհուրդի: Երկու խօսք Թիւրքահայ ժողովուրդին: (Շրջաբերական հայ սահմ. Ռամկավար կուսակցութեան Հայաստանի կեդր. խորհուրդի).- Թիֆլիս, 1917 (Տպ. «Էպօխա»)- 15 էջ (Ռամկավար մա-տենադարան, ք. 1):

Բովանդ. Ի՞նչ է ռամկավարութիւնը; Ինչ կը պարտադրէ Ռամկավարութիւնը; Ռամկավարութիւնը ազատական կուսակցութիւն է; Ռամկավարութիւնը համաժողովրդական կուսակցութիւն է; Ռամկավա-րութիւն եւ ընկերավարութիւն; Ընկերավարութիւն եւ Թիւրքահայաստան:

189. ՍԱՊԱՅ-ԳԻԼԵԱՆ Ս. Արմենակ եւ Աբրահամ /Գրեց՝ Ս. Սապահ-Գիւլեան.- Շիքակօ: Հրատ. Ս. Դ. հնչ. կուս. Ամեր.-ի գործ. յանձ.-ի, թիւ 19.- 1917 (Տպ. «Երիտասարդ Հայաստան»ի).- 22 էջ, դիմանկ.:

190. ՏԵՐ-ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ Զ. Շապին-Գարահիսարի ապստամբութիւնը.- Թիֆլիս, 1917 (Տպ. «Մամուլ»)- 115 էջ:

Բովանդ. Երկու խոսք /Յակ. Տեր-Յարութիւնեան; Ա. Երկու ռազմիկներ; Բ. Բերդը; Դ. Կեանքը ուժին մէջ; Ե. Օսմ. Սահմանադրութիւն; Զ. Պատերազմ; Է. Դէպի Երզնկա; Ը. Զօրանոցը; Թ. Ալեկոնումը; Ժ. Մռայլ ամպեր; Ի. Նախօրեակը; Լ. Դաճակը ոսկորին հասած; Խ. Ապստամբութիւն; Ծ. Փախուստ; Կ. Լեռներուն մէջ; Զ. Դէպի Կովկաս:

191. ՅՐԱՆԳԵԱՆ Ե. Քրիստափոր Միքայէլեան: Նրա կեանքը եւ աշխարհայեցողու-թիւնը.- Բագու, 1917 (Տպ. «Արամազդ»)- 56 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Բ. Միքայէլեանի կեանքը եւ գործունեութիւնը; Բ. Միքայէլեանի աշխարհայեցողութիւնը:

1918

192. ԱՊԱՀ. Հայ արծիւներու բոյնը: Դրուագներ Ձէթունի 1895-ի դէպքերէն /Գրեց՝ Ապահ.- Գաիիրէ, 1918 (Տպ. Ոսկետառ).- 134 է, դիմանկ.:

Բովանդ. Ձօն խորին մեծարանքի առ Ն. Վ. Առաքել պէյ Նուպար /Ապահ Պետրոսեան; Յառաջաբան; Աղետքին յղածումը; Ս. գործին յղացումը; Միսօ-Շահէն; Մուք ուժեր; փոթորիկը կը պատրուաստուի; Երկունքը; Կարմիր դրօշակը՝ վերջապէս; Յաղթանակ յաղթանակ; Բռնութեան բերդին անկումը; Յաղթանակէն ետք՝ աւար; Ձէթունցիներու հոգեկան կացութիւնը; Եւրոպական միջամտութիւնը հայ արծիւներու բոյնին մէջ; Կնքուած հաշտութեան պայմանները; Քանի մը խօսք Ձէթունցի մտաւորական երիտասարդի մը կողմէ /Եղուարդ Ա. Ոսկերիչեան (Յարութիւն Ա. Պտուկեան):

կերպ: /Թարգմ. Եղևարդ Չորուրեան.- Կ.Պոլիս, 1919 (Տպ.Կ.Արձագանգի).60 էջ: (Մատենաշար Ազատ Միտք. թիւ 1):

Բովանդ.՝ Գերման վարդապետութիւնը; Գերման քաղաքականութիւնը; Զարդերէն առաջ; Զարդերը; Պատասխանատուութիւնները

208. ԲԻԻՐԱՏ ՍՄԲԱՏ: Արեւելեան խնդիր եւ Հայկական հարց: Պատմական ուսումնասիրութիւն.- Կ.Պոլիս: Հրատ. «Կիլիկիա» գրատան, թիւ 3.- 1919 (տպ. Վաղինակ Ա. Բիրատ).- 42 էջ:

Բովանդ.՝ Արեւելեան խնդիր եւ Հայկական հարց. Մերձաւոր Արեւելքը; Հայկական հարցը:

209. ԲԻԻՐԱՏ ՍՄԲԱՏ: Արիւնի ձօրը: Վիպակ Կիլիկեան կեանքէ.- Կ.Պոլիս: Հրատ. «Կիլիկիա» գրատան, թիւ 2, 1919 (Տպ. Վաղինակ Ա. Բիրատ).- 61 էջ:

210. ԳՈՒՏՈՒԼԵԱՆ Գ. Կարմիր նօթեր տարագրի կեանքէ.- Բօր-Սայիտ, 1919.- 48 էջ; դիմանկ.:

Բովանդ.՝ Կարմիր նօթեր, տարագրի կեանքէ; Իսլամացունի խնդիրը; Փոքրիկ նօթեր; Կաթիլ մը արցունք քաջ Ձեյթունիս հերոսներուն համար; Հայ լեռը; Տխուր խոհեր; Արաբները եւ չէրքէզները; Շամ-Դամասկոս; Երուսաղէմ:

211. ԳԵՂԱՄԵԱՆՅ Ե. Տաճիկները Կովկասում եւ Բագուի անկումը /Գրեց Եղիշէ Ա. քահ. Գեղամեանց: Պրակ առաջին.- Բագու, 1919 (Տպ. Արշակ Ի. Կարապետեանց).- 122 էջ:

Բովանդ.՝ Տաճկահայութեան խաչը; Ռուս դիւանագիտութեան նոր խաղը; Ռուս միապետութեան տապալումը; Գեներալ Բագրատունի; Ազգային ժողով; Անդրանիկի եւ Դուլիսանեանի կոչը; Վրացիները; Թաթարները; Բագրատունին Բագուում; Բագուի քաղաքացիական կռիւը; Հայոց Ազգային խորհուրդի չեզոքութիւնը; Ռուս դիւանագիտութեան հին խաղի շարունակութիւնը; Շամախիոյ դէպքերը; Թուրք եւ հայ յարաբերութեան լարումը; Շամախիոյ թուրքերի յուզումը; Արտամանովի խոստումնազանցութիւնը; Շամախիոյ հայերի կոտորածը; Թուրքերի նոր կոտորածը; Անդրկովկասեան սէյմի արձակումը; Հայտաճկական հաշտութիւնը; Նոր արկածախնդրութիւն; Յաղթական արշավ; Կարմիր բանակը; Քո բերանով քեզ դատեցիր:

212. ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ թուրքերը պատերազմէն առաջ: Առաջին մաս.- Կ.Պոլիս, 1919 (Տպ. 3. Ասատուրեան եւ որդիք).- 128 էջ: (Ազգային-քաղաքական մատենաշար, թիւ 6):

Բովանդ.՝ Յառաջաբան /Անտրէ Մանտէլսթամ; Առաջին մաս. Երիտասարդ թուրքերը պատերազմէն առաջ: Առաջին գլուխ. Ապտիւլ Համիտի ժառանգութիւնը; Երկրորդ գլուխ. Երիտասարդ-թուրք ռեժիմը; Ա. Երիտասարդ-թուրքերու ներքին քաղաքականութիւնը: Առաջին շրջան (10 յուլիս 1908-13 ապրիլ 1909); Երկրորդ շրջան (13, 26 ապրիլ, 1909-9,22 յուլիս 1912); Երրորդ շրջան (1912 յուլիս 9-էն 1913 յունվար 10); Չորրորդ շրջան (1913 յունվար 10-էն 1914 յունիս 29); Բ.- Երիտասարդ-թուրքերու արտասահմանեան քաղաքականութիւնը:

213. ԼԵՓՍԻՈՒՄ Ե. Հայաստանի ջարդերը /Թարգմ. Միքայէլ Շամտանճեան; Գաղտնի տեղեկագիր տոքթ. Եօհաննէս Լեփսիուսի, նախագահ գերման Մօտաւոր Արեւելքի Միսիօնին եւ Գերման եւ հայկական ընկերութեան /Ազգային քաղաքական մատենաշար.- Կ.Պոլիս, 1919 (Տպ. 3. Ասատուրեան եւ որդիք).- 315 էջ:

Բովանդ.՝ Նախաբան /Տոքթ. Եօհաննէս Լեփսիուս; Առաջին մաս. Իրողութիւններ: Տարագրութիւնը: Ա. Կիլիկիա. 1. Ձեյթուն; 2. Սկեօթ-Եօլ; 3. Տաւրոսի եւ Ամանոսի գիւղերը; 4. Հալէպի վիլայէթ; Ամերիկեան հիւպատոսին տեղեկագիրը; Բ. Արեւելեան Անատոլիոյ վիլայէթները; 1. Տրապիզոնի նահանգ; Տեղեկագիր Ամերիկեան հիւպատոսին; 2. Կարինի վիլայէթ; Երզնկա; Բաբերդ; Սեբաստիոյ վիլայէթ; Մարզուան; Շապին գարահիսար; Զիլէ; Սեբաստիա քաղաքը; 4. Խարբերդի վիլայէթ: Ամերիկեան հիւպատոսին տեղեկագիրը; Մալաթիա; 5. Տիգրանակերտի վիլայէթ; 6. Վանայ վիլայէթ; Արգուին եւ Արտամոյշ; Ալաշկերտ, Տիատին, Ապաղա; Խալիլ պէյ Պարսկաստանի հիւսիսը; Ճեմտէ պէյ Վանայ մէջ; Վանայ պաշարումը; Ռուսերու գործողութիւնները; Քանդում Վանայ մարզերուն, Ուրմիա եւ Սալմաստ; Նեստորական պատրիարքին տեղեկագիրը; Վանէն փախստականի մը նամակը որ այս քաղաքը թողուց 1915 յուլիսին, Ռուսներուն նահանջի ատենը /Բարունակ; 7. Բաղէշի վիլայէթ; Բաղէշ քաղաքը; Մշոյ դաշտը; Սասուն; Գ.-Արեւմտ Անատոլիոյ վիլայէթները 1. Իզմիր եւ Պրուսիա; 2. Իզմիր, Էնկիւրի, Գոնիա, Քասթմունի; Տարագիրներու բախ-

տը; Ամերիկեան հիւպատոսին տեղեկագիրը; Պաղտատի երկաթուղիի գծին գերման պաշտօնեաներէն մէկուն տեղեկագրէն; Մարիճա Քէլէճեանի պատմութիւնը քաղուած; Միսիօնարի մը պատմութիւնը Մարզուանի տարագիրներու ճակատագրին վրայ; Երրորդ մաս. Պատասխանատուութեանց հարցը 1. Դէպքերու նկարագիրը; 2. Կացութիւնը պատերազմի սկզբնաւորութեան եւ առաջին ամիսներու ընթացքին. 3. Թուրք Ազատական ընդդիմադիր կուսակցութեան դաւադրութիւնը; 4. Հայոց Պատրիարքարանը; Բարձրաստիճան եկեղեցականներու ցանկը 1. Տիգրանակերտ. Չլպատեան վարդապետ ողջ ողջ այրած; 2. Նիկոմիդիա. Ստեփանոս արք. եպիսկոպոս Յովակիմեան աքսորուած; 3. Արմաշ. Մեսրոպ եպիսկոպոս Նարեան, Արմաշի վանահայր, աքսորուած; 4. Պրուսա. Դանիելեան վարդապետ բանտարկուած; 5. Կեսա-Նարեան, Արմաշի վանահայր, աքսորուած; 6. Պրուսա. Դանիելեան վարդապետ բանտարկուած; 7. Ուրֆա. Գապայեան վարդապետ, աքսորուած; 8. Շապին Գալէմքերեան, սպանուած; 9. Սամսոն. Համազասպ վարդապետ, տարագրուած; 10. Տրապիզոն. Դուրեան վարդապետ, բանտարկուած; 11. Բաբերդ. Հազարապետեան վարդապետ, կախուած; 12. Քէմալ. Հմայեակ վարդապետ, տարագրուած; 13. Խարբերդ. Խորէնեան վարդապետ, կախուած; 14. Բաղէշ. Գալէմքերեան էլեան, տարագրուած; 15. Զարսանճաք. Նալպանտեան վարդապետ, կախուած; 16. Բաղէշ. Գալէմքերեան վարդապետ, տարագրուած; 17. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 18. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 19. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 20. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 21. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 22. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 23. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 24. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 25. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 26. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 27. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 28. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 29. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 30. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 31. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 32. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 33. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 34. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 35. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 36. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 37. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 38. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 39. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 40. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 41. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 42. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 43. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 44. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 45. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 46. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 47. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 48. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 49. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 50. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 51. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 52. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 53. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 54. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 55. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 56. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 57. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 58. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 59. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 60. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 61. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 62. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 63. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 64. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 65. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 66. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 67. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 68. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 69. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 70. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 71. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 72. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 73. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 74. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 75. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 76. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 77. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 78. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 79. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 80. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 81. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 82. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 83. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 84. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 85. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 86. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 87. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 88. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 89. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 90. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 91. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 92. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 93. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 94. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 95. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 96. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 97. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 98. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 99. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 100. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 101. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 102. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 103. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 104. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 105. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 106. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 107. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 108. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 109. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 110. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 111. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 112. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 113. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 114. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 115. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 116. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 117. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 118. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 119. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 120. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 121. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 122. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 123. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 124. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 125. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 126. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 127. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 128. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 129. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 130. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 131. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 132. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 133. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 134. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 135. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 136. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 137. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 138. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 139. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 140. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 141. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 142. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 143. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 144. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 145. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 146. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 147. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 148. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 149. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 150. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 151. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 152. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 153. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 154. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 155. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 156. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 157. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 158. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 159. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 160. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 161. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 162. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 163. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 164. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 165. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 166. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 167. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 168. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 169. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 170. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 171. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 172. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 173. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 174. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 175. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 176. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 177. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 178. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 179. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 180. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 181. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 182. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 183. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 184. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 185. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 186. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 187. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 188. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 189. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 190. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 191. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 192. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 193. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 194. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 195. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 196. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 197. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 198. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 199. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 200. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 201. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 202. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 203. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 204. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 205. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 206. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 207. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 208. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 209. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 210. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 211. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 212. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 213. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 214. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 215. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 216. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 217. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 218. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 219. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 220. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 221. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 222. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 223. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 224. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 225. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 226. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 227. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 228. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 229. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 230. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 231. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 232. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 233. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 234. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 235. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 236. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 237. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 238. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 239. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 240. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 241. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 242. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 243. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 244. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 245. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 246. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 247. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 248. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 249. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 250. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 251. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 252. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 253. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 254. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 255. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 256. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 257. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառեան, սպանուած; 258. Դաշնակցական-վարդապետ, տարագրուած; 259. Կարին. Սմբատ եպիսկոպոս Սաառե

Բովանդ. ՝ Հայկական Հարցը հաշտության կոնֆերանսի առաջ; Լրացուցիչ ծանոթություններ. Հայաստանի բնակչությունը; Ռուս-Հայաստանի բնակչությունը 1914 թ.; Հարաւային Կովկասի հայ ազգաբնակչությունը; Վեց վիլայեթների ազգաբնակչության ցուցակը 1912 թուականին երգրում; Վան; Բիթլիս; Խարբերդ; Դիարբեք. Սւլազ; Ամբոլդ Հայաստանի ազգաբնակ 1914թ. Կովկասի հայկական հանրապետությունը; Բուլղարիայի եւ Հայաստանի քրիստոնեայ ու մահմեդական ազգաբնակչությունների նրանց ազատագրման նախօրեակին; Եօք վիլայեթների եւ Կիլիկիայի ազգաբնակչությունը 1914 թականին; Տաճկաստանում հայերի թիւը 1914 թականին

219. ՂԱՐԱՋԵԱՆ Գ. (Ս. Տ. Արկունդ) Անդրկովկասի քաղաքական կեանքը 1918 թին.- Թիֆլիս: Հրատ. Խ. Քէշիշեանի, 1919 (Տպ. Մատինեանի).- 71 էջ:

Բովանդ. ՝ Յառաջաբան /Ս.Տ. Արկունդ; Անդրկովկասի քաղաքական կեանքը 1918թ.:

220. ՄԱՆՏԵԼՍԹԱՍ Ա. Օսմանեան կայսրութեան ճակատագիրը եւ Հայկական Հարցը: Մաս առաջին. Երիտասարդ թուրքերը պատերազմէն առաջ /Թարգմ. Միքայէլ Շամտանճեան.- Կ.Պոլիս, 1919 (Տպ. Յ. Ասատուրեան եւ որդիք).- 128 էջ: (Ազգային-քաղաքական մատենաշար, թ. 6):

Բովանդ. ՝ Յառաջաբան; Առաջին մաս. Երիտասարդ թուրքերը պատերազմէն առաջ; Գլուխ առաջին. Ապտիւլ Համիտի ժառանգությունը; Գլուխ երկրորդ. Երիտասարդ-թուրք ռեժիմը, Երիտասարդ-թուրքերու ներքին քաղաքականությունը. Առաջին շրջան (10 յուլիս 1908-13 ապրիլ, 1909); Երկրորդ շրջան. (13, 26 ապրիլ, 1909-9,22 յուլիս 1912); Երրորդ շրջան (1912 յուլիս 9էն 1913 յունվար 10); Չորրորդ շրջան (1913 յունվար 10 էն 1914 յունիս 29); Երիտասարդ-թուրքերու արտասահմանեան քաղաքականությունը; Եզրակացություն առաջին մասին. Երիտասարդ թուրքերու ներքին քաղաքականությունը; Երիտասարդ թուրքերու արտաքին քաղաքականությունը; Ընդհանուր եզրակացություն:

221. ՄԵՐ ԴԱԲԱՆԱՆՔԸ ԵՒ ԾՐԱԳԻՐԸ: /Անկախ սոցիալիստների կուսակցութ.- Ալեքսանդրապոլ, 1919 (Տպ. Սանդոյեանի).- 30 էջ:

Բովանդ. ՝ Աշխարհայեացք եւ գործելակերպ:

222. ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒ ԱՆԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ: Պատմական քայլը.- Կ.Պոլիս.- 1919 (Տպ. Օ. Արզուման).- 112 էջ (էջեր Հայ ազատագրութեան պայքարներէն):

Բովանդ. ՝ Մեծ հերոսամարտը: (1918 մայիս 25-28): (Յիշողություններ Ղարաքիլիսայի անհաւասար կռիւներից); Հերոսական շաքաթը /Գ. Շահինեան; Երկու ճակատամարտ, որ վճռեցին հայութեան բախտը /Կ. Սասունի; Մեծ երկունքը: Պաշտօնական զեկոյցներ հայկական սպայակոյտի; Երեւանի հրամանատարին կոչը Սարտարապատի ճակատամարտի նախօրեակին /Զօրավար Սւլիկեան; Ընդհ. հրամանատարին կոչը Սարտարապատի յաղթանակի ընթացքին /Զօրավար Նազարբեգեան; Առաջին դրօշը Հայաստանի հողին վրայ; Ի՞նչպէս ծնունդ առաւ Հայաստանի խորհրդարանը; Հայաստանի անդրանիկ խորհրդարանը իր նիստերուն կը սկսի; Հայաստանի Անդրանիկ դահլիճը (Կազմուած բացառապէս Հ.Յ. Դաշնակցութեան պատկանող նախարարներէ, 1918 յուլիսին); Հայաստանի Հանրապետութեան միամեայ կեանքն ու գործունեութիւնը 1918-1919 մայիս; Հայկական Հարցը խաղաղութեան համաժողովին առջեւ: (Քաղուածներ Հայկական պահանջներէն); Հայութեան իրավունքը; Ամբողջական Հայաստան; Հայկական պահանջները; Ողջոյն Հայկ. Հանրապետութեան (Բանաձեւ Փարիզի Ազգ. համագումարին); Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը մայրաքաղաքին մէջ: Արեւմտահայերու մուտքը խորհրդարան: Միացեալ Հայաստանի յայտարարութիւնը: Հոգեհանգիստ եւ զօրահանդէս օտարներու եւ կաթողիկոսին ներկայութեան; Միացեալ Հայաստանի Անկախութեան յայտարարագիրը; Հ.Յ. դաշնակցութիւնը եւ միացեալ Հայաստանի անկախութիւնը: Հ.Յ. դաշնակցութեան բիւրօյի յայտարարութիւնը միացեալ եւ անկախ Հայաստանի յայտարարագրի հրատարակման առիթով; Հ.Յ. Դաշնակցութեան երկրի կեդր. կոմիտէի շրջաբերականը; Ինչու յայտարարուեցաւ միացեալ Հայաստանի անկախութիւնը եւ ինչո՞ւ Արեւմտահայերը խորհրդարան ընդունուեցան: Հայաստանի վարչապետ Խատիսեանի ճառը Հայաստանի խորհրդարանին մէջ; Ղարաբաղ եւ Հայաստան; Ատրպատականի շնորհաւորականը; Ատրիներու ողջոյնը Հայաստանին; Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը Վրաստանին մայրաքաղաքին մէջ; Պոլսոյ հայութիւնը իր ողջոյնը կուղղէ Հայաստանի Հանրապետութեան ու կը յարգէ ինկողներու յիշատակը; Կիլիկիոյ ողջոյնը Հայաստանի Հանրապետութեան; Ատանայի մէջ; Տարսոնի մէջ; Մերսինի մէջ; Հայկ. Հանրապետութեան տարեդարձը Փարիզի մէջ:

223. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ Թ. Տիգրանակերտի նահանգի ջարդերը եւ քիւրտերու գազանութիւնները: (Ականատեսի պատմութիւն) /Գրեց՝ Թովմաս Գ. Սկրտիչեան (Անգլիական

նախկին դեր-հիւպատոս Տիգրանակերտի).-Գահիրէ, 1919 (Տպ. Գրիգոր ճիհանեան).- 125 էջ, դիմանկ.; Գլ.:

Բովանդ. ՝ Նամակ կնոջս /Թովմաս Գ. Սկրտիչեան; Պատմական. Հայերը անցելոյն մէջ խնդրուած են միայն ապահովութիւն անծի եւ ինչքի; Տիգրանակերտի սարսափներէն; Տիգրանակերտի նահանգին կոտորածին պատասխանատուները; Հայերը զինուոր մահիկին տակ; խորհրդաւոր ճամբորդութիւն մը; Չերքակալութիւնը եւ բանտարկութիւնը; Հայոց կաներուր մէկ ժողովը; Բանտին մէջ տանջանք եւ ծեծմանողներ; «Բարի Սամարացի մը»; Քիւրտ աւազակապետ մը; Պէգուանի մարտիրոսները; Տիգրանակերտի իսլամներուն արտակարգ ժողովն ու որոշումները; Որոշման գործադրութիւնը Ա. Մարտինի մէջ Միւթսարը՝ Պէտրետտին, Գօմիսէր Մեմտուն եւ Մարտինի Հայոց ջարդը; Առողջապահական քննիչ տօքթ. Իսմայիլ Պէյի աքսորուիլը; Տիգրանակերտի ինքնապաշտպանները; Գերման հրէշ հրամանատար մը; Տիգրանակերտ նահանգին հայոց կորուստը; Տանկ նահատակներու եւ վերապրողներու; Նահատակուած Ա) Հիւպատոսական խումբը; Բ) Կրօնական եւ ուսումնական խումբը; Գ) Կառաւարական պաշտօնեայք; Դ) Հողատէր; Կալուածատէր; Սեղանաւոր; վաճառական եւլն; Ե) Մետաքսի գործարանատէր եւ վաճառական; Զ) Մեծաքանակ վաճառականներ; Մարտինի նահատակներն ու վերոպրողները; Տիգրանակերտի վերապրողներուն ցանկը; Վերապրող տիգրանակերտցիներ Հալէպի մէջ; Տանկ առեւանգուած կիներու եւ աղջիկներու; Յաւելուած. Քրդացած եւ տակաւին հայ մնացած Աշիրէներ:

224. ՅԱՐՈՒԹԻՆԵԱՆ ԱՌ. Անցքերը Ատրպատականում 1918 թին.- Թավրիզ, 1919 (Տպ. Ատրպատ. Հայոց. թեմ.).- 80 էջ; («Ազգ»ի գրադարան, թ.9):

Բովանդ. ՝ Սահմանամերձ գաւառները 1918 թին:

225. ՅԻՇԱՏԱԿԱԳԻՐ Վանայ Ինքնապաշտպանութեան դէպքերուն (1915 Ապրիլ-մայիս): (Օտար եւ հայ պաշտօնական վավերագրերէ քաղուած).- Կ.Պոլիս: Հրատ. «Վասպուրական» միութեան, 1919 (Տպ. Օ. Արզուման).- 87 էջ:

Բովանդ. ՝ երկու խօսք /«Վասպուրական» միութեան վարչութիւն; Վաւերագրեր քաղուած ճէյմս Պրայսի THE TREATMENT OF ARMENIENS հատորէն; Վկայութիւն Միս Նէփի; Երկու սուրի մէջ; Սեւ օրեր; Քաղուածք պրն. Ռշտունիի յօդուածէն հրատարակուած «Մանչեսթըր կարտիլըն»ի մէջ, 2 օգոստ, 1915; Քաղուածք պրն. Ռշտունիի յօդուածէն հրատարակուած «Կոչնակ»ի մէջ. Նիւ-Եօքք; Բէլուի դէպքերը; Աթա-նայի միջադէպը; Պաշքալի ջարդերը; Պօղազ-Քէսէնի մէջ; Արշամ, Հասան Թամրան, Թալ Օղլու եւ Գարա-նայի միջադէպը; Պաշքալի ջարդերը; Հազարէնի ջարդերը եւ թալանը; Սաքմանիօ գիւղին մէջ; Ավզարիկ Չորիկ (Սէրայ) գիւղերու ջարդերը; Հազարէնի ջարդերը եւ թալանը; Վաւերագրեր Վաւերագրի կողմէ. պետ. Հ.Յ. դաշ-նակցութեան կուսակցութեան եւ Վանայ հայ երեսփոխան Ն. Վսեմութիւն ներքին գործոց նախարարին Պոլսոյ մէջ, 13 փոտր. 1915ին: Իտալիոյ հիւպատոսական գործակալը, Վանայ ֆրանսական շահերուն պաշտպան, կը գրէ Բեդրոկրատի ֆրանսական դեսպանին /Ժ. Սպորտոն; Իտալիոյ Վանայ հիւպատոսական ներկայացուցիչը, Նորին վսեմութիւն Իտալիոյ պրն. դեսպանին, որ ի Բետրոկրատ; Վանայ եւ ամբողջ կուսակալութեան կացութիւնը պաշարուեն առաջ; Վանայ պաշարումը; ճէվտէ դաւադրութիւն կը պատրաստէ; Կառաւարութիւնը ձերբակալութիւններու կը ձեռնարկէ Շատախի մէջ; Դաւադրութեամբ կը սպաննուին իշխան եւ իր երեք ընկերները; Սիւաւոր ջարդերը; Քիւրտերու վկայութիւնները ջարդերու մասին /Գոմերցի Բէնօ; Ջարդեր Արճէշ գաւառի մէջ; Ջարդեր Բերկերի գաւառին մէջ; Վիճակագրութիւն Արճէշ ջարդերուն;

226. ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ Ապրիլ տասնըմէկի: Պատրաստուած «Ապրիլ տասնըմէկի սգահան-դէսի յանձնախումբ»ին կողմէ.- Կ.Պոլիս, 1919 (Տպ. Օ. Արզուման).- 128 էջ:

Բովանդ. ՝ Ա. մաս. Պօլսէն տարագիր մտաւորականներ, Գրիգոր Զօհրապ; Յարութիւն Շահրիկեան (Ատոմ); Գ. Խաժակ (Գարեգին Չազալեան); Է. Ակնունի (Խաչատուր Մալումեան); Տիրան Քէլէկեան; Սիւ-մանթօ; (Ատոմ Եարճանեան); Հրանդ (Մելքոն Կիւրճեան); Դանիէլ Վարուժան (Չիպուքքեարեան); Ռուբէն Ջարդարեան; Ռ. Սեւակ (Տօքթ. Ռուբէն Չիլիկեարեան); Սարգիս Սինասեան; Տօքթ.Նազարէթ Տաղաւա-րեան; Տօքթ. Կարապետ Փաշայեան խան; Լեւոն Լարենց (Քրիշճեան); Սմբատ Բիւրատ (Տէրղազարեան); Համբ. Համբարձումեան; Բարսեղ Շահպագ; Արտաշէս Յարութիւնեան; Ժագ Սայապալեան (Փայլակ); Գրիգոր Թորոսեան; Գեղամ Բարսեղեան; Տիգրան Չէօկիւրեան; Շաւարշ Քրիսեան; Գրիգոր Եսայեան; Արմէն Տորեան (Հրաչեայ Սուրենեան); Արիս Իսրայէլեան; Միհրան Թապաղեան; Յակոբ Թերզեան (Յակօթ) Բ.-Ազգ. ու կրթ. գործիչներ Համբարձում գասպարեան; Յարութիւն Կ. ճանկիլեան; Սարգիս Բարսեղեան (Ղազար Ղազարեան); Արիստակեսին գասպարեան; Գալֆաեան Արսէն; Սարգիս Սուլին (Սիւնի-Շամիլ); Պետրոս Գալֆաեան; Յարութիւն Գալֆաեան; Ատոմ Շահէն (Երիցանց); Ենոք Շահէն; Ներսէս Կիւրճեան; Էտուառ Պէյազեան; Հրաչ (Հայկ) Թիւրքեան; Ատոմ Շահէն (Երիցանց); Ենոք Շահէն; Ներսէս Փափագեան; Ներսէս Ջաքարեան; Տօքթ. Ստեփան Միսքեան; Արծրունի (Յակոբ Աւետիսեան); Սաքո. Տօքթ. Լեւոն Պարտիզպանեան; Արտաշէս Սէմերճեան (Թորգոմ); Վաւերագրի Արապեան; Ներսէս Շահ-նուր; Սերովքէ Նորատունկեան; Գարեգին Հիւսեան; Մարտիրոս Հ. Գունտագճեան; Գրիգոր Արմունի; Պօղոս

կռիւները; Դ. մաս. Գաղթը դէպի հիւսիսային Կովկաս; Թրքական ներխուժումը եւ թրքահայութիւնը; Նոր գաղթը կը սկսի; Գաղթականութեան մէկ մասին վերադարձը; Ե. մաս. Պաքուի հերոսամարտը; Գանձակի հայերը; Պաքուի անկումը; Պաքուի հայութեան ջարդը; Զ. մաս. Անդրանիկի վերջին կռիւները; Զոր. Անդրանիկի նոր բանակը; Անդրանիկի դէպի Պարսկաստան; Անդրանիկի Զանգեզուրի մէջ; Նուրի փաշայի վերջնագիրը; Շուշիի գրաւումը եւ Անդրանիկի պայմանները Ե. մաս. Զայկ. հարցը խաղաղութեան համաժողովին առջեւ: Զինադադարը եւ հայ-վրացական պատերազմը; Ամբողջական Զայաստանը; Զայկական պահանջները; Լրացուցիչ նօթեր: Կիլիկիան:

237. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ Գ.- վրդ. Մատենիկ մը բանախոսութեանց.- Ատանա, 1920 (Տպ. «Կիլիկիա»).- 78 էջ:

Բովանդ. Զօն Առ Տիարց Շալվարեան եղբարց Պ.Պ. Խաչատուրի և Մարտիրոսի; Բ. Ո՞վ պիտի ապրեցնէ; Միթինկ; Դ. Զի՞ բարի, զի՞ վայելուչ, զի բնական եղբարք ի միասին; Ե. Քանդակագործ քաջ եղիշէն գթիչ ի ձեռնին գայ յարտագ, չափէ, ձեւէ, գրէ, դրօշմէ կեանք մահ հաւատ Վարդանայ; Ը. Տիկնանց միութեան մէկ հանդեսին մէջ խօսուած Ատանա:

238. ԵՍԱՅԵԱՆ Զ. Մուրատի ճամբորդութիւնը: Սվազէն Պաթում.- Պօսթըն, Մէս: Զրատ. «Զայրենիք»-ի 1920.- 138 էջ, նկ.:

239. ԺՕԶԷ Լ.Բ. Զարիւրանքը Կարնոյ մէջ /Թարգմ. Զ. Յովսէփ Տէր-Մարգարեան Կիւննական Մխիթարեան.- Վիեննա, 1920 (Տպ. «Առաւօտ»).- 66 էջ:

Բովանդ. Զառաջաբան; Անուշաւանին պատմութիւնը: Փոքրիկ հայուհին; Պարոյրին պատմութիւնը:

240. ԻՇԽԱՆԵԱՆ Բ. Բագուի մեծ սարսափները: Անկետային ուսումնասիրութիւն սեպտեմբերական անցքերի 1918թ.- Թիֆլիս: Զրատ. Բագուի Զայոց Ազգային խորհրդի անկետային յանձնաժողովի, 1920 (Տպ. Մանուլ).- 188 էջ:

Բովանդ. Մի քանի խօսք /Բ. Իշխանեան; Ներածութիւն /Բ. Իշխանեան; Առաջին մաս. Զայ ժողովրդի մարդկային զոհերը: I. գլ. Զայ բնակիչների թիւը Բագում քաղաքի անկման նախօրեակին; II. գլ. Զայ փախստականների թիւը; III. գլ. Զայկական կոտորածը (սպանուածների թիւը); IV. գլ. Զայ անյայտացածները կամ անյայտ կորածները; V. գլ. Զայ գերիները; VI. գլ. Զայ բանտարկուածները; VII. գլ. Բռնաբարուած հայուհիներ; VIII. գլ. Առեւանգուած հայուհիներ; IX. գլ. Զայ փախստականների վերադարձը; X. գլ. Զայ մեռածների թիւը; XI. գլ. Ամփոփումներ եւ եզրափակումներ; Երկրորդ մաս. Զայ ժողովրդի միւթական վնասներն ու կորուստները: (Թալանն ու կողոպուտը Բագու քաղաքում): XII. գլ. Թալանի փաստն ու գործողութիւնը; XIII. գլ. Վնասների եւ կորուստների ցուցակների թիւը; XIV. գլ. Ներկայացրուած գումարները; XV. գլ. Բաւարարուած գումարները; XVI. գլ. Մերժուած գումարները XVII. գլ. Թալանուած եւ չթալանուած հայ ընտանիքների թիւը XVIII. գլ. Ընդհանուր աղիւսակներ; XIX. գլ. Ամփոփումներ եւ եզրափակումներ:

241. ԶԱՅԱՍՏԱՆԻ պարլամենտի մայիսի 3-ի արտակարգ նիստը.- Ե.: 1920 (Տպ. «Ուրարդիա»).- 19 էջ:

Բովանդ. Զայաստանի պարլամենտի մայիսի 3-ի արտակարգ նիստը; Արտաքին գործերի նախարարի հաղորդագրութիւնը; Զայաստանի կառավարութեան պատասխանը դաշնակիցների հեռագրին; Զայաստանի արտաքին գործերի նախարարի դիմումը Նարիմանովին (Ապրիլի 29-ին) /Զ. Օհանջանեան; Զայաստանի արտաքին գործերի նախարարի դիմումը Զիչերինին; Ադրբեջանի նոր կառավարութեան վերջնագիրը Զայաստանին; Օրժոնոկիձէի յայտագիրը; Զայաստանի արտաքին գործերի նախարարի պատասխանը /Զ. Օհանջանեան; Զայաստանի արտաքին գործերի նախարարի պատասխանը Օրժոնոկիձէի վերջնագրին:

242. ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻ ԶԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ: (Ականատեսի յիշողութիւններից) Պատկերազարդ: /Ս. Ղ.- Թիֆլիս: Զրատ. Յովհաննէս Յարութիւնեանի, 1920 (Տպ. Վրաստանի Զանրապետութ. քաղաքն. Միութեան).- 108 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Ս. Մայիսեան գաղթը; Գ. Զերոսամարտը; Դ. Յաղթական մուտքը; Ե. Կոտորածները; Զ. Լծի տակ; Է. Լօռի (իմ յուշատետրից); Ը. Վնասներ; Աղիսակ Փամբակի շրջանի վնասների:

243. ՄԱՐՄԱՐԵԱՆ Ա. Զօր Անդրանիկ եւ իր պատերազմները: /Գրեց՝ Արսէն Մարմարեան.- Կ.Պոլիս, 1920 (Տպ. Կիւթնապէրկ).- 407 էջ, դիմանկ., նկ.:

Բովանդ. Զօր. Անդրանիկի պատերազմները: Ա. Կենսագրական գիծեր; Բ. Անդրանիկի Պոլսոյ մէջ; Գ.

Անդրանիկի Պաթումի մէջ: Դէպի Կարս; Թաթարը եւ Անդրանիկ; Դ. Կարսի մէջ; Ե. Դէպի սահմանէն ներս; Զ. Միւսնոյն ճակատագրական ուղղին: Անդրանիկ կը հասնի Բասէն; Է. Միւսնոյն կռիւները; 1881-82-ի մեծ դէպքերը; Սասնոյ եւ Մուշի մէջ; Յայտնի հնչակեան հերոս Մուրատ եւ Տամատեան; Թ. Խալիլ փաշայի սպանութիւնը; ԺԱ. Առաքելոյ վանքը: Գեորգ Զավուշ; ԺԲ. Մեծ կռիւներու նախօրեակը; ԺԳ. Մեծ կռիւները; Սեմալի կռիւը; Մերկերի կռիւը; Իշխանաձորի կռիւը; Կէլիի կռիւը; Քոփի կռիւը; Օովասարի կռիւը; Սբաղանայ եւ Գոմէրի կռիւները; Կուրալայի կռիւները; Շամիրամի կռիւը; Նահանջ բիւրոց (Աղթամարի կռիւը); Անդրանիկի մարտական հրահանգները; Քիւրտերը եւ քրդական միութիւն; ԺԴ. Զայաստանի «Կիւ-րիլիթին» ժե. Անդրանիկ Եւրոպայի մէջ; Անդրանիկ Կովկասի մէջ; Անդրանիկ եւ Սիւմաճնո; Անդրանիկ եւ Պօրիս Սարաֆօֆ; Անդրանիկ եւ Օսմ. յեղափոխութիւնը; Կիլիկեան աղէտը; Պալքանեան պատերազմ; Առաջին ընդհարումը; Ուզուն-Յամիդլերի կռիւ; Զայկական զօրամասը Կիւմիւրճիէի մէջ; Զայկական զօրամասը Ռոտսթոյի մէջ; Զայկական զօրամասը Ս. Եղիայի գագարը; Պալքանեան պատերազմի ողբերգութիւնը; Զամաշխարհային պատերազմը; Անդրանիկ առաջին անգամ Կովկասեան ռազմաբեմի վրայ; Միւսնոյ Մօլլա Զասան; Տիլիմանի ճակատամարտը; Վանի հերոսամարտը եւ Տիլիմանի ճակատամարտը եւ ընդհանուր նահանջը; Պիթլիզի գրաւումը; Անդրանիկ հայկական վերջին ճգնաժամին մէջ; Անդրանիկի բանակցութիւնները; Անդրանիկ պաշարուած; Բանակը կը լքէ ռազմաճակատը; Դէպի Կա-միւ; Ալեքսանդրաբօլի մէջ; Կարսի մէջ; Սարը-Ղամըշի մէջ; Սարիղամիշէն միւսնոյ Տէվէ Պօյնու; Անդրանիկը կը մտնէ Կարին; Անգլիացի սպաներ կը հասնին Կարին; Թուրքերու դաւադրութիւնները; Պիթլիսի գիծը; Իլիճայի դէպքը; Տրապիզոնի վեհաժողովը; Վերջին ճակատամարտը; Կարնոյ պարիսպէն դուրս; Անդրանիկ դարձեալ կը մեկնի ճակատ; Մեր տեսակցութիւնը զօր. Նազարբէկեանի հետ; Անդրանիկ Ախալքալաքի մէջ; Անդրանիկ Աւարայրին դաշտին վրայ; Անդրանիկ Ղարաբաղի մէջ:

244. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ Գ. Զայրենիքին: Ուխտավորները վրէժի ճամբուն վրայ: /Գրեց՝ Գրի-գոր Մուրատեան: Կ. Պոլիս: Զրատ. Կիլիկիա գրատուն թիւ 6, 1920 (Տպ. Սանճագճեան).- 112 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Զառաջաբանի տեղ /Գ.Մ.: Զօն Թորոս Կոչիկեանին /Գրիգոր Մուրատեան; Քարուքանդ Վաթան; Զայրենակցիս Ս. Յակոբցի Ս. Պաղտիկեանի յիշատակին /Կարապետ Կիրակոսեան; Վիճակա-գրական. Տիւրիկի շրջանին գիւղերը պատերազմէն առաջ 1908-1914: Օտուռ գիւղ; Ս. Յակոբ գիւղ; Գրական. Տիւրիկի շրջանին գիւղերը պատերազմէն առաջ 1908-1914: Օտուռ գիւղ; Սիւրանա գիւղ; Խուռնալիլ Բարդամ գիւղ; Արմութաղ գիւղ; Կիւրեսին գիւղ; Բալանկա գիւղ; Աշուշէն գիւղ; Միւրանա գիւղ; Խուռնալիլ Բարդամ գիւղ; Վիճակ Տիւրիկի շրջանի գիւղերուն; Բնակչներու թիւը 1914ին, 1919ին; Վիրապրողներու թիւը; Դէպի գիւղ; Կիճակ Տիւրիկի շրջանի գիւղերուն; Բնակչներու թիւը 1914ին, 1919ին; Վիրապրողներու թիւը; Դէպի գիւղ; Կենսագրական գիծեր հայրենիքի ուխտավորներուն; Արարայի ճակատամարտը; Արարայի խրամ; Կենսագրական գիծեր հայրենիքի ուխտավորներուն; 19ի կռիւին մէջ; Դէպի Կիլիկիա: Ըսանքմէկ նահանգները որոնք ինկան 1918 սեպտ. 19ի կռիւին մէջ; Դէպի Կիլիկիա:

245. ՆԱԼԲԱՆՏԵԱՆ Ս. Տարօնոյ ինքնապաշտպանութիւնն ու ջարդը 1914-1915 /Պատմեց՝ Եղիշէ քինյ. Տէր Պարսամեան: (Նախկ. Առաջն. փոխանորդ Տարօնոյ); /Գրեց՝ Սիսակ Նալբանտեան.- Ֆրեզնօ, Քալիֆորնիա, Մ. Ն., 1920.- 170 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Ո՞վ է պատմիչը: Զամառօտ կենսագրական; Պատմական ակնարկ մը Տարօնոյ վրայ; Տարօն; Զայ եւ թուրք յարաբերութիւնները: Թուրք ցեղը; Զայ եւ իսլամ ընտանիքներ բաղդատական ուսումնա-սիրութիւն ընդի. պատերազմ եւ զօրահանութիւն; Դէպքերը կը սկսին; Նոր փուլ; Դէպքերը կը մօտիկանան; Վերջապէս... դիրքերը; Վերջին օրը; Քան; Կռիւն վերջ; Դաշտին բաժնետէրերը; Քանի դէպքերը; Քանէն վերջ Սասուն; Անտոքէն վերջ; Աստղաբերդի օրերը; Տէր Եղիշէն ալ... Ոտքերը գլխին առաջնորդ; Դէպի մահ կամ կեանք; Դեռ ոչ, կը շարունակուի; Վճռական օրերը; Վերջաբան:

246. ՆԻԿՕԼ-ՕՅԱՆ Կամաւորի յիշատակարանը.- Պոստոն, 1920 (Տպ. «Զայրե-նիք»-ի).- 88 էջ:

Բովանդ. I. մաս. Կամաւորական շարժում; Զայ կամաւորների մեկնումը Պետրոգրոդից; Պետեր-բուրգից-Թիֆլիս; Դէպի առաջին կամաւորական բանակը; Առաջին անգամ կռիւ մէջ; Անսպասելի նահանջ; Բէլաշուկի ճակատամարտը; Կրկին նահանջ; Երկրորդ արշավանքը դէպի Վան; «Արարատեան գնդի» դիմաւորումը Իգդիրում; Վանում 1915 յունիս; Առաջին նահանջը Վանից; Կամաւորական բանակների ցրումը; II. մաս. Ռուսաստանի յեղափոխութիւնը եւ Զայաստանի վերածնունդը Ռոստով, 27 փետրվարի 1917թ.; Կոմիտէի նշանակութիւնը մեր գնդում; Ռուսները թողնում են Կովկասը; Սարդարաբատի ճակատամարտը; Վերածնւած Զայաստան:

247. ՆՇԿԵԱՆ Ս. Ո՞վ փճացուց հայութիւնը /Գրեց՝ Միսաք Ս. Նշկեան.- Ֆրեզնօ, 1920 (Տպ. «Արօր»-ի).- 64 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Զառաջաբան /Միսաք Ս. Նշկեան; Ո՞վ փճացուց հայութիւնը Ա. Յեղափոխութեան ծնունդը Կարնոյ մէջ; Բ. Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը եւ անոր հանդէպ Թուրքիոյ բռնած ընթացքը; Գ. Զայ քաղաքական կուսակցութիւններ; Դ. Զայ կուսակցութիւններ եւ ոչ կուսակցականներ; Թրքական սահմա-

նադրութիւնը եւ անոր հետեւանքները; Զ. Համաշխարհային պատերազմը եւ հայ կուսակցականները; Է. Երեւակայական տեսիլներ կամ «Արիւնի հովիտներ»; Ը. Վահան Շապանեան; Թ. Կարնոյ գրաւումը; Երզրումի մարտիրոսագրութիւնը (Ականատեսի պատմութիւն); Ժ. Վերջաբան:

248. ՀԱՅԵՆ Ս. Զէյթուն: Տրամա չորս արարուած եւ մէկ պատկերով /Գրեց՝ Ս. Շահէն.- Նյու Յորք, 1920 (Տպ. Արմէնիա).- 96 էջ:

249. ՈՐԲՈՒՆԻ Ս. Պօղոս փաշա Նուպար ինչու՞ չստորագրեց հաշտութեան դաշնագիրը /Գրեց՝ Ս. Որբունի.- Կ. Պոլիս: Հրատ. Կ. Մատթէոսեան, 1920 (Տպ. Կիւթնպէր).- 16 էջ; դիմանկ.:

Բովանդ. Պօղոս փաշա եւ 96-ի ջարդերը; Ազգային պատուիրակութիւնը; Պ. Պօղոս Նուպարի հրաժարականը; Ինչու՞ չստորագրեց թրք. դաշնագիրը:

250. ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ Ե. Յիշատակներ: Սաղիմական, ուղեգրական, տեղագրական: Նամականի: /Գրեց՝ Եղիշէ եպիսկ. Զիլինկիրեան.- Աղեքսանդրիա, 1920 (Տպ. Արամ Գասպարեան).- 116 էջ:

Բովանդ. Աղբիւր-Սերոբի անմահ եւ անմոռաց յիշատակին /Հեղինակը; Երկու խօսք /Եղիշէ եպիսկ. Զիլինկիրեան; Ե. Ծովափնեայ դատվան եւ Մշոյ դաշտին մէջ Ցրօնք գիւղերու յեղափոխական ընդհարումները; Զ. Աղբիւր-Սերոբ եւ ընկերները; Է. 1898 Հոկտ. 20-ին Բաքէն գիւղի սարերուն վրայ տեղի ունեցած մեծ դէպքը. Աղբիւր-Սերոբ. Բաղէշի նահանգին եւ Սասնոյ հայերը; Ժ. Տարօնի առիւծը; ԺԱ. Աւարառութիւն խարդկող գիւղի; Յուշեր հայկական ճգնաժամէն; ԺԸ. Երուսաղէմի աքսորականները; ԺԹ. Համիտեան կառաւարութիւնը եւ Իզմիրլեան; Նամակներ; Ուղեգրական:

251. ՊՐԱՅՍԼՈՐՏ: Հայկական ջարդերու փաստաթղթերը: Ա. մաս. /Հրատ. Ա. Տիլանեան; կազմեց՝ Վահան Միրազեան.- Կ. Պոլիս.- 1920 (Տպ. Օ. Արզուման թ. 291):

Բովանդ. Երկու խօսք հրատարակչին կողմէ /Կրէյ Ավ. Ֆալօտօն; Համաշխարհային պատերազմը եւ Հայաստան: Անգլիա կիւրացնէ հայկական դատը; Ինչ ձեւով ալ որ նոր Հայաստան յառնէ, Հիմնովին հիմնէ տարբեր պիտի ըլլայ; Հայկական ջարդերու փաստաթուղթերը; Գլուխ Ա. Հայկական տարագրութեանց մախընթաց դէպքերը; Գլուխ Բ. Հայկական տարագրութեանց յետընթաց դէպքերը; Մեծ ոճիրին փաստաթուղթերը; Գլուխ Գ. Ինչպէս ջարդուեցան Զէյթունցիք (Ականատեսի պատմութիւն); Սելեկիոյ (Հալէպ) ճ հայ գիւղերու հերոսական կռիւները թուրք բանակին դէմ: Ինչպէս ազատեցան Մուսա լեռան հայ դիւցազունները; Ուրֆայի հայութեան եղերական վախճանը; Դիւցազնական փառաւոր դրուագ մը; Վանայ հերոսամարտը; Գլուխ Դ. Ինչպէս հաստատուեցաւ հայկական կառաւարութիւնը Վանայ մէջ; Պիթլիսի, Մուշի եւ Սասունի ջարդերն ու հերոսամարտերը; Գլուխ Ե. Թուրքերու հողային զիջումները հայոց: Անդոկի 1500 քաջերը 30.000 թուրքերու դէմ; Պիթլիսի եւ Սղերդի ջարդերը; 180.000 հայութիւն սրախաղող; Մուշի ջարդերը: Խարոյկներու վրայ խորովուած դիակներ; Սասունի խրոխտ ընդդիմութիւնը; Կարնոյ կոտորածները; Գլուխ Զ. Գերման սպաներ հայ աղջիկներ կառնեմանց /Վ. Միրազեան; Սեբաստիոյ կոտորածները: Մուրատ իր քաջերով; Մարգուանի ջարդերը: Հինգ հազար հոգի կացինահար:

252. ՍԻՐՎԱՐԴ: Ջախջախուած գանկեր: Արիւնոտ ողբերգութիւն: Չորս արարուած եւ երեք պատկեր.- Պօսթըն, 1920 (Տպ. Երան).- 88 էջ:

253. ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ Գ. Ինչու զօր. Անդրանիկ հեռացաւ Հ.Հ. դաշնակցութենէն.- Կ. Պոլիս, 1920 (Տպ. Յ. Ասատուրեան որդիք).- 16 էջ (Մատենաշար Ազատ միտք, թիւ 2): դիմանկ.:

254. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ Ե. Վասպուրականի նահանջ բիւրոցը.- Պոսթոն, 1920 (Տպ. «Ազգ»ի).- 235 էջ:

Բովանդ. Երկու խօսք /Ե. Վարդանեան; Վասպուրականի նահանջ Բիւրոցը. Մեծ դէպքերու նախօրեակին; Երկունքի օրեր. Վասպուրականի անկախութեան հռչակումը; Առաջին կոմիսարներ. Ե. Գնդին մեկնումը; Զրդական յարձակումներ. Նոր թղթադրամ; Փոքրիկ զնվորներ. եւ սպայական կուրս; Ռոստանի եւ Առնիսի կռիւները; Նահանջի սկզբնաւորութիւնը; Վիրավորներ. Աիրեւանի յաղթանակը; Դատարաններ եւ խաղաղ աշխատանք; ճերմակ ծաղկի տօնը եւ յարձակման պատրաստութիւններ; Նահանջ դէպի Ուրմիա; Կռիւներ Ուրմիոյ եւ Կուտչիի շուրջ; Անգլիական օդանաւը:

255. ՎՐԱՅԵԱՆ Ս. Անկախ եւ միացեալ Հայաստան.- Բօստոն, 1920 (Տպ. «Հայրենիք»).- 64 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Երկու խօսք /Ս. Վրացեան; Ռազմաճակատի քայքայումը; Երզրումից յետոյ; Յարութիւն; Անկախ եւ Միացեալ; Յ. Քաջազունու ճառը:

256. ՎՐԱՅԵԱՆ Ս. Բանակցութիւններ Ազգային պատուիրակութեան եւ Հայաստանի Հանրապետութեան միջեւ /Գրեց՝ Ս. Վրացեան.- Պօսթոն: Հրատ. «Հայրենիք»ի, 1920.- 67 էջ:

Բովանդ. Բանակցութիւններ Ազգային պատուիրակութեան եւ Հայաստանի Հանրապետութեան միջեւ; Ծրագիր հայ Ազգային պատուիրակութեան ամբողջական Հայաստանի վարչական առժամեայ կազմի մասին; «Ծրագիր» եւրօնը; Բանակցութիւնները; Պատասխան Ազգ. պատուիրակութեան առաջարկութիւններին միացեալ Հայաստանի պարլամենտի, կառավարութեան եւ պատուիրակութեան վերակազմութեան մասին /Ս. Վրացեան, Մարտ. Յարութիւնեան, Շ. Միսաքեան; Փոխպատասխան հանրապետութեան կառավարութեան բանակցողներու նոյեմբեր 4 թուականի ներկայացած պատասխանագրին /Վահան Թէքեան, Ն. Տէր-Ստեփանեան, Ս. Յարութիւնեան; Վերջաբան:

257. ՕՏԵԱՆ Ե. Արիւնոտ յիշատակներ.- Կ. Պոլիս, 1920 (Տպ. Միքայէլ Տէր-Սահակեան).- 45 էջ, դիմանկ., (Մ. Տէր-Սահակեան մատենադարան):

Բովանդ. Արիւնոտ յիշատակներ: Առ Սուլթան Համիտ երկրորդ:

1921

258. ԱՄԻՐԻԱՆԵԱՆ Ա. Ռուս և թուրք զինադադարը: Պատմական անցքեր 1917-1918 (Փայտօմ տամօ) /Գրեց՝ Արամ Ամիրխանեան.- Ֆրեզնօ, 1921 (Տպ. «Նոր կյանք Սիսուան»-ի.- 189 էջ:

259. ԱՆԴՐԱՆԻԿ. Ինչպէս պետք է գրաւել Թրքահայաստանը: (Զօր.Անդրանիկի կարծիքը) [Գրի առաւ] /Ա. Միհրանեան.- Կ. Պոլիս, 1921 (Տպ. Մ. Տէր Սահակեան).- 16 էջ, նկ.:

260. ԱՐՆՈՏ ԳԻՐՔ. Գորիս, 1921 (Տպ. Սասուն).- 112 էջ:
Բովանդ. Գլուխ Ա. Բուշնիկների հինգ ամսուայ գործունէութիւնը Ջանգեզուրում, Սիսիանում և Ղափանում; Գլուխ Բ. Ապստամբական շարժում; Գլուխ Գ. Փաստաթղթեր:

261. ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹԱՆԵԱԹ ՓԱՇԱՅԻ: Սղագրական զեկուցում: Թալէաթ փաշան սպաննելուն համար ամբաստանուած ուսանող Սողոմոն Թէլիերանի դատավարութեան, որ տեղի ունեցաւ Բերլինի նահանգային գ. դատարանի առջեւ: 2/3 հունիս 1921.- Թարգմ. գերմ.: Արձանագրութեան նշան՝ Կ. J.22/21.- Վիեննա, 1921 (Տպ. Միսիթարեան).- 210 էջ:

262. ԹԻԹԻՒՆԴԵԱՆ Լ. Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իբրեւ պետական գործօն: Փաստեր եւ իրողութիւններ (1918-1920).- Կ. Պոլիս, 1921 (Տպ. Մ. Տէր Սահակեան).- 107 էջ:
Բովանդ. Ներածութիւն; Ա. Երկունքիւնը Հ. Հ. դաշնակցութեան 1917 թ-ի ռայօնական ժողովը; Գ. կանութիւն; Բ. Ռուսական յեղափոխութիւնը եւ Հ. Հ. դաշնակցութիւնը; Ե. Զօրավար Անդրանիկ եւ Հ. Հ. Ազատագրական կազմակերպութիւնը եւ քաղաքական կուսակցութիւնը; Է. Անդրանիկ . ինչու դաշնակցութիւնը; Զ. Դաշնակցական մավզերիաթները ականատեսի վկայութիւններ; Է. Անդրանիկ . ինչու հեռացաւ Հայաստանէն; Ինչ էր ռուսահայութիւնը եւ ինչպէս վարուեցաւ անոր հետ Հ. Հ. դաշնակցութիւնը; Թ. Հայկական դատին դէմ մահափորձը; Ժ. Ինչպէս սպառնցին ժողովուրդը եւ բանակը; ԺԱ. Ինչ պայմաններ ունէին տառապած եւ սոված ժողովուրդը փրկելու համար; ԺԲ. Հ. Հ. դաշնակցութիւնը եւ արտաքին գործերը; ԺԳ. Արտասահմանի հայութիւնը կենթարկեց իրենց հմայքին; ԺԴ. «միաձուլ եւ միատարր» աշխարհը; ԺԵ. Արտասահմանի հայութիւնը կենթարկեց իրենց հմայքին; ԺԶ. Գործունէութիւնը քաղաքակիրթ աշխարհի դաւիլին; ԺԷ. Փրօվօքսիօնի եւ այլամերժութեան շրջան; ԺԸ. Հայաստանի վիճակը; ԺԹ. Սիւտոր, բայց հանդէպ «անուշ»ական քաղաքականութեամբ վարուած; ԺԽ. Հայաստանի վիճակը;

ցիներու դարձը հայրենիք. Վերջին հերոսամարտը: «Պատմութիւնը դէպքերու կրկնութիւն է» /Գրեց՝ Նազարէթ Ռ. Ձէթունցեան.- Աղեքսանդրիա, 1922 (Տպ. Ա. Գասպարեան).- 239 էջ, նկ.:

Բովանդ. Երկու խօսք; Ձէթունի վերջին դէպքերը (1919-1921): Դէպի Ձէթուն; Ազգ միութեան կազմութիւնը եւ նպաստի յանձնախումբին այցը; Սպաննում Ձէթունի պատանիի մը; Ֆրանսացիք կը մտնեն Մարաշ; Օսման Չավուշի լեռը բարձրանալը; Ազգ. միութեան արտասովոր նիստը; Միջկուսակցական մարմինին ներկայացուցիչը Ձէթունի մէջ; Ձէթունի ջորեպաններու սպանութիւնը; Ձէթունի նոր միւտիւրը; Թուրքական մուրհանդակին գրաւումը; Ֆոնուզի յանձնախումբին այցը; Կուչեղի ջարդը; Քենալական շարժումը Մարաշի մէջ; Ֆոնուզի շրջանակը; Ձէթունի Յաճըլար գիւղացիք; Չարտագի գայմագամին այցը; Թահսիմ պէյի պաշտօնավարութիւնը (1904-1905); Խառն ժողով; Ատանայի թղթատարը; Մարաշի խառն պատուիրակութեան այցը, Յանձնախումբեան պայմանները; Թուրք կառավարութեան վերադարձը Ձէթուն; Փոխադարձ այցը; Միւտիւր Սիւլեյման պէյի պաշտօնավարութիւնը; Միւտիւր Սաստէտիւնի պաշտօնավարութիւնը; Պէրիթ լեռը; Խայտ-աղբիւրի դաւաճանութիւնը; Չմեռուան պատրաստութիւնները; 1920-1921-ի ձմեռը; Գարնանային աշխատանքը; Ժողովրդին առողջապահական վիճակը; Ձէնքի պետքը; Ջինհալը-սկիզբն երկանց; Յազարապետ Իսմայիլ Յազգը պէյի այցը; Քեօմէտէօկիթի թղթատարը; Դարձեալ խայտ-աղբիւր; Նոր պատուիրակութիւն մը Մարաշ կը դրկուի; Տ. Բարթողիմէոս Ժ.Վ. Թագաճեանի յորդորագիրը; Թուրք բանակին վրայ յարձակումը; Գիհանի գիծը բռնող խումբը; Միւս երկու խումբերը; Քենալական կարաւանին վրայ յարձակում; «Քըտեր» գիւղի փոխվրէժը; Արեգինի գետը եւ ս. փրկիչ վանքը; Սօլախ-տէտէլեռը; Պալենց գերեզմանի կոհիւր; Չօլաքեան ընտանիքը; Արեգինի բնական բերդը; Դէպի Օսմանիյէ:

276. ԾՈՑԻԿԵԱՆ Ա. Արարատ-Կովկաս: Մասն երկրորդ. Կովկաս: Պատկերազարդ: Յատոր Բ.- Փարիզ, 1922 (Տպ. Բազմալեզուեան (Կ.Յ.Ներսէս)).- 304 էջ:

Բովանդ. Աղետը; Կամաւորները; Փախստականք; «Նարնջագոյն գիրքը»; Կոտորածներու եւ տեղահանութեանց դէմ; Վնասոց փոխարինութիւն; Վանը առնուելուն; Վերահաստատում; Կարնոյ անկումը; Նուաճումներ եւ ոտնձգութիւններ; Յայկական Յանրապետութիւն; Յայաշատ քաղաքներ:

277. ՂԱՄԱՐԼՈՒԻ և ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ԿՈՒՎՆԵՐԸ: Հոդվածներ /Նյութը հավաքեց՝ Վ. Տամրունի, /Առաջաբ. թարգմն. և մշակեց՝ Ա. Մարության.- Ե., 1922.- 31 էջ, 7թ.քարտեզ.- Վերնախոր. (Հայաստանի առաջին հրագիր. դիվ. քաղբաժին):

Բովանդ. Առաջաբան; Հ.Կ. բանակի դաշտային PKN-ի գործունեությունը նահանգի ժամանակ; Զանգեզուրի կռիվների կարճառոտ նկարագրությունը (հունիս-հուլիս 1921 թվի); Մեր անցած և անցնելիք ճանապարհները; Երկու անկետ; Ինչ է ասում կարմիր մարտիկը:

278. ՊԱԼԱՔԵԱՆ Գ. Հայ գողգոթան: Դրուագներ հայ մարտիրոսագրութենէն: Բեռլինէն դէպի Զօր (1914-1920): Ա. Յատոր.- Վիեննա, 1922 (Տպ. Մխիթարեան).- 429 էջ, նկ.:

Բովանդ. Ա. մաս. 1914 յուլիսէն մինչեւ 1914 հոկտ.; Բ. մաս. Առաջին տարագրութիւն: 1915 ապրիլէն մինչեւ 1916 փետրուար; Գ. մաս. Երկրորդ տարագրութիւն: Մահուան կարաւանը դէպի Զօր: 1916 փետր. մինչեւ 1916 ապրիլ:

279. ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ Ե. Նկարագրութիւնք Երուսաղէմի, Հալէպի-Դամասկոսի գաղթականական եւ վանական զանազան դիպաց եւ անցքերու 1914-1918.- Աղեքսանդրիա, 1922 (Տպ. Ա. Ստեփանեան).- 68 էջ:

Բովանդ. Նախաբան; Ժներալ Աթօրս եւ Երուսաղէմ; Ա. մաս., Բ. մաս., Գ. մաս. Ցուցակ Երուսաղէմէն անցնող գաղթական քահանայից; Ծանօթութիւն; Զինուորագրութիւն մանավանդ սարկաւազի:

280. ՏԵՐ-ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ Ն. Նահատակաց յիշատակին /Ներսէս աւագ քահանայ Տեր-Կարապետեան: Խոսուած Բագուի ս. Լուսաւորիչ մայր եկեղեցում 1922 թ. ապրիլի 24-ին, ն. տ.: Հրատարակիչ Եղիշե Գասպարեան.- Բագու, 1922 (Տպ. 2-րդ պետական).- 45 էջ:

281. ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ Պ. Ձայն տառապելոց.- Փարիզ, 1922 (Տպ. Յակոբ Բ. Թիւրապեան).- 15 էջ հայկ. էջագր., 500 էջ, 1թ. նկ.:

282. ՔՕՍԵԱՆ Յ. Աքսորքի ճամբան: Տառապանաց տեսակներ: Ա. /Գրեց՝ Յ. Յակոբ Ժ.Վ. Քօսեան, ի Մխիթ. ուխտէն.- Վիեննա, 1922 (Տպ. մխիթարեան).- 119 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Երկու խօսք; Ծննդավայրս, 1895-ի արհաւիրքը; Թուրքի մը տան մէջ; Երկիցս դատաստանի առջեւ; Ծննդավայրս կը թողում; Խարբերդ, ընտանեացս երջանկութիւնը; Առաջին օղակը տառապանաց, ամուսնոյս բանտարկուիլը; Ամուսնոյս վերջին կամքը, Եթիմ Խանէի մէջ; Բոցերու զոհեր; Տառապանաց երկրորդ օղակը, արքայի առաջին օրը; Եփրատի եզերքը; Ֆուրունճուլարի արհաւիրքը, փոքրիկիս թաղումը; Կրկին կորուստներ, Խանէ տերէի արհաւիրքը; Կրկին թալան, Սամսատու գետէն; Կողոպուտի տեսակներ, փոքրիկներու չարչարանքը; Սուրուճ տաճկի մը տան մէջ ծանր հիւանդութիւն; Ահռելի տեսարան, գիշերային սարսափներ; Սուրուճի մոտ գիւղ մը, հուլիվ թամօն; Պիրեճիկ, վերկի մեմուրին հարեմը; Խատիճէ խանըմը, Պախթար և Նիքեար; Ամտանելի ծառայութիւն, լաւագոյն կենաց երազներ; Ծանոթ արքորականներ, փախուստ Պիրեճիկէ; Տառապանաց օղակներու շարք մը; Նշոյլ մը ազատութեան նախախնամութեան ձեռքը; Աքսորանաց վերջին օրերս, դէպի Հալէպ:

1923

283. ԱՐԱՐԱ: Նուիրուած Արարայի հինգերորդ տարեդարձին.- Պոսթոն: Հրատ. Հայ լեզունական միութեան, 1923.- 32 էջ:

Բովանդ. Արարայի յաղթանակը /Խմբագրական; Արարայի նահատակներու անուանացանկը; Արարա /Սուրեն Պարթևան; Յաղթական Արարան /Տ. Պօյաճեան; Արարայի ուրուականը /Ա. Թափառական; Արարայի նախընթացին /Ա. Գինոսեան; Երկու ճառեր; Մեր նոր ուխտը /Նորայր Սիւնի; Կամաւորի հրաժեշտը /Ա.Կ.; Վկայութիւններ; Հայ կամաւորներուն /Յ.Թ. Գայաեան; Կամաւորը /Ա. Պաղտասարեան; Յետադարձ ակնարկ մը /Շարամ Ստեփանեան; Հոգեկան ներշնչումներ /Եփրեմ Տոհմունի; Նոր օրերի Արարան /Հրատ; Արարայի եւ Արարա; Ա. Կարապետեան; Այն օրը /Միհրան Կիւզեւեան; Կենաց եւ մահու սեմին վրայ /Շաստօն; Արարայի նահատակները /Վիրաւոր Աշուղ; Ռիստ մը /Արիւնի; Մեր ապրած օրերէն /Արամ Յովսէփեան; Մարտադաշտի զոհերը /Ա.Յ. Սարգիս Գասպարեան /Խ. Խերպէկեան; Պօղոս Պուլուտեան /Ա. Թիւթեւեան; Դրկուած գումարներ /Լեզունական միութիւն:

284. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ Ռ. Մեր պատասխանը Յ. Քաջագունիին.- Պոսթոն, 1923 (Տպ. «Հայ-րենիք»).- 166 էջ:

285. ՆԱԽԿԻՆ Շարքային դաշնակցականների համահայաստանյան համագումարի արձանագրությունները: Ստեմոգրաֆիյական հաշվետվություն 20-23-ը նոյեմբերի 1923 թ. Երևան.- Ե., 1923 (Տրեստի առաջին տպարան).- 142 էջ:

286. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ Վ. Ինչ չէր եւ ինչ չպիտի լինի մեր ուղին: «Ի՞նչ էր եւ ի՞նչ պիտի լինի մեր ուղին» գրքույկի առիթով, պատասխանի փոխարեն երկու խօսք.- Գահիրէ, 1923 (Տպ. «Յուսաբեր»).- 81 էջ.- (Մատենաշար «Յուսաբեր» թ.2):

Բովանդ. Նախաբանի փոխարեն; Պ. Չալխուշեանի գրքույկի նպատակը; Պ. Չալխուշեանի մեղադրանքները Հ.Յ. դաշնակցութեան դէմ; Գիտակցաբար խեղաթիւրուած խորագիր; «Ո՞վ է մեր քննադատը»; Ի՞նչ է չալխուշեականութիւնը; Հայ բանակը; Հայ կառավարութիւնը; Հ.Յ. դաշնակցութիւնը; Ի՞նչ չէր նրանց ուղին; մեր ուղին:

287. ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ ԵԴ. Տառապանքի օրերէն.- 1923 Հալէպ (Սուրիա).- Աղեքսանդրիա (Տպ. Ա. Գասպարեան).- 24 էջ:

Բովանդ. Երկու խօսք; Փոխան յառաջաբանի; Ձէթունի աւերումը; Կախաղան կախաղանի ետեւէ...; Պաշտելի մօրս եւ հարազատ եղբօրս յիշատակին; Վերագարթնող Ձէթունին; Վերջին հարուած մալ; Հայ ժողովուրդը տառապած՝ բայց անմեռ է:

288. ՉԱԼԽՈՒՇԵԱՆ Գ. Ի՞նչ էր եւ Ի՞նչ պիտի լինի մեր ուղին /Գրեց Գ. Չալխուշեան.- Վիեննա, 1923 (Տպ. Մխիթարյան).- 44 էջ:

Բովանդ. Հասկացած չարիքը-կես չարիք է; Հայաստանի Հանրապետութեան անկումի իսկական պատճառները; Ա. Մեր աշխարհագրական դրութիւնը և մեր դրացիները; Բ. Տնտեսական տագնապը; Գ. Հայաստանի բնակչութիւնը; Դ. Մեր բանակը; Ե. Ինչ կանցներ կը դառնար Դարս; Զ. Դաշնակցական կառավարութիւնը; Է. Մեր եզրակացումները; Ի՞նչ էր եւ ինչ պիտի լինի մեր ուղին

289. ՋՐՎԷԺ. Սօցիալիստական սկզբունքային քննադատություն Հայաստանի միջազգային քաղաքականության շուրջ /Գրեց Ջրվեժ.- Նիւ Եորք, 1923.- 9 էջ.- (Կարմիր տետրակ):

290. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ Ե. Անապատե՝ անապատ: (Շարնկթն. «Վասպուրականի նահանջ բիւրոյ»ից).- Վեներտիկ: Սուրբ Ղազար-Վեներտիկ.- 1923 (Մխիթարեան տպարան).- 502 էջ:

Քովաւնք.Նոր տանջանքի նախօրեակին; Բանտարկութեան ամիսը; Կանանց ցոյցը; Կեանքը Պագու-
պայի մէջ; Դէպ ի Պագուպա; Սպասումի օրեր; Երջանիկ ազատութիւն; Որբանոցի հիմնարկէը և Տարա-
գրելոցի կազմութիւնը; Դժբախտութեան շղթան կերկարի; Սանտրերու չարիքը; Թիթեղագործներ;
Աթոռամարտի սկզբնաւորութիւն; Հայկական բանակ; Նոր տարին և Ս. ծնունդը; Մնտլիկի մահը; Ազգային
համագումարի պատուիրակի ընտրութիւնը; Կոմիտէի ընտրութիւնը; Նորընտիր կոմիտէի առաջին գործը;
Զինաթափ զինվորներ և ներգաղթի խնդիրներ; Մուշեղ եպիսկոպոսի մեկնումը և զինադադարի յայտա-
րարութիւն; Կիլիկեցիներու ներգաղթը; Արսէն Կիտուրի ժամանումը; Արսէն Կիտուրի գործունեութիւնը;
3000 վասպուրականցիներու Մուսուլ փոխադրուիլը; Սրբազան ճակատամարտը; Յուլսերու խորտակումը;
Պագուպայի կռիւը և վրանաքաղաքին կործանումը; Որբանոցի փոխադրութիւն; Կեանքը Նահր-էլ-Օմարի
մէջ; Ժողովուրդը Միջագետքի մէջ ցրուելու փորձեր; Դրութեան հակապատկերը; Յուսահատ ձեռնարկներ;
Ծղրիղներու համերգը; Գույումճեանի դարձը Հնդկաստանէ; Ցրուելու նախաքայլեր և ժողովրդական
ցոյցեր; Մէյքըր Ռինտի և Քեթթըն Նարդ Զօրտի մեկնումը ու Մէյքըր Քլարքի գործունեութիւնը; Բարի ճանա-
պարհ; Անկնկալներ; Զուլում միշտ զուլում; Ներգաղթը; Դէպ ի երուսաղեմ:

291. ՔԱՉԱԶՆՈՒՆԻ Հ. Հ.Հ. Դաշնակցութիւնը անելիք չունի այլեւս /Առաջաք. Ս. Խանյանի.- Թիֆլիս, 1923 (Ժ. Տ.Գ. Խ. պոլիգր. բաժ. 4-րդ տպարան).- 111 էջ.- («Մարտակոչ»ի գրադարան):

1924

292. ԱՆԴՐԱՆԻԿ: Զորավար Անդրանիկի կովկասեան ճակատի պատմական օրագրութիւնը 1914-1917 /Օրագրուած զօրավարին թիկնապահ զինուորէն.- Պոսթոն, 1924 (Տպ. «Պայքարի»)- 200 էջ:

Բովանդ. Ինչու Սիբուլայ Սիբուլաեվիչ հայ կամաւորները ցրուեց; Երկու պատկերներ բանակի մեր կեանքէն; Հրամանատար Անդրանիկ եւ հայ զաղթականութիւնը; Ի՞նչ կըսէին թուրք փաշաները; Վերջին հայ-վրացական կռիւները եւ Կէկէլուրիի հետ տեսակցութիւն մը; Խօսակցութիւն մը զօր. Սմբատին հետ; Պաշտօնական վկայութիւններ; Աղետաբեր որոշում մը

293. ԳԱՐԻԿԵԱՆ Կ. Եղեռնապատում փոքրում հայոց եւ նորին մեծի մայրաքաղաքին Սեբաստիոյ /Յեդ. Գուժկան Սեբաստիոյ.- Պոսքըն.- Յրատ. «Սեբաստիոյ վերաշինութեան միութեան» Յ'ամերիկա, 1924 (Տպ. «Յալրենիք»-ի).- 604 էջ, նկ. դիմանկ.:

Քովանդ. Երկու խօսք: Ա. Անցքեր նախքան բռնագաղթն: Բ. Սեֆերը-Պերլիկը: ընդհանուր զօրահանութիւնը: Գ. Տեր Սահակ վարդապետ Օտապաշեան պարտականութեան ճամբուն վրայ: Դ. Ընդհանուր բանտարկութիւնը: Ե. Քաղաքին տարագրումը կը յայտարարուի: Զ. Քաղաքին տեղահանութիւնը: Է. Ելք առաջին կարաւանին: Ը. Քիչ մը ընտանեկան-անձնական: Թ. Արիւնի ճանապարհը: Ժ. Դէպի դարանը: ԺԱ. Փակագծով: ԺԲ. Շատ արեան ճանապարհը: ԺԳ. Սպանդարանէ սպանդարան: ԺԴ. Անցքեր ի Զասան-Չէլէյի: ԺԵ. Մահուան նոր-նոր հանգրուաններ: ԺԶ. Զասան-Պատրիկ: ԺԷ. Դիակներու մէջէն: ԺԸ. Դէպի Մալաթիա: ԺԹ. Յըրընճըլար-մեծ հանգրուանը: Ի. Պաղչաներ: ԻԱ. Մալաթիա: ԻԲ. Դէպի մութ աշխարհներ: ԻԳ. Դէպի Եփրատ: ԻԴ. Եփրատի ափանց վրայ: ԻԵ. Միջագետք: ԻԶ. Դէպի Սուրուճ: ԻԷ. Սուրուճ: ԻԸ. Դէպի Զալէյ: ԻԹ. Նորէն Սուրուճ: Լ. Դէպի Րազգա: ԼԱ. Րազգայի առջէ: ԼԲ. Րազգա: ԼԳ. Զին Րազգա: ԼԴ. Րազգա հայ տարագրելոց բնակավայր: ԼԵ. Զանգվածային ջարդերու նախօրեակներուն: ԼԶ. Սէվգյաթներու մասին հակամարտութիւնը նօթագրօմանտանիներու: ԼԷ. Զագգը Պէկ: ԼԸ. Զաւէն պատրիարքը: ԼԹ. Անէյզէ՝ արաբները: Խ. Մասնակի անցքեր մի քանի սպանութիւններ: ԽԱ. Գաղթական հայերու զինուորագրութիւնը: ԽԲ. Զրաժեշտ: ԽԳ. Մասնաւորներու գլխէն անցած անցքեր: ԽԴ. Էջ մը Տեր-Զօրի ջարդերէն: ԽԵ. Զաման: ԽԶ. Շէյխ Մէհմետ-Էլ Ֆարաճի վրանին տակ: ԽԷ. Զալէյ: ԽԸ. Սեբաստիա յետ բռնագաղթի: ԽԹ. Մեծ սպանդները: Ծ. Աստիանգչին: ԾԱ. Դահճապետներ, դահիճներ: ԾԲ. Վիճակագրութիւն Սվազի վիլայէթի հայ ազգաբնակչութեան:

294. ՋԱՐԵԻԱՆԴ Ս. ԲԺ. Անցորդի տպաւորութիւններ: (Տեղահանութեան եւ ջարդի արատներ: Դոլսէն դէպի էնկիրիւ եւ Չանկըրը): Դանիէլ Վարուժանի եւ տօքթ. Ռ. Չիլինկիրեանի (Սեւակ) գերեզմանները /Յդիմակ/ Բժիշկ Ս. Ջարեւանդ.- Նիւ Եօքթ, 1924.- 113 էջ:

Քոլիանդ. Փոխան լառաջաբանի, քերթուածներ; Աքսորտ վերադարձի առաջին պապագը:

295. **ԶՄԻՌՆԱՅԱՅ** կեանքը զինադադարէն յետոյ: Ահաւոր փլուզումը.- Աթենք. 1924 (Տպ. «նոր օր»).- 40 էջ.- (Մատենաշար «Նոր օր» թիւ 3):

Բովանդակ. Ա. Ջմիրունիոյ քաղաքական հորիզոնը; Հայերուն դիրքը; Հելլէն կառաւարութեան հանդէպ; Առաջնորդարանը հարուստներու ազդեցութեան տակ; Թորգոմի շարժման սկզբնաւորութիւնը; Ջմիրուն-Առաջնորդարանը հարուստներու ազդեցութեան տակ; Բ. Ջմիրունիայ գաւառական երեսփոխանական հայութեան պաղ վերաբերմունքը այդ շարժման հանդէպ; Բ. Ջմիրունիայ գաւառական երեսփոխանական ժողովը ինչպէս կազմուեցաւ ազնաւորեան վարչութիւնը; Անհամաձայնութիւն հայ հարուստներու միջեւ; Ժողովը ինչպէս կազմուեցաւ ազնաւորեան վարչութիւնը; Անհամաձայնութիւն հայ հարուստներու միջեւ; Իզմիրի զինուորական հորիզոնը կը մթազնի; Գ. Հելլէն բանակին դաւալքութիւնը; Գաւառի քրիստոնէայ ազգաբնակչութեան խուճապային գաղթը; Ազնաւորեան վարչութեան փախուստը; Անօգուտ դիմումներ; Աղետը:

296. ԶՕՐԱՎԱՐ Անդրանիկի կովկասեան ճակատի պատմական օրագրութիւնը 1914-1917 /Օրագրուած գորավարին թիկնապահ զինուորէն.- Պոսթըն, 1924 (Տպ. «Պայ-քար»ի).- 200 էջ:

Քովալսկի՝ Ինչու՞՝ Նիբոլա Նիբոլատվիչ հայ կամաւորները ցրուեց, Նիկոլե Կամաւորները բաժանուի մի կեանքէն; Զօրավար Անդրանիկ և հայ զաղթականութիւնն ու որբը; Ինչ կըսէին թուրք փաշաները; Վերջին հայ վրացական կռիւները և Կեկէկուրիի հետ տեսակցութիւն մը; Խօսակցութիւն մը զօր. Սմբատին հետ; Քանի մը խօսք պրն. Յովհ. Քաջազնունիին «Յ.Յ.Դ. անելիք չունի»-ին առթիւ:

297. **ԻՇԽԱՆԵԱՆ Բ.** Երկու ամիս բժշկական բանտում /Կենսագր. գծեր՝ Վ. Նավա-
սարդեան.- Կահիրե, 1924 (Տպ. «Յուսաբեր»).- էջ 196.- (Մատենաշար «Յուսաբեր» ք.5):
Կապիտալ, 1924 (Տպ. «Յուսաբեր»):

Քովանդ. Երկու ամիս բոլշևիկեան բանտում; Երեւանի գաղթէ վառ գողութեանը:

298. **ԿԱՐԻՆԵԱՆ ԱՐՏ.** Իմպերիալիստական պատերազմը և ռախմոսը. (Փամսուր, Ղոկունենտներ). - Ե. 1924 (Տրեստի 1-ին տպարան). - 60 էջ (թ. 7 գրադարան «Նոր ակոս»-ի):

299. ՀԱՅԿՈՒՆԻ Պ. Թօփալ Օսման եւ դէպքերը Մարզուանի մեջ.- Աթենք, 1924 (Տպ. «Նոր օր»).- 46 էջ։

Քովանդ.Քաղաքական եւ տնտեսական տեսութիւն: Դաւթբաբուն յիշատակեց իր ժողովուրդի շարժումը: Մարգարիտը իր շրջակայները: Ի՞նչ է ծագումն ու կազմա-
բեմալ փաշայի շարժումը: Մարգարիտի Անաթոլիա գոլէն եւ իր շրջակայները: Օսման աղան, անոր կեանքը,
կերպութիւնը յոյն չէթեներու որոնց՝ «Պոմոսու»ի չէթեներու անունը կուտան: Օսման աղան, անոր կեանքը,
կերպութիւնը եւ մահը:

300. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ Ա. Դաշնակցությունը և պատերազմը.- Ե., 1924 (Տրեստի 1-ին տպ.).- 24 էջ.-(Ուսումնական «նոր ակոս»ի N. 3):

«Ավտոնոմ Յայաստանի» դիպլոմատիկական արժեքը; Տաճկաստանի բաժանման ծրագիրը կամ «Ավտոնոմ Յայաստանի» թեալ բովանդակությունը; Դաշնակցության «արևելյան քաղաքականությունը» պատերազմի ժամանակ: Յեզրափակում:

301. ՂԱԶԱՐԵԱՆ Ա. ԲԺ. Ազատության հոլլիսի մե հոգի, Երևան, 1924 (Տպ. «Փարոս»)- 48 էջ:

302. ՆԱԿԱՍԱՐԴԵԱՆ Վ. Զ.Զ. Դաշնակցության «Երկրի համայնքի»- 228 էջ

[illegible]

նունու դեմ; Բոլշեւիզմը եւ ազգային դատերը; «խսկական ռուս» եւ «խսկական» հայ մարդիկ; դաշնակցական «կոմունիստը»; «Քաղաքական առողջապահութիւն»; Հայ ժողովուրդը եւ իր հարեւանները; Մենք եւ բոլշեւիկները; Մեղադրանքներ: Հայ ազատագրական շարժում; Եկեղեցական կալուածների գրաւում; Հայ-թաթարական ընդհարումները; Բանուորական շարժումներ; Կամաւորական շարժում; Անիշխանատենչ իշխանութիւն; Պարլամենտարիզմը եւ Հայաստանի պարլամենտը; Բիւրօ, ֆրակցիա, կառավարութիւն, «Բոլշեւիկեան դիկտատուրան» եւ «իթիհատական գործելակերպ»; Հայ-վրացական պատերազմը; Հայ-ադրբեյջանական ընդհարումներ; Հայ-թուրքական պատերազմը; Թուրք-բոլշեւիկեան դաշինք; Մայիսեան շարժումներ; Հայ զօրքը; Վրացիների «տաղանդը»; Ակամայ նօթեր; Մեր անելիքը; Պահեն դաշնակցութիւնը; Մեր քաղաքական տեսողութեան կէտը; Մեր հարեւանները; Պայքարի ոգին:

303. ՆԱԿԱՍԱՐԴԵԱՆ Վ. Բ. Գաշնակցութեան «լիկւիդացիան»: (Բոլշեւիզմի սնանկութեան առիթով).-Գահիրէ, 1924 . (Տպ. «Յուսաբեր»).- 187 էջ.- (Մատենաշար «Յուսաբեր» ք.6):

304. ՆԺԴԵՅ Գ. Էջեր իմ օրագրէն.- Գահիրէ, 1924 (Տպ. «Յուսաբեր»).- 66 էջ.- (Մատենաշար «Յուսաբեր» ք.7)

Բովանդ. Երկու խօսք; Խորհրդածութիւններ; Հակամարտութեան օրէնքը; Մեր ապագան վտանգուած; Հայրենապաշտութիւնը; Վտանգաւոր մոլորութիւններ; Մեր մամուլը; Կուսակցամոլութիւն; Պաշտանմունքը մեծ մեռելների; Դաստիարակիչ տօներ; Ինքնապաշտպանութիւն; Դեկավարութիւն; Բարոյաշունչ մթնոլորտ; Դաստիարակութիւն:

305. ԶՕՊԱՆԵԱՆ Ա. Դէմքեր.- Փարիզ, 1924 (Տպ. Գեղարուեստական).- էջ 113-132 .- (Հրատարակութիւն հայ կրթական հիմնարկութեան)

Բովանդ. Ն.Վ. Մկրտիչ Խրիմեան

306. ՈՌԻԲԵՆ. Հայ-թուրքական կնճիռը Նախաբան՝ Վ. Նաւասարդեանի.- Կահիրէ, 1924 (Տպ. «Յուսաբեր»).-158 էջ.- (Մատենաշար «Յուսաբեր» ք.3)

307. ՎՐԱՅԵԱՆ Ս. Խարխալումներ: Յ.Քաջագնունու «Հ.Բ. Դաշնակցութիւնը անելիք չունի այլեւս» գրքի առթիւ.- Պոսթըն, 1924 («Հայրենիք»ի տպ.).- 230 էջ:

Բովանդ. «Հինն» ու «Նորը»; «Պարզ ինքնագնահատումներ»; Այն, որ Քաջագնունին չի տեսել; «Մեր ժառանգները»; Հ.Բ. Դաշնակցութիւնը; Վերջաբան:

1925

308. ԱՃԵՄԵԱՆ Լ. Եգիպտահայ տարեցոյց 1926: Բ. տարի: Թարգմանութիւններ, ուսումնասիրութիւններ, փաստաթուղթեր, գրական յոդուածներ, ընկերային եւ քաղաքական հարցեր, զանազան տեղեկութիւններ.-Ալեքսանդրիա, 1925 (Տպ. Ա. Գասապեան).- 240 էջ:

Բովանդ. Արմենակ Եկարեան (1870-1929); Փաստաթղթեր դաշնակից պետական անձնաւորութիւններու Հայաստանի ի նպաստ ըրած կարեւոր յայտարարութեանց եւ պաշտօնական յանձնառութեանց անփոփոխը; Մօտաւոր անցեալէն, Թումուի դէպքին դասը /Ս. Կէպէնլեան:

309. ԹԻԻՐԱՊԵԱՆ Ա. Հայ ժողովուրդի դատաստանին առջեւ 1914-1924 /Գրեց՝ Արամ Թիւրապեան, տնօրէն «Խթան»-ի եւ «AIGUILLON»-ի եւ պատուիրակ ֆրանսահայ կամաւորներու.- Մարսել, 1925 (Տպ. Ա. Երեցեան).- 36 էջ:

310. ԼԵՈ. Անցյալից: Հուշեր, թղթեր, դատումներ: Հայոց հարցը; Հայ հեղափոխական դաշնակցություն; Համաշխարհային պատերազմ; Հեղափոխություն /Առաջաբ.՝ Ա.Կարինյան.- Թիֆլիս: Հրատ. Խորհրդ. Կովկաս, 1925.- 480 էջ:

Բովանդ. Երկու խոսք; Ներածություն; Գլ. առաջին.1888-1896; Գլ.երկրորդ. Անկում և բարձրացում; Գլ. երրորդ. Հաղթանակ Թուրքիայում; Գլ. չորրորդ. Սկիզբն անկման; Գլ. հինգերորդ. Համաշխարհային պա-

տերազմ; Գլ. վեցերորդ. Հեղափոխություն; Գլ. յոթերորդ. «Անկախություններ»; Գլ. ութերորդ. Խորհրդայնացում; Վերջաբան:

311. ՂԱԶԱՐՅԱՆ Ա. Ս. Վրացյանը և անցյալի իրողությունները: /Երկու խոսք՝ բժ. Ա.Դ.- Թեհրան, 1925 (Տպ. «Ռոշանայի»).- 60 էջ.- («Գաղափարի» գրադարան; N 1):

312. ՄԻԱՍՆԻԿԵԱՆ ԱԼ. Կուսակցութիւնները գաղութահայութեան մեջ /Ալ. Մարտունի.- Բերլին, 1925.-XLVIII, 94 էջ:

Բովանդ. Յառաջաբան; Ընդհանուր դիտողութիւն; Ռամկավար Ազատական կուսակցութիւնը; Դաշնակցութիւնը; Հնչակեանները; Կոմունիստական շարժումը; Դէպի կոմունիզմ:

313. ՆԱԿԱՍԱՐԴԵԱՆ Վ. Դաշնակցութեան քաղաքական ուղին: (X-րդ ընդհանուր ժողովի առիթով).-Գահիրէ, 1925 (Տպ. «Յուսաբեր»).- 179 էջ.- (Մատենաշար «Յուսաբեր» ք. 10):

Բովանդ. Երկու խօսք; I. Դաշնակցութեան քաղաքական ուղին; Հայ դատի ըմբռնումը; Հայ դատի լուծման հաւանականութիւնները; II. Դաշնակցութեան քաղաքական ուղին: Դաշնակցութեան անելիքը ազգային ներքին ճակատի վրայ; Խորհրդային Հայաստան; Խորհրդային Ռուսաստան; Անդրկովկասի ժողովուրդները; Թուրքիա; Եւրոպական պետութիւնները; Ընկերւար միջազգայնականը; III. Քաղաքականութեան ընդհանուր ոգին: Գործակցութեան սկզբունքը; Ծրագրի վերաբնութիւնը; Վերջին խօսք:

314. ՆԵՏԻՍ ՄՈՒՍՈԱՅԱ: Հայ եղեռնը: Իմ վկայութիւններս Նէտիմ Մուսթաֆա, Նախկին քարտուղար սուլթան Համիտի եւ տնօրէն Հալէպի բարձրագոյն վարժարանին: Թուրքերէն բնագրէն թարգմանեց Արշակ Ա. Շալճեան.- Գահիրէ, 1925 (Տպ. «Յուսաբեր»).- 104 էջ:

315. ՇԱՆԹ Լ. Մեր անկախութիւնը.- Բոստոն, 1925 (Տպ. «Հայրենիք»-ի).- 305 էջ.- («Հայրենիք» մատենաշար, ք. 1):

Բովանդ. Կամքերու ընդհարում; Ժամանակի ոգին; Մերձաւոր Արեւելք; Հայութիւնը արեւելքի եւ արեւմուտքի ընդհարման գծին վրայ; Զգտումներու գծած ուղին, Մեր ուղեկիցները; Կեանքի պահանջը:

316. ՇԻՏԱՆԵԱՆ Ա. Ֆաթմա: (Եղերգական դրուագ մը Տեր-Զօրի աքսորավայրէն 1916-1918 թվական) /Հրատարակիչ Սահակ Մ. Սարգիսեան.- Վառնա, 1925 (Տպ. «Լուսարձակ» 1).- 60 էջ:

Բովանդ. Գլ. Ա. «Ապակեգարդ քեռլ»; Գլ. Բ. Հովանտուհին...; Գլ. Գ. Ֆաթմա իր խղճին հետ; Գլ. Դ. Մուրացիկ մայրը; Գլ. Ե. Ճակատագրական դիպում; Գլ. Զ. Հայոց ազատագրութեան շրջան; Գլ. Ը. Վիլհելմինա «կարմիր անապատին» մէջ:

317. ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ Ե. Յիշատակներ Բաղէշի առաջնորդութենէս: Սաղիմական, ուղեգրական, տեղագրական եւ նամակներ: Աղբիւր Սերոբի անմահ եւ անմոռաց յիշատակին /Գրեց՝ Եղիշէ Եպիսկ. Զիլինկիրեան.- Երուսաղեմ, 1925.- 134 էջ:

318. ՍԵՊՈՒՅ. Էջեր իմ յուշերէն: Հտ. Ա.- Պոսթըն, 1925 (Տպ. «Հայրենիք»).- 511 էջ:

Բովանդ. Ա. Իթիհատի թուղթը; Բ. Աւագին պատմութիւնը; Սահմանը կանցնիմ Կարս; Գ. Նեղ և լեռնաշխարհային խնդիր; Դ. Յայտնութիւն; Ե. Համազասպ կը դառնայ աքսորէն; Զ. Համաշխարհային պատերազմ; Կամաւորական շարժման նախապատրաստութիւններ եւ ժողով; Է. Ռուս պաշտոնատարն ի հայկական խնդիրը; Լեւոնի առասպելը Անդրանիկի մասին; Ը. Հանդիպում Անդրանիկին եւ պատմութեան խնդիրը; Լեւոնի առասպելը Բաժանում եւ խմբապետներու ընտրութիւն; Թ. Քանի մը քաջերու մութիւններ; Կամաւորական ուժերու բաժանում եւ խմբապետներու ընտրութիւն; Ժ. Գանի մը քաջերու անուններ; Զուլֆա; Զենքի խնդիր եւ սպասում; Ժ. Խոյի անապատը; Դէպի Սալմաստ; ԺԵ. Անդրանիկի ժամանումը; Ռուս զորավարին ճառը; ԺԲ. Աշնակի կռիւ; Վաշտերը կը կռին ինքնագլուխ; ԺԳ. Նոր կռիւ; Սմբատ եւ իր վաշտը; Նահանջի լուրեր; ԺԴ. Մեր ճանապարհը դէպի Սարայ կ'բացուի; ԺԵ. Դէպի Սարայ; Սմբատ եւ իր վաշտը; Նահանջի լուրեր; ԺԶ. Մեր ճանապարհը դէպի Սարայ կ'բացուի; ԺԷ. Կռիւ քիւրտերու եւ թուրքերու միջեւ; Դէպի Ղոթուր; ԺԸ. Զօր Նազարբեկովի հրամանը; ԴԹ. Ռուսական Զուլֆա; Հայ Զուլա; ԴԺ. Դէպի Ղոթուր; ԺԹ. Զօր Նազարբեկովի հրամանը; Ի. Ռոստոմ կը ժամանէ; Վեճ Անդրանիկի եւ Ռոստոմի միջեւ; ԻԱ. Տիւզ Տաղի կռիւ եւ մեր յաղթութիւնը; ԻԲ. Թշնամիին նահանջը Տիւզմանէն Ռուս-թուրք ընդհարումներ Ռիմիոյ կողմը; Տիւզմանի ճակատամարտը; ԻԳ. Թշնամիին նահանջը Տիւզմանէն Ռուս-թուրք ընդհարումներ Ռիմիոյ կողմը; ԻԴ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԵ. Վանի անդին; ԻԶ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԷ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԸ. Վանի անդին; ԻԹ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԿ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԼ. Վանի անդին; ԻՄ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՆ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՍ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի անդին; ԻԸ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻԹ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԿ. Վանի անդին; ԻԼ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՄ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻՆ. Վանի անդին; ԻՏ. Թշնամիին կը նահանջէ դէպի Վան; ԻՎ. Բանակէն հեռանալու պարագաները; ԻԶ. Վանի ան

62

333. ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆ Ա. Մինաս Չերազ: Իր կեանքը եւ գործը. Իր 60 ամեայ յորելեանի առթիւ.- Գահիրե, 1927 (Տպ. Յաբեթ-Պաղտասար).- 368 էջ:

Բովանդ. Յառաջաբան; Ա. Իր դերը հայ իրականութեան մէջ; Բ. Իր մանկութիւնը եւ ուսանողութիւնը; Դ. Յայտնութիւնը; Ե. «Ընտրողական աշխարհաբարը»; Զ. Յայաստանի լուսաւորութեան սատարողը; Է. անրային մարդը; Ը. Ազգային պաշտօնով Եւրոպա ուղեւորութիւնները; Թ. Կեդրոնական վարժարանի տնօրէնութիւնը; Ժ. Կ. Պոլսոյ մթնոլորտը եւ իր փախուստը; ԺԱ. Եւրոպայի մէջ հայերը ծանօթացնող; ԺԲ. Վերերեւոյնը հայրենիքին մէջ; ԺԳ. Կրկին Եւրոպայի մէջ; ԺԴ. Ազգային պատուիրակութեան անդամ; ԺԵ. Կենդանիոյն անմահութիւնը:

334. ԱՐՍԵՆԵԱՆ Վ. Հաճընի անկումը կամ ցեղին յարութիւնը: (Ողբերգութիւն 5 արարուած).- Աթենք, 1927 (Տպ. «Նոր օր»).- 128 էջ.- (Մատենաշար «Նոր օր» թ. 16):

335. ԳԻԻԶԱԼԵԱՆ Գ. Հայ քաղաքական մտքի զարգացումը եւ Հ. Յ. դաշնակցութիւնը /Գրեց՝ Գ. Գիւզալեան.- Փարիզ: Հրատ. Հ.Յ. Դաշնակցութեան, 1927.- 156 էջ.- (Մատենաշար «Դրօշակ», թ. 66):

Բովանդ. Հ. Յ. Դաշնակցութեան կենսունակութեան զաղտնիքը; Ռուսահայ հասարակական զարգացումը; Ռուսահայ ազգային զարթոնքը; Թիւրքահայոց հասարակական զարգացումը; Ազգի եւ հայրենիքի որոնումը; Հայ յեղափոխութեան ծագումը; Հայ յեղափոխական կուսակցութիւնները եւ Հայաստանի պետականութեան հարցը; Հայ ազգային հարցի վերջնական լուծումն եւ Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը:

336. ԵՐՈՒԱՆԴ Հ. Ռամկավար Ազատական կուսակցութիւն: Իր այսօրը եւ վաղը: Ամերիկայի շրջանակի է. պատգմ. ժողովի հրապարակային ժողովին առթիւ սեպտեմբեր 4, 1927.- Ֆրենքլին Իւնիլըն հօլ.- Պոսթըն [Ա. տ.]- 32 էջ:

337. ԹԱԳԻՐԵԱՆ Ռ. Արիւն եւ աւիւն (1915-1917) /Տօքթ. Ռ. Թագուրեան.- Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1927.- 119 էջ:

338. ԽՐԱՅԵԱՆ Կ. Ծովք-Կեօլճիկ: Պատկերազարդ /Գրեց Կիւրեղ Խրայեան.- Մարսել, 1927 (Տպ. «Արարա»).- 303 էջ:

Բովանդ. Յառաջադիմութեան տարիներ; Զինաթափումի լուրեր; Զինահաւաքման գործը բացարձակ; Ծովք գիւղի պաշարումը; Բանտարկեալներուն չարչարանքները; Թորոս Թորոյեանի գահավիժումը; Գաղտնի զենքերը եւ Տ. Պողոս քահանայի նահատակութիւնը; Տեղահանութիւն; Մեկ շաբաթ աւերակներու մէջ; Խումբ մը կտրիճներ; Ս. Նշան կղզի տեղաւորուելէ յետոյ; Օր. Սուլթան Տեր-Մարկոսեան; Երկրորդ կռիւն; Երրորդ փորձէն վերջ զինուորական մեծ ջոկատ մը; Ծովքը մեռելաստան; Աւերակաց զաւակներ:

339. ԿԱՐԻՆՅԱՆ Ա. Հեղափոխական յեղ ազգային շարժումները Անդրկովկասում 1905-ին.- Մոսկովա, ԽՍՀՄ ժող. կենտր. հրատ., 1927.- 104 էջ:

Բովանդ. Յերկու խօսք; Բագուն եւ Անդրկովկասը 1905-ին; Գյուղացիական շարժումը Գուրիայում եւ Վրաստանում; Հայ-թուրքական ընդհարումները; Բանվորական շարժումը; Շենդրիկովների հոսանքը; Վերջաբանի փոխարեն:

340. ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԻՐ ՀՈԳԵՎԱՐՔԻ ՕՐԵՐՈՒՆ. Բարիզ, 1927 (Տպ. «Երեւան»-ի).- 24 էջ.- (Մատենաշար «Երեւան»ի, թիւ 3):

341. ՄԱՆԱՆԴՅԱՆ Հ. Նյութեր հին Հայաստանի տնտեսական կյանքի պատմութեան: 1: Արտատպ. ՀՊՄՀ գիտ. եւ արվեստի ինստիտուտի տեղեկագրի թ. 2-ից.- Ե.: 1927.- 14 էջ:

342. ՅԵՐԶՆԿԵԱՆ Ա. Աշխատավորության դատարանին: (Էջեր դաշնակցականների գործերից).- Թիֆլիս, 1927 (Տպ. «Զարիա Վաստկա»).- 66 էջ:

Բովանդ. Անճարակ պատգամավորություն; Պատասխանատուները; Մի անյաջող փորձ; Ալեքսանդրապոլի խորհրդակցութիւնը; Մայիսի 28-ը; Հայ բուրժուազիան եւ նրա քաղաքական օրինաւորացումը:

343. ՆԺԴԵՅ Գ. Որդիների պայքարը հայրերին դեմ.- Սելանիկ, 1927 (Հրատ. Լ տպագր. «Գողթան» գրատան).- 102 էջ:

Բովանդ. Երկու խօսք; Անդունդի եզերքին; Կեղծիքի գերութիւնը; Կեղծիքը զինաթափած ժողովուրդը; Նախ մարդ; Ինքնաճանաչութիւն; Պատճառ եւ հետեւանք; Անբարոյաւետ խօսքը; Արիադաւան ժողովուրդ; Հայրենիք եւ հայրենասիրութիւն; Չարարեւտ տականքները; Առիւծածին մայրեր; Մի նախագիծ; Բախտորոշ մտաւորականութիւն; Վերջին խօսք:

344. ՉԵՐԱԶ Մ. Ազգային խնդիրներ: Պատասխան առ պ. Արշակ Ալպոյաճեան.- Փարիզ: Հրատ. Օշական, 1927 (Տպ. Մասիս).- 42 էջ:

345. ԶԵՄԱԼ-ՓԱՇԱ. Հայկական հարցը /Առաջաբ. Աշոտ Հովհաննիսյան.- Ե.: Պետհրատ., 1927.- 126 էջ.- («Հայոց հարց»-ի շարք: Գիրք երկրորդ): Վերնախորդ: Հայաստանի հեղափոխության թանգարան

Բովանդ. Առաջաբան; Պատմության մի քանի էջեր; Աղանայի դեպքերը; Տաճկահայաստանի ռեֆորմների նախագիծը; Արեւելյան Անատոլիայի անցուղարձը համաշխարհային պատերազմի ընթացքում; Եզրակացություն; Հավելվածներ:

346. ՍԱՍՈՒՆԻ Կ. Տաճկահայաստանը ռուսական տիրապետութեան տակ (1914-1918): Տաճկահայոց գաղթաշարժը եւ անոնց դերը Հայաստանի Հանրապետութեան կազմութեան մէջ.- Բոստոն, 1927.- 187 էջ, քարտեզ:

Բովանդ. Յառաջաբան; Գլ. Ա. Ընդհանուր ակնարկ մը; Գլ. Բ. Բասէն եւ Ալաշկերտ; Ազգային վարչութիւն; Առաջին նահանջը եւ արտաքելումը; Համայնքն ու շինարար. աշխատանքները; Գլ. Գ. Վան-Բուլանիւ-Մալազկերտ; Մեծ նահանջը; Գլ. Դ. Մուշ-Սասուն, Էրզրում-Տրապիզոն; Տարօնի շրջանի քարտեզը; Նորէն նահանջ; Գլ. Ե. Ռուսական յեղափոխութիւնը եւ Տաճկահայաստանը; Կուսակցական կեանքը; Արեւմտահայ առաջին համագումարը; Տաճկահայաստանի նահանգապետութիւնը; Ապահովութեան խորհուրդը եւ Տաճկահայ գործը; Գլ. Զ. 1918-ի պատերազմը; Տաճկահայաստանի անկախութեան յայտարարութիւնը; Կռիւ եւ պարտութիւն; Գլ. Է. Գաղթաշարժը եւ անոր հետեւանքները:

347. ՍԻՒՆԻ Ա. Հայկ. գործնասը Պալքան-թուրք պատերազմին մէջ /Պուլկ. թագ. Ս.Ա.Անտոնեան.- Սօֆիա, 1927 (Տպ. «Հայ գիր»).- 111 էջ:

Բովանդ. Երկու խօսք; Յառաջաբան; Պատերազմի նախօրեակին; Մեկնումը; Առաջին զինուած արշավանքը; Պատերազմի դաշտէն; Պահեստի; Թշնամիին հետքերուն վրայ; Ճակատամարտը; Ջախջախուած թշնամիին հետապնդումը; Ազատուած քաղաքին մէջ; Եւրոպայի գերի բռնուիլը; Յիշատակելի օրուրնէ վերջ; Ծովեզերքին հսկողութիւնը; Պահակութեան զիշեր մը; Սպասումի մէջ; Հիւր Ռօտոսթոյի; Դէպի Կէլիպօլու; Շարքէօյ; Նոր եզերքին պահպանումը; Վերադարձը; Կատարուած պարտաւորութիւնը; Թարգմ. Միք. Անտոնեան; Վկայական /Մայօր Դըրվինգով; Համհարզ՝ կապիտան Նիքօլօլ:

348. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ Մ. Սիմոն Զավարեան (գիծեր իր կեանքէն).- [Ա.Տ.], 1927.- 98 էջ.- («Հայրենիք» մատենաշար թիւ 4):

Բովանդ. Պատանեկան որոնումներ; Բեկում; Կենտրոնին մէջ; Ժընեւի մէջ; Կովկասում; Բարոյական աշխարհայացքը; Պոլիս եւ Մուշ; Յուդարկաւորութիւն եւ թաղում:

349. ՏԵՐ-ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ Յ. Մարաշի ջարդը 1920-ին եւ պատմական համառօտ ակնարկ մը իր անցեալին վրա /Աշխատասիրեց Յովսէփ Տեր-Վարդանեան.- [Երուսաղեմ], 1927 (Տպ. Արաքս-Բ. Թովալեան).- 132 էջ, նկ. դիմանկ.:

350. ՔՐԱՅԹ-ՊՕՆԱՌ Ա. Հայկական խնդիրը /Աթոնի Քրաֆթ-Պօնառ, փոխնախագահ հայաստաններու միջազգային դաշնակցութեան գործադիր ժողովին.- Ժնեւ, 1927 (Տպ. Հայ դպրոց).- 128 էջ, 6 էջ հայկ. էջագր.

Բովանդ. Արդարութիւն; Դաշնադրական արդարութիւն /Ա.Ա.հարոնեան; Համերաշխութիւն; Ապաստաններ; օգնութիւնը, մշակույթ; Եզրակացութիւն;

368. ՉՈՒԲԱՐՅԱՆ Գ. Դաշնակցության տաճկական օրենստացիան և հայրենիքի փրկության կոմիտե.- Ե.: Պետհրատ, 1929.- 86 էջ:

369. ՍԵՊՈՒՅ. Էջեր իմ յուշերեն:

Հտ. Բ.- Պոստոն, 1929 (Տպ. «Հայրենիք»)- 315 էջ, նկ.:

Բովանդ. Քանի մը խօսք; Գլ. Ա. Աշքալէն նոր կետ; Գնդ. Սորել; Առաջին գունդի առաջին գումարտակը; Չոր Ծոխիլիժէ կուգէ տեսնել զիս եւ կը հարցաքննէ; Սուրատին հետ կը մեկնիք Ա. Գունդի առաջին գումարտակը; Զինուորներու որոշումը; Գլ. Բ. Սուրատի վրդովումը եւ սպառնալիքները; Սմբատի յաջողութիւնները Պիթլիսի ճակատին վրայ; Աշքալէի լքումը; Թնդանօթներու դերը; Երկու Միքայելներ; Թշնամին կրած վնասները; Կարնոյ պաշտպանութեան խնդիրը եւ խալէպնիկով; Սաստիկ կռիւ ճակատին վրայ; Գլ. Գ. Քարաքէշիշով կը փախչի Էրզրումէն; ճակատի մասին խորհրդակցութիւն գնդ. Սորելի հետ; Հարիւրապետ Կենճեցեան; Պատերազմը կը վերսկսի մեծ թափով; Կենճեցեանի հերոսական մահը; Գերիի մը տեղեկութիւնները; Գլ. Դ. Ստեփան կը հասնի Էրզրումէն; Կեսարացի ճէպէճի Սարգիս եւ Չպուլըլցի Միքայել օրուան հերոսները կը հանդիսանան; Ալաճա թուրք գիւղի պարագան; Սորել կը հրահանգէ «զաղթեցնել» Ալաճան; Մեր յաղթանակը եւ կորուստները; Գլ. Ե. Գարապըլըզի կռիւին վեցերորդ եւ վերջին օրը; Զինուորական խորհուրդ; Կռիվներ Թարքունի շուրջը եւ հարիւրաւոր թուրք զոհեր; Գլ. Զ. Անդրանիկ Կարին կը մտնէ մեծ շուքով; Կը փոխադրուիմ Կարին; Սուրատի գանգատները Անդրանիկին; Գլ. Է. Զօր Անդրանիկ եւ Վարդան Շահպազ; Անդրանիկի անխելք գրոհը; Գլ. Ը. Կարնոյ անկումին պարագաները; Ժողովուրդը անվճար դուրս կելլէ Կարինէն; Գլ. Թ. Քեօփրիլ Քեօյի հրկիզումը; Եաղան բոցերու մէջ; Դէպի Գոմաձոր; Ռուսական Բասէն; Գլ. Ժ. Սեբաստիոյ խորոխոն գիւղացի հերոս նշան; Գլ. ԺԱ. Դէպի Կարս ճամբան; Մեր զօրամասին հանդիսաւոր մուտքը ի Կարս; Կարսի բերդին մեր կալանաւորներու փախուստը; Դէպի Ալեքսանդրապոլ; Վրացիները կը դավադրեն հայոց դէմ; Գլ. ԺԳ. Սարի-Գամիշի անկումը; Գանձակի շրջանին պաշտպանութեան խնդիրը; Գլ. ԺԴ. Կարս կիյնայ; Մազրայի կռիւը; Վրացական դաւաճանութիւն; Գլ. ԺԵ. Մեր վերելքը դէպի Կազբէկ; Գլ. ԺԶ. Օսթիներու յարձակումը; Դէպի Մոսկուա մեր ճամբորդութեան նպատակը; Գլ. ԺԷ. Դէպի Աստրախան; Այլացեղբանակ; Գլ. ԺԸ. Ռոստոմ կը մեղմացնէ մեր վիշտը; Բազուի պաշտպան զինուորական ուժերը; Գլ. ԺԹ. Շահումեան կը հակառակի անգլիացիներու մուտքին; Գլ. Ի. Ստեփան եւ Վահագն ի զուր կերթան վերցնելու հերոս Սուրատի մարմինը; Գլ. ԻԱ. Անկում Շահումեանի կառավարութեան; Շահումեան կը ձերբակալուի; Բազուի անկումը; Գլ. ԻԲ. Իմ որոշումը Հայաստան մեկնելու; Շահումեանի ողիսականը եւ վախճանը; Գլ. ԻԳ. Համազասպի զօրամասը; Գլ. ԻԴ. Համազասպը նորէն կը տեսնինք; Գլ. ԻԵ. Ստեփան դէպի Ղզլար կը մեկնի; Կռիւներու պատմութիւններ; Գլ. ԻԶ. Դէպի սուրբ խաչ; Գերմանուհիին տունը; Գլ. ԻԷ. Ստանիսլաւ գիւղը; Գլ. ԻԸ. Վլադիմիր գիւղին մէջ Սեդրաք վարժապետ; Ճամբաներ դէպի Հայաստան; Գլ. ԻԹ. Բոլշեվիկները հանդէպ դաշնակներուն; Մեծաքանակ սպանդ բարձրաստիճան ռուս զինուորականներու; Գլ. Լ. Գուրգեն Հայկունի; Տրապիզոնցի երամեան; Գլ. ԼԱ. Սուրբ խաչ կայարանը եւ հայ գաղթականութիւնը; Սողոմոն Թեհլերեան իբրեւ չեկիստ; Գլ. ԼԲ. Մթութիւնը օժանդակ լաւ ծրագիրներու; Գլ. ԼԳ. Դէպի Կիսլաուտսկ; Գլ. ԼԴ. Ծրագիրս կը յայտնեն երկու կարնեցիներուն; Մելիք Յովսէփով; Գլ. ԼԵ. Նոր կռիւներ; Զօր. Շկոտայի յարձակումը; Գլ. ԼԶ. Եւ վերջ; Դէպի Նովորոսիսկ եւ Կերչ; Հեռագիր Հայաստանի կառավարութենէն:

370. ՏՕՆԻԿԵԱՆ Տ. Հայկական փոթորիկը: (Տեսածներէն, լսածներէն, մտածածներէն) /Գրեց՝ Տ. Տօնիկեան.- Գահիրէ, 1929. (Տպ. Յաբեթ-Պաղտասար).- 53 էջ:

371. ՓՈՒՍՈՒԼՅԱՆ Մ. Դրուագներ Չնգուշի անցեալէն.- Հալեպ, 1929 (Տպ. «Արաքս» Բ. 3. Թօփալեան).- 206 էջ, նկ., դիմանկ.:

Բովանդ. 1895-ի հայկ. ընդի. կոտորածը եւ չնգուշահայութիւնը; Չնգուշի 1909-ի ինքնապաշտպանութիւնը; Հայկ. լեզունի կազմութիւնը եւ ամերիկաբնակ չնգուշահայութիւնը; Յարգանք Արարայի նահատակներուն:

1930

372. ԱՎԱԳԵԱՆ Յ. Այսպէս ապրեցանք.- Նիւ Եորք, 1930.- 135 էջ:

Բովանդ. Փախի օրերուն (Վասպուրականի նահանջին առթիւ); Հայու հոգի; Զոհը; Քարե աստծուն վրեժը; Բաղդազուրկները; Հայրենիքին երազը:

373. ԻՆՉՊԷՍ ԾՆԱԻ «ԱԶԱՏ ՌԷ ԱՆԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ»:- Պարիզ, 1930 (Տպ. Պ. Էլեկեան).- 32 էջ.- (Հաւելուած Երեւան-ի):

Բովանդ. Փետրուարեան յեղափոխութիւնը; Հոկտեմբերյան յեղափոխութիւնը; Տրապիզոնի բանակցութիւնները; Սէյմը կը յայտարարէ Կովկասը անջատուած խորհրդային Ռուսաստանէն; Բաթումի բանակցութիւնները; «Անկախութիւններու» հրատարակումը կամ ինչպէս թուրք, վրացի ու հայ իրենց զլուխն առած կը փախչին; Հայաստանը դաշնակ ճիրաններու մէջ; Խոստովանութիւններ:

374. ԽԱՏԻՍԵԱՆ Ա. Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը.- Աթենք, 1930 (Տպ. «Նոր օր»)- 367 էջ:

Բովանդ. Գլուխ առաջին. Ռուսաստանի ժամանակաւոր կառավարութիւնը եւ հայերը; Գլ. երկրորդ. Անդրկովկասեան կոմիսարիատը եւ բանակցութիւնները Թուրքիոյ հետ; Գլ. երրորդ. Տրապիզոնի խորհրդաժողովը; Գլ. չորրորդ. Թուրք անդրկովկասեան պատերազմը եւ Պաթումի բանակցութիւնները; Գլ. հինգերորդ. Անդրկովկասեան միութեան խանգարումը եւ Հայաստանի անկախութեան հռչակումը; Գլ. վեցերորդ. Չորս ամիս Կ. Պոլսոյ մէջ; Գլ. յոթերորդ. Իմ մասնակցութիւնը Քաջագունիի դաշինքին; Գլ. ութերորդ. Իմ վարչապետութեան շրջանը; Գլ. իններորդ. Հայաստանի սահմաններու ընդարձակումը եւ Լոթերորդ. Իմ վարչապետութեան շրջանը; Գլ. իններորդ. Հայաստանի մէջ; Գլ. տասներեակէ-1919 մայիս 28-ի աքտը; Գլ. տասներորդ. Դաշնակիցները Կովկասի եւ Հայաստանի մէջ; Գլ. տասներեակէ-1920 թ-ի գարունը եւ մայիսեան ապստամբութիւնը; Գլ. տասներեակէ-1920 թ-ի գարունը եւ մայիսեան ապստամբութիւնը. Պատերազմ Թուրքիոյ հետ, բոլշեւիկներու յարձակում եւ Հա-Եգիպտոս եւ Իզմիր; Գլ. տասներեքերորդ. Պատերազմ Թուրքիոյ հետ, բոլշեւիկներու յարձակում եւ Հայաստանի հանրապետութեան անկախութեան անկումը; Գլ. տասներեքերորդ. Ալեքսանդրապոլի բանակ-ցութիւնը եւ դաշնագրի կնքումը; Գլ. տասնհինգերորդ. խորհրդային իշխանութիւնը Հայաստանի մէջ; Գլ. տասնվեցերորդ. Ռեզոլուտիւն Փարիզ եւ Լոնտոն; Գլ. տասնըօթերորդ. Լոնտոնի խորհրդաժողովը եւ Մոսկուայի թուրք-բոլշեւիկեան դաշնագիրը (15 մայիս, 1921թ.); Գլ. տասնըօթերորդ. Էնկիւրիի դաշնագիրը (20 հոկտ. 1921); Փարիզի խորհրդաժողովը (25 օգոստ.-9 սեպտ., 1922); Գլ. տասնըիններորդ. Լոզանի խորհրդաժողովը (Նոյ. 1922, 24 յուլ. 1923); Գլ. քսաներորդ. Հայկական Հարցը Լոզանի խորհրդաժողովէն խեղոյ մինչեւ մեր օրերը:

375. ԾՐԱԳԻՐ ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԳԱՏԱԿԱՆ ԿՈՍԱԿԳՈՒԹԵԱՆ.- Պարիզ, 1930 (Տպ. Պ. Էլեկեան).- 8 էջ:

Բովանդ. Յառաջաբան; Նպատակ; Քաղաքական սկզբունքներ; Սահմանադրական երաշխաւորութիւններ; Ընկերային եւ տնտեսական սկզբունքներ; Հողային հարց; Կրթութիւն եւ մշակույթ:

376. ԳԻՉՄԵՏԵԱՆ Մ. Պատմութիւն ամերիկահայ քաղաքական կուսակցութեանց (1890-1925) /Գրեց՝ Մանուկ Գ. Գիզմէճեան.- Ֆրեզնօ, 1930 (Տպ. «Նոր օր»)- 14 էջ հայկ. էջագր.- 552 էջ:

Բովանդ. Երկու խօսք; Առաջին մաս. Հայեր Ամերիկայի մէջ; Միսիօնարներ ընդդէմ յեղափոխութեան; Գարեգին Զիքճեան; Պատուելի Հիչքօքի շրջաբերականը; Յովսէփ Վրդ. Սարաճեան; Նշան Կարապետեան; Դժգոհութիւն հնչակեան կեդրոնի դէմ; Հնչակեան կամաւորներ; Հայանպաստ պրօպալանդ ամերիկա-ցիներու մէջ; Յովհաննէս Խաչումեան /Գրեց՝ Ա. Տիրան; Ալիս Սթօն Պլէքուէ; Սայրըս Համլինի նամակը; Ֆրէնտս աֆ Արմենիա; Միսիօնարայ վախն ու մտահոգութիւնը; Հիչքօքի եւ Պարթոնի թռուցիկը; Գաղու-թային շարժումներ; Հանգանակութիւն ի նպաստ Զեյթունի; Հնչակեան բաժանում; Համազգային անդրա-նիկ համաժողով Ամերիկայում; Միութիւն եւ պառակտում հնչակեան եւ վեր հնչակեան երկու հատուած-ներու միջեւ; Միութեան հանդէսը Պոստոնի մէջ; Հնչակեան պառակտում; Միս-Շահեն - երկու զոհեր; Պայքար եւ սպանութիւններ; Դաշնակցական գործեր-Վառնեան; Միութեան ջանքեր; Արմենիա; Վերակազմեալներու բաժանում-1906; «Ազգ»; Կուսակցական երկու դժբախտ սպանութիւններ; Արփիար Արփիա-րեան; Սուրատ (Համբարձում Պօյաճեան); Բարիզի բռնկում; Երկրորդ մաս. Օսմանեան սահմանադրու-թեան հռչակումը եւ դաշնակցական գործունէութիւնը; Երիտասարդ թուրքեր; Սոցիալ Դեմօկրատ հնչակ. կուսակցութիւն; Հնչակեան քսան կախաղաններ; Հայ սահմ. Ռամկավար կուսակցութիւն; Ատանայի ջարդը; Ներքին կռիւներ - «Բաց ու գոց»-ի խնդիր; Տոքթ. Նազարեթ Գալուստեան; Արմենակ Նազարեթեան; Եգիպտոսի ինքնապաշտպանութեան բռնկում, եւ միջ-կուսակցական խառն մարմինը; Համաշխարհային պատերազմը-օգոստ. 2, 1914; Կոտորածի ուրուականը; Ազգային կամաւորական շարժում; Կամաւորական կամաւորներ; Վանի ինքնապաշտպանութիւնը եւ Ամերիկայի Ռամկավարներու մասնակ-ցութիւնը; Վասպուրականի ազգային եւ կուսակցական գործեր /Գրեց՝ Շավարշ Հովհաննէս; Հ.Ս.Ռ. կուսակ-ցութիւնը; Կասպուրականի ազգային եւ կուսակցական գործեր /Գրեց՝ Շավարշ Հովհաննէս; Հ.Ս.Ռ. կուսակց. ընդդէմ Պոլսոյ մէջ; Հ.Ս.Ռ. կուսակցութեան դերը ներքին չարիքի դէմ; Ատանայի ահռելի եղեռնը; Պապիկեանի տեղեկագիրը; Հ.Յ. դաշնակցութիւնը իթթիհատի հետ ազգին սուգը կը ծաղրէ; Համբավաւոր համերաշխութիւնը; Հ.Ս.Ռ. կուսակց. առաջին պատգամաւորական ժողովը; Հ.Ս.Ռ. կուսակց. ընդդէմ Պապիկեանի տեղեկագիրը; Հ.Յ. դաշնակցութեան հրէշային ծրագիրը «Վան-Տոսպ»-ը Վասպուրականի մէջ; Աղթամարի ոճիրն ու աւարարութիւնը; Ա. Վառնեան եւ Պետրոս պէ Գափամաճեանի սպանութիւնը; «Վան-Տոսպ»-ի երեւումը; Դաշնակցութեան հրէշային ծրագիրը «Վան-Տոսպ»-ը Վասպուրականի մէջ; Աղթամարի ոճիրն ու աւարարութիւնը; Ա. Վառնեան եւ Պետրոս պէ Գափամաճեանի սպանութիւնը; Մարմէտ գիւղի ոճիրը; Ալիւր գիւղի ահաւոր ոճիրը; Թուրքութեան Նազարեթի դաղորդներու մասին; Մարմէտ գիւղի ոճիրը; Հ.Ս.Ռ. կուսակց. գործունէութիւնը Վասպուրականի սպանութիւնը ու Արամ Դաւօի դաւաճանութիւնները; Հ.Ս.Ռ. կուսակց. գործունէութիւնը

ցերքին եւ արտաքին խնդիրներու մէջ; Նոր կուսակալը; Իթքիհատ-դաշնակցութեան միացեալ գործունեութիւնը Վասպուրականի մէջ; Դաշնակցութիւնը դաւակից իթքիհատի ազգային իրաւանց դեմ; ժողովրդին զայրուքը եւ ռամկավարներու նախաձեռնութիւնը ազգ. իրաւանց պաշտպանութեանց մէջ; Ձեռքերու հայթայթումը; Դեպի Տրապիզոն; Տեսակցութիւն մը Մետրոպ եպս.-ի հետ; Փոխարքայի դիմումը; Ձեռքերը կը տրամադրուին; Մեր ուխտագնացութիւնը; Հայաստանի բարեկործան հարցը ու մը. 30ֆ; Ընդհանուր պատերազմի նախօրեակին զօրահանութիւնը; Պաշտտօնական կողոպուտը; Ռամկավարներու միջամտութիւնը; Վանի հայոց ինքնապաշտպանութեան կռիւներու նախօրեակին; Առաջին դժբախտութիւնը; Կռուի սկզբնափուրութիւնը երեքշաբթի 1915 ապրիլի 7-20; Յուզիչ տեսարան մը զին. պաշտօնական առաջին նուագախումբը; Ռամկավարներու վառօդարանը; Մեր առաջին յաղթանակը; Ձինուրական կարգապահութիւնը; Հայ ազգային միութիւն; Արարա; Ամերիկահայ ազգ. միութեան գործունեութիւնը; Համազգային ընտրութիւն; Ազգային միութեան-դիւանագիտական աշխատութիւնները; Սահմանադիր ռամկավար կուսակցութիւնը; Թրքական մենտէյթ; Հայաստանի հանրապետութիւնը; մայիս 28-ի «աքտ»-ը; Հայաստանի հանրապետութեան ճանաչումը; Երկու պատուիրակութիւններ; Խառն դահլիճ մը կազմելու ջանքերը ինչպէս ձախողեցան; Դաշնակցութեան թրքական օրիէնտացիան; Ռամկավարներու դիրքը; Եգիպտահայ ռամկավար օդային տորմիդ; Ձինուրական միջընը; Փրկութեան հանգանակութիւն; 1920 մայիս ամիսը-ամերիկեան մենտէյթ; Գաբրիէլ Նորատունկեան; Կիլիկիոյ անցքերը 1919-1921; Նոր դիմումներ; Վեթրաններու թափօրը; Ամերիկահայ կիներու դիմումը; Հայերու կացութիւնը եւ ինքնապաշտպան կռիւներ; Ահարոնեանի դաւադրութիւնը; Դաշնակցական մենատիրական մէկ գործը; Ներքին փոտութիւնը Կիլիկիոյ մէջ; Կիլիկիոյ պարպումը; Ջրի դարմանատուն Կիլիկիոյ մէջ; Ռամկավար-Ազատական միութիւն; Մաս Երրորդ; Հայանպաստ յանձնախումբեր; Հայաստանի անկախութեան ամերիկեան յանձնախումբ; Փրես Պիւրօ; Արմենիա-Ամերիկա ընկերութիւն; Սոցիալ դեմօկրատ հնչակեաններ; Հայ յեղ. դաշնակցականներ; Հայ սահմանադիր Ռամկավարներ; Հայկ. բարեգործական ընդհ. միութիւն եւ ռամկավար կուսակցութիւն; Ռուբեն Հերեան; Վերջաբան; Հայկական հարցը; Եւրոպան եւ կոտորածները; Պետական-մարդիկ; Միսիօնարներ; Յեղափոխական կուսակցութիւններ եւ մեր տկարութիւնները; Միութիւն կամ համագործակցութիւն; Խորհրդային Հայաստան; Գաղութահայերու ապագան; Հայ եկեղեցին; Հայկ. բարեգործական ընդհանուր միութիւն; Ռամկաւար-ազատական կուսակցութիւնը:

377. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ Օ. Վանի հերոսամարտը.- Սօֆիա, 1930 (Տպ. Պ. Պալըզճեան).- 227 էջ:

Քույսեր. Երկու խօսք /Գ. Նժդեհ; 1. Կացութիւնը Վասպուրականի մէջ 1914 սեպտ.- 1915 ապրիլ 7. Ա. Հայ թրքական յարաբերութիւնները; Բ. Քանի մը փաստեր; Գ.Ա. Վռամեանի յիշատակագիրը; Դ. Մեծագոյն դաւը; Ե. Նախօրեակը; 2. Հերոսմարտը (1915 ապրիլ 7-1915 մայիս 3): Ա. Առաջին օրը; Բ. Երկրորդ եւ երրորդ օրերը; Գ. Ապրիլ 10-12; Դ. Ապրիլ 13-15; Ե. Ստեղծագործական եւ հանրային աշխատանքներ; Զ. Կռիւները շրջակայ գավառներուն մէջ; Է. Սովի ուրուականը; Ը. Երկրորդ տասնօրեակը; Թ. Շուշանցի եւ Վարագի կռիւները; Ժ. Նամակներ եւ փաստաթղթեր; 3. Երրորդ տասնօրեակը եւ յաղթական վախճանը (ապրիլ 26 եւ մայիս 5) Ա. Ապրիլ 28-մայիս 1; Բ. Այգեստանի դիրքերը; Գ. Վերջին օրը; Դ. Սրբազան խենթութեան օրերը; Ե. Կամաւերներու մուտքը; Զ. Արամի կառաւարութիւնը; Է. Գաղթը; Ը. Վերջաբանի փոխաբերն:

378. ՆՇԿԵԱՆ 3. Առաջին կայծերը: Էջ մը Կարնոյ զարթոնքէն /Գրեց՝ Յ.Մ. Նշկեան.- Բոստոն, 1930 (Տպ. «Պայքար»ի).- 146 էջ, դիմանկ.:

Բովանդակ. 1876-1878: Հայեր գենք գնել կսկսին; Ռուսները կը քեն Կարինը; Հայերու սարսափը; Երկրորդ մաս. մինչև 1879 Ա: Դիմում Ներսես Պատրիարքին; Բ. Առաջին ընդհարումը; Գ. Կան գիւղի կռիւը;

Երրորդ մաս. 1880-1883 Ա. Խրիմեան Հայրիկի նամակները Վասպուրականի կացութեան մասին; Բ. 1880-1883: Մաղաքիա Օրմանեան Կարինի առաջնորդ կընտրուի; Գ. 1880-1883: Բան մը ընելու մարմանը Կարնոյ երիտասարդութեան մէջ; Դ. Ներսէս Պատրիարք կը քաջալերէ; Ե. Կոտորածի սպառնալիքները եւ զենքի պահանջը; Ջերբակալութիւնները կը սկսին; Զ. Միքայել Մանուկեանի մատնութիւնները; Է. Հարցաքննութիւնները կը սկսին Կարնոյ մէջ:

379. ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ նուիրուած սօցիալ դեմոկրատ հնչակեան կուսակցութեան քառամամեակին: Փարիզ: Զրատ. Ս.Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Ֆրանսայի շրջան, 1930 (Տպ. Յ.Բ. Թիւրապեան).- 288 էջ, քարտեզ:

(Տպ. Յ.Բ. Թիւրապեան).- 288 էջ, քարտեզ:
Բովանդ. Հայաստան, հայ ժողովուրդը եւ հնչակեան կուսակցութիւնը; Թրքահայաստանի մէջ գործած եւ հերոսաբար ընկած հնչակեան անունի գործիչներ; Ձեյթունի ապստամբութիւնը 1895 իոկտեմբեր 1; Ինչպես կազմուեց Հնչակեան կուսակցութիւնը; Կովկասի հայ-թաթարական կռիւները եւ Հնչակեան կուսակցութիւնը; Հայ կեանքը Տաճկաստանի մէջ եւ հայկական խնդիրը; Հնչակեան գործունեութիւնը

Հաճընի մեջ; (Յուշեր Հաճընցի ենովք Տարտաղանեանի); Յուշեր Սալմաստի 96 թուի անցքերից; Հայ կամաւորական շարժումը եւ ռումանաիս գաղութը; Ընկեր Տօնիկի եւ իր խումբի հերոսական կռիւները; Տաճկահայաստանի հնչակեան մի խումբ գործիչներու կեանքէն; Նշան Միրէքեան; Պարտիզակի ինքնապաշտպանութեան կոմիտէն; Ընկեր Մինաս Պետրոսեան (Ասուպ); Դրուագներ Կիլիկիոյ հերոսա-մարտէն; Դրուագներ ընկ. Քիլիպպոս Քէշեանի գործունեութենէն; Փոքր Հայքի հնչակեան յայտնի գործիչ Յարութիւն Թումանեան; Քէօսթենճի հնչակեան մ. ճիւղին անձնուէր ընկերները; ընկեր Վ. Ամատունի; Հնչակեան յայտնի ֆէտայի Մինաս օղլու (Հովհաննէս Մինասեան); Հնչակեան կեանքը Տրապիզոնի մէջ; Հնչակեան կեանքը Թոմարզայի մէջ; Յուշեր ընկ. Սուքիաս Մուրատեանի Կիլիկիոյ կռիւներէն; Արարայի Հնչակեան կեանքը Թոմարզայի մէջ; Յուշեր ընկ. Սուքիաս Մուրատեանի Կիլիկիոյ կռիւներէն; Արարայի Հնչակեան կեանքը Թոմարզայի մէջ; Յուշեր ընկ. Սուքիաս Մուրատեանի Կիլիկիոյ կռիւներէն; Սիւր Մանուկեան; Ծակորեան; Յաղթական կամար(Դրուագներ հնչակեան կամաւորական խումբերու գործունեութիւնէն; Սասունի ապստամբութիւնը 1890-ին):

380. ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ Ե. Կիլիկեան յուշեր (պատկերազարդ): (1907-1929): Շնոհազարդ Տ. Տ. Սահակ Բ. Խապայեան կաթողիկոս մեծի տանն Կիլիկիոյ Ն.Ս.օծութեան զահակա-
լութեան 27-րդ տարեդարձին եւ անուան տօնախմբութեան առթիւ.- Զալէպ, 1930 (Տպ.
«Արարք» Բ.Յ.Թովկալեան).- 56 էջ:

«Արաքս» Բ.Յ.Թովալեան).- 56 էջ:
Բովանդ. Երկու խոսք /խորեն գաբիկեան; Ձօն; Կենսագրական վեհ. Տ. Տ. Սահակ բ կաթողիկոսի; Զեյթունցի դեպի Սիս; Վեհափառին ժամանումը; Օսմ. սահմանադրութեան հռչակումը; Ատանայի հայոց քստմնասառչուտ ջարդը; Սիս քաղաքի ինքնապաշտպանութիւնը; Քաղաքին պաշարումը խուժանը կը քալէ; Վերադարձ դեպի հայրենիք; Յաւելում՝ մխիթարիչ երեսույթներ; Կիլիկեան նորապսակ եկիսկոպոսներուն օծման արարողութիւնը; Հանդիսութիւններ; Կիլիկիա եւ վեհափառին ձօնուած երգը; Նամակներ:

381. ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ: Վան-Վասպուրականի ապրիլեան հերոսամարտի տասնեւինգ
ամեակին առթիւ 1915-1930.- Վենետիկ: Զրատ. Վասպուրականի հայրենակցական միու-
թեան 1930 թ. հրատարակած) - 413 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Վասպուրականի հերոսամարտը-1915թ. ապրիլ 7-20; Վան-Այգեստան /Արմենակ փոխա-
թեան (Թավրիզ), 1930 (Տպ. Մխիթարեան).- 413 էջ, դիմանկ.

1931

382. ԱՐԾՐՈՒՆԻ Ա. Հերոսամարտը: Հրատարակուած Վանի ապրիլեան հերոսամարտի 16-րդ տարելիցի առթիւ /Գրեց/ Արսէն Արծրունի.- Հալեպ: Վասպուրականի հայրենակց. միութեան հրատ., 1931 (Տպ. գուլէճ).-23 էջ:

383. ՀԼՉԱԿԵԱՆ ՏԱՐԵԳԻՐԸ: (Ամերիկայի շրջանի): Առաջին տարի.- Փրավիտենս:
384. ՀԼՉԱԿԵԱՆ ՏԱՐԵԳԻՐԸ: (Ամերիկայի շրջանի): 1931.- 284 էջ:

383. ՀԱՉԱԿԵԱՆ ՏԱՐԵԿՈՒՄ. (ՀԱՅԿԱՆ ՏԱՐԵԿՈՒՄ, 1931.- 284 էջ.
Հրատ. սօց. դեմ. հնչ. կուս. Ամեր.-ի շրջանի, 1931.- 284 էջ.
Բովանդ.՝ Եօթեր Ամերիկայի հնչակեան կեանքէն /Բ. Լուսինեան; Հոկտ. յեղ. եւ Անդրկովկասը /Կ. Մարսեան; Արդարացումի փորձ մը/Ս. Սիմոնեան; Մեծն Մուրատ /Տ.Ա.; Սաքօն; Սարգիս Նալպանտեան /Գ. Բարեջանեան; Սահակ Տերթլեան/ Գ. Բարեջանեան; Միքայել Տեր-Յովհաննեսեան; Սեդրաք Թընթընեան /Ս. Սանդուրեան; Աբրահամ Մանուկեան /Հնչակեան; Գևորգ Տեր-Յարութիւնեան /Խ. Աւետիսեան; Գրիգոր /Ե. Սանդուրեան; Օհան Գասպարեան; Խմբ. Նշան Միրաքեան; Յարութիւն Գարագաշ; Պետրոս Փափա-
Գրիգոր Էփէմեան; Փետրոս Պապսմեան; Սարգիս Շամիրեան; Սարգիս Տեր-Տերեան:

384. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ Ա. Էնգելսը եւ հայկական հարցը.- Մոսկվա: ԽՍՀՄ ժողովուրդ. կենտրոնական հրատարակչություն, 1931.- 40 էջ:

385. ՄԱԼԽԱՍ. Ապրումներ: Հայ յեղափոխական դաշնակցութեան-իր քառասնամեակի առթիւ: Հտ. Ա.-Պետքըն, 1931 (Տպ. «Հայրենիք»)- 510 էջ:

Քովանդ. Քանի մը խոսք: Ամերիկա; ժընեվ; Կովկաս; Երեւան; Սալմաստ; Ռերմիա; Շեյխ Մեհմետ սատո; Թաւրիզ; դէպի Թիֆլիս; Ռերմիա; Մաւանա; Նիկոլ-Դուման; Խոյ; Թաղէտ առաքելի վանքը; Կոռելի ձորը; Խոյ; Իշխանուհի Սաթենիկ Արղութեան; Դէպի Կաղզուան; Անի; Պաթում; Արտասահման; Դէպի Պաթում; Թիֆլիս; Յեղափոխութեան Թիֆլիսը; Մրգաստանի շրջանը; Թաւրիզ-Սալմաստ-խոյ; Մեմաւոր:

386. ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ ՔՐ. Յեղափոխականի մտքերը: (Պատկերներով եւ համառոտ կենսագրականով): Երկրորդ տպագր.- Աթենք: Հրատ. Հ.Յ. Դաշնակցութեան, 1931.- 124 էջ; դիմանկ. նկ. (Մատենաշար «Դրօշակ» թ. 69):

Քովանդ. Երկու խոսք: Քրիստափոր Միքայելեան /Պիեր Քիյար; Ամբոխային տրամադրութիւն; Պատմական չարիք; Միութիւն թուրքերի հետ; Հայ-քրդական յարաբերութիւններ; Կովկասահայի տագնապը:

387. ՊԱՏՐԻԿ ԱՌ. Ապրիլ 24-ի խորհուրդը.- Գահիրէ, 1931 (Տպ. «Սահակ-Մեսրոպ»)- 24 էջ:

388. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ Մ. Մուրատ: (Սերաստացի ռազմիկին կեանքն ու գործը).- Պոսթըն: Հրատ. Մուրատ ֆոնտի կեղրոնական վարչութեան, 1931 (Տպ. «Հայրենիք»-ի).- 348 էջ:

Քովանդ. Հերոսներու գիրքը: Ահաբեկիչը; Մուրատ Կովկասում; Սասուն; Մուրատ եւ Անտրանիկ; Հայ-թաթարական բախումներու մէջ; Մեծ պատերազմի սկիզբներուն; Ջուլումը եւ Մուրատի ողիսականը; Ռուսական յեղափոխութենէն յետոյ; Նահանգ; Վերջին ճակատամարտ եւ մահ; Մուրատի նամակը իր հայրենակիցներուն; Մուրատ-Ահարոնեան զրույց մը:

1932

389. ԱՌԱՋԻՆ մասսայական-հեղափոխական շարժումները Հայաստանում: (Մա-յիսյան ապստամբութիւնը): Նյութեր եւ փաստաթղթեր /Կազմեցին՝ Կ.Ղազարյան և Մ.Ներ-սիսյան.- Ե.: Պետհրատ, 1932.- 456 էջ:

Քովանդ. Ներածական; Բացատրական խոսք; Գլ. առաջին. Հայստանի սոցիալ-տնտեսական դրու-թյունը մինչև մայիսյան շարժումները; Բանվոր դասակարգի դրությունը և բանվորական շարժումները մինչև մայիսյան ապստամբությունները; Գյուղացիության դրությունը և գյուղացիական շարժումները մինչև մայիսյան ապստամբությունները; Դաշնակցության պետական սիստեմը; Սովի և մահվան երկիր; Գլ. երկրորդ. Կուսակցությունների և էջմիածնի դիրքը; Գլ. չորրորդ. Ապստամբությունների ճնշումը; Ծանոթություններ:

390. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ Կ. ԳԱՔԻԿԵԱՆ Ն. Ազ-Տաղի քառամեայ գոյամարտը.- Մարսել, 1932 (Տպ. Ա. Արապեան).- 312 էջ:

Քովանդ. Կենտրոնի բ. ապստամբութիւնը; Չաթ գիւղը; Հայ յեղափոխութիւնը; Հիւրիյէթ 1908-1918; Կենտրոնի տեղահանութիւնը; Միքայել Տօրթեօլեան; Տենտիլի ապստամբութիւնը; Գոմգույու գիւղի գոյամարտը; Աղտօրէնի ջարդը; Արեւանգուած հայ կնոջ մը վրէժը; Գասըմ պէյ Նորեն Չաթի վրայ; Խումբերը կը շարժին դէպի Պոնտոս; Չանկերիշի պատերազմը; Թերմէի գաւուրը; Դարա պապայի կռիւը; Ջիֆթե եւրոտի կռիւը; Ադամ Չավուշի խումբը Սայ Գիրազի լեռը; Գընալը տաղի կռիւը; Թուրք պատուիրակութիւն մը; Թերմէի յարձակումը; Սամուէլի խումբը Ազ-Տաղի վրայ; Հալխաճիի պատերազմը; Հայդուկները կը թունաւորուին; Դէպի Տաւրոս; Քսան եւ Երեք մահապարտներ; Դարձ դէպի Ազ-Տաղ; Աւշար քեօյի կռիւը; Մուրատ Տէփէի կռիւը; Ալիս խումբը 1917-ի ձմեռան; Ուրը մահատակ հայդուկներ; 1918-ի Ձատիկը պա-տերազմի օր; Էշիկլիցի օսման Չավուշի սպանութիւնը; Դէպի Չաթի լեռները; Տէրէ Պօղազի կռիւը; Խմբա-պետներու սպանութիւնը:

391. ԵՂԻՇԵ ՊԱՏՐԻԱՐԶ ԴՈՒՐԵԱՆ: (Իր քահանայութեան յիսնամեայ յորելեանին առթիւ) /Թորգոմ արքեպս.- Երուսաղէմ, 1932 (Տպ. սրբոց Յակոբեանց).- 327 էջ.- (Դու-րեան մատենադարան, թ. 1):

Քովանդ. Ծանոթութիւն մը; Ժամանակն ու միջավայրը; Ժողովրդական դաստիարակութեան դաշտը; Անցման շրջան; Եկեղեցական դաստիարակութեան դաշտին մէջ; Հովուական ասպարեզին մէջ;

Միջանկեալ շրջան; Կ. Պոլսոյ պատրիարքական աթոռին վրայ; Երուսաղէմի պատրիարք; Յիսնամեայ յորելեան և հանգիստն յաւիտենից; Ժամանակագրական ամփոփում:

392. ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ. Դէպի կախաղան.- Պոսթըն, 1932 (Տպ. «Հայրենիք»)- 877 էջ. դիմանկ.:

Քովանդ. Յառաջաբան; Տեսակցութիւն Գամեր Լուքսիի հետ; Բանտարկութիւն; Դէպի Խարբերդ; 1926-ի նոր տարին բանտի մէջ; Պատճէն առօրեայ թղթիկներու; 1927-ի նոր տարին բանտին մէջ; «Դաւա-դիրներու պարագլուխը Սըվազի մէջ; Կեանքը Թրքահայաստանի մէջ; Վիճակագրական եւ տնտեսական մանրամասն ծանօթութիւններ գաղափարախոսութեան կացութեան մասին (կազմուած 1928-ին): Վան; Մուշ; Բաղէշ; Կարին; Դերջան; Երզնկա; Տէրսիմ; Բալու; Խարբերդ; Արաբկիր; Արմտան. Չմշկածագ; Ակն; Շապին-Գարահիսար; Տիվրիկ-Կիւրին; Մալաթիա; Սերաստիա; Տիգրանակերտ; Սեւերեկ; Ուրֆա; Ատանա; Այն-թափ; Կեսարիա; Թոքատ; Ամասիա; Տրապիզոն; Սամսոն; Գոնիա; Էսկիշէիթ; Ատաբազար:

393. ԹՈՒՄԱՃԱՆ Ս. Հայ յեղափոխութիւնը պատմական տեսակէտէ.- Կ. Պոլիս, 1932.- 28 էջ:

394. ԿԱՐԻՆՅԱՆ Ա. Դաշնակցությունը և իր զինակիցները.- Ե.: Պետհրատ, 1932.- 169 էջ:

Քովանդ. Առաջաբան; Դասակարգային պայքարը և իդեոլոգիական աշխատանքի պրոբլեմները; Հայ բուրժուազիայի իդեոլոգիայի պատմությունից; Յեղական մացիոնալիզմի իմաստասիրությունը; Բազմի կոմունան և դաշնակցությունը; Քաղաքացիական պատերազմը Հայաստանում; Դաշնակցության սպեցի-ֆիկ սպասավորը; Հայկական մենշևիզմը; Նացիոնալիզմը սոցիալիզմի դիմակի տակ; Հնչակյան «մարք-սիզմը»:

395. ՀՆՉԱԿԵԱՆ ՏԱՐԵԳԻՐԷ: (Ամերիկայի շրջանի): Բ. տարի.- Նիւ-Եորք: Հրատ. սօց. դեմ. հնչ. կուս. Ամեր.-ի շրջանի, 1932 (Տպ. «Երիտասարդ Հայաստան»-ի).- 302 էջ:

Քովանդ. Հնչակեան պատմութեան համար: Նօթեր Ամերիկայի հնչ. կեանքէն /Ն. Լուսինեան; Պապը Ալիի ցոյցը /Հէվրիկ Կարօ; Ամմահն ժիրայր /Կ. Մ. Տատրեան; Պողոս Կարապետեան /Մ. Ջառացեան; ընկ. Յ. Ճանկիւլեան /Հին ընկեր; Բարսեղ Ջաքարեանց /Զինակից; Յ. Տեմիրճեան եւ Հաճի պէկ /Ա. Չաթցի; Նազարէթ Լուսիկեան /Վեթերան; Տիգրան Չուբարմագեան /Ա. Տէպաշեան; Դրուազ մը Փոքր-Հայքէն; Հնչակեան վեթերաններ: Անդրանիկ Կենճեան; Բ. Սիւնիք; Պօղոս Պօղիկեան; Գրիգոր Տեր-Կարապետեան; Պաղտասար Շատոյեան /Հ. Պօյաճեան:

396. ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ Մ. «Դաշնակցական դրախտավայրը» կամ սովի ու մահվան աշխարհը.- Ե.: Պետհրատ, 1932.- 57 էջ:

Քովանդ. Երկու խոսք: Ինչպէս ստեղծվեց դաշնակցական կառավարությունը; Անվերջ պատերազմներ և ջարդեր; Դաշնակցության սոցիալ-տնտեսական դասակարգային քաղաքականությունը; Դաշնակ պետա-կանության «գոհարները»; Սով և մահ:

397. ՍԵՐՈՔԵԱՆ Մ. Դիտումներ և դատումներ: (Էջեր օրագրէս).- Բեյրութ, 1932 (Տպ. «Ազդակ»)- 301 էջ:

398. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ Մ. Հ. Յ. դաշնակցութեան պատմութիւն; Հտ. Ա.- Փարիզ, 1932.- 510 էջ, նկ. դիմանկ.

Քովանդ. Հայկական շարժումը նախքան դաշնակցութիւնը; Շարժման ծնունդը; Վասպուրականի շարժումները; Հրոսախումբեր; Կարնոյ ցոյցը; Կովկասեան տրամադրութիւններ; Հ.Յ. դաշնակցութեան ծնունդը: Թիֆլիզեան խմորումներ եւ խումբեր; Թրքահայ առաքելները Թիֆլիզի մէջ; «Դաշնակցութեան» երկունքը եւ Գրիգոր Արծրունի; «Հայ եղափոխականներու դաշնակցութիւնը» և «Հնչակ»; Կուկունեանի արշաւանքը; Առաջին տարիներ: Հ.Յ. դաշնակցութեան «կեդրոնը»; Տպարան եւ առաջին թռուցիկները; Դեկավար-դեանի, Րաֆֆիի սերունդը; Դաշնակցութեան «կեդրոնը»; Տպարան եւ առաջին համագումար; Ընդհանուր ապստամբութեան խնդիրը; Արամ Արամեանի առաջարկը; Քաղաքական եւ տնտեսական պահանջներ; Պարսկաստանը որպէս խարխիւ: Գործիչներու շարանը Կովկասէն; Դաշնակցութեան զինա-գործարանը Թաւրիզում; Գալուստ Ալոյեան, Սաքօ, Յովսէփ Արղութեան; Պետօ, Թերլեմեզեան, Վարդան, Սովսէս Իշխանեան; Դերիկի կռիւները; Յեղափոխական գարթոնքը Տարօնի մէջ: Խորհմեանի շունչը; Առաջին կախաղան; Արաքօ եւ իր արշավանքը; Սասնոյ բռնկումը 1893-ին եւ հնչակեան գործիչներ; Տամա-

422. ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ. Պէյրուք, 1935 (Տպ. «Ազդակ»)- 447 էջ.- (Մատենաշար Ազդակ-ի թ. 15):

Բովանդ.՝ Առաջին մաս. Շապին-Գարահիսարի եւ Պոլսի կեանքս; Այնտեղից Ռումանիա անցնելս; Մինչեւ Երկիր առաջին անգամ մուտք գործելս:

423. ԱՆԴՐԱՍԵԱՆ Տ. Ձէթունի տարագրութիւնը եւ Սուէտիոյ ապստամբութիւնը: Բ. տպագրութիւն.- Զալէպ, 1935 (Տպ. Գոլէճ).- 118 էջ:

424. ԲԻՒՐԱՏ Ս. Երլտըզի պօմպան: (Պատմական վեպ՝ ազգային կեանքէ) /Տեր-Ղազարեաց (1862-1915), Մէծ եղեռնի զոհերէն.- Ալեքսանդրիա, 1935 (Տպ. Զ. Բիւրատ).- 232 էջ.- (Ժամանակակից մատ-շար, 1909, 59-րդ հրատ. Ս. Բիւրատ):

425. ԲԻՒՐԱՏ Ս. Կենսագրութիւն «Տիգրան Երկաթ»-ի /Գրեց՝ Սմբատ Բիւրատ.- Ալեքսանդրիա, 1935 (Տպ. Զ. Բիւրատ).- 90 էջ.- (Ժամանակակից մատ-շար, թ. 58):

Բովանդ.՝ Կ.Պոլսոյ մեծ ջարդը; Տիգրան Երկաթ (Կարապետ Պիլէզիքճի); Պայքար յունաց մէջ; Մահմեթ քերթող /Տիգրան Երկաթ:

426. ԳՆԱՃԵԱՆ Մ. Յեղափոխութեան զոհերը.- Պոսթըն, 1935 (Տպ. «Հայրենիք»)- 238 էջ:

Բովանդ.՝ Յառաջաբան; Պոլիս ժամանում; Յեղափոխութիւնը լուրջ կերպարանք կը ստանայ; Մարգուանի մէջ; Ժողովը եւ պաշարումը; Մատնիչները; Պէքիր փաշա եւ հայ մեծամեծները; Պոլիս կը դրկուի; Յուզումը կաւելնայ; Արուսեակը; Դարձեալ կը բանտարկուի; Գայլ խմբակը; Սեբաստիոյ կեղծումական բանտը; Կոտորածը կը սկսի; Կրեժիսնորութիւն; Կաքսորուիմ Ռիքֆա; Ռիքֆայի երկու կոտորածները; Պատրաստութիւն; Լինել կամ չլինել:

427. ԼԵՕ. Թիւրքահայ յեղափոխութեան գաղափարաբանութիւնը: Զտ. Բ. Փարիզ, 1935 (Տպ. Պահրի եղբարց).- 262 էջ.- (Մատենաշար ՅՕԿ-ի):

Բովանդ.՝ Զ.Զ. Դաշնակցութիւն; Համաշխարհային պատերազմը:

428. ԿԵՆՃԵԱՆ Ա. Լէօ եւ հնչակեան կուսակցութիւնը: Քննադատութիւն՝ «Թրքահայ յեղափոխութեան գաղափարաբանութիւնը» երկին /Գրեց՝ Ա. Կենճեան.- Փարիզ: Զրատ. Ս.Դ.հնչակ. կուսկ. Լիբանանի վարիչ մարմնի, 1935.- 51 էջ:

429. ՄԱԼԽԱՍ. Լուսադեմին: Զտ. Ա.- Պոսթըն, 1935 (Տպ. «Հայրենիք»)- 304 էջ:

Բովանդ.՝ Լեւոնի մեկնումը; ճամբու վրայ; Բագաւան; Առիւծ Գեւոյի թագաւորութիւնը; Վայրենիք; Սոնիայի եւ Լեւոնի հանդիպումը; Մեծ պատերազմը; Արծուաբերդի մը անկումը; Արիւնոտ ճամբաներու վրայ:

430. ՆԺԴԵՅ Գ. Ամերիկահայութիւնը ցեղը եւ իր տականքը.- Սոֆիա, 1935.- 116 էջ:

Բովանդ.՝ Երկու խօսք; Միջավայրը; Հակադաշնակցականութիւն; Ռամկավարը; Հայ բոլշեիկը; Ցեղութեան հայուիւն; Դուրեանը դուրեանի դէմ; Անդրօշակ զինուորը; Ախտաբանականը; Դաշնակցականութիւն; Ցեղակրօն ուխտեր; Ցեղակրօնութեան հաւատամքը; Հայ կարմիր խաչ: Արծուիկներ; Ռեսանդութիւն; Մի բաղդատական; Խաչի ստուերը:

431. ՊՕՂՈՍԵԱՆ ՅՈՎՀ. Մեր դերը: Ի՞նչ եղաւ եւ Ի՞նչ պիտի ըլլայ. 1921-1935: (Ռամկավար եւ Ազատական կուսակցութեան միութեան տասն եւ հինգամեակին առթիւ) /Գրեց՝ Յովհ. Պօղոսեան.- Պոսթըն, 1935 (Տպ. «Պայքար»-ի).- 43 էջ:

Բովանդ.՝ Միանալ հայրենիքին եւ հայ ժողովրդին համար; Պետական ընթերցումը մեզի առաջնորդ; Ծանօթացնել եւ սիրցնել Հայաստանը; Դրօշակակիր հայրենաշինութեան; Հաւատարիմ հայց. եկեղեցիով նուիրապետութեան; Իրաւատեր թրքահայ դատին; Պաշտպան ռամկավարական կարգերու եւ ջատագով ազատական գաղափարաբանութեան; Սատար ազգապահպանումի:

432. ՌՈՒԲԵՆ. Զ. Զ.Դ. Կազմակերպութիւնը.- Աթէնք, 1935 (Տպ. «Նոր օր»)- 29 էջ:
Բովանդ.՝ Հայութեան ուժը; Ի՞նչ է դաշնակցութիւնը; Կազմակերպութեան ծնունդը; Մարտականութիւն; Ինչո՞ւ պետք է այդ կազմակերպութիւնը:

433. ՎԵՐՅԵԼ ՖՐԱՆՅ. Հայկական հերոսապատում: Մուսա լեռան քառասուն օրը: Բախտորոշ դիւցազներգութիւն կռիւով, հերոսութեամբ, սիրով եւ յաղթանակով զեղուն: Զտ. Առաջին: Մօտալուտ դէպքերը /Թարգմ. Եր. Տ. Անդրեասեան (Ետան).- Սոֆիա, 1935 (Տպ. Մասիս).- 466 էջ.- (Մատենաշար մասիս, է.11):

434. ՏԵՐ-ՍՈՎԱՍԵՍԵԱՆ Դ. Գաղութահայութեան համար ելից միակ աղազը.- Փարիզ, 1935.- (Տպ. Զ. ճարեան).- 334 էջ:

Բովանդ.՝ Ռուսական մեծ յեղաշրջումը; Խորհրդային Հայաստանը՝ Բաղդատմամբ նախորդ Հայաստանի հանրապետութեան; Հայ քաղաքական կուսակցութիւնները: Քաղաքական կուսակցութիւններու Պօլսոյ գործունէութիւնը; Հայ միջակորեար դասակարգը: Ազգային ներքին ինքնավարութեան օրէնքը; Հայ պարտաւարական դիւանագիտութեան մարզի մէջ; Հայ բարեգործական ընդհանուր միութիւն: Միութեան հիմնադրութիւնը ողբացեալ Պօղոս Նուպար փաշայի կողմէ; Տ. Գալուստ Կիւլէնկեան իբրեւ նախագահ Զ.Բ.Ը. միութեան; Գաղութահայութեան համար ելից միակ հնարքը

1936

435. ԱՌՆԱԿ. Թուրքերու ճանկին մէջ (1916-1919) /Գրեց՝ Առնակ.- Պոսթըն, 1936 (Տպ. «Հայրենիք»-ի).- 151 էջ

Բովանդ.՝ Ձերբակալութիւնս; Բանտին մէջ; Տարագրումս; Կայարանէ կայարան; Ազատութեան մէջ եւ դարձ:

436. ԽՐԱՅԵԱՆ Կ. Արիւնի ճանապարհին (Պատկերազարդ) /Առաջաբան՝ Արշակ Զօպանեան.- Սոֆիա, 1936 (Տպ. «Մասիս»)- 157 էջ.- (Մատենաշար «Մասիս»., թ. 27):

Բովանդ.՝ Երկու խօսք; Ծովք-Կեօլճիկ; Յառաջաբան; Նախաբան; քաղաքին դրան առջեւ; Խղճեմ զարնուած ոճրագործը; Դժոխքին միւս երեսը; Ձարիւրած մարդուն պատմութիւնը; Էջի մը ահաւորութիւնը; Զակերտուած արարքէն յետոյ; Յաւելուած:

437. ԿԵՆՃԵԱՆ Ա. Ազգային հարց եւ Տաճկահայաստան.- Փարիզ: Զրատ. Ս.Դ.Հնչ. կ.- թեան ֆրանս. վարիչ մարմնի, թիւ 1, 1936 (Տպ. Խ. Մաթիկեան).- 59 էջ:

Բովանդ.՝ Ազգ եւ ազգութիւն; Ազգային հարց եւ գաղութահայ աշխատաւորութիւն; Ազգային հարց. Նասիոնալիզմ եւ էմբերիալիզմ; Ազգային հարց եւ բօմիւնիզմ; Ազգ. հարց, Տաճկահայաստան եւ Ս.Դ.Հնչ. կուսակցութիւն; Թեզեր՝ հնչ. թ. համագումարին մէջ:

438. ՆԵՏԻՍ ՍՈՒՍԹԱՅԱ. Հայ եղեռնը: Իմ վկայութիւններս /Նէտիմ Մուստաֆա, նախկին քարտուղար Սուլթան Համիտի եւ տնօրեն Հալէպի բարձրագոյն վարժարանին: Թուրքերէն բնագրէն թարգմ. Արշակ Ս. Շալճեան.- Սոֆիա, 1936 (Տպ. «Մասիս»)- 68 էջ.- (Մատենաշար «Մասիս» թ. 14):

439. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ Մ. Արցունքը: Պատմական ողբերգութիւն 3 արարուածով; (Հայկ. տեղահանութեան քսանամեակին առթիւ) /Առաջաբ. Ա. Սենայի.- Փարիզ, 1936.- 43 էջ:

440. ՌՈՒԲԵՆ. Սթալինեան սահմանադրութիւնը եւ Զ.Զ. դաշնակցութիւնը.- Գահիրէ, 1936 (Տպ. «Յուսաբեր»)- 87 էջ.- (Մատենաշար «Յուսաբեր»., թ. 32):

Բովանդ.՝ Նախաբան; Գլ. 1. Ընկերային կառոյցը; Եզրակացութիւն Ա. գլխի; Գլ. 2. Պետական կազմը; Եզրակացութիւն Բ. գլխի; Գլ. 3. Խորհրդ. ընկ. հանր. միութեան բարձրագոյն պետ. իշխանութիւնը; Գլ. 4. Դաշնակցային կառավարութեան գեր, խորհուրդը; Եզրակացութիւն Դ. գլխի; Գլ. 5. Խորհրդ. միութեան պետական-վարչական օրկանները; Եզրակացութիւն Ե. գլխի; Գլ. 6. Դաշնակցական հանրապետութեան բարձրագոյն վարչական օրկանները; Եզրակացութիւն Զ. գլխի; Գլ. 7. Ինքնավար հանրապետութեան բարձրագոյն վարչական օրկանները; Եզրակացութիւն Ը. գլխի; Գլ. 8. Պետական իշխանութեան տեղական օրկանները; Եզրակացութիւն Է. եւ Ը.

գլուխներու; Գլ. 9. Դատարան եւ դատավարութիւն; Եզրակացութիւն ք. գլխի; Գլ. 10. Քաղաքացիների հիմնական իրավունքները եւ պարտականութիւնները; Եզրակացութիւն Ժ. գլխի; Գլ. 11. Ընտրական համադրույթը; Եզրակացութիւն ԺԱ գլխի; Գլ.12. Ջինանշան, դրօշ, մայրաքաղաք; Եզրակացութիւն ԺԲ գլխի; Գլ.13. Սահմանադրութեան փոփոխութիւններ; Ընդհանուր եզրակացութիւն:

1937

441. ԱԹԱՆԱՍԵԱՆ Ա. Կիլիկիոյ մոտաւոր անցեալէն: (Պատմական ակնարկ) /Առաջաբ. եւ նօթեր Մ. Ս. Դաւիթ Բէկի.- Փարիզ, 1937 (Տպ. Յ. Թիւրապեան).- 74 էջ:

Քովալսկը.՝ [Գլուխ I.] Թուրքերուն պատերազմին մասակցիլը; Հայրական լեզունի կազմութիւնը; Արարայի ճակատամարտին հայ լեզունականներու քաջութիւնը; Անգլօ-ֆրանսական հակամարտութիւնը; [Գլուխ] II. Գնդապետ Պրէմոն Հայաստանի եւ Կիլիկիոյ վարչապետ; Կիլիկիոյ զանազան վայրերուն մէջ դաւադրութիւն, ապստամբութիւն, ջարդ, հրկիզում; [Գլուխ] III. Սուսթաֆա Քէմալ կ'անցնի Անատոլոյ; Արվազի համագումարը; Թուրք բանակի վերակազմութիւնը; Ազգայնականներու սպառնալիքները; [Գլուխ] IV. Չէքէյական շարժումները; Ժորժ Փիքոյի դիմումը Արվազ; [Գլուխ] V. Մարաշի գրաւումը թուրքերէն; Ֆրանսա դարձեալ կը հաստատուի Մարաշի մէջ; Ֆրանսացիք Մարաշը կը պարպեն; [Գլուխ] VI. Ամբողջ Կիլիկիոյ ապստամբութիւնը; [Գլուխ] VII. Հաճընի հերոսական դիմադրութիւնն ու ոչնչացումը; Սիսի դիմադրութիւնն ու պարպումը; Պօզանքիի անկումը; Պ. Պրիանի յայտարարութիւնը; [Գլուխ] IX. Սուսթաֆա Քէմալի նոր պատրաստութիւնները; Գնդապետ Կրասիի գործունէութիւնը; Սելի դաշնագիրը; Այնթապի վերագրաւումն ու պաշարումը; Լոնտոնի Համաձայնութիւնը; [Գլուխ] X. Ժ. Ֆրանքլէն Պուլյեոն Անգարա կ'երթայ; Անգարայի համաձայնութիւնը; Ֆրանսա թուրքերուն կ'ծախէ ռազմամթերք:

442. ԱԼՊՈՅԱՃԵԱՆ Ա. Պատմություն հայ Կեսարիոյ; Տեղագրական, պատմական և ազգագրական ուսումնասիրություն;

Հտ. Ա-Բ.- Գահիրե: Հրատ, Կեսարիոյ եւ շրջակայից հայրենակցական միութեան
Գահիրեի վարչութիւն, 1937. Տպ. Յ. Փափազեան, 1937:

Հտ. Բ. 2479էջ.- Ցանկ յատուկ անուններու՝ էջ 2321-2469:

Քովանդ. Քաղաքական կեանք; Հայոց քաղաքական զարթոնումը; Կեսարիոյ դերը հայ յեղափոխութեան մէջ; Տոքթ. Նահապետ Ռուսինեան; Հայ յեղափոխութիւնը; Կեսարիա-Հայ «էֆէ»ները; Կեսարիոյ բանտը-հարցաքննութիւնները; Էնկիւրիի ճամբուն վրայ; Գաղատիոյ դատարանը; Մահուան դատապարտութենք; Կախաղանները; Երեք դէմքերը; Տրդատ եպ. Պալեան; Պողոս եպ. Էմմանուէլեան; Դանիէլ վարդ. Բարսեղեան; 1908-ի Օսմ. սահմանադրութիւնը; Մատնիչները; Կեսարիոյ մէջ հայ և թուրք յարաբերութիւնները քաղաքական գետնի վրայ; Կեսարացիք Արգէտի ստորոտէն հեռու: Կեսարացիք իբր գաղթական; Յրում կեսարացիներու ի ծագաց ի ծագս աշխարհի և նոր-Կեսարիա; Յեղափոխական գործիչներ:

443. ԳԻԻԶԱԼԵԱՆ Գ. Պատմական խնդիրներ.- Բեյրութ: 1937 (Տպ. Արագ).- 158.- Մատենագիտ. տողատ. ծանոթութ. (Հրատ. «Արագ», Հրատ. Ընկ. թիւ 1)

Քովանդ. Հայ մշակոյթի վարիչը [Ստեփանոս Նազարյան]; Մ. Փորթուզալեան: (Մի էջ յեղափոխական մտքի պատմութիւնից):

444. ԵՐԿՈՒ տանիմարգացի յոբեյարներ: Միս Մարիա Փ. Ճեզըպսըն եւ միս Քարեն Մ. Փիթըրսըն: Տուրք մը երախտագիտութեան՝ Տանիմարգայի ազնիւ ազգին, Սուրիոյ և Լիբանանի հայ ժողովրդին.- Պէյրուք, 1937 (Տպ. Տարոն).- 61 էջ.- (Հրատ. յոբել. յանձնախումբերու):

Բովանդ. Բացման խոսք/ (Տօք. Յ.Սրապեան; Յորեյար միս Մարիա Եազուպսընի կենսագրականը) / (Պր. Մ. Գաբրիելեան); Բանախօսութիւն /Սր. Յենրի Րիկզ); Ուղերծ սանուհիներուն կողմէ /Օր. Եղսաբէթ Պօյանեան; Բանախօսութիւն / (Տիար Մ. Տամատեան; Ուղերծ: Ներկայացուցիչ՝ ազգ. իշխանութեանց / (Տիար Վ. Վարժապետեան); Ուղերծ: Անթիլիասի կաթողիկոսարանէն / (Տիար Բ. Եղիաեան); Երկու խոսք: Ի դիմաց Պէյրութի հայ ավետարանական եկեղեցիներու / (Պատ. Յ. Յ. Ղազարեան); Երկու խոսք: Հայ կաթողիկէ համայնքին կողմէ /Հայր Պօղոս Արիս; Գոյտուեան; Գնահատանք; Առաջնորդ՝ կաթ. փոխ. հայր՝ Լիբանանի/ Գեր. Եղիշէ արք. Կարսեան; Խօսք յօբելեար միս ճեքըպսընէ; Բացման խօսք/ Տիար Հայկ Արթինեան; Կենսագրական միս Քարէն Մ. Փիթըրսընի /Տիար Կ. Գրվըրեան; Արտասանութիւն Դանիական մանկապարտեզէն /Փոքրիկն Վարդուհի Վարդանեան; Շնոհակալութեան օր; Խօսք /Սր. Յենրի Րիկզ; Թարգման. օր. Վ. Պարտազճեան; Ուղերծ: Ճիպէլի մախկին սաներէն /Տիար Յ. Թիլքեան; Երկու խոսք /Տիար Ղ. Չարըզ; Ով է միս Քարէն Մ. Փիթըրսըն: [Բանաստեղծութ.] /Տօք. Գ. Վարդապետեան; Արձագանք

մը հեռուէն /Վահան Ծերունեան; Երկու բարերարուհիներ/ Ս. Յ. Փաշկեան; Պատ. Յոբէլեական յանձնախումբ; Միս Բարէն Ս. Փիթըրսընի; /Եղիշէ Փոխ. եպիսկ. Կարսեան; Խոսք յօբէլեար միս Փիթըրսընէն:

445. ԷՋԵՐ մեր ազատագրական պատմությունեն: Ա. Երկու տարի հայկան բանակին մնջ Յովհաննես Սահակեան: Բ. Յայ Յանրապետութեան վերջալոյսին Տ. Բաղտասարեան /Յրատ. Յայ կամավորն. Եւ մարտիկն միութ.- Փարիզ, 1937.- 287 էջ, դիմանկ., քարտեզ.- (Մատ-շար «Ռազմիկ» թիվ 1):

Քովալսկի.՝ Ա. Երկու խոսք /Շատերեն մեկը; Երկու տարի հայկական բանակին մեջ; Նախաբան /3. Ա., Իկտիր, Մուլա-Կամար, 8-րդ գունդ, Կողբ; Մուլա-Կամարի կռիվները եւ Կողբի նահանջը; Իգտիրի դաշտին վրայ; Իգտիրը մեկ ժամ թշնամիին ձեռքը; Խաղող շրջան մը; Նոր կռիւներ գարնան հետ; Մայիսեան ապստամբութիւնը եւ ութերորդ գունդը; Ղազախի կռիւը; Շահ Տաղի ճակատը; Հայ-թրքական կռիւը; Ջաջուռի կռիւը; Փախուստ; Սպաներու աքսորը; Դեպի ետ; Դարձ; Դոմաշէն գիւղի յեղկոմի նախագահին տան մեջ; Փետրուարի 18-ի ապստամբութիւնը; Մարգարայի կամուրջին վրայ; Արագածի լանջերուն վրայ; Դեպի օտար ափեր /3. Սահակեան; Բ. Հայաստանի Հանրապետության վերջալույսին; Սուրմալուի կռիւները; Մայիսեան ապստամբութիւնը; Կարսի կռիվները; Հայկական յարձակողականը; (Հօկտեմբեր 14); Վարդանլու-Գրմիւններու կռիւը; Ջաջուռի կռիւները; Կարմիր բանակի մուտքը Հայաստան եւ փախուստ; Երեւանէն Բուքարիսի Բանտը; Վերջին խոսք /Տ. Բաղտասարեան; Տուցակ Հայկ. 8-րդ հետեւակ գունդի սպաներու; Հրամանատարական կազմը:

446. **ԹԵՐԶԵԱՆ Ս.** Հանրնի ութամեայ դիւցազնամարտը: (Պատկերազարդ) / Զեղինակ՝ Սուրյան 3. Թեղեան - Սեփր. 1937 (ՏՊ.«Պարթևոն»).- 496 էջ:

Բովանդ. ժիրայրի յեղափոխական գործունեութիւնը Համոյ մէջ /Տ. Սէլենեան; Համբնը Կիլիկիոյ աղետի միջոցին /Յակոբ Յ. Թերզեան (Յակթեր); Հ.Բ.Ը. միութիւն Համոյ մէջ; Համբնը Կիլիկիոյ աղետէն մէջ; Արտագաղթ; Գազպէ-Համբն/ Գրիգորիս եպ. Պալաքեան; Ներգաղթ; Անգլիացի զօրավար Մէշի այցելուութիւնը; Ազգ. եւ քաղաքական կեանքը Համբնի մէջ; Թուրքիոյ ազգ. շարժումը; Ինքնապաշտպանութեան նախապատրաստական աշխատանքները Համբնի մէջ; Մեր ծակատագրական կացութիւնը; Մեր պատուիրակութեան գրաւոր տեղեկագիրը; Թուրք ազգայնականներուն պատերազմի առաջին գործողութիւնը; Հեռագիրներ [1920թ.] ; Ատանաքնակ հայոց ցոյցերը; Զանազան հեռագիրներ եւ դիմումներ; Մեր բանակցութիւնները թուրք ազգային ուժերու հրամանատար Տօղան Պէյի հետ /Միհրան Տամատեան; Պետ-

447. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ Գ. Յուշեր և վերյիշումներ (1918-1935).- Անթիլիաս.- Լիբանան, 1937/6. Գրք. Լիպիկյա). - 126 թջ. նկ.:

Բուխանդ, Ձօն: Յարաջաբան: Յուշեր:

448. ՄԿՐՏԻՉ ԵՕԹՆԵՂԲԱՐԵԱՆ: Դիւցազնական ռայոնական հեռագրատան տնօրէն,
սայլեան,- Աթենք, 1937 (Տպ. Տրունան).- 127 էջ:

449. ՆՇԴԵՅ Գ. Իմ պատասխանը: Հայաստանի իմ լավագույնը: - 103 էջ:
 Խաթրոբեհի տառերով: Առօրյա, 1937 (Տպ. Պալըզճեան): Տե՛ր: Գեղտն Տեր-Սինասեանի մի ճամպկի

Քոլանդ. Jta est; Թրքո-բուլշեիզմը Հայաստանի դեմ, Թուրքիայի դեմ:

նը հեռուէն /Վահան Ծերունեան; Երկու բարերարուհիներ/ Ս. Յ. Փաշկեան; Պատ. Յոբէլեական յանձնախումբ; Միս Բարէն Ս. Փիթըրսընի; /Եղիշէ Փոխ. եպիսկ. Կարսեան; Խոսք յօբէլեար միս Փիթըրսընէն:

445. ԷՋԵՐ մեր ազատագրական պատմութենեն: Ա. Երկու տարի հայկան բանակին մեջ Յովհաննես Սահակեան: Բ. Հայ Հանրապետութեան վերջալոյսին՝ Տ. Բաղտասարեան /Հրատ. Հայ կամաւորն. եւ մարտիկն միութեան.- Փարիզ, 1937.- 287 էջ, դիմանկ., քարտեզ.- (Մատ-շար «Ռագմիկ» թիվ 1):

Բովանդակ. Ա. Երկու խոսք /Շատերեն մեկը; Երկու տարի հայկական բանակին մեջ; Նախաբան /3. Ս., Իկտիր, Մուլա-Կամար, 8-րդ գունդ, Կողբ; Մուլա-Կամարի կռիվները եւ Կողբի նահանջը; Իգտիրի դաշտին վրայ; Իգտիրը մեկ ժամ թշնամիին ձեռքը; Խաղաղ շրջան մը; Նոր կռիւներ գարնան հետ; Մայիսեան ապստամբութիւնը եւ ութերորդ գունդը; Ղազարի կռիւը; Շահ Տաղի ճակատը; Հայ-թրքական կռիւը; Ջաջուռի կռիւը; Փախուստ; Սպաներու աքսորը; Դեպի ետ; Դարձ; Դոմաշէն գիւղի յեղկոմի նախագահին տան մեջ; Փետրուարի 18-ի ապստամբութիւնը; Մարգարայի կամուրջին վրայ; Արագածի լանջերուն վրայ; Դեպի օտար ափեր /3. Սահակեան; Բ. Հայաստանի ճանապարհորդութիւնը; Հայկական լարձակողականը; (Հօկտեմբեր, կռիւները; Մայիսեան ապստամբութիւնը; Կարսի կռիվները; Հայկական լարձակողականը; (Հօկտեմբեր, 14); Կարդանլու-Գըմլիներու կռիւը; Ջաջուռի կռիւները; Կարմիր բանակի մուտքը Հայաստան եւ փախուստ; Երեւանէն Բուխարեստ Բանդը; Կերքին խոսք /Տ. Բաղտասարեան; Տուցակ Հայկ. 8-րդ հետեւակ գունդի սպաներու; Հրամանատարական կազմը:

446. ԹԵՐԶԵԱՆ Ս. Հաճընի ութամեայ դիւցազնամարտը: (Պատկերազարդ) /Հեղինակ՝ Սոփուպ Զ. Թեքեան. Կոնստ. 1937 (ՏՊ «Պարթէնոն»):- 496 էջ:

[illegible]

447. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ Գ. Յուշեր և վերոյիշումներ (1918-1935).- Անթիլիաս.- Լիբանան, 1937/8. Լիպարյան (Լիսիկիա).- 126 թջ. նկ.:

Բովանդ.՝ Չօն, Յառաջաբան, Յուշեր:

448. ՄԿՐՏԻՉ ԵՕԹՆԵՂԲԱՐԵԱՆ: Դիւցազնական ռայոնի ղեկավար Սադիկ Դ. Սալյեան.- Աթէնք, 1937 (Տպ. Տրուան).- 127 էջ:

449. ՆՇՊԵՅ Գ. Իմ պատասխանը: Հայաստանի ողբերգությունը թիվ 30 հաշվարկի գնա

Քովանդ.՝ Jta est; Թրքո-բուլշեիզմը Հայաստանի դեմ, Գորկու ժամանակ
Ֆաբսիսիլեն:

Հնչակեանութիւնը թիւը սահմանադրութեան հանդէպ: Շրջաբերական թիւ 1: Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան մասնաճիւղերին; Սոց. դեմ. հնչ. կուսակցութեան 2-րդ ընդհ. պատգամաւորական ժողովի որոշումներէն գումարած Պոլիս 1910; Փշուրներ Իզմիրի Հնչակեան յուշերէն /Անցորդ; Յուշեր Կեսարիոյ հնչակեան կեանքէն: Ասօ (Տրգրան Օտեան) /Մանուկ Կարապետեան; Յակոբ Տէրտէրեան /Միհր. Նա-ճարեան; Ընկեր Կարապետ Կեօքտէրէլեան /Առաքել Քէշեան; Հնչակեանութեան մանիֆէստը Համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին; Էջ մը Պոլսոյ Հնչակեան գործունէութենէն: Մելգոն Սիր Սագօեան (Ազատ Ոստանիկ); Սարգիս Պալեան (Քեռի) /Սմբատ Բիրատ; Էջ մը Խարբերդի յուշերէն /Գ. Մարգարեան; Ասատուր Զուխատարեան /Սուսա; Սոց. Դեմ. Հնչակեան կուսակցութեան Է. ընդհանուր պատգամաւորական ժողովի որոշումները (գումարած Քեօստէնջէում, 1913, սեպտեմբեր 7-ին); Յուշեր ընկեր Սապահի կեանքէն /Հ. Գրիգորեան; Փոքր Հայքի հնչակեան պլօքը: (Յուշեր) /Պե-Պօ; Քսան կախաղանները /Պ. Պոնտացի; Արամ Աջքաշեան. մեծ յեղափոխական մը եւ մեծ մարդ մը; Գրիգոր Աւարեան. Հնչակեան վեցերորդ գնդի հրամանատար /Հր-Ատուր; Յովհաննէս Եղիազարեան. Կեսարիոյ հնչ. գործիչներէն /Ա. Եղիազարեան; Տոքթ. Պէննէ /Անցորդ; Գագիկ Օզանեան /Ա. Ն. Սաղաթիլեան; Ծովու հերոսը. «Զէ» որ ես հնչեակեան եմ»; Աբրահամ Բրուտեան (Կայծունի) / Սեդա; Հնչակեան կուսակցութիւնը եւ Խորհրդային Հայաստան; Տաճկահայութեան իրաւունքներու ճանաչումը: Լենինի հրովարտակը; Սոց. Դեմ. Հնչ. կուսակցութեան ութերորդ ընդհանուր ժողովի որոշումներէն. (Գումարած 1924 Նոյեմբերին, Աթենքի մէջ); Յիշողութիւններ զինուորական կեանքէն: Ս. Տիտրունի /Յակոբ Էֆեան; Սոց. դեմ. հնչ. կուսակցութեան Թ-րդ ընդհանուր ժողովի որոշումներէն (Գումարած Մարտի, 1934, օգոստոս); Հնչակեանութիւնը եւ երրորդ միջազգայնականը; Հնչակեանութիւնը Լիբանանի մէջ: (Թռուցիկ ակնարկ) /Կ. Խաչակիր; Դրուագ մը Սասունի Հնչակեան ապստամբութեան նախօրեակին /Սմբատ Բիրատ; Ցուցակ հնչակեան մամուլի պաշտօնական մարմիններու եւ անհատ ընկերներու կողմէ հրատարակուած [50 անուն 1887-1935 թթ.:

460. ՆԱԶԼԵԱՆ ՅՈՎՀ. Մեծ եղեռնի քարտեզը: Խօսք Յովհաննէս Նազլեան արքեպիսկ. Ապրիլի 24-ի նահատակներու յիշատակին առթիւ.- Պէյրութ, 1938 (Տպ. Մասիս).- 29 էջ:

461. ՆԱԲԱՍԱՐԴԵԱՆ Կ. Խորհրդային քաղաքականութիւնը հայկական հարցում: (Ստալինեան նոր սահմանադրութեան առիթով).- Փարիզ: Հրատ. Հ.Յ.Դ. Արեւմտ. Եւր. կեդր. կոմիտէին, 1938.- 55 էջ:

462. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ Հ. Լեռնային պատերազմ /Գրեց՝ Հրանտ. Փաստրմաճեան; Թարգմ.՝ Տ. Բաղդասարեան.- Փարիզ: Հայ կամավորն. եւ մարտիկն. միութ., 1938.- 111 էջ.- (Մատ-շար «Ռազմիկ» թիւ 2):

463. ՔԷՉԵԱՆ Ա. Կարմիր դրուագներ Հերոսներու կեանքէն: 1915-1918.- Պուլքրէշ, 1938 (Տպ. «Ասթորիա»).- Հտ. Ա.- 288 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ.՝ Մաս Գ. 1915 ապրիլ 24; Ստիպողական պաշտօնագիր /Թալեաթ, Էնվեր; Մաս Դ. Մահուան ճամբուն վրայ; Մաս Ե. Փրկութեան տապաններ զուլումի կարմիր օվկանին մէջ; Դէպի Սինճաի; ՌԷր «Շանթ» բանակը կը շանթահարուի; Բացառիկ էջ մը; (Նիշեր պատմութեան համար):

1939

464. ԳԻԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ Ա. Ազգային շարժումների դրոպատմառները ԺԹ. դարերում.- Փարիզ, 1939.- 32 էջ.- (Նոր մատ-շար, թիվ 1):

465. ԹԵՐԶԻՊԱՇԵԱՆ Ա. Նուպար.- Փարիզ, 1939 (Տպ. Ա. Տեր-Հակոբեան).- 383 էջ.- Շալկ. վրա նաև Nubar.

Բովանդ.՝ Երկու խոսք /Ա. Թ. Նուպար ուսուցչին եւ աշակերտին միջեւ; Նուպարի երկրորդը; Պողոս Նուպար եւ իր երկրորդը կողք կողքի; Նախանձը եւ կիրքը փառքին ետեւեն; Կիրքէն վերջ արին; Մարգարէն [Մարաճեան սրբազան]; Հովը բերաւ քամին տարաւ [Բարենորոգումների հարցը]; Երկու տարի վերջ; Բեթրոկրատէն վերջ Երեւան; Երեւանէն Թիֆլիս; Պողոս Նուպարի հեռագիրը; Էրզրում; Վայրէջքը; Կարմիրներուն մէջ; Ծերմակներուն չէջ; Փարիզ; Փաշան; Նորատունկեան; Հայկական կայսրութիւնը; Մանտան; [Յանձնաժողովը]; Ընտրութիւնը եւ անօր տօնակատարութիւնը; Կես օր մը փաշայի հետ; Դէպի

Երեւան; Հայաստանի մէջ; Սէվր; Օթէ Լիւթսիայի երկրորդը; Երկու ընդունելութիւնները; Օգոստոս 10-ը; Հոկտեմբեր 30-ը; Նորէն Փարիզ; Էջ մը փաշայի կեանքէն; Վերջին օրը:

466. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ Մ. Ազաւոր տարիներ.- Փարիզ: Հրատ. Աթմաճեան, 1939.- 96 էջ.- (Ազատ երկերու մատենաշար, թիւ 1):

Բովանդ.՝ Սահմանադրութիւն; Պատերազմ եւ կամաւորական շարժում; [Տրապիզոնում 1895թ. կոտորածները; Դաշնակցության գործունէությունը]:

467. ՍԱՍՈՒՆԻ Կ. Գեորգ Զաուշ (1870-1907): (Կենսագրական գիրք մահուան քսան-հինգ ամեակի առթիւ).- Փարիզ, 1939.- 19 էջ.- (Երիտասարդական մատենադարան, թիւ 1):

1940

468. [ՎԱԶԳԵՆ ԱՌԱՋԻՆ] Մուսա լեռան հայերը Ֆրանց Վերֆելի վէպին մէջ: (Վերլուծական փորձ) /Կ. Պալճեան.- Պուլքրէշ, 1940.- 62 էջ:

469. ՔԷՉԵԱՆ Ա. Կարմիր դրուագներ Հերոսներու կեանքէն: 1918-1921.- Պուլքրէշ, 1938 (Տպ. «Ասթորիա»)-

Հտ. Գ.- 1940 (Տպ. «Հայ մամուլ»)- 148 էջ:
Բովանդ.՝ Յուսադորդ արշաւ մը որ սակայն անգլիական նենգամիտ դաւադրութեամբ մը կը խորտակուի; Յոյսի նոր աստղը, «Ինքնավար Կիլիկիան»; Կիլիկիան իր ներքինով; Ի՞նչ ծրագիր ունէր ան եւ ինչպէս ընթացք տրուեցաւ այդ ծրագրին; Քեախդէ [1919թ. «Քիւրդիստանի» ազատագրական շարժման անդրանիկ համագումար կայանալու մասին]; 1920 օգոստոս 10:

1941

470. ՇԱՀԱՆ ՆԱԹԱԼԻ Երեւանի համաձայնագիր: Յիշատակին փետր. 18-ի Ապստամբութեան բոլոր նահատակներուն եւ նուէր խիղճ եւ ուղեղ ունեցող բոլոր դաշնակցական նախկին ընկերներու /Շահան.- Բոստոն, 1941.- 112 էջ:

471. ՊՕՂՈՍԵԱՆ Ս. Թըքահայ սպայի մը օրագիրը: 1916 յուլիս-նոյեմբեր /Գրեց Սարգիս Պողոսեան.- Փարիզ, 1941.- 156 էջ, 1թ. դիմանկ.:

Բովանդ.՝ Տարսոնի մէջ; Հասանալէլի; Դէպի Մարաշ; Կիրակի մը Մարաշի մէջ; Հրամայած են որ չարհարեն...; Հայ լեռը; Քեսուն-Վերանշէիր; Հայերու ուրուականներ գիշերուան մէջ; Մալաթիա; Իզմիլ; Ի՞նչ պատմեցին քիւրտերը; Խարբերդի հայերուն սպանդանոցը; Մեզրէի մէջ; Նոր ազգ. սահմանադրութիւն; Հապուսի; Կիլիկիէներտ եւ Նոր գիւղ; Դէպի Կովկասի ճակատը; Պատերազմական քառուղին; Քղիի ճակատին վրայ; Բալուի մէջ; Զորս օր Խարբերդի մէջ; Աքսոր դէպի Դ. զօրաբանակ; Ազատ շունչ մը Մալաթիոյ մէջ; Արիւնոտ ճամբուն վրայ; Անճոզի Միլիսին արգելք մեր ճամբորդութեան; Քեախքէն դէպի Նարընճա; Նարընճայէն դէպի Թօգարիս; Նարընճայէն դէպի Եդեսիա; Երեք օր Արգարի քաղաքին մէջ; Ա. Թաղէսի եկեղեցին թուրք զորքերու կայան; Պատրաստ կախաղաններ; Պիլեճիկ եւ Հռոմկլայ; Նիզիք կամ Մծքին; Շաբաթ մը Այնթապի մէջ; Ոճիր մը Քիլիսի ճամբուն վրայ; Տարագրութեան հանգրուան մը; Ճակատադէպ մը; Գրական մեջնումը; Հալէպ եւ իր զորանոցը, ուր արգելափակվեցանք 8 օր; Վերադարձուած մամակը:

1942

472. ԱԿՆ ԵՒ ԱԿՆՑԻՆ: 1020-1915 /Հաւաքեց, դասաւ. եւ խմբ.՝ Առաքել Մ. Քէշեան.- Պուլքրէշ, 1942 (Տպ. «Հայ մամուլ»)
Հտ. Ա.- 312 էջ:

3. Գ. Սիրունի; Վարդգես (Յովհ. Սերենկիլեան); Կարծիքներ Վարդգեսի մասին /Յովհաննէս Երեցեան, 3. Գ. Սիրունի; Զրաչ (Զայկ Թիրաքեան); Կարծիքներ Զրաչի մասին /Լ. Նազարեան, Մալխաս; Արամ Մանուկեան (Սարգիս Յովհաննէսեան); Կարծիքներ Արամի մասին /Վ. Նաւասարդեան, ՕԳ. Մխիթարեան, 3. Գ. Մանուկեան, Ս. Վրացեան, Օհան Կարո, Արշ. Աստուածատուրեան, Մալխաս; Ռուբէն Զարդարեան (Զրաչեայ, Էժդահար); Կարծիքներ Ռ. Զարդարեանի մասին /Զապէլ Եսայեան, Եր. Սրմաքէշխանլեան, Ա. Արփիարեան, Գ. Մխիթարեան; Ատոմ Եարծանեան (Սիւմանթո); Կարծիքներ Սիւմանթոյի մասին /Ա. Ահարոնեան, Ե. Օտեան, Գ. Խաժակ, Արսէն Երկաթ; Դանիէլ Վարուժան (Զպուքքեարեան); Կարծիքներ Դ. Վարուժանի մասին /Գր. Զօհրապ, Ռ. Զարդարեան, 3. Օշական, Գ. Մխիթարեան; Զաւրեան (Բժիշկ Յակոբ Զաւրեան); Կարծիքներ Զաւրիւի մասին /Մալխաս, Լ. Նազարեան; Զաւրիւ (Բժիշկ Յակոբ Զաւրեան, ԵԳՕ); Կարծիքներ Միքայէլ Վարանդեանի մասին /Ռուբէն, Վ. Նաւասարդեան, Գ. Մխիթարեան, Բ. Վրացեան, Գ. Իփէկեան, Արամ Սահակեան, Լ. Նազարեան; Սարգիս Կուկունեան; Կարծիքներ Կուկունեանի մասին /Ռոստոմ, Արծիւեան (Գ. Խաժակ), Զամօ Օհանջանեան; Աղբիւր Սերոբ (Սերոբ Վարդանեան, Սերոբ փաշա); Զրայր՝ Աղբիւր-Սերոբի մասին; Գեորգ Զավուշ (Սարիատ) Կարծիքներ Գեորգ Զավուշի մասին /Ռ. Զարդարեան, Ռուբէն, Վ. Փափագեան, Կ. Սասունի; Զրայր (Արմենակ Ղազարեան); Կարծիքներ Զրայրի մասին /Ռուբէն, Ս. Վարանդեան, Կ. Սասունի; Նիկոլ Դուման (Նիկողայոս Տէր-Յովհաննէսեան); Կարծիքներ Ն. Դումանի մասին /Ռուբէն, Ս. Շաթիրեան, Յովակ Ստեփանեան; Անդրանիկ (Պարոյր); Կարծիքներ Անդրանիկի մասին /Ա. Ահարոնեան, Աշօ Շահխաթունի, Սուրեն Պարթեւեան; Եփրէմ (Թափառական); Կարծիքներ Եփրէմի մասին /Խաժակ, Սիւմանթո, Գ. Զօհրապ, Ս. Զաւրեան, Ե. Ակնունի, Ա. Վռամեան, Ռ. Ահարոնեան, Ս. Վարանդեան; Վահան Զամբարծումեան; Սեպուհ (Արշակ Ներսէսեան); Կարծիքներ Սեպուհի մասին /Տիրայր արքեպիսկ., Ռուբէն, Վ. Նավասարդեան, Զամ. Օհանջանեան, Ե. Խաթանասեան, Լ. Նազարեան; Քեռի (Արշակ Գալֆայեան); Կարծիքներ Քեռիի մասին /Ս. Վարանդեան Ա. Զանըմեան, 3. Թ. Գայանեան; Իշխան (Նիկոլ Միքայէլեան); Կարծիքներ Իշխանի մասին /ՕԳ. Մխիթարեան, Ս. Ասլանեան; Բաբգէն Սիւնի (Պետրոս Փարեան) Պետո Սերենճեան; Կայծակ Առաքէլ (Աղա);

486. ԿԵՍԱՐ Ա. Այնթապի գոյամարտը.- Պոսքըն: Զրատ. Ամերիկայի այնթապցիներու ազգ. միութեան, 1945 (Տպ. «Հայրենիք»)- 195 էջ, քարտեզ:

Բովանդ.՝ Ա. «Զօտիս հետ կամ երբեք», 1915; Բ. Գոյամարտի նախօրեակին: Անգլիական գրաւման շրջան; Ֆրանսական գրաւման շրջան; Ինչպէս կազմուեցաւ զինուորական կեդրոնական մարմինը; Անախորժ դէպքեր, Գ. Ընդ հուր եւ ընդ սուր: Կռիւները; Գըլըճ Ալիի սպառնալիքը; Որբերու փոխադրութիւնը; Հայկական յարձակողականը (Ապրիլ 8-25); Շեյխ ճամիսի գրաւումը; Գօզանլըի կռիւները եւ քիւրդ Մահալէսիի գրաւումը; Լքում եւ հիասթափութիւն: Մասնակի արտագաղթ: Զինադադար: Թուրքերու հետ միս միմակ; Թուրք-ֆրանսական ընդհարումները վերսկսած; Հայերը կը խախտեն չէզոքութիւնը; Հայ-ֆրանսական գործակցութիւն (1920 սեպտ. 30 - 1921 փետր 9); Ֆրանս. իշխանութիւն Այնթապի անկումէն ետք: (Փետ.9-դեկտ. 25, 1921) Միւլի իշխանութիւն- դեկտ. 25 1921:

487. ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Հայ դատի յանձնախումբի թիվ 1. օգոստոս, 1945.- Նիւ Եորք, [1945].- 16 էջ:

Բովանդ.՝ Հայ դատի պաշտպանութեան ֆոնտը եւ անոր նպատակը; Հայ դատի յանձնախումբը եւ անոր նպատակն ու ուղղութիւնը; Հայ դատի յանձնախումբի գործը; Սան Ֆրանսիսկոյի խորհրդաժողովը եւ հայ դատի յանձնախումբը; Վերջաբան:

488. ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱ: Թրքական Հայաստանի ազատագրման հարցին վերաբերեալ վաւերաթուղթեր.- Փարիզ, 1945.- 141 էջ:

Բովանդ.՝ Խնդրագիր յուշագիր եւ բանաձեւ ուղղուած հինգ դաշնակից տերութեանց արտաքին գործուց նախարարներուն: Ա. Խնդրագիր: (Փարիզ, 30 օգոստոս, 1945) / Թրքահայ դատի պաշտպան յանձնախումբ: Բ. Բանաձեւ: (Փարիզ, 16 սեպտ. 1945) / Փարիզի հայ գաղութ; Յուշագիր: (Հայկական խնդրի նախագահ Ռ. Ուիլսոնի նամակը եւ իրաւարարան վճիռը: (Ուաշինգթըն, 22 նյ. 1920) / Ուր Ուիլսոն; Քաղաւածքներ 1914-18-ի պատերազմի ընթացքին դաշնակից տերութեանց քաղաքական ղեկավարներու եւ մտաւորական բարձր անձնավորութեանց պաշտօնական հայտարարութիւններէ, նամակներէ եւ ճառերէ: [Ֆրանս. վարչապետ Պուանի նամակը մերակուտական Լուի Մարթենին] (Հրատարակուած «Լը Թան» օրաթերթին մէջ 1917-ին) / Պուան Պ. Պուանի մէկ յայտարարութիւնը; Հատուած մը նամակէ մը գոր ուղղած է հայ ազգային գործչի մը պ. Փօլ Տէշանէլ, ֆրանսական ակադեմիայի անդամ, նախագահ ֆրանսական երեսփոխանական ժողովին: 19 դեկտեմբեր 1917 ի Փօլ Տէշանէլ, նամակ վարչապետ պ. Ժորժ Բլեմանսոյի առ Պոլոս Նուպար փաշա, նախագահ հայ ազգային պատուիրակութեան (14 յուլիս 1918) / Բլեմանսո; Յայտարարութիւն պ. Պալֆուրի անգլիական երեսփոխանաց ժողովին մէջ 1917 նոյեմբեր 6-ին;

Յայտարարութիւն պ. Լոյտ Գօրծի Բրիտանական խորհրդարանին մէջ 1917 դեկտ. 21-ին; Քաղաւածք այն ճառէն զօր պ. Լոյտ Գօրծ արտասանեց 1918 յունուար 5-ին աշխատաւորական միութիւններու պատուիրակներուն առջեւ; Տասներկուերորդ յօդուածը պ. Ուիլսոնի հաշտութեան ծրագրին; Յայտարարութիւն պ. Պալֆուրի; Պ. Լոյտ Գօրծի մեծարանքը հայոց քաջութեան, Արտաքին գործոց պետական ենթաքարտուղար Լօրտ Ռօպէրթ Սեսիլի պատասխանը մեծապատիւ Լօրտ Պրայսի Հընտափէն 1918 սեպտեմբեր 30-ին ղրկած նամակին /Ռոպէրթ Սեսիլ; Ֆրանս. հանրապետութեան նախագահ պ. Ռէյմօն Փուանքառէի նամակը գերապաշտօն Թերզեանին: (16 փետրուար, 1919) / Փուանքառէ; Արտաքին գործոց նախարար պ. Ս. Փիշոնի նամակը պ. Ալպէր Թոմային (1919) / Ս. Փիշոն; Քաղաւածքներ այն պատասխանէն զոր գերագույն խորհուրդի նախագահ պ. Բլեմանսո տուաւ թրքական պատգամաւորութեան՝ 1919 25 յունիսին; Յայտարարութիւն ֆրանսական հանրապետութեան նախագահ պ. Ալեքսանտր Միլրանի /Ա. Միլրան; Միացյալ.- Նահանգաց պ. Ռուտրո Ուիլսոնի նամակն առ Պոլոս Նուպար փաշա : (Փարիզ, 23 յունուար, 1919) / Ռուտրո Ուիլսոն; Հայերուն /Ժորժ Լըվօն; Քաղաւածք զօրավար տը Լաքոռայի մէկ նամակէն /Զօրավար տը Լաքոռա; ճառ պ. Պօլ Փէնլըվէի, նախարար հանրային կրթութեան, գեղարուեստից եւ ազգային ինքնապաշտպանութեան հետ կապ ունեցող գիտերու, անդամ գիտութեանց ակադեմիայի; ճառ պ. Անաթօլ Ֆրանսի, անդամ ֆրանսական ակադեմիայի, նախագահ Ֆրանքօ -օտար բարեկամութեանց ընկերութեան; Զորս տեղեկատու թռուցիկներ: Հայկական նահանգներու ժողովրդագրական եւ տնտեսական վիճակը 1914 էն առաջ; Հայաստան:

489. ՀԻՍԱՅԵԱՆ 3. Անմահ տիպարներ: (Պատկերներ եւ յիշատակներ Ռերֆայէն).- Փարիզ, 1945.- 112 էջ:

Բովանդ.՝ Ուրֆայի դյուցազնամարտը: (23-րդ տարեդարձին առթիւ); Սոռցուած հերոսը՝ Շահանիկ: (Այնթապի հերոսամարտին առթիւ)

490. ԶԱՐԸԳ ԴԱԶԱՐ. (Ղազարյան Ղազարոս). Մարգպետը (Հաճի Հիւսէին): Լուսաւոր էջեր 1914-1918 շրջանէն /Գրեց՝ Ղազար Զարըգ.- Պէյրութ, 1945 (Տպ. «Ազատ»)

Հտ. Ա.- 97 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ.՝ Մեր Ա. հանդիպումը; Գոնիայի մէջ; Տարագրութեան տեղեկագիրը; Մարգպետը կը դառնայ Հաճի Հիւսէյին; Հաճի Հիւսէյին «Ինթիլլի» մէջ; Ինթիլլիի դէպքերը; Հաճի Հիւսէյինի դարձը Հալեպ; Ղարշէն Գաթմա-Իսլահիէ; Մարգպետը Իսլահիէի մէջ; Ինթիլլի; Ինթիլլի խորհուրդները; Կավուր Տաղի հայդուկային խումբերը:

Հտ. Բ.- 94 էջ:

Բովանդ.՝ Մեր կազմը եւ աշխատանքները; Թուրք փաշաներու գօտեմարտը; Բախումը թուրք ուժերու եւ ապստամբներու միջեւ; «Օրոր»-ի հրդեհումը; Իսլահիէի կախաղանները; Եօթիւլի գիւղի հրդեհումը; Հալեպ; Հաճի Հիւսէյին կը թողու Ինթիլլի; Դեպի ճեզիրէ; Նիսիպիին մէջ; Վերոնի միջադէպը; Թուրք գաղթականներու ժամանումը եւ Նիսիպիինի քրիեղղը:

491. ՏԱՏՐԵԱՆ Վ. Գերեզմաններու մէջէն: (Փրցուած էջեր օրագրէս, Բ. շարք) /Գրեց՝ Վահրամ Տատրեան.- Նիւ-Յորք, 1945 (Տպ. «Կոչնակ»)- 476 էջ.- (Մատենաշար թիւ 2) Տպակից է նույն հեղինակի «Սև հոգին» (Եզրափակում), 1945.- 244 էջ.- (Մատենաշար թիւ 2):

Բովանդ.՝ Մասն առաջին. Գլուխ Ա. Սեւ ձեռքը կը գործէ: Պաշտօնական զեկոյց կուսակալութեան ընդհ. ապահովութեան դիւանէն; Գլուխ Գ. Հայ սպան; Մասն երկրորդ. Գլ. Ա. Մահուան դուռը; Գլուխ Բ. Անապատի [Տեր Զորի] թագուհին; Գլուխ Գ. ճամփորդ մը անապատի մէջ; Գլուխ Զ. Տնաքանդին տունը; Մասն երրորդ. Գլուխ Ա. Գիշեր մը տարագիրներու մէջ; Մասն չորրորդ. Գլուխ Ա. Ցանկան տեսնել զիմ Կիլիկիա; Գլուխ Դ. Աղէտալի նահանջը: Գլուխ Ե. Գեհենի սահմաններու մէջ; Գլուխ Զ. Մահապատիժը; Գլուխ Զ. Դեպի հայրենիք:

492. ՏԱՏՐԵԱՆ Վ. Դեպի անապատ: (Փրցուած էջեր օրագրէս) /Գրեց՝ Վահրամ Տատրեան.- Նիւ-Եորք, 1945 (Տպ. «Կոչնակ»)- 563 էջ, դիմանկ.- (Մատենաշար թիւ 1):

Բովանդ.՝ Մասն առաջին. 11մայիս, 1915-10 նոյեմբեր 1918; Մասն երկրորդ. Վերադարձ անապատէն: 15 նոյեմբեր 1918- 3 յունիս 1919:

ապահովութեան խորհուրդը; Երգրումի անկումը; Դեպի Հիւսիսային Կովկաս; Դեպի Երեւան; Հայաստանի անկախութեան օրերէն; Մեր Բ. համագումարը; Շրջաբերական հայ ռամկավար կուսակցութեան Հայաստանի կեդր. խորհուրդի; Մեր Գ. ընդհ. պատգմ. ժողովը; Միացեալ եւ անկախ Հայաստանի բանակը; Զոմիւնիստները; Դարապաղի, Ջանգեզուրի եւ Նախիջեւանի հարցը; Կիլիկիա; Փետրուարեան խռովութիւնները; Լոնտոնի խորհրդաժողովը; Փետրուար 18-թրքահայերու «գաղթ»-ը եւ «ներգաղթ»-ը Նախագահ՝ Սմբատ; Քարտուղար՝ Սամուէլ Մետրաքեան; Ռամկավարներուն դիրքը Պօղոս Նուպարի հանդէպ; Յունիս 10-ի դաշնագիրը; Լոնտոնի խորհրդաժողովի բարիքները; Երեւանի մէջ առաջին տեսակցութիւնս Ա. Միասնիկեանի հետ; Երկրորդ տեսակցութիւնս Ա. Միասնիկեանի հետ; Հանդիպումներս; Իզմիրի պարբեան մասին; Թուրքիոյ հանդէպ:

501. ԵԿԱՐԵԱՆ Ա. Զուշեր Արմենակ Եկարեանի /Խմբ.՝ Լ. Աճեմեան.- Գահիրէ: Հրատ. ազգ. հիմնադրամի. ք. 5, 1947(Տպ. Նոր Աստղ).- 308 էջ:

Բովանդ. (էջ Ա-Գ). Յառաջաբանի տեղ; (էջ 1-5). 70-ական թուականները; Այնարկ մը ժամանակակից անցքերու վրայ; Վանի հրդեհը; Խրիմեան; Ռուս-թուրքական պատերազմն ու հետեւանքները; Յուսախաբութիւններ եւ նոր մտածելակերպ; Մ. Պորթուգալեան և իր դերը; Առաջին հալածանքներն ու անոնց անդրադարձումը երիտասարդութեան վրայ; Մ. Ավետիսեանի վիպական փախուստը և իր դերը դէպի Կովկաս; Գառն մորթով գայլը; Ա. փորձը արտասահմանի հետ կապ հաստատելու համար; Բ. մը դէպի Պարսկաստան եւ անոր ձերբակալութիւնը Գ. փորձն դէպի Պարսկաստան; Ա. Բարթողիմէոս 31); Նոր ընկերներ կը հասնին; Տերիկի գրաւումը պարսիկներէն; Բյուրտ Շառուն; Ավետիսեանի դերը մասնակցելու փորձն եւ ընկերներուն ձերբակալութիւնը; Ի՞նչ կերպով սուրհանդակներ կուգային Վանէն; Նորէն դէպի Վան; Հայ կաթոլիկ վարդապետ հայր Սրապեանի սպանութիւնը; Իմ հանդիպումը Հունոյի հետ; Դաշնակցութեան Պետոն Վանի մէջ (էջ 39-48); Տարածայնութիւններ Հայոց Հայրենասիրական պարտաւորութեան միջեւ; Համարձակութեան ապարդիւն փորձերը; Հնչակեաններ եւ դաշնակցականներ; Դաշնակցական առաջին տեղորդ; Դաշնակցական առաջին խորհրդակցական ժողովը Թիֆլիսի մէջ; Դարձեալ դէպի Վան; Դաշնակցական գործունեութիւնը Պարսկաստանի մէջ եւ Տերիկի ավերումը; Կոտլի Տեր Օհան քահանան (էջ 49-60); Վանի նոր կուսակալ Պահրի փաշան; Ա. տեղորդ Վանի մէջ եւ հետեւանքը; Գեորգ Օտեանի պարագան; Բանտարկութիւնները; Ձեռքերու նոր առաքում դէպի Վան; Ինչպէս կապրեմք Վրացիներէն; Պարսկաստանի մէջ; Ավետիսեանի երկրորդ այցը Պարսկաստան եւ իր գործերը; Դարձեալ դէպի Վան; Տերիկի կռիւր; Չաթոն, Շէրոն եւ Փ. Թերլեմեզեանը. արշավանք Գրացի Շաքիրը պատուհասելու համար; Հալոյան գիւղին միջադէպը, Ավետիսեանի բարերար միջամտութիւնը; Ավետիսեանը Թիֆլիսի մէջ (էջ 61-71); 1894-1895 թուականները; Մեր գործելակերպը եւ դաշնակցական պոռոտախոսութիւնը. հատուած Բառասուններու հոգիանոց խումբ մը նորէն դէպի Վան; Կուսակցական բրօշակաւորութիւնը նմոյշ մը; Աւետի-1895-ի ձմեռը; Կուսակցութեան գործունեութիւնը Վանի մէջ; Արմենականներու կազմակերպական դրութիւնը, նպատակը եւ գործելակերպը; Ամերիկացի բժշկուհի միսս Գեմպլը եւ անգլ. հիւպատոս մը. Հոլ-հաղթական կռիւր; Արմենական կազմակերպութեան ծրագիրն ու կանոնագիրը; Արմենական կազմա-ժողովրդական հանգանակութիւնը Արմենականներու նախաձեռնութեամբ՝ զենք բերել տալու համար; 10 հոգիանոց խումբ մը կը դրկուի Պարսկաստան, բայց կ'ներքակալի պարսիկներու կողմէ; Պարսկական բանտը; Բանտէն արձակումը; Վանի կոտորածին լուրը; Օգնութեան փորձ մը եւ դաշնակցութեան պառակտիչ ընթացքը (էջ 97-104); Կոտորածը եւ «Մայիսեան ռեֆորմները»; Կառավարութեան ընթացքը եւ ստեղծած միջադէպերը; Վանի ինքնապաշտպանութիւնը. Յիշատակելի դէպքեր; Կառավարութեան մտա-վախութիւնը եւ անգլ. նոր հիւպատոսին խաբէական դերը; Աղետալի նահանջը; Կառավարութեան խաբե-բայութիւնը երևան կ'ելլէ; Հայոց կորուստները (էջ 105-111); Վան անպաշտպան. Կառավարութեան նոր կռիւները եւ բնաջնջումը; Մնացորդացը; Միս Գեմպլի եւ պարսկ. հիւպատոսին մեկնումը; Ջարդին ջարդը Հեքիարիի մէջ; Սաատետտիւնը պաշտոնանկ կ'ըլլա (էջ 112-121); Էջմիածնի մէջ դաշնակցութեան խճճանքները; Ավետիսեանի մասին եւ միս Գեմպլի վկայութիւնը; Զրիստափոր Միքայելեանի կարծիքը վանեցիներու մասին; Տաճկահայ գաղթականները Կովկասի մէջ եւ ռուսական հալածանքները; Խանասորի «արշավանքը». մեր դիմումները արգելելու համար այդ ձեռնարկը; 40 հոգիանոց խումբով մը Վան կը մեկնին; Արշավող խումբը. կռիւր եւ հետեւանքը; Ռուսական երկդիմի քաղաքականութիւնը;

Արմենական մտաւորականները կը դատապարտուին եւ կ'արտաքսվին Կովկասէն (էջ 122-130); Վանի եւ Ատրպատականի հայոց վիճակը արմենականութեան տկարացումէն յետոյ; Դաշնակցութիւնը Սալմաստի մէջ. Սամսոնի տխուր դերը; Դաշնակցութիւնը Կովկասի մէջ. «Զրիստափորյան» շրջան; Եղբայրասպանու-թիւններ նաեւ Կովկասի մէջ; Դաշնակցութեան վերաբերումը Խրիմեանի հանդէպ, Խրիմեանը դժգոհ էր դաշնակցութենէն; Ազգ. ժողովը եւ դաշնակցութեան ընթացքը. ժողովին խափանումը կառավարութեան կողմէ (էջ 131-139); Ուրմիոյ հայութիւնը; Թավրիզի Հայուհեացին փրկարար դերը կրթական տեսակետէ; Սուքիաս Պարզեանցը եւ բարերար Առաքել Ափրիկեանը; Դաշնակցութեան միջամտութիւնը; Սպառնալիքը եւ Պարսկահայաստանի կրթական գործին խափանումը; Երուանդ Քեօսեան (Սեպուհ); Դաշնակցական բռնութիւններ Վանի մէջ; Վերակազմուած արմենականները գործիչ կը խնդրեն; Սեպուհ իբրեւ արմենական գործիչ Վան կ'ըրկուի; Դաշնակցական սխրագործութիւններ Պարսկաստանի եւ Ուրմիոյ մէջ; Մշեցի Մարտիրոս Վարժապետը; Խմբապետ Նիկողը եւ իր կարծիքը Սամսոնի մասին (էջ 140-152); Սեպուհի դերը Վանի մէջ. իր մեկ նամակը. դաշնակցականները կը պահանջեն արմենականներէն, որ կուսակցութիւնը լուծեն; Դաշնակցութիւնը կ'ուզէ ձեռք առնել դպրոցները եւ կսպանն ուսուցչապետ Գր. Աճեմեանը. ուրիշ ուսուցիչներ ալ կը ծեծուին. արմենական խմբապետները խաբէբայութեամբ կը ձերբակալուին; Սեպուհ առաջինը կ'առնէ եղբայրասպան կռիւ մը. արմենական խումբ մը կ'ազատէ բանտարկուածները; Բան-տապահները արմենական կ'արձանագրվին; Ազգա գիւղին ընդհարումը; Ուրիշ սպանութիւններ; Աղթա-մարի կաթ. փոխանորդին սպանութիւնը եւ վանքին կողոպուտը; Տեքրի Դավոն եւ իր դավաճանութիւնը. Արամի դերը. դավաճանին սպանութիւնը. սարսափի օրեր. արմենական եւ դաշնակցական դաստիարա-կութիւնը; Սեպուհի նահատակութիւնը; Հայ Սահմ. Ռամկ. կուսակցութեան կազմութիւնը; Օսմ. Սահմանա-դրութիւնը(1908); Ռ՝վ բերավ ազատութիւնը; Կիլիկիոյ եղեռնը; Իթթիհատի ձգտումը; Հալածանք քիւրտե-րու դէմ; Թրքական արշավանքները Պարսկական Ատրպատականի վրայ՝ մասնակցութեամբ դաշնակցա-կաններու (էջ 153-157); Իմ վերադարձը Վան; «Նոր սերնդական» շարժումը եւ բարոյական աւերը; Գեորգի քինյ. Շաքարեանին յայտնութիւնները; «Աշխատանք» (դաշն.) եւ «Վան-Տոսպ» (Սահմ. Ռամկ.) թերթերը; Դաշնակցութիւնը կը փորձէ սպանել վերջինին սրբագրիչը, բայց իր տեղորիստը կ'սպանուի; Սպառնալիք Ա. Թերգիպաշեանին. բայց դաշնակցականները զիրար կը սպանեն եւ խնդիր կը գոցեն; Դաշնակցական սխրագործութիւնները գիւղերու մէջ; (158-166) կուսակցական տենդոտ գործունեութիւն Վանի մէջ; Շարժումներ քիւրքերու եւ քիւրտերու մէջ; Իթթիհատական գործիչներ Վանի մէջ; Դաշնակցութեան գործակցութիւնը իթթիհատին, մինչ Ռամկավարներն ու Հնչակեանները վերապահ են; Սահմանադրու-թեան տարեդարձի հանդես մը; Պաշտոնական ընդունելութիւն մը մեր գրադարան-ընթերցասրահին մէջ; Սաքմանց Գիւղի ռէս Սարգիսի հուզիչ արարքն ու խոսքերը; Կարճկանցի Մանուկը. ան կուզէր Աղթա-մարը փրկել դաշնակցութեան ձեռքէն եւ վարժարան մը բանալ հոն, բայց սպանուեցաւ դաշնակցական-ներու կողմէ, իր տեղորիստը կ'սպանուի ռամկավարի մը կողմէ; Տեղորիստի վերջին պահու յայտարարու-թիւնները; (էջ 167-173) ռուսական հիւպատոսին հետ Վան կը վերադառնան; Միջադէպ մը Խանիկ գիւղին մէջ եւ հիւպատոսին խօսքերը; Երեսփոխանական եւ քաղաքապետական ընտրութիւնները; Պետրոս Գափամաճեանի սպանութիւնը; Գործոթի Մելիք Մարկոսին սպանութիւնը; Անգլ գիւղի գիւղապետին սպանութիւնը; Դաշնակցութեան երկդիմի ընթացքը; Թաղապետ Թնթութեան Նազարեթի սպանութիւնը; (էջ 174-180) Կացութիւնը մինչեւ 1914-ի գարունը; Սմկո ավազակապետը եւ զայն սպանելու փորձը; Ռուս-թորքական պատերազմը; Արշավանք դէպի Ուրմի. թրք. բանակի պարտութիւնը; Դժուարաւ Վան կը հասնին; (էջ 181-186) Թիֆլիսի Ազգ. բիւրոյի գործունեութիւնը եւ անոր հակազդեցութիւնը; Ինչու՞ կազ-մուեցան կամավորական գունդերը; Ռուսական առաջին ներխուժումը. թուրքերուն վախը; Ռուսական նահանջը եւ թուրքերու վերաբերումը; 1914-ի ձմեռը; Դաշնակցութիւնը եւ կառավարութիւնը զիրար կը խա-բեն; Մասնակի կոտորածներ գավառներու մէջ; Համաձայնութեան զուր փորձեր; Բերտակ գիւղին յաջող ինքնապաշտպանութիւնը; Շատախի խռովութիւնները; Իշխանի սպանութիւնը; (էջ 187-189) Կուսակ-ցութիւնները եւ միջկուսակցական յամաձայնութիւնը; Կորոշվի հանգանակութիւն կատարել զենք ճարելու համար; Արամի եւ Հ. Գույումճեանի բախումը; Դաշնակցութեան կոպիտ ընթացքը եւ զիջումը; (190-196) Վան քաղաքն ու Այգեստանը ինքնապաշտպանութեան դիմել. շտաբի կազմութիւնն ու գործը. Դաշնակցութիւնը, բայց չկրցավ խաբել ժողովուրդը; Վառնյանը «Պօլիս կ'ըրկուի»; Ընկ. Կ. Շատաղցեանի տան խորհրդակցական ժողովը; Կ'որոշվի ինքնապաշտպանութեան դիմել. շտաբի կազմակից մեջ զօրք դնելու զենքերի ցուցակագրութիւն; Դիրքերու վրայ; Գեվտեթի փորձը բողոքականաց շրջանակին մէջ զօրք դնելու եւ ձախողութիւնը; Թրքական առաջին հարձակումը եւ ընկրկումը; (էջ 197-206) Թուրք եւ հայ ուժերը; Մեր պատրաստութիւններն ու ընկ. Շավարշ Հովսեփեանի դերը; Առաջին գիշերը; Արամը Համբարեան կը հրա-վիրուի; Թուրքիկներ կը նետենք թուրքերու կողմը; Մեր առաջին կոչը մեր կռուողներուն ուղղեալ; Հուզիչ տեսարան մը Սահակ Պեյեմց դիրքին մէջ; Ամերիկացիներու եւ մեր ժողովուրդին վերաբերումը; «Նոր սերնդականները»; Թրքական երկու գորանոցներու գրավումը; Պարենավորման խնդիրը; Ընկ. Կ. Ջարե-հեանի հերոսական խոյանքը; Լրատվութեան սպասարկութիւնն ու վարժապետանոցի ֆանֆառը; Տեղե-կատվութեան եւ խորհուսելու մասին; Քաղաքամէջի հայոց յաջող ինքնապաշտպանութիւնը; Արարք թաղի սաստիկ կռիվները եւ թրքաց պարտութիւնը; Մեր որոնողները; Գերման. սպաներու խոստովանութիւնը եւ կշտամբանքը Գեվտեթին; (էջ 207-210) Համուտ աղայեց գորանոցին գրավումը; Մեր առաջապահ դիր-քերը Վարագ լեռան վրայ; Ընկ. Հ. Գույումճեանի տեղեկատվութիւնը այս դիրքերու մասին; Իմ քննական պտոյտը; Հայոց-Չորի հայոց փրկութիւնը. Չորոյ վանքի կռիւր; (էջ 211-219) Սննդեղենի խնդիրը. կ'որոշուի

շուն ու կատու ուտել; Սուրհանդակները դէպի ռուսական ճակատը. Շուշանվոր եւ Վարազա դիրքերու ամկումը; Թշնամիին վերջին ճիգը եւ պարտութիւնը; (էջ 220-225) Նպատակոր լուրեր; Դայերը զինագործարան եւ վառօդարան մը կը պատրաստեն; Մեր գիւղացիները անպատրաստ էին; Գաղթական գիւղացիներուն վիճակը; Դաշնակցական դասակիքներ; Տոդոյենց դիրքին կռիւը; (էջ 226-231) Թուրքահայ փախուստը; Թոփրագ Գալեի գրաւումը; Զաճի-Պեքիի գորանոցին գրավումը; Մեր կորուստները; Թուրք թաղերուն եւ հայ վաճառականներուն կողոպուտը դաշնակցականներու կողմէ; Ռամկավար խումբերը կռիւը կը շարունակեն թուրքերու դէմ; Ռամկավար տղաք հայկական դրոշակը կը բարձրացնեն Վանի բերդին վրայ; Դաշնակցականները Օսմ.պաշտօն եւ փոստատունը կը կողոպտեն; (էջ 232-240) Առաջին ավետաբեր լուրը; Զանդիպուս խմբապետ Խեչոյի հետ. այս վերջինին խօսքերը; Ընդունելութիւն ի պատիվ ռուս զօրավարին; Կը կազմուի կառավարութիւն մը, որ շուտով կը փոխարինվի ուրիշով մը; Ռամկավարներու դերը ըստ «Սորնինկ փոստի» թղթակցին; Ընդունելութիւն ռուս զօրավարին կողմէ; Նշանակալից բաժակաճառեր; Կեանքը Վանի մէջ. ամբարտաճանութիւններ վանեցիներու մասին եւ անոնց հերքումը; Նմոյշներ կուսակալ Արամի գործունեութենէ; Անդրանիկը Վանի մէջ; (էջ 241-247) Զօր. Նազարբեկովի ադիւտանտին ազդարարութիւնը վաղվան մասին; Մեր դիմումը կառավարութեան եւ պատասխանը; Իմ քննական պտոյտը եւ տեղեկագրերը; Կամավորներու մասին; Նահանջի հրաման; Ինչ կրնայինք ընել եւ չըրինք; (էջ 248-254) Գաղթի ահաւոր տեսարանը; Շեմտիւրմէ Տերէի ողբերգութիւնը; Շատաղցիները; Դետադարձ ակնարկ մը՝ դաշնակցութեան վարկաբեկումը; Կորսուած վարկը վերայաստատելու անյաջող փորձը; Ռամկավար կուսակցութիւնը Կովկասի մէջ; «Մշակ» եւ «Վան-Տոսպ» թերթերը; Դ. Առաքելեանի դերը; (255-262) Գնդ. Տերմեն Վանի կուսակալ; Միլիսի մը կազմութիւնը ռուս կառավարութեան հավանութեամբ; Վերաշինութեան յանձնախումբին կազմութիւնը; Միլիսը զինելու խնդիրը. Դաշնակցութեան սաղարանքները Միլիսի հրամանատարութիւնը իր մարդոցը տալու համար; Ռամկավար եւ ազատական կամավորներէ կազմուած Միլիսի խումբով մը կը մեկնինք Վան; Տխուր վերհիշումներ եւ սարսռազդեցիկ Մեքալըմի եւ մս. Կրեյսի դերը; Թրքական վտանգին չքացումը; Խաղաղ շրջան մը; Զօր. Վարանովի քրդաթիւնը; Գնդ. Տերմենի դառն գանգաւոր մեր ներքին անյամաձայնութեան մասին; Ռուս քոզաքներուն ընդունաստանի դէպքերը եւ անոնց անդրադարձումը; Տերմեն կը յանձնարարէ, որ Թիֆլիս երթամ Էջմիածին,Երևան, Թիֆլիս; Խորհրդակցութիւն Վերաշինացի հետ, ժողովրդական կուսակցութեան հիմնական գործ եւ մուսավաթականներ Վանի մէջ; Իմ հրաժարականը; Դայ միլիսիներու տեղ կը բերվեն ռուսեր; անենց պարտէզին մէջ. կորոշվի գաղթել. իմ տեսակետը; Պատրաստութիւններ Նահանջի համար; Գիւղերէն Կ'աճապարենք Բերկրիի գիծը ապահովել; Մեր անցած ճամբաները; Բերկրի եւ Թափառէջ; Նահանջ չկայ; Կովկաս. Սահմ. Ռամկավար, ապա Ռամկ. ազատական կուսակցութեան դերը անկէ հետո. հին հավատքը; (էջ 289-299) Ժամանակագրութիւն:

502. ԵՐԵՑԵԱՆ Տ. Կոտորածին ետք՝ գաղթականություն; Կենսագրություն Պշերիի հալ ժողովուրդին.-Գամիշլի: Հրատ. Պշերիի Հայր. միութեան կողմէ, 1947.- 27 էջ:

503. ԶԱԽԵՆ ԱՐՔԵՊՍ. Պատրիարքական յուշերս: Վաւերագիրներ եւ վկայութիւններ.
Գահիրէ: Զրատ. ք.և մտաւոր. սպասարկութ. գրասենեակի, 1947 (Տպ. Նոր աստղ):
424 էջ:

Բովանդ. Գ. Պատրիարքական պաշտօնավարութեան Ա. շրջանը (1914-1916): Նախքան բարեփոխումն իրականացնելու համար Բարեփոխումը ծրագրվում էր անոր հետեւեալները: Նպաստ ի գործ: Ազգային գոյքերու պահպանութիւն: Ազգ. Սահմանադրութեան եւ Պոլսոյ պատրիարքութեան ջնջումը: Գ. Աքսորականի կեանքը: Աքսորի ճանապարհ: Պաղ- շրջանը (1916-1922): Ազգ. վարչութիւններ: Տարագրելոց կայաններ: Որբահաւաքում: Տեղեկագիր հարաբերութիւնները զինադադարէն վերջը: Յոյն-հայկական համաձայնութիւն յիշատակագիր Կ. Պոլսոյ տիեզերական պատրիարքութեան եւ հայոց պատրիարքութեան ներկայացած խաղաղութեան ժողովի: Լքեալ գոյք: Հայկական խնդիր: Հայաստանի կովկասեան սահմանները: Կիլիկիոյ պարպումը եւ Հաճնի աղէտը: Պատրիարքարան եւ Հայաստան: Պատրիարքութենէ ձեռնաթափութիւն: Պատրիարքութենէ հրաժարումն վերջ:

504. ՀԱՄԱՌՕՏ ՏԵՂԵԿԱՏՈՒՌԹԻՒՆ համաշխարհային հայկական քոնկրետի: Ապրիլ 30-մայիս 4, 1947. Նիւ Եորք, Ամերիկա.- Նիւ Եորք: Հրատ. Ամերիկահայ ազգային խորհուրդի, 1947.- 41 էջ:

Քովալսկը.՝ Ներածական. /Պետրոս Կ. Թերգյան (Տնօրեն Համաշխարհային Հայկական քոնկրետի կազմակ. յանձնախումբի); Մաս. Գ. Ժողովին կարելոր որոշումները: Ա.-Որոշում ներգաղթի ի նպաստ: Բ. Յանձնարարութիւններ ազգային խորհուրդի շուրջ: Գ. Որոշում Ռուզվելթի եւ Ռիչլսընի շիրիմները այցելելու համար: Դ. Որոշում մշակութային յարաբերութեանց նկատմամբ: Ե.- Որոշում Հայկական հողային պահանջներու նկատմամբ: Մաս Զ. Տեղեկատուութիւն որոշումներու գործադրութեան: Համաշխարհային Հայկական քոնկրետի անունով պատուիրակութիւն մը կը ներկայանայ Միացեալ Նահանգաց արտաքին գործոց նախարարի տեղակալ Տին Էշսըն: /Տիրան եպիսկոպոս (Առաջնորդ Հայոց Ամերիկայի): Համաշխարհային Հայկական քոնկրետի որոշումը կը յանձնուի Միացեալ ազգաց եւ Ամերիկայի պաշտօնական ներկայացուցիչներուն /Պետրոս Կ. Թերգեան (Տնօրեն): Հայրապետական սրբատառ կոնդակ ուղղեալ Համաշխարհային Հայկական քոնկրետի /Գեորգ Զ. (Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց):

505. ՀԱՅ ԴԱՏԱ.- Հալեպ, 1947 (Տպ. Տեր-Սահակեան).- 20 էջ, 1 ծավլ. թ. քարտեզ.- (Հայ ազգային խորհուրդի Հալեպի):

Բովանդ.՝ Երկու խոսք; Եգիպտոսի հայ ազգային խորհուրդը։ Հայվազմա դատել պահումագլխ
իրադարձութեան եւ միջազգային դաշնագրերու հիման վրայ; Յուշագիր ներկայացուած 1946 յուլիս 29-ի
Բարիզի խաղաղութեան խորհրդաժողովին։ Դատել; Հայոց հողային պահանջներուն իրական եւ
իրաւարարական հիմունքները; Հայ ժողովրդին տուրքը քաղաքակրթութեան եւ երկու համաշխարհային
պատերազմներու յաղթանակներուն; Եզրակացութիւն /ի դիմաց Եգիպտոս հայ ազգ. խորհուրդին՝ Ա.
Հասկազ, Ալ. Սարուխան; Հայկական հարցի շուրջ՝ պետական անճաւորութիւններու միջազգային մա-
նուլի եւ ղէմբերու մտածումներն ու զգացումները։ (Հատուածներ) /Գրիգոր Յարութիւնեան։

506. ՄՈՐԳԱՆ Ժ.ԴԸ. Հայ ժողովուրդին պատմութիւնը: Իր տարագրութեանց ամենաստոյգ ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերը /Երաժ. Գիւտաւ Շլիմբերժի; Ֆրանս. 1947 (Տպ. «Հայրենիք»-ի).- 504 էջ:

Բովանդ. Գլ. Թ. Հայաստանի իր անկախությունը կորսնցնել չետոյ: Սան Ստեֆանոյի Դաշնագրութիւնը; Երիտասարդ Բեռլինի Վեհաժողովը; Կիպրոսի պայմանագրութիւնը; Կոտորածներու պատճառները; Երիտասարդ Բեռլինը; Կոտորածները; Օսմանեան կայսրութեան բնակչութիւնը; Հայութիւնը; Գլ. Ժ. Հայերը Հայաստանէն դուրս; Հայաստանի եւ իայ գաղութներու բնակչութիւնը; Գլ. ԺԲ. Անցքերը Հայաստանի մէջ Տարա-կան կառավարութեան անկումէն յետոյ (1917-1918); Ժամանակագրութիւն 1917-1945-ի դէպքերու /Ս. Վ.:

507. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ Վ. Նեղուցները: (Վոսպոր եւ Դարդանել): Թրքական ջրուղիները
Եւ Դարդանելի ջրուղիները: (Եւ Դարդանելի ջրուղիները): 477 էջ:

Բովանդակ.՝ Նեղուցները Առաջին մեծ պատերազմին: Հայաստանը եւ նեղուցները (1914 յունուար 26-ի համաձայնագիրը); Յատուկ խորհրդամարմնի նիստը (Սազոնովի յիշատակագիրը); Սազոնովի սեպտեմբերեան ծրագիրը (Թուրքիա եւ Հայաստան); Ռուսիան պատերազմից հանելու գերման. ջիգերը; 1915 մարտ 4-ի, 8-ի ժամուցագիրները; 1915 մայիս 2-ի գերման յարձակման իմաստը; Փետրուարեան յեղափոխութիւնը:

508. **ՊՕՂՈՍԵԱՆ Ս.** Թրքահայ սպայի մը օրագիրը: (Պատերազմի եւ զինադադարի յուշեր Լիբանանի, Պաղեստինի եւ Եգիպտոսի մէջ), 1916-1919: Հտ. Բ.- Փարիզ, 1947 (Տպ. Թուրքեան).- 211 էջ

Բովանդ. Հեղինակին կենսագրական գիծերը /3/. Պ., Սա...
համարտություն մեջ; Բ. Թուրք սպայի մը կարծիքը հայոց ծագման մասին; Գ. Վերջին փորձ ազատելու
համար մայրս եւ բոյս Տեր-Զօրէն; Դ. Ամիս մը գերմաններու հետ; Ե. Հայերը Լիբանանի մէջ Զ. Մեկնում
դէպի Նազարէթ; Է. Պաղեստինի հողին վրայ; Ը. Երուսաղեմի հայոց վանքին մէջ; Թ. Եաֆայի ծովեզերքը;
Ժ. Նէպի Ռուպին եւ իր ամայի ծովակը; ԺԲ. Պաղեստինի ճակատը Պիր-Էս-Սէպա; ԺԴ. Գիշեր մը պետէվին-
ներու քով; ԺԵ. Անապատի բերդին անկունը; ԺԶ. Անթարի գերեզմանը եւ նահապետներու դամբարանը; ԺԸ.
Մուսթաֆա Բեմալ փաշան եւ Բրէնս Իպրահիմ Էֆենտին; ԺԹ. Նահանջը դէպի Նապլուս; Ի. Տասնեւինգ օր
առաջին գծին վրայ; ԻԱ. Ճակատագրական գիշերը; ԻԲ. Եգիպտոսի ճամբուն վրայ հսկողութեան տակ; ԻԳ.
Սիտի Պիշրի գերեզմարը; ԻԵ. Արեւելյան եւ հայկական լեզուներ; Լ. Մօնարկայէն մինչեւ Արարայի յաղթանա-
կը; ԼԳ. Կիլիկիոյ կաթողիկոսը Եգիպտոսի մէջ; ԼԴ. Արաբ ազգայնական շարժումը եւ Հէլիոփոլիսի հայ քեմ-
բը; ԼԶ. Յիշատակելի այցելութիւններ; ԼԷ. Հայ յարանուանութիւնները եւ հայ ազգային միութիւնը; ԼԸ. Վե-
րադարձի ճամբուն վրայ:

Բովանդ. Մաս Բ. Երզնկայի յեղափոխական գործունեութեան պատմութիւնը: Քեռիի խումբին կազմու-
ւնը: Սեպուի լեռան կռիւը: Զօրավար Սեպուիի յուշերը: Ազապարեան Արմենակի տեռորը: 1895-1908:
95 հայկական ջարդը: Զարդէն յետոյ: Օսմանեան Սահմանադրութիւն: Սահմանադրութեան անմիջական
տեւանքները: Մարտի 31-ի դէպքը: Մաս Գ. Երզնկան նախքան ընդհանուր պատերազմը (1914-1915):
ս.Դ. Երզնկան ընդհանուր պատերազմին (1914-1918): Սարըզամիշի կռիւը եւ Էնվերի պարտութիւնը:
14- 15 ձմեռը: Երեք ամիս հարքերդի բանտին մէջ: Տեղահանութիւն եւ ջարդ հայերու: Երզնկան 15 ամիս
ւններու տիրապետութեան տակ: Նահանջ:

Հտ. Ա. Մանկութիւն եւ պատանեկութիւն.- 446 էջ:

1948

512. ԱՆՈՅՇ ԱՐՄԷՆ. Այրուած քաղաքի մը պատմութիւնը./Արմէն Անոյշ.- Զալեպ:
Հրատ. Ուրֆայի երիտ. միութ., 1948 (Տպ. Նայիրի).- 236 էջ:

Քուլանդ. Ուրֆա /Ա. Ահարոնեան [ՏԵՍ նաև՝ Մարաշյան Արմեն]:

Բովանդ. Արմեն Գարո (Գարեգին Փաստրնաճեան) /Ս. Վրացեան; Բանք Օթթոմանի նախօրեակին; Բանք Օթթոմանէն ներս; Դէպի արտասահման; Կովկասը 1905 թուին; Մեր վերջին տեսակցութիւնը Թալաթ փաշայի հետ:

Քովանդ. Ներածություն; Սովետական իշխանության առաջին քայլերը Հայաստանում: Երկրի ներքին և արտաքին դրությունը քաղաքացիական կռիվների նախօրյակին; Հինգված ապստամբությունը Լոռիում; Փետրվարյան ավանտյուրան և նրա ջախջախումը; Դաշնակցական հրոսակախմբերի ոչնչացումը Ձանգե- զուրում; Վերջաբան:

Քովանդ.՝ Ներածություն; Կովկասը Գերմանա-թյուրքական իմպերիալիստների զավթողական պլաններում; Գլ. 2. Կովկասում Գերմանական գաղութներն ու ֆիրմաները լրատվական գործունեության հեղինակներ էին; Գլ.3. Գերմանական «գիտնական» և «տուրիստ» լրտեսները Կովկասում; Գլ.4. Գերմանական և թյուրքական քաղաքական պրոպագանդան Կովկասում; Գլ.5. Գերմանա-թյուրքական գործակալության թիֆլիսի կենտրոնը; Գլ. 6. Գերմանա-թյուրքական գործակալության էրզրումի կենտրոնը; Գլ.7. Գերմանական աղբյուրների, որոնց հիման վրա գրվել է սույն աշխատությունը;

Քովսեր. Մասն առաջին. Յիշատակներ Կեսարիայէն: Կեսարիոյ հայութիւնը; Օսմանեան Սահմանադրութեան չարիքները; Տրդատ եպիսկոպոս Պալեանի հրաժարականը; Խոսրով եպիսկոպոս Պեհրիկեան

88

517. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Մ. Մեր պայքարը: Հայ ազատագրության ուղիով: Վերլուծումներ հայկական երազին շուրջ - Գլխիդե, 1948 (Տպ. «Նոր աստղ»):- 383 էջ:

[illegible]

Քաղաքը. Հայաստան եւ Փոքր Ասիոյ ճանապարհները։ Փոքր Ասիոյ ճամբաներիւ խնամցման վայրերը։
Երզրում-Ալեքսանդրէք; Հայաստանի աշխարհագրական բնակութիւնը; Երզրում, միջնաբերդ Հայաստա-
նի; Երզրումի միջազգային ուղիները; Քաղաքական եւ գինուորական բախումներ; Միջազգային իրադար-
ձութիւններ։ Հայկական հարցին շուրջ (1800-1946); Հայաստան, հայութիւն եւ անոնց քաղաքական ուղղու-
թիւնները։ Հայաստանի աշխարհագրական ազդեցութիւնը իր բնակչութեան վրայ; Հայաստանի ամբող-
ջականութիւնը; Միացեալ Հայաստանը եւ հայ հոսանքները; Հայաստանի կենդիւր եւ լուծման եղանակ-
ները; Թուրքիան եւ իր քաղաքականութիւնը; Քաղաքական դիմաշրջումներու աղետը փոքրամասնու-
թեանց համար։ Թրքական դիմաշրջում։ (Օրիանթալիզմ)։ Հայերը; Ռուսական դիմաշրջում; Անգլիական
դիմաշրջում; Ամերիկեան դիմաշրջում; Իրան բանալի Հայաստանի եւ Ասիոյ ճամբաներու։

Բուկանդ.՝ Ղոխո. բեհաեւոտին Շաքիր բէյ; Եւնալ

509. ՍԻՐՄԵՆԵԱՆ Գ. Երզնկա.- Գահիրե, 1947 (Տպ. Սահակ-Մեսրոպ). - 511 էջ:

Քովանդ. Մաս Բ. Երզնկայի յեղափոխական գործունեութեան պատմութիւնը: Քեռիի խումբին կազմութիւնը; Սեպուհ լեռան կոչւը; Ջորավար Սեպուհի յուշերը; Ազալարեան Արմենակի տեռորը; 1895-1908: 1895 հայկական ջարդը; Ջարդէն յետոյ; Օսմանեան Սահմանադրութիւն: Սահմանադրութեան անմիջական հետեւանքները; Մարտի 31-ի դէպքը; Մաս Գ. Երզնկան նախքան ընդհանուր պատերազմը (1914-1915); Մաս.Դ. Երզնկան ընդհանուր պատերազմին (1914-1918): Սարըզամիշի կոչւը եւ Էնվերի պարտութիւնը; 1914- 15 ծմեռը; Երեք ամիս Խարբերդի բանտին մէջ; Տեղահանութիւն եւ ջարդ հայերու; Երզնկան 15 ամիս ռուսներու տիրապետութեան տակ; Նահանջ:

510. **ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ Պ.** Հայաստան եւ հայ ժողովուրդը դարերի միջով /Վաղինակ.- Փարիզ, 1947 (Տպ. Հ. Թուրաբյան)

Հոտ. Ա. Մանկութիւն եւ պատանեկութիւն.- 446 էջ:
Քովստին՝ Լեւոնի պաշտպանը: Կ

Բովանդ. Կեանքի արշալույսը; Կերադարձ ի թիրքիա; Ուսումն ի Տիգրանակերտ; Կարին եւ Կարս; Սարգիս Աւետիսեան (Կուկունեան) Նիկողոս Մելիք-Թանգեան (Ներսէս արքեպ.)։ Յարութիւն Տէր-Մկրտչեան (Մխիթար արքեպ.)։ Փարամազ եւ Փարիանեան; Յեղափոխական ժողով Երեւանում; Ալեք-սանդր Ծատուրեան-ազատութեան զինագործները; Հրաժեշտ ընկերներին; Ռդելուորութիւն ի Կ. Պոլիս։

1948

511. ԱՅԱՐՈՆԵԱՆ Ա. Ժողովածու երկերի: Հտ. 5. Ազատութեան ճանապարհին; Քրիստափոր Միքայելյան; Անդրանիկ.- Բոստոն, 1948.- 432 էջ:

512. ԱՆՈՅՇ ԱՐՄԵՆ. Այրուած քաղաքի մը պատմութիւնը./Արմէն Անոյշ.- Գալեպ:
Զրատ. Ուրֆայի երիտ. միութ., 1948 (Տպ. Նայիրի).- 236 էջ:
Քովանդ.՝ Ուրֆա/Ա. Սհարունեան [ՏԵԼԼ Գալեպ, 1948]

Քովանդ. Ուրֆա /Ա. Ահարոնեան [ՏԵՍ նաև՝ Մարաշյան Արմեն]:

513. **ԳԱՐՕ ԱՐՄԵՆ.** Ապրուած օրեր /Արմեն Գարօ.- Բոստըն, 1948 (Տպ. Հայրենիք).- 208 էջ, նկ.:

Բովանդ. Արմեն Գարո (Գարեգին Փաստրմաճեան) /Ս. Վրացեան; Բանք Օթթոմանի նախօրեակին; Բանք Օթթոմանեն ներս; Դէպի արտասահման; Կովկասը 1905 թուին; Մեր վերջին տեսակցութիւնը Թալէթ փաշայի հետ:

514. ՀԱԿՈԲՅԱՆ Ա. Քաղաքացիական կռիվները Հայաստանում 1921 թվին.- Ե.: Երև.
պետ. համալս., 1948.- 113 էջ:
Քուլտուր. լիբրարություն

Բովանդ.՝ Ներածություն; Սովետական իշխանության առաջին քայլերը Հայաստանում: Երկրի ներքին և արտաքին դրությունը քաղաքացիական կռիվների նախօրյակին; Հիմնված ապստամբությունը Լոռիում; Փետրվարյան ավանտյուրան և նրա ջախջախումը; Դաշնակցական հրոսակախմբերի ոչնչացումը Ձանգեղուրում; Վերջաբան:

515. ՄԱՑԱԿԱՆՅԱՆ Ա. Գերմանա-թյուրքական զավթիչների գործակալության ծա-
րտողունը Կովկասում առաջին համաշխարհային պատերազմի լուսանկարներով: Ե.: Յալ-

Բովանդ.Ներածություն; Կովկասը գերմանա-թյուրքական իմպերիալիստների զավթողական պլաններում; Գլ. 2. Կովկասում գերմանական գաղութներն ու ֆիրմաները լրատվական գործունեության հեղինակներ էին; Գլ.3. Գերմանական «գիտնական» և «տուրիստ» լրտեսները Կովկասում; Գլ.4. Գերմանական և թյուրքական քաղաքական պրոպագանդան Կովկասում; Գլ.5. Գերմանա-թյուրքական գործակալության լուրյան թիֆլիսի կենտրոնը; Գլ. 6. Գերմանա-թյուրքական գործակալության երզրումի կենտրոնը; Գլ. 7. Զայերի բնաջնջման նախապատրաստումը և իմպերիալիստական գործակալները; Վերջաբան; Ցանկ այն հիմնական աղբյուրների, որոնց հիման վրա գրվել է տույն աշխատությունը:

516. ՍԱՂՈՐԵԱՆ Ս. Կիսադարեան յուշամատենան (1895-1945): Ուղեւորութիւն մը Արգէնտին Տարոս.- Փարիզ, 1948 (Տպ. Մաթիկեան).- 380 էջ, քարտեզ:
Բովանդ.՝ Մասն առաջին. Յիշատակներ Կեսարիայէն: Կեսարիայէն...

Քովանդ. Մասն առաջին. Յիշատակներ Կեսարիայէն: Կեսարիոյ հայութիւնը: Օսմանեան Սահմանադրութեան չարիքները: Տրդատ եպիսկոպոս Պալեանի հրաժարականը: Խոսքով եպիսկոպոս Պեհրիկեան:

98

98

Բարենորոգման ծրագիրը; 1914-ի համաշխարհային պատերազմի արդեալի շրջանը; Տարագրութեան ճամբուն վրայ; Դամասկոսէն; Դամասկոսի կեանքէն; Թրքական բարբարոսութիւններ եւ պաշտօնական հերքումներ...; Գերմանական պատասխանատուութիւններ; Դամասկոսի գրաւումէն վերջ; Վախճան 1914-1918 Յամաշխարհային պատերազմի; Հայկական դատին հետապնդումը; Պօղոս Նուպար փաշայի դիմումները; Մուտրոսի զինադադարը; Երկու պատուիրակութեանց յիշատակագիրը; Մ. Ուիլսըն եւ ամերիկեան հոգատարութեան հարցը; Պրետզ-Լիդովսքի դաշնագիրը; Դէպի Կիլիկիա; Մասն երկրորդ. Յիշատակներ: Կիլիկիայէն: Կիլիկիոյ գրաւումն ու պարպումը: Անգլիական բանակին քաշուիլը; Քէմալական շարժումը; Մարաշի կոտորածը; Հաճնի հերոսամարտը; Ֆրանքօ-թուրք զինադադարը; Հայկական դատին հետապնդումը; Հայկական դատը ազգերու դաշնակցութեան և գերագույն խորհուրդին առջեւ; Սեւրի դաշնագիրը; Քէմալական յարձակումը Հայաստանի վրայ; Լոնտոնի խորհրդաժողովը; Կիլիկիոյ պարպումը; Լոնտոնի Ֆրանքօ-թուրք դաշնագիրը; Անգարայի Ֆրանկօ-թուրք դաշնագիրը; Վերջին օրեր; Յուշեր Եւրոպայէն (1922-1945): Կիլիկիոյ պարպումէն վերջ; Իգմիրի անկումը; Մուտանիոյ զինադադարը; Լօզանի խորհրդաժողովը; Վերսալի դաշնագրէն մինչեւ Միւնիխի համաձայնութիւնը (1919-1939):

517. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Մ. Մեր պայքարը: Հայ ազատագրության ուղիով: Վերլուծումներ հայկական հատոհին շուրջ - Գահիոտ, 1948 (Տպ. «Նոր աստղ»).- 383 էջ:

Բովանդակ. Յառաջաբան; Առաջին շրջան: Թուրքերու ծագումը; Կազմութիւնը օսմանցի ժողովուրդին; Ժդ. դիւանագիտական երկու հոսանք Արեւելյան հարցի լուծման ճամբուն վրայ; ԺԵ. Ձեյթուն եւ անոր ինքնավարութիւնը; ԺԶ. Քաղաքական յարաբերութիւններու ուղղութիւնը դիւանագիտական ճամբու վրայ; ԺԷ. Հայ ազգային սահմանադրութիւն եւ հայ գիւղացին; ԺԸ. Օսմանեան առաջին սահմանադրութիւն եւ ԺԹ. Հայ ազգային սահմանադրութիւն եւ հայ գիւղացին; ԺԺ. Ներսէս պատրիարքի դիւանագիտական սայթաքումները: Սան Սթեֆանոյէն-հայկական վերաբերում; ԺԺԲ. Ներսէս պատրիարքի դիւանագիտական սայթաքումները: Սան Սթեֆանոյէն-Պերլին; Ի. Հարստահարութիւններու երկու տեղակագիրները; Երկրորդ շրջան. Ա. Հայկական զարթոնքի եւ կրթական վերելքի շրջան; Հարստահարութիւններու պետականացումը; Պէքի Սամի փաշայի առաքելութիւնը դէպի Հայաստան; Ծրագիր բարենորոգումներու; Գ. Ընդհանուր ջարդերու նախօրեակին. Հայաստե՛ր Կլաւտըսօքոնի հետեւած քաղաքականութիւնը իր նախարարապետութեան օրով; Դ. Հայ քաղաքական կազմակերպութիւններ; Ջարդերը; Ինչու՞ Ռուսիա համախոհ գտնուեցաւ «Կարմիր Սուլթանին» եւ ինչու՞ ուզեց ունենալ դրացի Հայաստան մը «առանց հայի» Զ. Բանակցութիւններ հայ հեղափոխական եւ թուրք ուզեց ունենալ դրացի Հայաստան մը «առանց հայի» Զ. Բանակցութիւններ հայ հեղափոխական եւ թուրք Կառավարութեան միջեւ; Միջկուսակցական համագործակցութեան փորձ իթթիհատ Թերաքքըի հետ; Ը. Իթթիհատ Թերաքքը եւ Օսմ. սահմանադրութիւն; Կիլիկիոյ ջարդերը; Թ. Ծրագիր հայկական բարենորոգումներու 1914 յունվար 26-8փետր., Ժ. Հայ յեղ. դաշնակցութեան խզումը իթթիհատէն; ԺԱ. Հայկական Բնաջնջումի ծրագիրը տարիներ առաջ; ԺԳ. Հայերը եւ գերման քաղաքականութիւնը Արեւելքի մէջ; ԺԴ. Գերմանիոյ մեղսակցութիւնը հայկական տարագրութիւններու մէջ; ԺԵ. Հայկական ջարդերու արտաքին պատճառները; ԺԶ. Ներքին պատճառները; ԺԷ. Ձինադադարին (1918) յաջորդող կոտորածներու հանդէպ համաձայնական պետութիւններու պատասխանատւութիւնը; ԺԸ. Գաղտնի ծրագիր Հայաստանի բաժա-համաձայնական պետութիւններու պատասխանատւութիւնը; Հայ ազատագրութեան շահուած իրաւունքը եւ նուրի շուրջ; ԺԹ. Հայկական Հանրապետութեան ծագումը; Հայ ազատագրութեան շահուած իրաւունքը եւ նուրի շուրջ; ԺԺ. Հայկական Հանրապետութեան ծագումը; Հայ ազատագրութեան շահուած իրաւունքը եւ նուրի շուրջ:

518. [ՏԵՐ-ՄԻՆԱՍԵԱՆ Ռ.] Հայաստան սիջ-ցամաքային ուղիով ինքնաշարժով հեռացավ: Դեպքը
 իրոք. 1948 - 185 էջ. 2թ. քաղտեղ.- Աղբյուրներ:

Բովանդ. Հայաստան եւ Փոքր Ասիոյ ճանապարհները։ Փոքր Ասիոյ ճանապարհները։ Երզրում, միջնաբերդ հայաստա-
 Էրզրում-Ալեքսանդրէք; Հայաստանի աշխարհագրական բնութեամբը; Երզրում, միջնաբերդ հայաստա-
 նի; Երզրումի միջնաբերդ ուղիները; Քաղաքական եւ գիւնուորական բախումներ; Միջնաբերդին իրադար-
 ծութիւնները; Հայկական հարցին շուրջ (1800-1946); Հայաստան, հայութիւն եւ անոնց քաղաքական ուղղու-
 թիւնները; Հայաստանի աշխարհագրական ազդեցութիւնը իր բնակչութեան վրայ; Հայաստանի ամբող-
 թիւնները; Հայաստանի աշխարհագրական ազդեցութիւնը; Հայաստանի կենդիւն եւ լուծման եղանակ-
 ականութիւնը; Միացեալ Հայաստանը եւ հայ հոսանքները; Հայաստանի դիմաշրջումներու աղետը փոքրամասնու-
 ները; Թուրքիան եւ իր քաղաքականութիւնը; Քաղաքական դիմաշրջումներու աղետը փոքրամասնու-
 թեանց համար; Թրքական դիմաշրջում; (Օրիանթալիստ); Հայերը; Ռուսական դիմաշրջում; Անգլիական
 դիմաշրջում; Սօվետական դիմաշրջում; Իրան բանալի Հայաստանի եւ Ասիոյ ճամբաներու:

1949

519. ԱՅՍԴԵՍ ՄՊԱՆԵՑԻՆՔ: (Արամ Երկանեանի յուշերէն): Մեռելոց 1915-ի մոռացուած եւ ուրացուած մեր նահատակներուն եւ յուշարժան յիշատակի Արամի: Ա. Ա. Ուխտի Լօս-Անճելէսի Օդակէն /Կազմ: Շահան Նաթալի.- Լօս-Անճելէս, 1949.- 88էջ, դիմանկ.: Մատենան վրէժի: «Զքոյս ի քոյոց քեզ

99

99

մատուցանեմք» /Շահան; Ուխտառութիւն; Վիեննայի մէջ; Պերլինի մէջ; Թալէթի տարեդարձը; Գրիւնվալդի գիշերը; Ահաբեկումէն յետոյ; Մեր նոխազը:

520. [ԳԵՌՐԳԵԱՆ Տ.] Սամսոյ: Պատմութիւն Զէյթունի 1895 պատերազմներուն տեղական բարքերով եւ հին դէպքերով ալ ճոխացած /Գրեց՝ Գ. Տէօվլէթ.- Փարիզ, 1949 (Տպ. Տեր-Յակոբեան)

Հտ.Գ.- 112 էջ:

Բովանդ.՝ Գլ. ԺԹ. Սօլաք Տտէի ճակատամարտը; Սօլաք-Տտէի հերոսները; Գլ. Ի. Այցելութիւն Ռէմզի փաշայի; Գլ. ԻԱ. Եղիայի յարձակումը; Գլ. ԻԲ. Զօրանոցին այրուիլը; Գլ. ԻԴ. Արիավիրքի գիշերները; Գլ. ԻԵ. Երոպայի միջամտութիւնը:

521. ԳԻՐՔ ՄԱՏՈՒՑՄԱՆ ԵՒ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ: Յուշարձան Արամ Երկանեանին Ա. Ա. Ուխտի Lou Անճէլէսի օղակէն.- Lou-Անճէլէս, 1949 (Տպ. «Պայքար»)- 161 էջ, նկ., դիմանկ.:
Բովանդ.՝ Ա. Այսպէս սպանեցինք: Մեռելոց 1915-ի մոռցուած եւ ուրացուած; «Ձքոյս ի քոյոց քեզ մատուցանեմք» (Մատեան վրէժի) /Շահան; Արամի յուշերէն: Ուխտառութիւն; Նաւուն վրայ-դէպի Պրինտիզի; Պրինտիզի; Վիեննայի մէջ; Դէպի Բերլին; Բերլինի մէջ; Թալէթի սատակումին տարեդարձը; Գրիւնվալդի գիշերը; Ահաբեկումէն յետոյ; Բ. Յաւելուած: Կարեւոր ծանօթագրութիւն: Ենմալ Ազմի փաշա; Մեհմետ Ալի բէ; Զէյն Գրինֆիլդ; Գերդան; Այսպէս ճանչցայ Բեհաւտտին Շաքիրը:

522. ԳՈՒՅՈՒՄԵԱՆ 3. Արիւնոտ անապատ: Իրական կեանքէ: Մանկութիւն, տարագրութիւն, վերադարձ.- Պոսթոն, 1949 (Տպ. «Պայքար»)- 477 էջ:
Բովանդ.՝ Գլ. Գ. Պատերազմ; Զէյթունցիներու առաջին կարաւանը; Աքսոր; Արիւնոտ ճամբուն սկիզբը; Առաջին զոհերը; Դաքայի սպանդանոցը; Հալէպի ժամանակաւոր ապահովութիւնը; Դոնիքի դուռը կը բացուի; Մնաս բարով Հալէպ քաղաք; Դէպի Ռաս Իւլ Այն; Եփրատ; Մահը կը մօտենայ; Ողջ մեռելներու աշխարհին մէջ; Մեծ սպանդէն քիչ մը առաջ; Կը շարժի նաեւ մեր կարաւանը; Կոտորած, կոտորած, կոտորած; Մահմետականացում; Քրտական գիւղին հայ որբերը; Գլ. Ե. Գերմաններուն մօտ; Գլ.Է. Մա-հաճաբան; Մահէն դէպի մահ; Լուրջ ամբաստանութեան մը ծանրութեան տակ; Գլ. Ը. Զինադադար; Դէպի Հալէպ; Ատանան զինադադարէն յետոյ; Կիլիկիան մերն էր; Յեղափոխութեան ճամբան; Քէմալականները կը շարժին; Հաճոյ ինքնապաշտպանութեան համար; Խուճապ; Օգոստոս 4-ի պատմական ակտը; Պա-շարման օղակին մէջ; Ֆրանքլին Պուլսոնի դաշնագրութիւնը:

523. ԹԱԴԵՆՍԵԱՆ Օ. Ապրիլեան հրատառ թուղթ ուղղուած բովանդակ մարդկութեան: Հայկական Մեծ եղեռնի 35-րդ տարեդարձին առթիւ Տեսիլի պատուական հայ գաղութին կողմէ կանգնուած մահաբեմէն.- Փարիզ, 1949.- 23 էջ:
Բովանդ.՝ Ապրիլ 24, սուգի օր բովանդակ մարդկութեան համար; Հայութիւնը զոհ ճիհատին՝ թուրք-խալանական անսուրբ պատերազմին՝ հռչակուած համաձայնական ժողովուրդներու դէմ; 1939-1944 վերջին կործանարար պատերազմը կը խնայուէր մարդկութեան եթե...; Ի լուր աշխարհի շեփորեմք այս ճշմարտութիւնները; Բովանդակ հայութեան համար նոր ուխտ, նոր ուղի, նոր կեանք համաձայն մեր սուրբ մահատակներուն շունչին եւ կամքին:

524. ԼԱԶԵԱՆ Գ. Դէմքեր հայ ազատագրական շարժումէն.- Գահիրէ, 1949 (Տպ. «Յուսաբեր»)- 398 էջ:

Բովանդ.՝ Մկրտիչ Փորթուգալեան; Կարծիքներ Մ. Փորթուգալեանի մասին /Է. Ակնունի, Ռ. Զարդա-րեան, Գ. Խաժակ, Յ. Շահրիկեան, Ա. Վռամեան, Ռ. Շիշմանեան (Տէրսիմի քեռին), Գալուստ Արխանեան (Հաճի բէկ); Ժիրայր (Մարտիրոս Պոյաճեան); Համբարձում Պոյաճեան (Մուրատ); Արամ Արամեան (Աշոտ Թաթուլ); Կախաղանէն առաջ Արամ Արամեանի նամակը (Զերբակալուելէն քիչ յետոյ գրած մեր կոմիտէներէն մէկին); Կարին բանտ, 30 յուլիս 1896; Տիգրան Երկաթ; Կարծիքներ Տիգրան Երկաթի մասին /Ա. Զօպանեան, Լ. Կիւմիւշկերտեան; Խանասորի Վարդանը (Սարգիս Մեհրապեան); Խանասորի արշաւանքին նկարագրութիւնը (գրուած մասնակցողներէն մէկուն ձեռքով); Համազասպ Սրուանձտեան; Եղիշէ Թովչեան; Կաթիքներ Եղիշէ Թովչեանի մասին /Է. Ակնունի, Բարսեղ Շահպագ, Յ. Շահպագեան; Հայերի թիւը Թիւրքիայում; Սարգստ (Ղազարոս Ղազարեան); Բարսեղ Շահպագ, Յ. Շահպագեան; Շահպագի մասին /Մ. Վարդանեան, Արամ Անտոնեան, բժ. Միհրան Քէշիշեան; Գրիգոր Զօհրապ; Կարծիքներ Գրիգոր Զօհրապի մասին / Յ. Օշական, Սիպիլ Հրանդ Ասատուր, Մինաս Հիւսեան; Կոմիտաս վարդապետ; Կարծիքներ Կոմիտասի մասին /Լիպարիտ Նազարեան, Գ. Մխիթարեան, բժ. Եր. Խաթանասեան, Հրաչ Սարգիսեան, Սպիրիդոն Մելիքեան; Բարսեղ Թիւրքեան (Խան); Լեւոն Թաղէնեան (Պապաշա); Կարծիքներ Պապաշայի մասին / Համ. Օհանջանեան, Ռուբէն, Լ. Նազարեան Սամսոն

Թաղէնեան (Սամսոն խան); Կարծիքներ Սամսոն խանի մասին /Մ. Օզանեան, Լ. Նազարեան; Աւետիս Ահարոնեան (Ղարիբ); Կարծիքներ Ահարոնեանի մասին /Զապէլ Եսայեան, Հ. Օհանջանեան, Ն. Աղբալեան, Գասպար Իփէկեան, Բաբգէն Եպս. Կիւլեսերեան, Յակոբ Քիւֆէճեան (Յ. Օշական), Հ. Ակնունեան, Գ.Մխիթարեան, Բ. Թաշեան, բժ. Յովսէփ Տեր-Ղաւթեան; Կարծիքներ բժ. Տեր-Ղաւթեանի մասին /Վահէ, Սօսի, Ս. Թաթուլ, Ս. Վրացեան, Համօ Օհանջանեան; Սարգիս Մանասեան; Սարգիս Բարսեղեան (Վանայ Սարգիսը); Կարծիքներ Սարգիս Բարսեղեանի մասին /Յովս. Տէր-Ղաւթեան, Համօ Օհանջանեան (Միհր); Կարծիքներ Համոյի մասին /Դրօ, Շ., Ս. Վրացեան, Մինաս Թէօլէօլեան, Սուրէն Կեօնճեան; Աբրահամ Գիւլխանդեան (Աբրօ); Նիկոլ Աղբալեան; Կարծիքներ Նիկոլ Աղբալեանի մասին /Գարեգին կաթող. Տանն Կիլիկիոյ, Մ.Իշխան, Արմէն Անոյշ, Մ. Սարուբեան, Գ. Գիւզալեան, Կ. Սասունի, Գ. Բանեան, Ա. Խոնդկա-րեան; Արշակ Ջամալեան, (Ա. Իսահակեան); Կարծիքներ Ջամալեանի մասին /Վ. Նաւասարդեան, Եր. Խա-թանասեան, Սահակ Զքչեան; Աղեքսանդր Խատիսեան; Կարծիքներ Աղեքսանդր Խատիսեանի մասին /Համօ Օհանջանեան, Վ. Նավասարդեան, Լ. Նազարեան, Գ. Մխիթարեան, Յ. Ամատունի, Հրանտ-Սամուէլ; Լիպարիտ Նազարեան (Ռ. Լեռնեան); Կարծիքներ Լիպարիտ Նազարեանի մասին /Գ. Մխիթարեան, Ս. Վրացեան, Բ. Թաշեան, Արսէն Երկաթ; Բժ. Յակոբ Յովհաննէսեան; Ստեփան Եսայեան; Կարծիքներ Ստեփան Եսայեանի մասին /Համօ Օհանջանեան, Վ. Նաւասարդեան, Գ. Մխիթարեան, Տօքթ. Ե. Խաթանասեան; Արսէն Միքայէլեան; Յովհաննէս Ամատունի; Կարծիքներ Յ. Ամատունիի մասին; Մինաս Խաթանասեան; Կարծիքներ Մ. Վերածինի մասին /Ա. Ս. Խանտիկեան; Կուռօ; Զօր. Թովմաս Նազար-Վերածին (Ֆահրատ); Կարծիքներ Մ. Վերածինի մասին /Ա. Ս. Վրացեան, Համօ Օհանջանեան, Վ. Նավասարդեան, բէգեան; Կարծիքներ զօր. Նազարեղեանի մասին /Ս. Վրացեան, Համօ Օհանջանեան, Վ. Նավասարդեան, Ա. Ահարոնեան:

525. ԿԻՏՈՒՐ Ա. Հայ ազատագրութեան ճանապարհին /Գրեց՝ Արսէն Կիտուր.- Պէյ-րուք, 1949 (Օնիփար փրես).- 229 էջ, քարտեզ:

Բովանդ.՝ Քաղաքական մթնոլորտը (1860-1890); Կիլիկիոյ ազգ. կեանքի զարթօնը; Ինքնատիկ յատկանշական թելադրանքը; ճակատագրական հետեւանքը; Ինչպէ՞ս թաղուեցան հայոց բարենորո-գումները; Անգլ. քաղաքականութիւնը յաղթանակում էր; Հալածանքները կը յաջորդին բարենորոգում-ներուն; Գերագործութիւնը ռուսահայ հատուածին մէջ; Հնչակեան կուսակցութեան յայտնութիւնը; Որո՞նք կազմակերպեցին ցոյցերը; Ժիրայր եւ իր գործերը; Նոր հետեւորդները; Վասակունի Տէվրիկի մէջ; Գիւղա-ցիական շարժում; Սենտիքայի կազմակերպիչը; Զէլլօներն ու Դանիէլ Վարդապետ; Ընդվզումի տարո-ղութիւնը; Կեսարիոյ շրջանը; Զէլլօները Ս. Կարապետ վանքին մէջ; Կեսարիոյ կամուրջին հրաշքը; Էվթեկ-Ֆէնէտի դէպքերը; «Եսֆթա»ներու գործը Տէմրէկի մէջ; Խուզարկութիւններ Կեսարիոյ շրջանները; Տէր-Զէնէտի դէպքերը; «Եսֆթա»ներու գործը Տէմրէկի մէջ; Խուզարկութիւններ Կեսարիոյ շրջանները; Տէր-Վանքի խուզարկութիւնը; Կեսարիոյ բանտը; Դէպի Էմկիրի; Էմկիրիի դատավարութիւնը; Ժիրայր Կեմրէկի մէջ; Լրտես «Տօքթօր»ին վախճանը; Ժիրայր Սեբաստիայէն կանցնի Եոզղաթ; Մատնիչներու դատակնիքը; Եոզղաթի արիւնալի ցույցը; «Անիծեալ ուրբաթ»-ի դէպքը; Տրդատ վարդապետ գործի վրայ; Ժիրայրին վերջին օրերը; Ժիրայրի վերջին խօսքերը:

526. ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ 3. ՔՅՆ. Կեանքի յուշեր /Յարութիւն քին. Տ.Մեսրոպեան.- Թեհրան, 1949 (Տպ. «Իրանաշափ»)- 198 էջ, քարտեզ:

Բովանդ.՝ Սօրս յուշերը: 1895-96 թականի կոտորածները Վան-Վասպուրականում; Ընդվզումներ բռնութեան դէմ; Իմ յուշերը; Լիմ անապատի կռիւր; Արճակի եւ Խառակոնիսի կռիւները; Ալուի գիւղի կռիւր; Ժողովուրդը Լիմ անապատի կղզում; Վերադարձ Լիմ անապատի կղզուց; Վերադարձ; Երկրորդ վերադարձ; Երեք ամիս Ոստանում; Վանի վերջին մահաճը; Վասպուրականցի Սալմաստում; Ուրմիոյ մէջ; Վերադարձ դէպի հայրենիք:

527. ՄԻՆԱՍԽՈՐԵԱՆ Վ. 1915 թուականը: Արիւնիքի օրեր.- Վենետիկ: Ս.Ղազար, 1949.- 473 էջ.- Հրատ.- Յ. Յ. Կորոյեանի կտակով:

Բովանդ.՝ Վահան Մինախորեան /Ս. Վրացեան; Պոլսից դէպի Սամսոն; Սամսոնում; Դէպի Երզրում; Հ. Յ. ընդհ. ժողովը; Ոստիկանական ցանցի մէջ; Նորից Սամսոնում; Արիւնիքի օրեր; Դէպի ներքին գաւառ-ները; Մահուան սպասումներ; Հայութեան բեկորներ; Նորից քաղաքի սպառնալիք; Շահի դրօշակի տակ; Գերման հիւպատոսի դերը; Կոզակների սարսափը; Պարոյրի պատմածները; Ռուսաստանի յեղափոխու-թիւնը; Նոր սարսափներ.- յոյներն էլ; Փախչել, ինչ էլ լինի՝ փախչել; Դէպի լոյս աշխարհ:

528. ՆԱՎԱՍԱՐԴԵԱՆ Վ. Բոլշեւիզմը եւ դաշնակցութիւնը: (Թռուցիկ ակնարկ).- Գահի-րէ, 1949 (Տպ. «Յուսաբեր»)- 675 էջ:

Բովանդ.՝ Բոլշեւիզմի գաղափարական սնանկութիւնը; Հայ դատի ուրացումը; Բոլշեւիզմը, դաշնակ-ցութիւնը եւ մայիսի 28-ը; Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը; Հայկական հարցը; Ո՞վ է հեղինակը Ալեքսանդրապոլի դաշնագրի; Համայնավար դատախազը; Դաշնակցութեան դերը հայ կեանքի մէջ; Իր ուժին աղբիւր... 1890 էն առաջ գործող խումբերը; Այդ խումբերու մետերասիոնը; Դաշնակցութեան ծնունդը; Մեր անուան

535. ԱՐԱՄԵԱՆ Պ. Հաւաւի ըմբոստ արծիւը: Պ Արամեանի յուշատետրէն վերանշակեց /Վահան Չախսուրեան.- Նիւ-Եորք, 1950.- 64 էջ, 1թ. դիմանկ., նկ.:

Բովանդ. «Հաւաւ»-ի «Արծիւ» Պաղտասար Արամեան ու այլ անունով մեր անձնուէր «Հաճի»-ն; Գլ. երկրորդ. Թրքական տխրահոշակ «Սահմանադրութիւն»-ը եւ Համիտի գահընկեցութիւնը; Գլ. երրորդ. Բալուցի երկու աւատապետներու կռիւն Արածանիի ափերուն մօտ Իպրահիմ եւ Ռուշտի երկու եղբայրներ դէմ դիմաց Թէօֆիմ հայապատկան Կիլիշէր գիւղին տիրանալու մարմաշէն բռնուած; Գլ. չորրորդ. Առաջին համաշխարհային պատերազմը եւ թրքահայ բնաջնջումը 1915 թուականներուն; Օխի գիւղի Նաճիպ աղային գործած քստմնելի ոճիրները; Քէմալական իշխանութիւնը; Բալուի Գայմագամ Գատրի պէյը եւ «Արիւնոտ կամուրջը»; Գլ. հինգերորդ. Արիւնաներկ Արածանին; Գլ. վեցերորդ. Արամեանի վրիժառութեան ծախսողանքը Հալէպի մէջ:

536. ԿԱՏԱՐԻԿԵԱՆ Պ. Մարած ճրագներ: (Հաւաւ գիւղին եղեռնը) /Գրեց՝ Պօղոս Կատարիկեան.- Նիւ-Եորք, 1950 (Տպ. Կոչնակ).- 136 էջ, դիմանկ.:

537. ԿՈՍՍ. Խոնարի հերոսներ /Վահան Փափագեան.- Պէյրութ: Հրատ. Համալսարանականի հայր միութեան Պէյրութի մասնաճիւղի, 1950 (Տպ. Սարգիսեան եւ որդիք): Գիրք Ա. (Բ. Տպագրութիւն).- 95 էջ, նկ., դիմանկ

Բովանդ. Կարմիր կնիքը; Հայդուկ Լորթոն եւ իմ գրոյցը անոր հետ; Վոքշիկ Գալուստը; Սեւտիկնայ Բագիկը; Մատթէոսը; Մուշի Լեւոնը եւ Գարեգինը; Սուրհանդակները; «Թիմարս Հաճի»-ն; Մնջիկը; Նուիրում [1905-1906 թթ.]; «Կոմիտա Մարէ»-ն; Վարագայ «Պարոն Պետրոս»ը, Նիկօլը (Նիկօլ Օտապաշեան); Սիրանա Արամը; Պէնենց Սաթենիկը:

Գիրք Բ. Հրատ. Հ.Յ. Դ. վեթերաններու ֆոնտի թիւ 3 (Օմիպար փրէս).- 94 էջ, նկ.:

Բովանդ. «Ընփօ Տայօ»; Նաւուն փոքրաւորը: (Հին ֆէտայի մը պատմութիւն); Ոգմըցի Լաթօն (Ռաշօի Սիիրան); Պատուելի Գրիգոր; «Հատիկները»; «Խամաս» (Համասփիւռ Սիրօեան); Աղթամարի երկու սաները: («Շամիլ»ի պատմութիւն); «Ալաք» (Արմենակ Յոխիկեան); «Անառակ» խումբը; Ծիծանից Գուլամիրը; Մոկացի Գրիգոր; Շիրին; Կոտօի հաճին; Տէր Վարդան; Մոննիկ:

538. ՄԱԼԵՁԵԱՆ Վ. Ճամբուս վրայ: (Յուշաքաղ).- [Փարիզ], 1950.- 361 էջ:

Բովանդ. Ա.Օրագրէս էջեր: Ասպարէզիս ամենէն եղերական պահը [1896թ.]; Հրաշքով ազատեցալ [1915թ.]; Կեանքիս երկու ծայրերը; Փշոտ էր ճամբան; Երկու թուականներ [1913թ. 13 հունվ.- 1915թ. 2 մայիս]; Քաղաքական դրուագներ; Մեր գողգոթան; Իր տարագրութեան օրագրէն [1915-1919թթ.]:

539. ՄԱԼԽԱՍ Ճամբուս վրայ: Հտ. Ա.- Նիւ-Յորք, 1950.- 607 էջ:

Բովանդ. Ապրումներ: Հտ. Բ. Դէպի Երկիր; Ուրանց; Նշանաւոր դէմքեր; Յեղափոխութեան շրջան; Կեցանի Մուսաբէկի տէնօրը; Հանդիպումներ եւ դէմքեր: Վարդան Մուրատ Ասլանեան; Խումս էյնաթեան; Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծուլարանները; Սիքայէլ Չաթալեան (Պուլկարացի Սարգիս); Ես ու իմ առաջին. Տէրսին:

540. ՄԿՈՒՆԴ Տ. Ամիտայի արծագանքները: [Հտ. Ա].- Նյու-Ճերզի, 1950.- 584 էջ, նկ. 4 դիմանկ., 1թ. գունավ. նկ.:

Բովանդ. Մեր օրերու կյանքէն 1891-1895; Տեղեկագիր Տիգրանակերտէն, Տիգրանակերտցի մը; Կո-հանութեան; 635 նահատակներն Պէզվանու ծորին մէջ; Կոտորած հայութեան կարելոր դէմքերուն: [Անվա-րդեց 3ովհաննէս Երեցեան:

541. ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՅՈՒԹԵԱՆ: 1890-1950 /Հրատ.՝ Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի.- Բոստոն, 1950 (Տպ. «Հայրենիք»).- 636 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Հ. Յ. Դ. Գերագույն մարմնի խօսքը /Հ. Յ. Դ. Բիւրո; Հ. Յ. Դ. վաթսուամեակի առթիւ; Հայոց փոխութիւնը /Գրեց՝ Գ. Գիւլալեան; Հ.Յ. Դաշնակցութեան ծնունդը եւ հիմնադիրները: Հիմնադիր երրորդ սկզբունքների եւ կազմակերպական ձեւի հիմնաւորումը /Գրեց՝ Ս. Վրացեան; Հ. Յ. Դաշնակցութեան նութիւնը: Ընկերավարութիւն; Անկախութիւն; Ժողովրդավարութիւն; Ազգ եւ Հայրենիք; Դաշնակցութիւն;

Ազատութիւն /Գրեց՝ Վ. Նաւասարդեան; Կուկունեան արշաւանքը; Բանկ Օթոման /Ս. Վրացեան; Փետ-րուար 18: Բոլշեւիկ-քեմալական եղբայրութիւնը; Հայաստանը բոլշեւիկյան լծի տակ առաջին օրերը; Ընդ-վզումը եւ յաղթանակը; Ի՞նչ տուեց մեզ փետրուար 18-ը /Գրեց՝ Յ. Իրագեկ; Ջրոյց Համայնքավար բարեկամի մը հետ /Գրեց՝ Օհան Ծովեցի; Անձինք նուիրեալք: Մարգար վարժապետ; Չաթօ եւ Շէրօ; Արմենակ Դազարեան -Հրայր Դժոխք; Նիկոլ Դուման; Յուշեր անցեալից: [Ս. Դումանի մասին] /Գրեց՝ Յ. Արդուբեան; Գեղամ Տէր-Կարապետեան (Տատրակ, Ասողիկ) Սիմոն Շիսեան, Յարութիւն Շահրիկեան, Յոնան եւ Հորտանս Դաթեան; Կարօ եւ Մարօ (Արիստակէս Ջօրեան եւ Մարիամ Մակարեան); Սերոբ Աղբիւր; Անդրանիկ; Տիգրան Տէրոյեան (Վազգեն) Վարդգէս; Բաբէկն Սիւնի; Արտաշէս Անդրեասեան (Սուրեն); Արտաշէս Միսաքեան; Խաչիկ Գնունի (Շահէն); Եգիպտացի [Արտաշէս Դեւեան]; Գուրգէն (Բաղ-դասար Մալեան); Խան (Բարսեղ Թիրաքեան); Արմենակ Լեւոնեան; Արմենակ Օխիկեան; Ռուբէն Դասար Մալեան; Լեւոն Թադէոսեան (Պապաշա, Չոփուռեան); Սիւսանթօ; Դանիէլ Վարուժան (1884-1915); Ջարդարեան; Լեւոն Թադէոսեան (Պապաշա, Չոփուռեան); Սիւսանթօ; Դանիէլ Վարուժան (1884-1915); Ավետիս Ահարոնեան; Սիքայէլ Վարանդեան; Գայլ Վահան (Սիմաս Տոլպաշեան, Դրախտ); Թուման Թու-մեանց (Թորգոմ) /Գրեց՝ Արամ; Վաղարշակ Բաղդասարեան (Կայծակ); Արամ Մանուկեան; Վանի իշխան (Նիկոլ Պօղոսեան); Փրոֆ. Ա. Խաչատրեան; Աբրահամ Գիւլխանդեան; Բժ. Համօ Օհանջանեան; Նիկոլ Աղբալեան; Համազասպ Սրուանձտեան; Խաչատուր Կարճիկեան (1882-1918); Արշակ Ջամալեան; Աւետիք Շահխաթունեան; Ռաֆայէլ Երեցեան /Ա. Աբրահամեան; Գեորգ Խատիսեան; Սիիրան Թերլէմէզեան; Վահան Խորէնի; Վահագն Տաթեւեան; Ալեքսանդր Խատիսեան; Արամ Երկանեան; Ստեփան Ծաղիկեան /Գր.՝ Ամիրեան; Սաթենիկ Օհանջանեան; Ներսէս Խաչատուրեան (Ներսէս Խաչատուր); Թովմաս Եւլալեան /Տիրան Հ.Յ.Դ. ընդհ. շողովները; Ահաբեկումներ; Հ.Յ.Դ. մամուլ եւ հրատարակութիւններ: Ցանկ /Սահակ Տէր-Թովմասեան]; Հ. Յ. Դաշնակցութեան հրատարակութիւններ: «Դրօշակ»-ի մատենաշար; «Յուսաբեր» մատենաշար; «Հայրենիք» հրատարակութիւններ; «Դրօշակ»-ների բովանդակութիւնը (1891-1914), (1925-1933):

542. ՄԵՐՈՐԵԱՆ Մ. (Մուշեղ եպիսկոպոս) Հայաստանի անկախութեան առիթով.- Գահիրէ, 1950.- 90 էջ:

543. ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿ (1890-1950) /Կազմ.՝ Ս.Վրացեան.- Պոսթըն: Հրատ. Հ.Յ.Դ. Ամեր. կեդր. կոմիտէի, 1950 («Հայրենիք»).- 264 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Երկու խօսք; Մանկութեան յիշողութիւններ /Գրեց՝ Ս.Ջաւարեան; Յիշողութիւններ ութու-նական թուականներից /Գրեց՝ Ս. Ջաւարեան; Բեկորներ իմ յուշերից /Գրեց՝ Քր. Սիքայէլեան; Հայրենասերի միութիւնը: (Առնուած Հ.Յ.Դ. Դիւանից) /Գրեց՝ Բժ. Սիք. Ջալեան; Անցեալ դէմքեր /Գրեց՝ Ալ. Շիրվանզադէ; Նոր էջեր: Սասունի կոմիտէ: (Առնուած Հ.Յ.Դ. Դիւանից); Հ.Յ.Դ. մանիֆէստը: (Հրատարակուած Հ.Յ.Դ. կազմութենէն յետոյ, 1890-ին); «Դրօշակ»-ի առաջին համարի խմբագրականը: «Հայ յեղափոխականների կազմակցութիւն»; Մայիս, 1891 թ., Ներսէս պատրիարքի նախագիծը; «Դրօշակ»-ի երկրորդ համարի խմբա-դաշնակցութիւն»; Մայիս, 1891 թ., Ներսէս պատրիարքի նախագիծը; Փետրուար, 1892 թ., Ծրա-գրականը: Սեպտեմբեր, 1891թ., «Դրօշակ»-ի երրորդ համարի խմբագրականը: Փետրուար, 1892 թ., Ծրա-գիր Հ.Յ. Դաշնակցութեան կազմած 1892թ. ընդհանուր ժողովում; Ֆեդայական գործունէութիւնը /Գրեց՝ Ա. Վռամեան; Սենք եւ մեր հակառակորդները: (խմբագրական «Դրօշակ»-ի, 1899, հոկտ.) Ոճրագործը գահի վրայ /Գրեց՝ Է. Ակնունի; Արթին փաշա Տատեան /Գրեց՝ Արամ Աշոտ; Հ.Յ.Դաշնակցութեան տասնամեակը (1890-1900) /Գրեց՝ Քրիստ Սիքայէլեան; Հայկական Կարմիր Խաչ: (Հ.Յ. Դաշնակցութեան 10-ամեակին առթիւ) /Գրեց՝ Ռոստոմ; Մակեդոնական շարժում /Գրեց՝ Ռոստոմ; Քանաքեռի բլրի վրայ /Գրեց՝ Ս. Վարան-դեան; Դաշնակցական տիպարը /Գրեց՝ Նիկոլ Աղբալեան; Կազմակերպական ընկերը /Գրեց՝ Ականատես Ռոստոմ; Նիկոլ-Դուման /Գրեց՝ Անդրանիկ; Նամակ «Դրօշակ»-ին /Գրեց՝ Իլգէ Ֆրապան; Արամ Արամեանի նամակը բանտէն: Կարինի բանտը, 30 յուլիս, 1896 /Թաթուլ; Գ. Խաժակի նամակը; Ազատութեան ոգին /Գրեց՝ Ղարիբ (Ալ. Ահարոնեան); Նուէր Դաշնակցութեան տասնամեակին: [Բանաստեղծութ.] /Գրեց՝ Հայ Գուսան (Ա. Իսահակեան); Բանտարկելոց հառաչանքը /Գրեց՝ Հաճի Գալուստ Արիանեան; Աքսորի մէջ: [Բանաստեղծութ.] /Գրեց՝ Ժենիա (Ջարուհի Տէրոյեան); Հողին ձայնը: [Բանաստեղծութ.] /Գրեց՝ Սիւսանթօ; Հայկական Հարցը եւ բարենորոգումներու երրորդ շրջանը /Գրեց՝ Յարթ. Շահրիկեան (Ատոմ):

544. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ Մ. Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութիւն.- Գահիրէ, 1950 (Տպ. «Յու-սաբեր»).- Հտ. Բ.-133 էջ, դիմանկար:

Բովանդ. Սահմանադրական Թուրքիան եւ հայութիւնը; Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը եւ Կիլիկիա; Դաշ-նակցութիւնը Իրանի ազատագրական շարժման մէջ; Ցարական ռեակցիան եւ «Դաշնակցութեան» Դատը

545. ՓԱՓԱՋԵԱՆ Վ. Իմ յուշերը: Բ. /Բժիշկ, Կոմս .-Պոսթըն, 1950 (Տպ. «Հայրենիք»): Հտ. Ա.- 600 էջ:

Բովանդ. Չօն Հայ յեղափոխական դաշնակցութեան 60-ամեակին; Մաս առաջին. Ինչպէս յեղա-փոխական դարձայ Հնչակեան կուսակցութեան մէջ; Յեղափոխական թոյնին մէջ [Ալեքսանդրապոլում]; Առաջին գործօն քայլեր; Ալեքսանդրապոլ, առաջին գործօն մասնակցութիւնս; Յեղափոխական հնոցը;

խնամիրութիւնը; Պարլամենտում Տարօնի պատգամաւորին հետապնդելիք նպատակները; Ժողով քաղաքական ուղեգծի մասին; 1909-ի սկիզբները; Գլ. 2. Տեր Մուշեղի տեղեկութիւնները եւ բերած նա- մակները; Թելադրութիւն վարչական բաժանման; Թելադրութիւն կազմակերպական ձեւերի մասին; Թելադրութիւն ղեկավարութեան թեկնածուների մասին; Տեր Մուշեղի վերադարձը; Պետքական եւ անպետք հերոսները; Դաշնակցութեան հիմնադիրների հեղինակութեան գաղտնիքը; Մանուկը Ջէնալի Արտահանի շրջանը եւ Զաւի Նազիկ; Ջէնալը Կարսում; Մասն երրորդ. Գլ. Ը. Սեւ ճանապարհը; ՏՆԵՆ բաժնուիւս եւ դէպի Էրզրում; Եղիշէ Թոփչեանի հետ ճանապարհին; Էրզրում Սարգիսի հետ; Սեդրակ Էֆենտիւն; Գլ. Թ. Տրապիզոնում; Թուրք սպայութեան համեմատութիւնը այլ սպաներու հետ; Պոլսոյ նաւահանգստում; Մասն չորրորդ. Վիշապի որկորում; Գլ. Ժ. Նաւամատույցը եւ դիակները; Թոքաթեանի խնամքը եւ Պիթիսի Մուշեղը; Վճռական առաւիտը; Գլ. ԺԱ. Ռոտոսթո տանող նաւամատույցում; Նաւին Բժ. Մալաթեան եւ գործերի ընթացքը; Ռոտոսթոյէն հեռանալը; Գլ. ԺԲ. Եւրոպական խաղերը Բալկաններում փաշա; Պոլսի վերագրաւումը եւ Սահմանադրութեան վերականգնումը; Գլ. ԺԳ. Զիասթափութիւնը Սահմանադրութեան վերականգնումէն ետք; Ատանայի ջարդը; Եաղուպի առաջարկը; Կանայք եւ անոնց միտքը եւ մտայնութիւնը Պոլսում; Ազգասէրների եւ հայասէրների բախումը; Նոր սերունդի ներխուժումը Գլ. ԺԵ. Մելոյին հետ սրճարանում; Վանեցիներու երկու խաւեր; Նիւթական նեղութիւն եւ Մելոյին դարմանը; Բալդոզը; Մելոյի եւ Մուշեղի հետ միեւնոյն բնակարանում; Գլ. ԺԶ. Զաւարեանի տեսակէտը Ռուսիոյ մեր տեղատուութեան մասին; Մտահոգութիւն Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի մեր մակընթացութեան մասին; Ընկերավարութեան թափանցումը Վանէն Տիարպէիքի եւ Երկիր; Տիարպէիքի անցյալէն; Անոր մտայնութիւնը 1909-ին; 1909-ի եզրակացութիւնը եւ Ը. Ժ. հանդիմանութիւնը:

552. ՏԵՐ-ՄԻՆԱՍԵԱՆ Ռ. Զայ յեղափոխականի մը յիշատակները /Ռուբէն.- Լոս-Անճէ- լըս, 1951 (Տպ. Զորիզոն)
Զտ. Գ. Տարօնի աշխարհը (1906).- 459 էջ:

Բովանդ. Իմ մուտքը Տարօն; Գլ. Ա. Վարչական-կուսակցական բաժանումներ՝ Բարձրավանդակի շրջան; Դուրանի շրջան; Գլ. Բ. Ռահմիդարներ: Պետրոս եպիսկոպոս եւ Ալեքսան Կեմիկցի; Զերեբներու ջարդը; Զոգեւորականներու դերը; Զայրիկը, Զայրիկի աշակերտները; Կաթոլիկ եւ բողոքական հոգեւորա- կանները; Աշխարհական քարոզչութեան շրջան; Այցելումներ Կովկասէն; Միւրոյի Գասպարի տունը եւ Մուսա Ժողովրդի հոգեբանութիւնը 1891 թուականներուն; Տամատեանը; Դուրանի ժողովրդի դիմադրական դէպ- քեր; Խարապալարի դիմադրութիւնը; Կուլակի դէպքը; Շիրվանշեյխի դէպքը; Փոստի թաւանը, Զերկերտի, Զըզըլղաշի, Գըվարսի, Անձնուտի, Ավգուտի դէպքերը; Երեք գիւղերու դիմադրութիւնը եւ Տատրագոմի կռիւները; Գլ. Դ. Բարձրավանդակի շրջանը 1891 թուականին; Ազատ Սասունը; Բիւնի կռիւները; Եօթն Դգալի կռիւ, Սպաղանքի, Գեալու կռիւ; Յեղափոխութեան մուտքը; Կառավարութիւն եւ Սասուն; 1892 թուականը; Առաջին յարձակումը Սասնոյ վրայ; Գիւլեգանմանի, Գեալիեմուրի, Ալիանցոյ Եւգեալու դէպքերը; Զազոյի Գայմագամը; Սպաղանքի Աղբի, Խոճոճվանքի; Սք. Աղբիկի դէպքերը; Զաւի Ֆայիմի նահանջը; Խոճոճվանքի, Եղկարթի եւ Խնձորեսկի կռիւները; Փսանքի եւ Բալակցոց ապստամբութիւնը, Սք. Աղբիկի դէպքը եւ Շուշնամերիկի կռիւ; 1893 թուականը. Տամատեանի ձերբակալութիւնը եւ հե- թուականը. Սասնոյ առաջին ապստամբութիւնը; Մուրատ; Կառավարական յարձակում; Իշխնձորի, Սատա- ճակատները; Սասնոյ ճնշումը; Գլ. Ե. Սասունը՝ ճնշումէն վերջ; Արձագանքները Եւրոպայի մէջ; 1894-95 թուականները; Քննիչ յանձնախումբեր եւ կառավարական հանրագրութիւններ; Շէնիկի ցոյցը; Թաթուլ; Գեորգի փախուստը բանտէն; Մուրատի դատապարտութիւնը; 1895-97 թուականները. Դաշնակցութեան մուտքը Սասնոյ մէջ; Գործիչներ՝ Ռոստոմ, Թաթուլ, Տուրբախ, Զալլաթ; Աբո; Զնչակեան կուսակցութիւն; Վարդան Վարդապետ; Եւրոպական քննիչներ; Ընդհանուր կոտորածներ; Դուրան բարձրավանդակի հանգստութիւնը; Սղերդի Բիթլիսի ջարդերը; Խնուսի եւ Բոզանլիսի գաւառները; Տարօնի շրջակայ միւս նահանգները; Գլ. Զ. Ախլաթ գաւառը 1895-1897-ին. Սերոբ-Աղբի; Սոխորդի կռիւ; Ախլաթի կռիւները; Գուրգենի գալուստը Ախլաթ; Սերոբի եւ Գուրգենի գոծունեութիւնը; Ախլաթի կռիւները; Սասուն; Քոփի, Խաթալիկի կռիւները; 1898-99 թուականները. Բաթշէնի կռիւ; Մուշ-Սասունի վիճակը, Ցրոնքի կռիւ եւ Գուրգենի մահը; Կորիւնի ահաբեկումը Կարապետ վարդապետի; Անձնական մրցակ- ցութիւններ փիթարցիներու մէջ; Արմենակ միջնորդ; Գեորգ Զաւուշի հօրեղբոր սպանումը; Գեալու դէպքը եւ Սերոբի գլխատումը; Գլ. Է. Տագնապը Սերոբի մահէն վերջ Դուրան բարձրավանդակի եւ Սալմոյ Զորի մէջ; Սերոբի գինւորները; Մօտկանցի Սիմոն; Դատուանի կռիւ; Նադօն, ճարտարը, Մուշեղը, Բալաբէխ

Կարապետը, Առիւծ Աւագը, Զուլումաթը; Գործելակերպի տարակարծութիւններ եւ ղեկավարի փնտրտուք; Ժողովրդական-յեղափոխական հոսանք. Արմենակ (Զրայր, Դժոխք); Ֆետայական գինւորական հոսանք. Գեորգ Զաւուշ, Սպաղանց Մակար; Անդրանիկ; Դէպքեր 1899-1900 թվականներուն. Սպաղանց եւ Մակարի կռիւ; Գեորգի սք. Յովհաննու կռիւ; Սեյդո Պօղոս եւ Վարդան; Գեղաշէնի Աւոյի սպանումը; Գեորգի Մագրայի կռիւ; Սպաղանքի ք. կռիւ; Բղարե խալիլի գլխատումը; Բերդակի կռիւ; Գեորգի եւ Զամբարձումի Մուշ մտնելը; Պնավի կռիւ; Ժողովրդական հոսանքատութիւն 1901; Օրթոտքութիւն; Պոթթիւններ; Շէնիկի ժողովը; Արմենակ կը հեռանայ; Դէպքեր. Բերդակի, Տատրագոմի, Մարնիկի կռիւները; Մոկունքի Շերիֆ աղայի սպանութիւնը; Գեալու կանանց ցոյցը; Կուրաուի կռիւ; Նորշէնի եւ Առաքելոց վանքի կռիւները; Գլ. Ը. Զրայրի աշխատանքները Ախլաթի մէջ եւ Վան մեկնումը; Զրայր եւ Վահան Դուրան բարձրավանդակում 1902-1904 թուականներին; Վերակազմութեան աշխատանքներ; Ներքին եւ քաղաքական կացութիւնը; Վահանը եւ ֆետայիներու հարցի լուծումը; Զրայր եւ Ժողովուրդի կազմակերպումը, վերաբերմունքը հանդէպ քիւրտերու, կառավարութեան թուրք պաշտոնեաներու; Գեորգի վերադարձը Վասպուրականէն; Թորգոմի խումբի Սասուն հասնիլը; Զինատար խումբեր; Մենակ եւ Բասենի գիծը; Երեսանի գիծը, քղեցի Պօղոս եւ Երկաթ; Սասունի վիճակը եւ ֆետայիները; Գլ. Թ. Սասնոյ երկրորդ ապստամբութիւնը՝ 1904; Ընդհանուր կացութիւնը եւ ոյժերի կշռումը; Փոթորիկի սկիզբի դէպքերը; Խիւսն- քի, Յունանի, Տափիկի եւ Մուշի; Փետրուարին Խիւսնքի եւ Տալվորիկի ճակատները, միջնորդութիւններ, Լլաճկանի կռիւները; Կառավարական յարձակումը. Զիւսիսային ճակատը ապրիլ 1-2; Շէնիկի կռիւ; Ապրիլ 12-ը; Սէմալի եւ Ալիանցոց կռիւները եւ Զրայրի մահը՝ Ապրիլ 13; Մերկերի եւ Գրե Բոլի, Խշխնձորի, Գելիէ Գուլգանի կռիւները (ապր. 14-22); Ալուչակի համախմբումը ապրիլ 22-ին; Ապստամբերու ցրումը; Գլ. Ժ. Մուրատի նահանջը ժողովրդի հետ; Քոփի կռիւ; Սասնոյ վերջին կռիւները; Վահանի մահը; Մշոյ դաշտի կռիւները; Բերդակ, Սկրագոմ, Ալիգլուն, Դրմերտ, Կուրաու, Գոմեր, Դերգեվանք, Գոմս; Մուրատի վերա- դարձը Վասպուրականէն; Կուրաուի եւ Շեյխ Յուսուֆի կռիւները; Մուշ քաղաքի եւ Դաշտի դրութիւնը; Զրայրի ուղղութեան յաղթանակը; Ֆիտայիներու հեռացումը; Սեպուհը Ախլաթի մէջ; Շամիրամի կռիւ; Դատուանէն դէպի Աղթամար; Գեորգի եւ Կորիւնի վերադարձը; Կժուակի կռիւ; Գլ. ԺԱ. Դրութիւնը Գեորգի եւ Կորիւնի վերադարձէն յետոյ; 1904-1905 թուականը. Կառավարութիւնը, դաքիլաթները, քրդերը, հայե- րը; Զենքերու հավաքում; Մառնիկայ լեռան հաւաքոյթը; Կորիւնի աշխատանքները; Գեորգի այցելու- րը; Զենքերու հավաքում; Շիրկով, կազմակերպութեան որոնումներ; Խնուսի ահաբեկումը; Կո- թիւնները; Նպաստներու բաշխում; Շիրկով, կազմակերպութեան որոնումներ; Խնուսի ահաբեկումը; Գեորգի մեկնումը; Գեորգի գործերը 1905-ին, Պայքարը զաքիլաթներու դէմ; Փեթարի աղայի պատիժը; Առուառիւնջէ բէկը; Գոմսի պայքարը; Ալիջանի կռիւ; Ընթացքը քիւրտերու հանդէպ; Ընթացքը Կառավարութեան դէմ; Առադի կռիւ; Խարցի կռիւ; Արգավանքի կռիւ; Առուառիւնջի կռիւ; Տեռորներ; Գեորգիի ամուսնութիւնը; Զաւրիւն Մուշի մէջ; Ժողովրդի վիճակը 1905-ի վերջերը; Գլ. ԺԲ. Մշոյ դաշտում 1906-ին, Գըրգուռլէն միջնէն Շամբ; Մուշաղշնցիներու այցը; Շամբի խուզարկութիւնը; Յակօն; Ովասիսի Գործերը; Արտոնքի մէջ; Խուրթայ սարերուն վրայ; Խըվնէր գիւղը; Դէպի Դրմերտ; Դրմերտի մէջ; Դէպի Ցրոնք; Երեք օր Ցրոնքում; Էլօն; Մըխիկը, Խուշօն եւ Շուշան; Դէպի Ալիջան, դէպի Խոփէր, կամուրջի դէպքը, Կարունէնում; Նամակ բանտէն; Փեթար, Դըզըլաղաշի անտառը, Գեորգի կողքին Գլ. ԺԳ. Ֆետայիները եւ անոնց կեանքը; Երկապառնութիւն ֆետայիներու միջեւ; Սպաղանց Մակարի եւ ընկերներու դատա- տանը եւ գինաթափումը:

553. ՏԵՐ-ՄԻՆԱՍԵԱՆ Ռ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ Ա. Զայ յեղափոխականի մը յիշատակները /Ռու- բէն եւ Երկաթ.-Լոս Անճէլըս, 1951 (Տպ. Զորիզոն):

1952

554. ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆ Ա. Պատմութիւն Եւրոպիոյ հայոց: Տեղագրական, պատմական եւ ազգագրական տեղեկութիւններով /Զամադր.՝ Արշակ Ալպոյաճեանէ.- Գահիրէ: Զրատ. Նիւ Եորքի Եւրոպիոյ կրթասիրաց միութեան, 1952 (Տպ. Նոր Աստղ).- 1858 էջ.- Ցանկ յատուկ անուններու էջ 1-105 (Նոր էջագիր.)
Բովանդ. Ե. Քաղաքական կեանք: Եւրոպիոյ հայոց մասնակցութիւնը Գլ. ԺԶ-ԺԸ. Դարերու հայկական շարժումներուն; Բարենորոգմանց ականաւորութիւնը; Սկստիչ Փոթթուգլեան՝ Նախակարապետ Եւրոպիոյ հայոց զարթօնքին; Զայ եւ թուրք յարաբերութիւններ 1870-էն առաջ եւ յետոյ; Եւրոպիոյ մէջ «յեղա- փոխական» եւ հրոսակային գործունեութիւններ; Թոգատի արիւնահեղ դէպքը Եւրոպիայում: Եվրոպիա, 1894; Եւրոպիոյ դէպքը: Կ. Պոլիս, 22 հոկտ. 94/Կային; Երկրորդ արիւնահեղ դէպքը Եւրոպիոյ մէջ: 15 մարտ 95; Զ. Զայկական խնդիրը լուծելու թրջական մեթոտներուն կիրառութիւնը Եւրոպիոյ մէջ: Զամիտեան պատուհասները; 1908-ի Օսմ. Սահմանադրութենէն վերջ; Ընդհանուր պատերազմի շրջանին եւ մանաւանդ 1915-ի աղետալի տարւոյ դէպքերը:

ճակատամարտը; Սանտուլիի ճակատամարտը. Գերիներու սպաննումը; Էտիեմ փաշայի գործունեութիւնը; Զաշտուքեան ծեռմարկը եւ պայմանները; Պատերազմի հետեւանքները:

562. ՄԵՐ ԳԱՂԱՓԱՐՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ: Ռանկավար Ազատական կուսակցութեան միութեան Երեսնամեակին առիթով: (Խմբագրականներու շարք «Նոր օր»-ի. 23 հոկտ 1951-15 յունուար, 1952).- Fresno, 1952 (Տպ. «Նոր օր»-ի).- 71 էջ:

Քովանդ. Արմենական կուսակցություն; Վերակազմեալ հնչակեան կուսակցություն; Հայ Սահմանադրական Ռամկավար կուսակցություն; Ռ.Ա.Կ.-ի յեղափոխական ժառանգությունը; Գրական ու մշակութային ասպարեզին վրայ; Միութեան նշանակությունն ու դերը; Ռ.Ա.Կ.-ը Հայկական պետութեան հանդէպ; Ռ.Ա.Կ.-ը Սովետ Հայաստանի հանդէպ; Ռ.Ա.Կ.-ը եւ Հայկական Դատը; Ռ.Ա.Կ.-ը եւ գաղութահայ ինքնապահպանումը:

563. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ Ա. Հայաստանը դաշնակներու օրով /Վկայութեամբ Ռուբէն Դար-
բինեանի.-Պէյրուս-Լիբանան, 1952.- 16 էջ:

564. ՍԷՖԵՐԱՆ Մ. Հնչակեան մատենան 1887-1952.- Պեյրուք-Լիբանան: Հրատ. Ս.Դ. Հնչ. կուսակցութեան Լիբանանի շրջանի պրօպականտի դիւանի, 1952 (Տպ. Կ. Տօնիկեան).

Պր. 1. Ինչու՞ եւ ինչա՞տ էս հիմնուեցաւ Ս.Դ. Հնչակեան կուսակցութիւնը.- 20 էջ, նկ.:

Քուլանդ.՝ Հայկ. խնդիրը (եւ 16-րդ, 61-րդ յօդուածները); Թուրքիան ինչու՞ կը հաւածէր հայերը; Ընդդիմադրական տրամադրութիւններ; Հնչակեան հիմնադիրները; (Ընկ. Լ. Խան-Ազատի յուշերէն); Եզրակացութիւն:

565. ՍԻՏԱԼ Կ. Հայաստանի լուսափառ արևածագը և Վրացյանի մարող ձեթի ճրագը.- Թեհրան: Վերահրատ. Իրանահայ մշակութային կազմակերպության, 1952 (Տպ. «Վերածնունդ»).- 35 էջ:

Բովանդակ. Բազմաթիվ ականատեսներ Հայաստանի վերելքի; Պրն. Վրացյան հակասությունների ցանցում; Հայ Ժողովուրդն առանձին և ապա սովետների վարչաձևի ներքև; «Դրսի Հայաստան»-ի ստեղծման ջանքերը; Սանժարձակ մեղադրանքներ և զրպարտություններ; Հալածանքների և սարսափի առասպելների երկրորդ տպագրությունը:

566. ՏԵՐ-ՄԻՆԱՍԵԱՆ Ռ. Հայ յեղափոխականի մը յիշատակները /Ռուբեն.- Լոս-Ան-ճեֆիս, 1952 (Տպ. Հորիզոն).

[illegible]

Բովանդ. Մեր մեծ երրորդությունը [Բր. Միքայելեան, Ս. Զավարեան, Ռոստոմ] /Ս. Վրացեան; Գարիգի
Յ.Յ.Դ. ուսանողությունը: (Թուրքիա յուշեր) /Կ. Համբարձումեան; Յ.Յ. դաշնակցությունը Եւրոպայի մէջ
դաշնակցությունը Գարիգի շրջանին մէջ (1923-էն մինչեւ 1925 /Յրանտ-Սամուէլ; Յ.Յ.
կեանքը Գերմանիոյ մէջ /Ա. Աբեղեան; Յ.Յ. դաշնակցությունը Հարաւային Ֆրանսիայի մէջ: (Հում միւթեր
լաւտնութեան համար) /Յ.Յ. շրջ. կոմիտէ: Յ.Յ. դաշնակցությունը Մարտիկի նախկին գաղութին մէջ /Կրթ.
թանգարանին մէջ) /Ը. Նարդունի; Վկայութիւններ եւ խորհրդածութիւններ /Սկստիչ Պարսամեան; Ընկերա-
վարական միջազգայինը եւ Յ.Յ. դաշնակցությունը /Վահան Համբարձումեան; Երէկ եւ այսօր: (խորհրդա-

Բովանդակ. Ձեթունի հայ բնակչությունը; Նոր յաղթական պատերազմներ: Չուգուր-Յիսարի գրաւումը; նտրոնի պատերազմը եւ գրաւումը; Էէնի ճէ-Գալէի պատերազմը; Կապանի մեծ ճակատամարտը; ռնուզի ճակատամարտը եւ հայոց նահանջը դէպի Ձեթուն; Պատերազմը Ձեթունի շուրջ: Եգիպտերի

մեկնիմ Պարսկաստան; Կազմակերպութեան մեթոդները Պարսկաստանի մէջ; Ապակեմտրոնացում; Հայ-Ասորի համագործակցութիւնը; Յեղափոխական նպաստները; Սոսին հրացանը; Ատրպատականի կեդր. Կոմիտեի կողմէն; Սալմաստի եւ շրջաններու անցեալէն; Դերիկ վանքի կռիւները; Յաջորդական զինատար Վարդան, Նիկոլի, Դերիկի կռիւ, Պետոյի Աւետիսեանի եւ Մարտիկի խումբերու նահատակութիւնը, անոր բարոյական եւ գործնական արժէքը; Շարուն; Մահլամ զիւղի գործունէութիւնը 1899-էն 1904; Գլ.ԺԴ. Սալմաստի գործիչները; Սամսունը, Սարգիսը; Կ'երթամ Խոյ; Մալխասը; Վերստին Թաղէի վանքը, բժիշկ Ռուբէնի հետ:

567. ՏԵՐ-ՄԻՆԱՍԵԱՆ Ռ. Ա. Հայ յեղափոխականի մը յիշատակները./Արամ-Ռուբէն.- Լոս-Անճելըս, 1952 (Տպ. Հորիզոն)

Հտ. Բ. Դէպի Երկիր (1904).- 424 էջ:

Բովանդ. Արամի յուշերը. Վանում (1905 եւ 1906թ.): Դէպի Կովկաս; Ռուբէնի յուշերը: Դէպի Վան: Գլ. Ա. Վասպուրականի աշխարհագրական, ընկերային եւ քաղաքական պայմանները; Գլ. Բ. Վասպուրականի յեղափոխական երեք կուսակցութիւնները-արմենական, հնչակեան, դաշնակցական; 1896 թուականէն գոյութիւն ունեցող դրութիւնը Վանի եւ գավառներու կոտորածները (1896) Գլ. Գ. Ավետիսեանի, Մարտիկի եւ Պետոյի խումբերու նահատակութիւնը; Վազգէն Տերոյեանի եւ Վարդանի գործունէութիւնը Վասպուրականի մէջ; Վանի «պստիկ» կռիւները (1896); Քաղաքական-ընկերային ուժերու դասաւորումը; Յեղափոխական շարժումներու արդիւնքները եւ դաշնակցութեան գերակայութիւնը: Գլ. Դ. 1896-1903-ի շրջանը; Վազգէնը, Վարդգէսը, Վարդան-Շահպազը; Իշխանի մուտքը Վան; Իշխան Լեռնապարի մէջ; Աղթամարի կռիւն եւ Արսէն վրդ-ի սպանութիւնը; Ղարաբաղի ազդեցութիւնը Վասպուրականի վրայ; Դրամատիքութիւն եւ յեղափոխութիւն; Ի՞նչ է յեղափոխութիւնը; Գլ. Ե. Շամի եւ Լեռնապարի կուսակցական կազմակերպութիւնը 1905-ին; Արմենական մտավորականներու դաշնակցութեան մէջ մտցնելու հարցը; Համազասպ Բաղ-էջեան; Դէմքեր Շամի ղեկավարներէն; Տիգրան, Թէոս, Ալէս, Արմենակ, Յարութիւն, Հաջի, Դեւոնդ Մելո-յեան; Գլ. Զ. Լեռնապարը; Աղթամարի ժողովը; Կազմակերպական աշխատանքներ Կարկառ, Սպարկերտ, Ընծիոր, Խիզան, Մամուռնը; Պրօքնի ղեպը; Կեցանի ղեպը; Որիզայ Խաչոյի հարցը; Իշխանի Վանէն; Դէպի Աղթամար; Վան-Տոսպը՝ անկիւնաքար Հայաստանի վանքին; Աղթամարէն Ախլաթ; Հանդի-պում մը Սորբի Կապանի մէջ; մինակ՝ Նեմրութի լանջերին:

568. ՏԵՐ-ՄԻՆԱՍԵԱՆ Ռ. Հայ յեղափոխականի մը յիշատակները /Ռուբէն.- Լոս-Անճելըս, 1952 (Տպ. Հորիզոն)

Հտ. Ե.- 432 էջ:

Բովանդ. Մասն առաջին. Գլ. Ա. Վանայի ընդհանուր ժողովը (1909); Ջաւարեանի տեսակետը ռուսա-ական յեղափոխութեան մասին; Տեսակետները Թուրքիոյ մասին; Վարժապետներու ժամանակը եւ մար-դանուբը, Տոնովօ, Սերբիա, Ատա կալա, Օռնովա, Բուդապէշտ; Լազարեւիչները եւ անոնց օգուտը Հայաստանի համար; Գլ. Գ. Ժնեւի կեանքը (1903) Մասն երկրորդ. Խմբ. Մուշեղ (Սասունցի) Աւետիսեանի յուշերը /Գրի առաւ եւ խմբ. Արամ Սահակեան: Ռուբէնի մասին: Մուշ, Սասուն եւ Արարատեան դաշտ 1913-կռիւներէն; Մեր նահանջը Ռուբէնի հետ ղեպի Մանգլկերտ; Տաճկահայ գաղթականութեան տեղաւորումը րապետութիւնը Գլ.Ա. Հայաստանի եւ անկախութեան մասին ընթերցումները հայ հոսանքների մէջ; Թուր-քորմը Անդրկովկասի համար; Վրացիների եւ թաթարների վերաբերմունքը; Դաշնակցութեան պլատ-եւ նրա «թիկունքային քաղաքականութիւնը»; Անդրկովկասի երեք ժողովուրդների հակամարտութեան պատճառները; Փաստական դրութիւնների քաղաքականութիւնը; Պարտութիւն ճակատի վրայ; Հայոց 28-ը; Բանակցութիւններ թուրքերու եւ գերմաններու հետ; Համագործակցութեան նախագիծ բոլշեւիկների կազմը, 1919 նոյեմբերից մինչեւ 1920 ապրիլ; Անհասկացողութիւն թրքահայ եւ ռուսահայ զանգուածների ին կ. կոմիտէն; Վիճելի հողամասերու մարմինները; Գլ. Գ. Յարաբերութիւնները արտասահմանեան մար-դանուբների հետ; Բիւրոյի հետապնդած նպատակները եւ ստացուած օգնութիւնները; Կիլիկիա; Միջագետք; Մերը; Աղբրեջանի պահանջները Հայաստանի վերաբերմամբ, անոնց քաղաքական եւ ազգագրական հիմքերը; Աղբրեջանի գաղտնի գործունէութեան փաստաթղթերը: Գլ. Ե. Հայաստանի քառսը; Մտքերի կազմակերպումը; Մամուլը; Մարտական խմբերը, Միութիւնները; Յեղափոխական հասկացողութիւն եւ պետական հասկացողութիւն; Կուսակցութիւն, կառավարութիւն եւ ֆրակցիա; Գլ. Ե. Հայաստանի արտա-

քին քաղաքականութիւնը մինչեւ 1920 մայիս: Դաշնակցների հանդէպ; Պատուիրակութեանց դերը; Պոն-տոսի խնդիրը; Պարսկաստանի հանդէպ; Վրաստանի հանդէպ; Աղբրեջանի հանդէպ; Վարիշաղի դէպքերը; Տաճկաստանի հանդէպ; Ռուսաստանի հանդէպ; Յարաբերութիւնները Կօլչակի, Դեմիկիւնի եւ բոլշեւիկների հետ; Համագործակցութեան փորձեր բոլշեւիկների հետ (Շահումեան, Մակինցեան, Մելիքեան) Գլ. Ը. Ներքին հարցերը; Պարլամենտը եւ կուսակցութիւնը; Կուսակցութիւնը. Դրական եւ բացասական կողմեր: Լուսաւորութեան նախարարութիւն; Արդարադատութեան նախարարութիւն; Ֆինանսական, առեւտրական, արդիւնաբերական նախարարութիւն; Գիւղատնտեսական նախարարութիւն; Խնամատարութեան եւ աշխատանքի նախարարութիւն; Ներքին գործոց նախարարութիւն; Վերաբերմունք ղեպի քաղաքական հոսանքները; Վերաբերմունք ղեպի փոքրամասնութիւնները; Զինուորական նախարարութիւն; Գլ. Թ. Ապ-րիլ 1920: Խատիսեանի վարչապետութիւնը եւ ներքին անել վիճակը; Մասն չորրորդ. «Ֆեդայիները» /Կոստան Ջարեան; Ռուբէն եւ իր «Հայ յեղափոխականի մը յիշատակները» /Գրեց՝ Համաստեղ; Հայ յեղա-փոխականը; Կաղնին տապալեցաւ. /Գրեց՝ Արամ Սահակեան; Ռուբէն; Ռուբէն [Տէր-Մինասեան] մահուան առթիւ նամակ /Սուրէն քին. Բաբախանեան; Ափ մը մոխիր, արկղի մը մէջ.../Կարօ Գեորգեան; Ռուբէն /Բիւզանդ Կռանեան; Յուշեր /Գրեց՝ Մալխաս; Իմ առաջին հանդիպումը Ռուբէնի հետ /Էջմիածնցի; Հերոսի յիշատակին /Ալեք Փիլիպոս:

1953

569. ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍ ԶՈՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ և իր պատերազմները: Մասնակցութեամբ Անդրանիկի հայրենակից Գ. Կարինեանի.- Փարիզ. Հրատ. Յ. Թիւրապեան, 1953.-192 էջ, դիմանկ.

Բովանդ. Անդրանիկի կենսագրական գիծերը; Անդրանիկ Պոլսոյ մէջ; Անդրանիկ Պաթումի մէջ; Անդրանիկ Սասունի մէջ; Առաքելոց վանքին կռիւն [նաև՝ Գ. Չավուշի մասին]; Աղթամարի կռիւն; Տիլիմանի ճակատամարտը; Վանի հերոսամարտը եւ Տիլիմանի հերոսամարտը; Դարվանի ճակատամարտերը եւ ընդհանուր նահանջը; Պիթիլիգի գրավումը [նաև՝ Սմբատի մասին]; Անդրանիկ պաշարուած; Բանակը կը լքէ ռազմաճակատը; Դէպի Կարին; Կարսի մէջ; Դավադրութեան պոչը կը սկսի երեւիլ; Անդրանիկ կը մտնէ Կարին; Կարնոյ ընդհանուր վիճակը; Իշխանութիւնները Կարնոյ մէջ; Բերդերը; Մթերանոցը Ա. և Դ. Գուրդերը; Անգլիացի սպաները կը հասնին Կարին; Թուրքեր ու դավադրութիւնները; Թորգոմը կը մեկնի ճակատ; Պիթիլիգի գիծը; Իլիճայի ղեպը; Վեհիպ փաշայի նամակէն քիչ առաջ; Փակագծի մէջ; Վեհիպ փաշայի նամակը; Անդրանիկի պատասխանը; Վերջին ճակատամարտը; Զինվորական ժողովը; Անդրանիկ Ախալքալաքի մէջ; Անդրանիկ Ղարաբաղի մէջ; Անդրանիկ Ավարայրի դաշտին վրայ; Անդրանիկ Անդրա-նիկի մահը; Սուրը; Ժողովուրդը եւ հերոսականը; Հայրենիքի սերը /Գրեց՝ Ա. Ահարոնյան; Անդրանիկ /Գրեց՝ Սուրէն Պարթեւեան; Անդրանիկ: [Բանաստեղծութ.] /Սիւսանթո; Անդրանիկի հեռատեսութիւնը; Գարօ Փաստրմաճեանի խոստովանութիւնը; Պատմութեան համար: Կարինը, Վանը, Պիթիլիգը պահելու Անդ-րանիկ-Սմիթ ծրագիր մը /Լեւոն Կ. Լիւլէճեան; Շահեկան տեսակցութիւն զօրավար Անդրանիկի հետ; Զօր. Անդրանիկի յարգանքի խօսքը իր այն զինուորներուն, որոնք մինչև վերջ կանգնեցան իր կողքին եւ կերտե-ցին հայուն փառքը; Անդրանիկ և Հայաստանի պատվիրակները:

570. ԵՐԻՑԱՆՑ Մ. Երբ վրէժը չի յազենար...: (Դրուագ 1915-18-ի կեանքէն).- Փարիզ, 1953.- 353 էջ.- (Հայեր-Ա.)

Բովանդ. Գլ. Ե. Գողգոթայի պատկերներ; Գլ. ԺԸ. Փախուստի մը հետեւանքները:

571. ԹԱԳԻՈՐԵԱՆ Գ. Գորշ գայլը կատողեր էր: 1915. վկայութիւններ եւ տպաւորու-թիւններ: (Նշոյլներ անհետացող մեր աշխարհէն).- Գահիրէ, 1953 (Տպ. «Յուսաբեր»)- 424 էջ:

Բովանդ. Բռնագործ եւ թափառական; Գայլին ճիրաններուն մէջ; Անակնկալ յետկոչում մը [Իզմիտի բանտում]; Դժոխքի ճամբուն վրայ; Նոր պղնձ քաղաքը [Էվերեկ]; Ինքնապաշտպանութիւն ու իր զոհը; Շահադիտութիւնը Հայու արեան վրայ; Էվերեկը կ'ընդօրինակուի; Զինուորական եւ քաղաքական իշխանութիւնները դէմ դէմի [Կեսարիայում]; Տէրվէմքի եղերական վախճանը; Հայութիւնը օրէնքէ դուրս; Պատրգմ. ատեանին առջեւ:

572. ԹԱԹՈՒԼԵԱՆ Ա. Յուշեր դիւցազնական կեանքէ մը (1915-1920).- Անթիլիաս-Լիբանան, 1953 (Տպ. Կաթողիկոսութեան Հայոց Կիլիկիոյ).- 56 էջ:

Բովանդ. Հերոսածին Հաճընը եւ հաճընցի; Հաճնոյ հերոսամարտին մասնակից կամաւորներ; Արամ Կայծակի խումբը; Վանքի որբանոցին պաշտպանները; Հաճնցի Լիբանանի մէջ; Պէյրութի հաճընցի վերապրողներ; Հաճընցի վերապրողներ:

573. ԹՈՐԱՔԵԱՆ Մ. Օրերուս հետ.- Լոս-Անճելըս, Քալիֆ., 1953 (Տպ. Յորիզոն).- 568 էջ, նկ., դիմանկ.-նկարների ցանկ:

Բովանդ. Յառաջաբանի տեղ /Ա. Կեսար; Յառաջաբան /Մալխաս (Արտաշես Յովսեփյան); Գլ. Ա. Մանուկունի եւ պատանեկություն; Գլ. Բ. Սահմանադրության օրերուն; Գլ. Գ. Ջիմուկունի; Գլ. Ե. Համաշխարհային առաջին մեծ պատերազմի օրերուն; Գլ. Զ. Տրապիզոնեն Բաթում եւ Կովկաս; Գլ. Է. Վերադարձ Տրապիզոն; Գլ. Ը. Հայկական ջարդերը Տրապիզոնի մէջ:

Մաս երկրորդ. Արկածալից թափառումներ; Մաս երրորդ. Բերուտ խան Ջիվանջիրի ահաբեկումը: Անգլիական պատերազմական ատեանին վճիռը; Պաքուի ջարդերը; Ջիվանջիրի վկաները; Արեւելքի ջարդերը; Որո՞նք կազմակերպեցին Պաքուի ջարդերը; Ջիվանջիր եւ իր զոհերը; Եթէ մենք զմեզ թորլաքեանի տեղը դնենք; Անգլիական օրէնքը եւ ներկայ պարագան; Թորլաքեան յանցաւոր եւ պատասխանատու չէ; Մաս չորրորդ. Արտասահմանի մէջ; Հայ տարագիրները Շտուտգարտի մէջ; Արտագաղթը դէպի Ամերիկա:

574. ՄԿՈՒՆԴ Տ. Ամիտայի արծազանգներու վերակոչումն եւ Հտ. Բ.- Նիւ-ճերզի, 1953.- 416 էջ, նկ.:

Բովանդ. Մաս Բ. Անճնական յուշեր: (Տիգրանակերտի կեդրոնական բանտը /Գրեց՝ Սամուէլ Յ. Զօրեան; Հայոց ազատության ծգտում եւ յեղափոխություն; Յեղափոխական կուսակցություններն Ամիտայի մէջ; Հնչակեան կուսակցությունը Տիգրանակերտի (Ամիտայի) մէջ /Գրեց՝ Արսէն Տէպաղեան; Փարամազ Տիգրանակերտի մէջ; Հայ յեղափոխական դաշնակցությունը Տիգրանակերտի մէջ՝ մօտաւոր անցեալին /Գրեց՝ Յովհաննէս Երեցեան; Ազգի մը բնաջնջումը տեղահանություն եւ ջարդ; Ականատեսներու պատմութիւններ:

575. ՄԱՅԱԿԱՆՅԱՆ Ա. Ամերիկյան ագրեսորների և նրանց գործակալների դեմ հայ ժողովրդի մղած պայքարի պատմությունից.- Ե.: Հայպետհրատ, 1953.- 108 էջ:

Բովանդ. Ամերիկյան գործակալները Հայաստանում և Կովկասում 1912-1917 թթ. Հոկտեմբերյան սոցիալիստական մեծ ռոյտուցիան և հայ ժողովրդի պայքարն ամերիկյան գործակալների դեմ (1917 թ.); Ամերիկյան գաղութարարները և նրանց գործակալ դաշնակցների դավերը հայ ժողովրդի դեմ; Ամերիկյան ռազմաքաղաքական գործակալները Հայաստանում և հայ ժողովրդի դաժան շահագործումն ու ճնշումը; Կոմունիստական կազմակերպություններն ամերիկյան ագրեսորների և նրանց գործակալության դեմ մղվող պայքարի կազմակերպիչն են; Ժողովրդի զինված ապստամբությունը իմպերիալիզմի գործակալների դեմ [1920 թ.] Սովետական Ռուսաստանի օգնությամբ հայ ժողովրդի ազատագրումը և ամերիկյան գործակալների ջախջախումն ու վտարումը Հայաստանից:

576. ՅԻՍԵԱՍԵԱԿ. 1903-1953 ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ.- Նիւ-Եորք: Հրատ. Սօց. Դէմ. Հնչ. կուսակց. Ամեր.-ի շրջանի, 1953 (Տպ. Թումանեան եղբարք).- 202 էջ:

Բովանդ. Երիտասարդ Հայաստան յիսուն տարի պատմէին վրայ (1903-0953).- /Սիրվարդ; Հնչակեան արեան ու քրտինքի բաժինը /Ա. Լօրէլի; Յետադարձ ակնարկ մը: (Հնչակեան կուսակցութեան կեանքի գիյաստանի կողքին /Յ. Գույումեան; Հնչակի հիմնադիրները /Ա. Մարեան; Ս.Դ. Հնչակեան կուսակցութեան քարոզչական գործունէութիւնը (1887-1952) /Սիրան Ս-Լէֆերեան:

577. ՍԱՐԱՅԵԱՆ Գ. Պատմություն Այնթափի հայոց: (Երկու հատոր) /Աշխատասիր և խմբ. Գեորգ Ա. Սարաֆեան.- Լոս-Անճելես: Հրատ. Ամերիկաբնակ անթափներու միութ. Միաց. Նահանգն., Ամերիկա, 1953

Հտ. Ա.- 1088 էջ:

Բովանդ. Մաս Բ. Անթափի քաղաքական կացութիւնը 1890 թուականէն հետէ; Մաս Զ. Քաղաքական ազատագրական: Իննսուհինգի ջարդը Անթափի մէջ /Գրեց՝ Գեորգ Ա. Սարաֆեան; Այնթափի ջարդը /Գրեց՝ Մանուկ Բանճարճեան; Կոտորածներ: Նամակներ Կիլիկիայից /Յակոբ Պէքարեան; Letters from Armenia: Յակոբ Գ. Գապպէնճեան; Դրուագներ 1895-ի Այնթափի կոտորածներէն /Գրեց՝ Սամուէլ Պարսումեան; Զէյթունի ապստամբութիւնը եւ Հնչակեան կուսակցութիւնը /Գրեց՝ Սողոմոն Պ. Պասթաճեան; Հայ կորեան; Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը Այնթափի մէջ եւ յարակից դէպքեր /Գրեց՝ Ներսէս (Մահտեսեան) Յացութիւնը Այնթափի մէջ /Գրեց՝ Յակոբ Գ. Գապպէնճեան; Տասն եւ մէկ եղբրական տարիներ Անթափի մէջ: 1908-1919 /Գրեց՝ Վ. Ն. Կիլէւէրեան:

578. ՍԻՐՎԱՐԴ. Խորհրդաւոր յեղափոխականը: Անճահն ժիրայր: Իր կեանքն ու գործունէութիւնը.- Փարիզ, 1953.- 109 էջ, 11թ.- դիմանկ.:

Բովանդ. Ժիրայր Ենիճէի մէջ; Ժիրայր Տիվրիկի մէջ; Մրջնկայ Չայի ընդհանուր ժողովը, եւ Տեժտէքեարացի Հախվերտի Ալիին հետ ունեցած խօսակցութիւնը; Խումնադիւի խումբը; Քիւրտ ցեղապետներու հետ ժողով; Վասակունիին դէպի Պոլիս; Ժիրայր Գըրգաղաճի մէջ; Ժիրայր Տօրթելօի մէջ; Չելլոնները; Ժիրայր Եոզկատի մէջ; Սօրուքը կը ձերբակալուի:

579. ՎՐԱՅԵԱՆ Ս. Հայաստանը բոլշեիկեան մուրճի եւ թրքական սալի միջեւ: (Երկրորդ տպագրութիւն).- Պէյրութ, 1953 (Տպ. «Համազգային» ընկերութեան).- 205 էջ:

Բովանդ. Երկու խոսք /Ս. Վր.; Հայաստանի ինքնորոշումից մինչեւ Բրեստ-Լիտովսկ; Թուրք-բոլշեիկեան բարեկամութիւնը; Մերկացումներ Էնկիւրիի անկախութեան դատարանում; Հայ բոլշեիկները; Մայիսեան խռովությունները; Հայ եւ ազրբէջանցի բոլշեիկների դաւերը Հայաստանի դէմ; Հայ-թրքական պատերազմը եւ բոլշեիկները: Համաձայնագիր Ռ.Ս.Ֆ.Ս.Հ. լիազօր ներկայացուցութեան եւ Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան միջեւ; Հայաստանը յեղկոմի իշխանութեան ներքոյ; Հայ բոլշեիկների յաղթանակի արդիւնքը: Լենինի նամակը: «Ազրբէջանի, Վրաստանի, Հայաստանի, Դաղստանի եւ Լեռնական հանրապետութեանց ընկեր կոմունիստներին»; Վերջաբան:

580. ՓԱՓԱՉԵԱՆ Վ. Իմ յուշերը: Հտ. երկրորդ /Բժիշկ, Կոմս.- Պէյրութ, 1952 (Տպ. Համազգային ընկերութեան).- 609 էջ:

Բովանդ. Մաս առաջին. Սահմանադրական առաջին օրերը Վասպուրականի մէջ; Հ.Յ. դաշնակցութեան դիրքը առաջին օրերուն; Օսմանեան սահմանադրութեան մեղալուսնի օրերը հայկական ներքին գաւառներու մէջ; Իթքիհատի «առաքեալները» եւ մեր հանդիպումը անոնց հետ; Խորհրդարանական ընտրությունները; Մաս երկրորդ. Պոլիսը այդ օրերուն՝ «նոր» թուրքերը եւ հայ հանրային մտածողութիւնը; Յեղափոխական գործիչները եւ մտաւորականները; Կեդրոնի ազգային իշխանութիւնը; Սահմանադրական Թուրքիան իթքիհատի վարչութեան տակ; Թիւրքիոյ արտաքին կացութիւնը; Մաս երրորդ. Սահմանադրական Թիւրքիան: Օսմանեան խորհրդարանի արտաքին պատկերը; Հայ երեսփոխանները Օսմ. Խորհրդարանի մէջ; 1909 մարտ 31-ի շէրիթական շարժումը; Ազատարար բանակի մուտքը Պոլիս եւ Սուլիթի ճակատի մէջ; 1909 մարտ 31-ի շէրիթական շարժումը; Ազատարար բանակի մուտքը Պոլիս եւ Սուլիթի ճակատի մէջ; Ոչ իսլամներու զինուորագրութեան հարցը; Իթքիհատի ներքին քաղաքականութիւնը եւ իթքիհատի հետ; Ոչ իսլամներու զինուորագրութեան հարցը; Իթքիհատի ներքին քաղաքականութիւնը եւ իթքիհատի մեր դերը; Հայկական բարենորոգումներու նախօրեակին; Ապահովութեան յանձնաժողով; Իթքիհատի հակամիջոցները; Իթքիհատական կառավարութեան արմատական միջոցները; Մաս չորրորդ. Հայկական բարենորոգումները: (Նախապատրաստական աշխատանքները); Ազգային եւ համազգային միութիւն; Բարենորոգումներու ձեւակերպումը եւ ծրագիրները; Նախագիծի պատրաստութիւնը; Թուրքահայութեան թիւի մասին մեր եւ թիւրքերու միջեւ ծագած վեճը; Պետութիւններու բանակցությունները; Ենիքէյի ժողովները; Ռուսատան եւ Գերմանիա; Թիւրքերու ընդդիմութիւնը; Ռուսաստան եւ Հայկական Հարցը; Ազգային ժողովը եւ ազգային վարչութիւնը; Սիմոն Զաւարեանի մահը; «Մարգարանները» (ընդհանուր քննիչներ) (1914 յունուար 26 փետրուար 6-ին); Մաս հինգերորդ. Համաշխարհային առաջին պատերազմը: Տարօնի աշխարհը: Պոլսէն Կովկաս; Վանը պատերազմի առաջին օրերուն; Բաղէշը այդ օրերուն; Դէպի Մուշ; Տարօնը պատերազմի ընթացքին; Զարդերու նախօրեակին; Բերդակաց լեռներու մէջ եւ Սասուն; Քան լեռներու մեր վերջին օրերը; Ռուսական բանակին մէջ; Տարօնի մեր կորուստները; Սազօնովի յայտարարութիւնը; Մաս վեցերորդ. Կովկասի մէջ: Երեւան եւ Թիֆլիզ; Արեւմտահայ համագումար եւ Արեւելահայ խորհուրդի գործադիր մարմնի գործունէութիւնը; Անդրանիկը եւ իր զօրագունը; Թիւրք-հայկական ռազմաճակատը; Հիւսիսային Կովկասի մէջ; Կովկասը պատերազմէն վերջը; Յաւելուած: Ծրագիր կազմակերպական կանոնագրի Օսմանեան Հայաստանի; Թագրի Ազգ. ժողովի որոշման համաձայն ներկայացուած Բ. Դրան: 1912 փետրուար 14-ին; Տեղեկագիր: 1912 օգոստ.-1913 նոյեմբ.: Հայոց Հարցին վերաբացուած Բ. Դրան: 1912 փետրուար 14-ին; Տեղեկագիր: Ընտրական իրաւունքներ; Ռատիկանութիւն եւ ժանգոլներ; Գաւառական խորհուրդ; Վարչական խորհուրդ; Ազգային իրաւունքներ; Հայոց լեզուի գործածութիւնը; Լարմբեայ; Յափշտակուած հողերու հարց; Ազգային իրաւունքներ (1912 դեկտ.) Հայաստանի չորս նահանգներու բարեկարգութեան համար; Հայկական բարենորոգումներու վերաբերող ծանուցագիր; Գերմանական դեսպանատան առաջարկները; Հայկական բարենորոգումները: (Համաձայնագիր 1914 յունուար 26) թարգմանուած պաշտօնական (ֆրանսերէն) բնագրէն; Քաղուածքներ ընդհանուր քննիչներու իրաւասութիւններու եւ պաշտօնավարութեան վերաբերող իրաւանգներէն:

581. ԱԲԵՏԵԱՆ Մ. Հայ ազատագրական ազգային յիսնամեայ (1870-1920) յուշամատենան եւ զօր Անդրանիկ: Վերլուծական հայեցողութեամբ եւ վաւերական տուեալներով /Տեղակալ Մ. Աւետեան.- Փարիզ, 1954.- 525 էջ:

Քովանթ. Արմենական կուսակցություն; Կանյա մեծ դեպքը 1896-ին; Հնչակեան կուսակցություն; Դաշ-նակցություն եւ Հ.Յ. Դաշնակցական կուսակցություն; Հայ յեղափոխական դաշնակցութեան հիմնադիր երրորդութիւնը. [Ռոստոմ, Քր. Միքայելեան, Ս. Ջաւարեան]; Միհրակաւություն; Հայ-թաթարական կռիւները; Հայ Սահմանադրական Ռամկավար կուսակցութեան կազմութիւնը; Բարձրաստիճան կղերականներ հայ ազատագրական ճանապարհին: Ներսէս Վարժապետեան; Երկաթ պատրիարք (Մատթէոս Իզմիրլեան) Խրիմեան Հայրիկ; Մաղաքիա Օրմանեան պատրիարք; Սալեհ Միւնիր փաշայի վաւերաթուղթերէն; Հայ եւ քիւրտ համաձայնութեան կարելիութիւնները: Վկայութիւն Փիլիկի; Հայ յեղափոխական նախօրեակի անդրանիկ ֆետայիները: Միհրան Տամատեան; Մեծն Մուրատ; Ջարգանդ; Արապօ; Սերոբ Աղբիւր; Խան (Բարսեղ Թիրեաքեան); Կովկասահայ յեղափոխականներու ծախաւեր միջամտութիւնը; Տաճկահայ ազա-տագրական ճանապարհին: Կուկունեան արշաւանք; Դերիկ աւերակ վանքի վերականգնումը իբր բերդ; Խանասորի արշաւանք (1897); Պոլսոյ դէպքերը; Անդրանիկ եւ իր յեղափոխական կեանքը մինչեւ Օսմանեան Սահմանադրութիւն: Աղբամարի կռիւ; Գեորգ Չավուշ; Հրայր (Արմենակ Ղազարեան); Սպաղա-նաց Մակար; Գալէ; Կուսակցական խաթարումներ: Օսմ. Սահմանադրութիւն, վերջ հայ յեղափոխութեան եւ Պալքանեան պատերազմի; Ընդհանուր պատերազմ 1914-ին եւ հայկական մեծ եղեռնը; Անդրանիկ դէպի Կովկասեան ճակատ: Հայ կամաւորական շարժումը կովկասեան ճակատին; Անդրանիկ ռազմաճակատին վրայ; Դիւմանի ճակատամարտը, Պիթլիսի գրաւումը; Ռուսական ճակատի քայքայում եւ Տաճկահայաս-տանի պարպում; Ռուսական կայսրութեան կործանում; Ցարէն վերջ դաշնակիցները; Ջօր Անդրանիկ դէպի Երզրում, 1917թ.: Թուրքը եւ կովկասեան ազգերը; Սարդարապատեան գոյամարտ; Անդրանիկ դէպի Խոյ; Ջապուղի եւ Պաքուի կռիւները; Անդրանիկ դէպի Եւրոպա; Ջօր Անդրանիկի օժանդակութեան գործը [Ման-հրամանատարներու մասին համառօտ ծանոթութիւններ [Դրո, Քեռի, Վարդան, Գր. Ավշարյան, իշխ. րանիկի առաջին հարուածող զորամասի սպայակոյտը: Սարգիս ճէպէճեան; Տօքթ. Պոնափարթ; Մանուկ Նալպանտեան; Հաճի Գեորգ; Տօքթ. Ռուբէն Տեր-Ստեփանեան, Վահան Չերազ, Եղիշէ Քաջունի; Հինգ կան զինակիցներ; Սասունցի երեք զինակիցներ՝ Մանուկ, Չէլօ, Մուշեղ; Տեղակալ Մանուկ Աւետեան, զորքի

Գիրք Բ. Հայկական գոյամարտեր Ապրիլեան եղեռնի ընթացքին: Գունձույու; Ագտաղի գոյամարտը; Չորս հարիւր հոգի Ռուսաստան կանցնին; Տէնտիլի գոյամարտը; Ռերֆայի գոյամարտը; Շապին Գարամարտը; Միջագետքի նուիրեալներ եւ Ամանոսի գոյամարտականներ; Ամանոսի գոյամարտը; Խմբական եւ Իգդիրի հայ-թուրքական սահմանագլխին; Հոյիւք Վեդիի եւ Բասարգեչարի մաքրագործումը; Մայիսեան ռազմը; Ղարսի կռուին մասնակցող այլ զինուորականներու եւ խմբապետներու վկայութիւնները, որոնք խօրեակին; Փետրուարեան յեղափոխութիւն; Լեգեոնական կազմութիւն; Լեգեոնականներու կողքին հայ հանրածանօթ զինուորական դէմքեր:

582. **ԳԻՒԶԱԼԵԱՆ Գ.** Խրիմեան Հայրիկ: Գաղափարների աշխարհը.- Պեյրուք, 1954
(Տպ. համազգ. ընկ-թյուն).- 235 էջ, դիմանկ

583. ԿԻՏՈՐ Ա. Հնչակեան մատենան (1887) /Գրեց՝ Արսէն Կիտուր.- Պէյրուս-Լիբանան: Հրատ.՝ Ս.Դ. Հնչ. կուս. Լիբանանի շրջանի պրօպականտի դիւանի, 1954: Պր. 5. Հնչակեան գլխաւոր ցոյցերը.- 1954.- [35] էջ

Բովանդ. Թրքահայաստանի վիճակը [1890-ական թթ.]; Կարնոյ ցոյցը [1890թ.- 18 հունիսի]; Գում-Գափուի ցոյցը [1890թ. 12 հուլիս]; Պապը-Ալիի ցոյցը [1895թ. 18 սեպտեմբեր]:

584. ՀԱՅՈՒՆ ԳԵԹՍԵՄԱՆԻ ԳԻՇԵՐԸ: Ապրիլ 24 /Պատրաստ: Սիմոն Հովհաննիսյան; Գծագր. Պողոս Կիրակոսեան.- Պէյրուք: Հրատ. Նուպար գրատուն, 1954.- 25 էջ:

Քովակոյ. Հայուն Գեթսեմանիի գիշերը [1915թ., Ապրիլ 24] /Գր. ծ. վրդ. Պալաքեան; Օտարներու պատասխանատուութիւնը /Ռաֆֆի; Պատգամներ /Գարեգին կաթողիկոս, Վահան Թէքեան, Ե. Չարենց, Փարամազ, Տօքթ. Յ. Թօպչեան, Ա. Սիարունեան:

585. ՄԱԼԷՉԵԱՆ Վ. Գանբուս ծայրը: Հտ. Ա. (Բ. Յուշաքաղ).- Փարիզ, 1954.- 383 էջ:

Քովանդ.՝ Սողաջուա՝ ծ հերոսներ [Սողոմոն Թեխերյան, Արամ Երկանյան, Միսաք Թորլաքյան]:

586. ՆԵՐՈՒՄ. «Խաղաղության ամրոցը».- Թեհրան, 1954 (Տպ. «Ալիք»).- 48 էջ.-
(«Վարանդեան» մատենաշար, թիվ 1):

Խորհրդային Միության մասին

587. ՊՈՒՐՍԱԼԵԱՆ Հ. Մուսա լեռան հերոսամարտը: - Հալեպ, 1954.- 89 էջ, մկ., միկ-
րոֆիլմ:

588. ՍԻՐՎԱՐԴ. Փարանագ (Մատթեոս Սարգիսեան): Կեանքն ու գործունեութիւնը.- Փրակիտէնս, 1954.- 117 էջ:

Բովանդակ.՝ Յառաջաբան /Դ. Պոնտացի; Մասն Ա. Յեղափոխության հոսանքին մեջ; Իրանի եւ Վանի մեջ; Դատավարություն եւ կախաղանի վճիռ; Մաս Բ. Կովկասի մեջ; Գոլիցինի տեռորը; Հայ թաթարական կոչւնքը; «Նոր գործունեութեան» դէմ [Յնչակեան կուսակցութեան]; Մաս Գ. Միթիատեան Սահմանադրութիւնը; Պոլսոյ մեջ; Ատաբազարի մեջ; Տիգրանակերտի մեջ; Հայցիի մեջ; Արդնի-Մատնի մեջ; Մալաթիոյ մեջ; Խարբերդի մեջ; Մաս Դ. Յնչակեան յոթերորդ պատմական ժողովը; Փարամազի վերջին գրութիւնը; Հայի պահանջը; Հայը մեռնում է կաթիլ-կաթիլ; Կրկին Պոլսոյ մեջ; Քսաններու դատավարութիւնը; Քսան կախաղանները; Մաս Ե. Ո՞վ էր Արթիւր Եասեանը; Դաւաճանին [Արթիւր Եասեան] վախճանը:

589. ՏԵՕԿԼԵԹԵԱՆ Ս. Յուշեր Շապին Գարահիսարեն.- Փարիզ, 1954.- 231 էջ:

Քուլանդ. Հայ յեղափոխութեան դրոշակատնառները; Յեղափոխական շարժումը; Սեւ ծիրեր Հայաստանի մէջ; 1895-ի ջարդերը եւ Գարահիսարի ինքնապաշտպանութեան կռիւները; Դանիէլ Չավուշի հերոսական մահը; Դէպքեր Գարահիսարի մէջ (1896-1908); Յաբերթի [Թեվեքեյան] եւ Գալուստի [Անդրեասեան] նահատակութիւնը; Ղուկաս աղբար: Հերոսամարտներու ղեկավար ուղեղը; Մեր զոհաբերութեան նախօրեակին; Հերոսամարտը; Արծվաբերդի մը անկումը; Բերդին մէջ; «Գարահիսարը Շաքիի դէպքերը» (Ըստ թրքական մեկնաբանութեան):

1955

590. ԱՂԲԱԼՅԱՆ Ն. Ստաժումներ Հ.Հ. դաշնակցութեան մասին /Լ.Հանգոյց.- Թեհրան, 1955 (Տպ. «Ալիք»).-112 էջ.- [«Վարանդյան» մատենաշար թ.2]:

591. ԲԱԴԱԼՅԱՆ Խ. «Հայկական հարցը» Սան-Ստեֆանոյի պայմանագրում և Բեռլինի կոնգրեսում 1878.- Ե.: Համալս. հրատ., 1955.- 162 էջ, 1թ. քարտեզ:

592. **ԳԱԼՖԱԵԱՆ Կ. ԱՒ.ՔՅՆՅ.** Գիրք ելից հայոց: Յիշատակ անշիրիմ նահատակաց հնուց եւ նորից, յայտից եւ անյայտից /Կարապետ աւագ քինյ. Գալֆաեան (Հովիւ երեմի). Պետքոյ 1955 (ՏԱ Կ. Տօնիկեան).- 651 էջ:

[illegible]

յութեան; Բազմաճյուղյա ազատուեցան; ճարապետական; Քիւրտ աքսորականներ; 1917-ի գարունը: Ձիմա-
ղադար; Խաւարէն դէպի լոյս...: Մեր հովիւները; Հայոց տարագրութեան եւ բնաջնջումի վերաբերեալ հրա-
մանագրեր /Էնվէր, Թալէաթ, Քարլ Վերթ, Մեթթերնիխ:

593. ԴԱՇՆԱԿ ղեկավարութեան ներկայ ազգավմաս գործունէութիւնը: Փաստերու
լոյսին տակ.- Պէյրուս, 1955.- 61 էջ

Բովանդ. Վաւերաթուղթը; Փարիզ, 7 յունիս, 1955; «Թօփճի»ն աչքէ կ'անցնէ դաշնակ շարքերը մայիս
28-ին Ձարեհ եպս. եւ Խորէն եպս.: Նուիրեալ դաշնակցականներ..., Տերոր՝ հակապիւրոյական դաշնակցա-
կաններու դէմ; «Ընկեր Դրօ» գործի վրայ..., Թուրքիոյ նպաստաւոր հանրային կարծիք ստեղծելու..., «Ձար-
թոնք» օրաթերթի խմբագրականներու շարքը (1955 հոկտ. 25, նոյ. 12). Դաշնակ գաղտնի տեղեկագիր-
նամակին առթիւ: Ընկ. Փանջունի Գահիրէի մէջ: (Դաշնակցական գաղտնի փաստաթուղթի լոյսին տակ);
Դաշնակցութեան փրօթուրք օրինակացիան; Թրքամու Ռ. Դարբինեանի վկայութիւնը; Դաւը կիլիկեան
աթոռին դէմ; Ձարեհ եւ Խորէն եպիսկոպոսները..., Կալմիկական պատմութիւն..., «Միջին Արեւելքի տարա-
գիրները Թուրքիա հրաւիրել»; Թուրքիոյ նպաստաւոր հանրային կարծիք ստեղծել հայոց մէջ..., Փա-
ղանգներու կազմակերպումը:

594. ԴԻԻՑԱԶՆԱԿԱՆ Ուրֆան եւ իր հայորդիները /Աշխատասիրեց՝ Արամ Սահա-
կեան.- Պէյրուս: Հրատ. Ուրֆայի Յուշապատումի յանձնախումբին, 1955.- 1368 էջ, նկ.,
2թ. քարտեզ.- Յանելուածներ՝ էջ 1-55; 1-77

Բովանդ. Գլ. Բ. 1895-ի դէպքերը Ուրֆայի մէջ; Գլ. Գ. Ուրֆայի հայութեան կեանքը 1895-էն մինչեւ
1908-ը; Գլ. Ե. Ազգային կրթական եւ կուսակցական կեանքը Ուրֆայի մէջ (1908-1915); Գլ. Զ. Ուրֆայի
հերոսամարտը (1915 սեպ. 29); Գլ. Է. Ուրֆայի կռիւներէն վերջ՝ գաղթականութիւն; Թրքական որբանոց-
ներու մէջ; Վերապրող ուրֆացիները առաջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքին; Դամասկոսէն
Ազապա ճամբուն վրայ; Ուրֆայի կամաւորներ՝ հայկական լեգէոնին մէջ; Գլ. Ը. 1918 նոյեմբերի 11-ի
զինադադարի օրերուն Ուրֆայի վիճակը; Վերապրող ուրֆացիները եւ կարմուճիները դէպի Ուրֆա եւ
Կարմուճ; Անգլիացիներու եւ ապա ֆրանսացիներու մուտքը Ուրֆա; Քեմալական շարժումները եւ ֆրան-
քօթուրք բախումները; Ուրֆայի հայութեան մղած կռիւներն ու վարած քաղաքականութիւնը; Երկրորդ եւ
վերջին գաղթը՝ Ուրֆայէն դէպի Սուրիա եւ Լիբանան; Գլ. Թ. Ուրֆացիները գաղթաշխարհի մէջ: Հայրենակ-
ցական, երիտասարդական եւ կանանց միութիւններ; Անհետացած ուրֆացիներ արտասահմանի մէջ; Ձա-
նագան բանակներու մէջ գտնուած ուրֆացիները; Յուշապատումի հրատարակութեան պատմութիւնը:

595. ԳԻՉՄԵՃԵԱՆ Մ. Խարբերդ եւ իր գաւակները /Գրեց՝ Մանուկ Գ. Երզնէճեան.-
Ֆրեզնոյ, 1955.- 746 էջ:

Բովանդ. Հտ. երրորդ. Խարբերդ 1890-1923 թուականներուն: Յեղափոխական գաղափարը Խարբեր-
դի մէջ; Յեղափոխական կուսակցութեան գործերուն հակազդեցութիւնը; Նախքան 1895-ի ջարդը Խար-
բերդի մէջ; Գաւառի ջարդերը; Հիւսէնիկի ջարդը; Վերի Խոխի ջարդը; Վարի երեք թաղերու ջարդը; Վերի
քական միսիոներութիւն: Հեռ Եօհաննէս Եյման; Յակոբի եւ Յաբէթի գլխատումը եւ սգահանդէսը; Օսմա-
նեան Սահմանադրութիւն (1908) եւ հայ կուսակցութիւններ; Թուրքիա տնտեսական տագնապի մէջ եւ
ազգային իրադարձութիւններ; Հայոց զինուորագրութիւնը; Պատերազմ; Ձարդին պատասխանատուները;
Մէզիրէի քաղաքին բանտին հրկիզումը: Երեսուն եւ եօթը նահատակներ; Բռնագաղթ; Խարբերդի եղեռնի
մասին; Ականատեսներու բերնէն քաղուած պատմութիւններ; Ամերիկեան հիւպատոս մը. Լէսլի Ա. Տէյվիտի
տեղեկագիրը; Խարբերդի հարուստներուն բռնագաղթը; Պետեւի արապ պաշտօնեայի մը պատմութիւն-
ները; Էնվէր փաշա Խարբերդ կ'այցելէ; Մորենիկի ինքնապաշտպանութիւնը; Խարբերդ ավերակ քաղաք:
Հտ. չորրորդ. Յուշամատեն; Նահատակ մտաւորականներ; Յուշեր... յիշատակի կայծեր

596. ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՕՁՂԱՏՅԻՆԵՐՈՒ (Եոզղատ) /Աշխատակցութ.՝ Տիկ. Նուրիցա Մ.
Փիլիպոսեանի եւ Ավետիս Քեստեքեանի (Ա. Կապենց); Խմբ.՝ Վահէ Հայկ; Գրաշարութ. եւ
էջերու կազմ.՝ Մ. Մ. Գասբարեանի.- Ֆրեզնո, 1955.- 445 էջ, նկ., քարտեզ:

Բովանդ. Գլ. Դ. Կուսակցական կեանք: Ժիրայր Եօզղատի եւ իր շրջակայ հայ գիւղերուն մէջ; Չէլիօ
ատենա եւ Ժիրայրին եղբրական որոշումը; Դատավարութիւնը եւ կախաղան; Ժիրայրին [Մարտիրոս
Պոյաճյան] կենսագրականը; Ուրիշ կախաղաններ; Եօզղուն-Հիսարիկներուն բարբարոսութիւնը; Գլ. Ե.
Սէֆեր Պերիլը; Մուք օրերու [1915թ.] նախօրեակին; Թերզիլի-ի գուժկանը; Ապապա ջաղացքի առաջին
ջարդը; Պօղազլեանի ջարդը: (Ականատես Խաչիկ Պերպերեան); Արիւնոտ կիրակին [հուլիսի 6];
Խորհրդակցական ժողով; Չազմագի պաշարումը; Գարաֆազըլի-ի ջարդը; Պրուն-Գըշլայի ջարդը;

Տեղահանութիւն; Ուզունլուի ջարդը; Եօզղատի ջարդարար խումբին ծրագիրը; Սարդիանձայի ջարդը;
Եօզղատի Բ. խումբը; Եարաշ Տէրեսի-ի ջարդը; Գում-Գոյուի չոր ամսուայ հերոսամարտը; Ընդհանուր տե-
ղահանութիւն; Մահուան ցանկը; Ձերբակալութիւններ; Երկրորդ կարաւանը [1916 թ.]; Կախաղաններ; Մեր
թաղին վերջին գիշերը; Թուրքին պատուաւոր խոստումը; Ինքնապաշտպանութեան հերոսամարտը; Ցե-
ղասպանութեան ծածկագիր հեռագիրը թարգմանուած թուրքերէնէ /Թալէաթ; Պատանիներու սպանումը;
Բռնի պարը; Գլ. Զ. Որբանոցներ: Պօղազլեանի թուրք որբանոցը; Հայ որբեր թուրք որբանոցին մէջ; Ձիմա-
ղադարը; Հայ ազգային որբանոցը; Հայ որբանոցը; Հայ կամաւորներու դիմումագիրը; Որբախնամ մար-
մինին; Որբանոցի սարսափելի գիշերը; Եօզղատի մնացորդացը; Որբահաւաքը եւ որբաշխարհը; Թուրք
ազգայնական (միլլի) շարժումը; Անմեղ մարտիրոսներու արդար վրեժխնդրութիւնը կը յագեցնայ գազա-
նատիպ ջարդարարներէն մի քանին կը ստանան իրենց պատիժը; Ջարդարարներուն դատաւարութիւնը;
Քեմալ մահուան կը դատապարտուի: Կ. Պոլիս, 1919, մարտ 31/13 ապրիլ; Արտագաղթ; Եօզղատի հայրե-
նակցական ընկերութիւնները:

597. ՀԱՅԱՆ. «Վերստին յանելուած» Ալեքսանդրապոլի դաշնագրի «Ի՞նչպէս»ն ու
«Ինչու՞»ն: Պաշտօնական վավերագրերու եւ յուշագրական վկայութիւններու լոյսին
տակ: [Մաս Ա.]- Բոստոն, 1955 (Տպ. «Պայքար»)- 144 էջ:

Բովանդ. Ծանօթագրական: Վաւերագիր: Թուրք-Հայկական հաշտութեան դաշնագիրը Գիւմրի (Ալեք-
սանդրապոլի) մէջ /Հրատարակիչ/; Գիւմրի-Ալեքսանդրապոլի մէջ Թուրքիոյ միջեւ կնքուած խաղա-
ղութեան դաշնագրին բնագիրն է; Խաւտիսեանի տուածը; Վրացեանի տուածը; Երեսանի համաձայնագիր,
կնքված 1920 թ. ՌԱՅԱՅ լիազոր ներկայացուցիչ Լեզրանի, Դրոյի եւ Տերտերյանի կողմից; Մոսկուայի
առաջարկները Երեսանի (1920, հոկտ. 13); Յուշագրական վկայութիւններ; Հ. Տերտերեանի յուշերէն;
Երեսանի մէջ; Իրազեկի յուշերէն; Վրացեանէն. «Յուշեր մօտիկ անցեալից; Խաւտիսեանի յուշերէն; Կարօ
Սասունի յուշերէն; Բեքիր Սամիի հեռագիրը Երեսանի Հանրապետութեան արտաքին գործոց նախարա-
րութեան; Տիգրան Բեկզադեանի հեռագիրը; Քեազմ Կարա-Բեքիրի հեռագիրը; Չիչերինի հեռագիրը;
Մուստաֆա Քեմալի հեռագիրը; Խաւտիսեանի հեռագիրը; Հայաստանի կառավարութեան եւ Ալեքսանդրա-
պոլի պատուիրակութեան խօսակցութիւնը; Խաւտիսեան-Դրօ խօսակցութիւնը:

598. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ Ծ. Խաչին ճամբան: Դրուագներ 1915-1925 /Յառաջաբան.՝ Մ.
Պարսամեանի.- Փարիզ, 1955 (Տպ. Տեր-Յակոբեան).- 166 էջ:

Բովանդ. Դէպի Գողգոթա [խարբերում]; Լեռան դատաստանը; Մագերու ջարդը; Հօրը վրեժը; Խաչի
ճամբուն հրաշքը:

599. ՍԻՐՎԱՐԴ. Մեծն Սուրատ (Համբարձում Պոյաճեան): Կեանքն ու գործունէու-
թիւնը.- Փրովիտենս, 1955 (Տպ. Սամուէլ Թումեան).- 135 էջ:

Բովանդ. Յառաջաբան /Ս. Շահէն; Մաս առաջին. Համիտական շրջան: Հնչակեան կեդրոնը [Աթենք];
Սասնոյ ապստամբութեան նախօրեակին; Սասնոյ վճռական ճակատամարտը; Բաղէշի բանտին մէջ; Մու-
րատ Սուլթանի ներկայութեան; Աքսոր-Ափրիկեան Տրիպօլիս; Մաս երկրորդ. Արտասահմանեան կեանքը;
«Ազատ. Սուրատ-Ազատ Բարիգում»; Մուրատ Եգիպտոսին մէջ; Ամերիկայի մէջ; Մաս երրորդ. «Սահմա-
նադրութեան» շրջան: Սուրատի մուտքը ի Պոլիս; Փարլամենթի անդամ; Ձերբակալութիւն եւ աքսոր;
Էվերէկի դէպքը; Պատերազմական ատենանին առջեւ:

600. ՎՐԱՅԵԱՆ Ս. Կեանքի ուղիներով: Դէպքեր, դէմքեր, ապրումներ: [6 հատորով].-
Գահիրէ, Պէյրուս, 1955.- 1967.

Հտ. Ա.- Գահիրէ, 1955 (Տպ. «Յուսաբեր»)- 296 էջ:
Բովանդ. Ի՞նչպէս դաշնակցական եղայ; Մեր դաշնակցական խումբը; Կոմիտասի հետ; Շրջիկի յուշե-
րից: Իմ առաջին պատմութիւնը; Ձենքի փոխադրութիւնը; Մեծ եղեռնի նախօրեակին; Կեանքի եւ մահուան
միջեւ: Բույուրուն; Հասան Դալալի բանտում; Ճակատագիր; Չէր ուզում էլ նահատակ լինել; Սարդու-
միշում 1918-ին; Փոթորիկ Սեւանի վրայ; Չանգեզուրի լեռներուն; Արեան ծայներ: Ծագումով հայ; Մենք հայ
ենք; Հոգիների շարժը:

601. ՏԵՐ-ԶՕՐ. /Հեղինակ աղետն վերապրողներ.- Փարիզ, 1955 (Տպ. պ. Էլէկեան).-
391 էջ:

Բովանդ. Ներածութիւն /Լեւոն Մեսրոպ; Յուշեր Տեր-Զօրի անապատէն; Տիարպէրի վերջին կոտո-
րածը; Ջարդարար Չէլէն Մահմուտ պէկի պատմութիւնը [Գրառեց /Նշան Մաթոսեան]; Անապատի հայե-
րուն կեանքէն դրուագներ; Տեղահանութեան օրերը; Յուշեր ուղարկուած այլ եւ այլ գաղութներէ; Կ'ու-
րան [1915թ. ոճրագործութիւնը]:

Քովանդ.՝ Ռուսիա՝ հայերու պաշտպանը; Սովետ. Հայաստանը; Հայ գաղթաշխարհը եւ սովետական ներգաղթի քաղաքականութիւնը; Հայերուն դերը Սովետ Միութեան մէջ; Հայ ազգայնականութեան վերականգնումը:

603. ԵՐԵՎԱՆԵԱՆ Գ. Պատմութիւն Զարսանճագի հայոց.-Պէյրուք: Զրատ. Զամա-Զարսանճագի հայրենակց. միութ. կեդր. վարչութ. Ֆրեզնո (Ամերիկայ 1956) (Տպ. Կ. Տօնիկեան).-700 էջ, լուսանկ., նկ., քարտեզ:

Քովանդ. Մաս Գ. Տերսիմի եւ Չարսանձազի ժամանակակից պատմութիւնը: Տերսիմցիներու կռիւները; Սիրազեաներու կռիւները; Դայ եւ քուրդ յարաբերութիւն; Մաս Դ. Չարսանձազի հայոց բնակչութիւնը; Չարսանձազի գիւղերը; Դոշէիցիներու մարդահամարը 1955 թուականին; Լուսաւորիչ գիւղին բնակչութիւնը եւ վերապորոգները; Մաս Ե. Չարսանձազի տնտեսական կեանքը; Մաս Զ. Չարսանձազի կրօնա-կրթական կեանքը: Չարսանձազի քահանաները; Գ. Սրուանձտեանցի տեղեկագիրը Բերրի մասին; Չարսանձազի եկեղեցիներու ընդհանուր ցուցակը; Մաս Ե. Քաղաքական կեանք: Չարսանձազի պէկերը եւ հայկական հարստահարութիւնները; 1895-ի թալանը [Կարին, Վան, Պիթլիս, Սեբաստիա, Խաչքերդ, Տիգրաւակերտ]; Թալանը՝ Բերրիի մէջ; Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումը: 10 յուլիս 1908; յետադիմական շարժում [Սուլթան Աբդուլ Համիդի]; Ինքնապաշտպանութեան փորձեր: Կոփոյեանի սպանութիւնը; Կուսակցութիւններու մուտքը Չարսանձազի մէջ: Ֆետայիներու մուտքը Չարսանձազի մէջ: Ֆետայիներու մուտքը; Մէշէտի Աւետիս [Գազանձեան]; Սինաս Չուգասըզեան; Չարսանձազի հողային խնդիր եւ Ազգ. երեսփոխանական ընդհանուր ժողով Կ. Պոլսոյ; Առաջին համաշխարհային պատերազմը; զորակոչ՝ Չարսանձազի մէջ; Ոճրասպանողը; Թրքացում; Տեղահանութիւն; Ականատեսի պատմութիւն; Մաս Թ. Յուշագրութիւններ: Ապրիլեան յուշեր [1915թ.]; Մեծկերտ: (Տեղեկութիւններ մօտաւոր անցեալի մասին) /Ոսկան Յովհաննիսեան; Դայ-րեանի յուշեր [1908-1909] /Պաղտասար Բուշիկեան; Վերջին օրը [1915թ. հունիս] /Աղանի Գասպարեան; Տարագրութեան ցաւեր /Խոսրով Երեստեան; Չարսանձազցիներ Դայաստանի մէջ [1946-1947թթ.:

604. ԹԵՂԼԻՐԵԱՆ Ս. Վերյիշումներ: (Թալեթի ահաբեկումը) /Գրի առավ՝ Վահան Մինախորեան.- Բ. Տպագրութիւն.- Գահիրէ, 1956 (Տպ. «Յուսաբեր»).- 474 էջ, դիմանկ., նկ., (Մատենաշար «Յուսաբեր», թիւ 57)

Բովանդակ. Դատաստանը եւ դատավճիռը; Սողոմոն Թեկլիրեան: (Կենսագրական նոթեր); Երկու խօսք /Կ. Ն.; Յառաջաբան /Կ. Մ.; Մայրիկիս... /Սողոմոն; Գլ. Ա. Սերբիայից Վասպուրական; Գլ. Բ. Մեծ Եղեռնը; Գլ. Գ. Մուրատի հետ; Գլ. Դ. «Մեր հայրենիքը կորցրինք»; Գլ. Ե. Պոլսում; Գլ. Ջ. Դէպի Ամերիկա; Գլ. Ը. Մայթի վրայ ընկաւ հրէշը; Գլ. Թ. Դատաւարութիւնը; Գլ. Դ. Դատախազը պահանջում է մահապատիժ; Ազգ. պատուիրակութեան նախագահ Պօղոս Նուպար փաշայի նամակը տօթթ. Ե. Լեփսիուսին /Պօղոս Նուպար:

605. ԹԵՄԻՐԵԱՆ Ա. Քեսապ (1909-1946): Պատկերազարդ.- Պելլուք, 1956 (Տպ. Կ. Տօ-
նիկեան).- 276 էջ:

Քովանդ. 1909-ի Քեսապի կոտորածը /Հայր Սապաթինո Տէլ-Կասիո; 1915-ի տեղահանությունը; Ճեպէկ Կորուստներու հաշուեցուցակ մը (Քեսապի մէջ); Ճեպէկ Սուսայի զոհերը; Հնչակեանութիւնը Քեսապի մէջ; Գերման լրտեսներու բոյն մը; Սանճագ եւ Քեսապ; Ծերակուտական Կիւսթալ Կօթիո եւ մարքիզ Փ. Տը Վեռ Քեսապի մէջ; Յաւելուած: Քեսապի ներգաղթը դէպի մայր Հայաստան:

606. ԹԷՐԶԵԱՆ Ս. Հաճընի ութամսեայ դիւցազնամարտը: Բ. տպագրութիւն.- Պոլսնոս
Այրէս, 1956 (Տպ. «Արարատ»).- 701 էջ, նկ.:

Բովանդ. Օննդավայրի յուշեր եւ փուշեր; Արտագաղթ եւ ներգաղթ (1915-1919): Հաճընը Կիլիկիոյ փետրուար 1919; Կիլիկիա եւ Ֆրանսիա; Թուրքիոյ ազգային շարժումը եւ Հաճընի ճգնաժամային Տումանեան; Մեր պատուիրակութեան գրաւոր տեղեկագիրը; Թուրք ազգայնականներու պատերազմի առաջին գործունէութիւնը; Ատանաբնակ հայերը ցոյցեր եւ դիմումներ կը կատարեն; Դիւցազնամարտը սկսաւ; Լեռնային կռիւներու նահանջ; Պատերազմական գործողութիւնները կը շարունակուին եւ հայերը

607. ԻՐԱԶԵԿ 3. (Տեր-Յակոբեան Յակովբ) Սօտիկ անցեալից: Պատմական դէպքեր եւ ապրումներ 1917-1922.- Պէյրուս, (Համազգայինի պատմական մատենաշար թիւ 1):

Բովանդակ. 3. Իրազեկ-Յակովբ Տեր-Յակովբեան /Ս. Վրացեան; Առաջին խլրտումներ; Ռուսաստան եւ բոլշեւիկեան դաւադրութիւններ; Հակամարտութեան հիմքերը; Ծանր պայմաններ [1918թ.]; Տաճիկ ներխուժումը; Ղարաքիլիսայի փախչողների մէջ; Անկախութիւնը [1918թ.]; Գեղեցիկ յոյսեր եւ բոլշեւիզմը; Տաճկական վտանգը; Պատերազմի տագնապը եւ Հայաստանի խորհրդայնացումը; Յեղկոմի իշխանութեան տակ եւ փետրուարի 18-ը; Փետրուար 18-ից յետոյ; Լեռնահայաստանում; Վերջին օրերը Հայաստանում; Տարագիւղ կառավարութիւնը Թաւրիզում:

608. ԿՈՏԻԿԵԱՆ Ե. Մեծ Եղեռնի փոքրիկ յուշարձանը: [Յաճընի մասին 1895, 1915թթ.] /Գրեց՝ այրի տիկին Եսթեր Կոտիկեան.- Գորտովա (Արգենտինա), 1956.- 111էջ, նկ., դիմանկ:

609. ՆԱՆՍԵՆ ՖՐԻՏԵՈՖ. Հայաստան եւ Մերձաւոր Արեւելք /Թարգմ.՝ Հրաչ Բա-
ջարենց.- Վերիտուն: Հրատ. «Մասիս» շաբաթաթերթի, 1956.- 304 էջ.- [Մատենաշար]
(թիւ 14):

Կազմի վրա՝ Բելյուս, 1958:

Բովանդ. Աթենքէն դէպի Կ. Պոլիս; Կ.Պոլիս եւ գաղթականները; Կ. Պոլսէն դէպի Պաթուն; Պաթունէն Թիֆլիս; Դէպի Երեւան; Աճիի աւերակները; Սարտարապատ եւ Արարատ; Հայաստան եւ Արաքսի դաշտա-
գետը; Թաթարներու հանրապետութիւնը; Ջուարթոնց; Դէպի Արփա-Չայ եւ Լենինական; Միյր Իառ Ռըլիֆի
գործը Հայաստանի մէջ; Դէպի Երեւան Հիւսիսային Հայաստանի ընդմէջէն; Մեր առաջարկները; Մեր վերջին
օրերը՝ Երեւանի մէջ; Հակիրճ պատմութիւն Հայաստանի; Հայաստան արդի ժամանակներու ընթացքին;
Հայերը քսաներորդ դարուն մէջ; Հայերը համաշխարհային պատերազմի ընթացքին; Էրզրումի ժողովը;
Տեղահանութիւն, աքսոր...; Վանի ինքնապաշտպանութիւնը; Բնաջնջման ծրագիր. «Ձիւնուորական պա-
հանջ»...; Էնվեր առ Վակենհայմ; Վակենհայմի առաջարկը; Դէպի Արաբիոյ տափաստանները; Կոտորած,
կոտորած, կոտորած...; Գերմանացի ականատեսի մը վկայութիւնը; Դոկտոր Լեպսիուսի վկայութիւնը; Կո-
տորած՝ ծննդավայրերու մէջ; Գերմանացի հիւպատոսներու վկայութիւնները; Թալեաթի շնական յայտա-
տորած՝ ծննդավայրերու մէջ; Գերմանացի հիւպատոսներու վկայութիւնները; Թալեաթի շնական յայտա-
տորած՝ ծննդավայրերու մէջ; Դիւային ծրագիրը; Գաղտագիր նամակը ի Թալիաթ Պէ; «Հայկական
ռարուքիւնը; Ոճիր եւ ուրացումը; Հիւային ծրագիրը; Գաղտագիր նամակը ի Թալիաթ Պէ; «Հայկական
հարցը գոյութիւն չունէր այլեւս»; Չեչեններ, ոճրագործներ...; Անկարելի էր օգնել հայերուն; Ձնջել քրիս-
տոնութեան ամէն հետք...; Հայ կամաւորները; Ռուսական յեղափոխութիւնը, հետեւանքները...; Թուրքեր
եւ թաթարներ հայերու դէմ; Հայկական Դատը կորսում էր; Անկում Կարսի եւ Աղեքսանդրապոլի; Հայ մը,
Միասնիկեան; Հայաստանի Հանրապետութեանց դաշնակցութիւն; Արիւնը դարձեալ հոսեցաւ՝ Հաճընի եւ
Մարաշի մէջ; Չոհերուն թիւը [1915-1916, 1919 թթ.]; Ամօք եւ նախատինք՝ Էնվերի, Թալեաթի եւ հե-
տեւորդներուն; Ի՞նչ ըսով ազգերու ընկերութիւնը; Հայկական Հարցը, «Աշխարհի ամենէն մեծ գալթա-
կութիւններէն մին»; Լօզանի դաշնագիրը; Լորտ Պրայսի գիրը («Հայերը Օսմանեան կայսրութեան մէջ»);
Ազգերու ընկերութիւնը կատարե՞ց իր պարտքը:

610. ՍԱՍՈՒՆԻ ԿԱՐՕ. Պատմություն Տարօնի աշխարհի.- Պէյրուք: Հրատ. Տարօն-Տուրուքերանի հայրենակց. միութեան կեդր. վարչութիւն, 1956 (Տպ. Սեւան).- 1252 էջ, նկ., դիմանկ. քառուկէ - կազմի վրա՝ 1957թ.:

Քուլանդ. Գիրք Ա. Մաս Գ. Տարածել Ազգ. Սահմանադրութեան շրջանին, (1880-1890); Խորհման Հայ-
րիկի շրջանը; Ռուս-թրքական պատերազմը (1877-1878): Սան-Սթեֆանոյի եւ Պերլինի հետեւանքները;
Ռուս բանակի յարձակողականը; Հայ կամաւորական գունդերը կը խորանան դէպի Վանի ազատագրումը;
Պոլանուխ-Մալազկերտի գրաւումը; Տեղահանութեան խնդիրը; Խնուսի տեղահանութիւնը եւ դիմա-
դրութիւնները /Գրեց՝ Ե. Մելիքեան; Ապրիլեան եղեռնը ծրագրուած էր; Կառավարութեան եւ իթքիհատի
կանխամտածուած ծրագիրները; Մուշ քաղաքի ճգնաժամը: Ընդհանուր ջարդը կը սկսի; Մասն Գ.
Հերոսապատում: (1915-ի գոյամարտերը): Մուշի հերոսամարտը; Մշոյ դաշտի կռիւները; Կառնենի կռիւը;
Չերոսապատում: (1915-ի գոյամարտերը): Մուշի հերոսամարտը; Մշոյ դաշտի կռիւները; Կառնենի կռիւը;
Ալիջանի հերոսամարտը; Աւրանի կռիւը; Վարդենիսի ինքնապաշտպանութիւնը; Ս.Կարապետի շրջանի
կռիւները; Նեմրուքի հերոսամարտը; Պիթլիսի հինգ տուներու դիմադրութիւնը; Սասնոյ ապստամբութիւնը
կռիւները; Նեմրուքի հերոսամարտը; Պիթլիսի հինգ տուներու դիմադրութիւնը; Սասնոյ ապստամբութիւնը

տպավորությունները Հայաստանին; Հայկական հարցը ընկերավարական միջազգային համագումարին (1900); Ա. Զօպանեանի կարծիքը Ամերիկայի մասին; Ռուսների դեմ էին հայ յեղափոխական շարժման թուրքիոյ մէջ; Յարի կառաւարութիւնը հայ գաղթականութեան հանդէպ (1901 փետր. 1); Ռուսները կը հալածեն թուրքիոյ դէմ գործող հայ յեղափոխական խումբերը (1903 ապրիլ 4); Ռուսահայ ազգային կալուածներու գրաւումը (1903 յունիս 12); Կալուածներու գրաւման առթիւ Ղազնակցութեան կոչը արտասահմանի հայերուն; Յեղափոխականներու դաշն ցարիզմի դէմ; Ռուսաստանը կը հրահրէ հայ-թաթարական կռիւները; Իշխան Նակաշիճէի ահաբեկումը; Ռուսական ինքնակալութեան քաղաքականութիւնը Անդրկովկասի մէջ; Մահափորձ Սուլթան Համիտի դէմ (1905); 1905ի յեղափոխութիւնը. փորձ՝ պառակտելու Ղազնակցութիւնը; Հաագայի խաղաղութեան Բ. համաժողովը եւ հայերը; Ռուսաստան եւ հայկ. բարենորոգումները վերջին փուլը (1912-1914); Մաս Բ. Եւրոպական պատերազմ: Հայաստանի Հանրապետութիւն: Հայաստանի խորհրդայնացում: Կաթողիկոսի դիմումը՝ ազատելու համար դատապարտեալները; Կովկասի փոխարքային հրահանգները Հայոց կաթողիկոսին; Ռուսական նահանջը եւ Տարօնի եղեռնը; Ռուս գաղթականներուն համար կը գրաւեն Էրզրումը, Վանը եւ Պիլիսը...; Ռուսաստանի անբարյացականութիւնը: (Բժ. Զաւրիեւի բանակցութիւնները); Հայաստանի ճակատագրական կռիւը; Ղազնակցութիւնը եւ Բուշուխները ապագայ խորհրդայնացումը; Հնչակեան եւ ռամկավար համաձայնութիւն մը; Ինքնավար Հայաստան եւ Նախագահ Ուիլսոնի վճիռը; Հայկական հարցը ըստ «խորհրդային մեծ համայնագիտական»ի; Հայաստանի Հանրապետութիւն; Հ. Հանրապետութեան եւ Խ. Ռուսաստանի բանակցութիւնները (Լ. Շանթ-Հ. Տէրտէրեան Ֆուտի յուշերը: (Քաղուածք); Հայաստանի վրայ յարձակումը պատրաստող ռուս եւ թուրք Ղազնակցի; ղեկտ. 2-ին եւ ոչ թէ նոյեմբերի 23-ին; Դրոյի յօդուածը; «Կարմիր զօրամասերու մուտքը կը կրէ յայտարարէ Խ. Հայաստանի ռազմական կոմիսարը; Դաւիթ Անանուն Ամերիկայի մասին; Ռուսները կը ձեր- (1921 փետր. 21-մարտ 13); Խորհրդային Ռուսաստան եւ Տաճկաստան: (Սոսկուայի Ղազնակցի); Սթալինի Ղազնակցի; Անդրկովկասի խորհրդային Հանրապետութիւն; Դրժում տրուած խոստումներուն: Կարսի (Օրագրութիւն Լեւոն Բաշազեանի); Ա. Սիարոնեան կը պաշտպանէ Հայկ. Դատը Լօզանի մէջ; Լօզանի Ղազնակցի եւ խորհրդային հանրապետութիւնները; Խորհրդային միութիւն եւ Տաճկաստան; (Փարիզի թակամները ցրուել Ռուսաստանում; Վերջին փորձը; Ռիկայի բանակցութիւնները; Ղազնակցութեան ռիկահայ գաղթը; Զերբակալութիւններ Հայաստանի մէջ; ՀՕԿ եւ Պլոք; Զեկայի փորձը՝ պառակտելու Ղազնակցութիւնը; Կովկասեան միութիւն «Պրոմէթէ»; Հայաստանի Հանրապետութեան պատուիրակութեան հայութեան մասին; Աղասի Խանջեանի եղերական վախճանը; Ամենայն հայոց կաթողիկոս Խորեն Ա. համաշխարհային պատերազմին; Ղազնակցութեան զոհերը; Էջմիածնի Ազգ. եկեղ. ժողովի դիմումը Կաթողիկոս Կիլիկիոյ և ուրիշն., Էջմիածնի «Ելոյթը» վատիկանի դէմ; Ներգաղթը եւ կաթողիկոսի հրաջնջեն Խրիմի եւ Զեչենի հանրապետութիւնները եւ կը տեղահանեն մէկուկէ միլիոն հոգի; Անգլիոյ Ռամկավար կուսակցութեան ռուսական «Օրիանթալիստ»;

Հնչակեաններու խոստովանութիւնը; «Լիբա-թուրք զրգոռումներ հայերուն դէմ; Էջմիածնի-կաթողիկոսին հայկական բռնկրես» Ամերիկայի մէջ; Ռուս եւ պատրիարքին եւ բոլոր թեմակալ առաջնորդներուն»;

«Կիլիկիոյ կաթողիկոսին, Երուսաղէմի ակադեմիկոսներ Աճառեանի եւ Ղափանցեանի դէմ; Սովետներու ազդարարութիւնը թուրքիոյ; Սովետները ծինը Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան դէմ; Հայ եկեղեցիներու ներկայ վիճակը Խ. Հայաստանի մէջ; Դերենիկ գրութեան); Վիճելի հողամասեր Անդրկովկասի մէջ [Կարսի Ղազնակցի]; Ամերիկեան բռնկրեսի քննիչ զոհերը Հայաստանի մէջ:

620. ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ: (Մահուան 50-րդ տարելիցին առթիւ) /Կազմեց գրեց՝ Անդրանիկ Լ.Փոլատեան.-Նիւ-Եորք: 1957 հրատ. Խրիմեան Հայրիկի մահուան յիսնամեակի տօնակատարութ. կեդր. լանձնախումբի; 79 էջ, դիմանկ.

Բովաճաճ.¹ Հայրիկը...; Խրիմեան Կ. Պոլսոյ հայոց պատրիարք կ'ընտրուի; Պերլինի Վեհաժողովն ու Խարիսայի կաթսային առակը; Խրիմեան Վանի առաջնորդ; Ի՞նչ ըրան Խրիմեան՝ իբր հայրապետ; «Խարիսայի կաթսան եւ երկաթեայ շերեփը» [Բեռլինի Վեհաժողովում հայ դատի խնդիրը]; Խրիմեան Հայրիկի կոնդակը ամերիկահայութեան; Խրիմեան Հայրիկը կը հաստատէ Ամերիկայի հայոց թեմի սահմանադրութիւնը /Մկրտիչ կաթողիկոս ամենայն հայոց:

621. ԿԱՐՈՅԵԱՆ Գ. Տոքթ. Մեծ եղեռնի նահատակ հայ բժիշկները; (Անոնց պատգամները).- Պոսթոն, 1957.-556 էջ:

Բովանդ.՝ Յառաջաբան /3. Քիւրտեան; Ներածական; Տոքթ. Նազարեթ; Տաղաւարեան; Տոքթ՝ Կարապետ Փաշայեան խան; Տօքթ. Ռուբէն Զիլինկիրեան կամ գրական անունով Ռուբէն Սեւակ; Տոքթ. Խաչատուր Տէր Մանուկեան; Տոքթ. Գաբրիէլ Անտուրեան; Տոքթ. Յակոբ Ս. Յովհաննէսեան; Տոքթ. Լեւոն Արսլանեան; Տոքթ. Զրանդ Արսլանեան; Տոքթ. Կիրակոս Ազարեան; Տոքթ. Լեւոն Պարտիզպանեան; Տոքթ. Պեննէ թորոսեան; Տոքթ. Յարութիւն Վեգնեան; Տոքթ. Սարգիս Մումճեան; Տոքթ. Նշան Տէր Վահրամ Նա-հիկեան; Տոքթ. Տիգրան Զալաճեան; Տոքթ. Պերճ Մինասեան; Տոքթ. Սարգիս Սերթեան; Տոքթ. Արմենակ Սէրայտարեան; Տոքթ. Խաչատուր Տօվկէթեան; Տոքթ. Ստեփան Մելիքստեղեկեան; Տոքթ. Սուրէն Նշանեան; Տոքթ. Ստեփան Միսքճեան; Տոքթ. Տիգրան Գասապեան; Տոքթ. Արմենակ Զայրանեան; Տոքթ. Վահան Պարոն-Վարդեան; Տոքթ. Վահան Ղազարեան; Տոքթ. Մինաս Կարապետեան; Տոքթ. Թորոս Պապիկեան; Մի-սաք Պաղտասարեան; Տոքթ. Սիմոն Քիւփէլեան; Տոքթ. Պօղոս Զիսարեան; Տոքթ. Պաղտասար Վարդա-նեան; Տոքթ. Պողոս Փալապշլըգեան; Տոքթ. Երուանդ Սարաֆեան; Տոքթ. Թորոս Նազլեան; Տոքթ. Լուֆթի Լեւոն Զալեպեան; Տոքթ. Մկրտիչ Գարակէօգեան; Տոքթ. Մինաս Եարմանեան; Տոքթ. Միսաք Փանոսեան; Տոքթ. Յարութիւն Գավաֆեան; Տոքթ. Յովհաննէս Թերզեան; Տոքթ. Զմայեակ Քէշիշեան; Տոքթ. Գալուստ Նազարեան; Տոքթ. Ընծայեկ Տէր-Ստեփանեան; Տոքթ. Գարեգին Իպրանոսեան; Տոքթ. Ոսկան Թօփալեան; Տոքթ. Ներսէս Շահպազլեան; Տոքթ. Արթին պէյ Զալվաճեան; Զայ բժկական միութեան 1919-ի արիւմաներկ տեղեկագիրը:

622. ՀԱՅԿԱԶ ԱՐԱՍ. Շապին Գարահիսար ու իր հերոսամարտը /Գրեց՝ Արամ Հայկազյան, 1 էջ, կտր. 1957 (Տպ. Մասկ.) - 459 էջ, նկ., դիմանկ., քարտեզ:

Բովանդ. Մաս Ա. 1895-ի ջարդերն ու Գարահիսարը /Ա. Օզանեան; Դանիէլ Չափուշի մահը; Հայ. յեղ. Դաշնակցութեան մուտքը Շապին Գարահիսար ու յաջորդող դէպքերը; Օսմանեան սահմանադրութիւն; Մաս Բ. Հերոսական Շապին Գարահիսարը /Գ. Մխիթարեան; Հերոսամարտը: Բիրքի կռիւը /Յարութիւն Ա. Մաս Բ. Հերոսական Շապին Գարահիսարը /Գ. Մխիթարեան; Ետքը: (Երեք վկայութիւններ): Ծննդավայրի բէֆէլեան; Բիրքի տարագրութիւնը /Էլմա Օճախեան; Ետքը: (Բ. վկայութիւն) /Մասիս Այնաճեան; Ետքը: (Գ. վկայութիւն); Խուշերտ /Սկրտիչ Գալանճեան; Ետքը: (Բ. վկայութիւն) /Մասիս Այնաճեան; Ետքը: (Գ. վկայութիւն); Կեանքի վերջին տարիները /Բժ. Գրուզէն Փափագեան; Յաղթանակի օրը:

623. ՀՅՈՒՍՅԱՆ Մ. Գրիգոր Ձոհրապ: Կյանքը ու ստեղծագործությունը.- Ե.: Հայպետհրատ, 1957.- 376 էջ:

624. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Ս. Հայոց Հայրիկ: (1820-1907): /Գրեց՝ Սիոն արքեպիսկոպոս.- Պ. Կյոլե, 1957 (Տպ. «Սիփան»):- 106 էջ, դիմանկ.:

625. ՄԻՆԱՍԵԱՆ Թ. Յուշեր: Անգարայի եւ Քեքինի հայոց Գողգոթան: Ուղեւորութիւն մը Անգարայէն Սեբաստիա: Կը բովանդակէ զանազան յուշերու շարքին, Յոգդատի, Պողազլեանի, Կեսարիոյ, Գըրշէիիի եւ Գալայճըքի տեղահանութեան մանրամասնութիւնները. Զեղիմակին եւ թուրքի մը վկայութիւնը մինչեւ համաշխարհային երկրորդ պատերազմը. 1915-1955.- Փարիզ, 1957.- 111 էջ, դիմանկ.:

626. ՅԱՐԳԱՆՔ ՍՈՑԻԱԼ-ԴԵՄՈԿՐԱՏ ՀՆՁԱԿԵԱՆ ՔՍԱՆ ԱՆՄԱՀՆԵՐՈՒՄ: Որոնք մահա-
տակուեցան Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտի հրապարակին վրայ: 1915, յունիս 15.- Պէյրուք:
Հրատ. Սդ. Հնչակեան կուս. Նոր սերունդ Տիսրունի ուս. միութեան «Մարօ» մասնաճիւղ,
1957.- 53 էջ:

Քովանդ. Բսաններու համառօտ կենսագրութիւնը: Փախանագ, զրաւ ճշգրտաշման, Յիւրանի
Թօփուղեան (բանուոր); Վահան Պօյաճեան (Ռուբէն Կարապետեան, Չըմըշկաժագցի); Մուրատ Չաքա-

րեան (Յակոբ Ղազարեան); Աբրահամ Մուրատեան; Սարը Խաչիկ; Անկուտի Պետրոս; Արմենակ Համբար-
ձումեան; Տօթ. Պեննե (Տօթ. Պետրոս Թորոսեան); Գարեգին Պողոսեան; Պողոս Պողոսեան; Յակոբ
Պասմաճեան; Գեղամ Վանիկեան (Վանիկ); Թովմաս Թովմասեան; Երեմիա Երեցեան; Յովհաննէս Տէր-Ղա-
զարեան; Գառնիկ Պօյաճեան; Մահալճիո; Կախաղաններու նախօրեակին: Ականատեսի վկայութիւններ;
Յարգանք մեր քսան նահատակներուն /Ժիրայր Թիւթիւնճեան; Քսան /Գրեց՝ Տիգրան Կանսարական;
Կախաղաններու իմաստը /Գրեց՝ Արսէն Կիտուր; Քսաններու ուղին մեզի առաջնորդ /Յրանդ Գանգրունի;
Քսաններուն դասը /Յակոբ Նորունի; Քսան անմահները /Ն. Բիւզանդացի; Սոցիալիզմի կառուցումը յիւրա-
քանչիւրիս պարտականութիւնն է /Զ. Տիւզեան; Քսան Տիտաններուն /Վահան Արամեան; Յաւերժայիշա-
տակ քսաններուն /Ա. Խիսկեան; Քսաններու փառատունը կը ներշնչէ «Մարօ» եականները /Սարգիս Քիւրէ-
լեան; Մենք մեզի հետ /Սարգիս Խայեան:

627. ՆԱԹԱԼԻ ՇԱՅԱՆ. Երեք դաշնագրեր (Ալեքսանդրապոլի, Մոսկուայի եւ Կարսի)
(Բաղդատական զուգակշիռ).- Պէյրուք, 1957.- 132 էջ.- Տողատ. ծանոթ.- (Արարատ մա-
տենաշար թիւ 25):

Կազմակից է՝ Նաթալի Շահան. «Վերստին յաւելուած», Պէյրուք, 1957:

628. ՆԱԹԱԼԻ ՇԱՅԱՆ «Վերստին յաւելուած» (Լրացուցիչ «Ալեքսանդրապոլի դաշ-
նագրէն 1930 Կովկասեան Ապստամբութիւնները» գրքին): Ա. Տպագրութ. Պոսթոն, 1957.-
Բ. Տպագրութիւն, Պէյրուք, 1957 (Տպ. «Արարատ»)- 159 էջ.- Տողատ. ծանոթ.- (Մատենա-
շար «Արարատ») թիւ 24:

Կազմակից՝ Նաթալի Շահան. Երեք դաշնագրեր.- Բեյրուք, 1957:

Բովանդ.՝ Խատիսեանի տուածը; Վրացեանի տուածը; Երեւանի համաձայնագիր; Մոսկուայի
առաջարկները Երեւանի; Գ. Տէրտէրեանի յուշերէն; Երեւանի մէջ; Իրազէկի յուշերէն; Վրացեանէն «Յուշեր
մօտիկ անցյալից» /Ա. Վրացեան; Խատիսեանի յուշերէն՝ Կարօ Սասունիի յուշերէն /Կարօ Սասունի; Բեքիր
Սամիի հեռագիրը Երեւանի հանրապետութեան արտաքին գործերի նախարարութեան; Տիգրան
Բեգզատեանի հեռագիրը; Քեազիմ Գարե-Բեքիրի հեռագիրը /Գնդապետ Քեազիմ; Հիչերիմի հեռագիրը;
Թելեֆօնով խօսակցութիւն մը Երեւանի եւ Թիֆլիսի միջեւ; Մուստաֆա Քեմալի հեռագիրը /Մուստաֆա
Քեմալ; Խատիսեանի հեռագիրը /Խատիսեան; Ալեքսանդրապոլի պատուիրակութեան հեռագիրը;
Հայաստանի կառավարութեան եւ Ալեքսանդրապոլի պատուիրակութեան խօսակցութիւնը; Խատիսեան
Դրօ խօսակցութիւնը; Մի ղեկրետ; Ալեքսանդրապոլ-Երեւան, 3 ղեկտ. 20թ., Ի՞նչ կ'ըսէ Ա. Կարիմեան;
Վաւերագիրներու լոյսին տակ:

629. ՉԱՐԸԳ-ՂԱԶԱՐ. Յուշամատեան Բարձր Հայքի: Կարինապատում.- Պէյրուք, 1957
(Տպ. Մշակ).- 792 էջ, նկ., դիմանկ., քարտեզ:

Բովանդ.՝ Քաղաքական եւ յեղափոխական շարժումները Կարնոյ մէջ: Թուրք կառավարութեան
քաղաքականութիւնը; Յեղափոխական խմորումները, 1880թ. էն յետոյ; Կուսակցութիւններու մուտքը եւ
գործունէութիւնը Կարնոյ հայութեան մէջ; Կարնոյ եւ դատի հայութեան արհաւիրքը, բռնագաղթը եւ
կոտորածները 1914 օգոստ. 2-1915թ. աշունը; Արհաւիրքներէ եւ կոտորածներէ ճողոպրած կարինցիներու
վերապրումի եւ հաւաքման ճիգերը; Տարագիր մօր մը ողիսականը; Կարնոյ հանրային կեանքը՝ ռուսական
գրաւման շրջանին. 1916-1918 /Գրեց՝ Ե. Յ. Մելիքեան; Թորգոմեան անկախութիւն; Անդրանիկ փաշայի
մուտքը Կարին; Կարնոյ փառքերը: Համահայկական չափանիշով Քեմալ, Արամ Արամեան, Արմէն Գարօ,
Վարդգէս; Անգեղակոթ գիւղի դէպքը; Քեմալի Պարսկաստանի ազատագրական ճակատին վրայ; Արամ-
Արամեան-Աշոտ Թաթուլ; Արամի նամակը; Արմէն-Գարօ տոքթ. Գարեգին Փաստրմաճեան 1873-1923,
մարտ 27-ին; Գրանդ Փաստրմաճեան օտարներու աչքերով; «Տուրքախ»ը, (Յարութիւն Այվազեան); Արամ
Երկանեան; Տիգրան Խաչիկեան; Մեր «Արզունան»ը /Կ. Գևորգյան; Անտոն Գոշ; Խաչատուր Կերեկցեան:

630. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Այնթապի Հ.Յ. Դաշնակցութեան: 1898-1922 /Խմբ.՝ Գեորգ Յ.
Պարսումեան.- Հալէպ: Հրատ. Ձաւարեան միութեան, 1957 (Տպ. Տիգրիս).- 341 [4] էջ, նկ.
և 2 քարտեզ:

Բովանդ.՝ Մաս Բ. Հիմնադրութիւնը եւ հիմնադիրները; Նախասահմանադրական շրջան: 1898-1908;
Սահմանադրութիւնէն մինչեւ տարագրութիւն: 1908-1915: «Վարդանաճ»-ի դէպքը; Տարագրութիւնը; Տարագիրներու վերադարձէն մինչեւ Այնթապի պարպումը: 1919-
1922; Կռիւներու պատմութիւնը; Մաս Գ. Յուշեր; Դաշնակցութեան հիմնադրութիւնը Այնթապի մէջ /Ընկ. Ն.
Յակոբեան; Դաշնակցութեան հիմնադրութիւնը Այնթապի մէջ /Ընկ. Ն. Յակոբեան; Այնթապ այցելող
պարտեան այլեւայլ գործեր, գործիչներ եւ մասնակի դէպքեր /Գրեց՝ Ընկ. Գ. Գեորգ Սվաճեան; Կազմակեր-
պործիչներ: Յակոբ Պէքարեան; Խաչիկ Ալիսեան; Ժիրայր; Հաճի Կարապետ; Սիմոն Ձաւարեան; Վարդան;

Մարտին; Տիգրան Ծամհուր; Մասնակի դէպքեր: Ձէթունի հետ կապուելու փորձ մը; Ձէթունէն յետոյ պտոյտ
մը շրջաններու մէջ; Մարիատ; Մարիատի սեւ արարքը; Այցելութիւն մը Մարաշ; Սահմանադրութիւնէն յետոյ
/Ընկ. Ն. Յակոբեան; Ատանայի կոտորածը եւ մեր ինքնապաշտպանութեան երեսփոխանական ընտ-
րութիւնները; Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը Այնթապի մէջ: 1908-1915 /Գրեց՝ Ընկ. Յովհ. Արարատեան; Կազմակեր-
պական գործեր; Մեր փրփականտը դպրոցներու մէջ; Ազգային իշխանութեանց հետ; Իթքիհատի հետ;
Ձինական գործեր; Համազասպ մարզական միութիւն; Վարդանաճի դէպքը; 18 փետր. 1909 /Պատմեց՝ Պ.
Արամ Վարդանեան; Երբ Վարդանաճը կ'արգիլէ /Գրեց՝ Ընկ. Գրիգոր Պաղտասարեան; Հ.Յ. Դ.-ի լսա-
րանը /Գրեց՝ Գ.Յ. Պարսումեան; Պայթումները Պազալեանեանց Տան մէջ, յուլիս, 1909 /Պատմեց՝ Պր. Յովհ-
կիմ Պազալեան; Պայթումը Պազալեանեանց տան մէջ. 15-17 յուլիս, 1909 /Գրեց՝ Ընկ. Սարգիս Տէմիր-
ճեան; Պայթումը Մազսուտեանեանց տան մէջ, նոյեմբեր, 1909 /Պատմեցին տիկին. Ովսաննա Տէրվիշեան եւ
Մարիամ Թիւթիւնճեան; Պայթումը Թօփճեանեանց խանութին մէջ, Հալէպ, դեկտեմբեր, 1909 /Պատմեց՝ Ընկ.
Արմէն Թօփճեան; Տիգրան Ծամհուր /Գ.Յ.Պ., Սարգիս Տէմիրճեանի արկածները 1915-1918; Ազգ. Ներ-
սէսեան վարժարանի փակումը Ապրիլ 1910 /Գրեց՝ Գ.Յ.Պ. Համազասպ մարզական միութիւնը 1911 /Գրեց՝
Սիիրան Գաթըրճեան; «Գաւառական»-ի ընտրութիւնները 1913 /Գրեց՝ Գ.Յ. Պ., Ինչո՞ւ կարելի չէր
դիմադրել քաղաքին մէջ 1915-ին /Գրեց՝ Յովհ. Արարատեան; Ինչու չկրցանք դիմադրել /Պատմեց Ա.
Գալէմբերեան; Տարագրութեան յետոյ; 1919-1922: Ինչպէս կազմուեցաւ զինուորական մարմինը /Գրեց՝
Յովհ. Արարատեան; Ինչպէս կազմուեցաւ զին. կեդր. մարմինը /Գրեց՝ Գեորգ Սվաճեան; Ինչպէս
կազմուեցաւ զին. կեդր. մարմինը /Գրեց՝ Ա. Գալէմբերեան; Գալէմբերեանի յուշերը; Ձ.Վ.Ս.ի փետր.-
մարտ ամիսներու գործունէության տեղեկագիրը; Տեղեկագիրը /Գ.Յ.Պ., Խմբապետներու անուանացանկը
մարտ ամիսներու գործունէության տեղեկագիրը; Տեղեկագիրը /Գրեց՝ Գ.Յ. Պ., Դաշնակցութիւնը՝ 1920
/Տ. Ներսէս քինյ. Թավուզճեանի; Հայերու չեզոքութեան խախտումը /Գրեց՝ Գ.Յ. Պ., Դաշնակցութիւնը՝ 1920
/Տ. Ներսէս քինյ. Թավուզճեանի; Գարեւաւորման գործը /Տ. Ներսէս; Ընկ. Սարգիս Պաղտասարեանի
փճաբանական ժողով մը /Գրեց՝ Գ.Յ. Պ., 26 նոյեմբեր 1921-ի հաւաքոյթը /Գրեց՝ Գ.Յ. Պ., «Իմթիզաճ Գոմիսիոնու»ի Գ.
Խորհրդակցութիւն մը եւ անօրինակ քուէարկութիւն մը /Գրեց՝ Գ.Յ. Պ., Դաշնակցութեան զոհերը: Ա. Հարք:
հանդիպումը թուրքերու հետ /Յակոբ Գարամանուկեան; Մաս Դ. Դաշնակցութեան զոհերը: Ա. Հարք:
Զոհերը կռիւներու ընթացքին: Եազուլ Ալլըզեան, 3 ապրիլ 1920 /Գ. Սվաճեան; Սողանը Պուճաղի
Քարտէսին բացատրութիւնը; Յարութիւն Նանէյեան, 4 ապրիլ 1920 /Գ. Սվաճեան; Զոհերը Սողանը
/Գ. Ս. Սիիրան Թերզիպաշեան, 20 ապրիլ, 1920; Սովսէս Քիլճեան, 22 ապրիլ 1920 /Գ.Յ. Պ., Հմայեակ Գրա-
ճեան, 16 մայիս 1920 /Գ.Յ. Պ., Ատուր Փոլատեան, 23 օգոստ. 1920 /Գ. Սվաճեան; Գրիգոր Մըխսեան, 29
սեպտ. 1920 /Գ.Յ. Պ., Գեորգ Թապալայեան /Գ.Յ. Պ., Բ. Հարք. Զոհեր կռիւներէն դուրս: Ներսէս Խաչատուրեան
(Խաչատուր Ներսո) 1879-1920 /Ն. Յակոբեան; Խորէն Վարժապետեան (1882-1920) /Գրեց՝ Յովհ. Արարա-
տեան; Թաթուլ Քիւլիկեան (1870-1925) /Գրեց՝ Գ.Յ. Պ., Տիգրան Փոլատեան (1876-1916) /Գրեց՝ Յովհ.
Արարատեան; Արմենակ Մազսուտեան (1883-1918) /Գրեց՝ Յովհ. Արարատեան; Աւետիս Խանճեանեան
(1883-1916) /Գրեց՝ Յովհ. Արարատեան; «Քէլճի»-ի դէպքը /Գրեց՝ Գ.Յ. Պ., Նազարէթ Չավուշի մահը
/Գրեց՝ Յովհ. Արարատեան; Մարաշի բանտին մէջ: Բժ. Յովսէփ Մահտեսեանի վկայութիւնը /Գրեց՝ Ն. Յակոբեան; Այնթապի հայութիւնը
եւ հայ ազատագրական շարժումը /Ն. Յակոբեան; Պաղտասար-Կիլիկիա /Գ.Յ. Պ., Բարսեղ Շահպազի անցքը
Այնթապէն /Գրեց՝ Երուանդ Տէր Մեսրոպեան; Մաս Զ. Սիյուռքի մէջ: Այնթապի դաշնակցականներ
սիյուռքի մէջ:

631. ՍԱՍՈՒՆՑԻ Մ. Սեւ օրագիր.- Պէյրուք, 1957 (Տպ. Սեւան).- 291 էջ:

Բովանդ.՝ Պատերազմը կը ծագի [1915թ.]; Կոմիտաս վարդապետի մօտ; Գոմը-Սիւսի բանտին մէջ...;
Դէպի աքսոր; Աքսորի մէջ; Գոմիայի բանտին մէջ; Պողոսեանի մէջ; Դէպի Թարսուս; Իսլաիիէի բանտը;
Հալէպի բանտին մէջ; Դէպի Տէր-Զոր; Դէպի Մեսքենէ...; Մուրատ [Աքսորվածների կայան]; Հայութեան վեր-
ջին գողգոթան՝ Մուրատ; Դէպի Ռազգա; Ռազգայի մէջ; Դէպի Մեսքենէ; Մեսքենէի մէջ; Տէր Հաւուր գիւղի
մէջ; Ազատութեան մէջ; Հալէպի մէջ; Պողոսեանի մէջ; Դէպի Պոլիս; Պոլիս; Հայաստանի մէջ; Դէպի հայրենիք;
Պաթուհի մէջ; Թիֆլիսի մէջ; Ալեքսանդրապոլի մէջ; Թալիմի ժողովը [1920թ.]; Երեւանի մէջ; Պատկեր մը
Տէր-Զորէն; Դէպի ռազմաճակատ; Կարսը ծախուած է; Տարագրութեան մէջ; Նորեն Պոլսոյ մէջ; Վիեննայի
մէջ; Փրակայի մէջ; Փարիզի մէջ; Նովե Պենաթի մէջ; Հալէպի մէջ; Դարձեալ Փրակայի մէջ; Դէպի Արեւելք;
Թեհրանի մէջ; Պաղտասարի մէջ; Վերջին կայանիս՝ Պէյրուքի մէջ:

632. ՍԻՐՎԱՐԴ. Արամ Աջըզպաշեան; (Հերոս Փոքր Հայքի): Կեանքն ու գործունէու-
թիւնը.- Փրավիտէնս, 1957.- 157 էջ:

Բովանդ.՝ Փոխան յառաջաբանի /Ա. Հրազդան; Հերոսին ծննդավայրը-Արաբկիր; Պոլսոյ առաջին ցոյ-
ցը; Յոյցին արձագանգը զաւառներու մէջ; Հանդիպում Ժիրայրի հետ; Շապին Գարահիսարի մէջ; Պատ-
մական ժողովը; 1895-1896-ի ջարդը; Համաժողովրդական պատրաստութիւն [Հնչակյան կուսակցության];
Արտասահմանի մէջ; Կրկին Պոլսոյ մէջ [1908թ.]; Ազգային սահմանադրութիւնը; Իթքիհատ-իթիլաֆ; Հողա-
յին հարց; Զինուորական ծառայութիւն; Դէպի կախաղան:

129

Բիթլիս; Ղարաբաղում; Անգլիացիները Ղարաբաղում; Դեպի Երեւան եւ վերադարձը; Փետրուարեան համա-
ժողովրդական ապստամբութիւնը; Նահանջը եւ մեր ճանապարհը; դեպի Իրան-Թաւրիզ:

654. ՓԱՇԿԵԱՆ Ս. Անցեալի յուշերէս: (Պատկերագարդ): Վկայութիւններ, կեանքի
դրուագներ, պատմութիւններ եւ այլն.- Պէյրուս, 1959.- 160 էջ, նկ., դիմանկ.:

Բովանդ. Թէ ինչպէս տարագրութեմէ ազատուեցայ; Արկածներ-փորձութիւններ եւ հետաքրքրական
դէպքեր; Բանտի այցելութիւն (Պէյքետտին); Պաղեստին եւ Եգիպտոս ճամբորդութեանս յուշերէն; Կիպրոսի
յիշատակներէն:

1960

655. ԴԱՇՏԵՆՅԱՆ Խ. Խողեղան: Վեպ: 2-րդ հրատ /Խ. Տոնոյան.- Ե.: Հայպետհրատ,
1960.- 583 էջ, 1 թ. դիմանկ.:

656. ԹԱԹԱՐԵԱՆ Մ. Կամաւորին մը յուշերը /Երկու խօսք՝ Ներսէս վրդ. Բախտիկեան.-
Անթիլիաս, Լիբանան, 1960 (Տպ. Կաթողիկոսութ. Հայոց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ).- 44 էջ.-
(Մատենաշար ապրիլեան Եղեռնի թիւ 7):

657. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ Ա. (Հարեմ): Արեւելքի ժողովուրդների առաջին համագու-
մարը.- Ե.: Հայպետհրատ, 1960.- 66 էջ:

Բովանդ. Համագումարի հիմնական որոշումները: Համագումարի բացումը; Ազգային-զաղութային
հարցի քննարկումը համագումարում; Ազգային հարցի քննարկումը համագումարում; Սովետական
շինարարության հարցերը համագումարում; Կանանց դրությունը Արեւելքում; Համագումարի մանիֆեստը
և ուղերձը [ուղղված Եվրոպայի, Ամերիկայի և Ճապոնիայի բանվորներին]; Պրոպագանդայի ու
գործողության մշտական խորհրդի աշխատանքների մասին; Արեւելքի մշտական խորհրդին վերաբերող
փաստաթղթեր:

658. ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ մեծ ռեզոլուցիան և սովետական իշխանու-
թյան հաղթանակը. Հայաստանում: Փաստաթղթերի և նյութերի ժողովածու /Խմբկող.- Ա.
Մ. Մնացականյան և ուրիշներ.- Ե.: ՀԱՍՈ ԳԱ, 1960.- 643 էջ:

Բովանդ. Բաժին երրորդ. Դաշնակների կառավարության և օտարերկրյա ինտերվենտների հակաժո-
ղովրդական քաղաքականությունը Հայաստանում և աշխատավորների պայքարը իրենց ազատագրման
համար: (1918թ. մայիս-1919թ. դեկտեմբեր); Բաժին չորրորդ: Ռեզոլուցիոն շարժման հետագա ծավալումը
Հայաստանում; Մայիսյան զինված ապստամբությունը; Հայաստանի աշխատավորների պայքարը
մայիսյան ապստամբության ճնշումից հետո: (1920թ. հունվար-նոյեմբեր); Կարելու իրադարձությունների
ժամանակագրություն: (1917թ. փետրվար-1922թ. փետրվար):

659. ՂՈՍԵՅՆ ԷԼ ՖԱՅԷԶ. Հերոսական հայութեան անցեալէն: Ջարդերը Հայաստանի
մէջ: (Ականատեսի վկայութիւններ) /Թարգմ. եւ ծանոթագր. հրատ.- Գր. Պասմաճեան.-
Գահիրէ, 1960 (Տպ. Նոր Աստղ).- 71 էջ.- (Մատենաշար «Մշակոյթի բարեկամ»ի թիւ 1):

Բովանդ. Յառաջաբան /Ֆայեզ էլ Ղոսէին; Օսմանեան կառավարութեան յայտարարութիւնը; Ջօհրապ
եւ Վարդգէս [Երեսփոխաններ Օսմանեան խորհրդարանում]; Բանտին մէջ [Տիգրանակերտում];
Բողոքականներու, քաղղեացիներու եւ ասորիներու ջարդը; Ջարդերու տարբեր ձեւերը; Քիւրտերուն ջրած-
նները; Քիւրտ մը որ միակը 50 000 հայ ջարդած է; Տիգրանակերտի երիտ. թուրք մանկավարժի մը
հայուհիներ; Գերմանացիները եւ հայերը; Սուլթանին հրամանը; Վիճակագրութիւն ջարդուած հայեր:

660. ՃԱՄՊԱՋԵԱՆ Բ. Պատանի կեանքի մը պատմութիւնը /Երկու խօսք՝ Ներսէս վրդ.
Բախտիկեան.-Անթիլիաս, Լիբանան, 1960 (Տպ. Կաթողիկոսութ. Հայոց Մեծի Տանն Կիլի-
կիոյ).- 50 էջ.- (Մատենաշար Ապրիլեան Եղեռնի թիւ 4):

661. ՄԵԼԻՔՍԵԹՅԱՆ Վ. Ձեյթունի հորոսամարտերը.- Ե.: Հայպետու. մանկհրատ,
1960.- 116 էջ:

Բովանդ. Հարստահարությունները և ազգային ճնշումները Արևմտյան Հայաստանում և Կիլիկիայում
XIX դարի երկրորդ կեսին; Ձեյթունի 1862 թվականի հերոսական ապստամբությունը; Հայ ռեզոլուցիոն
դեմոկրատիան և ազատագրական շարժումները; Անգլո-ֆրանսիական դիվանագիտությունը և Տավրոսի
հայ լեռնականների ապստամբությունը; Պայքար անկախության համար; Ձեյթունի 1895-1896 թթ.
ինքնապաշտպանությունը:

662. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ Հ. Կեանք եւ մահ /Երկու խօսք՝ Ներսէս վրդ. Բախտիկեան.-
Անթիլիաս, Լիբանան, 1960 (Տպ. Կաթողիկոսութ. Հայոց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ).- 34 էջ, 4թ.
նկ., դիմանկ.- (Մատենաշար ապրիլեան Եղեռնի թիւ 9):

663. ՄԵՐ ԻՋՄԻՐԸ եւ շրջակայ քաղաքները: [Ալբոմ]: Ի յիշատակ Ձմիւռնիոյ նահա-
տակներուն որոնք զոհուեցան 1922 սեպտեմբերի սպանդին.- Նիւ Եորք: Ձմիւռնահայ
միութեան հրատ., (շապիկի վրա 1961).-208 էջ:

Բովանդ. Երկու խօսք /Մամբրէ արքեպիսկ. Գալֆաեան; Իզմիր հայ գաղութը /Սարգիս Ամատեան:

664. ՄԻՐԱՔԵԱՆ Ա. Կ. Վերքեր ու ցաւեր: Գրքոյկ Ա. /Երկու խօսք՝ Ներսէս վրդ. Բախտի-
կեան.- Անթիլիաս, Լիբանան, 1960 (Տպ. Կաթողիկոսութ. Հայոց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ).- 67
էջ, 8 թ. դիմանկ., նկ.- (Մատենաշար ապրիլեան Եղեռնի թիւ 10):

665. ՆԱԶԼԵԱՆ ՅՈՎՀ. արք. Տրապիզոնի թեմին վիճակաւոր Յովհաննէս արք. Նազ-
լեանի յուշերը Մերձաւոր Արեւելքի 1914-1928 շրջանի քաղաքական-կրօնական դէպ-
քերուն մասին /Թարգմ. Ի ֆրանս.՝ դոկտ. Զմյկ. Ստեփանեան.- Պէյրուս-Լիբանան, 1960
(Տպ. Հայ Կաթողիկէ):

Հտ. Ա. 1960.- 16 էջ հայկ. էջագր., 690 էջ, 1 ծալվ. թ. քարտեզ, 25 թ. դիմանկ., նկ.

Բովանդ. Մաս առաջին. Ընդհանուր ակնարկ մը կոտորածներու եւ անոնց պատասխանատուութեան
վրայ: Հայերու ջարդերը, քաղաքական եւ կրօնական տեսակետէն՝ ընդհանրապէս: Երիտասարդ-թուրքերու
խառաջ բերած սկզբունքները՝ արդարացեալու համար իրենց ծրագիրն ու բնաջնջման եղանակը: Երի-
տասարդ-թուրք մտայնությունն ու մասնաշատուկ տրամադրութիւնը: Պատասխանատուութիւնը: Քաղաքական
1918ի տեղահանութեանց ընթացքին; Ջարդերու իրողութիւնը: Պատասխանատուութիւնը: Քաղաքական
դէմքերու մի քանի վկայութիւններ եւ վաւերաթուղթեր ի մասին ջարդերու բնոյթին եւ եղանակին; Հայերու
հանդէպ երիտասարդ թուրքերու թշնամական դիրքին քաղաքական պատրուակները: Բարենորոգմանց
հարցը; Եւրոպական պետութեանց մրցակցութիւնը՝ իրենց միջամտութեանց մեջ՝ թուրքիոյ գործերուն;
Մաս երկրորդ. Քաղաքական կացութիւնը՝ Թուրքիոյ պատերազմի մտնելուն հետեւանքով; Մշոյ քաղաքին
եւ իր բազմաթիւ հայ գիւղերուն ճակատագիրը; Վան, Բաղէշ; Կացութիւնը; Երիտասարդ-թուրքերու կողմէ,
Վանայ հայերուն տրուած դրդապատճառները՝ դիմելու ինքնապաշտպանութեան միջոցներուն; Ինքնա-
պաշտպանութիւն, կանոնաւոր պատերազմ մը հայերու եւ թուրքերու միջեւ; Բաղէշի գաւառին ողբեր-
գական վիճակը; Տարագրութիւնները; Ջարդերը; Քաղաքին [Կարինի] առաջին գրաւումը՝ ռուսներու կողմէ;
Բաբերդ; Երիզա; Տրապիզոն քաղաքը: Տարագրութիւնները; Կացութիւնը՝ Սամսոնի մէջ; Սամսոնի
բռնագաղթը; Սեբաստիա: թուրք իշխանութեանց դիրքը եւ նախամիջոցները՝ Սեբաստիոյ մէջ; Բրզնիկ;
Տարագրութիւնները; Թոգատ: Ձեմքերու գրաւում; Տարագրութիւններն ու ջարդերը; Կիւրին: Աքսորականի
էջը՝ Սեբաստիոյ եւ Թոգատի մէջ ականատես վկայի մը կողմէ; Մալաթիոյ թեմը: Կացութիւնը եւ ջարդերը;
Խարբերդի թեմը: Սեզոն-Խարբերդ եւ գիւղերը: Կացութիւնը; Արաբկիր: Կացութիւնը, բռնագաղթը; Ալն;
Օովք-Դղեակ; Տիգրանակերտի թեմը: թեմին վիճակը եւ ընդհանուր ակնարկ մը դէպքերու վրայ; Տարա-
գրութիւնները; Չնգուշ; Ուրֆա; Առաջին ձերբակալութիւններն ու տարագրութիւնները; Բռնագաղթը
մերձողներուն ինքնապաշտպանութիւնը; Մարտինի արքեպիսկոպոսութիւնը: Աղբիւրներ եւ վկայութիւններ
Մարտինի դէպքերուն վրայ; Միջագետք: Պաղտատ; Մուսուլ; Պրուսայի թեմը; Կացութիւնը Պրուսա
քաղաքին մէջ; Զեթաիիա; Պարտիզակ; Նիկոմեդիա եւ Փանտրմա; Պիլէճիք; Եսկիշիիր; Անգարայի թեմ;
Անգարա: Կացութիւնը եւ դէպքերը; Եոզկաթ; Կեսարիոյ թեմը: Ատանա: 1909ի իրադարձութիւններն
ցութիւնը; Ընդհանուր տարագրութիւնները; Գոնիա; Ատաշի թեմ: Մարաշ: Մարաշի դէպքերը; Ֆընտըճափ
ու ջարդերը; 1915-ի տարագրութիւնները; Հաճըն; Մարաշի թեմը: Հալեպ: թեմին վիճակը եւ դէպքերը
ինքնապաշտպանութիւնը; Հալեպի արքեպիսկոպոսական թեմը: Ռաս-իիւլլայի ջարդերը /Մուսթաֆա
քաղաքին մէջ; Գաղտնի եւ պաշտօնական հրամաններ /Թալեաթ; Ռաս-իիւլլայի ջարդերը /Մուսթաֆա
Ապտիլիալիք; Տէր-էլ-Զօր: Ջարդերը; Այնթապ; Մուսա-Տաղի հայերը; Արդուինի թեմը:
Քաղաքական կացութիւնը թուրք եւ ռուս զինուորական արշավանքներուն հետեւանքով; Ջարդերու եւ
տարագրութեանց տառապանքներուն զոհ գացած մայրապետներ; Քաղուածոյք անձնական օրագրու-
թեմէս (1914-1918):

682. ՀԵՔԻՄԵԱՆ Օ. Սամսոնի հայութեան տխուր բաժինը 1915-1918-ի Մեծ եղեռնէն.- Փարիզ, 1961.- 143 էջ, դիմանկ.

Բովանդ. Նախերգանք /Կարապետ եպիսկ. Ամատունի; Մաս մը անձնական յուշերէն: Սամսոնէն մեկնումն դէպի Լոնտրա; Պատերազմը [1914թ.]; Վերադարձա Փարիզ, Մարսէլ, Եգիպտոս, անկէ Պոլիս; Թուրքիա կը մասնակցի պատերազմին [1914թ.]; Փրկութիւն Սուէտիէի հայերու; Հայկական լեզուն կազմը; փլուզումը Գերմանիոյ եւ իր զինակիցներուն; Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւն; Մուտրուսի դաշնագիրը; Եփրատ գետը; Անց Եփրատի միւս ափը; Մեկնում դէպի Հալէպ; Մեկնում Քարա-Բունարէ; Հալէպ:

683. ՈՐԲԵՐԵԱՆ Զ. Ուրֆայի վերջին օրերը 1915-ին (Դիւցազներգութիւն).- Պէյրութ, 1961 (Տպ. «Ատլաս»)-86 էջ, 1թ. դիմանկ.:

Բովանդ. Տարագրութիւնն հայոց; Արհաւիրքի օրեր; Վճռական քայլեր; Հերոսամարտ; Կոտորած; Յուսալքում; Ափ մը մոխիր հայրենի տուն [Զափածո]:

684. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ Շ. Սովետական պետականության կազմավորումը և զարգացումը Հայաստանում.-Ե.: Հայպետհրատ, 1961.- 280 էջ:

685. ՊՈՂՈՍՅԱՆ Ա. Սոցիալ-տնտեսական հարաբերությունները Կարսի մարզում: 1878-1920.- Ե.: Հայպետհրատ, 1961.- 381 էջ:

Բովանդ. 1877-1878թթ. ռուս-թուրքական պատերազմը և Կարսի փաշայության միացումը Ռուսաստանին; Ռեյուլոցիոն շարժումները Կարսի մարզում 1905-1907թթ; Առաջին համաշխարհային պատերազմի կովկասյան ռազմաճակատը և Կարսի մարզը; Կարսի մարզը դաշնակիցների և օտարերկրյա ինտերվենտների տիրապետության տարիներին (1918-1920թթ.); Մայիսյան ապստամբությունը Կարսի մարզում; Թուրքական երկրորդ արշավանքը և Կարսի մարզը (1920-1921թթ.):

686. ՍԱՐՀԱԴԵԱՆ Ս. Կեանքիս յուշերից.- Թեհրան, 1961 (Տպ. «Նայիրի»)
Հտ. Ա.- 354 էջ:

Բովանդ. Պատանեկությանն ու երիտասարդությանն սկզբնաշրջանը: Համբարձում Երեմեանն ու նրա դպրոցը; Ղարոցներն եւ հասարակական ու քաղաքական կազմակերպութիւններ; Երկու կարեւոր դէպքեր 1908 թին; 1915 թի սկզբում; Ինքնապաշտպանութիւն կամ ապրիլեան հերոսամարտը; Համուդ աղայի գործունցի հրդեհումը; փրկութեան սեմին; Տաճիկների բանտերում; Քաղաքամիջի հերոսների ինքնա-յետոյ; Գաղթ եւ գաղթական վիճակը; Մինչեւ Բերկրի Ղալէն; Քրդերի յարձակման ահաբեկումը; Բերկրի-Ղալէի ճամբին; Թափարէզ-Ղըզըլդիզէ ճանապարհին; Իմ վերջին համդիպումը Խանջեանի հետ; Իգդիրում; դէպի Էջմիածին; Ղարաքիլիսէում; Դէպի Թիֆլիս; Դէպի Ղարաքիլիսէ:

687. ՍԵԻԱՆ ԱՐՄԵՆ. Նահատակ բանաստեղծներ.-Պուլկոս-Այրես, 1961 (Տպ. «Արա-րատ»)- 214 էջ:

Բովանդ. Տիգրան Զեօկիւրեան: իր կեանքը; Ռուբէն Սեւակ; Իր կեանքը; Իսրայէլ Տիւրումի: Իր կեանքը; Արմէն Տորեան: Կենսագրական գիծեր; Մկրտիչ Աճեմեան: Գիծեր՝ իր կեանքէն:

688. ՎԵՀԱՊԵՏԵԱՆ Թ. Նոր սերունդը քաղութեան նոխազ; Ա. Հայաստանի պատմա-կան վերջին անկիւնադարձը 1920-ին: Հայաստան խորհրդայնացման քառասնամեակին առիթով /Գրեց՝ Թորգոմ Վեհապետեան.- Պէյրութ, 1961.- 149 էջ:

Բովանդ. Հայ և ռուս բանակցութեանց պատմականը; Գաղտնի փաստաթուղթի մը յայտնութիւնը; Վերջին արարը; Հաստատումներ; Հայկական Հարցը; Սելրի դաշնագիրը:

1962

689. ԲԱԴԱԼՅԱՆ Խ. Գերմանա-թուրքական օկուպանտները Հայաստանում 1918 թվականին.- Ե.: Երև. պետ. համալս., 1962.- 296 էջ, 3 թ. նկ., 1 ծալվ. քարտեզ:

690. ԲԴԵՅԱՆ Ս. եւ Մ. Հարազատ պատմութիւն Տարոնոյ /Խմբ.՝ Աղան Տարոնեցի.- Գահիրէ, 1962 (Տպ. Սահակ-Մեսրոպ).- 676 էջ:

Բովանդ. Մասն Բ. Տարոնոյ ճգնաժամը (1894-1908); Մասն Գ. Տարոնոյ նահատակութիւնը (1908-1916) /Գրեց՝ Միսակ Բդէան; Մասն Գ. Յաւելուած: Ա. «Դիակներու մեջէն-Մուշէն Հալէպ» (Գասպար Բդէանի յուշերը); Բ. «Դիակներու մեջէն-Մուշէն Մարտին» (Մուշէլ Դուռնեանի յուշերը)

691. ԳԱՐԻԿԵԱՆ Խ. Հայկական հարցը արեւելեան հարցի մէջ: (1860-1880).- Պէյրութ, 1962.- 366 էջ

Բովանդ. Հարցին հիմները: Հարստահարութիւններ; Քիւրտ աւատ պետութիւնը; Օսմանեան վարչութիւնը; Օսմանեան վարչութիւնը; Բարենորոգումներու ծրագիրներ; Հաւանական շարժումը; Էջմիածին եւ Պոլիս; Արեւելեան տագնապը; Խրիմեան պատրիարքը; Ազգային բողոքը; Թուրքիա եւ Պալքաններ; Աւստրիա եւ Ռուսիա; Ազգային պահանջներ; Պոլսոյ դեսպանախորհուրդը; Ռուս-թուրք պատերազմը; Բարենորոգումներէն ինքնավարութիւն; Անգլ եւ ռուս հակամարտութիւն; Ազգային պատուիրակութիւն; Կիպրոսի համաձայնութիւն; Պերլիմի վեհաժողովը; Վեհաժողովէն յետոյ; Վերջաբան; Ժամանակագրութիւն; Վաւերագրեր; Ուսումնասիրութիւններ:

692. ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ Մ. Պայքարը Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ.- Պոստըն. Հրատ. Հ.Յ.Դ. Հիւսիսային Ամերիկայի կեդր. կոմիտէ, 1962 (Տպ. «Հայրենիք»)- 93 էջ:

Բովանդ. Մաս Ա. Ի՞նչ նպատակ կը հետապնդէ համայնավարութեան պայքարը Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ; Դաշնակցութիւն մղծավանջ՝ բոլշեւիշմին; «Պրոլետարիայի յաղթանակը» եւ ազգերու ազատութեան իրաւունքը; «Անհաշտ պայքարը» եւ այդ պայքարի զինակիցները՝ Հայկ. Արտասահմանի մէջ; «Յառաջադիմական ուժերի միասնական ճակատ» Հայաստանի կոմկուսի 22-րդ համագումարէն ետք; Մաս Բ. Ռամկավարներու եւ Հնչակեաներու ուղեկցութիւնը՝ միջազգային համայնավարութեան, գաղթաշխարհի մէջ; Դաւը՝ Սիւրիոյ մէջ եւ ուրիշ-շ դաւեր...; Մայիս 28-ին եւ եռագոյնին մասին...; Սովետական Միութեան կողքին...

693. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ Ս. Դատումներ մեր հարիւրամեայ յեղափոխութեան մասին: (Անձ-նական յուշերուս ընդմեջէն).- Պէյրութ, 1962 (Տպ. Սեւան).- 71 էջ, 1թ. դիմանկ.
Հայկական հարց, 90-ական թթ. կոտորածները, Հ.Յ. Դաշնակցության ստեղծում, 1980թ.:

694. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ Ք. Ալպոմ յուշամատեան նուիրուած Տարօն աշխարհի.- Լիոն, 1962 (Տպ. «Տարօն»)-192 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Մամիկոնեան կրակին կայծերը [Աղբյուր Սերոբ, Գևորգ Զաւուշ, Հրայր, Արաբո, Կայծակ-Վաղարշակ; Հաճի Հակոբ Կուրոյան և ուրիշն.]; Զօր. Անդրանիկի յուշարձանի բացումը: [Խոսք] /Սմբատ; Ընթրստութեան եւ բողոքի ծայներ [1915թ. եղեռնի զոհերի մասին] /Ա. Ռշտունի; Մուրատ; Երկաթ եւ ճարտար (Արմենակ Լեւոնեան); Ապրիլեան եղեռնի 45-րդ տարեդարձին առթիւ; Այս այն Տարօնէն...: [Եւան Պեշիկթաշլեանի խոսքը նահատակների հիշատակին]; Գեղամ Տէր Կարապետեան (Մշոյ Տատրակ); Մխիթար Շէխիկեան (Հայրիկ); Հերոսուհի Սօսէ մայրիկ; Յակոբ Տէր Զաքարեան; Զօր Սմբատ; Մկրտիչ Պօլեան (Մժօ); Նորշէնի կռիւը; Հերոսուհի տիկին Արդուօ Տէր Օհանեան; Մշոյ Խաբրս գիւղին կռիւը; [Բանաստեղծութ.] /Գոմերու՝ Ղուկաս Վարժապետ; Բաղլուա Քեռի Յովոն; Հրանդ Փարիզեան; Տիգրան [Բանաստեղծութ.] /Գոմերու՝ Ղուկաս Վարժապետ; Բաղլուա Քեռի Յովոն; Հրանդ Փարիզեան; Տիգրան Նորոյեան; Յարութիւն Զնտոյեան; Զոհրապ Պօղոսեան; Հայ եղեռնն ու Դատը եւ օտարները /Արիսթիտ Նորոյեան; Յարութիւն Զնտոյեան; Զոհրապ Պօղոսեան; Հայ եղեռնն ու Դատը եւ օտարները /Արիսթիտ Նորոյեան; Ժորժ Գլենմանս, Լոյտ ճորճ, Անթու ֆրանս; «Արծուիկ Տարօնոյ» [Խրիմեան հայրիկ]:

695. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ա.Դ. Հնչակեան կուսակցութեան: 1887-1962.- Պէյրութ: Հրատ. Ա.Դ. Հնչակեան կուս. պատմագրութ. կեդր. յանձնախումբի, 1962 (Տպ. Շիրակ):

Հտ. Ա. /Խմբ.՝ Ա. Կիտուր, ռուսացապէ.- 616 [22] էջ.- Անվանացանկ՝ էջ [617-639]:
Բովանդ. Հայկական հարցի ծագումը: Սան-Սթեֆանոյի դաշնագրի 16-րդ յօդուածը; Պերլիմի վեհաժողովի 61-րդ յօդուածը; Ազատագրական շարժումները 1870-1880 Արևմտյան Հայաստանի մէջ; Քաղաքական խումբեր եւ կազմակերպութիւններ; Ազատագրական շարժման գաղափարախոսութիւնը; Եւրոպական պետութիւններու դիրքը Հայկական հարցին վերաբերմամբ 1870-1880. Զարիզմի բռնա-տիրութիւնը; Քաղաքական հոսանքները; Յեղափոխական շարժումը Վանի մէջ: Արմենականութիւն; Ռուսական հիւպատոսը Վանի մէջ; Հնչակեան կուսակցութեան ծնունդը: Ծրագիրը; Հնչակեան կուսակցու-թեան գործունեութիւնը: Ռ.Խան-Ազատը կը մեկնի դէպի Երկիր; «Հայ յեղափոխականների դաշնակցու-թեան» ծնունդը; Առաջին կեդրոնական վարչութիւնը [Հնչ.] Կարմոյ (Երզրումի) ցոյցը 1890 հունիս 18-ին; Թիւնէի ծնունդը; Առաջին կեդրոնական վարչութիւնը [Հնչ.] Կարմոյ (Երզրումի) ցոյցը 1890 հունիս 18-ին; Գում Գաբուի ցոյցը 1890 յուլիս 15-ին; Նազարբէկեան Կեդրոնի կազմակերպչական մեքենան 1892-1893;

Խրիմեան հայրիկի պարագան; Ներքին գավառներու կազմակերպութիւնը [կովկասահայերի մէջ]; Շմաւոնի (Գաբրիէլ Կաֆեան) գործունեութիւնը; Լեւոնի (Բարսեղ Ջաքարեանի) գործունեութիւնը; Անահաւուն ժիրայրը; Ժիրայրի գործունեութիւնը զանազան վայրերու մէջ: Մանաս Օղլուի (Յովհ. Միմասեան) գործունեութիւնը Չելլօները եւ Դանիէլ վարդապետը; Գալուստ Արիւսեանի հերոսութիւնները; Արամ Ալըզապա- շեանի գործունեութիւնը; Սասունի հերոսամարտը. Մեծն Մուրատ (Յամբարծում Պոյաճեան). Բարենո- րոգուններու Մայիսեան ծրագիրը; Պապը Ալիի ցոյցը; Ձէթուն ինչպէ՞ս Յնչակեան եղաւ [1895թ.]; Աղասի Թուրսարգիսեանի գործունեութիւնը; Ձէթունի ապստամբութիւնը; Մարաշի կոտորածը եւ հնչակեան ինքնապաշտպանութիւնը; Եւրոպական դիւնապետներու միջամտութիւնը; Վանի հնչակեան գործունեու- քիւնը մինչեւ 1897; Փարամազի գործունեութիւնը; Պարսկաստանի հնչակեան գործունեութիւնը մինչեւ 1896; Սալմաստի հնչակեան կազմակերպութիւնը մինչեւ 1898; Կովկասի հնչակեան կազմակերպութիւնը մինչեւ 1897; Յնչակեան կազմակերպութիւնը Յիւսիս. Ամերիկայի մէջ մինչեւ 1897; Յնչակեան կուսակ- ցութեան ղեկավարները Մետեխի բանտը կը նետուին; Գաղափարի տարակարծութիւններ եւ անջատում; Յնչակեան մայր կուսակցութեան Ա. ընդհ. պատգմ. ժողովը. 1896 սեպտ. 28-ին; Լոնտոն; Ս.Դ. Յնչակեան կուսակցութեան Բ. պատգմաւորական ժողովը. 1901 հոկտ., Լոնտոն; Ս.Դ. Յնչակեան կուսակցութեան Գ. պատգմաւորական ժողովը. 1901-1902, Լոնտոն; Ս.Դ. Յնչակեան կուսակցութեան Դ. պատգմաւորական ժողովը. 1903 սեպտ., Լոնտոն; Ս.Դ. Յնչակեան կուսակցութեան Ե. պատգմաւորական ժողովը. 1905 սեպտ., Փարիզ; Դաշնակցութիւնը կրկին հրապարակ կու գայ; Վերակազմեալներու պառակտումը; Արփի- ար Արփիարեանի սպանութիւնը; Մեծն Մուրատ հրապարակ կ'իջնէ; Իթքիատը եւ Յնչակեան կուսակցութիւնը; Իթքիատականներու ունեցած մեղսակցութիւնը Ատանայի ջարդին մէջ; Ռամկավար ազատական կուսակցութեան երեւումը; Ս.Դ. հնչակեան կուսակցութեան Զ. ընդհանուր պատգմ. ժողովը Պոլիս, 1909 յուլիս 12-ին; Ս.Դ. հնչակեան կուսակցութեան Տաճկաստանի Ա. պատգմաւորական ժողովը. 1910-ին; Յնչակեան կուսակցութեան Տաճկաստանի Բ. պատգմաւորական ժողովը; Յնչակեան-իթքիաֆ համաձայնութեան յօդուածները; Դաշնակցութեան դերը իթքիատի օրով; Ս.Դ. հնչակեան կուսակցութեան կեդրոնական վարչութեան կողմէ Եւրոպական մեծ պետութիւններուն եւ ժողովուրդներուն 1913, հունվ. 30, Փարիզ; Հայկական հարցը 1912-1914 թուականին եւ Յնչակեան կուսակցութեան դերը; Ս.Դ. հնչակեան կուսակցութեան Է. պատգմաւորական ժողովը, Քեօսթէնճէ (Ռումինիա) 1913 սեպտ., Յնչակեան կու- սակցութեան կողմէ քաղաքակիրթ աշխարհի հանրային կարծիքին 1915 յունիս 7-ին; Ս.Դ. Յնչակեան կու- սակցութեան Տաճկաստանի Գ. պատգմ. ժողովը Պոլիս, 1914 հուլիս 24; Քսան կախաղաններու դատավարութիւնը եւ վախճանը; Ս.Դ. Յնչակեան կուսակցութեան շրջանային պատմական անցքերը 1896-ին մինչեւ Համաշխարհային ա. պատերազմը; Վանի հնչակեան գործունեութիւնը; Պարսկաստանի հնչակեան գործունեութիւնը 1896-1914; Սալմաստի հնչակեան գործունեութիւնը 1898-1915-ի միջեւ; Կովկասի Յնչակեան կազմակերպութիւնը 1896-1915; Ս.Դ. հնչակեան կուսակցութիւնը Շապին Գարա- ներ 1914-1920: Յոգղաթ: Գոմ Գույուի (Ազ Տաղի) քառամեայ գոյամարտը 1915-1918; Ա. համաշխարհային պատերազմէն մինչեւ 1920 անցուդարձերը կովկասի մէջ: ինչպէ՞ս ծնալ մայիս 28-ի Արարատեան հանրա- պետութիւնը; Հայ կոմունիստները Հայաստանի մէջ; 1920 մայիսեան ապստամբութիւնը Հայաստանի մէջ; Յնչակեաններու մասնակցութիւնը Մայիսեան շարժումին; Հայաստանի խորհրդայնացումը; Յնչակեան կեդրոնական վարչութեան եւ կոմիտեների փոխարարբերութիւնները 1922-1938 Վերաքաղ հնչակեան սոցիալիստական շարժումէն մինչեւ 8-րդ պատգմաւորական ժողովը; Յնչակեան կուսակցութեան 8-րդ ընդհանուր պատգմաւորական ժողովը 1924. Աթէնք; Յնչակեան կուսակցութեան 9-րդ ընդհանուր պատգմաւորական ժողովը 1934 օգոստոսին Մարսէլ; Ս.Դ. Յնչակեան կուսակցութեան 10-րդ պատգմ. ժողովը 1938 յուլիս 16-ին, Փարիզ; Համաշխարհային Ա. պատերազմին Կիլիկիոյ անցքերը եւ հնչակեան կուսակցութեան դերը 1914-1920: Կիլիկիոյ ինքնավարութեան հռչակումը եւ Յնչակեան կուսակցութեան դերը:

696. ՍԱՐՅԱՂԵԱՆ Ս. Կեանքիս յուշերից.- Թեհրան, 1962 (Տպ. «Մոդերն»):
Հտ. Բ.- 391 էջ:

Բովանդ. Մաս առաջին. Վերադարձի նախօրեակին [1917թ.]; Մեր ծննդավայրում [Այգեստան]; Մեր որբացած տներն ու այգիները; Շնամարիտ հայրենասերները; Աւետիս Թերզիբաշեանի մօտ; Վերաշինման ճիգեր; Ջարթօնքի եւ վերաշինութեան շրջանը; Հոկտեմբերյան յեղափոխութիւնն ու մենք; Մաս երկրորդ: Վանի վերջին նահանջը; Արծալ-Սարայ ճանապարհին; Կոտուի ինքնապաշտպանութեան նախօրեակին; Կոթուրի ծորի ինքնապաշտպանութիւնը; Սալմաստի դիմադրութիւնը; Ռումիայում; Դէպի Սային-Ղալէ եւ Բիջար; Մալայերից անցնելու փորձը եւ Սալմաստի դիմադրութիւնը; Ռումիայում; Դէպի Սային-Ղալէ եւ Բիջար; Մալայերից անցնելու ասպարէզում; Երեւանում; Հանդիպում Սահակ Տէր-Գաբրիէլեանի հետ; Թիֆլիսում; Հանդիպում քարտուղարի հետ; Ատրպատականի ազատագրումը:

697. ՎՐԱՅԵԱՆ Ս. Հին թղթեր նոր պատմութեան համար.- Բեյրութ, 1962.-382 էջ, դի- մանկ.- Անունների և նյութերի ցանկեր՝ էջ 371-377:

Բովանդ. Երկու խոսք; Ներածութիւն: Նամակ Ս. Ջավարեանին [1912թ. Բոստոնից, հայ համայնքի, կուսակցութիւնների մասին]; Ռոստոմի նամակը [1914թ. Կարինից, դպրոցական և ինքնապաշտպանական հարցերի մասին]; Ս. Ջավարյանի նամակները [1912թ. Կ. Պոլսից, «Հայը և Հայաստանը» ալբոմի պատ- րաստման, զինման գործի, հայկական ինքնավարութեան մասին]; Ա. Վռամյանի նամակը [Կ. Պոլսից, 1912թ. Ամերիկայում Ս. Վրացյանի «Հայրենիք»-ի խմբ. լինելու, Կ. Պոլսում ընտրական պայքարի մասին]:

698. ՕՊՈՒԱՆՕ Ժ. 26 օգոստոս 1896-ի օրը Օսմանեան կայսերական դրամատան մէջ Կոստանդնուպոլիս /Գրեց՝ Ժ. Օպուանօ; Թարգմ.՝ Յովսէփ Սվաճեան.- Կ. Պոլիս, 1962.- 8 էջ:

1963

699. ՀԵՐՈՅԵԱՆ Պ. Ձինուորի մը յուշերը արհաւիրքի օրերէն.- Պոսթըն, 1963.- 344 էջ, լուսանկ:

Խարբերդում, Դերսիմում, Երզնկայում, Էրզրումում, Սարիղամիշում 1914-1918թթ. տեղի ունեցած դեպքերը:

700. ՄԵԼԻՏԻՆԵՅԻ Գ. Ապրումներ: Հայ կեանքի մութ ու լուսաւոր իրականութիւննե- րուն հետ.- Պէյրութ, 1963 (Տպ. Մշակ):

[Հտ. Ա.]- 544 էջ:

Բովանդ. Հայ կեանքի մէջ համայնավար եւ հակահամայնավար ճակատ կա՞յ թէ չկայ; Հակա- դաշնակցական մամուլի մեծխոսիկութիւնը; ինչո՞ւ կը դատապարտեն Հայկ. յեղափոխութիւնը, բայց կը պաշտպանեն Խրիմեան Հայրիկն ու զօրավար Անդրանիկը...; Հակադաշնակցականներու անզօր կա- տաղութիւնը; Բարեգործականի ուղղութիւնը եւ պ. Ա. Մանուկեանի անձնական դիրքը; Խօսք՝ Հարաւային Ամերիկայի նորահաստատ գաղութներուն; «Հայաստանի կոչնակ»-ի աշխատակիցը համայնավարութիւնը կը պաշտպանէ; Ինչո՞ւ՝ ամուր եւ անասան է դաշնակցութիւնը՝ հայ կեանքի մէջ; «Սիոն»-ի նոր ներկայա- ցումներուն լոյսին տակ; ՌԻ՞ր պետք է փնտրել հայկական միաբանութեան ակը; Աշոտ Քարլօ Եովանովիչ- Կարապետ Եղիկեան; Ի՞նչ անդրադարձում ունեցա՞վ Խրուշչովի հակաստալինեան պայքարը՝ հայ կեանքի մէջ; Վասպուրականի Արամը; Տարօնի Ռուբենը եւ մայիս 28-ը; Անդրանիկ /հեղ. Վ. Սիւրբանեան; Արամ Եր- կանեան; Բաց նամակ Սողոմոն Թէլիքեանին; Ի՞նչ է փտրուարեան յեղափոխութեան պատմական նշանակութիւնը; Համանմանութիւններ՝ Աւարայրի եւ փետրուարի 18-ի միջեւ; Ի՞նչ կը պատահէր եթէ չունենայինք փետրուարի 18-ի ժողովրդային ապստամբութիւնը; Մէկ միլիոն նահատակներու արիւնով գրուած կտակը; Մեծ եղեռնը եւ իր զարհուրելի հետեւանքները; Հայեր ուր որ ալ ըլլաք, ով ալ ըլլաք, յիշեցեք մեծ եղեռնը; Թուրքերը կուզեն որ մոռնանք Մեծ եղեռնը; Արդեօք համազգային չափանիշով դաս առի՞մք Մեծ եղեռնէն; Մայիս 28-ը հայ ազգային ազատութեան խորհրդանիշն է; Մայիս 28-ը հայ ազա- տագրական շարժման սրբազան գագաթն է. Ի՞նչ տուա՞վ դաշնակցութիւնը հայ-թրքական դարաւոր թշնա- մութեան; Թրքական գորշ գայլը նորէն կը ցուցնէ իր արիւնոտ ժանիքները; Թուրքը շատ լավ կը ճանչնայ մեզ, բայց արդեօք մենք ալ թուրքը կը ճանչնա՞մք:

701. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ս.Դ. Յնչակեան կուսակցութեան; 1887-1963.- Պէյրութ: Հրատ, Ս. Դ. հնչակեան կուս. պատմագրութ. կեդր. յանձնախումբի, 1962 (Տպ. Շիրակ):

Հտ. Բ. /խմբ.՝ Ա. Կիտուր. ուսուցչապետ.- 1963.- 611 [21] էջ, նկ.:

Բովանդ. Համառօտ պատմութիւն Ս.Դ. Յնչակեան կուսակցութեան Հիւս. Ամերիկայի շրջանի; Ամերիկայի շրջանի հնչակեան մասնաճիւղերու ցանկը 1890-1960; Ամերիկա հայ հնչակեան հաւաքական եւ միահամուռ գործերը մեծ եղեռնի օրերուն; Կիլիկեան ճակատի կամաւորները; Խորհրդային Հայաստանի նախօրեակին Տեխնիկական միութիւնը եւ Հօկեան սքանաւոր; Ամերիկահայ Յնչակեան կու- սակցութեան պատգմաւորական ժողովները եւ անկէ բխուած վարիչ մարմինները; Ամերիկահայ Յնչակեան կուսակցութեան Բ. պատգմ. ժողովը; Նազարբէկի Ամերիկա ժամանումը կուսակցութեան ամե- նափայլուն թուականն է; Յնչակեան ներկայացուցիչներ պիտի բանակցին կոմիտեների եւ Հայաստանի կառավարութեան հետ; Արձանագրութիւն Սոց. դեմ. Յնչակեան կուսակցութեան Ամերիկայի շրջանի 43-րդ պատգմաւորական ժողովի Ուստրի մէջ; Տաճկահայ դատի, արտասահմանի հայութեան եւ Էջմիածնայ հանդէպ բարեացակամ տրամադրութիւնները կ'ուժեղանան; Տօնել Ձէթունի եւ Սասունի յիսնամեակները; Ոյժ տալ Ազգային խորհուրդի միջոցաւ ներգաղթի գործին; Հրահանգ շրջաբերական Ս.Դ. Յնչակեան կուսակցութեան շրջաններու վարիչ մարմիններուն եւ մասնաճիւղերուն; Հարաւային Ամերիկայի Յնչակեան գործունեութիւնը; Արձանագրութիւն Ս.Դ. Յնչակեան կուսակցութեան Պրագիլիոյ շրջանի Գ.

կարգով, թե ներքին եւ թե արտաքին ճակատներու վրայ, մինչեւ երկրորդ աշխարհամարտ (1923-1939); երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին (1939-1945); երկրորդ աշխարհամարտէն ետք: Կարս եւ Արտահանի հարց; Միջազգային նոր գոյավիճակ (1946-1949); Նոր դարաշրջանի հաշվեկշիռը՝ միջազգային եւ հայկական ճակատներու վրայ; Մասն Դ: Վերագնահատումներ, խորհրդածութիւններ եւ եզրակացութիւններ:

710. ԽՈՒՐՇՈՒՅԱՆ Լ. Ա. Սփյուռքահայ կուսակցությունները ժամանակակից էտապում.- Ե.: ՅՍՍՐ ԳԱ, 1964.- 470 էջ.- Մատենագիտ.՝ էջ 451-459:

Բովանդ.՝ Գլ. երկրորդ: Դաշնակցությունն իմպերիալիզմի լազերում ընդդեմ խաղաղության, դեմոկրատիայի և սոցիալիզմի; Սոցիալիզմի և սովետական իշխանության կատաղի թշնամին; Դաշնակցության պառակտողական քաղաքականությունը կործանարար է սփյուռքահայության համար; Գլ. երրորդ: Հնչակյան կուսակցությունը միջազգային զարգացման արդի փուլում; Հնչակյան կուսակցությունը խաղաղության և դեմոկրատիայի համար մղվող պայքարում; Սովետական Միության Հայաստանի պաշտպանության դիրքերում; Հնչակյան կուսակցությունը և ազգային-ազատագրական պայքարը; Գլ. չորրորդ: Ռամկավար ազատական կուսակցությունը և նրա դերը ժամանակակից սփյուռքահայ կյանքում: Ռամկավար Ազատական կուսակցությունը և սոցիալիզմի ու իմպերիալիզմի համաշխարհային սիստեմները; Հայաստանի պաշտպանության դիրքերում:

711. ԿԱՊՈՒՏԻՎՅԱՆ Ս. Քարավանները դեռ քայլում են: [Ճամփորդական նոթեր].- Ե.: Հայաստան, 1964.- 531 էջ:

712. ԿԵՆՃԵԱՆ Ա. Հալածականի յուշեր: 1914-1918.- Պէյրուք, 1964.- 204 էջ.- (Մատենաշար «Արարատ» թիւ 43):

Բովանդ.՝ Ներածական խորհրդածութիւն: 1914 յուլիս 8-21 էն մինչեւ 1915 յունուար; 1915 ապրիլ 27 էն մինչեւ 9 յուլիս; 1915 յուլիս 29; 1915 յուլիս 29-էն 31 դեկտեմբեր 1915: Պոլսոյ Պատերազմական Ատենի բանտին մէջ: Դատավարութիւն: Առաջին դատավարութիւն: Երկրորդ դատավարութիւն: Երրորդ եւ վերջին դատավարութիւն: Բանտի կեանքերնիս՝ իր ընդհանուր գիծերուն մէջ [1915թ. դեկտ-1916թ. հոկտ.]: Քաղուած Ստեփան Իշխանեանի օրագրութենէ: Առաքազար, 1-5 յուլիս 1915; Սարսափի օրերը: Դամասկոսի ազատագրումէն վերջ: 1918 սեպտեմբեր 30 էն հոկտեմբեր 20-ի խառն ժողովի գումարման նպատակի շուրջ; 1918 հոկտ. 24 հինգշաբթի.-խորհրդածութիւնս; 1918 նոյեմբեր 17-1919 մարտ: Դէպի երուսաղէմ ընտանեօք (1919 ապրիլ 10 էն 25); Որպես վերջաբան: զինադադարի վաղորդյանին:

713. ՀՈՒՆՈՒՆԵԱՆ Յ., ՀԱՃԵԱՆ Մ. Յուշամատենան Խոտորջուրի /Հ. Յարութիւն Վ. Հոլլունեան եւ Հ. Մատրէոս Վ. Հաճեան.- Վիեննա, 1964 (Տպ. Մխրթարեան).- 560 էջ, նկ., դիմանկ:

Բովանդ.՝ Պատմութիւն: Գլ. Գ: Գաղթ եւ պանդխտութիւն; Գլ. Դ: Անապահովութիւն եւ աւազակային յարձակումներ; Գլ. Ը: Խոտորաջուրի եկեղեցականները՝ 1915-ին; Գլ. Զ: Խոտորաջուրի բնակչութիւնը 1915-ի գարնան; Տարագրութիւն: Գլ. Ա: Տարագրութեան նախօրեակին եւ սկիզբը; Գլ. Բ: Տարագիրներու առաջին խումբը: Դէպի Հունուս; Երզնկա, Հասան Օվայ-զըռ-Կեօզ; Ֆրընճի լար եւ Սալմաստ; Գլ. Գ: Տարագիրներու երկրորդ խումբը: Դէպի Երզնկա-Արաբկիր; Գաղթա-Սամսատ; Գլ. Դ: Պահուըտողներու վիճակն ու վերջը; Գլ. Ե: Կարմիրքի տարագրութիւնը: Դէպի Երզնկա-Քեմախ-Սուրուն, Րազգա-Հալէպ; Խոտորաջուրի տարագիրներու մասին քանի մը վկայութիւններ; Գլ. Է: Տայոց հայրենակցական միութիւնն ու անոր եռուն գործունէութիւնը; Գլ. Ը: Հերոսական պայքարներ; Գլ. Թ: Խոտորաջուր՝ աւերակ; Յաւելուած: Տեղեկագրութիւն Խոտորջուր վրայ: Պատրաստեց Տայր միութեան խուզարկու գաղթականական յանձնախումբը օգոստոս 1919 Կ.Պոլիս:

714. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ Լ. Սոց. Դեմ. Հնչակեան կուսակցութիւնը երէկ եւ այսօր: Ֆրէզմօ-Քալիֆորնիա, 1964.-Պէյրուք-Լիբանան, 1964 (Տպ. «Արարատ»)- 250 էջ.- (Մատենաշար «Արարատ»-ի թիւ 42):

Բովանդ.՝ Մաս երկրորդ: Յեղափոխական շրջան (1887-1920); Յեղափոխական կազմակերպութիւն եւ ընդհանուր ապստամբութիւն; Մաս չորրորդ: Հնչակեան կուսակցութիւնը Հայաստանի խորհրդայնացումէն յետոյ (1920-1964); Հնչակեանութիւնը Հայաստանի խորհրդայնացումէն յետոյ: [Փոփոխություններ ամերիկահայութեան մեջ] Այժմու դրութեան իրական պատկերը [ամերիկահայության];

715. ՍԱՀԱԿՅԱՆ Ռ. Սովետա-թուրքական հարաբերությունների պատմության հակա՝ գիտական լուսաբանումը ժամանակակից թուրք պատմագրության մեջ.- Ե.: ՀՍՍՐ ԳԱ, 1964.- 131 էջ:

Բովանդ.՝ Սովետական Միության արտաքին քաղաքականության պատմության խեղաթյուրումը (1924-1939 թթ.) երկրորդ համաշխարհային պատերազմի տարիների սովետա-թուրքական հարաբերությունների պատմության նենգափոխում; Հետպատերազմյան տարիների սովետա-թուրքական հարաբերությունները թուրք հեղինակների գնահատմամբ:

716. ՍԱՍՈՒՆԻ Կ. Հրայրի դերը հայ ազատագրական շարժման մէջ: (Ակնարկ մը անոր յեղափոխական նկարագրին վրայ).- Պէյրուք, 1964 (Տպ. Ատլաս).- 47 էջ:

717. ՍԱՐԳՍՅԱՆ Ե. Թուրքիան և նրա նվաճողական քաղաքականությունը Անդրկովկասում 1914-1918.- Ե.: Հայաստան, 1964.- 539 էջ:

Բովանդ.՝ Գլ. չորրորդ: Կովկասյան ճակատը 1914-1917 թվականներին; Գլ. հինգերորդ: Հայերի ֆիզիկական ոչնչացման ծրագրի իրագործումը երիտթուրքերի կողմից 1915-1916 թվականներին; Գլ. յոթերորդ: Օսմանյան կայսրության ագրեսիան Անդրկովկասում՝ 1918 թվականին; Գլ. ութերորդ: Անդրկովկասի ժողովուրդների պայքարը երիտթուրքական զավթիչների դեմ:

718. ՍԵԻԱԿ Մ. Հայկական մեծ եղեռնը եւ մենք: (Թրքական հայաստանութիւն): Պատասխան՝ բարեկամներուս /Գրեց՝ Փրոֆ. Մանասէ Կ. Սեւակ.- Նիւ Եորք, 1964.- 22 էջ:

Բովանդ.՝ Ազգապահպանման գիտակցութեան արմատացումը; Վերամշակուած պատմական վաւերագրական ուսումնասիրութեանց անհրաժեշտութիւնը; Պայմանները կը պահանջեն պայքար եւ գործունէութիւն; Պայքար թրքական նենգամիտ պատմագրութեան դէմ; Նիւթապաշտական քաղաքականութեան հետ դէմ առ դէմ; Դատապարտելի ուրիշ երեւոյթ մը; Գործնական եւ առաքելական ուղին; Հայկական հրատարակչական կեդրոնի մը անհրաժեշտութիւնը; Հայ կազմակերպութիւնները եւ անոնց դերը; Վերջաբան:

719. ՎԵՐՖԵԼ Ֆ. Մուսա լեռան քառասուն օրը: [Վեպ] /Գերմ.՝ թարգմ.՝ Պ. Միքայելյան; [Առաջաբ.] Էդ. Թովչյան.- Ե.: Հայպետհրատ, 1964.- 887 էջ; դիմանկ., քարտեզ:

720. ՏԵՓՈՅԵԱՆ Պ. Միհրան Տամատեան: (1863-1945): [Ազգային հաս. քաղ. և հեղափոխական գործիչ].-Պէյրուք, 1964.- 240 էջ, 5թ. դիմանկ., նկ.-«Ձարթոնք»-ի թերթոն, թիւ 52:

1965

721. ԱՂԱԲԵԳԵԱՆ Ա. Աբրահամ խան Բախտիարի Յովակիմեան: Կենսագրական գիծեր եւ յուշեր իր մասին.- Թեհրան, 1965 (Տպ. «Սողերն»)- 29 էջ:

722. ԱՐԾՐՈՒՆԻ Ն. Մահուան ձորին մէջ.-Անթիլիաս-Լիբանան, 1965 (Տպ. Կաթողիկոսութ. Հայոց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ).- 70 էջ, դիմանկ.

Բովանդ.՝ Երկու խոսք /Մ. Իշխան; Յառաջաբան; Աբսորը: 1915 յունիս; Կարաւանը; Մահուան ձորին մէջ; Նեղ ճամբան; Ճգնաժամը; Կեանքիս գինը; Դէպի ազատութիւն

723. ԲԱՅ ՆԱՄԱԿ Պայքարի խզ տարի թիւ 120-ի: Կ. Պօլսոյ ամերիկեան Պայպը Հաուզի յօդուածին ի պատասխան /Բ. Կ. Ժամկոչեան; Մասնակցութեամբ՝ տիկ. Մարիամ Եուսուֆեանի, տիկ. Վարդուհի Գաբրիէլեանի, պ. Սամուէլ Փաշկեանի եւ պ. Յովսէփ Եուսուֆեանի.- Պէյրուք-Լիբանան, 1965.- 31 էջ:

Բովանդ.՝ Բաց նամակ պ. Վահէ Հայկին; /Բ. Կ. Ժամկոչեան; Մարիամ Եուսուֆեանի գրութիւնը; Տիկին Վարդուհի Գաբրիէլեանի գրութիւնը; Պարոն Սամուէլ Փաշկեանին գրութիւնը: Երախտագիտական; Պր. Յովսէփ Եուսուֆեանին գրութիւնը; Իմ վկայութիւնս /Բ. Կ. Ժամկոչեան:

724. ԲԻՆՕՆ Ռ. Հայերու բնաջնջումը: Գերմանական մէթոտ-թրքական գործելակերպ /Հեղինակ՝ Ռընէ-Բինօն; Թարգմ.՝ Եղուարդ Չոփուրեան.- Պէյրուք, 1965 (Տպ. Արարատ).- 56 էջ.- (Մատենաշար «Արարատ» թերթոն թիւ 47):

143

Տպակից է. Սարգսյան Ե. Հայերի ֆիզիկական ոչնչացման ծրագրերի իրագործումը:

725. ԳԱԼՆԵԱՆ Հ. Մեծ զուլումին յիսնամեակը...: Յուշեր եւ վերյիշումներ Արևմտահայաստանի մեր պապենական հողային հարցին.-Աղեքսանդրիա, 1965.- 40 էջ.- (Մատենաշար «Արաքս» շաբաթաթերթի):

Բովանդ. Արիւնոտ քարտեղ.../Էդ. Թօփճեան; Ուշադրութիւն...: Մեր ֆիսիքական բնաջնջումէն ետք... թուրքը սկսած է մեր դատաւոր յիշատակումներու պատմական բնաջնջմանը...: Սեւի դաշնագրին ծնունդն ու ողջ ողջ քննադատիլը...: Խորհրդածութիւններ Լօզանի դաշնագրի մասին; Հողը չի տրուիր... այլ կ'առնուի...: Թրքական մամուլ 1945-ին; Վեց հարիւր տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ուղիղ ճամբու վրայ ենք: Սովետական Հայաստանը եւ Արեւմտահայաստանի հողերը; (Եզրակացութիւն):

726. ԵՍԱՅԱՆ Ա. Ա. «Հայկական հարցը» և միջազգային դիվանագիտությունը.- Ե.: Միտք, 1965.- 375 էջ:

Բովանդ. Գլ. II «Հայկական հարցը» և Ազգերի լիգան; Գլ. III «Հայկական Հարցը» և Սովետական Ռուսաստանի հաշտարարական դերը մերձավոր Արեւելքում ու Անդրկովկասում:

727. ԶԱՐՈՅԵԱՆ Պ. Մենք ալ հայրենիք ունինք: Թատերախաղ.- Պէյրուք: Հրատ. Թէքեան մշկթ. միութեան, 1965 (Տպ. Ատլաս).- 94 էջ:

728. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ Ե. ԲԺ. Հայոց թիւը.- Բոստոն, 1965.- 31 էջ:

Բովանդ. Հայ ժողովուրդի թիւը Թուրքիայում մինչեւ 1915 թուականը; Ապրիլեան Մեծ եղեռնի՝ մեր նիւթական կորուստը; Ափուքի հայութեան թիւը:

729. ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ Ս. 1920 թվականի հայ-թուրքական պատերազմը և Սովետական Ռուսաստանը.- Ե.: Հայաստան, 1965.- 62 էջ:

Բովանդ. Երկու խոսք; Սովետական Ռուսաստանը և հայկական հողերի վերամիավորման հարցը; Պատերազմի պատճառները և բնոյթը; Սովետական Ռուսաստանի պայքարը տարածայնությունները խաղաղ ճանապարհով լուծելու համար; Հայաստանում սովետական կարգերի տապալման փորձերի ծախողումը:

730. ԿԵՕՐԿԻՋԵԱՆ Ա. Ա. վեր. Վասպուրականի հերոսամարտը: 1915 ապրիլ 7-1915 մայիս 7: Յոյս եւ լոյս.-Պէյրուք: Հրատ. Թէքեան մշակութային միութեան, 1965 (Տպ. Ատլաս).- 271 էջ:

Բովանդ. Վանի 1895-ի դէպքերը; Ազարիկի կոտորածը; Սարայի շաջանի միւս գիւղերու կոտորածները; Բելուի դէպքը; Կոտորածներ եւ դիմադրական կռիւներ Հայոց ծորի շրջանին մէջ; Շատախ գաւառի դէպքերը; Այգեւստանի ինքնապաշտպանութիւնը; Անգլիական հիւպատոսարանի հրդեհումը; Հայ կամաւորներու մուտքը; Վանի քաղաքամէջի հերոսամարտը (1915 ապրիլ 7 եւ մայիս 7); Վերջին տասնօրեակը (Ապրիլ 23-մայիս 3); Ճեւտէի անփառունակ փախուստը 2 մայիս 1915; Յաղթանակի առաւօտ (4 մայիս 1915):

731. ԿԻԼԵՍԵՐԵԱՆ Վ. Յուշամատեն Աւետիս Ս. Գալէմբարեանի /Պատրաստ.՝ Վահէ Ն. Կիւլետեան, Արլինքթըն - Մ.Ն.- Պէյրուք-Լիբանան, 1965 (Տպ. Տէր-Սահակեան).- 224 էջ, նկ., դիմանկ, ֆաքս, քարտեղ:

Բովանդ. Մաս առաջին: Գլ. Գ: Աւետիս Գալէմբարեան: 1888-1961: Գլ. Ե: Տեղահանութեան տարիներուն; Գլ. Զ: Աւետիս Անթէյ վերադարձը; Գլ. Է: Անթէյի հայոց ինքնապաշտպանութեան կռիւները (1 ապրիլ 1920); Գլ. Ը: Զինադադարը Այնթէյի ինքնապաշտպանութեան կռիւներու ընթացքին; Գլ. Թ: Կռիւներու երկրորդ շրջանը եւ հայերու մասնակցութիւնը; Գլ. Ժ: Թուրքերու անձնատիրութիւնը եւ հայոց տուրքներու ուղղուած Աւետիս Գալէմբարեանին; Մաս երկրորդ: Գլ. Ա: Գալէմբարեաններու Դամասկոսի կեանքը: 1921-1924; Գլ. Բ: Գալէմբարեաններ Հալէպի մէջ; Գլ. Ե: Դամբարան-յուշարձան ի յիշատակ Աւետիս Գալէմբարեանի եւ Անթէյի գոյամարտի շրջանին զոհուած նահատակներու:

732. ԿԻՐԱՎՈՍՅԱՆ Զ. Առաջին համաշխարհային պատերազմը և արևմտահայությունը. 1914-1916թթ. Ե.: Հայաստան, 1965.- 512 էջ:

Բովանդ. Գլ. առաջին: Արևմտահայության ծանր գոյավիճակը Թուրքիայում պատերազմի նախօրե-

յակին; Գլ. երկրորդ: Հայկական հարցի վերաբացումը առաջին համաշխարհային իմպերիալիստական պատերազմի սկզբին; Գլ. երրորդ: 1915 թվականի Մեծ եղեռնը. արևմտահայության գեներոսիդը; Գլ. չորրորդ: Միջազգային իմպերիալիզմը թուրքական ջարդարարության մեղսակից:

733. ՀԱՄԲԱՐՅԱՆ Ա. Ագրարային հարաբերությունները Արևմտյան Հայաստանում (1856-1914).- Ե.: ՀԱՍՌ ԳԱ, 1965.- 342 էջ, ցանկեր.- Ամփոփ. լուս. լեզ:

Բովանդ. Ագրարային հարաբերությունների բնութագրումը: Թուրքական կառավարության ազգային քաղաքականությունը; Արևմտյան Հայաստանի վարչական բաժանումը, կառավարումը և ազգաբնակչությունը XIX դարի երկրորդ կեսին ու XX դարի սկզբին; Տնտեսությունը: Իմպերիալիստական պետությունների գաղութային քաղաքականությունը և թուրքական կառավարության տնտեսական քաղաքականությունը Արևմտյան Հայաստանում XIX դարի կեսին և XX դարի սկզբին; Ագրարային հարաբերությունների ետաճումը: Ագրարային հարաբերությունները Արևմտյան Հայաստանում 1908թ. Թուրքական հեղափոխությունից հետո; Ագրարային հարաբերությունների առանձնահատկությունները և ագրարային հարցի լուծման ուղիներն Արևմտյան Հայաստանում:

734. ՀԻԻՄԵՅՆԻԿ. /Խմբ.՝ Կ. Յ. Ահարոնեան.- Պոսթըն, 1965 (Տպ. «Հայրենիք»)- 252 էջ:

Բովանդ. Մաս Ա: Քաղաքական կազմակերպություններ /Յաւելում Մ. Ատիշեանի կողմէ; Մեր յեղափոխականները /Գրեց՝ Գինոս Պոյաճեան; Տարագիրի օրագիրը: Մեր կարաւանը; Տէր Զօր Հայաստանը; Տէր-Զօրի 250 000 հայերու ջարդը; Ղուրպան պայրամն ու ղուրպանները /Գրեց՝ Մարիցա Տեփոյեան (Զօփուռեան); Հայ կամաւորականները /Գրեց՝ Կարապետ Փարթոյեան; Այց մը գիւղս աւերակներուն /Գրեց՝ Թագուհի Նուրիկեան; Գրիգոր Քահարեան: (Մահը անգոսնող քաջ կամաւորը) /Գրեց՝ Սուրէն Պողիկեան:

735. ՀՅՈՒՍՅԱՆ Մ. Մեծ եղեռնի զոհ գրողները.- Ե.: Միտք 1965.- 38 էջ:

Գր. Զոհրապ, Սիամանթոյի, Դ. Վարուժանի, Ռ.Սևակի, Արտ. Հարությունյանի, Մելքոն Կյուրճյանի (Հրանտ), Երուխանի (Եր. Արմաքեշխանյան), Թլկատինցու (Հովհ. Հարությունյան); Ռուբեն Զարդարյանի, Տ. Զյոկյուրյանի մասին:

736. ՀՈԳԻՆԵՐՈՒ ԱՃՈՒՐԴԸ. Մեծ եղեռնին վերապրող հայուհի Օրորա Մարտիկանեանի վաւերական պատմութիւնը /Խմբ.՝ Հ.Լ. Կէյսի; Անգլ. թարգմ.՝ Մարտիրոս Գուշագեան.- Պէյրուք, 1965.- 190 էջ.- («Զարթօնք» թերթին թիւ 58):

737. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ Ռ. Արևմտահայ ազգային ազատագրական շարժումները և Կարինի «Պաշտպան հայրենյաց» կազմակերպությունը (XIX դարի 70-80-ական թթ.) /Պատ. խմբ.՝ Ա.Գ. Հովհաննիսյան.- Ե.: ՀԱՍՌ ԳԱ, 1965.- 388 էջ.- Մատենագիտ. էջ 377-387 և տողատակի ծանոթութ. հայ., ռուս և օտար լեզ:

Բովանդ. Գլ. առաջին: Արևմտահայերի սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական վիճակը XIX դարի 70-80-ական թվականներին; Գլ. երկրորդ: Հայկական հարցը Սան-Ստեֆանոյից մինչև Բեռլին; Գլ. չորրորդ: Արևմտահայ ազգային-ազատագրական շարժման վերելքը 1877-1878 թվականների ռուս-թուրքական պատերազմից հետո; Գլ. հինգերորդ: Կարինի «Պաշտպան հայրենյաց» կազմակերպությունը; Հավելված: (Արխիվային փաստաթղթեր):

738. ՂԱԶԱՐԵԱՆ Ս. Եղեռնի հետքերով.- Պէյրուք: Մալաթիոյ կրթասիրաց ընկերութ. հրատ., 1965 (Տպ. Սեւան).- 174 էջ:

Բովանդ. Մալաթիայէն-Հալէպ: Մեծ պատերազմէն ետքի յուշեր; Հալէպի Մալաթիոյ հայրենակցական միութիւն եւ կրթասիրացի վարչութիւններ 1923-1965; Եղեռնի հետքերով: Ապրիլեան եղեռնի սեւ յուշեր: (Սուքիասենց Մարգարիտը); Միքայէլ եպիսկ. Խաչատուրեան; Ապրիլեան եղեռնը; Ապրիլ 24; Խորհրդածութիւններ մեծ եղեռնի առթիւ:

739. ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ոգիով եւ իմաստութեամբ մշէնք Հայկական մեծ եղեռնին յիսնամեակը.- Լիբանան, 1965.- 8 էջ:

740. ԻՍԻՐԵԱՆ Ա. Ալբոմ եղեռնի /Արմիս- [Պեյրու, 1965 (Տպ. Ատլաս)].- 28 էջ, նկ., տեքստ՝ ֆրանս., արաբ., հայ. եւ անգլ. լեզ.:

Շակ. վրա վերնագիր՝ GENOCIDE ARMISS.

741. ՄԻՍԵՔԵԱՆ Ս. Ես Տեր-Ջորի դժողքն փախած եմ /Երած.՝ Շ. Նարդունի.- Փարիզ, 1965
Հտ.Ա.- 124 էջ

742. ՄԱՅԱԿԱՆՅԱՆ Ա. Հայ ժողովրդի ողբերգությունը ռուս և համաշխարհային հասարակական մտքի գնահատմամբ.- Ե.: Հայաստան, 1965.- 207 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. «Հայ ժողովրդի ողբերգությունը» գրքի առթիվ /Հր. Քոչար; Գեոգիդի թուրքական պետական քաղաքականությունը հայ ժողովրդի նկատմամբ: Արևմտահայերի եղբրական կոտորածները XIX դարում; Արևմտահայության մեծ եղեռնը 1915 թվականին; Արևմտահայերի ինքնապաշտպանական գոյամարտերը; Երկու Ռուսաստան, երկու քաղաքականություն արևմտահայության հարցում: Ցարական Ռուսաստանը և Արևմտյան Հայաստանը; Լենինյան պարտիայի վերաբերմունքը արևմտահայության բախտի նկատմամբ; ՌՍԴ(բ)Պ Կովկասյան կազմակերպությունների խորհրդակցությունը և ակնավոր գործիչների մերկացրել են իթթիհատական ռասիստների ոճիրները հայերի նկատմամբ; Արևմտյան Հայաստանին արևմտյան տարագիրների ազատագրման խնդիրները լենինյան դեկրետներում; Ռուսաստանի մտավորականության ծայրը: Մաքսիմ Գորկին մերկացնում է հայերի կոտորածները կազմակերպողներին; Արևմտահայության ողբերգությունը պրոֆեսոր Վեսելովսկու հետազոտություններում; Նշանավոր արևելագետ, ակադեմիկոս Գորդլևսկու-ականատեսի պատմածները; Ակադեմիկոս Տադևն հայ ժողովրդի կոտորածների «անուղղելի չարագործության» մասին; Ռուսաստանի պարբերական մամուլի հրապարակած փաստերը մերկացնում են իթթիհատականների ոճիրները; Աշխարհի ականավոր մարդիկ արևմտահայերի ջարդերի մասին: Բելգիացի, իռլանդացի, ամերիկացի և անգլիացի գիտնականների հետազոտությունները 1890-ական թթ. ջարդերի մասին; Դոկտոր Գիլոնսի «Նորագույն պատմության ամենասև էջը» աշխատությունը; Ֆրանսիացի մեծ գավակների [Ա. Ֆրանսի, Ժ. Ժորեսի, Ռ. Ռուլանի, Ա. Բարբի և ուրիշն.] զայրույթը; Երիտասարդ անգլիացի թոհմբի «Մի ազգի բնաջնջումը» գիրքը; Գերմանական կոմունիստների առաջնորդ Կարլ Լիբկնեխտը դիմակազերծ էր անում օսմանյան կառավարության ոճիրները; Բուլղար սոցիալիստների համագումարի բանաձևը թուրքական իշխանությունների կողմից կիրառված արմենոցիդի քաղաքականության մասին; Արաբ-հուճանիստները դատապարտում են իթթիհատականների վայրագությունները և պաշտպանում հայ տարագիրներին; Ֆրիդոֆ Նանսենը հայ ժողովրդի մեծ բարեկամն էր; Ավստրիական գրողի [Ֆ. Վերֆելի] հայկական հերոսապատումը; Լեհ բանաստեղծի [Վ. Յազվեցկու] զգայուն սրտի արծախավարումներին; Ռուս գիտնականները մերկացնում են «թուրքական կեղծիքների ֆաբրիկան» և պաշտպանում հայկական կուլտուրայի ու գիտության կոթողները:

743. ՅՈՒՇԱՍՏԵԱՆ ՄԵՐ եղեռնի: (1915-1965) /Հտ. պատրաստ.՝ Գերսամ Ահարոնյան; Գործակցութ.՝ Նազարեթ Թովալեանի].- Պեյրու: Հրատ.՝ «Ձարթունք» օրաթերթի, 1965 (Տպ. Ատլաս).- 1136 էջ, նկ., դիմանկ.:

Բովանդ. Մեծ եղեռնի 50-ամեակի ծեռնարկներում եւ այս հատորին մասին /Գ.Ա., Խօսք աղօթքի եւ ուխտի /Վազգեն Ա.: Սուգի եւ Ուխտի յիսնամեակ /Անդրանիկ Անդրեասեան; Պատմական: Հայ ժողովրդի Մեծ եղեռնը եւ ազգային վերածնունդը /Ա.Ն. Մնացականեան; Արևմտահայերու բնաջնջման ծրագիրը եւ առաջին զանգվածային կոտորածները 19-րդ դարի վերջում; Հայկական մեծ եղեռնը: Մեծ ոճիր, սկսելու հրամանը; Ապրիլեան արիւնոտ կիրակին Ստամբուլում; Թուրքերի գործադրած ցեղասպանության մերկացումը; Հայ ժողովրդի վերածնունդը; Հայկական Սովետական Հանրապետության ստեղծումը եւ հայ ժողովրդի վերածննդի սկիզբը; Ապրիլ 24 յիսնամեակին առթիւ ճշմարտությունների վաւերագրերու եւ ժամանակին բերած լոյսերուն տակ /Գրեց՝ Ստեփան Շահպաս; Ապրիլեան եղեռնի պատճառներու եւ պատասխանատուներու մասին /Լեւոն Չորմիսեան; Ցեղասպանութեան ծրագրումն ու նախապատրաստութիւնը: իթթիհատական թուրքերու հրեշային մտայնութիւնն ու գործելակերպը /Լեւոն Վարդան; Այաշի կայսրութեան մէջ բռնազաղթերէն առաջ եւ ետք: (Պատրաստուիւած զինադադարի օրերուն); Արամ Անտոնեանի հրատարակած թուրք վաւերականութիւնը; Չաւեն պատրիարքի տեսակցութիւնները Թաւրիսի, Սայիտ Հալիմ փաշայի եւ Իպրահիմ պէյի հետ; Գերմանաթուրք եղբայրութեան դաւադրութիւնը եւ հայասպանութեան ներքին ծալքերը /Փրոֆ. Սանատ Կ. Սեւակ; Հայ բնակչութեան տեսաբաշխումը 1914թ. (Ա. քարտէս); Հայ բնակչութեան տեղաբաշխումը 1926.: (Բ. քարտէս); Տեղահանութիւնն ու ջարդը շրջան առ շրջան; Անտիպ էջեր Թեոփիլէն «Գողգոթա»: Անդրիանապոլիս, Ռոտոսքօ եւ շրջակայք; Չորլու; Կալկաթա, Սիլիվրի, Տարտանէ; Կիլիկիոյ; Էգիւն; Ամփոփ համայնապատկեր Բիւքանիոյ հայութեան Մեծ ողբեր-

գութեան /Ասատուր Յ. Սակարեան; Եոզկատի եւ շաջակայքի հայութեան ահաւոր սպանող /Քաղեց Անդրանիկ Երկանեան; Կեսարիոյ եւ շրջակայքի արեան տուրքը հայոց Մեծ եղեռնին /Վ. Կեսարացի; Մեքաստահայութեան բռնազաղթն ու ջարդը /Հայկ Նազգաշեան; Դանիէլ վարուժանի եւ չորս ընկերներուն սպանութիւնը: (Կառապանի մը պատմութիւնը); Խարբերդի եղեռնը /Բենիամին Կ. Ժամկոչեան; Գերմանական հեռագիրներ Խարբերդի եղեռնի օրերուն: 1915 եւ կոտորածները Տիարպեքի մէջ /Երուանդ Յ. Քասունի; Տարօնի գոյամարտն ու զաղթը /Օ. Սարգիսեան; Կարինի եւ շրջակայքի տեղահանութիւնն ու ջարդերը /Լեւոն Վարդան; Տրապիզոնի եւ Սամսոնի նահանգներու տեղահանութիւնն ու ջարդերը /Ս. Գուշակեան; Կիլիկիոյ արծուերոյնին քանդումը; Ձեթունցիներու տարագրութիւնն ու ջարդը /Գեորգ վրդ. Կարպիսեան; Տեր Ջոր: Տեր Ջորի ջարդերը /Ա. Անտոնեան; Հայ սրբավայրերու պղծումը եւ հայ կղերականներու նահատակութիւնը /Գեորգ վրդ. Կարպիսեան; Հայ միտքին տուրքը, Մեծ եղեռնին; Դահճապետ Թաւրաթի եւ այլ մարդասպաններու հեռագիր-հրահանգներու հաւաքածոյ; Յուշագրական: Սահմուկեցուցիչ վկայութիւններ; Էջ մը Տեր Ջորի ջարդերէն: (Հատուածներ Կ. Գաբիկեանի խմբագրած «Եղեռնապատում» հատորէն); Ռեզեւորութիւն մահուան հոտ Մեծ եղեռնի խաւար օրերուն /Վահէ Հայկ; ...Դէպի Եփրատ: (Յուշագրական էջեր) /Երեսէ Պալեան; Խուճապիլի եւ Կասմանի հերոսներուն ոգորումները եւ եղբրական մահը առաջին աշխարհամարտին /Նշան Տոտոնց; Մեծ եղեռնի օրերուն /Ենովք Արմէն; Նկարներ Գերման գրագետ Արմին Թ. Վէկնէրի ալպոմէն; Էջ մը Խնուսի գաւառի ողբերգութեան; Վերջին թոնդրակեցիները...: (Հատուած մը համանուն վէպէն /Ս. Պալաթոն; Շատ տխուր յիշատակ մը զինուորական կեանքէս /Յարութիւն Գարանֆիլեան; «Բոցեղէն պարը»: (Կարմիր էջ մը 1915-ի Մեծ եղեռնի օրերէն) /Զարեհ Որբե-րեան; Երգը շրթներուն՝ մահը ծաղրեցին... /Արամ Ս. Շորվոլեան; Հայ եւ արաբ եղբայրութիւն; Մահուան շուքին տակ: (Հինուորական յուշերէս հատուած մը) /Բժիշկ Վ.Գ. Թովալեան; Կարինէն՝ Ատիյաման՝ հայ ընտանիքի մը ողիսականը... /Արսէն Ս. Քրմոյեան; Գրական: Ապրիլ 24: [Բանաստեղծութ.] /Եղիվարդ; «Մի մոռանաք մեզ...» /Բենիամին Նուրիկեան; Գիւղի մը վերջին օրերը /Բենիամին Նուրիկեան; Հայ դանթեականը: [Պոեմ] /Հովի. Շիրազ; Նրանք պիտի մնան...: (Հատուած «Քարաւանները դեռ քայլում են» գրքից) /Սիլվա Կապուտիկեան; Վերջին նահանգը /Հրաչ Զարդարեան; Երգ հաշտութեան եւ համա-կերպումի: [Բանաստեղծութ.] /Զարեհ Մելքոնեան; Հրաշալի յարատեւում: [Խոսք] /Գեորգ Էմին; Անկարելի երազ...: [Բանաստեղծութ.] /Գառնիկ Աղդարեան; Խօսք յիսնամեակի /Պետրոս Զարոյեան; թուրք ժողովրդին: [Բանաստեղծութ.] /Կ. Սիտալ; Նահատակ ժողովրդին: (Ապրիլեան Մեծ եղեռնի 50-ամեակի առթիւ): [Բանաստեղծութ.] /Արամ Երեմեան; հայոց հաշիւը; /Ստեփան Կուրտիկեան; Խոհեր Հայկական Մեծ աղէտի յիսնամեակին: [Բանաստեղծութ.] /Մառի Աթմեան; Յիսուն տարի ետ /Վահրամ Մալեան; Մասիսի կողմը... /Յակոբ Յ. Ասատուրեան; Գոյամարտ; Վան-Այգեստանի գոյամարտը (1915 ապրիլ 7-մայիս 7) /Վեր. Արսէն Ա. Կեօրկիզեան; Շապին-Գարահիսարի հայութեան գոյամարտը /Խորեն Այվազեան; Մուսա Լեւան հայերը մեր ժողովրդի ազատագրական պայքարի մէջ /Յակոբ Դաւիթեան; Ռիֆայի հայերուն հերոսամարտը /Ա. Գապանեան; Կարմոյ անկումին ողբերգութիւնը կամ՝ արեւմտահայ ազատագրութեան յոյսին կատարածը; (Յուշեր ազգային դիւցազնէն) /Լեւոն Թիւրինեան; Քեմալական եղեռնը, հայոց ինքնապաշտպանութեան մարտնչումները եւ Կիլիկիոյ պարզումը; Մարաշի աղէտը 1920-ին ասպետական Ֆրանսայի անփառունակ նահանջը /Նշան պ. Իսապեան; Շահեկան տեղեկագիր մը Ձեթունի եւ Ձեթունցիներու ողբերգութեան մասին /Կիրոֆ. Հայկ Ա. Արամեան; Այնթափի հայոց հերոսամարտը /Գեորգ Ա. Խարաֆեան; Հաճնի դիւցազնական ինքնապաշտպանութիւնը /Գնէլ եպս. Երեմեան; Զմիւռնոյ աղէտը Գըրգ-Աղաճի հայոց ազատումը (1922 սեպտեմբեր) /Մինաս ճիհանեան; մեր խորտակուած երազը...: (Էջեր Կիլիկիոյ ժամանակակից պատմութեան) /Վահրամ Կեօրեան; Մեծ նաւաբեկութեան ետք հայ խլեակներ Գաղաթկայաններու եւ որբանոցներու մէջ; Հայ որբութիւնը /Հմայակ Գրանեան; Թուրք դահճապետներու ահաբեկումը: [Սողոմոն Թեհլիրեան, Միսաք Թորաքեան, Արշալիր Շիրակեան]; Հայոց հողային դատը; Հայկական դատը եւ հայ ազգային պատուիրակութիւնը /Յովհաննէս Պօղոսեան; Անտիպ Վաւերագիր մը Պօղոս Նուպար փաշայէն; Սօտաւոր հաշուեկշիռ: Թրքահայաստանի եւ Կովկասի հայոց Հանրապե-տութեան մէջ հայ ազգին կրած վնասներուն համար: Յատկացումներու եւ հատուցումներու: Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Կովկասի հայաբնակ գաւառներ: Վկայութիւններ օտար հեղինակաւոր աղբիւրներէ: Թուրք ցեղասպաններու ուրացումները: Լորտ Պրայսէն; Արմուտ ճ. Թոյնպիէն; Ունիսքըն Չրչիլէն; Ռուսական վկայութիւններ: Թուրքիոյ հայոց ջարդը /Անտրէ Մանտելշթամէն; Թուրքիան եւ հայերը /Եւլենի Վ. Թարլէն; Ամերիկեան վկայութիւններ: Ազգի մը սպանումը /Հենրի Մորկընթաուն; Հերպըրթ Է. Կիպընզէն; Ֆրանսական վկայութիւն; Պատասխանատուութիւնները /Ռընէ Փիմոնէն; Գերմանական վկայութիւն: Հայաստանի ջարդերը /Եոհաննէս Լեփսիլուսէն; Նորվեկիական վկայութիւն: Հայաստան եւ Մերձաւոր Արեւելք /Ֆրիտեֆ Նանսէնէն; Էսատ Ուրասի սուտերէն եւ ուրացումներէն...

744. ՀԱՐԱՅԵԱՆ Ե. Երուանդ Շարաֆեան կը պատմէ Տարօնի եղեռնը: Ականատեսի վկայութիւններ /Խմբ. Աղան Տարօնցի.- Սան Ֆրանսիսքօ, Քալիֆորնիա, 1965.- 80 էջ:

Բովանդ. Յառաջաբան /Աղան Տարօնցի; Ընդհանուր կացութիւնը; Քաղաքէն դուրս գալու փորձը կը ծախողի; Մուշ քաղաքի աշխարհագրական դիրքը; Կատաղի Խուրտենք ալ կը մասնակցին կռիւին; Չորու թաղի դիմադրութիւնը; Մեր փախուստը դէպի Սասուն; Սասունի վերջին գոյամարտը; Կեանքը Քանայ լեռներու մէջ; Լեւոն Դազիկեանի քաջագործութիւնը; Մեր բռնազաղթը:

745. ՊՕՅԱՃԵԱՆ Տ. Հայկական լեզունը: Պատմական յուշագրություն.- Ուօթթաուն: Հրատ. Հայկ. բարեգործ. ընդհ. միութ. կեդր. վարչ. ժողովի, 1965 (Տպ. Պայքարի).- XXVII, 415 էջ, նկ., դիմանկ.:

Բովանդ. Յառաջաբան /Միհրդատ Թիրաքեան; Կամաւորական շարժումը Ամերիկայի մէջ; Կիպրոս-լեզունի մարզադաշտը; Արարայի դիւցազնամարտը; Արարայի նահատակուած հայ քաջերուն անունները 19 սեպտեմբեր 1918 ղէպի Պէյրուք; Կիլիկիա-հայ լեզունականին երազը; Ներգաղթը; Զինուորական իշխանութիւն; Տազնապին վերադարձը; Հաճնոյ ողբերգութիւնը; Դէպքեր դաշտային Կիլիկիոյ մէջ; Կիլիկեան անկախութիւններ; Ամբողջական զինարձակում լեզունականներու; Ֆրակո-թուրք համաձայնութիւնը:

746. ՊՐԱՅՍ Գ. Հայերու տառապանքները Օսմանեան կայսրութեան մէջ 1915-1916 /Թարգմ.՝ Աստղիկ Պուճիգանեան.- Պէյրուք, 1965 (Տպ. «Արարատ»)- 280 էջ.- (Մատենաշար «Արարատ»-ի թերթն թիւ 49):

Վանի, Մուշի, Սասունի, Կիլիկիայի ջարդերը

747. ՍԱՍՈՒՆԻ Կ. Ապրիլեան եղեռնը քննական ակնոցով: (Նուիրուած՝ ապրիլեան եղեռնի յիսնամեակին).- Պէյրուք; Հ. Յ. Դ. Հրուանդանի Կ.Կ.ին, 1965.- 64 էջ.- (Թիւ 2):

748. ՍԱՐԳՍԵԱՆ Ե. Հայերի ֆիզիկական ոչնչացման ծրագրի իրագործումը երիտ-թուրքերի կողմից 1915-1916 թուականներին /Հեղինակ Ե.Ղ. Սարգսեան.- Պէյրուք, 1965 (Տպ. «Արարատ»)- 104 էջ.- (Մատենաշար, «Արարատ»-ի թերթն թիւ 48):

749. ՎՐԱՅԵԱՆ Ս. Կեանքի ուղիներով: Դէպքեր, դէմքեր, ապրումներ.- Գահիրէ, Բէյ-րուք, 1955-1967.

Հտ.Դ.- Բէյրուք, 1965 (Տպ. Մշակ).- 307 էջ:

Բովանդ. 1917-1918 թուականները: Յեղափոխութեան մեղրամիսը; Յեղափոխութեան քառսուն; Մոսկուայի պետական խորհրդակցութիւնը; Արեւելահայ համագումար; Մինչեւ Հոկտեմբեր; Պատերազմ եւ խաղաղութիւն; Բաթումում-մայիս 28; Մաս երկրորդ. Մորկածին Դրօն: Նակաշիճեի ահաբեկումը; Հայ-թաթարական կռիւները; Ալիխանովի ահաբեկումը; Երկրորդ գնդի հրամանատար; Զինուորական կոմիսար; Երեւանի զինեալ ուժերի հրամանատար; Պետական եւ զինուորական մարդը; Պատերազմ եւ խորհրդայնացում; Մոսկվայում; Արտասահմանում; «Գործակցութիւն մացիզմի հետ»; Խնչարայի բարձ-րումը; Աղբսանդր Սպենդիարեան:

750. ՏԵՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ Գ. Պատմագիրք Սիվրի Հիսարի հայոց: Տեղագրական, պատմական եւ ազգագրական /Աշխատասիր.՝ Գրիգոր Տէր-Յովհաննէսեան; Նախա-ծեռն.՝ Տօթթ.՝ Միհրան Ներսէսեան.- Պէյրուք, 1965 (Տպ. Մշակ).- 688 էջ, նկ., դիմանկ., քարտեզ:

Բովանդ. Նախաբան /Յովհաննէս քինյ. Գիգիրեան; Հայ թաղերու իրկիզումին պատմութիւնն ու իսկական պատճառները (1876-1877); 1905 թուականը; Զերբակալութիւն եւ բանտարկութիւն /Լեւոն Ներսէսեան; Տէր Յովհաննէս քինյ. Գիգիրեան-Խաչիկեանի նօթագրութիւնները եւ յուշերը 1900թ. ի վեր; Կարապետ Փունարճեանի յուշերը; Աքսորի յուշեր (1915-1919); Զինադադարէն ետք վերադարձ ղէպի Սիվրի-Հիսար եւ երկրորդ գաղթ; Երկրորդ աքսոր; Մետրոպ Գիգիրեանի յուշերը; Սիվրի-Հիսարի հայրենակցական միութիւնը: (Ֆրանսիա):

751. ՏՕՆՕՅԵԱՆ Ա. Հայկական դատ: (Համառօտ ակնարկ): Մեծ եղեռնի յիսնամեա-մանկ., քարտեզ: Պէյրուք: հրատ. Ուրֆայի հայրենակցական միութեան, 1965.- 98 էջ, նկ., դի-

Բովանդ. Մեր դիւցազնավէպին ուղիով /Կ. Գազանճեան; Գլ. Ա: Հայկական հարց: Ռուսական քաղաք-կանութիւնն ու հայկ. հարցը: Դաշնագիրներ-վեհաժողովներ: Բարենորոգումներ; Սան Սթեֆանոյի դաշնագիրը; Պէրլինի դաշնագիրը; Երկաթէ շերտիւր; Հայկ. կալուածներու գրաւումը; Հայ-թաթարական պատերազմը; Ա. համաշխարհային պատերազմը; Թուրք գերմանական բարեկամութիւն; Հայ ժողովուրդը 1914-ին; Գլ. Բ: Հայ յեղափոխութիւնը: Արմենական կուսակցութիւն; Հնչակեան կուսակցութիւն; Հ.Յ. դաշ-նակցութիւնը; Զիւրտ-հայկական հակամարտութիւնը; Կուկունեանի արշաւանքը; Սասնոյ ապստամ-բութիւնը; Պանք Օթթամանի գրաւումը; Խանասուրի արշաւանքը; Սուլթան Ապտիւլ Համիտի ահաբեկման փորձը; Վանի հերոսամարտը; Շապին Գարահիսարի հերոսամարտը; Ուրֆայի դիւցազնամարտը; Մուսա լեռան քառասուն օրերը; Կամաւորական շարժում; Գլ. Գ: Կոտորածները: Սահմանադրութիւն; Նոր ջարդեր

(1909); Մեծ եղեռնը: Ապրիլ 24 [1915թ.]; Վերջին արարը [1918թ.]; Գլ. Դ: Հայաստանի Հանրապետութիւն: Հայաստանի խորհրդայնացումը: Հայաստանի անկախութիւնը; Մերի դաշնագիրը; Ալեքսանդրապոլի դաշ-նագիրը; Փետրուարեան ապստամբութիւնը; Գլ. Ե: Հայուն վրէժը: Սողոմոն Թեհլիրեան; Միսաք Թորլաքեան; Արշալիր Շիրակեան; Արամ Երկանեան; Ստեփան Ծաղիկեան; Մոսկուայի դաշնագիրը; Կարսի ժողովը:

752. ՔՈՉԱՐ Հ. Սպիտակ գիրքը.- Ե.: Հայաստան, 1965.- 340 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Եփրատի կամուրջին; Կարոտ; Նահապետ:

753. ՔՈՉԱՐԵԱՆ Մ. Մուսա լեռան զավակները: Ողբերգութիւն 4 գործողութեամբ: Ըստ Ֆրանց Վերֆելի «Մուսա լեռան քառասուն օրը» վէպի.- Պէյրուք: Թէքեան մշակութ. միութ. հրատ., 1965 (Տպ. Ատլաս).- 98 էջ:

1966

754. ԱԼԱԶԱՋՅԱՆ Ս. Եղեգները չխոնարհվեցին: Գիրք Ա.-Բ.- Ե.: Հայաստան, 1966-1967:

Գիրք Ա.-1966.- 263 էջ:

755. ԱԼԻԽԱՆՅԱՆ Ս. Սովետական Ռուսաստանի դերը հայ ժողովրդի ազատագրման գործում (1917-1921թթ.).- Ե.: Հայաստան, 1966.- 413 էջ.- Մատենագիտ.՝ էջ 401-411:

Բովանդ. Գլ. 1: Հոկտեմբերյան ռեւոլյուցիան և հայ ժողովրդի ազատագրման հարցը: Ժողովրդական կոմիսարների սովետի դեկրետը «Թուրքահայաստանի» մասին; Օգնություն հայ գաղթականությանը; Գլ. 2: Սովետական Ռուսաստանի քաղաքականությունը Հայաստանի նկատմամբ 1920 թվականին: Մոսկվայի բանակցությունները; Լեզրանի պատվիրակությունը: Օգոստոսի 10-ի համաձայնագիրը; Բանակցություն-ները Երևանում; Գլ. 3: ՌԿ(Բ)Պ կովկասյան բյուրոն և սովետական կարգերի հաղթանակը Հայաստանում: Բանակցություններ դաշնակցական կառավարության հետ; Սովետական իշխանության հաստատումը; Դաշնակցական կառավարության կապիտուլացիան: Ռեկոմի ժամանումը Երևան; Գլ. 4: ՌՍՖՍՐ-ի դերը սովետական կարգերը Հայաստանում ամրապնդելու գործում: Ալեքսանդրապոլի պայմանագիրը և պայքարը նրա վերացման համար; Լուռվա ազատագրումը; Դաշնակցականների փետրվարյան պալանտյուրայի ջախջախումը; Ալեքսանդրապոլի ազատագրումը:

756. ԱՅԱՐՈՆՅԱՆ Գ. Խոհեր յիսնամեակի աւարտին: («Ձարթօնք»-ի խմբագրական-ներու շարք).- Պէյրուք, 1966 (Տպ. Ատլաս).- 348 էջ, նկ., դիմանկ.:

Բովանդ. Յիսնամեակի ձեռնարկներ; Մեծ եղեռնի յիսնամեակը: Հայ Սփիւռքի մէջ; Ազգային դատի հետապնդման աշխատանքներ; «Հայկական հարցը» մեր օրերուն; Կարեւորագոյնը արեւմտահայ հողերու հարցն է հիմա; Փան-թուրքիստ շարժումներ; Ի՛նչպէս պէտք է հետապնդենք մեր դատը; Մեր հողային դատի լուծման հնարաւորութիւնները; Յաւելուած; Վեհ. Վազգէն Ա. կաթողիկոսի կոնդակը; Նախագահ Նազուշ Յարութիւնեանի խօսքը; Ակադեմիկոս Վիքթոր Համբարձումեանի ճառը; Սիւլվա Կապուտիկեանի խօսքը; Հայոց հողային դատի հետապնդման առժամեայ; Կեդրոնական յանձնախումբին կոչը; Հայկական դատի ամերիկահայ յանձնախումբին յայտարարութիւնը; Պոհտան Կեմպարսկիի նամակը ու թանթին; Հ.Յ. Դաշնակցութեան յուշագրին եզրակացութիւնը:

757. ԱՃԵՍԵԱՆ Հ. Ասլան Ստեփանեանի յուշերը /Գրի առաւ՝ Հայկ Աճեմեան.- Թեհրան, 1966 (Տպ. «Մողերն»)- 407 էջ, դիմանկ., լուսանկ.:

Բովանդ. Յեղափոխական շարժման նախօրեակին [Վան-Վասպուրականում]; Մեր գերդաստանը; Կեանքի յորձանքներում; Յեղափոխական ասպարէզում; Մեր մարտական «Ռազմիկ» խումբը; Զինապահեստը մեր տանը; Մայր ու ես բանտում; Բանտից փախուստ ղէպի Ոգմ; Արսէն վարդապետ ահաբեկումը; Տազնապալի կացութիւն [1908թ.]; Իրանի Սահմանադրական շարժումները; Ռուսական յարձակումը Թաւրիզի վրայ [1911թ.]; Չէքերի փոխադրութիւն Կովկասից Վան; Կամաւորական բանակում; Դիւմանի պատմական ճակատամարտը; Վասպուրականի Մեծ գաղթը; ղէպի Բիթլիս; Հայ կամաւորական զորքերի լուծարքը; Վասպուրականի հայութեան վերջին նահանջը; Մարտնչումներ Արարատեան դաշտում; Սարդարաբադի ճակատամարտը; Դիլիջանի ճակատում; Նոր Բայազէդի շրջանում; Սովը Հայաստանում; Անդրադարձի ճակատամարտը; Դիլիջանի ճակատում; Բօիւք Վեդիի եւ Իգդիրի ճակատնե-ջօր. Անդրանիկը Հայաստանում; Հայ-թաթարական ներքին կռիւները; Բօիւք Վեդիի եւ Իգդիրի ճակատնե-րում; Մայիսեան ապստամբութիւնը Հայաստանում; Հայ-տաճկական պատերազմը; Բուշեիկեան իշխա-

նութիւնը Հայաստանում; Փետրուարեան համաժողովրդական ապստամբութիւնը Հայաստանում; Շենգա-
լիթի ճակատամարտը; Նահանջի ճանապարհին; Տարագրութիւնը Թաւրիզում:

758. ԱՍՏՈՒԾԱՏՐԵԱՆ Ա. Սարդարապատի պատմաշինութիւնը: 3. Թուրշեանի
«Սարդարապատի հերոսամարտը» գրքի առթիւ.- Պէյրուք, 1966 (Տպ. Համազգային).-
156 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Երկու խօսք /Ս. Վրացեան; Սարդարապատի հերոսամարտը; Արամ Մանուկեանի մասին:

759. ԳԱՊԱՔԵԱՆ ՅՈՎՀ. Ատափազար Աստուածարեալ ապա նահատակեալ.- Փա-
րիզ, 1966.- 158 էջ:

Բովանդ. Դէպի աքսոր; Առաջին ահազանգը; Հնչեց բուն ահազանգը [ջարդի 1921թ.]; Հայաստանի
ճիգը ներկայ պատերազմին: (Լուրեր ռազմաճակատէն); Նոր վախեր, նոր տառապանքներ (1922թ.):

760. ԹԱՌՈՅԱՆ Կ. Ժողովրդական շարժումները Սասունում 1890-1894.- Ե.: Հա-
յաստան, 1966.- 169 էջ:

761. ԼԻԼԵՃԵԱՆ Լ. Անդրանիկի բերնով Առաքելոց վանքի կռիւն եւ Խալիլ պէկի սպա-
նութիւնը.- Պէյրուք, 1966.- 196 էջ:

Բովանդ. Հիւպատոսը [անգլիացի] կը մեկնի Մուշէն; Տեսակցութիւն մը թուրք ներկայացուցիչներուն
հետ; Վանքէն դուրս գալու ջանքեր; Առաքելոց վանքի կռիւին մասնակցող զինուորները եւ անոնց
անունները; Ի՞նչպէս պատժուեցաւ Խալիլ պէկ Աղբիւր Սերոբի ոճրագործը: Սերոբ փաշայի սպանութիւնը;
Մատնիչ Ալէի սպանութիւնը; Խալիլի նախազգացումը Առաջին փորձը; Սպանութեան տուած արդիւնքը;
Թուրքերուն զայրոյթը; Դէպի Սբ. Կարապետ:

762. ԿՈՍՍ. Խոնարի հերոսներ /Վահան Փափազեան.- Պէյրուք: Հրատ. Համալսա-
պուրականի հայր. միութեան Պէյրուքի մասնաճիւղի, 1950 (Տպ. Սարգիսեան եւ որդի)

Գիրք Դ. Խոնարի հերոսներ եւ կեանքի սեմին վրայ: (Մանկապատանեկան յուշերէս).-
1966 (Տպ. Մշակ).- 239 էջ, նկ.:

Բովանդ. Առնցնու Աւագը; «Ֆախիկի Մուստաֆա» (Սպարակերտցի Սամուէլ); Պզտիկ Արամ (Արամ
Յակոբեան); Մարինա Խաթուն; Արաղա Պետուն; Թովալ վարժապետ (Գեորգ Պաղտոյեան); Սէյտո Պողոս;
Մոկունքի Իսրոն; Քիւրտ ու թուրք ֆէտայիներ; «Ըխ»-ենց տունը; «Հասան Չաուշ» (Կիճեցի Ատոմը);
«Կորիւնը» (Խաչիկ Ասլանեան); Մեծ պարունը (Օննիկ Մազլումեան); Ալլէս-Արմենակ (Ալէս Պարսմանեան,
Արմենակ Շալչեան); Շենը. կա Ըռօն; Աւօ (Աւետիք Մալոյեան):

763. ԿՈՍՈՅԵԱՆ Հ. Վան-բերդաքաղաքի ժողովրդային հերոսապատումը 1915 ապրիլ
7-մայիս 3: (51 տարի առաջ): (Պատկերազարդւած) /Պատմագր. Հ. Կոսոյեան.- Թեհրան,
1966 (Տպ. «Ալիք»)- 180 էջ:

Բովանդ. Գլ. Ա: Զօրաշարժ-Սէֆերպիլիք; Գլ. Բ. Ռուս-թուրքական պատերազմը եւ ճիհատի յայտարա-
րութիւնը; Գլ. Գ. Կոտորածը Աղբակի մէջ; Կոտորածը Սարայի շրջանին մէջ; Գլ. Ե. Այգեստան եւ Բեր-
դաքաղաք Վան; Գլ. Զ. Նախապատրաստական աշխատանքներ: Հ.Յ.Դ. Վան-բերդաքաղաքի զինուորական
մարմնի կազմը 1915թ.; Գլ. Է. Առաջնորդի առաջին տեսակցութիւնը Ջէվադէտի հետ; Գլ. Ը. Առաջնորդի
երկրորդ տեսակցութիւնը Ջէվադէտի հետ; Գլ. Թ. Ապրիլ 7-ը յարձակում եւ յակայարձակում; Գլ. Ժ. Կռի
ԺԳ: Կատարի կռիւներ եւ զինուորական խորհրդակցութիւն; Գլ. ԺԴ: Հերոսական անցքեր ապրիլ 11-17; Գլ.
ԺԵ: Զինադադարի նախօրեակին բանակցութիւն Ջէվադէտի հետ (ապրիլ 17-23); Գլ. ԺԶ: Սուրհանդակներու
դաքաղաքը; Գլ. ԺԸ: Թուրքերու խուճապն ու փախուստը; Գլ. Ի: Վրէժխնդրութեան գիշերը 4 մայիս; Գլ. ԻԱ:
քաղաքամէջ սպանած եւ վիրաւոր անձերու ցուցակը; Յաւելագրութիւն: Ռուսական բանակի Նիկալաեւի
տպաւորութիւններն ու գնահատանքը:

764. ՄԱՀԱՐԻ Գ. Այրվող այգեստաններ: [Վեպ].- Ե.: Հայաստան, 1966.- 622 էջ:

765. ՄԻՍՔԵԱՆ Ս. Ես Տէր-Զօրի դժոխքէն փախած եմ.- Փարիզ, 1965:
Հտ. Բ.- 1966.- 128 էջ:

766. ՀԱՅԲԱԶՅԱՆ Տ. Հուշեր և խոհեր.- Ե.: Հայաստան, 1966.- 219 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Սարսափ և Աղբյուր Սերոբ; Աղթամարի ռմբակոծումը [1907թ.]; Դէպի Արևելյան Հայաստան;
Իմ աքսորը և փախուստը [1911թ.]; Ռշտունյաց լեռնապարի քրդերի ապստամբությունը [1913թ.]; Մեր
գյուղի [Շամիրամի 1915թ.] կոտորածը և մեր ազատագրման տանջանքները; Մեր հերոսամարտը;
Դիլիջանի որբանոցների քայքայումը, որբերի փախուստը և նրանց փրկության ահապոր հարջարանքները;
Տեսակցություն Անդրանիկ զորավարի հետ և նրա վերաբերմունքը; Ամերիկյան որբախնամ ընկերության
ժամանումը Օադկաձոր:

767. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՊԱՂԱՏԱՆ.- Պոսթըն: Հրատ. Պաղին գիւղի վերաշինաց եւ
ուսումնասիրաց միութեան, 1966 (Տպ. «Հայրենիք»)- 300 էջ:

Բովանդ. Մաս երրորդ: Պատմական իրադարձութիւններ: 1896-ի ջարդերը; 1908-ի Սահմանադրութիւ-
նը; Մաս չորրորդ: Մեծ եղեռնը: Աւետիս Եղիկեանի պատմութիւնը; Պաղնցի նահատակներու յիշատակին;
Քրիստոսատիպ քահանան [Արշավիր Չոլոյանի մասին]; Մաս հինգերորդ: Մեծ եղեռնէն ազատողներ եւ
վերապրողներ; Մաս վեցերորդ: Կամաւորներ; Մաս յոթերորդ: Առաջին համաշխարհային պատերազմին
մասնակցած պաղնցիներ; Դրամական մասնաւոր յատկացումներ:

768. ՍԱՍՈՒՆԻ Կ. Թրքահայաստանը Ա. աշխարհամարտի ընթացքին (1914-1918):
Թրքահայոց գաղթաշարժերը եւ անոնց դերը Հայաստանի Հանրապետութեան կազմու-
թեան մէջ.- Պէյրուք, 1966.- 224 էջ, քարտեզ 1914-1918թթ. պատերազմի գործողություն-
ների:

Բովանդ. Գլ. Ա: Ընդհանուր ակնարկ մը: Գլ. Բ: 1914 Բասեն եւ Ալաշկերտ; Ազգային վարչութիւն;
Առաջին նահանջը եւ սրտաբեկումը; Գլ. Գ: Համայնքն ու շինարար աշխատանքները; Գաղթականական
գործը; Վարչական եւ զինուորական աշխատանքը; Համայնական աշխատանքը: Գլ. Դ: 1915 Վան-Բու-
լանլիս - Մալազկերտ; Մեծ նահանջը; Գլ. Ե: 1916 Մուշ-Սասուն, Էրզրում-Տրապիզոն; Տարոնի շրջ. քարտե-
զը; Նորէն նահանջ; Գլ. Զ: 1917 Ռուսական հեղափոխութիւնը եւ Թրքահայաստան; Կուսակցական կեանքը;
Արեւմտահայ Ա. համագումարը; Թրքահայաստանի հանրապետութիւնը; Բոլշեւիկեան յեղաշրջման հե-
տեւանքները; Ապահովութեան խորհուրդը եւ թրքահայ զօրաբանակ Գլ.Է: 1918-ի պատերազմը; Թրքահա-
տեւանքները; Ապահովութեան խորհուրդը եւ Կռի եւ նահանջ; Գաղթաշարժը եւ անոր հետեւանքները; Գլ. Ը: 1918-ի
յաստանի անկախության խնդիրը; Կռի եւ նահանջ; Գաղթաշարժը եւ անոր հետեւանքները; Գլ. Ը: 1918-ի
պատերազմը Ռուսական Հայաստանի մէջ; Գաղթաշարժը Արարատեան դաշտին մէջ; Արագածի գրաւումը;
պատերազմը Ռուսական Հայաստանի մէջ; Գաղթաշարժը սեփական հայրենիքին մէջ:
Սարդարապատի եւ Դարաքիլիսի ճակատամարտերը; Գլ. Թ: Գաղթաշարժը սեփական հայրենիքին մէջ:

769. ՍԱՍՈՒՆԻ Կ. Սարերու Ասլանը: (Գեորգ Չաուշի կենսագրավէպը).- Պէյրուք:
Հրատ. Համազգային հայ մշակութային ընկերութեան, 1966 (Տպ. Ատլաս).- 667 էջ:

770. ՄԻՍՈՆԵԱՆ Գ. Յուշամատեան Պոնտական Ամասիոյ.- Վենետիկ: Ս. Ղազար,
1966.- 1037 էջ:

Բովանդ. Յառաջաբանի տեղ /Արամ Երեմեան; Մաս չորրորդ: Եղեռնապատում: Ազգային աղէտը եւ
Ամասիոյ տեղահանութիւնն ու ջարդը: 1895-ի Ամասիոյ ջարդն ու թալանը եւ Պէքի փաշա /Գրիգոր
Արուճեան; Գերմանական մամուլը՝ հանդէպ Մեծ եղեռնի /Ալֆրէտ Մուրատեան; Մեծ եղեռնի յուշեր /Յակոբ
Զատիկեան; Մեծ եղեռնին տարագրեալի մը յուշեր Զիլէ-Զօրում /Տ. Թ. Դ. ; Ամասիոյ ջարդարարները եւ
իրենց զոհերը /Իրազեկ; Ամասիոյ 15.000 հայոց ջարդարանքներուն անուանացանկը; Ամասիոյ ընդհանուր
ջարդը; Աքսորը /Բաբգէն Ինճեարապեան; Մեծ եղեռն, 1915 /Ասանէթ Գուլումեան; Համառօտ
յուշագրութիւն եւ ժամանակագրութիւն: 1908ի երկրորդ սահմանադրութիւն եւ յետոյ; Քաղաքական
կացութիւնը զանգուածային ձեռքալալութիւններ եւ տեղահանութիւններ; Մաս հինգերորդ: Ազգային աղէ-
տէն վերջ: Եղեռնէն վերապրողներ Ամասիոյ մէջ եւ այլուր; Մեծ եղեռնէն վերապրող ամասիացիներու ցանկը
Ամասիոյ մէջ, 1919-1920 թ.ին; 1920-ին Ամասիայէն դուրս Թուրքիոյ ուրիշ քաղաքներուն մէջ գտնուող
ամասիացիներ /Ս. Հաճիճանեան; 1920 օգոստոսի մարդահամար ամասիացիներու եւ անոնց մարդկային
կորուստը Ա. աշխարհամարտին; Եղեռնէն վերապրողներ սփիւռքի մէջ:

771. ՎՐԱՅԵԱՆ Ս. Կեանքի ուղիներով: Դէպքեր, դէմքեր, ապրումներ.- Կահիրէ, 1955
(Տպ. Հուսաբեր):

Հտ.Ե.- Բեյրուք, 1966 (Տպ. «Համազգային»)- 365 էջ, նկ., դիմանկ.:

Բովանդ. 1918-1920 թուականները: Ի՞նչ էինք փնտրում հիւսիսում; Կօալիցիա; Զինադադար եւ
Հայաստանի սահմանների ընդարձակում: Հայ-վրացական պատերազմ; Կօալիցիայի լուծումը եւ պարլա-
մենտական ընտրութիւններ; Բոլշեւիկեան մուրճի եւ թրքական սալի միջեւ; Ներքին եւ արտաքին սուր
տագնապներ; Հայ-թրքական պատերազմը; Իմ կառավարութիւնը; Յեղկոմի իշխանութեան տակ:

լուրեր; Մերսիհի գինուորական կառավարիչը; Կառավարիչ Կիլիկիոյ Դայաստանի; Զօր. Ալենայի մէջ; Զարդի լուրեր Դալէպէն; Ալեքսանտրէի միջադէպը; Դայկազուն Տէտէան; Ատանայի մէջ; Ապրիլ 24-ի զոհերուն հետ; Թուրքերու սպնդը; Մայիս 28-ի անկախութեան տօնը; Ներգաղթ; Անգլիական զօրամասերու մեկնումը; Ֆրանսական զինուորներու ժամանում; Սելեկիոյ մէջ; Ռուբէն Զեքեան; Ատանայի մէջ; Քիլիսի մէջ; Եփրատի եզերքը; Սուրբ Եփրատ; Կիլիկիոյ հրաբորբոք վիճակը; Իսլահիէի մէջ; Ազարակի մէջ կռիւներ; Կռիւները Մարաշի մէջ; Աստուածաճօին եկեղեցւոյ հրդեհը; Նահանջի ճամբուն վրայ; Դիւանդանոցի մէջ [Ատանայում]; Զինուորութենէն արձակուիլս, Նորէն Ատանայի մէջ; Դարձեալ Մայիս 28-ը ;Կիլիկիա: [Բանաստեղծութ. 1917-1920թթ.]:

779. ԴԱԻԹԵԱՆ Խ. Կեանքիս գիրքը.- Ֆրեզնո, 1967.- 623 էջ, նկ., դիմանկ.:
Բովանդ. Ընդհանուր զօրաշարժ, յուլիս 21, 1914; 1914-1915 շրջան; Զինադադար եւ գաղթականներու առաքումը Սևրաա: Ամերիկա...: Նոր աշխարհ, նոր կեանք, տառապանքի նոր շրջան:

781. ԵՍԱՅԱՆ Ա. Հայաստանի միջազգային-իրավական դրությունը 1920-1922 /հմբ.
Ջ. Խ. Կիրակոսյան; Երև. պետ. համալս.- Ե.: Միտք, 1967.- 431 էջ:
Քովանդ. Բաժին Ա. Հայաստանի բուրժուական հանրապետությունը; Հայ-թուրքական հարաբերու-
թյունները; Գերմանիան և Հայաստանը; Անտանտայի տերությունները և Հայաստանը; ԱՄՆ-ը և Հա-
յաստանը; Հայաստանի բուրժուական հանրապետության փոխհարաբերությունները Սովետական Ռու-
սաստանի հետ; Բաժին Բ. Հայաստանի Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետությունը; Ազգերի
սաստանի հետ; Բաժին Բ. Հայաստանի Սովետական իշխանության հաղթանակը Հայաստանում և
ինքնորոշման իրավունքը և Հայկական հարցը; Սովետական իշխանության հաղթանակը Հայաստանում և
հարևան բուրժուական երկրների ռեակցիոն շրջանների դիրքը; Հայաստանում կապիտալիզմը
վերականգնելու փորձերի ծախողումը; Սովետական Հայաստանը միջազգային իրավունքի սուբյեկտ;
Սովետական Հայաստանի միջազգային-իրավական ճանաչումը; Սովետական Հայաստան և տապալված
կառավարության կնքած միջազգային պայմանագրերը; Հայաստանի Սովետական Սոցիալիստական հա-
նրապետության արտաքին հարաբերությունների պետական օրգանները; Սովետական Հայաստանի ար-
տաքին հարաբերությունների ներպետական օրգանները; Սովետական Հայաստանի գործերի ժողովրդա-
կան կոմիսարիատը; Հայաստանի ՍՍՀ արտաքին հարաբերությունների արտասահմանյան օրգանները:

782. **ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ Ռ.** Գեորգ Զաւուշ: Մահուան 60-ամեակին առթիւ (1907-1967) /Երկու խօսք՝ Կ. Սասունի.-Պէյրուս: Զրատ. Զ.Յ.Դ. Լիբանանի պատանեկան միութիւններու, 1967.- 34 էջ:

783. ՁԵՅԹՈՒՆՑՅԱՆ Կ. Յուշեր մահուան սմառն։
64 էջ:
Բովանդ. Երկու խօսք /Յ. Գարայեան; Սեբիյէ-գաղթ; Ռաս-Էլ-Այնի վերնաքաղաքին մէջ; Ձեր-
բակալութեանս գաւելտը; Վերադարձ դէպի Հալէպ; Մեկնում դէպի Իսկենտերուն; Վերադարձ դէպի կեանք;
Եզիպտոսի մէջ:

784. ԹԵՄԻՐԵԱՆ ԱԼ. Յ. Յ. Դաշնակցության... Բազմա-
 ձայնաստան.- Պեյրուք, 1967 (Տպ. Տոնիկեան).- 282 էջ:
 Բովանդ.՝ Յառաջաբան /Ա. Ս. Թ.; Բեզլար Նաւասարդեանի հրաժարականի իմաստը; Բ. Նաւ-
 սարդեանի ամբաստանագրին սեն ու ճերմակը /Պ. Յակոբեան; մեր խօսքը (Բեզլար Նաւասարդեանի
 ելոյթին առթիւ); Դաշնակ ղեկավարութեան ներկայ ազգավնաս գործունէութիւնը փաստերու լոյսին տակ:

772. ՏԱՐՕՆԵՑԻ Ա. Տարօնապատում: Պատասխանատուները Տարօնի եղեռնին: Քննական ուսումնասիրություն համադրությամբ յուշագիրներու վկայությամբ /Գրեց՝ Աղան Տարօնեցի.- Սան-Ֆրանսիսկո-Պեյրուօ, 1966 (Տպ. Տօնիկեան).- 530 էջ, մկ., դիմանկ: *Բովանդակ.*՝ Ներածություն; Մասն առաջին. Զերքում՝ Սասունէն Սուշ քաղաքին «օգնութեան փութացողներու» հեքիաքին; Մասն երկրորդ: Վահրամ Փափազեանի սխրագործութիւնները Սասունի մէջ; Մասն երրորդ: Սասունի գոյամարտին ողբերգութիւնը:

773. ՏԻՐԵՆՑ Ե. Ես տեսայ Տէր-Զօրի դժոխքը.- Պէյրուս, 1966 (Տպ. Սեւան).- 64 էջ, մկ., դիմանկ.:

774. ՏԻՐ-ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ Ե. Գանձեր Վասպուրականի.- Պոսթոն, 1966 (Տպ. «Պայքար» օրաթերթի):

Հտ. Ա.- 639 էջ, նկ., դիմանկ, ծավլ. ներդիր թերթ:
Բովանդակ.՝ Սկրտիչ Խրիմեան; 1820-1907; Պատուիրակ Հայաստանի [Բեռլին, Պետերբուրգ, Իտալիա, Լոնդոն այցի մասին]; Վանի առաջնորդ; Կաթողիկոսական օծումը; Կ'ընդունուի ցարեն; Խրիմեան յեղափոխական; Մետրոպ ճանիկեան: 1835-1916; Արսեն Թոխմախեան: 1843-1892; Գեորգ Շէրեց: 1848-1921; Խաչատուր Սուրենեան: 1848-1896; Յարութիւն ճիհանկիլեան: 1856-1915; Սիքայէ Լաթանեան; 1867-1954; Սկրտիչ Աւետիսեան; 1864-1896; Կիւզէ Տէրի բարձրունքներուն վրայ; Հերիսան գիւղի մօտերը, Զահվար քիւրդ ցեղապետի վրաններու շրջակայքը եւ Բարդուղիմէոսի վանքին շուրջը; Նահատակ անուանացանկը; Գրիգոր Պեօզիկեան: 1865-1943; Սեպուհ; Գալուստ Ասլանեան: 1868-1932; Արմենակ Եկարեան: 1870-1925: Աւետիս Թերզիպաշեան: 1873-1947; Յովհաննէս Յակոբեան: 1876-1935; Պօղոս Թորոսեան: 1878-1918; Ասօ; 1880-1915; Վարդան Պապիկեան: 1886-1918; Հայկ Տէր Սկրտիչեան: 1887-1955; Նշան Յակոբեան; 1889-1921; Եզնիկ Վարդանեան: 1891-1962:

1967

775. ԱԼԱԶԱԶՅԱՆ ՍՏԵՓԱՆ. Եղեգները չխոնարհվեցին: Գիրք Ա-Բ.- Ե.: Հայաստան,
1966-1967:
Գիրք Բ.- 1967.- 262 էջ:

776. ԱՃԱՌՅԱՆ ՋՐ. Կյանքիս հուշերից.- Ե.: Միտք, 1967.- 458 էջ:
Բովանդ.՝ Մաս երկրորդ. Հայտատուն: Թուրք-Հայկական ընդհարումներ:

777. ԱՃԵՄՅԱՆ Խ.Ա. քինյ. էջեր կամաւորի օրագրէս.- Պէյրուք, 1967.- 326 էջ, մկ.,
դիմանկ.:

Բովանդ. Երկու խօսք /4. Սասունի; Մաս Ա. Դեպի Միջին Արևելք: Պորտոյի մէջ; Պորտո Լիոն-Մար-
տիլիա; Լա Սեօտայի մէջ; Միջերկրականի վրայ; Մալթա կղզիին մէջ; Փոր-Սայիտի մէջ; Գահիրէ; Կիպրոսի
մէջ; Թրքական դիրքերու մէջ; Հայաստան անկախ հռչակում: Պաղեստինեան նոր ճակատի լուրեր; Նորէն
իպրոսի մէջ; Պաղեստինի ճակատի կռիւներ; Արարայի յաղթանակը; Պէյրուքի մէջ՝ վրաններու տակ,
րարայի յաղթողներու հետ; Ճիւնիի մէջ; Մաս Բ: Կիլիկիոյ մէջ; Մերսինի մէջ; Տեղահանութիւններ նոր հասած

Բովանդ. Բեղինակը և եւ իր գործը /Ս. Վրացեան: Ցեղասպան թուրք-իթթիհատը; 1910 հոկտ. 31ի իթթիհատի ընդհանուր ժողովը եւ որոշումները; Հայ գիտությունները թուրք բանակին մէջ; Ինչպէս տեղեկագրուեցան ապրիլ 24-ի ծերբակալութիւնները Ամերիկա եւ Գերմանիա; Հայերը տարագրելու եւ կառավարութեան որոշած վայրեր ղրկելու մասին օրէնք; Տրապիզոնի մահանգի հայերու ցեղասպանութիւնը; Սեբաստիոյ մահանգի հայերուն ցեղասպանութիւնը; Հայ գիտություններու ջարդը; Թրքական ցեղասպանութեան կազմակերպութիւնը եւ Շապին Գարահիսարի հերոսամարտը; Ցեղասպանական ոճիրները խարբերդի մահանգին մէջ; Անգարայի մահանգի հայերուն ցեղասպանութեան ոճիրները; Եոզղաթի հայերուն դէմ գործուած ցեղասպանութեան մասին (թրքական) պատերազմական ատեանի արձանագրութիւնները ապրիլ 8, 1919; Պէյնամին շրջանին մէջ կատարուած սպանդէն վաւերագիր մը: Թրքական ցեղասպանութիւնը Նիկոմիդիոյ, Բիւթանիոյ եւ Պրուսայի շրջաններուն մէջ: Ցեղասպանութիւնը Ատանայի մահանգին մէջ; Ցեղասպանութիւնը Տիգրանակերտի մահանգին մէջ; Թրքական ցեղասպանութիւնը Եկեղեցական ճակատի վրայ; Թրքական ցեղասպանութիւնը կրթական ճակատի վրայ; Հայոց լքեալ գոյքերու եւ կալուածներու թալանը թուրքերու կողմէ; Ցեղասպանութեան կարեւոր վկայութիւններ, վաւերագրեր, վճռագրեր; Մահապատիժ Բաբերդի տարագրութեան առթիւ; Կարեւոր գաղտնի փաստաթուղթ մը [Սուլթան Համիդի բռնապետութեան շրջանից]:

805. ՄԱՐԿՈՍՅԱՆ Ս. Արեւմտահայութեան վիճակը XIX դարի վերջերին.- Ե.: Հայաստան, 1968.- 339 էջ:

Բովանդ. Առաջաբան; Գլ. առաջին: Թուրքիան XIX դարի երկրորդ կեսին; Գլ. երկրորդ: Հողային հարաբերությունները Թուրքիայում և հայ գյուղացիության տնտեսական վիճակը: Գլ. երրորդ: Հայերի իրավագուրկ վիճակը Թուրքիայի մէջ: Գլ. չորրորդ: Հայկական կոտորածներ: Գլ. հինգերորդ: Անգլիայի Ցարական Ռուսաստանի հակասությունների անդրադարձումը հայկական կոտորածների վրա:

806. ՄԻԽԱԵԼԻԱՆ Ս. «Հայկական հարցը»: Արխիվային պրպտումների վերլուծումներով.- Փարիզ, 1968.-159 էջ:

Բովանդ. Երկու խոսք; Դիւանագիտական ծեռնարկներն ու մեր դիւանագետների ընթացքը; «Հայկական հարցը» շօշափող [Գ.Ա.Խարոնյանի, Ա. Ն. Մանդելշտամի] հրատարակությունների վերլուծումը; Հայկական հարցը եւ Արեւելքի ժողովուրդների առաջին համագումարը: [Ա. Բ. Հարությունյանի (Հարենց) «Արեւելքի ժողովուրդների առաջին համագումարը» գրքի ներածական]; «Հայկական հարցը» խ. Հայաստանում մշակուած գրական քննադատություններում; Հայկական Հարցը եւ օտարների նպաստաւոր ու աննպաստ արտայայտութիւնները; Մեծ եղեռնի յիսնամեակը եւ Հայկական դատը:

807. ՅՈՒՇԱՍՏԵԱՆ ՔՊԻ, Խուփս գիւղի.- Ֆրեզնո:Հրատ. ՔՊԻ-Խուփս գիւղի հայրենակցական միութեան, 1968 (Տպ. Ասպարեզ).- 285 էջ, նկ., դիմանկ.,քարտեզ:

Բովանդ. Յառաջաբան /Ա. Ամուրեան; Խուփսի դիմադրութիւնը 1895-ին եւ գոյամարտը 1915-ին /Գրեց՝ Վահան Հայրապետեան; Արամ-Թորոս-Աովանիկեան /Գրեց՝ Լեւոն Պարոնեան; Հերոս Խուփսը /Գրեց՝ Խորեն Թորիկեան; Նահատակ գիւղը՝ Խուփս; Խուփսի հերոսամարտերը; Նահատակ գիւղը՝ Խուփս: [Խմբագրականներ «Հայրենիք», «Ասպարեզ» պարբերականներ]; Խուփսի գոյգ ազատամարտերու առթիւ /Գրեց՝ Ս. Վրացեան, Խուփսի գոյամարտը: ՔՊԻ-Խուփս գիւղի հայրեն միութեան 65-րդ տարեդարձին առթիւ /Գրեց՝ Գեորգ Կոփոյեան; Գոյութեան կռիւը /Գրեց՝ Տիգրան Պաղտոյեան; Անհետացած գիւղը /Գրեց՝ Ս.Ա. Արսլանեան; Թորոսը: (Պատկեր մը Մեծ եղեռնէն) /Գրեց՝ Արա Տեր-Վարդանեան; ՔՊԻի ջարդը /Ե. Գօլանճեան:

808. ՆԱՅԻՐԻ Ժ. Հնչակեան կուսակցութիւնը եւ հայկական հողային դատը: (11-րդ համագումարի որոշումներուն ուղիով).- Պէյրութ, 1968.- 83 էջ.- (Մատենաշար «Արարատ»ի թիւ 54):

Բովանդ. Հայկական հողային դատի հնչակեան ըմբռնումը; Հողային դատի հետապնդման հնչակեան ազգային քաղաքականութիւնը; «Ներքին» հողերու հարցը; Հնչակեան կուսակցութիւնը եւ հողային դատի լուծման ուղին; Դատի լուծման գլխաւոր արգելքը միջազգային յետադիմութիւնէ Թուրքիան դուրս բերելու պլօքներու շփման շրջագիծէն:

809. ՆԻԿՈՂՈՍՅԱՆ Ս. Սովետները Հայաստանում.- Ե.: Հայաստան, 1968.- 172 էջ:

Բովանդ. Առաջաբան; Գլ. առաջին: Սովետները Հայաստանում երկիշխանութեան ժամանակաշրջանում: Սովետների երկրային կենտրոնների կազմակերպումը; Գլ. երկրորդ: Սովետները Հայաստանում հոլիսիայի դէպքերից հետո; Գլ. երրորդ: Սովետները իշխանութեան համար մղված պայքարը Հայաստանում: (Հոկտեմբեր 1917թ.-մայիս 1918թ.):

810. ՊԵՅԼԵՐԵԱՆ Ա. Նժդէհ: Կեանքն ու գործունէութիւնը: Նշխարներ, վկայութիւններ /Աւօ.- Պէյրութ: Հրատ.«Յեղափոխական ալպօմ»ի, 1968 (Տպ. Համագգային).- 527 էջ, նկ., դիմանկ:

Բովանդ. Մաս առաջին: Պատմութիւն; Զինուորական ուսանող; Սալմաստ; Զերբակալութիւն; Պալքանեան պատերազմ; Կամաւորական շարժում; Դարաքիլիսէի ճակատամարտը; Նախիջեւանի մէջ; Զանգեզուրի հերոսամարտը; Բուլշեիկները Զանգեզուրի մէջ; Կռիւները բուլշեիկների դէմ; Հայաստանի խորհրդայնացումը; Ինքնավար Սիւնիք; Փետրուարեան ապստամբութիւնը; Լեռնահայաստան; Պուլկա-րիոյ մէջ; Ս. Նահանգներու մէջ; Կրկին Պուլկարիա; Երկրորդ ծերբակալութիւն եւ մահ; Մաս երկրորդ: Ինչու՞ պայքարեցաւ Լեռնահայաստանը; Ազատ Սիւնիք: Հայաստանի անկումը; Հայ բուլշեիկ կռիւները; Ինքնապաշտպանութեան կամաւորական շրջան; Խաչակրաց արշաւանք Գեղուածորի դէմ; Շուռնուխի կռիւը; Մաս երրորդ: Զանգեզուր /Սիւնոն Վրացեան; Ռուբէն Դարբինեան; Նժդէհ /Ռ. Դարբինեան; Համաստեղ; Հաւատաւորը /Համաստեղ; Անտրէ Ամուրեան; Հանդիպումներ Նժդէհի հետ; Նժդէհի պատուիրակը Թաւրիզում; Երկրորդ հանդիպում Նժդէհի հետ՝ Թաւրիզում; Մեկնում /Ա. Ամուրեան; Աշոտ-Արծրունի; Վարդան Գեորգեան; Գլուխ գլխի Գ. Նժդէհի հետ /Վարդան Գեորգեան; Երուանդ Ֆնտքեան; Փոքրիկ մէկ յուշ երկու հսկաներու մասին /Երուանդ Ֆնտքեան; Գ. Մելիտինցի; Ինչու ժողովուրդը սիրեց Գօրավար Գարեգին Նժդէհը /Գ. Մելիտինցի; Հայկ Ասատրեան; Մի փոքրիկ մեկնաբանութիւն /Հ. Ասատրեան; Վերյիշումներ Լեռնահայաստանի մօտիկ անցեալից /Ռուբէն Նարինեան; Արտեմ Խանգաւեան (Զանգեզուրցի); Մէկ դրուագ Դրոյի եւ Նժդէհի վարած կռիւներից՝ Զանգեզուրում /Արտեմ Խանգաւեան (Զանգեզուրցի); Զօրավար Նժդէհը պատմական ժողովում /Վազգէն Սիրաքեկեան (Վանքէկ); Տիգրան Տէր-Աւետիսեան; Գարեգին Նժդէհ Ամերիկայի մէջ; «Անակնկալը»; Երկրորդ «անակնկալը» /Տիգրան Տէր Աւետիսեան; Անմահ Նժդէհը /Ճէյմս Մանտալեան; Յովակիմ Խուշալուեան; Գ. Նժդէհի հետ /Յովակիմ Խուշալուեան; Զօրավար Գարեգին Նժդէհին՝ Սիւնաց Սպարապետին: [Չոն] Նժդէհի հետ /Յովակիմ Խուշալուեան; Զօրավար Գարեգին Նժդէհին՝ Սիւնաց Սպարապետին: [Չոն] Նժդէհի հետ /Յովակիմ Խուշալուեան; Անմահ Նժդէհի յիշատակին /Յ. Գ. Յովակիմեան; Կարօ Սասունի; Գարեգին Նժդէհը, Խաչատուրեան; Անմահ Նժդէհի յիշատակին /Յ. Գ. Յովակիմեան; Կարօ Սասունի; Գարեգին Նժդէհը, որպէս պատմական դէմք /Կ. Սասունի:

811. ՍԱՍՈՒՆԻ Կ. Մայիսեան խռովութիւնները եւ թաթարական ապստամբ շրջանները: (Հայաստանը 1920-ին).- Պէյրութ, 1968 (Տպ. Սեւան).- 208 էջ:

Բովանդ. Գլ. Առաջին: Մայիսեան խռովութեանց նախօրեակին; Գլ. երկրորդ: Մայիսեան դէպքերը: Մայիս մէկը Կարսի, Ալեքսանդրապոլի մէջ; Ապստամբութեան ծաւալումն ու զարգացումը; Մայիսի 4-ի Դ.Յ. Ղաշնակցութեան ֆրակցիայի նիստը; Մայիս 5-ի խորհրդարանի փակումը; Դէպի Ալեքսանդրապոլ եւ Կարս; Ալեքսանդրապոլի գօրքը; Բուլշեիկեան նշանաբանները; Արեւմտահայերուն ժողովը; Զօրքի բացահայտ ըմբոստացումը; Ժողովրդական մեծ ցոյցը; Քաղաքին անկումը; Կարսը մայիս 1-էն յետոյ; Գլ. երրորդ: Ժողովրդին ցատումը բուլշեիկներուն դէմ: Ժողովրդական ղազաւարար բանակը; Բուլշեիկներու փախուստը Խաչատրեանի տէնօրը; Գլ. Չորրորդ: Ժողովրդական ազատարար շարժումը; Գլ. Ե: Կռիւ խորհրդային Ալեքսանդրապոլէն; Սարիղամիշի անցքերը; Նոր Բայազիտի շարժումը; Գլ. Ե: Կռիւ խորհրդային Ատրպէճանի դէմ: Դիլիջանի եւ Ղազախի կռիւները; Բուլշեիկները Դարաբաղի եւ Զանգեզուրի մէջ; Լեռնահայաստանի դէպքերը; Գլ. Զ: Թաթարական ապստամբ շրջանները (Զանգիբասար, Բէյլիք Վէտի, Շարուր Նախշւան, Կողբ); Գլ. Ե: Մայիսեան շարժման հետեւանքները: Զօրքի վիճակը, խռովութիւններէն ետք; Տնտեսական վիճակը, Վարչական կազմակերպութիւնը; Գլ. Ը: Շիրակի մահանգապետութիւնը; Նահանգի վարչական գործերը; Աղբաբայի թաթարներու հեռանալը Հայաստանէն; Վարչական եւ օրէնսդրական կարգաւորումը; Ներքին գործոց նախարարութիւնը; Արտակարգ դատարանները; Գլ. Թ: Վերագնահատում մայիսեան խռովութեանց:

812. ՄԻՍՈՆԵԱՆ Ս. Լեռնականներու վերջալոյսը.- Պէյրութ, 1968 (Տպ. Սեւան).- 287 էջ:

Բովանդ. Սահմանային վեճ; Երեք օրակարգեր: Սասունցիներու երեսփոխանական ժողովին մէջ:

813. ՓԱՐԱՄԱԶ. (1863-1915).- Պէյրութ, 1968.- 32 էջ:

Բովանդ. Փարամազ: (կենսագրական) /Խ., Փարամազը եւ իր կիսանդրին /Գրեց՝ Պէյա Սիմոնեան; Գաղափարի անմահութեան առաքեալը /Գրեց՝ Գեորգ Տարօնի; Ազգային հերոս Փարամազը /Գրեց՝ տօքթ. Ա. Վանատուր; Փարամազը Վանում (1897-98) /Գրեց՝ Ս. Սապահ-Գիւլեան; Իմ իմ դատաւարութիւնս Սաճկաստանում, 1898 թուին /Փարամազ; Փարամազը եւ իթթիհատի վտանգը /Գրեց՝ Հ. Վանիկ; Բարենդ-Ռոգուններ Հայաստանում /Գրեց՝ Փարամազ; 20 ներու դատաւարութիւնը /Փարամազ; Փարամազ Ատա-Բազարի մէջ [Անդրանիկ Կենճեան; Փարամազ Տիգրանակերտի մէջ]:

814. ՕՏԵԱՆ ԳԱՍԲԱՐԵԱՆ Ա. Պատմագիրք Անկիւրիոյ եւ Ստանոգի հայոց; (Նախա-
քրիստոնէական եւ հինգ Գաղատական շրջաններէն մինչեւ 1918 թուականը)=The history
of the Armenians of Angora and Stanos /Աշխատասիր.՝Ալիս Օտեան Գասբարեան.- Պէյ-
րութ-Լիբանան, 1968 (Տպ. Տօնիկեան).- 324 էջ, նկ., դիմանկ., 1 ծալվ. թ. քարտեզ:

Բովանդ. Պատմական տեղեկութիւններ, ծանոթութիւններ եւ յուշեր: [Նաև՝ 1915թ. ջարդի մասին]:

1969

815. ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՈՆ: Պէյրութ 24 ապրիլ, 1969 (Յաւելուած «Արարատ», տարե-
թերթի) Պէյրութ: Զրատ. Զ. Ս. Ս-ի համալսարանականներու, 1969.- [36 էջ].- Բնագր.՝ հայ-
օտար լեզ.:

816. ԱՐԱՍԸ. Մահուան յիսնամեակին առթիւ.- Պէյրութ: Զրատ. Զ.Յ. Դաշնակցութեան,
1969.- 550 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Զ.Յ.Դ. Բիւրոյի խօսքը; Արամը /Ա. Աստուածատուրեան; Արամ Մանուկեան (Յուշամատեն
Զ.Յ. Դաշնակցութեան 1890-1950); Արամի յուշերը; Արամի մէկ նամակը Վանի ընկերներուն; Վկայութիւն-
ներ: Արամը Կարսի մէջ; Վասպուրականի 1906-ի ռայոնական ժողովը; Սահմանադրութիւն; Բաժանումէն
առաջ /Ռուբէն; Արամ Խոյի մէջ; Վանի մէջ /Մալխաս; Արամի երկիր գալը եւ յետագայ դէպքերը /Վ.
Փափագեան (Կոմս); Արամը Սահմանադրութեան շրջանին; Արամի մեկնումը Վանէն /Եփրեմ Սարգսեան;
Արամ: (Դիմագիծ եւ յիշողութիւններ) /Զմ. Մանուկեան; Վանի ինքնապաշտպանութիւնը: (Հատուածներ)
/Օննիկ Մխիթարեան; Արեւմտահայ համագումար եւ արեւելահայ խորհուրդ /Վ. Փափագեան; Երեւանի
Ազգ. խորհուրդը եւ յատուկ կոմիտէն /Ս. Վրացեան; Մասիսի հովանու ներքեւ.../Ս.Վրացեան; Արամի
կենսքից /Վահան Նաւասարդեան; Խալիլ Փաշայի հանդիպումները Արամի հետ /Ա. Շահխաթունի; Սարդա-
րաբադի հերոսամարտը եւ մահափորձ Արամ փաշայի դէմ /Ա. Շահխաթունի; Յուշեր անկախութեան
շրջանէն /Սասունցի Մուշեղ (Աւետիսեան); Հայաստանի Հանրապետութեան վեմը /Կարօ Սասունի; Արամ
/Օննիկ Մխիթարեան:

817. ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ Ս. Հայաստան 1914-1917.- Ե.: Հայաստան, 1969.- 780 էջ:

Բովանդ. Գլ. Ա: Հայաստանը առաջին համաշխարհային պատերազմի նախօրյակին; Արեւելյան Հա-
յաստանի սոցիալ-տնտեսական եւ քաղաքական դրութիւնը; Արեւմտյան Հայաստանը թուրքական բռնա-
կալութեան արյունոտ ճիրաններուն; Հայկական հարցը 1912-14 թվականներին; Գլ. երկրորդ: Պատերազմի
բոլորքունը եւ կովկասյան ռազմաճակատը. պատերազմի ծագումը, պատճառները ու բնութեւնը,
Հայաստանը իմպերիալիստական պետութիւնների զավթողական պլաններուն, տարբեր դասակարգերի
ու կուսակցութիւնների վերաբերմունքը դեպի պատերազմը, կովկասյան ռազմաճակատի պատերազմա-
կան գործողութիւնները, Թուրքիայի գրաված տերիտորիայի՝ հայկական նահանգների տնօրինումը
ռուսական ցարիզմի կողմից; Գլ. երրորդ: Մեծ ոճիւրը եւ նրա հանցավորները. հայերի բնաջնջման թուրք-
գերմանական ծրագիրը եւ նրա մշակման ու իրականացման շարժառիթ-«պատճառները», արեւմտահայու-
ղչնչացումը, արեւմտահայ մտավորականության խողխողումը, ջարդերը Վասպուրականում եւ Վանի ու
Շատախի հերոսամարտը, Կարինի եւ Տրապիզոնի մահաբեր գիշերը, Տարոնի ողբերգութիւնը եւ սասուն-
ցիների գոյամարտը, Սեբաստիայի մղձավանջը եւ Շապին-Կարահիսարի օրհասական կռիվը, Խարբերդի
Կիլիկիայի արհաւիրքը եւ սուեղիահայության հերոսական ինքնապաշտպանութիւնը. Մուսա լեռան «40»
օրը, Ուրֆայի դուրսագնամարտը, համատարած գերեզմանոցներ անապատներում եւ կենաց ու մահվան
դէմ մարդկութիւնը հայ ժողովրդի պաշտպանության դիրքերում, հայաստանության հանցավորների պա-
տասխանատվության հարցը; Գլ. չորրորդ: Միջազգային դիվանագիտութիւնը եւ Հայկական հարցը առա-
ջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ. Մեծ տերութիւնների «խաղերը» հայկական «ավտոնո-
միայի» շուրջը, Սայքս-Պիկոյի համաձայնագիրը եւ Հայաստանի մասնատման նոր փորձերը; Գլ. հինգե-
րորդ: Հայաստանը փետրվարյան հեղափոխության շրջանում. ցարիզմի տապալումը եւ իրադրութիւնը
Անդրկովկասում, ժամանակավոր կառավարութիւնը եւ Արեւմտյան Հայաստանը:

818. ԲՐՈՒՏԵԱՆ Ս. Բաղէշի Խուլթիկ աւանի ջարդերէն [1915] /Գրեց՝ Սամուէլ Բրու-
տեան.- Նիւ Եորք, 1969 (Տպ. Կոչնակ).- 56 էջ, դիմանկ.:

819. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ Հ. Չմշկածագ եւ իր գիւղերը.- [Ուոթրաուն]: Զրատ. Չմշկածագի
հայրենակցական ընդհանուր միութեան, 1969 (Տպ. «Պայքար»)- 810 էջ:

Բովանդ. Մասն երրորդ: 1895-1896 թուականի հայկական կոտորածը; 1915, -ընդհանուր ջարդ եւ
տեղահանութիւն: Ֆերմանի Ջահանէ: (Կայսերական հրովարտակ) /Փատղահի Օսմանի՝ Մահմէտ Ռէշատ;
Չմշկածագի գիւղերուն բռնագաղթը; Խարասար, Պարտիզակ, Թումայ Մեդրէ; Պրեխի, Մորշխան,
Բազարոն; Երից Ազարակ, Մուռնայի; Հազարի եւ Միատուն; Մամայ, Միսնայի, Կարմրի; Յաղթուկ, Տեգգէ;
Չմշկածագիցները Տերսիմի մէջ; Չմշկածագիցներ Երզնկա, Կարին եւ Ռուսաստան; Տերսիմի քարտերը եւ
հայերը; Տերսիմը 1926-27 տարիներուն; Չմշկածագ մնացող հայեր մինչեւ 1936:

820. ԵԱՓՈՒՃԵԱՆ Ա. Ո՞վ կազմակերպեց փետրուարեան արկածախնդրութիւնը եւ
ի՞նչ եղաւ անոր հետեւանքը.- Գահիրէ, 1969 (Տպ. «Ոսկետառ»), 136 էջ:

Բովանդ. Թիւրք եւ դաշնակ գաղտնի համաձայնութիւն; Ի՞նչպէս ստորագրուեցաւ Ալեքսանդրապոլի
ապօրինի դաշինքը; Ո՞վ շահագրգռուած էր Ալեքսանդրապոլի դաշնագրով; «Ուտեստեղէններու
բռնագրաման» յերիւրանքը; Երբ սկսաւ դաւադիրներուն ձերբակալութիւնը; Դաւադիրներուն գործունեու-
թիւնը; Բաշխի Իշխանեանի վկայութիւնը; Բողոք յեղկոմի թոյլ քաղաքականութեան դէմ; Հայկոյի
վկայութիւնները; Փետրուարեան արկածախնդրութիւնը տարերային շարժում մը չէր; Թուրքերը գլխաւոր
կազմակերպիչը փետրուարեան արկածախնդրութեան; Թուրքերը կը ջանան ամրապնդել դաշնակ
ղեկավարութեան դիրքերը; Եւ Ալեքսանդրապոլի դաշնագիրը իրաւական հիմք կը ստանայ; Վրացեան
Թուրքիայէն կը պահանջէ իր ծառայութեան վարձքը; Եւ տեղահան ըրին ժողովուրդը իրենց ճամբուն վրայ;
«Կայէն ու՞ր է եղբայրդ»; Եւ սակայն ժողովուրդը անյիշաչար է; Թիւրք եւ դաշնակ գործակցութիւնը կը
շարունակուի; Դաշնակ ղեկավարութեան թրջական արեւելումը; Թրջական ծրագիր դաշնակցական
գործառութիւն:

821. ԹԱՄՐԱԶՅԱՆ Հ. Սիւսանթո.- Ե.: Հայաստան, 1969.- 257 էջ:

822. ԹՈՐՈՍԵԱՆ ՅՈՎՀ. աւ. սարկ. Պատմութիւն հայ Տոմարծայի: Տեղագրական-
պատմագրական-ազգագրական Հտ.Ա-Գ.- Պէյրութ: Զրատ; Տոմարծայի պատմութեան
հրատարակչական կեդր.- յանձնախումբի, 1959-1969 /Պատմագրեց՝ Յովհաննէս աւագ
սարկ. Տոմարծայի (Թորոսեան):

Հտ.Գ.- 1969.- 2886 էջ:

Բովանդ. Մասն Ժ: Կարմիր Սուլթանի կողմէ մասնակի սպանութիւններ, բռնութիւններ, առեւանգում-
ներ Արգեսի շուրջ եւ Թոմարզայի մէջ; Հայկական ջարդերու թուականներուն (1895-1896); Թոմարզայի
սուլթանի դալֆաներ ջարդէ կ'ազատեն Էվրէկի հայոց թաղերը; Զէլլօներ: Ժիրայրը Թոմարզայի մէջ;
Պալեան սրբազան եւ Ժիրայրի մահը կախաղանի վրայ; Հնչակեան կուսակցութիւնը Արգեսի շուրջ եւ
Թոմարզայի մէջ; Ժեօն թուրքերու Սահմանադրութիւնը եւ հայերը: Իթթիհատականներ եւ հայ քաղաքական
կուսակցութիւններ (1908-1915); Մասն ԺԱ: Եղեռնապատում: Ընդհանուր պատերազմի նախօրեակին
քաղաքական դէպքեր Արգեսի շրջաններուն եւ Թոմարզայի մէջ; Թոմարզայի գիւղէն ներս ժողով եւ ապստամբութեան
Էվրէկի Գայմագան Ձէքին; Ձէքիի առաջին զոհերը; Թեօ, Ժեօ; Պալթա Տերսի; Կեսարիոյ բանտին մէջ; Գիւղի
առաջարկ; Զինահաւաքում, ձերբակալութիւն, բանտ, Ժեօ; Պալթա Տերսի; Կեսարիոյ բանտին մէջ; Գիւղի
տարագրութենէն քանի մը օր առաջ Թոմարզայի այր մարդիկ կ'աքսորուին դէպի Հալէպ /Պատմեց՝ Հաճի
Պօյաճեան (Աշուղ); Ալեկի քան 16 հազար հայեր կը լքեն իրենց պապենական հազարամեայ օճախը եւ
կարաւանը կը քալէ դէպի Տեր-Ձօր եւ Հավրան /Պատմեց՝ Նազու ճեճէ Հազարշեան; Հալէպէն դէպի
Րազգայի անապատները /Պատմեց՝ Նազու ճեճէ Հազարշեան; Հալէպէն դէպի Տեր-Ձօր /Պատմեց՝
Մանան Գամագեան; Մեսքէնէն դէպի Տեր-Ձօր /Պատմեց՝ Բարսեղ Թեմիւրեան; Տարագրութեան ճամբան
Հալէպէն դէպի Սուրիոյ անապատները /Պատմեց՝ Բարսեղ Թեմիւրեան; Մասն ԺԲ: Հայ
Կեսարիայէն, Ղանչը Կէչիտ, Օսմանիէ, Իսլահիէ, Ղաթմա, Հալէպ /Սարգիս Պօղոսեան; Մասն ԺԳ: Հայ
կամաւորական շարժումները Կովկասի եւ Կիլիկիոյ ճակատներուն: Գրիգոր Աւարիեանի յիշատակին; Եր-
զուրմի ճակատ: Մամա Խաթուն եւ Կեօվտաշ լեռներու կռիւը; Խոյի եւ Զուլֆայի ճակի կռիւները; Իլիճէի ճա-
կատի կռիւը; Եփրատ գետի մօտ, Հեօպէկ տաղի կռիւը; Արեւելեան եւ հայկական լեզոնները; Հայկական
Կիլիկիոյ ճակատի հայ կամաւորական շարժումները: Արեւելեան եւ հայկական լեզոնները; Արտագաղթ
լեզոնականները Ատայի մէջ; Մարաշի աղէտը /Եղիա Թամուզեան; Իզմիրի աղէտը; Հաճնոյ հերոսամարտը:
Ատանայէն դէպի Իզմիր; Յունաստան, Լիբանան եւ Սուրիա: Իզմիրի աղէտը; Հաճնոյ հերոսամարտը:
Մուսթաֆա Բեմալի չէթեյական շարժումը; Րումլու, Էօզլիմ եւ Եղիա ընդհանուր հրամանատար Սարգիս ճեպճեան;
Հաճնոյ անկումը; Թորոսի յուշերէն; Հաճնոյ հերոսամարտի ընդհանուր իրաւագրութիւնը; Մասն ԺԴ: 1914-1915
Ջարդարար թուրքը ինչպէս որ էր, եւ է այսօր, եւ պիտի մնայ մինչեւ իր կործանումը; Մասն ԺԵ: 1914-1915
Մեծ եղեռնի օրերէն: Կարապետ Գամագեանի գնդակահարութիւնը; Սեօյիւտիի գիւղի տարագրութիւնը:
(Քաղուած Տեր Աւագ քահանայի անձնական յուշերէն); Արտագաղթ դէպի Միացեալ Նահանգներ;
Համաշխարհային Բ. պատերազմին Միացեալ Նահանգներու բանակին մէջ Թոմարզայի զինուորներ:

823. ԹՈՒՐՇՅԱՆ Յ. Սարտարապատի հերոսամարտը.- Ե.: Հայաստան, 1969.- 293 էջ:

Բովանդ. Առաջաբան /Աշոտ Հովհաննիսյան; Անդրկովկասի անջատումը Ռուսաստանից և հայ ժողովրդի քաղաքական մեկուսացումը; Հայկական զորքի կազմակերպումը; Թուրքական արշավանքը; Ալեքսանդրապոլի անկումը; Սարտարապատի ժողովրդական պատերազմը; Բաթումի «հաշտությունը» և նրա հետևանքները; Սարտարապատի հերոսամարտը դաշնակցության ծուռ հայելու մեջ; Գեմ. Սիլիկովը Երևանի զորաբաժնի և նրա մարտական գործողությունների մասին:

824. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆ Պ. Կեանքը որ ապրեցայ.- Անթիլիաս-Լիբանան, 1969 (Տպ. Կաթողիկոսության Հայոց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ).- 64 էջ.- (Մատենաշար Ապրիլեան եղեռնի թիվ 13):

Բովանդ. Երկու խօսք /Ներսես Ժ. վրդ. Բախտիկեան; Զօրս յիշատակին /Թ. Զ. Գաբրիելեան; Կեանքը որ ապրեցայ:

825. ԿԵՐԿԵԱՆ Լ. Մօրենիկ եւ իր սել տարին /Լեւոն Կճիկեան (Առաքելեան).- Անթիլիաս-Լիբանան, 1969 (Տպ. Կաթողիկոսության Հայոց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ).- 174 էջ.- (Մատենաշար Ապրիլեան եղեռնի թիվ 14):

Բովանդ. Երկու խօսք /Ներսես Ժ. վրդ. Բախտիկեան; 1915-ի սել տարին; Խարբերդ 45 տարի ետքը /Լ. Տոնապետեան (Լ. Կճիկեան); Մօրենիկի ուսումնասիրաց ընկերությունը: (Իր 75-ամեայ գործունեության տարեդարձին առթիւ) /Յովհ. Տ. Պարսամեան:

826. ԿԻՐԼԵՔԵԱՆ Յ. վեր. Չնահանջեմք այլ ճակատինք: Մեծ՝ եղեռնի յիսնամեակի առթիւ Թօրոնթօ: Հայ աւետարանական եկեղեցի, 1969.- 37 էջ:

827. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ Լ. Մեծանուն խորհող միտքերու պանթեոնը: Տօղեր ու ցուքեր: (Ծաղկաքաղ).- Պէյրուս, 1969 (Տպ. Տոնիկեան).- 943 էջ, 1թ. դիմանկ.:

828. ՄԻԼԻՏԻՆԵՅԻ Գ. Ապրումներ: Հայ կեանքի մութ ու լուսաւոր իրականություններ ունեւ.- Պէյրուս, 1963 (Տպ. Մշակ):

Հտ.Բ.- 1969.- 752 էջ:

Բովանդ. Բանի մը խոսք այս հրատարակութեան առթիւ /Կարօ Գեորգեան; Սթալինեան համայնավարութեան ժամիքը եւ հայու անպարտելի ոգին; Ռուսիոյ եւ թուրքիոյ նոր համաձայնութեան դասը հայ ժողովուրդին; Ի՞նչ կրնանք ընել մնացորդացը թրքացումէն փրկելու համար; Թուրքը գորշ գայլի ժամիքը ցոյց կուտայ Ամերիկայի մէջ; Վահե Օշականի անճիշդ եւ անարդար մեկ ելոյթի առթիւ (Բագինում); Պատմութիւնը խեղաթիւրելու փորձի մը ծախողանքը; [Գ.Մահարու «Այրվող այգեստաններ» գրքի մասին]; Գ.Յ.Դ. կազմակերպական հանգանակութիւնը եւ մեր պարտականութիւնը; Մեծ Եղեռնի յիսնամեակը յանձնաճակատէն համար; Մեծ Եղեռնի յիսնամեակը եւ հայ դատը; Ակադեմիկոս Վիկտոր Համբարձումեանի զեկուցումին առթիւ; Մեծ Եղեռնէն 50 տարի ետք 5 միլիոն հայեր հատուցում կը պահանջեն; Պատմական յուշարձան մը Հիւսեյնիկին համար; Փետրուար 18-ը հայ ժողովուրդի ազատութեան ոգիի ծառացումն է; Մեծ Եղեռնը անժամանցելի է; Սփիւռքը Հայաստանի համար եւ Հայաստանը՝ սփիւռքին; Ղարաբաղի հայութեան ողբերգութիւնը եւ սփիւռքի հայութեան պարտականութիւնը; Եօթնասունեւեցիներու «Հրեղէն սիւնը»: Գ.Յ. Դաշնակցութեան 75-ամեակի առթիւ; Հայ յեղափոխականներու դաշնակցութիւնը եւ իր երերորդութիւնը:

829. ՄՈՒՐԱՏ Ն., ԵՂԿԵԱՆ Ա. Էջեր եւ յուշեր հնչակեան յեղափոխական ընտանի մը: Խորոխոնցի Ս. Մուրատ Տէրտէրեան-Կիւրիկեան գերդաստանն, Ողիսական Նազենի Ս. Մուրատի /Գրեցին՝ Տիկին Նազենի, Ս. Մուրատ եւ Առաքել Ողիկեան.- Պէյրուս, 1969.- 101 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Մաս Գ: Դէպի աքսոր; Կոտորածը; Եղեսիոյ մէջ; Հալէպի մէջ; Ատանայի մէջ; Դէպի Ամերիկա; Նիւ-Եորքի մէջ:

830. ՅՈՒՇԱՍՏԵԱՆ Գիպէլի ամերիկեան որբանոցի 1920-1925.- Պէյրուս: Հրատ. Նախկին սաներու, 1969 (Տպ. Համազգային).- 324 էջ, նկ., դիմանկ:

Բովանդ. Ողջոյնի խօսք Գիպէլի որբանոցի յուշամատենի հրատարակութեան առթիւ /Ստ. Տարտունի; Ակնարկ մը պատմական Գիպէլի կամ Պիպլոսի վրայ; Մերձաւոր Արեւելքի նպաստամատոյցի

դերն ու գործունեութիւնը (1915-1930) Պատերազմական շրջան 1915-1918; Յետ-պատերազմական շրջան (1919-1930); Որբանոցին ներքին կեանքը (1920-1925):

831. ՆԱԳԱՇԵԱՆ Ա. տօքթ. Հայ մտաւորականներու ձերբակալութիւնը եւ Այաշի բանտը.- Պէյրուս, 1969 (Հրատարակչատուն Կ. Տօնիկեան եւ որդիք).- 142 էջ.- Շպլ. վրա՝ Եղեռնի հետքերով:

Բովանդ. Մուրատ (Համբարձում Պոյաճեան) /Գուրգէն Թահմազեան; Յիշատակ մը Մուրատի վերջին օրերէն /Սեդրակ Գարակէօզեան; Գրիգոր Զօհրապ: Զօհրապի վերջին ժամերը /Գ.Ա.: Զօհրապի խոշտանգումի պարագաները /Գ.Թ. Սմբատ Բիրատ (Տէր-Ղազարեան) /Վաղինակ Բիրատ; Քսան կախաղաններ /Տէր Գալուստ Յ. Պօղոսեան; Այաշ: Աքսորեալներուն անուանացանկը /Գրիգորիս Ժ.վրդ. Պալաքեան; Հալէպի ձերբակալութիւնս եւ փախուստս /Կիրակոս Տօնիկեան:

832. ՊՈՂՈՍՅԱՆ Յ. Մ. Ձեյթունի պատմությունը 1409-1921թթ.- Ե.: Հայաստան, 1969.- 458 էջ.- Տեղանուններ՝ էջ 423-438, Անձնանուններ՝ էջ 439-456.- Ցանկ օգտագործված աղբյուրների և գրականության՝ էջ 415-422:

Բովանդ. Գլ. յոթերորդ: Լեռնականների պայքարը թուրքական բռնակալության դեմ 1870-80-ական թվականներին; Գլ. ութերորդ: Ձեյթունի լեռնականների պատերազմը թուրքական բանակների դեմ 1895-96 թվականներին; Գլ. իններորդ: Առաջին համաշխարհային պատերազմը և Ձեյթունի բնակչության տեղահանությունը:

833. ԶԱՂԵԹՅԱՆ Գ. Մոտիկ անցյալից.- Ե.: Հայաստան, 1969.- 103 էջ:

Բովանդ. Գրիգոր Զաղեթյանի հոգվածաշարք հրատարակման առթիւ /Արտո Եղիազարեան; Հայաստանի պառլամենտը; Դաշնակցական շեֆերի հաշվետվությունը; Բյուրոյապետությունը Հայաստանում:

834. ՍԱՍՈՒՆԻ Կ. Քիւրտ ազգային շարժումները եւ հայ-քրտական յարաբերութիւնները (Ժե դարէն մինչեւ մեր օրերը).- Պէյրուս, 1969.- 331 էջ, քարտեզ.-(Պատմական մատենաշար թիւ 8):

Բովանդ. Գլ. Զ: Շէյխութեան շրջանը (1850-1880): Հայոց սահմանադրութիւնը եւ Պերլինի 61րդ յօդուածը; Շէյխ Իբրահիմի շարժումը; Գլ. Է: Համիտեան շրջանը, Հայկական յեղափոխութիւնը եւ քրտա-կան ռեաքսիոնը (1880-1908); Գլ. Ը: Համերաշխութեան եւ համագործակցութեան փորձերը համիտեան շրջանին; Գլ. Թ: Սահմանադրական շրջանը (1908-1915); Պալքանեան պատերազմը; Գլ. Ժ: Պատերազմի շրջանը (1915-1918); Գլ. ԺԱ: Հայաստանի եւ Քիւրտիստանի անկախութեան հարցը զինադադարէ յետոյ; Հայաստանի Հանրապետութիւնը եւ Քիւրտերու դիրքը; Հայեր եւ Քիւրտեր հաշտութեան ժողովներուն մէջ; Գլ. ԺԲ: Շէյխ Սայիտի ապստամբութիւնը: (Նոր շրջան); Գլ. ԺԳ: Քրտական շարժումներու նոր փուլերը Գլ. ԺԴ: Շէյխ Սայիտի ապստամբութիւնը (1930-ին); Գլ. ԺԵ: Քիւրտ քիւրտ ազգային կուսակցութիւնը; (Հոյիբուն); Գլ. ԺԶ: Արարատի ապստամբութիւնը 1930-ին; Գլ. ԺԷ: Քիւրտ ազգի ներկայ գոյավիճակը եւ հայ-քրտական բարեկամութիւնը; Եզրակացութիւններ; Հաւելուած:

835. ՓՈԼԱՏԵԱՆ Ա. Պատմութիւն հայոց Արաբկիրի /Կազմ.՝ Եւ երկասիր.՝ Անդրանիկ Լ. Փոլատեան.- Նիւ Եորք: Հրատ Ամերիկայի Արաբկիրի միութեան, 1969.- 1018 էջ, քարտեզ:

Բովանդ. Մասն Ժ: Կուսակցութիւնները Արաբկիրի մէջ: Սոցիալ դեմոկրատ հնչակեան կուսակցութիւն; Վերակազմեալ հնչակեան կուսակցութիւն; Հայ յեղափոխական դաշնակցութիւն; Մասն ԺԱ: Արիւնտ թուականներ, դէմքեր եւ դէպքեր: Արաբկիրի 1895-ի ջարդը; Արաբկիրի բանտարկեալներ հարբերդի բանտում: Ֆի սպանութիւնը: (Քաղուած՝ Սուրենեանի յուշերէն) /Թովմաս Պոյաճեան; Ականատիւ մէջ; Անգլիական Կապոյտ գիրքը Արաբկիրի անցուդարձերուն մասին /Գրեց՝ Սիմաս Յ. Ստեփանի վկայութիւններ Արաբկիրի ջարդի մասին: Կեանքը Արաբկիրի մէջ 1890-1896 /Գրեց՝ Սիմաս Յ. Պէպիրեան; Արաբկիրի 1895 ջարդը: [Բանաստեղծութ.] /Գրեց՝ Սեդրակ Յովսէփեան; Արաբկիրի գիւղերուն տեսիլ: (Տեղեկագիր Աղբնի գաւառակին) /Պետրոս վրդ. Բագրատունի; Քալանը, ջարդը ու կրօնափոխութիւնը: (Տեղեկագիր Աղբնի գաւառակին) /Պետրոս վրդ. Բագրատունի; Դէպի անապատ, դէպի մահ... [1909-1915]; Աքսորի յուշեր /Գրեց՝ Սիմաս Սիմեան կամ Ինկիլիզեան; Յուշեր Գեղեղնի ճամբէն... /Գրեց՝ Զուարթ Զէյպէկեան; Վերյիշումներ տարագրութեան օրերէն /Գրեց՝ Սեդրակ Եանճիկեան; Խորհրդաւոր նաւակը /Գրեց՝ Թորոս Ազատեան:

836. ՔԱՐԱՍԵԱՆ Կ. Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի և ազգային-ազատագրական շարժման օրինաչափության հարցի շուրջ.- Ե.: Հայաստան, 1969.- 129 էջ:

165

օգնությունը Պաքուի; Կացութիւնը սովետական իշխանութեան հրաժարումէն ետք; Անգլիացիները Պաքու կը մտնեն; Կացութիւնը կոմունայի անկումէն ետք; Պաքուի անկումը; Պաքուի 26 կոմիսարներուն սպանդը; Պատմական փաստաթուղթ մը; Թուրքերը Պաքուի մէջ; Սպասուած «երեսուն արծաթը»:

870. ԶՕՅՐԱՊ Գ. Հայկական հարցը փաստաթղթերու լոյսին տակ.- Բեյրութ, Շիրակ հրատ.- 1973.- 32 էջ:

Բովանդ. Գրիգոր Զօհրապ; Շիրակ հրատարակչատան կողմէ; Այս ուսումնասիրութիւնը Հայկական հարցին պատմականը; Բնակչութիւն, առևտուր, ծարտարարութեան, եւ հանրային կրթութիւն; Թէ ինչու՞ թուրք կառավարութիւնը ի վիճակի չէ բարենորոգումները իրագործելու; Դարձանք՝ Եւրոպայի նահանգապետ մը, հայերու մասնակցութիւնը հանրային պաշտօններու, ապակեղորոնացում; Եւրոպան եւ հայերը:

871. ԹԱՆՉՈՒՏԵԱՆ 3. Քննարկում է ժողով եւ քսան կախաղաններ: Գիրք Ա. Կալիֆորնիա, 1973.- 109 էջ:

872. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ Բ. Պատմութիւն Մամիւրէթ Իւլ Ազիզի գերման որբանոցներու.- Պէյրութ.- 1973.- 444 էջ, դիմանկ., նկ.:

Բովանդ. Երկու խոսք; Որբերուն առօրեան; Կեանքը Փանուէլի մէջ Մ. Երեման; Մատթէոս Մատթոսեան; Երեք նուիրեալ քոյրեր: Մարգարիտ քոյր Ասատուրեան; Վարդուի քոյր Մեսրոպեան; Սրմա քոյր Մինասեան -Շ. Աւետիսեան; Գերման որբուհիներ: Մարիամ Մանուկ Պիչակքեան; Հռիփսիմէ Գոյումճեան- Հ. Մանուկեան. Էմմաուս; Սաթենիկ Մուրատեան; 1914, 1915, 1916, 1917; 1917-1922; Երբ կարօտութիւնը ծայր աստիճանի հասավ; Դժուարութիւններ; Մայրը կը գտնուի; Հեռագիրներ; Բացատրութիւն; Փաստոր Զուհաննէս Էմման; Բ-Ս. Պազգալեան; Գ.-Գ. Խայիկեան; Դ. Նարդուի Մինասեան; Ե.- Երկու արժէքաւոր վկայութիւն: Լևոն Մարտիրոսեան; Վահան Թոթովեան; Յակոբեան: Ա.- Պատասխան «Խարբերդի եղեռնը» գրքին; Բ.- Պատասխան՝ տիկին Սառա Ղազարեանի /Մարգարիտ Երեմյան (Գերման սեմինարի սանուհի); Գ.- Պատասխան՝ «Լուսաշաւիղ»ին /Եղիա Քասունի; Դ.- Պատասխան՝ Խարբերդը եւ իր զաւակները; Բաց նամակ Մէգիրէի գերման որբ եւ որբուհիներուն; 1915ի Մեծ եղեռնը «Խարբերդ եւ Ոսկեղէն դաշտ»էն; Զ.- Բաց նամակ Վահէ Հայկին; Մարիամ Եուսուֆեանի գրութիւնը /Վկայ՝ Մարիամ Եուսուֆեան; Տիկին Վարդուի Գաբրիէլեանին գրութիւնը /Վարդուի Մ. Գաբրիէլեան; Պարոն Սամուէլ Փաշկեանին երախտագիտական գրութիւնը /Ս.Յ. Փաշկեան; Պրն. Յովսէփ Եսսուֆեանի գրութիւնը /Յովսէփ Եուսուֆեան; Իմ վկայութիւն; Է. Կենսագրականներ եւ դրուագներ վերապրողներէ ա.-իրական կեանքէ դրուագ մը/Պ. Ղազարեանի յուշերէն; Բ.-Կեանքիս ճամբու յուշեր /Աղանի Յակոբեան Կեօկերեան; Գ.- Հերոս կինը /Աղանի Յակոբեան-Կեօկերեան; Գ.-Տիկին Աղանի Ասատուրեան; Է.- Պրն. Կարապետ Ալթունճեան; Ը.- Մարիամ քոյր Եուսուֆեան-Որդին Յ. Եուսուֆեան; Բ.- Սամուէլ Փաշկեան; Ժ.- Ղաղարոս Մարութեան; Ժգ.- Հայկանոյշ Լոհման; Ժէ.- Համբարձում Նալպանտեան /Հ. Նալպանտեան; Յուզիզ վկայութիւններ /Էմմասազարեան-Մելքոնեան; Ժէ.- Միհրան Գաբրիէլեան; Ժը.- Սառա Ատաճեան; Ժթ.- Եսթեր Տեմիրճեան; Ի.- Այկիլ Օհանեան; Ի.- Պետրոս Թորոսեան; Պետրոս Թորոսեան; Իա.- Վեր.:

873. ՄԱՐԻՆԵԱՆ Զ. Համաշխարհային Բ. պատերազմին հայկական բարձրավանդակը գրաւելու չգործադրուած ծրագիր մը: /Խմբ. Երուանդ Հ. Քասունի.- Պէյրութ, 1973 (Տպ. Ասլաս).- 65 էջ: (Առանձնատիպ «Հայկական հայագիտական հանդէս»ի Դ. հատորէն)

Բովանդ. Իսրայէլ Աբրահամեան; Իէ.- Փասքոռ Էմմուս Լոհման; Դատաւարութեան՝ կշիռ, արդարութեան՝ վճիռ /Հայկ Արամեան; Հաստատութեան ազատագրած կենդանի վկաներէն մաս մը: Ա. Արեւնեզերէն ազատածներ; Բ. Փանուէլէն ազատածներ; Գ. Եղիմէն ազատածներ; Դ. Մարանթայէն ազատածներ; Ե. Էմմաուսէն ազատածներ; Զ. Հաստատութիւնը անծանօթ; Ն. Յովհաննէսեանի նամակը; Կենսագրութիւն փրոֆ. Գրիգոր Գ. Խայիկեանի; Բողոքն ու սրտառուչ կոչը մեր նահատակներուն; Մենք եւ երկնային տեսիլքը; Շնորհակալութիւն Շ. Աւետիսեանի; Յանկ նկարներու:

874. ՊՈՂԱՐԵԱՆ Գ. Ցեղասպան թուրքը: Վկայութիւններ քաղուած՝ հրաշքով փրկուածներու զրոյցներէն.- Պէյրութ, 1973 (Տպ. Շիրակ).- 207 էջ:

Բովանդ. Ներածական /Գ. Պողարեան; Տուգիսար գիւղի տեղահանութիւնը; Պեւեսնիի տեղահանութիւնը; Ակնայ «Ըլճա» գիւղի տեղահանութիւնը; Պինկէօլի տեղահանութիւնը; Դրուագ մը կեսա-տեղահանութիւնը; Էսկի Շեհիրի տեղահանութիւնը; Վեզիր Քեօփրիի տեղահանութիւնը; Խանձառ գիւղի տեղահանութիւնը; Կովտունի տեղահանութիւնը; Իսանլուի տեղահանութիւնը; Վիրան Շահիրի տեղահանութիւնը; Այթապի տեղահանութիւնը; Օրագիր տարագրի կեանքիս; Որպէս վերջաբան /Գր. Պողարեան:

875. ՊՕՅԱՃԵԱՆ Ե. Պատկերներ Սուսա տաղի դիւցազներգութիւնէն.- Թորոնթո, Գա-նատա, 1973.- (տպ. Ասլաս).- 215 էջ:

Բովանդ. Չօն; Յառաջաբան; Կոնյոյի տիսնեօնք (կոնակ տեսնենք); Թօսունը; Ինչու՞ սպաննեց կարճակամը; Չարագոյժ թուրքը; Ուշացողները; Առանց աղի; Մենք մեր ապրանքը պիտի գողանայինք; Առաջին գնդակը; Խուրձ մը սիսեռի համար; Ո՞ր պահեց գիրքերը; Վախկոտները; Մուրազին հասաւ; Խաչերին նշանածը; Փրկութեան Լաստը; Մղձաւանքի գիշերը; Առաջին զոհը ըլլոնք; Մատնիչները; Քաջասիրտ պատանին; Անկախ ծերունին; Վերջին տասնօրեակը, Վճռական ճակատամարտներ եւ Եսայի Եաղուպեան; Վերջին զոհը; Մերէնին փեսացուն; Ծոծրակէն մորթուած մարդը; Մենք ալ կամաւոր պիտի գրուէինք...; Հետո կամաւորները; Խոստումը; «Գահաժառանգը եկաւ...»; Դէպի Կիլիկիա; Քսան տարի յետոյ:

876. ՏԵՐ-ԱՅՎԱԶԵԱՆ Ս. Անմահներ եւ մարտիրոսներ: Թրքական նախնիներէն փրկուած որբի մը կեանքին քանի մը գիծերը, իբրեւ վկայութիւն: Վավերաթուղթեր = IMMORTALS AND MARTYRS. ABRIEF RE TELLING OF THE LIFE OF AN ORPHAN WHO SURVIVED THE TURKISH MASSACRES, OFFERED AS TES TIMONY. DOCUMENTS /փրոֆ. Ստեփան Ավեն Տեր-Այվազեան.- Թակսոն, Արիզոնա, 1973.- 45 էջ, I-XXIV; 14 թ. դիմանկ.:

877. ՏԵՐԵՊԵՅԱՆ Ս. Յուշամատեան Չենիլէրի հայոց: 1528-1923.- Փարիզ, 1973 (Տպ. Պ. Էլեկեան).- 192 էջ

Բովանդ. Գաղթականութիւն; Հերոսական պատերազմ; Սուլթան համիտի շրջան; Գեորգ Էվելեան; Չենիլէրի սպանութիւնը; Վերջին օրերն ու թաղումը /Պատվելի Սահակ Մինասեան; Զօրակոչ; Ընդհ. ժողով թրքական գործարանին մէջ 14 օգոստ 1915; Ապտէլ Պէյի շան քարոզը; Գիւղին մէջ բանտարկուած հայերը; Թրայեան գործարանին մէջ 14 օգոստ 1915; Ապտէլ Պէյի շան քարոզը; Գիւղին մէջ բանտարկուած հայերը; Վերադարձ Աւարառութիւն; Հերոսական դիմադրութիւն; Վերջին հերոսամարտը եւ Համբարձումին մահը; Վերադարձ վերապրողներու; Չենիլէրի գոհեր քեալական շրջանին; Աշխարհացիւ Չենիլէրիներ; Ահաւոր մահ մը /Վահան Թեքեան:

1974

878. ԱԶԻԶԵԱՆ Ս. Հերոսական Շատախի Արմշատ գիւղը.- Պէյրութ, 1974.- 45 էջ:

Բովանդ. Չօն /Մելիք Ազիզեան; Արմշատ գիւղը իր անցեալով եւ դէմքերով; Բնութիւնն ու դիրքը; Ավանդականը; Բեռերիսաններու շրջան; Գայլ եւ զառնուկի եղբայրութեան շրջան; Միրանցիներու շրջան; Ակնարկ; Սահմանադրութեան շրջան; Դէպքերու հետ; Անվերադարձ նահանգ:

Եւ.- «Հայաստան», 1974.- 418 էջ, 1 թ.

879. ԱՍԱՏՈՒՐՅԱՆ Հ. Հովակիմի թռուները: Եւ.- «Հայաստան», 1974.- 418 էջ, 1 թ. դիմանկ. (սփյուռքահայ գրողներ):

Բովանդ. Հակոբ Ասատուրյանի /Շահե Տատուրյան; Առաջին մաս. Մեր գյուղը; Խորհուրդ մեծ; Ծանր քարեր; Ավելի մեծ գիրքը; Երկրորդ մաս. Անապատի կողմն աշխարհի; Ավազախորուն; Վերջին դատաստան; Պոսեյրական; Հողի եւ սիրո պատմութիւնը; Հըսկումի գիշերներէն; Երրորդ մաս. Արաբական գիշերներէն:

880. ԶՕՐԱՎԱՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿ կը խօսի եւ յաւելիալ յօդուածներ նաեւ լուսանկարներ.- Լոս Անճելըս, Գալիֆորնիա, 1974 (Տպ. «Նոր օր»ի).- 64 էջ; դիմանկ., նկ.:

Բովանդ. Անդրանիկ հայ ժողովուրդի ազատութեան մարտիկ /Ա.Ա.; Անդրանիկին: [բանաստեղծութ.]; Անդրանիկ /Սիւսանթո; Զօր. Անդրանիկի լոյս տեսած գիրքերը; Անդրանիկ /Գրեց Սուրէն Պարթեւեան; Զօրավար Անդրանիկ կը խօսի /Անդրանիկ; Քանի մը խօսք Պր. Յովհաննէս Քաջազունիին: «Հ.Յ.Ղաշակցութիւնը անելիք չունի»ին առթիւ /Անդրանիկ; Կարինը, Վանը, Պիլիսը պահելու Անդրանիկ Ամիթ ծրագիր մը /Նուպար; Շահեկան տեսակցութիւն գօրավար Անդրանիկի հետ; Անդրանիկի հեռատեսութիւնը: Գարօ Փաստրմաճեանի խոստովանութիւնը; Անդրանիկի նամակը Ա. Նազարին; Շեֆը /Ա. Ահարոնեան:

881. ԻՍԿԵՆՏԵՐԵԱՆ Զ. Յուշեր պատմութեան համար.- Պէյրութ, 1974.- 224 էջ:

Բովանդ. Երկու խօսք հեղինակէն; Ինքնածանօթացում; Հօրս ձերբակալութիւնը; Թուրքերը անխղճօրէն կը զանակոծէին դպրոցական պատանիներին իսկ; Անտիոքի հայերուն ողբեր; Դէպի արտասահման; Նոր կեանք մոր աշխարհի մէջ; Դարձ՝ դէպի հայրենիք; Հօրս սպանութիւնը; Համաշխարհային

առաջին պատերազմը եւ հայոց հասած մեծ չարիքը; Աքսոր դէպի Յամա; Յամա քաղաքը; Յամայի գաղթական հայերուն ձեւական կրօնափոխութիւնը; Երուանդ Օտեանի ձեւական իսլամացումը; Գաղթականները գործ մը կը փնտռեն ապրուստ ապահովելու համար; Բարիքին դէմ չարիք; Զահլէի մէջ; Դէպի Պէյրութ; Դէպի Իսկէնտէրուն եւ ապա Տօրթ-Եօլ; Գաղթականներու տեղաւորումը Տօրթ-Եօլի մէջ; Յայերուն համար գէնքեր հայթայթելու ծրագիր; Իրարու յաջորդող ծանր միջադէպեր; Փախուստս եւ Մուսա-Լէն մեկնումս; Նոր գէնքերու ստացում եւ նոր դէպքեր; Նոր կռիւներ՝ թուրքերուն հետ; Շրջանը կը խաղաղի; Սեդրակ Իսկէնտէրեանի սպանութիւնը; Նոր ոճիւրներ; Յետապնդում ոճրագործներու; Անշնչելի մթնոլորտ մը (ոճիւրներ, ավազակութիւններ եւ բռնաբարումներ) Մեկնում դէպի Մուսուլ; Դժբախտի մը պատմութիւնը; «Յուշամատեն Մուսա լեւան»-ի հրատարակութեան գաղափարի յղացում; «Յուշամատեն»-ի հրատարակութեան գաղափարը մարմին կ'առնէ:

882. ՄԱՏԵԱՆ 3. Յայութեան ազգային եւ գաղափարական հարցերու մասին: Պէյրութ (Լիբանան), 1974.-180 էջ (Հրատ. Լիբանանի կոմ. կուս. հիմնադրութ. 50-ամեակի առթիւ):

Բովանդ. Յայկական դատը եւ մենք; Անհրաժեշտ է քննական ուսումնասիրութեան ենթարկել հայ ազգային ազատագրական շարժման պատմութիւնը; Այրիլեան մեր նահատակներուն ընծայուած ճշմարիտ յարգանքը; Թող ավելի ուժգին հնչէ հայութեան ծայրը ցեղասպանութեան դէմ; Մեծ եղեռնէն քաղուած դասերը պէտք է առաջնորդէն մեզ; ԱԶԳ. միասնականութեան համար ժողովուրդը կը սպասէ պատասխանի; Պատմութեան ծայրը՝ ներկայ հանգրուանին; Արեւմտահայ հողային պահանջը եւ մեր ընելիքը; Յայկական դատը, Դ.Յ.Դ.-ն եւ հայութեան պարտաւորութիւնները ներկայ շրջանին:

883. ՄԱՐԿԵԱՆ 2. Յայկական հարցի հոլովոյթը 1921թ.-ի Լոնտոնի եւ Մոսկուայի խորհրդածողովներուն: Առանձնատիպ, «Յայկական հայագիտական հանդէս»-ի Ե. հատորէն /Խմբ. Երուանդ Յ. Քասունի.- Պէյրութ, 1974.- 37 էջ.- ամփոփ. անգլ. լեզ.:

884. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ Մ. Յիսուն տարիներ առաջ /Տոքթ. Մ. Միքայէլեան.- Պէյրութ, 1974 (Տպ. Շիրակ).- 160 էջ:

Բովանդ. Մայրիկիս, հայրիկիս եւ պզտիկ եղբորս Յայկազիս յիշատակներուն համար; Յառաջաբան; Վերջին վազանցս Շեփիկի մէջ; Գոգորամուն; Մայրս առաւօտ մը Արաբկի մէջ գիս կարթնացներ; Տխուր լուրը բերող ծեր մարդը; Լուսնկան ալ տխուր էր այդ գիշեր; Յայ տուններուն խուզարկութիւնները եւ բանտարկեալներուն չարչարանքները; Տիգրան եղբորս հետ Շեփիկ գացինք մեր հայրիկը տեսնելու համար; Մեծնէտ Զառուշին 200 զինուորները Շեփիկը պաշարեցին; Երբ գիւղը հասանք լալու ծայրերը; Ամեն ինչ պատմեցի մայրիկիս; Եղբորս հետ, Մեր օրուան գործը, բանտը կերակուր կրելն էր; Առաւօտեան ժամը 5.30-ին կիներուն լալու ծայրերը լսուեցան; Մայրս, հազիւ թէ շաբաթ մը ի վեր, թիֆօյտ հիւանդութենէն բժշկուած էր; Թթենիներուն շուքին տակ Երկարած կինը քիչ մը առաջ մեռած էր; Կառաւարութեան շէնքին առջեւ սուլթանին հրովարտակին ընթերցումը; Մինչեւ Մալաթիա ճամբորդելու համար 6 ջորիներ վարձեցինք; Ցանկացած ծայրեր լսեցինք, որոնք գիս պառկած տեղիս վրայ վայրկեանակն նստեցուցին; Յայերուն արտաքսուելէն վերջ, Քաղաքին ինչ վիճակին մէջ ըլլալը կ'ուզէիք տեսնել; Դիակներու խումբերու հանդիպեցանք. ճամբուն մէջտեղը եւ եզերքներուն վրայ; Առաջին օրն էր որ ջուրին քանկազին արժէքը սկսունք գնահատել; Զլացինք մեր ընտանիքին առաջին սիրելի անդամին մահուանը համար; Մեր քովը գտնուող ընտանիքին մեծ մայրը թերեւս 50 տարեկան էր; Մեր սիրելի ազգականները մեկնեցան; Մօրաքոյրս ալ իր երկու անուշիկները անոնց յանձնեց; 30ի մօտ հայեր մեզմէ 100 մեթրներ հեռուն ընտանի անասուններու պէս մորթեցին; Փշոտ պզտիկ ծառի մը շուքին տակ մեր մայրը տեսանք, չորացած խոտերուն վրայ երկարած; Կէսօր դեռ չեղած, այդ դաշտին վրայ երկարած; Կէսօր դեռ չեղած, այսօր իսկ դեռ ականջներուս խորերէն յստակ կերպով կը լսեմ; 10 կամ 12 կիներ, յուսահատ, այդ լքուած, մեռնիլն էր; Այդ օրը կէսօրուան ատեն, ծորի մը մէջ ապառաժին շուքին տակ հանգչիլ ուզեցինք; Ամեն օր Լուսինին եւ իր թոռնիկին, Մարինէին հետ միասին Մեզիլի մէջ կը բնակէր; Մայրիկ, պայուսակս կորսուեցուցի, Սայիտը «պայուսակը գողացուած է», ըսած է բարեկամիս; Յանկարծ պահապաններուն հրացաններուն հարուածները դէպի մեզի ուղղուեցան; Գրիգոր Զօհրապ եւ Վարդէս, Գարաթօփրիի կամուրջին տակ սպանուած են; Ֆրանսացի զինուորները եւ իրենց հետ մեկնող հայ կամաւորները հերոսներու Պէս կռուելով մեռան:

885. ՇԻՐԻՆԵԱՆ Ն. Անդունդէն դէպի բարձունք.- Պէյրութ, 1974 (Տպ. Սևան).- 431 էջ:

Բովանդ. Ա Մաս. Առեւանգուած հայուհին թուրք կանանցի մէջ (Յայրենի յուշեր); Գ. Արիւնարբոյ կարմիր սուլթանը; Բ Մաս. Ա. Յամաշխարհային Ա. պատերազմը; Գ. մաս Բ. Լեւան հերոսներն ու սգաւոր-

ներու թափօրը; Դ. Ահաւոր եղեռնը; Զ. Առեւանգուած հայուհիներ; Ե. Թըքացած պատանին եւ ջարդարար թուրքը; Ը. Անհետացած մայր մը; Դ մաս. Դէպի Լիբանան; Գ. Անհրաւուած դատի մը ողբերգութիւնը; Ժ. Այրիլեան եղեռնի սգաւոցնը; ԺԱ. Սեւ ձեռքը; ԺԲ. Յայաստանի տարեդարձը; ԺԳ. Դէպի երկիր; ԺԴ. Մահամերձը; ԺԵ. Յայրենակարօտ պանդուխտին տեսիլքը; Ե Մաս. Ուղեւորութիւն դէպի Յայաստան; Զ Մաս. «Թըքական շաբաթը» Լիբանանի մէջ. Թուրքը տակաւին կը հալածէ իր զոհերը:

886. ՉՈՐՄԻՍԵԱՆ Լ. Յամապատկեր արեւմտահայոց մէկ դարու պատմութեան: Յտ. Բ.- /1878-1908, Պէյրութ, 1974:

Բովանդ. Ա մաս. 1877-78 ին ռուս եւ թուրք պատերազմին յաջորդող տարիները. 1.- Սուլթանութիւն եւ խալիֆաթութիւն; 2.- Պէնլինի դաշնագրին 61-րդ յօդուածը; 3.- Յայկական նահանգներու վիճակը պատերազմէն ետք; 4.- Ազգային քաղաքականութեան հիմունքները; 5.- Ազգային ներքին գործերը; Բ մաս. 1.- Կուսակցութիւններ; 2.- Նախակուսակցական շրջան; 3.- Կուսակցութիւններու կազմութիւնը; 6.- Դ. Յեղ. դաշնակցութիւնը Վասպուրականի մէջ; Գ մաս. 1.- Յայ եւ թուրք յարաբերութիւններու նոր նկարագիրը; 2.- Յամիտեան ջարդերը; 3.- Օրմանեանի պատրիարքութիւնը; 4.- Դաշնակցութեան քաղաքական գործունեութիւնը; 5.- Դաշնակցութեան յարաբերութիւնը հայ կազմակերպութիւններու հետ; 6.- Կուսակցական զանազան հարցեր; 7.- Յայ գրականութիւնը համիտեան տարիներուն; Նիւթերու ցանկ:

887. ՊԱՏՐԻԿ Ա. Պատմագիրք յուշամատեն Սեբաստիոյ եւ Գաւառի հայութեան: Յտ. Ա.=HISTORY THE ARMENIANS OF SEBASTIA AND NEIGHBORING VILLAGES. VOLUME 1. /Կազմեց Առաքել Ն. Պատրիկ.- Պէյրութ, 1974 (Տպ. Մշակ).- 880 էջ:

Բովանդ. Յառաջաբան; Խօսք՝ ընթերցողներուս; Ա Մաս. Աշխարհագրական տեղեկութիւններ Սեբաստիոյ նահանգին մասին (1); Բ Մաս. Փոքր Յայքի պատմական անցեալը; Գ Մաս. Ազատագրական Սեբաստիոյ նահանգին մասին (1); Դ Մաս. Սեբաստիոյ վանքերը; Ե ձգտումներ եւ մշակութային զարթոնք սեբաստահայ նահատակները (1); Զ Մաս. Մշակութային կեանքը Սեբաստիոյ մէջ (ԺԹ.- Մաս. Սեբաստիոյ եւ շրջանի մասին ուղեգրութիւններ; Կրօնական յարանումութիւններ եւ անոնց ի դարեր); Է Մաս. Դպրոցական գործը Սեբաստիոյ մէջ; Կրօնական յարանումութիւններ եւ տնտեսական կեանքը; Թ Մաս. Կրթական գործունեութիւնը; Ը Մաս. Սեբաստիոյ նահանգի բնակչութիւնը եւ տնտեսական կեանքը; Ժ Մաս. Սեբաստահայ Յայ ազատագրական շարժումներն ու անոնց արձագանքները Սեբաստիոյ մէջ; Ժ Մաս. Սեբաստահայ Յայ ազատագրական շարժումներն ու անոնց արձագանքները Սեբաստիոյ մէջ; Ժ Մաս. Սեբաստահայ կեանքը 1907-1908 թթ; ԺԱ Մաս. Թուրք կառավարութեան ցեղասպան քաղաքականութիւնը; ԺԲ Մաս. Սեբաստահայութեան հերոսականը; Ցանկ յատուկ անուններու; Անձնանուններ; Տեղանուններ; Քարտեզներու ցանկ; Նկարներու ցանկ:

888. ՏԵՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ Մ. Կեանքի եւ մահուան միջեւ: Բ. տպագրութիւն.- Բեյրութ (Տպ. Մշակ), 1974.- 429 էջ, դիմանկ, նկ.:

Բովանդ. Այնթապ-մանկական յիշողութիւններ; Դէպի Միսիս; Պէյլան; Տօրթ-Եօլի ինքնապաշտպանութիւնը; Ասայիշ Պէրքէմալ; Խուճապ; Թէ ինչպէ՞ս կ'ամբաստանէ թուրքը; Պատերազմը; Իբրեւ լրտես; Աքսոր; Օսմանիյէ; Գաթնա; Քիլիս; Ազէզ; Էնթիլի; Ամանոսի վրայ; Արամին Զէթախումը; Զինադադար; Կիլիկիա եւ իր անկումը:

889. ՏԵՐ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ 3. Օրեր որ պիտի չմոռացուին: Յուշեր ազգային գործիչի մը կեանքէն.-Վեցնտիկ- Ս. Ղազար, 1974.- 290 էջ, նկ.:

Բովանդ. Գ. Գիւղական նեղութիւններ. Կռիւներ; Դ. Աչքս դուրս. Սահմանադրութիւնը (1908); Ատանա-յի ջարդը (1909); Ե.- Առաջին սառսուռներ; Զ.- Տեղահանումը; Է.- Ինքնապաշտպանութիւն; Ը.- Զուլումը; Թ.- Տարեգրութիւն; Ժ.- Ազատութեան ակներուն; ԺԱ.- ճակատի վրայ:

890. ՍԱՊԱՅ-ԳԻԼԵԱՆ Ս. Պատասխանատուները.- (Բ տպագրութիւն).- Պէյրութ, 1974 (Տպ. Կ. Տօնիկեան եւ որդիք).- 384 էջ:

Բովանդ. Երկու խօսք; Նախաբան; Գլուխ Ա. Պատմական ուժերի անճանաչողութիւն; Գլուխ Բ. Ինքնապաշտպանութեան միջոցների անբաւականութիւնը; Գլուխ Գ. Անբարոյացման եւ յուսալքման ազդակներ; Գլուխ Դ. Գործուած սխալները; Գլուխ Ե. Երկու անհաշտ «թշնամիներ»; Գլուխ Զ. «Իտտիհատ»ի տարածմանակի յաղթութիւնը; Գլուխ Է. «Սահմանադրութեան» վերահաստատութիւնից յետոյ; Գլուխ Ը. Դէպի գործ; Գլուխ Թ. Դոսաւքների բարձրակէտը; Գլուխ Ժ. Ս. Դ. Դնչակեան կուսակցութեան եօթներորդ ընդհանուր ժողովը; Գլուխ ԺԱ. Ճշմարիտ իրականութիւնը եւ պատասխանատուութիւնը:

891. ԹՈՐԵԱՆ Ա. Մանկութիւնս առանց գարունի (Ականատեսի վկայութիւններ իզմիրի աղետէն)։ Պէյրութ, 1975 (Տպ. Ատլաս)։- 168 էջ։

Բովանդ. Չօն; Մանկութիւնս առանց գարունի. Ա. գլուխ. Ալետանց յուշեր; Բ. գլուխ. Աֆիոն գարահի-սար; Գ. գլուխ. Նահանջը մահէն; Դ. գլուխ. Դէպի Իզմիր; Ե. գլուխ. Որբանոցը իր անակնկալներով; Զ. գլուխ. Ճգնաժամային կացութիւն; Է. գլուխ. Տառապանքի կամուրջին վրայ; Ը. գլուխ. Մահուան հետ դէմ առ դէմ կրկէսի մէջ; Թ. գլուխ. Ահագնացեր մահուան; Ժ. գլուխ. Մեր փրկութիւնը ջարդէն; ԺԱ. գլուխ. Իզմիրի աղետէն ազատուած նոր որբեր; ԺԲ. գլուխ. Համդիպում մօրս հետ; ԺԳ. գլուխ. Օռորոս կղզին; ԺԴ. գլուխ. Ժամտախտի զոհերը; ԺԵ. գլուխ. Աթենքի որբանոցը; ԺԶ. գլուխ. Ճամբորդութիւն դէպի Հալէպ; ԺԷ. գլուխ. Նախնիներէ վերապրած մեր ընտանիքը; ԺԸ. գլուխ. Գրչի հերոսի մը մահը; Փրօֆեսօր 3. Նազարեան (Պասմաճեան); Փրօֆ. Յովհաննէս Նազարեան /տղթ. Պօղոսեան; Փրօֆեսօր Յովհաննէս Նազարեան (Պասմաճեան) /Սիրան Ս. Սէֆերեան:

892. ԹԻԻԹԻԼՆԵԱՆ Լ. Յուշեր, վավերագրական իրողութիւններ արհաւիրքի ու ազատագրական պայքարի տարիներէն։- Բեյրութ, Հրատ. Թէքէեան մշակութային միութեան։- 1975։- 503 էջ, նկ.։

Բովանդ. Յառաջաբան; Ա. Մաս. Ա) Ռուսիոյ նախաձեռնութեամբ կը վերածարծուի բարենորոգուե-թանց հարցը; Գ. Պոլսոյ ընդհանուր զօրակոչը; Ը) Մեծ եղեռնին գոյժը կը հասնի արտասահման; Բ. ՄԱՍ. Ա.) Կեանքը Կովկասի մէջ արհաւիրքի օրերուն; Բ) Կամախորական գունձերու մղած ճակատամարտները; Գ) Մեծ նահանգի օրերուն; Դ) Նահանջը; Ե) Վանի գաղթականութիւնը; Զ) Մուշի ողբերգութիւնը; Ե. ՄԱՍ. Հոկտեմբերյան յեղափոխութեան օրերուն; Հոկտեմբերյան Սաճկահայաստանի մասին; ԺԲ) Անդրանիկի մեկնումը ռազմաճակատ քառսային վիճակի մէջ; Զ ՄԱՍ Խախարման տարին 1918; Ա) Կարին; Գ) Կարնոյ ողբերգութիւնը; Դ) Փլուզումը; Ե) Կարնոյ դաիաճանքը Անդրանիկի դէմ; Ը) Նոր առաքելութիւն մը Անդրանիկի համար; Թ) Անդրանիկ եւ զօրքը; Ժ) Վանի օգնութեան փորձ; ԺԴ) Ինչպէս Կարսը ծախեցին... ԺԵ) Արեւմտահայաստանի քաղաքական կացութիւնը; Ը ՄԱՍ Հայոց դիմացազն իր վերջին սխրագոր-ծութեանց փառքով; Թ ՄԱՍ Զինադադարէն Լօզան. ԺԳ) Հայերը վտարելու սպառնալիք... ԺԶ) Վախճան ահաւոր տարիներուն:

893. ԿՈԳԵԱՆ Ս. Մինչեւ Յե՞րբ, Տեր, մինչև ցե՞րբ։ Պէյրութ, 1975 (Տպ. Համագայինի Վահէ Սէքեան)։- 116 էջ։

Բովանդ. Ա. Դէպքը, մեծ դէպքը...; Բ. Մոռացված է մարդկութիւնը...; Գ. Աշխարհի մըն էր դաշտը; Դ. Գիրք մը կայ...; Ե. Խորհուրդ կուտան...; Զ. Կը սիրեն մեր հայ պատմագիրները...; Է. Շարան մըն է հալածանք-ներուն...; Ը. Այս լերդակէզ հարցումը...; Թ. Խօսքս առաքելական է...; Ժ. Երեք հազար տարուայ...; ԺԱ. Մեր-ծնցնելով հարցը... ԺԲ. Ազգային խիղճը...; ԺԶ. Մեր պարծանքը:

894. ՄԵԼԻՔՍԵԹՅԱՆ Հ. Արեւմտահայերի բռնագաղթը և սփյուռքահայերի հայրենա-դարձութիւնը Սովետական Հայաստան. (1915-1940թթ.) /ԵՊՀ.- Ե.: Երև. Համալս., 1975։- 295 էջ։

Բովանդ. Առաջաբան; Գլուխ առաջին. Արեւմտահայության բռնագաղթը և հայ տարագիրների թշվառ վիճակը 1915-1920 թվականներին; Գլուխ երկրորդ. Սովետական իշխանության առաջին ձեռնարկումները գաղթականության հարցի լուծման ուղղությամբ և բարեգործական հաստատությունների գործունեու-թյունը; Գլուխ երրորդ. Սփյուռքահայ աշխատավորների կողմնորոշումը դէպի Սովետական Հայաստան; Գլուխ չորրորդ. Սփյուռքահայերի հայրենադարձությունը ժողովրդական տնտեսության վերականգման տարիներին; Գլուխ հինգերորդ. Գաղութահայ բուրժուական կազմակերպությունների ու հոսանքների դիրքը հայրենադարձության հանդէպ; Գլուխ վեցերորդ. Հայ գաղթականության հարցը ազգերի լիգայում և մասնաճիւղի ծրագիրը; Գլուխ յոթերորդ. Հայաստանի օգնության կոմիտեն, նրա դերը հայրենիքի հետ սփյուռքահայության կապերի ամրապնդման և հայրենադարձության իրականացման գործում; Գլուխ ութերորդ. Հայրենակցական միությունների գործունեության աշխուժացումը և սփյուռքահայերի հայրենա-դարձությունը 1926-1940 թվականներին; Վերջաբան:

895. ՉՈՐՄԻՍԵԱՆ Լ. Համապատկեր Արեւմտահայոց մէկ դարու պատմութեան։ Հտ. Դ. Հայ սփիւռքը։ Ա. Գիրք։ Ֆրանսահայերու պատմութիւնը։- Պէյրութ, 1975։- 404 էջ, քարտէզ։

Բովանդ. Հայ սփիւռքը։ Ա Գիրք Ֆրանսահայերու պատմութիւնը; Յառաջաբան; Ա. Մաս. Ա.-Ընդհանուր ակնարկ Ֆրանքո-Հայ առեւտրական եւ մշակութային յարաբերութիւններուն վրայ, սկիզբէն մինչեւ ժժ դար; Բ.-Ֆրանքո-հայ յարաբերութիւնները; Բ. Ֆրանսահայ արդի գաղութին կազմութիւնը; Ա.Հայերու

զանգւածային մուտքը Ֆրանսա; Բ. Գաղութին կազմակերպութիւններ; Գ. Մաս. Համաշխարհային Բ. պա-տերազմը եւ զինադադարը; Դ. Մաս. Հայերը փարիզեան կենդրոնական ու հարաւային Ֆրանսայի շրջան-ներուն մէջ; Ե. Մաս. Հայերուն մասնակցութիւնը Ֆրանսայի տնտեսության ու մշակոյթին; Եզրակացութիւն; Նիւթերու ցանկ:

896. ՉՈՐՄԻՍԵԱՆ Լ. Համապատկեր Արեւմտահայոց մէկ դարու պատմութեան։

Հտ. Գ (1908-1922)։- Պէյրութ, 1975 (Տպ. Սեւան)։- 750 էջ։

Բովանդ. Ա. մաս. 1. Օսմանեան սահմանադրութիւնը; 2. Թուրքերու ազգայնամոլութիւնը; 3. Հայ կեանքը սահմանադրութեան առաջին տարիներուն; 4. Ատանայի կոտորածները; 5. Պալքանեան պատե-րազմը; 6. Հայկական բարենորոգումներու նոր ծրագիրը; 7. Ջուզակչիո մը; Բ. Մաս. Համաշխարհային Ա. պատերազմը (1914-1918); 1. Նախապատերազմեան տարիներու հայ կեանքը; 2.- Թուրքիոյ մասնակցու-թիւնը պատերազմին; 3. Պատերազմական գործողութիւնները; 4. Ռուսական յեղափոխութենէն ետք; 5. Օտարաբնակ հայերու գործունեութիւնը պատերազմի տարիներուն; Գ. մաս. Տեղասպանութիւնը; 1.Տեղա-հանութիւնը; Բ. Տեղահանութեան կազմակերպումը; 2. Հայերուն հակազդեցութիւնը; 3. Ջանգուածային տեղահանութիւնները; 4. Հայերուն կեանքը տարեգրութեան տարիներուն; Դ. մաս. Զինադադարի տարինե-րը; 1. Նոր կեանքի կազմակերպումը.- Հալէպ գաղթականներու եւ որբերու կեդրոն; 2. Հայերը Կիլիկիոյ մէջ; 3. Զինադադարի տարիներու հայ կեանքը Պոլսոյ մէջ; 4. Հայերու քաղաքական գործունեութիւնը Բարիզի մէջ; 5. Հայերու արտագաղթը Թուրքայէն եւ ցրուումը ի սփիւռս աշխարհի; 6. Եզրակացութիւն; Ծանո-թութիւն; Նիւթերու ցանկ:

897. ՎԱՐԴԱՆ Լ. Թող թուրքը խօսի։- Պէյրութ, 1975 (Տպ. Շիրակ)։- 140 էջ։

898. ՎԱՐԴԱՆ Լ. Ժամանակագրութիւն հայկական տասնընիցի 1915-1923։- Պէյրութ, 1975 (Տպ. «Ատլաս»)։- 312 էջ., տեղեկութ. վերջում, հայ. և օտար լեզ.։

Բովանդ. Փոխան մուտքի; Ծանոթագրութիւններ; 1915 Ծանօթագրութիւններ; 1916 Ծանօթագրու-թիւններ; 1917 Ծանօթագրութիւններ; 1918 Ծանօթագրութիւններ; Ժամանակագրութիւն հայկական տասնընիցի 1919-1923; 1919 Ծանօթագրութիւններ; 1920 Ծանօթագրութիւններ; 1921 Ծանօթագրութիւն-ներ; 1922 Ծանօթագրութիւններ; 1923 Ծանօթագրութիւններ; Վերջաբանի տեղ; Ծանօթագրութիւններ; Մատենագիտութիւն; Ցանկ անձնանուններու, տեղանուններու եւ յատուկ անուններու:

899. ՏԵՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Յ. Եւյնա Պրայս եւ հայերը։ «Արեւ»ի թերթօն։- Գահիրէ, 1975։- 323 էջ։

Բովանդ. Նախաբան; «Հայկական հարց»ը Սան-Սթեֆանոյէն մինչեւ Լօզան; Եւյնա Պրայսի յարաբե-րութիւնները Հայերու հետ; «Հայկական հարց»ի նկատմամբ Եւյնա Պրայսի ճիգերը; Հայ ցեղասպանութեան վերաբերեալ Պրայսի փաստաթուղթերը եւ թուրք խոստովանութիւններ; Պրայս եւ իր երախտաւորները; Վերջաբան; Օգտագործուած աղբիւրներ:

1976

900. ԱՂԱՅԱՆ Ծ. Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի պատմությունից։ /Հայ-կական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիա։ Պատմության ինստիտուտ.- Ե.: ՀՍՍՀ ԳԱ, 1976։- էջ 872։

Բովանդ. Գլուխ առաջին. Ազատագրական պայքարի ուղիով; Գլուխ երկրորդ. 1877-1878 թթ. ռուս-թուրքական պատերազմը և հայկական հարցը; Գլուխ երրորդ. Դրվագներ հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի; Գլուխ չորրորդ. Հեղափոխական պայքարի ուժեղացումը և ազգային հարցը; Գլուխ հինգերորդ. Անդրանիկը բալկանյան ժողովուրդների ազատագրական մարտերում; Գլուխ յոթերորդ. Առաջին համաշխարհային պատերազմը և հայ ժողովուրդը; Գլուխ ութերորդ. Մեծ եղեռնը; Գլուխ իններորդ. Հոկտեմբերը հայ ժողովրդի ազատարար; Գլուխ տասներորդ. Ընդդէմ գերմանա-թուրքական ագրեսիայի; Գլուխ տասնմեկերորդ. Հայկական առաջին հարվածող զորամասը; Գլուխ տասներկուերորդ. Միշտ հայրենիքի հետ; Գլուխ տասներեքերորդ. Հայկական ջարդերը Կիլիկիայում; Գլուխ տասնչորսերորդ. Երիտթուրքերի դատաւարությունը:

901. ԱՆԴՐԵԱՍԵԱՆ Ա. Խոհեր գրական, ազգային եւ հասարակական:

Հտ. Բ.- Լոս Անճելէս, 1976 (Տպ. «Նոր օր»)։- 392 էջ։

Բովանդ. Գրական խոսքի եւ տարագի մասին; Մետրոպ Մաշտոցի աւանդը; Սայաթ Նովա.-Սիրոյ

տարաբախտ երգիչը (Անոր ծննդյան 250 ամեակին առիթով,- 1712-1962); Գուրգեն Մահարի; Շահան Շահնուր; Կոստան Ջարեանի քննադատները; Սիլվա Կապուտիկեան; Քննադատության մասին; Ավետիք Իսահակեան; Հասկանալի արուեստը; Վարդան եւ Վասակ; Սուգի եւ ուխտի յիսնամեակ; Այս գիրքին նպատակը; Վերապրում; Ազատություն; Անկախություն; Դատողության ճամբան (Ապրիլեան եղեռնի 60 ամեակին առթիւ); Արշակ Զօպանեան. իր ծննդեան 100 ամեակի հանդեսին առթիւ; Վահան Թեքեան (Մահուան 25-րդ տարեդարձին առիթով); Խրիմեան հայրիկ; Գարեգին Յովսեփեան-հոգեւորականը, բանասերը եւ մարդը; Պարոյր Սեւակ; Արամ Հայկազի յոթելեանը; Սիիրան Տամուտեան (Անոր մահուան 25-րդ տարեդարձին առթիւ); Անդրանիկ դիւցազնը եւ մարդը; Տիգրան Պոյաճեան; Յորելեար Ալեք Մանուկեան; Վեճը Շահնուրի շուրջ; Եղեռնին 60րդ ապրիլը; Ծնունդ եւ յետոյ; Նոր տարի մը եւս; Յատիկ եւ յարութիւն; Մշակոյթ, Լոյս եւ ճամբայ; Կեանքի եւ լոյսի 50 ամեակը; Մայր եւ մայրություն; «Հայ ազգը անմիաբան է»; Ներքէլ անգամ թշնամիին; Ճանչնալ մախորդ սերունդները; Ազգութեան արժէքը; Հայրենիքը եւ անհատը; Աշխատանքի հրաշքը; Ամերիկան իր երկու դէմքերով; Մայրենի լեզու, Ազգային ոգի; Բռնի ուժին բարին ու չարը; Հայկական լեզունը եւ Արարան; Լիմբընի մեծությունը; Գործ Ուաշինկթըն; Յուլիս 4, եւ ազատություն:

902. ԳԱՌՆՈՒՅԵԱՆ ՎԵՐ. Գ. Վերադարձ դէպի Արարատեան լեռնաշխարհ.- Բեյրութ, 1976, /Տպ. Սևան/,-64 էջ:

Բովանդ. Չօն; Յառաջաբան /Գ.Գ. Անհատը եւ հաւաքականությունը; «Հայկական հարցը այլեւս գոյութիւն չունի»; Հայ-սփիւռքը ապագայ չունի; Եկեղեցիներու դերը; Դպրոցներու դերը; Մամուլին դերը; Կուսակցութիւններու դերը; Դարձակետ; Անհրաժեշտ մախապայմաններ; Մանիֆեստ հայ յեղափոխականների դաշնակցութեան 1890 թուի; «Հայ յեղափոխականների դաշնակցութիւն»; Առաջարկ եւ կոչ:

903. ԹՈՐԻԿԵԱՆ Շ. Հայկական հարցը եւ միջազգային օրէնքը.- Բեյրութ, Հրատ. Հայ դատի յանձնախումբի.-1976.- 311 էջ:

Բովանդ. Կանխամտածուած ոճիրը. Լորտ Պրայս (Անգլիացի պետական դէմք եւ գիտնական); Արմուտ ժ. Թոյնպի (պատմաբան); Հենրի Մորկընթաու (Պոլսոյ Ամերիկեան Դեսպան); Ֆրիտիֆ Նանսէն (Ազգերու դաշնակցութեան բարձր յանձնակատար գաղթականներու համար); Յեղասպանութեան ծրագրումին եւ գործադրութեան մէջ թրքական կառավարութեան մեղսակցութիւնը փաստող կարգ մը հեռագիրներ /Թալէաթ, Ապտիլլահատ Նուրի; Գաղտնի նիստին ատենագրութիւնը; Հայկական ցեղասպանութիւնը եւ 1948ի համաձայնագիրը; Պատերազմական եւ մարդկութեան դէմ ոճիրներու անժամանցելիութիւնը; Արեւելեան Թուրքիոյ նահանգներուն հայկական պահանջի իրաւական հիմունքը. Պատմական իրավունք; Ինքնորոշման սկզբունքը; 10 օգոստոս 1920ի Սեւրի դաշնագիրը; Արեւմտահայաստանի թրքական պահանջին հակաօրինականութիւնը; Եւրոպական պետութեանց եւ Սիւրհեյլ նահանգներու պատասխանատւութիւնը. 1878ի Պերլինի դաշնագրով ճշդուած պատասխանատւութիւնը; Պատասխանատւութիւն Ա. ներ; 1920ի Սեւրի դաշնագրէն բխուած պատասխանատւութիւնը; 1923ի Լոզանի դաշնագրէն բխած պատասխանատւութիւնը; Հայապատկան ինչքերու իւրացումէն բխող պարտք; Ազգերու դաշնակցութեան եւ պատժած չլուծու պատասխանատւութիւնը; Հայկական կոտորածներու հեղինակները դատած անոնցմէ բխած պատասխանատւութիւնը; Խորհրդային միութեան իրերամերժ կեցուածքները եւ խախտումները ազգայնական Թուրքիոյ կողմէ. Բռնի տեղահանութիւններ; Փոքրամասնութեանց պաշտպանութեան վերաբերյալ Լոզանի դաշնագրին յօդուածներու խախտումները; Հանրապետական Թուրքիան կը շարունակէ Օսմանեան կայսրութեան անձնաւորութիւնը; Պահանջատէրերը; Յաւելուած; Ա. բաժին. դաշնագրեր եւ վաւերագրեր; Բ. բաժին. Միջազգային օրէնքի տրամադրութիւններ:

904. ՄԱՅԱԿԱՆՅԱՆ Ա. Ընդդէմ պատմության դաշնակցական նենգափոխության: Ե.: Հայաստան, 1976.-115 էջ:

Բովանդ. Իշխանափոխությունը «խաղաղ կերպով» կոմունիստներին հանձնելու հորինվածքը; Փետրվարյան խռովության պատճառները; Հակասովետական խռովության կազմակերպիչների քաղաքական կողմնորոշումը; Համաժողովրդական շարժում թե՛ դավադրություն; Դաշնակցական պարագլուխների սերտաճումը նացիստների հետ:

905. ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ Ս. Պայքարի դիրքերում.- Պուլնոս Այրես, 1976 (Տպ. «Արմենիա»)- 351 էջ:

Բովանդ. 1921 թուի փետուարեան ապստամբութեան յիսնամեակին առթիւ; «Սարտարապատի հերոսամարտը»; Թուրքը իր գազանային բնագոյը չի կարող մոռնալ; Արդարութիւնը պետք է վերականգնուի; «Հայ ժողովուրդի բախտորոշ հերոսամարտը» եւ պատմական գիտութիւնների դրկտ. պրոֆ. Ա. Ն. Մնացականեանը; «Մայիսեան խռովութիւնները եւ թաթար ապստամբ շրջանները» (Հայաստանը 1920 ին)

Կարօ Սասունի; Հայ դատը եւ մենք /Սուրեն Յովհաննեսեան; Կարսի դաշնագրի յիսնամեակը; Խանութի արշավանքին 75 ամեակը; Մի քայլ եւս, Դէպի ճանաչումը մայիս 28-ի...; Օտար դիւանագետների կարծիքը Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի մասին; Հ.Յ. Դաշնակցութեան 82 թղ տարեդարձին առթիւ; Սփիւռք եւ ներգաղթ; Ինչու՞ եւ լուռ; Լըզրանի դերը անկախ Հայաստանի եւ հայութեան կեանքում; Կոմունիստական կուսակցութեան հակադաշնակցական նորոճել պրոպագանդան; Կիլիկիոյ հայկական թագավորութեան անկման 600-րդ տարեդարձը:

906. ՔԱԶՈՒՆԻ Ե. Անդրանիկի եւ հայկական առաժին հարուածող զօրամասի հետ: [Նյու Ջերսի], 1976.- 205 էջ, նկ., քարտեզ:

Բովանդ. Հաշտութեան պայմաններուն բնագիրը; Զօրամասը ճամբայ Կելնէ; Թե ինչպէս անցանք Ջուլֆայի կամուրջը; Խոյի ճակատամարտը; Դէպի Գողթան; Զօրավարի գործունէութիւնը արտասահմանի մէջ; Կենսագրական-Եղիշէ Քաջունի:

1977

907. ԱՍՈՒՐԵԱՆ Ա. Հայ դատ: Հայ ժողովրդի ազատագրական ճիգերը.- Թեհրան, Հրատ. Թեհրանի հայոց թեմական խորհրդի, 1977 (Տպ. «Ալիք»)- 197 էջ:

908. ԱՅՆԹԱՊԼԵԱՆ Ա. Դէմ առ դէմ.- Բեյրութ, 1977.- 150 էջ:
Բովանդ. Որբելայրիին ողբը; Հերոս Ջէթունի մարտիրոսացումը; Մարաշի տարագրութիւնը; Որբանոցը; 1920-ի ծնունդն ու աղետը; Մարաշի երկրորդ արտագաղթը; Դազիրի որբանոցին մէջ; Կրկին գաղթականութիւն; Դահիճին հետ դէմ առ դէմ:

909. ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ Մ. Նանսենը և Հայաստանը.- Ե.: Հայաստան, 1977.- 380 էջ, դիմանկ:

Բովանդ. Գլուխ երկրորդ. Առաջին հայկական առնչությունները; Գլուխ երրորդ. Նանսենի միսիան Հայաստանում; Գլուխ չորրորդ. Պայքար Ազգերի լիգայում; Գլուխ հինգերորդ. Նանսենի գրական ժառանգությունը Հայաստանի ու հայերի մասին; Գլուխ վեցերորդ. Երախտագիտությամբ ու սիրով:

910. ԳՐԱԳԵՏ ՄԱԼԽԱՍԻ կեանքն ու գործը: (Վերահրատարակուած տիկ. Աննիկ Մալխասին կողմէ ի յիշատակ Մալխասի ծննդեան 100 ամեակին առթիւ).- Նիւ Եորք, 1977.- 79 էջ:

Բովանդ. Մալխասի գործը /Մ. Իշխան; Ինքնակենսագրութիւն; Գրական գործունէութիւն; Մալխասի գործերը; Հրատարակելի գործերը; Կարծիքներ Մալխասի գործերուն մասին. Ապրումներ. Մալխասի «Ապրումներ» /Մ. Վրացեան; Մալխասի գիրքը (Խմբագրական «Հայրենիք» օրաթերթի); Մալխասի «Ապրումներ» /Մ. Խոնդկարեան; «Ապրումներ» (Ա. Մալխաս) /Դարեհ Ազատեան; Մալխասի «Ապրումներ» /Վ. Սասունի; «Ապրումներ» /Ասատուր; Մալխասի «Ապրումներ» /Արտ. Արեղեան; «Ապրումներ» /Հ. Մ. Երեմեան; Մալխասի գիրքը /Մեղու Շնորհալի; Զարթօնք. Մալխասի «Զարթօնք» /Աշոտ Արծրունի; «Զարթօնք» /Մարգիւս; Մալխասի «Զարթօնք» /Ա. Արեղեան; Մալխասի «Զարթօնք» /Խ. Ա.; Մալխաս եւ իր գրականութիւնը /Մելիք-Շահ; «Զարթօնք» /Տ. Ազատեան; «Զարթօնք» /Խմբագրութիւն; «Դիւցազնավէպ» /Շատրուան; Ճամբուս վրայ. Մալխասի «Ճամբուս վրայ»-ն /Մ. Վրացեան; Ռուբէնի կարծիքը Մալխասի մասին /Մ. Համբարձումեան; «Նայիրի»-ի կարծիքը Մալխասի մասին; Մալխասի «Ճամբուս վրայ» գիրքը /Աշոտ Արծրունի:

911. ԵԱՓՈՒՃԵԱՆ Ա. Համառօտ պատմութիւն ռանկավար ազատական կուսակցու-

թեան կազմութեան: Գահիրէ, 1977.- 55 էջ (Մատենաշար հայ Ազգային հիմնադրամի):
Բովանդ. Նախաբան; Արեւմտայիայութեան տնտեսական քաղաքական իրաւագործ վիճակը; Ազգային ազատագրութեան պայքարի ուղիներով; Ազատագրական առաջին խմբակները; Հիմնադրութիւն Արմենական կուսակցութեան; Վերակազմել ինչպէս կուսակցութեան կազմութիւնը; Հայ ժողովրդա-ռանկ. կուսակցութիւն; Հայ սահմանադրական ռանկավար կուսակցութեան կազմութիւնը; Դաւանանք եւ ուղեգիծ կան կուսակցութիւնը; Ռանկավար ազատական կուսակցութեան կազմութիւնը; Ռանկավար ազատ. կուսակցութեան:

912. ԵԱՓՈՒՃԵԱՆ Ա. Հայ ժողովուրդին անկախութեան պայքարը Կիլիկիոյ մէջ 1919-1921թթ. /Մատենաշար հայ Ազգային հիմնադրամի.- Գահիրէ, 1977.- 1086 էջ:

Բովանդ. Ա. մաս. «Կիլիկեան երազ» եւ աղետալի Ջարթնունը. Ակակնարկ մը Կիլիկիոյ անցեալին վրայ. Ատանայի ջարդը; Մեծ եղեռնը Կիլիկիոյ մէջ; Հայկական լեզունին կազմութիւնը, մասնակցութիւնը Կիլիկիոյ գրավման եւ գինարծակունը. Անգլիական ընդդիմութիւն կամաւորական շարժման; Արարայի ճակատամարտը; Կիլիկիոյ անապահով վիճակը ներգաղթէն ետք; Ֆրանս քաղաքականութիւնը Կիլիկիոյ մէջ 1919-1921թթ.; Ֆրանսացիներուն դաւադիր նահանջը Մարաշէն եւ հայերուն կոտորածը; Հաճնի ութամսեայ հերոսական ինքնապաշտպանութիւնը ու կոտորածը; Ուրֆայի ֆրանսական կայազօրին ջարդը եւ հայոց գաղթը; Ինչպէս յաղթական Այնթապը յանձնեցին պարտուած թուրքերուն; Ջէթունի վերջին ողբերգութիւնը; Իրադարձութիւնները Ատանայի մէջ; "Անկախութեան" հռչակումը Կիլիկիոյ անկախութեան ծրագիր մը 1913 թ.ին; Ամբողջական Հայաստանի եւ Կիլիկիոյ անկախութեան յայտարարութիւնը; Կիլիկիոյ անկախութեան յայտարարութիւնը; Կիլիկիոյ անկախութեան հռչակման պատմական քաջը; Դիմումներ Եւրոպայի մէջ; Կ. Պոլսոյ Ջաւէն Պատրիարքին դիմումները; Միհրան Տամատեան ամբողջական Հայաստանի պատուիրակութեան ներկայացուցիչ; Եւ Կիլիկիան պարպուեցաւ հայութենէն; Թուրքերուն մուտքը Ատանա; Մնացորդացին տարագրութիւնը; «Ազգային տան» փլուզումը Լոզանի մէջ; Թուրքերը բռնաբարեցին նաեւ Լոզանի դաշնագիրը; Ազգային տան ծախողութեան պատճառները; Ալեքսանտրէի Սանջաքին կցումը Թուրքիոյ; Թուրքիա պաշտօնապէս կը պահանջէ Սանճաքը; Կացութիւնը Մուսա լեռան (Սուէտիոյ) վրա:

913. ԽՈՒՐՇՈՒԴՅԱՆ Լ. Սովետական Ռուսաստանը և հայկական հարցը: Ե.: Հայաստան, 1977.- 210 էջ:

Բովանդ. Առաջաբան; Գլուխ առաջին. Վ.Ի. Լենինը հայկական հարցի լուծարման ուղիների մասին; Գլուխ երկրորդ. ՌՍՖՍՀ ժողովրդական կոմիսարների Սովետի «Թուրքահայաստանի» մասին դեկրետը; Գլուխ երրորդ. Բանակցութիւններ Թիֆլիսում; Գլուխ չորրորդ. Բրեստ Լիտովսկի հաշտությունը և հայկական հարցը; Գլուխ հինգերորդ. Սովետական Ռուսաստանը Հայաստանի պաշտպանության ոգեշնչող և կազմակերպիչ, ընդդէմ Թուրքիայի նվաճողական քաղաքականության; Գլուխ վեցերորդ. Դաշնակցության ազգային դավաճանության քաղաքականությունը և սովետական կառավարության դիրքը; Գլուխ յոթերորդ. Հայկական հարցը դաշնակցության հակասովետական պրոպագանդայում; Վերջաբան:

914. ՄԵԼԻՔ-ՇԱՐՅ (Արմենակ Մելիքեան) Օսմանեան բանակին մէջ 1914 առաջին համաշխարհային պատերազմին: Փախուստ: Հայկական բանակին մէջ.- Թեհրան, 1977 (Տպ. «Ալիք»)- 80 էջ, նկ.:

Բովանդ. Ապրիլեան եղեռնը; Մեր առաջին կռիւր; Դէպի պաղտատ; Մուսուլ; Իմ փախուստը; Ռուսներու մօտ; Կովկասի մէջ; Երզնկայի հայրենակցական միութիւն; Դէպքերու նոր դասաւորում; Դաշնակցութեան Թիֆլիսի շրջանային ժողովը; Արեւմտահայ համագումար; Հայկական բանակին մէջ; Ձինադադարը; Դէպի Սիպիրիա; Սիպիրահայերու համագումարը; Դէպի հայրենիք:

915. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ Ա. Կովկասեան ռազմաճակատը 1914-1917 թերին /Ռուս. թարգմ. Աշոտ Մուրադխանեան.- Թեհրան, 1977 (Տպ. «Ալիք»)- 440 էջ; դիմանկ.:

Բովանդ. Գլուխ առաջին. Մանր ազգերի օգտագործման խնդիրները ցարիզմի կողմից մերձարեւելեան քաղաքականութեան մէջ; Գլուխ երկրորդ. Թուրքիայի մուտքը համաշխարհային պատերազմ; Գ. Ռուսական զինուորի հրամանատարութեան հայեացքները Կովկասեան ռազմաճակատի վերաբերմամբ; Գլուխ երրորդ. Ռազմական գործողութիւնները Թուրքիայի եւ Ռուսաստանի միջեւ 1914 թ.ին: Սարի գութիւնը Կովկասեան ռազմաքննում; Գ. Ռազմական գործողութիւնները Կովկասեան ռազմաճակատում 1914 թ.ին; Թուրքական Գ. բանակի ջախջախումը; Սարիղամիշեան գործողութեան նշանակութիւնը; Գլուխ չորրորդ. Ռազմական գործողութիւնները Կովկասեան ռազմաճակատում 1915-1916 թերին; Ա. Սարիղամիշի կան գործողութիւնները Ալաշկերտի դաշտում; Աբդուլ Քէրիմ փաշայի հարածային խմբաւորութեան ջախջախումը; Վանից եւ Ալաշկերտի դաշտից ռուսական զօրքերի նահանջի պատճառները; Դ. 1915 թ. Օգոստոս; Զ. Էրզրումի գրոհն ու գրաւումը; Ե. Կովկասեան բանակի յետագայ յաջողութիւնները 1916-ին; Տրապիզոնի, Երզնկայի; Բաքերդի; Բիթլիսի եւ Մամիսաթուի գրաւումը; Օղնոտի գործողութիւնը; Գեր-ռազմաճակատը 1917 թ.ին: Մուսուլի գործողութիւնը; Գլուխ Ե. Կովկասեան կամաւորական զնդերի եւ կանոնաւոր զօրամասերի մասին; Գլուխ Զ. Ցարական եւ ժամանակաւոր կառավարութիւնների քաղաքականութիւնը եւ գինւորական հրամանատարութեան միջոցառումները գրաւած շրջանների (Արեւմտեան Հայաստան) կառավարման համար; Եզրակացութիւն:

916. ԱՍՈՒՐԵԱՆ Ա. Ցարական «Օխրանա»ի արխիվը.- Ա. գիրք.- Թեհրան, 1978 (Տպ. «Ալիք»)- 94 էջ:

Բովանդ. Նախաբան (դասաւորող յանձնախումբի); Ներածութիւն /Ամուրեան Ա.; Մայքըլ Թերգէնզի կարծիքը; Ընդհանուր ակնարկ /Ա. Ամուրեան; «Օխրանա» բնորոշումը եւ պատմական /Ա. Ամուրեան; Ռուսիոյ ցարիզմը; Պետրոս մեծ (Պետր վելիկի); Կատարինէ Բ. Մեծ (Եկատերինա Վելիկայա); Ցարական ռուսիոյ կուսակցութիւնները (Համառոտ ակնարկ); Ռուսացման քաղաքականութիւնը կամ ռուսազգայնականութիւնը; Հակասեմիթ (հակահրեայ) քաղաքականութիւնը; Պանիսլամիզմ-Պանթիքիզմ-Պանթուրանիզմ; Ա. աշխարհամարտը եւ կուսակցութիւնները /Ա. Ամուրեան:

917. ԼԵՆԿ ՍԱՐՇԸԼ ՏԵՅՎԻՏ և ՌՈՒՐԸՐ ՔՐԻՍԹՈՖՈՐ Ժ. Հայերը /Թարգմ. Թորոս Թորոսեան.- Հալէպ, 1978 (Տպ. Շարք-Լահլուհ»)- 125 էջ:

Բովանդ. Թարգմանչին նամակը փրօֆ. Տ.Ս. Լենկին /Բժիշկ Թորոս Թորոսեան; Թարգմանչին նամակը փոքրամասնութիւններու պաշտ. մարմինին /Բժիշկ Թորոս Թորոսեան; «Փոքրամասնութիւններու պաշտպան մարմին» պատասխան նամակը ուղղուած թարգմանչին /Փէթ Օքլէ; փրօֆ. Տէյվիտ Մարշըլ Լենկի պատասխան նամակը թարգմանչին /Փրօֆ. Տ. Ս. Լենկ; Հայերը; Ներածական; Բաժանում-Հայաստանի մասնատումը; Մեծ գաղթը; Բ Մաս: Ջարդերու ժամանակաշրջանը; Սուլթան Ապտիլ Համիտը եւ 1894-96 թուականներու ջարդերը; Առաջին համաշխարհային պատերազմը եւ հայկական հարցին «վերջնական լուծում»-ը Հանրապետական Թուրքիան երկդիմի ժառանգորդը; Ա.- Սեղմումներ Թուրքիոյ հայ համայնքին վրայ 1974; Ա.- կալուածային եւ ֆինանսական ճնշումներ; Բ.-Կրոնական ճնշումներ; Գ. Ընդհանուր Սեղմումներ; Հայկական հարցի վերջերս ունեցած վերակենդանացումը; Պահանջներ:

918. ԿԻՐԱԿՈՍՅԱՆ Զ. Բուրժուական դիվանագիտությունը և Հայաստանը (XIX դարի 70-ական թթ.)- Ե.: Հայաստան, 1978.- 363 էջ:

Բովանդ. Գլուխ առաջին. Արևելյան ճգնաժամը և Արևմտյան Հայաստանը; Գլուխ երկրորդ. 1877-78թթ. Ռուս-թուրքական պատերազմը և Սան-Ստեֆանոյի հաշտությունը; Գլուխ երրորդ. Դիվանագիտության մրցապայքարը Սան-Ստեֆանոյի հաշտությունից մինչև Բեռլինի կոնգրես; Գլուխ չորրորդ. Հայոց պատվիրակները Եվրոպայում և Պետերբուրգում; Գլուխ հինգերորդ. Բեռլինի կոնգրեսից հետո

919. ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ԶԱՅՆԵՐ: (Վաւերագրական նիւթերի ժողովածու) /Կազմեց եւ ծա- նոթագր. Լ. Սկրտչեան [Վենեցիա], 1978.- 140 էջ (Հայկական հարցերի հաստատութիւն);

Բովանդ. Ա. Պատմաբան Նիկողոս Կարապետեանի յօդուածը լեհական «Կենրուկի» շաբաթաթերթում; Դ.Ե.Հ. Յովհաննիսեանի նամակը խորհրդային կոմկուսակցութեան կենտրոնական կոմիտէին; Ե. Անանուն Դ.Ե.Հ. Յովհաննիսեանի վերլուծական խօսքը 1917-1921 թուականների պատմաշրջանի մասին; Ե. Բենիկ պատմաբանի վերլուծական խօսքը Սիբայէլ Սողոմոնեանին; Թ. Պարոյր Հայրիկեանի Մալսիսեանի նամակը բանտից իր հայրենակից Միքայէլ Սողոմոնեանին; Թ. Պարոյր Հայրիկեանի «վերջին խօսքը» դատարանում; Ժ. Հայաստանի «Հելսինկեան խումբը» իր վկայութիւններով; ԺԱ. Սերօ Խանգաղեանի նամակը Բրեժնեւին:

920. ՀԱՅԱԳՈՐԾՅԱՆ Ա. Գոյատուում : Ե.: Սովետական գրող, 1978.- 162 էջ:

Բովանդ. Խորտակված երագներ; Օրհասական պայքարի նախօրյակին; Ապրիլյան հերոսամարտը; Վանի հայկական ժամանակավոր կառավարությունը; Խուճապ; Նահանջ; Հրաժեշտ; Գաղթի սև ճանապարհը; Նահանջից հետո; Պարսկաստանից Բաղդադ; Որոպե վերջաբան:

921. ՄՍԸՐԼԵԱՆ Զ. Հայկական հարցի մասին: /Հրատ. Թէքէեան մշակութային միու- թեան Մարտիրոս Տարագճեան հիմնադրամին.- Պէյրուք (Տպ. Մշակ).- 1978.- 286 էջ:

Բովանդ. Կարս-Արտահանի հարցը թուրք-սովետ յարաբերութեանց տակ (1939-1977). Հայկական հարցը թուրք-ամերիկեան և թուրք-սովետական յարաբերութիւններու լուսանցքին վրայ (1974-1977); Լոռիի հարցը (1917-1920); Լոռիի հարցը (1918-1919); Նախիջեւանի «Ներքին» հողերու հարցը. Դարաբաղի հարցը (1917-1920); Լոռիի հարցը (1918-1920); Բանակցութեան շրջան. Լեռնային Դարաբաղի իրավիճակը 1920-1921-ին; Լոռիի վերամիացումը Հայկական Ս.Ս. Հանրապետութեան, Նախիջեւանի ինքնավար Ս.Ս. Հանրապետութիւն; Լեռնային Դարաբաղի ինքնավար մարզ; Թուրքիոյ քիւրտերը եւ հայկական հարցը. ԺԵ. Դարու քրտական ապստամբութիւնները եւ հայ եւ քիւրտ փոխ-յարաբերութիւններ; Մեծ եղեռնը եւ քիւրտերը; Արարատեան ապստամբութիւնը 1930-ին; Ս. Հայաստանի քիւրտերը; Քաղաքական տեսութիւն; Ցանկ անձնանուններու եւ յատուկ անուններու:

932. ՄԱՐԵԱՆ Զ. Սփիւռքահայ քաղաքական խմորումներ համաշխարհային Բ. Պատերազմի նախօրեակին (1933-1939 թթ.)- Պէյրուք, 1979 (Տպ. Ալթափրես)- 110 էջ (Առանձնատիպ «Հայկազեան հայագիտական հանդէս»ի Է. հատորէն):

933. ՍՕՐՈՒՔԵԱՆ Բ. Հին օրեր նոր ապրումներ.- Տիրոյթ, 1979.- 103 էջ:

Բովանդ. Էջ մը այդ օրերու Պոլսահայ կեանքէն: Ապրիլ 1915: Տոչորան: Օտարութիւն: Անձկութիւն: Սօս պատգամը 1915-ին, եղեռնի ճամբուն: Հայրենի լեռներ: Վաղամեռիկ Արտեմիս Շիրինեանի յիշատակին (էջ մը եղեռնի օրերու ապրումներէն): Քաղաքական բնորոշում /Բ. Սօրուքեան: Հայուն անասան հաւատքը (Մայիսի 28-ի առթիւ): Պատասխան Ապրիլ 24-ի ցոյցերուն առթիւ եղած դժգոհանքին: Ապրիլ 24 երա՞գ էր, թէ՛ տեսիլք: Հայ յեղափոխական դաշնակցութեան ուսումնամեայ տարեդարձին առթիւ Նուպար Չարխուտեան: Արարատին: Չորոյց՝ Աստուծոյ հետ: Էջ մը սփիւռքահայ ցաւերէն /Բ. Սօրուքեան: Էջ մը հայոց նոր ցաւերէն: Չորոյց հայ կեանքէ եւ հայ լեզուէ մեկուսացողներու հետ (Ապրիլ 24-ի առթիւ) /Բ. Սօրուքեան: Սփիւռքահայ կեանքի ցաւերէն: Բաց մամակ մեծարգոյ Գրագէտ Իրվինկ Լուի Յորովեցի /Բերկրուի Սօրուքեան: Ամերիկեան Գոնկրէսի ենթայանձնաժողովին հետ Հայկական պատուիրակութեան ունեցած ունկնդրութեան առթիւ:

934. ՊԵՅԼԵՐՅԱՆ Ա. Յեղափոխական երգեր.- Պէյրուք: Հրատ. Յեղափոխական ալպոմի: 9-րդ. տպագր.-1979.- 223 էջ, դիմանկ., նկ.:

Բովանդ. Սերոժ Արզումանեան /Ղարաղաղի/ Քայլերը Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Քրիստափոր Միքայէլեան (1859-1905): Սիմոն Ջաւարեան (1866-1913): Ռոստոմ-Ստեփան Ջօրեան (1867-1917): Եփրեմ խան: Հերոս Եփրեմի /Միհրան Աշեան: Եփրեմ /Դանիէլ Վարուժան: Մայիս 28: Սարդարապատ: Գարեգին Նժդէի երգը: Ազատ Սիւնիքի: Սիւնիքի քայլերը: Ինքնավար Սիւնիքի քայլերը: Կարմեցի Գարեգին Ղոնյեան: Գարեգինը: Արաք: Քաջ Արաքոյի երգը: Աղբիւր Սերոբ: Սերոբ Փաշայի երգը: Գեորգ Չաւուշ: Սուլուսի կռիւ: Ռուբէն Տեր Միսաքեան: Գեորգ Չաւուշի յիշատակին Ներսէս Եպիսկ. Խարախանեան: Նորշէն գիւղի երգը: Գեորգ Չաւուշին երգը: Պետրոս Սերեմճեան: Սուրատ Պոյաճեան: Դաշնակցականի երգ: Արտաշէս Միսաքեան (Փայլածու): Սամաթոյ հերոսները: Խաչիկ Գնունի Շաին: Սուլուսի Սերոբի երգը: Արամ Արամեանի երգը: Երգ Աշոտ Թաթուլի: Տալուրիկ: Արիւնոտ դրօշ: Գուրգէն Բաղդասար Մալեան: Գուրգէնի խումբին կռիւը Տրօնք գիւղին մէջ: Համազասպ: Համազասպի երգը: Համազասպի մահը: Քեռի: Քեռիին երգը: Պետո-Աղեքսանդր Պետրոսեան: Պետոյի յիշատակին: Վահան Կարապետ Տողրամաճեան: Վահանի երգը: Խան (Բարսեղ Թիրեաքեան): Խանին երգը: Խանի յիշատակին: Վազգէն-Տիգրան Տէրոյեան: Վազգէնի յիշատակին: Բալա-ջան (Ստեփան Ստեփանեան): Օրօր Բալա-ջան: Երգ Սասունի: Հրայր-Դժոխք (Արմենակ Ղազարեան): Հրայր-Դժոխքի երգը: Հրայր-Դժոխքի յիշատակին: Հերոսուի Շաքէին: Երգուն: Քէօտ Սարգիսի երգը: Սկրտիչ Ավետիսեան: Ավետիսեանի յիշատակին: Կարօ Արիստակէս Ջօրեան: Չինագործ Կարօյին: Կեդրոնից առնենք հրաման: Պետրոս Փարեան-Բաբկէն-Սիւնի: Բաբկէն Սիւնիի մահը: Ազատ Հայաստանի երգը: Պիլիսեցի Սուշեղ: Ժողովուրդին նուիրած երգը Մուշեղին: Անդրանիկ (Պարոյր 1866-1927): Անդրանիկին: Անդրանիկի երգը: Անդրանիկին քայլերը: Հերոս Ներսիսի երգը: Ներսիս-Օննիկ: Ղարիպ մշեցին: Ես եմ Ազատ: Արիստեան: Գալուստ Արիստեան (Արմտա-Կուկունեանի /Գ. Թագեանեան: Տուրքախի երգը: Տուրքախ-Յարութուն Այվազեան: Սեբաստացի Մուրատ: Մուրատի երգը: Խրիմեան Հայրիկ: Հայրիկն Հայոց: Ֆեդայիների արիւնահեղ ճակատամարտ Խանասորի պեան): Իշխան-Յովսէփ Արղութեան լռեցի: Դարձեալ փայլեց: Յովհաննէս Կորկոտեան: Կորկոտեանի երգը: Հառաչանք: Ջաւէնին: Վաղարշակ Բաղդասարեան (Կայծակ): Կայծակ Վաղարշակի երգը: Քեռի (Ռուբէն Շիշմանեան): Սասուն: Մարգար վարժապետի երգը (Մարգար Ամիրեան): Ջօր. Սմբատ (Սմբատ Բարոյեան): Ջօր Սմբատի երգը: Ի գէն հայեր: Սեւքարեցի Սաքօ (Սարգիս Ծովիանեան): Քսան Հնչակեան վկաներուն /Վահան Թէքեան: Խանասորի կռիւը ընկածների յիշատակին: Հայդուկները Վանայ ծովի վրայ: Ֆետայ: Վարդգէս Տեր Էնկիլեան: Քայլերդ մարտական: Ազատութեան երգ: Կռուի երթ: Ա. Վռամեան: Վռամեանի յիշատակին: Բամբ Որոտան Ղարսից դուրս եկան: Մեր հայրենիք: Օտարներէն չկայ յոյս /Խ. Եպս. Նարպետ: Վանեցի կտորի: Հայ հերոսների երգը:

935. ՌՈՍՏՈՄ: Մահուան վաթսուամեակին առթիւ /Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դաշնակցութեան.- Պէյրուք, 1979 (Տպ. Համազգայինի Վահէ Սէթեան).- 444 էջ., նկ.:

Բովանդ. Գերագանցօրէն յեղափոխականը: Այս հատորը /Հ. Տ. Ա. մաս. Ռոստոմի բարոյական դիմագիծը: Ռոստոմ /Սիմոն Վրացեան: Ռոստոմ եւ Արամ (քանի մը գիծեր): Ռոստոմ (Յիշողութիւններ եւ տպաւորութիւններ) /Զապէլ Եսայեան: Բ. մաս. Ռոստոմէն գրութիւններ. Կուկունեան խմբի արշավանքը: Վնասակար տարրեր: Դիպլոմատ հրէշներ: Հայկական կարմիր խաչ (Հ.Յ. Դաշնակցութեան 10 ամեակին առթիւ): Կովկասահայութիւնը եւ իր հարեւանները: Կազմակերպական ընկերը: Ռոստոմի ճառը: Մակե-

դոնական շարժումը: Հայ-վրացական փոխարարբերութիւնները: Հայկական բանակը: Գ. մաս. Ռոստոմէն մամակներ: Դ. մաս. Վկայութիւններ: Ե. մաս. Յաւելուած: Ռոստոմ եւ Թումանեան /Արամ Ինժիկեան: Ռոստոմի մասին Նիկոլ Աղբալեան: Ռոստոմը (Ցեղին կառուցանող հանճարը) /Հրաչ Զարդարեան:

936. ՍՅՈՒՄԵԼՅԱՆ Լ. Ձեզ եմ դիմում տիկիներ և պարոններ: Վեպ.- Ե.: Սովետ գրող, 1979.- 304 էջ:

Բովանդ. Մեծարժեք և ընտիր /Վիլյամ Սարոյան: Մենք պիտի հիշենք նրանց (հեղինակի ներածականը հայ ընթերցողին): Գլուխ առաջին. Ներածություն անմահության: Գլուխ չորրորդ. Հայկական գյուղում: Գլուխ հինգերորդ. Թուրք խաղընկերներս: Գլուխ վեցերորդ. Մայրս ինձ հանձնում է ամերիկյան դրոշին: Գլուխ յոթերորդ. Մահվան ճանապարհին: Գլուխ ութերորդ. Ինքնաշարժը Ջեփիզիքում: Գլուխ իններորդ. Ծովը, Ծովը...: Գլուխ տասներորդ. Տունը, որտեղ ծնվեցի ես: Գլուխ տասնհինգերորդ. Ուխտա- զմացութեան Արարատ: Գլուխ տասնյոթերորդ. Ափսոս մյուս կողմի հայերին: Գլուխ տասնըններորդ. Մեծ գնացութեան Արարատ: Գլուխ տասնութերորդ. Դեպի գերագույն արկածախնդրությունը: Գլուխ քսաներկուերորդ. խաբէյությունը: Գլուխ քսանմեկերորդ. Դեպի գերագույն արկածախնդրությունը: Գլուխ քսաներկուերորդ. Պերճանք ու թշվառություն: Գլուխ քսաներեքերորդ. Ամերիկան իմ արյան մեջ:

937. ԲԱՋԱԶՆՈՒՆԻ ՅՈՎՀ. Ազգ եւ հայրենիք.- Պէյրուք, 1979 (Տպ. Համազգայինի Վահէ Սէթեան).- 365 էջ, նկ. (Մատենաշար Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան ուսանողական միութեան):

1980

938. ԳՐԻԿԵՐ. Եոզղատի հայասպանութեան վաւերագրական պատմութիւնը: /Պատ- ռաստ. Գրիկեր.- Նիւ Եորք, 1980.- 468 էջ, Անձնանուններու ցանկ:

Բովանդ. Նախաբանի տեղ թրքական խոստովանութիւն: Ներածութիւն: Խոստովանութիւններ: Վաւերագրերու ուսումնասիրութիւն: Պատերազմական տեղանքներ: Ու՛ր եմ վաւերագրերը. Հայասպա- նութեան վերաբերեալ վաւերագրերու հաւաքում: Գլուխ Ա. Եոզղատ գաւառ 1914-ին: Գլուխ Ե. Եոզղատի հայերու կոտորածին յապղումը: Գլուխ Զ. Ենմալ Պէյ ալ պատասխանատու Եոզղատի հայերու կոտորածին: Գլուխ Է. Կոտորածի պատրաստութիւն եւ արդարացում: Գլուխ Թ. Ենմալ Պէյի վկայութիւնը: Գլուխ Ժ. Առաջնորդ Ներսէս Դանիէլեանի եպիսկոպոսական մատանին: Գլուխ ԺԱ. Հայ պաշտօնեաներու կոտորածին: Գլուխ ԺԲ. Տեղահանութիւն եւ կոտորած գործնականապէս նոյնիմաստ Գլուխ ԺԶ. Գլուխ ԺԷ. Ենմալ Պէյի Տեղահանութիւնը եւ կոտորած: Գլուխ ԺԸ. Կառավարիչ Բենալ Պէյի պաշտօնական վկայութիւնը: Գլուխ ԺԹ. Եոզղատի Զօրակայքի հրամանատար հազարապետ Սալիմ Պէյի պաշտօ- նական վկայութիւնը: Բ. Պաշտօնական հարցարան Թելֆիզ Պէյի: Բենալ Պէյի եւ Թելֆիզ Պէյի: Ֆէյեազ Դանիէլեանի վկայութիւնը: Բ. Պաշտօնական հարցարան Թելֆիզ Պէյի: Բենալ Պէյի պաշտօնական վկայութիւնը: Գ. Բատի Պէյի պաշտօնական վկայութիւնը: Դ. Եոզղատի Աւագ թուրք Միւֆթէի Ռիֆասի խնդրագիրը: Ե. Բենալ Պէյի պաշտօնական վկայութիւնը: Զ. Եոզղատի Աւագ թուրք Միւֆթէի Ռիֆասի խնդրագիրը: Ե. Բենալ Պէյի պաշտօնական վկայութիւնը: Զ. Եոզղատի մերկայացուցիչ երեսփոխան Շաքիր Պէյի պաշտօնական վկայութիւնը: Ը. Եոզղատի մերկայացուցիչ երեսփոխան Շաքիր Պէյի պաշտօնական վկայութիւնը: Թ. Եոզղատի Միւթեսարըֆ Լեւոն Էֆենտիի վաւերագրական տեղեկագիրը:

939. ԵԱՓՈՒՇԵԱՆ Ա. Մեծ եղեռնը օտար մտավորականութեան գնահատումով: Հա- մառոտ մատենագիտութիւն մեծ եղեռնի մասին: (Օտար հեղինակներ) /Պատրաստ. Տիգրան Գեորգեան.- Գահիրէ: Հրատ. հայ Ազգային հիմնադրամի, 1980.- 168 էջ:

Բովանդ. Արեւմտահայութեան ծանր վիճակը Օսմանեան կայսրութեան մէջ: Մեծ եղեռնը: Մեծ եղեռնը ռուս մտավորականութեան գնահատումով: Ամերիկեան գնահատումներ: Պուլկարական գնահատումներ: Դանիական Անգլիական գնահատումներ: Գերմանական գնահատումներ: Յունական գնահատում մը: Հրեական գնահատում մը: Արաբական գնահատումներ: Աւստրիական գնահատում: Քրդական Լեհական գնահատումներ: Նորվեգիական գնահատումներ: Համառօտ մատենագիտութիւն մեծ եղեռնի գնահատում մը: Թրքական գնահատումներ: Եզրակացութիւն: Համառօտ մատենագիտութիւն մեծ եղեռնի մասին (օտար հեղինակներ) /Պատ. Տիգրան Գեորգեան:

940. ԵԱԶԸՇԵԱՆ Գ. Ապտիւլ Համիտ Բ. կարմիր սուլթանը: Յարակից Օսմանեան պատմութիւն եւ հաստատութիւններ-Պէյրուք, 1980 (Տպ. Սեւան).- 871 էջ:

Բովանդ. Գլուխ ԺԵ. Պերլինի վեհաժողովը: Գլուխ ԺԶ. Պատուիրակութեան Պերլինի գործունէութիւնը: Ֆոն Մոլթթէ եւ հայերը: Գլուխ ԺԸ. Կ. Պոլսոյ պատրիարքարանը եւ իր դերը: Գլուխ ԻԱ. Յետ դաշնագրի շրջան եւ բացարձակ տիրապետութեան շրջան: Գլուխ ԻԳ. Յետ դաշնագրի հայոց հանդէպ որդեգրուած Զաղաքականութիւնը: Ջարդերու համառօտ ցուցակ բաղուած Թումանեանի երկէն: Գլուխ ԼԱ. Թուրքերու

աշխարհակալական փոփոխություններ; Կիլիկիան ջարդերը; Գլուխ ԼԸ. Սերանիկ աքսորը; Գլուխ ԽԱ. Սուլթան Զամիտի շրջան; Յաւելուածներ. Երեք լուսաբանություններ Քեմալ փաշայի մը վերագրուած արտայայտութիւններ; Ֆուատ փաշայի «կտակ»ը; Սուլթան Զամիտի յուշերը; Ա. «Սուլթան Աբդիլ Զամիտ Բ-ի յուշերն ու մտածումները»; Բ. «Աբդուլ Զամիտի յիշողութիւնները»; Գ. Սուլթան Ապտիլ Զամիտ Բ. Մտածումներ եւ յուշեր; 2. Զամիտեան շրջանի հայ բարձրաստիճան պաշտօնէից ցանկ; 3. Ցանկ օսմանեան սուլթաններու 1281-1922, Վեհարիւր քառասուն եւ մէկ տարիներ տեւաբար նոյն գերդաստանը տիրապետած է., 4. Թուղրա; Պատկերաշար Ապտիլ Զամիտ Բ.ի եւ իր ժամանակաշրջանին:

941. ԵՌԻՅԱՆՍՈՆ Ա. ETT FOLK I LANDSFLYKT (Աքսորեալ ժողովուրդ մը) /Թարգմ. Պետրոս Զարդարեան.-Ստոկհոլմ, 1980.- 17 էջ, քարտեզ:

Բովանդ. Յառաջաբան /Ա. Պէլէրեան; Օր. Ալմա Եուհանսոն (Մայրիկ) 1880-1974 /Պետրոս Զարդարեան; «Աքսորիալ ժողովուրդ մը» գրքոյկին մասին /Պ. Զարդարեան; Նախաբան /Զիկրիտ Քուրբ; Թարգմ. Պ. Զարդարեան; «Որոնք են անոնք եւ ուրկէ՞ եկած են» /Ալմա Եուհանսոն:

942. ԹԱՌՈՅԱՆ Կ. Արեւմտահայերի ազատագրական պայքարը XIX դարի վերջերին և XX դարի սկզբներին.-Ե.: Հայաստան, 1980.- 211 էջ:

Բովանդ. Արեւմտահայության ազատագրական պայքարի մտայնությունը. Արեւմտահայության ազատագրական պայքարի հիմնական ուժերը, նրա հետապնդած նպատակը; Ազատագրական շարժումները Արեւմտյան Հայաստանում 1880-1908 թվականներին. Հայկական հարցի մասին; Ազատագրական ընդվզումները Արեւմտյան Հայաստանում և Թուրքիայի հայաբնակ վայրերում 1880-ական թվականների վերջերին եւ 1890-ական թվականների սկզբներին; «Մայիսյան ռեֆորմների» նախագիծը, նրա էությունը; 1895-1897 թվականների հայական հուզումները; Ազատագրական շարժումները Կիլիկիայում XIX դարի 90-ական թվականներին; Ազատագրական պայքարի նոր բռնկումները XX դարի սկզբներին; «Երիտասարդ թուրքերը» հայ ազատագրական շարժման հետևողական հակառակորդներ; Արեւմտյան Հայաստանը հայերից մաքրելու սուլթանական կառավարության քաղաքականությունը և մեծ տերությունների խաղերը; Արեւմտահայերի բռնագաղթը; Գաղթականների ծանր վիճակը; Նրանց ցույց տրվող օգնությունը Ռուսաստանում և այլ երկրներում; Հայկական հարցը և դիվանագիտական մրցապայքարը XIX դարի վերջերին և XX դարի սկզբներին; Արեւմտահայերի ազատագրական պայքարը և ռուս ու միջազգային դեմոկրատիան;

943. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ Հ. Սողոմոն Թեկիրեան.- Նիւ Եորք.- 1980.- 54 էջ:

944. ՄԻՆԱՍԵԱՆ Լ. Պայքարի ոգին.- Նոր Զուղա, 1980 (Տպ. Ս. Ամենափրկիչ վանքի).- 19 էջ:

945. ՄԻՆԱՍԵԱՆ Ս. Սոխրաբերդի ճակատամարտը: Մի դրուագ Ռշտունիքի ինքնապաշտպանութեան կռիւներից.- Պէյրուս, 1980.- 211 էջ:

Բովանդ. Չօն; Յառաջաբան /Սերովբէ Մխիթարեան:

946. ՄԿՐՏՅԱՆ Հ. Անհայտ զինվորի հիշատակարանը: Վեպ: Գիրք երկրորդ.- Ե.: Սովետ. գրող, 1980.- 863 էջ:

947. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ Հ. Այց Թիւրքաց Հայաստանին: (Հայ տուրիստի յիշողութիւններից).- Թիֆլիս, 1980 (Տպ. Ս. Գ. Ռօտինեանցի).- 285 էջ, քարտեզ:

Բովանդ. Յառաջաբան; Այց Թիւրքաց Հայաստանին: (Հայ տուրիստի յիշողութիւններից); Մինչեւ սահմանը; Սահմանից մինչեւ Կարին; Տասնութ օր Կարինում; Վերադարձ:

948. ՄԱՐԵԱՆ Ա. Պատմութիւն Զարմահալ գաւառի.- Թեհրան, Հրատ. Զարմահալի հայ ուսումնասիրաց միութեան.- 1980 (Տպ.«Նայիրի»).- 648 էջ:

Բովանդ. Յառաջաբանի փոխաբէն /Անդրանիկ Սարեան; Պարսկահայ գաղթականութեան մասին հնագույն ժամանակներից մինչեւ Սաֆաւեան շրջանը; Շահաբբասեան մեծ բռնագաղթը; Բռնագաղթին յաջորդող տարիները; Ովքեր էին Զարմահալ գաւառի հայերը; Տոհմագրական; Հին շրջան (Հայկական 32 գիւղերը); Նոր շրջան (12 գիւղեր); Գաղթականութիւն; Ներգաղթ; Վերջին խօսք /Անդրանիկ Սարեան:

949. ՎԱՐԴԱՆ Լ. Մուսա լեռան երկրորդ արտագաղթը (Նոր փաստաթղթերու լոյսին տակ); Առանձնատիպ «Հայկազեան հայագիտական հանդէս»ի Ը. հատորէն: /Խմբ. Երուանդ Հ. Քասունի.- Պէյրուս, 1980 (Տպ. Ալթափրես).- 198 էջ:

1981

950. ԱՔԷԼԵԱՆ Հ. Տէր Զօր: (Ողբերգակ դիւցազներգութիւն ձօնուած դարուս առաջին ցեղասպանութեան 1915-1918).- Լոս Անճելըս, 1981.- 109 էջ, ցեղասպ. քարտեզ. նկ.:

Բովանդ. Հայոց մեծ եղեռնը; Յառաջաբան /Արամ Օրջանեան:

951. ԱՐԷՇԵԱՆ Հ. Յուշեր եւ ականասեսի վկայութիւններ զուլումներու աշխարհէն.- Լոս Անճելըս, Գալիֆորնիա.- 1981.- 275 էջ:

Բովանդ. Չօն /Համբարձում Խ. Աթէշեան; Համբարձում Խ. Աթէշեան; Յառաջաբան; Դեմքեր. Ժիրայր Պոյաճեան; Ամբաստանութիւն ընդդէմ Մուրատի; Զէյթունի դէպքը եւ Ապահի ու Շահէնի Հաճըն գալը; Գրիգոր Զօհրապի եւ Վարդգէս Սէրէնկիւեանի աքսորն ու սպանութիւնը; Դրուագ մը Զօրավար Անդրանիկի կեանքէն; Անաստաս Միկոյեան; Յարութիւն Ծ. Վրդ. Մուշեան; Փրոֆ. Ռիչըրտ Յովհաննէսեան; Յարգանքի տուրք մը ի պատիւ Պրմ. Եղուարդ Մարտիկեանի; Դրուագ մը Պրմ. Կարապետ Գլուխեանի կեանքէն; Խաչիկ Համբարձում Աթէշեան; Յօդուածներ. Հայ ազգութեան գոյատեւման երաշխիքը եւ հայրենիք ու հաշիկ Համբարձում Աթէշեան; Յատմական. Ալմարկ մը Կիլիկիոյ Հայոց Պատմութեան; Յուշեր սփիւռք բարեկամութեան կամուրջը; Պատմական. Ալմարկ մը Կիլիկիոյ Հայոց Պատմութեան; Յուշեր Կիլիկիայէն; Հայոց Կիլիկիա մուտքը եւ Հաճընի համառօտ պատմութիւնը; Հաճըն հայաշէն քաղաքը; Հաճըն շրջակայ հայ գիւղերու պատմութիւնը; Զէյթուն-Հաճըն; Հաճըն 1914-1915; Հաճըն 1915-ի մեծ Հաճըն շրջակայ հայ գիւղերու պատմութիւնը; Զէյթուն-Հաճըն; Հաճըն 1915-1916; Հաճըն 1918 զինադադար; Ռումլուի անմահ գաւալ-եղեռնը; Մեծ եղեռնը 1915; Մեծ եղեռնը 1915-1916; Հաճըն 1918 զինադադար; Ռումլուի անմահ գաւալ-եղեռնը; Յիշատակին; Յարգանքի տուրք մը:

952. ԱՆԴՐԵԱՍԵԱՆ Ա. Պատմութիւն ռամկավար ազատական կուսակցութեան Ամենրիկայի արեւմտեան շրջանակի: Նուիրուած ռամկավար եւ վերակազմեալ Հնչակեան (Ազատական) կուսակցութեանց միութեան 60-րդ տարեդարձին. Պոլիս, 1921, հոկտեմբերի 1 Գալիֆորնիա, 1981, հոկտեմբերի 1.- Լոս Անճելըս, Գալիֆ., 1981 (Տպ. «Նոր օր»-ի.- 199 էջ:

953. ԳԱԼՇՈՅԱՆ Մ. Մարութա սարի ամպերը: Պատմվածքներ.- Ե.: Սովետ. գրող, 1981.- 308 էջ:

Բովանդ. Ես հին ու նոր օրեր...; Կանչը; Քեռի Թորոսը; Ներսէն; Դավոն; Ծովասարի Օհանը; Փողփուչ Սելոն; Թաթոն; Զեռնքաշ Հերոն; Աղորիք; Գինար Ծաղիկ; Պատրանք; Խութեցի Ափրեն; Շուկան; Միայնակ Ծառը; Դաշտապահը; Մեղապարտը; Մուշ քաղաքի վերին թաղի տղան; Մամփրե արքան; Կապույտ աշխարհ /Ստեփան Թոփչյան:

954. ԵԱՓՈՒՃԵԱՆ Ա. Ո՞ր է ելքը... խմբագրականներու շարք «Լոս Անճելըս թայմզ» թերթին յօդուածին առիթով /Հրատ. Հայ Ազգ. հիմնադրամի.- Գահիրէ, 1981.- 180 էջ:

Բովանդ. Հայութիւնը եւ իր ցաւերը (որպէս յառաջաբան); Ո՞վ է հայը; Մայրենին բանալին է հայրենիքին; Հայ ժողովուրդին առաքինութիւններն ու թերութիւնները; «Դժուար բան է հայ ըլլալը»; Մեծ եղեռնը; «Ամբողծալի օտարականները»; Վրէժխնդրութիւն; Ամօթի զգացումը; Բաղտատութիւնը հրեաներուն հետ; Հայրենաթողները; Միասնականութիւն; «Առանց հայրենիքի տառապանք է, աստուած վկայ»; Հայ եւ թուրք յարաբերութիւնները; Ահաբեկչութիւն; Լալկանութեամբ դատ չի լուծուիր; Ազգային ավանդութիւնները որպէս ազգապահպանման միջոց; Վերադարձ դէպի հայութիւն; Հայապահպանում-Վասն ինչի՞: թիւները որպէս ազգապահպանման միջոց; Վերադարձ դէպի հայութիւն; Հայապահպանում-Վասն ինչի՞: 1981.-

955. ԹՈՐԳՈՄՅԱՆ Ծ. Ալեծութ սրտեր: Պատմվածքներ.- Ե.: Սովետ. գրող., 1981.- 376 էջ:

Բովանդ. Հերոսամարտ; Լեռնաշխարհի արծիվը; Գաղթը; Քաջարի զորականը; Լաչակս գլխիդ; Հարազատ լարեր; Մայր առուն:

956. ԼՈՒՍԱՐՁԱԿ հանրային մեր ներկայ կեանքին վրայ: Գրքոյկ Ա.: Հայկական դատին լուծումը /Խմբ. Ս. Հովիւեան.- Պէյրուս, 1981.- 124 էջ:

Բովանդ. Յառաջաբան; Բաց նամակ տարագիր իմ հայ եղբայրներուս եւ քույրերուս, որ ի սփիւռս աշխարհի /Ս. Զովիւեան; Հայկական դատի մասին /Արեգ Տիրազան; Տարօրինակ... բայց իրաւ, մեծ անակնկալը; Սրտագին կոչը /Ս. Զովիւեան; Նախաքայլը՝ Հայկական դատին բարուք լուծման; Թուրքին հասկցնել՝ իր լեզուով /Յ.Ա. Մինասեան; Դիւանագիտութեան ճամբով; Թուրքերէն մի խօսիր: Յիշէ, Մէկ միլիոնը /Ս.Զ.; Շնորհք Պատրիարքին կոչը՝ արտասահմանի հայութեան; Արդարութեան տուրքը՝ Հայկական դատին:

957. ԿՈՎՆԵԱՆ Բ. Ինքնակենսագրական վէպ հայ մը աշխարհի վրայ գմայլելի աշխարհ մը կը փլի: Պատմութեան, դէմքեր իրանահայութեան հետ; Ամբողջական երկեր: Գ. հատոր.- Լոս Անճելըս, 1981.- 473 էջ

Բովանդ. Համո Օհանջանեան; Ռուբէն:

958. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ: Հտ. VI. Հայաստանը 1870-1917 թվականներին: /Հտ. Խմբ. Ծ.Պ. Աղայան (Պատ. Խմբ.), Խ.Հ. Բարսեղյան և ուրիշներ.- Ե.: Հայկակ. ՍՍՀ Գիտութ. Ակադեմ. հրատարակչություն, 1981.- 1050 էջ:

Բովանդ. Առաջաբան; Գլուխ երրորդ. 1877-1878 թթ. Ռուս-թուրքական պատերազմը և հայկական հարցը. Արևելյան ճգնաժամը: 1877, 1878թթ. Ռուս-թուրքական պատերազմը և հայերը; Հայկական հարցը Սան-Ստեֆանոյի կոնֆերանսում և Բեռլինի կոնգրեսում; Հայկական Հարցը և միջազգային դիվանագիտությունը; Գլուխ չորրորդ. Ազգային ազատագրական շարժումները 1870-1880-ական թվականներին; Գլուխ յոթերորդ. Ազգային -Ազատագրական շարժումները XX դարի 90-ական թվականներին. Թուրքական կառավարության հայահալած քաղաքականությունը և ժողովրդական ելույթները 90-ական թվականների սկզբներին; Սասունի 1894թ. հերոսամարտը; Ջեթունի 1895թ. ապստամբությունը; Վանի 1896թ. ինքնապաշտպանությունը; Հայկական ջարդերը և մեծ տեղությունների քաղաքականությունը; Գլուխ տասնչորսերորդ. Արևմտյան Հայաստանը 1908-1914 թվականներին. 1908թ. Երիտթուրքական հեղաշրջումը և արևմտահայության վիճակը; Ազգային-ազատագրական և սոցիալական շարժումներն Արևմտյան Հայաստանում երիտթուրքերի կառավարման տարիներին; Գլուխ տասնհինգերորդ. Հայաստանն առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին. Հայերի մասնակցությունը պատերազմին և կամավորական շարժումը; Արևմտահայերի զանգվածային ջարդն ու տեղահանությունը; Միջազգային դիվանագիտությունը և հայկական հարցը պատերազմի տարիներին; Բաժին Գ. Հայկական գաղթավայրերը; Գլուխ տասնյոթերորդ. Լուսաստանի հայկական գաղթավայրերը; Հայկական գաղթավայրերը 1870-1917թթ.; Գլուխ տասնութերորդ. Եվրոպայի և ամերիկայի հայկական գաղթավայրերը; Գլուխ տասնիններորդ. Ասիայի և Աֆրիկայի հայկական գաղթավայրերը:

959. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ Մ. Փակուած վարագոյրի առջեւ: Դէմքեր.- Նյու Յորք, Ոսկեդար.- 1981.- 331 էջ. դիմանկ.:

Բովանդ. Յառաջաբանի փոխարէն՝ Արամ; Անդրանիկ եւ ապտակները; Ռուբէն; Կոմս-Վահան Փափագեան; Համո եւ Ռուբինա Օհանջանեաններ; Նիկոլ Աղբալեան; Լեւոն Շանթ; Աւետիք Իսահակեան; Վահան Նաւասարդեան; Սիմոն Վրացեան; Շաւարշ Միսաքեան; Լիպարիտ Նազարեան; Գարեգին Նժդեհ; Եղիշէ Պաշկալունի; Ռեն-Ռուբէն Վարդանեան; Վազգեն Շուշանեան; Պետրոս Աղամեան; Սիրանոյշ; Ազնիւ Հրաչեայ; Յովհաննէս Ջարիֆեան; Յովհաննէս Աբէլեան; Արշալիր-Աշո-Շահխաթունի; Վարդան Աճեմեան; Ռուբիկ Թերլեմեզեան; Մ. Մարութեանի ցարդ տպագրած գործերը; Չտպագրած գործերը; Կարմիր սուլթանը. Դրամա չորս արար; Երկիրն է կանչում; Դրամա չորս արար; Նրանք երգելով մեռան. Դրամատիկական էտիլո մէկ արար; Տեսութիւններ թատրոնի և արևեստի մասին, ինչպէս նաև. Մազբութ Մէթրիո կեղծ անւան տակ գրւած երգիծական կտորներ; Ծանօթութիւն. Յօդածներ է գրել հետեւեալ կեղծանունների տակ. Մազ-Բութ Մէթրիո; Մար; Վան; Բոռ; Մ. Բերդեան; Մ. Տոսպեան; Տարանտուլ, Արթուր և այլն; Թատերեր՝ թատերագրեց՝ Մ. Մարութեան; Դաւիթ Բէկ. Բաֆֆիի համանուն վէպից, թատերագրեց Մ. Մարութեան:

960. ՄՍՐԼԵԱՆ Զ. Սկրտիչ Մսըրլեանի ազգային քաղաքական գործունեութիւնը.- Պէյրութ, 1981 (Տպ. Արագ).- 437 էջ:

Բովանդ. Կենսագրական գիծեր; Սկրտիչ Մսըրլեանի կենսաքին սկզբնական շրջանը; Գաղափարական կեդր. վարչութեան ներս; Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան 1941-ի Ապարդիւն եւ 1943-ի յաջողակ կա- համագումարը եւ հայերը; Զօր. Սփիւրգի Շահեկան Տեղեկագիրը լիբանանահայոց մասին; «Սասունցի Դաւիթ» հրասայլային զօրասիւնի հանգանակութիւնը; Հայկական դատին ի նպաստ; «Անի» գրական ամսագիրին հիմնումը; Թէքեան Մշակ. Միութեան հիմնադրութիւնը; Սկրտիչ Մսըրլեանի կատարած

նուիրատուութիւնները; Պաղեստինի աղետն (1948) մինչեւ իր մահը (1979); Յաւելուած; Ցանկ Անճնանուն- ներու; Տեղանուններու եւ յատուկ անուններու:

961. ՄՍԸՐԼԵԱՆ Զ. Նացի Գերմանիոյ եւ փան-թուրականականներու ծրագիրները Կովկասի մէջ (1941թ.).-Պէյրութ, 1981 (Տպ. Ալթափրէս).- 120 էջ (Առանձնատիպ «Հայ- կազեան հայագիտական հանդէս»ի թ. հատորէն /Խմբ. Երուանդ Զ. Քասունի):

962. ՇԱՅՐԻԿԵԱՆ 3. (ԱՏՈՍ). Մեր հաւատամքը.- Պէյրութ, 1981 (Տպ. Համագայինի Կահիէ Սէթեան).- 93 էջ, նկ.:

Բովանդ. Յարութիւն Շահրիկեան /Ս. Վրացեան; Երկու խօսք; Յառաջաբանի փոխարէն; Փոթորիկէն յետոյ նոր լուսաբանութիւններ; Ազգութիւն կամ Ազգային հաւաքական անհատականութիւնները (միու- թիւն թէ լուծում). խտրականութիւններու պատմական հիմքը; «Օսմանցի» ծագումն ու բովանդակութիւնը; Վիժումը; Նոր շրջան; Իթթիհատը-Սայթթումներ; Ազգային գաղափարը; Մենատիրութեան, շովինիզմի, միլիտարիզմի քաղաքականութիւնը եւ զտուող Ազգայնական ձգտումները; Որո՞նք եղած են Ազգային գաղափարի ներկայացուցիչները; Ազգային գաղափարի զտումը; Մեր իտէալը; Վերջաբան:

1982

963. ԱԶԻԶԵԱՆ Մ. Յուշապատում.- Լոս Անճելըս.- 1982.- 132 էջ, նկ.:

Բովանդ. Յուշագրական պատմութիւնը /Շնորհունի; Նոր անակնկալներու դէմ յանդիման; Արիւնդտ դէպքեր; Երեք զինուորներ փախուստ տալով կը հասնին գիւղ; Գաղթ Արմաշի օճախէն; Դէպի Պարսկաստան; Երկու ամիս Աղբալի մէջ; Երկու տարի Սալմաստի մէջ; Տասնեմէկերորդ ամիս Վանի մէջ; Ճամբու շեղում Դէպի Պարսկաստան; Երկու ամիս Սալմաստի մէջ; Երկու ամիս Ուրմիոյ մէջ; Ուրմիէն դէպի Համատան; Երկու տարի Պաղուպայի մէջ; Մէկ տարի Նահիւ Էլ-Էօմարի մէջ; Տասնըջորս տարի Մուսուլի մէջ; Երեսուն երեք տարի Պաղտատի մէջ; Պաղտատի մէջ մասնակցութիւնս «Կ. Խաչ»-ի միութեան; Կազմակերպական; Քիչ մը պատմութիւն եւ վերջին խօսք:

964. ԱՂԱՅԱՆ Ծ. Հոկտեմբերը և հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը /Խմբ. Մ.Ն. Մանուկյան.-Ե.: Երեւանի համալս. հրատ. Վերնախորագ. Երևանի պետ. համալս. հրատ. - 1982.- 416 էջ:

Բովանդ. Սուրբ; Գլուխ առաջին. Հոկտեմբերյան հեղափոխության լույսի ներքո: Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը փետրվարյան բուրժուադեմոկրատական հեղափոխությունից հետո; Մեծ հոկտեմբերը և հայ ժողովուրդը; Գլուխ երկրորդ. Հայ ժողովրդի պաշտպանական մարտերը թուրքական ագրեսիայի դեմ (1918թ.): Քաղաքական ուժերը և ռազմական իրավիճակը; Երզրումի դիմադրական մարտերը; Գլուխ երրորդ. Հերոսական մարտեր արևելյան Հայաստանի պաշտպանության համար; Ռազմական ուժերի դասավորությունը և Անդրանիկի զորամասի մարտերը Լոռիի պաշտպանելու համար; Սարտարապատի համաժողովրդական հերոսամարտերը; Բաշ-Ապարանի մարտերը; Դարաքիլիսայի դիմադրական մարտերը; Բաթումի «հաշտությունը» և Հայաստանը; Գլուխ չորրորդ. Հայկական «հարվա- ծող» զորամասի հերոսամարտերը; Անդրանիկը մերժեց Բաթումի դաշնագիրը; Վանի գաղթականության փրկության մարտերում; Բաքվի կոմունան և ազատագրական պայքարը; Սովետական կարգերի հայտարարումը Նախիջևանում; Պաշտպանական մարտեր Ձանգեզուրում; Դրվագները հայ մարտիկների հերոսապատման; Գլուխ հինգերորդ. Թուրք ջադարանների հայաջինջ քաղաքականությունը և իմպե- ռիալիզմը; Ազատագրական պայքարը Կիլիկիայում; Գլուխ վեցերորդ. Սովետական կարգերի տանի համար; 1920թ. Թուրքական նոր սպանող Հայաստանում; Գլուխ վեցերորդ. Սովետական կարգերի հաղթանակը Հայաստանում; Վերջաբան; Հոկտեմբերի և ծանոթագրությունների ցանկ; Անճնանունների ցանկ:

965. ԲԱՅՐԱՄՅԱՆ Լ. Արևմտյան Հայաստանը անգլիական իմպերիալիզմի պլաննե- ռում XIX դարի վերջին քառորդում.- Ե.: Հայաստան, 1982.- 290 էջ:

Բովանդ. Գլուխ I. Արևմտյան Հայաստանի տնտեսական ու քաղաքական դրությունը 1870-1890 թվա- կաններին; Գլուխ II. Անգլիական իմպերիալիզմի տնտեսական և ռազմաստրատեգիական շահերը Թուր- քիայում և Արևմտյան Հայաստանում XIX դարի վերջին. Անգլիական իմպերիալիզմի ռազմաստրա- տեգիական և տնտեսական շահերը Արևմտյան Հայաստանում; Գլուխ III. Անգլիական և հայկական հարցը

1870-ական թվականներին; Գլուխ IV. Անգլիական և Հայկական հարցը Բեռլինի կոնգրեսից հետո; Գլուխ V. Իմպերիալիստական Անգլիան և Հայկական հարցը 1890-ական թվականներին:

966. **ԳԱԼՈՅԱՆ Գ.** Պատմության քառուղիներում: Ազատագրված ժողովրդի վերածնունդը.- Ե.: Հայաստան, 1982.- 462 էջ, ամփոփ, ռուս և անգլ. իջ լեզ.: *Բովանդակություն: Ուսուց. և մեթոդ. օգնություն:*

Քովանդ. Ներածություն; Գլուխ I. Գոյատևման համար մղված դարավոր պայքարում; Հայ ժողովրդի կազմավորումը (ամփոփ ակնարկ վերջին տասնամյակներում արժարժված տեսակետների); Հերոսական մաքառումների արահետներով; Թուրք-պարսկական դարավոր տիրապետությունը թոթափելու համար մղված պայքարը; Արևելյան Հայաստանը Ռուսաստանի կազմի մեջ մտնելու առաջադիմական հետևանքները; Գլուխ II. Հայաստանը իմպերիալիզմի և պրոլետարական հեղափոխությունների դարաշրջանում. Հայ ժողովրդի մեծ ողբերգությունը; Գլուխ III. Հոկտեմբերյան սոցիալիստական մեծ հեղափոխության հաղթանակը: Հայ ժողովուրդը վերածնունդ արշալույսին. Հոկտեմբերյան հեղափոխության հաղթանակը և հայ ժողովրդի ազգային ինքնորոշման հարցը; Հայաստանի բուրժուական հանրապետության ստեղծման ներքին և արտաքին պայմանները; Հայաստանը ԱՄՆ-ի և Անտանտի իմպերիալիստական պլաններում; Գլուխ IV. Միջազգային իմպերիալիզմի գաղութային քաղաքականության և դաշնակցության տիրապետության տապալումը: Հայ ժողովրդի ազգային ու սոցիալական ազատագրումը. Պասակարգային ներքին կռիվը Հայաստանում; Իմպերիալիզմի նոր դավերը: Քենալական Թուրքիայի ագրեսիան; Սովետական իշխանության հաստատումը Հայաստանում: Անտանտի իմպերիալիստների և քենալական Թուրքիայի պլանների ձախողումը; Սովետական Ռուսաստանի դերը Անդրկովկասի սովետական հանրապետությունների միջազգային դիրքերի ամրապնդման գործում; Գլուխ V. Սովետական ժողովուրդների եղբայրական մեծ ընտանիքում. Անդրֆեդերացիայի և ՍՍՀՄ-ի ստեղծումը: Ազգային հարցի լուծումը Անդրկովկասում:

967. **ԶԱՐԵԱՆ Կ.** Տատրագոմի հարսը: [Պոեմ] Պէյրուք, Զրատ. Ոսկեդար, 1982 (Տպ. Ատլաս).- 80 էջ:

Քուլանդ. Յովանը գնում է զինուոր; Ֆեդայիները; Սանան; Մահը:

968. «ԶԱՐԹՕՆՔ» բացառիկ. Նուիրուած՝ Ռանկավար ազատական կուսակցութեան ամբողջական միութեան 60-ամեակին.- Պէյրութ, 1982.- Մայիս.- 138 էջ:
Բովանդ.՝ Ռակ-ը իսապա իստութեան ու իստեմեմի 60-ամեակին:

Բովանդ. Ռակ-ը իսպաս հայրերան ու հայրենիքին; Դաւանանք եւ ուղեգիր; Ռամկավար ազատական կուսակցութեան; Գործնական ու Ռամկավար-ազատական մտածողութեան անշեղ ուղին. Ռ.Ա. կուսակցութեան ամբողջական միութեան 60-ամեակին առթիւ /Բարունակ Թովմասեան; ՌԱԿ-ի նուիրական դաւանանքը՝ հայրենասիրութիւնը (հատուածներ) «Պատմութիւն Ռ.Ա.Կ.-ի Ամերիկայի Արեւմտ. շրջանակի նորատունկ գործէն» /Անդրանիկ Անդրեասեան; Բիւրեղացած ողջամտութիւնը հայ սփիւռքին /Վահէ-Վահեան; Առաջին վաթսունամեակ /Յակոբ Գոլունճեան; Կապոյտ դրօշին ներքեւ /Նազարէթ Թօփալեան; Ազգային անհրաժեշտութիւն է ՌԱԿ-ի ներկայութիւնը սփիւռքահայ կեանքի մէջ /Պարոյր Աշուղեան; Յաղթական վաթսունմեկ /Երուանդ Պապայեան; Ռամկավար ազատական կուսակցութեան վաթսունամեակին առիթով /Յովհաննէս Թապագեան; Մեր նորագոյն պատմութեան շունչը՝ ՌԱԿ-ը /Փանոս Թիթիգեան; Կսեմ գաղափարի ու ոգիի մեծ ճանապարհորդը /Արամ Սեփեթճեան; Յառաջադրութիւններ ՌԱԿ-ի վաթսունամեակին առթիւ /Սարգիս Սինասեան; 60-ամեակով երիտասարդացած Ռ.Ա. կուսակցութիւնը /Օհան Պոտրունեան; Ողջոյն ՌԱԿ-ի 60-ամեակին; ՌԱԿ-ը եւ իր երիտասարդութիւնը /Յովիկ Եօրտեքեան; Ազգային մտահոգութիւններ. Մեր գոյամարտը /Յայկ Նազաշեան; Ռամկավար Ազատական մամուլը. ՌԱԿ-ի մամուլը երէկ եւ այսօր՝ հայ կեանքի մէջ; Ռամկավար Ազատական մամուլը այսօր /Ժիրայր Դանիէլեան; Էջեր՝ Ռակ-ի պատմութենէն. Ռակ-ը բաղկացնող կուսակցութիւններ; Հայ ժողովրդական կուսակցութիւն /Զաւէն Գ. Գրիգորեան; Սահմանադրականի իմաստը /Գրիգոր Գրիգորեան; Ռամկավար եւ Ազատական կուսակցութիւններու միութիւնը /Վաչէ Ղազարեան; ՌԱԿ-ի յեղափոխական ժառանգութենէն; Վանի փոքրիկ զինագործարանը; Ռամկավար օդային տորմիլը (վաճերագիր); Ռակ-ի դէմքերէն. Յուշեր Վահան Թեքեանէն /Կարապետ Ն. Փափագեան; Փանոս Թերլեմեզեան. Մարդը, յեղափոխականը, նկարիչը, հայրենասերը /Անդրանիկ Տաքեսեան; Իմ ճանաչած առաջին ռամկավար գործիչը՝ պրն. Համազասպ /Յովհաննէս Զառիկեան; Կսեմ ձգտումներու ախոյեանը՝ Միքայէլ Նաթանեան /Պէտրիս Դաւիթեան; «Գալտարի Վանի մէջ» (Գեթտամ Ահարոնեանի յիշատակին) /Յակոբ Պօղոսեան; Յուշի Ծուէն մը /Թորոս Թորանեան:

969. ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ Ջ. Երիտթուրքերը պատմության Դատաստանի առաջ (19-րդ դարի 90-ական թթ.-1914թ.): Գիրք առաջին.- Ե.: Հայաստան, 1982.- 360 էջ.- Ամփոփ, ռուս և անգլ. լեզ.:

Բովանդ. Նախաբան; Գլուխ առաջին. Թուրքական դժնի իրականությունը XIX դարի 90-ական թվականներին; Գլուխ երկրորդ. Եվրոպական դիվանագիտությունը և հայկական հարցը XIX դ. 90-ական թվականներին; Գլուխ երրորդ. Երիտթուրքական շարժման խանձարուրը (XIX դարի ավարտ- XX դարի

սկիզբը); Գլուխ չորրորդ. Երիտթուրքերը պետական իշխանության գլուխ (1908-1914թթ.); Գլուխ հինգերորդ. Արևմտահայությունը երիտթուրքերի կրկնի տակ (1908-1914թթ.); Գլուխ վեցերորդ. Երիտթուրքական ռեժիմը և հայ ազգային կուսակցությունների գործելակերպը:

970. ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ Մ. Հայ ժողովրդի նոր պատմության էջերից.- Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիա պատմության ինստիտուտ.- Ե.: Հայկակ. ՍՍՀ ԳԱ հրատ. 1982.- 405 էջ:

Բովանդակ. 1912 թվականի հայրենական պատերզմը և հայ ժողովուրդը; Արևելյան Հայաստանի միացումը Ռուսաստանին; Զեյթունի 1862 թվականի ապստամբությունը; Մղծավանջից դեպի վերածնություն (Մեծ եղեռնի 60-ամյակի առթիւ); ժողովրդական հերոսը (Զորավար Անդրանիկի ծննդյան 100-ամյակի առթիւ); Պրոֆեսոր Լեոյի պատմագիտական ժառանգությունը; Հրապարակումներ. Դավիթ-Բեկի ապստամբության արձագանքները Վասպուրականում և հարևան գավառներում; Նյութեր հայկական կոտորածների մասին; Ծանոթագրություններ; Անվանացանկ:

971. ՆԻԻԹԵՐ Դ. Զ. Դաշնակցության պատմության համար:

Հտ. Դ. /Յրատ. պատ. և խմբագր. Յրաչ Տաւնապետեան.- Յրատ. Դ.3. Դաշնակցութեան Բերութ. 1 հոլման. 1982 (Տա. Զամագգայիւնի Վահէ Սէրեան).- 384 էջ:

Քույրեր. Գ. Գ. Դաշնակցության չորրորդ ընդհանուր ժողովի թղթածրարեն, Ա. (Ներածական); Լիազորագրեր, յարակից նամակներ եւ դիւանական թուղթեր: Լիազորագիր Արամի; Վանի պատգամաւոր Սալմանի նամակը Արամին; Գեորգ Զաւուշի նամակը Անդրանիկին եւ Մուրատին; Գեորգ Զաւուշի նամակը Արեւելեան Բիւրոյին; Բ. Կազմակերպական շրջաններ եւ մարմիններ: I. Լեւնապարի շրջան; II. Դուրան Բարձրավանդակ (Տարօն-Սասուն); III. Արեւմտեան Բիւրօ; IV. Պալքանեան շրջան; V. Հիւսիսային Ամերիկա; VI. Ցուցական մարմին VII. Շամի շրջան (Վասպուրական); VIII. Վրէժի կենդրոնական կոմիտէիւն; IX. Գ. Գ. Դ. Ուսանողական միութիւններ; X. Ապառաժի շրջան; XI. Այգեստանի կենդրոնական տէութիւն; XII. Ժլատի շրջան (Հյուսիսային Կովկաս); XIII. Նալանդի կենդրոնական կոմիտէիւն (Նոր Նախիջեւանի շրջան); Ցուցակ անձնանունների; Ցուցակ տեղանուններու:

972. **ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ Ս.** Հայերը Լիբանանի մեջ: Հանրագիտարան Լիբանանահայ գաղութի:

Հտ. Ա. Բ. Տպագրութիւն: Պատկերազարդ պատմութիւն լիբանանահայ գաղութի հնագոյն դարերէն մինչև Ա. ընդհանուր պատերազմի վերջաւորութիւնը.- Պէյրութ, 1982 (Տպ. Զամաթօլլահիյի Վաիէ Սէթեան).-499 էջ, նկ.:

Բովանդ.՝ Նամակներ երեք յարանուանութեանց կոնսկան պետերէն; Հիւտախակչական
լանճնախումբին խօսքը; Պրմ. Սիսակ վարժապետեանի մասին; Արաբերէն յառաջաբան; Կոմս Ֆիլիպ տը
Թառռագիին նամակը (ֆրանս.)։ Զեղինակին խօսքը; Առաջին մաս. Ա. շրջան. Զնագոյն դարերէն մինչև 1700;
Ա. գլուխ. Զամանօտ տեսութիւն անցեալին դէպի Սուրիա և Լիբանան եկած հայ գաղթականութեանց; Բ.
գլուխ. Պէյրութ՝ նախապատմական շրջանէն մինչև մերօրերը; Երկրորդ մաս. Բ. շրջան. 1700-1895;
Ներածական; Ա. գլուխ. Դեմքեր և գերդաստաններ; Բ. գլուխ. Վայրեր; Երրորդ մաս. Գ. շրջան. 1895-1918;
Ներածական; Ա. գլուխ. Անձեր եւ ընտանիքներ (Ըստ այբուբենական ցանկի); Բ. գլուխ. Ազգային կեանք,
կազմակերպութիւններ եւ.; Յաւելուած. Ա. Ցանկ հայ կաթողիկէ համայնքի ընտանիքներ 1839-1900; Բ.
Ցանկ Պէյրութի հայ Առաքելական համայնքի ընտանիք 1863-1907; Զ. Ցանկ Անտիպ ցանկ Զմմառի վանքի
ծնունդահիրներուն; Է. Նամակներ եւ այլն; Տեղեկագիր «Հայերը Լիբանանի մէջ». գիրքի հատ. յանձ.: Ցանկ

Տարեգրք - Փարիզ, 1982.- 661 էջ, նկ.:

973. ՎԵՁԻՐԵԱՆ 3. Կեանքիս մատնանը...
Քուլանդ,՝ Յառաջբան /Բիւզանդ վաղինակ (Հրաչեայ Տէր-Բարսեղեան); Առաջին մաս. Դիմադրական
 Հարձուներ; Ազգային ճակատ; Երկրորդ մաս. Այց հայրենիքին եւ ուխտագնացութիւն նոր Կեսարիոյ 10-
 ամեակին առթիւ; Լաս-ի մահուան 30-րդ տարեդարձը; Երրորդ մաս. Դիմադրական ճակատի յաղթական
 ճանապարհով. Սարտարապատ /Զարուհի Արզունեան; Մանուշեանի եւ իր ընկերներուն /Տ. Ոսկերիչեան;
 Դիմադրական հերոսների յուշարձան; /4. Շաշկով; Յանուն հպարտութեան /3. Ճ. Սիրունի; Նոր
 հետեւ: Էս էն մօռնար: [Զափածո] /Եղուարդ Աղամեան:

974. ԳԱՆՇՈՅԱՆ Մ. Ձորի Սիրուն [Վեպ, պատմագրութ.] /Կազմեց. Ա.Ա. Ղափլանյան.- Ե.: Սովետ գրող, 1983.- 501 էջ:

975. ԳԱՆՎՐՈՒՆԻ Հ. Հայ յեղափոխությունը Օսմանեան բռնատիրութեան դէմ (1890-1910): Բ. Տպագրութիւն.- Պէյրութ, 1983.- 415 էջ:

Բովանդ. Մաս Ա. Երկու խոսք: Մուտք: Գլ. Ա. Միջազգային կացութիւնը եւ 6 մեծերու դիրքորոշումները 1890-ական թուականներուն: Գլ. Բ. Հայ յեղափոխութեան ազատագրական պայքարը: Գլ. Գ. Հայ ազատագրական պայքարի ընթացքը: Օսմանեան բռնատիրութեան օրով: Գլ. Դ. Հայ քաղաքական հոսանքները: Գլ. Ե. Հայ յեղափոխական շարժումները: Գլ. Զ. Հայ եւ օտար վկայութիւններ Օսմանեան բռնակալութեան եւ հայ ազատագրական պայքարի մասին: Գլ. Է. Կուսակցական ներքին տարակարծութիւններ: Գլ. Ը. Օսմանեան բռնատիրութեան դէմ հայ ազատագրական պայքարի գնահատման հարցի շուրջ: Մաս Բ. Հայ յեղափոխությունը իթքիհատի բռնատիրութեան շրջանին: Մուտք. միջազգային քաղաքական կացութիւնը (1907-1914), Գլ. Ա. Իթքիհատի քաղաքական դիմագիծը: Գլ. Բ. Իթքիհատի դիմագիծը սահմանադրութեան շրջանին: Գլ. Գ. Իթքիհատը եւ բանթուրքիզմը: 1909ի Կիլիկիոյ հայոց աղէտին շուրջ: Գլ. Դ. Իթքիհատը եւ հայ քաղաքական միտքը: Գլ. Ե. Իթքիհատի դէմ պայքարը Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ: Գլ. Զ. Թուրք պատմաբաններուն խոսքը իթքիհատի մասին: Գլ. Է. Ա.Դ. հնչ. կուս.-ը եւ իթքիհատը:

976. ԵԱՓՈՒՃԵԱՆ Ա. Նանսէն եւ հայ գաղթականութեան հայրենադարձութեան հարցը: Ըստ անտիպ փաստաթուղթերու.- Կահիրէ: Հրատ. Հայ ազգ. հիմնադրամի, 1983.- 279 էջ:

Բովանդ. Նանսէնեան փաստաթղթերուն յայտնաբերման պատմութիւնը: Նանսէնի ճիգերը հայ գաղթականները Ս. Հայաստան փոխադրելու համար: Ազգերու ընկերակցութեան անդամ երկիրներուն մասնակցութիւնը Նանսէնեան ծրագրին: Անգլիոյ թշնամական կեցութեանը հայ ժողովուրդին հանդէպ: Գալուստ Գիւլպենկեանի կեցութեանը: Արեւմտահայ գաղթականութիւնը Սովետական Ռուսաստան փոխադրելու առաջարկ մը:

977. ԵՂԵՆԱՊԱՏՈՒՄ: Հոգիւնների ժողովածու /Հավաքեց և կազմեց՝ Գ. Խանենց.- Թեհրան: Ի.Ա.Ս.Ս. հրատ., 1983.- 189 էջ, նկ.:

Բովանդ. Մեծ եղեռնը. մեր պահանջները և պայքարի միջոցները: Հայ դատի լուծման համար համախմբվեց մայր Հայրենիքի շուրջ: Ռեպլիեմ /Կ. Դավթյան: Արեւմտահայերի եւ վիճակը Օսմանյան կայսրության և երիտթուրքերի իշխանության տարիներին: Ավելորդը-պատմվածք /Դ. Դեմիրճյան: Հայ ժողովրդի ինքնապաշտպանության պայքարը /Գ. Ստեփանյան: Հայկական էսքիզներ: Հատված 3-րդ գրքից /Կ. Պետրոսյան: Ծիծեռնակաբերդ-բանաստեղծութ. /Հ. Հրանտ: Պատմության հիշողություններ /Դ. Ջեյթունցյան: 1915-բանաստեղծութ. /Գ.Խանենց: Ապրիլ-բանաստեղծութ. /Դ. Քաջբերունի: Հիշողության առեվանգիչները /Գ.Ա. Հարությունով. Գ.Բ. Եպիսկոպոսով: Պատմության փաստեր /Զ. Կիրակոսյան: Երգիչը-պատմվածք /Ստ. Ջորյան: Տեր-Ջոր-բանաստեղծութ. /Գ.Էմին: Մեծ եղեռնի զոհ գրողները /Մ. Հյուսյան: Եվ ավելացրեց Ջոհրայի անունը-հատված մի դաշույն պարտեզի մեջ վեպից /Կ.Քաջա: Խեղդամահ-բանաստեղծութ. /Սիւսանթո: Մոր սպասպիմը-բանաստեղծութ. /Դ. Վարուժան: Կոմիտաս: Դողանք աքսորի-հատված Անլիւնի զանգակատուն-ից /Սևակ: Դեպի կառավարան-բանաստեղծութ. /Գ. Սարյան: Կոմիտասի աքսորի ճամբին-բանաստեղծութ. /Գ.Էմին: Կես դար հետո-հանդիպումներ Արմենիա-ուս. շարքից /Ստ. Կուրտիկյան:

978. ԼՈՉԱՆԻ խաղաղության խորհրդաժողովը.- Բէյրութ, 1983 (Տպ. «Ձարթոնք»)- 211 էջ:

Բովանդ. Օրագրութիւն Լեւոն Բաշալեանի: Միացեալ հայկ. պատուիրակութեանց գործունեութեան մասին: Տեսակցութիւն Չիչերինի հետ: Լ. Բաշալեանի եւ Գ. Նորատունկեանի նամակները: Հրաչեայ Տեր Ներսեսեանի յուշերը:

979. ԿԱՐԱՅԱՆ Ռ. Փրկություն [Վեպ].- Ե.: Սովետ. գրող, 1983.- 504 էջ:

980. ԿԻՐԱԿՈՍՅԱՆ Զ. Երիտթուրքերը պատմության դատաստանի առաջ (1915-ից մինչև մեր օրերը): Գիրք 2.- Ե.: Հայաստան, 1983.- 464 էջ:

Բովանդ. Երիտթուրքերն արեւմտահայութեան գենոցիդի կազմակերպիչներ: 1918թ. պանթուրքիզմը գործողության մեջ: Հայոց գենոցիդը շարունակվում է: Երիտթուրք ոճրագործները զինվորական դատա-

րանի առաջ: Օսմանյան կայսրությունը խորտակվեց: Հայաստանությունը շարունակվեց: Ընդդէմ պատմության թուրքական կեղծարարության: Թուրքիզմն այսօր:

981. ՀՐԱՏ-ՍԱՄՈՒԵԼ. Օրուան խօսքեր.- Փարիզ, 1983.- 296 էջ.- (Մատենաշար «Յառաջ» թ. 16):

Բովանդ. Հրատ-Սամուէլ (1891-1977) /Ժ. Միրիճեան: Տոքթ. Լէփսիուս: Քառասնամեակ մը: Ռուսիա եւ Հայկական հարցը: Նանսէն եւ հայերը: Հայաստանի սահմանները: Հերոս Ջէյթուն: Թրքահայ դատը: Հայ դատը: Մոսկուա եւ Անգարա: Նարնջագույն տետրակը: Համիտեան ջարդերը եւ Եւրոպա: Հայկ. հարցը: Ֆրանսական խորհրդարանին առջեւ: Կապոյտ եւ դեղին տետրակները: Իզմիրի աղէտը: Ռուսիա եւ Հայկ. դատը: Հայկական լեզիոնը: Լեւին եւ հայկ. հարցը: Յիսնամեակ Կարսի դաշնագրին: Էտիրմէի կախաղանները: Ջարդարարներու դատավարութիւնը: Վաթսունամեակ Մուսա Լեւոն յաղթապանժողովանարտին: Կուկունեան արշաւանքը: Ապրիլ 24: Հայերը Ֆրանսիայի մեջ սկիզբէն ի վեր:

982. ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ Հ. Էջեր հայ ժողովրդի հերոսական անցյալից /Գրախոս և խմբագիր՝ Զ. Կիրակոսյան.- Ե.: Հայաստան հրատ., 1983.- 264 էջ:

Բովանդ. Ներածություն: Ինքնապաշտպանական մարտերի նախօրյակին: Գոյամարտերը Վանի նահանգում: Շատախը և իր հերոսամարտը: Գոյամարտերը Վանի նահանգի մյուս գավառներում: Վանը պատրաստվում է գոյամարտի: Մարտական նահանգ: Շապին-Գարահիսարի հերոսամարտը: Գոյամարտերը Դուրանի գյուղերում:

ա) Հակոբ Կոտոյանի անմահ սխրանքը:

բ) Գոյամարտերը Քանի և Հավատորիկի լեռնալանջերին.

գ) Սասնա գոյամարտը: Մուսա Լեւոն հերոսամարտը: Եղեւիայի հերոսամարտը: Յոզղաթի հայութեան ողբերգությունն ու գոյամարտերը: Ջէյթունի ողբերգությունը: Դիմադրական շարժումները այլ շրջաններում: Վերջաբան: Օգտագործված գրականության ցանկ:

983. ՊԱԼԱՊԵԱՆ Ս. Կյանքիս տաք ու պաղ օրերը (Այնթապ-Քեսապ-Հալեպ) /Հեղ. Պալապան Խոճա: Խմբ. բժ. թ. Թորանյան.- Հալեպ, 1983 (Տպ. Շարք).- 215 էջ, 1թ. դիմանկ., 1 ծալ. թ. տոհմածառի նկ.:

Բովանդ. Ա. Համաշխարհային պատերազմը: Կոտորածի առաջին գոյժը: Այնթապի տարագրութիւնը: Ռերֆայի հայոց ջարդարարը Այնթապի մեջ: Դեպի Տեր-Ջոր: Հայ կամավորներ: Թրքական դաւադրութիւն: Ֆրանսացիք հայ կամավորներու հանդէպ: Ֆրանքլին Պույոն վաճառեց Կիլիկիան: Փրկարար քաղաքը՝ Հալեպ:

984. ՊԱՏՐԻԿ Ա. Պատմագիրը յուշամատենան Սեբաստիոյ եւ Գաւառի հայութեան: Հ. Բ. =BADRIK ARAKEL. History of the armenians of Sebastia and neighboring villages Volume /Կազմեց Առաքել Ն. Պատրիկ.- Նիւ Պատրիկ.- Նիւ Երրզի, 1983 (Տպ. Րոզգիր).- 686 էջ:

Բովանդ. Պատմագրի Բ. Հատորի մեկենաս Պր. Յարութիւն Ակինեան: Զօն Ակինեան գերդաստանի յիշատակին: Պատմագրի Բ. հատորի մեկենաս Պր. Յարութիւն Ակինեանի համատու լեզնագրականը: Բ. հատորի հրատարակման առթիւ: Մաս Ա. Նոր յուշապատումներ Սեբաստիոյ եղեռնի վերաբերյալ: Մաս Բ. Սեբաստիոյ գիւղաշխարհը: Մաս Գ. Ազգագրական նշմարներ: Մաս Դ. Սեբաստիոյ գիւղաշխարհը: Մաս Ե. Սեբաստիոյ հայրենակցական միութիւնները: Մաս Զ. Սեբաստիոյ եւ գաւառի գրչութեան կեդրոնները: Յաւելումներ:

985. ԶԱՎԱՐԵԱՆ Ս. /Մահուան եօթնասունամեակին առթիւ:/ Հտ. Ա. /Խմբ. Հրաչ Տասնապետեան.- Լիբանան: Հրատ. Հ. Յ. դաշնակցութեան, 1983 (Համազգային Վահէ Սեթեան տպարան).- 742 էջ:

986. ՍԻՄՈՆԵԱՆ Հ. Հայ դատի զինուորներ լաւ մտիկ ըրեք.- Լոս Անճելըս, 1983.- 298 էջ, դիմանկ, գծանկ.:

Բովանդ. Հայ դատի ուղիով /Լ. Մամեան: Նամակ Գուրգեն Եանիկեան: Խորհրդածութիւններ՝ մեծ եղեռնի 51 ամեակի առթիւ: Հարցազրոյց Լեւոն Քէշիշեանի հետ: Հայ դատի զինուորներ լաւ մտիկ ըրեք: «Հայ դատի թղթածրար»: Հայ դատի «Պանքան» /Ա. Վանեան: Ինչպէս պետք է հետապնդել մեր դատը: Թուրք մը անդամ՝ ՄԱԿ-ի ցեղասպանութիւնը դատապարտող յանձնախումբին: Ռալթեզի Հայոց կրած ցեղասպանութիւնը ՄԱԿ-ի տոմարէն ներս մտնէ: Հեռագիր Հայ դատի զինուորներուն: Գուրգեն Եանիկեան-Նամակ Լոս Անճելըսէն: Գուրգեն Եանիկեանի առաջին դատավարութիւնը: Հայ-քրտական դատ: Հայ

ազգային բ. Համագումար; Նոր դրամագույնի խնդիր հայ դատին; Հայ դատը և Կիպրոս; Դիմաստուրներ: Հարցազրույց՝ ճան Բիրքճեանի հետ; Ծանօթացեք Լինտի Աւագեանին:

1984

987. ԳԱՆԳՐՈՒՆԻ ՀՐ. Հայաստան 1918 և հայ քաղաքական միտքը.- Բեյրութ, 1984 (Տպ. Կ. Տօնիկեան եւ որդիք).- 300 էջ.- Օգտագործված աղբյուրներ էջ 297-300:

Բովանդ.՝ Երկու խոսք; Սարտարապատէն յետոյ; Ազգերու ինքնորոշման իրավունք; Սուտրոսի դաշինքը եւ հայ դատը; Արեւմտահայ ապահովութեան խորհուրդը; Թուրքիոյ մասին; Ինքնապաշտպանութիւն հայոց 1918-ի; Ս.Դ.Հ. Կ. դիրքորոշումներ; Դիւանագիտութիւնը գրականութիւն չէ; Կովկասի դրութիւնը; Իրապաշտութիւն:

988. ԴԱՇՏԵՆՑ Խ. Ռանչպարների կանչը: /Վիպաս. հայ շինականների կյանքից /Ձեռագիրը տպագր. պատրաստեց Ա. Դաշտենցը; Առաջաբ. Խ. Աղաբաբյան; Վերջաբ. Ս. Գալշոյան.- Ե.: Սովետ գրող, 1984.- 530 էջ:

989. ԻՆՃԻԿՅԱՆ Հ. Օսմանյան կայսրության անկումը: Սոցիալ-տնտեսական ակնարկ /Գրախոս.՝ Վ. Բայրության; Խմբագիր Ջ. Կիրակոսյան.- Ե.: Հայաստան հրատ., 1984.- 335 էջ:

Բովանդ.՝ Նախաբան; Օսմանյան ֆեոդալիզմ կամ թուրքական կարգեր կապիտալիզմը հարմարվում է; Ջարգացման հետագա ուղին; Կայսրության անկումը; Եզրահանգումներ:

990. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ Ա. Թուրքական ինտերվենցիան Անդրկովկաս 1918թ. և ինքնապաշտպանական կռիվները.- Ե.: ՀԱՍՀ ԳԱ հրատ., 1984.- 356 էջ.- Օգտագործված աղբյուրների և գրականության ցանկ՝ էջ 334-338:

Բովանդ.՝ Ռազմական ուժերի փոխհարաբերությունը ու տեղաբաշխումը. Կովկասյան ռազմաճակատի աշխարհագրական պայմանները; Ռուսական բանակի խմբավորումները; Ճանապարհների և այլ հաղորդակցության ուղիների, Էտապային տեղամասերի պաշտպանական գործերի և սահմանապահ ու թիկունքի պաշտպանության գործերի տեղաբաշխումը; Բուժսանիտարական գործառնությունները ու հաստատությունները տեղաբաշխումը; Փոխադարական միջոցները; Թուրքական գործերի խմբավորումները; Ռուսական բանակի կազմալուծումը ու նահանջը. Բանակի կազմալուծման պատճառները; Բանակի գործառնման ուղղությամբ Կովկասյան ռազմաճակատի հրամանատարության միջոցառումները և ճակատի մերկացումը; Թուրքական հրամանատարության որոգայթները, խուճապի ուժեղացումը; Ռուսական էքսպեդիցիոն կորպուսի նահանջը Իրանից և անգլիացիների առաջխաղացումը; Թուրքական արշավանքի սկիզբը: Բանակի ազգայնացման պրոբլեմը և Հայկական կորպուսի ստեղծումը. Կամավորական ջոկատներից մինչև բանակային կորպուսի ստեղծումը; Իրադարձությունների ծայրաստիճան լարվածությունը ռազմաճակատում և բարձր հրամանատարության արտակարգ միջոցառումները; Հայկական առանձին բանակային կորպուսն ու նրա կազմը; Պատմական առաքելություն: Հնարավոր էր այն կատարել թե ոչ; Հայ ժողովրդի գոյության պաշտպանության հարցերը և ռազմական տարբեր կազմակերպությունների ծրագրերում և գործունեության մեջ. «Համահայկական ռազմական լիգան»; Ռազմական կոմիսարիատները, ազգային խորհրդարանները և նրանց գործունեությունը; Թուրքական արշավանքը Հայաստան և հայ ժողովրդի ինքնապաշտպանական կռիվները. Երզնկայի գինադադարը; Երզնկայի ջոկատի կռիվներն ու նահանջը; Մարտեր Երզնուի պաշտպանության համար և նրա անկումը; Հայկական կորպուսի հրամանատարության միջոցառումները Երզնուի անկումից հետո գործերի խմբավորումները շրջումը և Կարսի ողբերգությունը; Թուրքական գործի հետագա հարձակումները Ալեքսանդրապոլ-Երևան և Սարտարապատի ճակատամարտ; Ղարաբաղի ճակատամարտը; Թուրքական արշավանքը Բաքվի սովետական իշխանության դեմ և ինքնապաշտպանական կռիվները Ադրբեջանի տարածքում. Թշնամական իշխանության ռազմական ստրատեգիան; Բաքվի սովետական իշխանության ճակատամարտը; Թուրքական արշավանքը Բաքվի սովետական պլանները; Բարբարոսությունների շարունակումը հայ բնակչության նկատմամբ; Պատերազմական գործողությունների ընթացքը հուլիսին և հետագա իրադարձությունները; Օգեստոսյան ծայրաստիճան լարված օրերը և կոմունայի գործերի հերոսությունները; Թուրքական հրամանատարության նոր միջոցառումները Բաքուն գրավելու համար; Թուրքերի վերջին գրոհները և Բաքվի անկումը; Գնդապետ Բիչեն-

րախովին Բաքու հրավիրելու հարցի և Բաքվի կոմունայի պարտության մի քանի պատճառների մասին. Բիչենրախովի զորամասի փոխադրումը Իրանից Ադրբեջան; Կոմունայի պարտության մի քանի պատճառների մասին; Բաքունի պայմանագիրը: Ինքնապաշտպանական կռիվները Նախիջևանում և Ջանգեզուրում. Կրկին Նախիջևանում, Անդրանիկի համարձակ որոշումները; Թուրքական հարձակումը և Անդրանիկի նահանջը Ջանգեզուր; Համառ պայքար Ջանգեզուրում՝ հանուն գոյատևման:

991. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆ ԱԼ. Երկեր: Իմնգ հատորով: Հտ. առաջին /Խմբ. կոլեգիա՝ Հ. Ռ. Սիմոնյան, Ա. Ն. Մնացականյան, Ա.Հ. Հարությունյան; Հատորը կազմ. և ծանոթագրել է Հ.Վ. Օհանյանը.- Ե.: Հայաստան հրատ., 1984.- 460 էջ. դիմանկ.:

Բովանդ.՝ Ազգային հարցի առթիվ (Ազգային հարցի լուծման մասին); Ազգային կռիվը նոր Նախիջևանում; /Ալ. Մարտունի; Ռուս լիբերալը հայկական հարցի մասին /Ալ. Մարտունի; Հայկական հարցի գործնականը /Ալ. Մարտունի; Հայկական ռեֆորմների նախագիծը /Ալ. Մարտունի; Ազգային հարցի մոտիկ անցյալից Ռուսաստանում /Ալ. Մարտունի; Դասախոսություն հայկական հարցի մասին /Ե. Յ.; Ալ. Մյասնիկյանի կյանքի ու հեղափոխական գործունեության կարևոր տարեթվերը:

992. ՆԻԻԹԵՐ Հ. Յ. Դաշնակցության պատմության համար: (Բ. տպագրություն) Հտ. Ա. /Հրատ. և խմբագր. Հրաչ Տասնապետեան.- Բեյրութ: Հրատ. Հ. Յ. Դաշնակցության, 1984 Համագալին Վահէ Սէթեան տպ.- 302 էջ:

Բովանդ.՝ Նիթեր Հ. Յ. դաշնակցության պատմության համար, Հ.Յ.Դ. բիրտ; Արխիվային նիթեր Հ.Յ. Դաշնակցության լեռնավայրի (Կիլիկիա), Կղզիի(Կիպրոս), Եգիպտոսի եւ Ոսկեհանքի (Իզմիր) գործունեությանը վերաբերյալ 1806-1905; Ա. Այվազեանի նամակը Մարթինին եւ Միսաքին; Ա. Այվազեանի նամակը Ալեքսանդրիոյ ընկերներուն; Ա. Այվազեանի նամակը; Կիպրոսի ընկերներուն; Էտվարդի նամակը Մարթինին; Կ. Մարգարեանի նամակը Մարթինին; Արմեն Գարոյի նամակը Մարթինին; Արամ Օհաննեսեանի նամակը; Ամերիկայէն՝ Ա. Պետրոսեանի նամակը Մարթինին; Մար-Շիմօնի նամակը Մարթինին; Արամ Օհաննեսեանի նամակը Կիպրոսի ընկերներուն; Էդուարդի նամակը Մարթինին; Էդուարդի եւ Այվազեանի նամակը Մարթինին; Արմեն Գարոյի նամակը Մարթինին; Կ. Այվազեանի նամակը Մարթինին; «դրօշակ»-ի խմբագրութեան նամակը Կիպրոսի կամ Ալեքսանդրիոյ մարմնին; Շահեն Ֆարեստի նամակը (Հավանօրէն Մարթինին); Արմեն Գարոյի նամակը Մարին; Ալեքսանդրիայէն՝ Սեպուհի (Հրաչ Թիրեաքեան) նամակը Մարթինին; Արմեն Գարոյի նամակը Մարին; Ալեքսանդրիայէն՝ Սեպուհի (Հրաչ Թիրեաքեան) նամակը Մարթինին; Ս-ի նամակը Մարթինին; Ս-ի նամակը Մարթինին; (Հրաչ Թիրեաքեան) նամակը Մարթինին; Միսաքի նամակը Մարթինին; Ս-ի նամակը Մարթինին Գահիրէ; Էդվարդի նամակը Մարթինին; Վահանի նամակը Մարթինին; Ս-ի նամակը Մարթինին; Արեւմտեան բիւրոյի նամակը Մարթինին; Վահանի նամակը Մարթինին; Ս-ի նամակը Մարթինին Միսաքի Գույունճեան նամակը; Ս-ի նամակը Մարթինին; 3. Գալֆայեանի նամակը; Միսաքի Կարիճ Միսաքի Գույունճեան նամակը; Ս-ի նամակը Մարթինին; 4.4.-ի նամակը; Էդվարդի նամակը Մարթինին; Ա.Ա. Լեւոնեանի նամակը; Առանձնար նամակը Մարթինին; Ամերիկայի 4.4.-նամակը; Վարդոյի նամակը Մարթինին; Ա.Ս. Լեւոնեանի նամակը; Ա.Պետրոսեանի նամակը Մարթինին; Աշոտ-Երկաթի (Ա.Ս. Լեւոնեան) նամակը Միսաքի՝ Կարիճ Առանձնար Մարթինին; Արմեն Գարոյի նամակը Միսաքի՝ Կարիճ, Առանձնար նամակը Մարթինին; Աղասերի նամակը Մարթինին; Արմեն Գարոյի նամակը Միսաքի՝ Կարիճ, Առանձնար նամակը Մարթինին; Ա. Վռամեանի նամակը; Աշոտ-Երկաթի նամակը; Ա. մակը; Արեւմտեան բիւրոյի նամակը; Էդվարդի նամակը; Ա. Վռամեանի նամակը; Միսաքի (Առանձնար, Կարիճ) նամակը; Վռամեանի նամակը; Առանձնարի նամակը; Ա. Վռամեանի նամակը; Ա. Վռամեանի նամակը; Միսաքի նամակը; Էդվարդի նամակը; Էդվարդի նամակը; Կարիճի՝ Առանձնար նամակը; Էդվարդի Միսաքի նամակը; Կմախք տեղեկագիր; Էդվարդի նամակը; Կարիճի՝ Առանձնար նամակը; Ա.Ա. նամակը; Կարիճի՝ Առանձնար նամակը; Ա.Ա. Վռամեան նամակը; 3. Գալֆայեանի նամակը; Կարիճի՝ Առանձնար, նամակը; Վռամեանի նամակը; Կարիճի՝ Առանձնար, նամակը; Էդվարդի նամակը՝ Մարթինին; Գալֆայեանի Աշոտ-Երկաթի նամակը; Էդվարդի նամակը Աշոտ-Երկաթին; Էդվարդի նամակը; Կարիճի (Առանձնար) նամակը; Կարիճի նամակը (Վահրամ) նամակը; Վահրամի (3. Գալֆայեան) նամակը; Ա. Վռամեանի նամակը; Ամերիկայէն նամակ Մարթինին; Ա. Վռամեանի նամակը ; Ա. Վռամեանի նամակը ; Հմայեակի նամակը Մարթինին; Գեղամի Մարթինին; Աթենքէն՝ Տիգրանի նամակը Մարթինին; Աթենքէն՝ Սմբատի նամակը նամակը Մարթինին և Տիգրանին; Վահրամի (3. Գալֆայեան) նամակը; Աթենքէն՝ Սմբատի նամակը Մարթինին; Վահրամի նամակը Մարթինին; Գեղամի նամակը; Վրեժի (Ատրպատականի) 4.4.-ի նամակը Տիգրանի նամակը; Սմբատի նամակը Մարթինին; Ամերիկայէն Հմայեակի նամակը; Իզմիրի Կիլիկիոյ 4.4.-ին; Պէյրութէն՝ 3-ի (Յօլան) նամակը Մարթինին; Ռահիվերի նամակը Կիլիկիոյ պատ. մարմնին; ընկերներու նամակը Լեռնավայրի պատ. 4.4.-ին; Պէյրութէն՝ Ռահիվերի նամակը Կիլիկիոյ պատ. մարմնին; Ռահիվերի նամակը Մարթինին; Ա. Վռամեանի նամակը; Հմայեակի նամակը; Ս.Պ.-ի նամակը Մարտելէն՝ Վ. Ղազարեանի նամակը; Յօլանի նամակը Ռահիվերին; Միքայել Միսաքեանի նամակը; Մարթինին; Կարապետ Այվազեանի նամակը; Յօլանի նամակը Մարթինին; Միքայել Միսաքեանի նամակը; Արամի Կարապետ Այվազեանի նամակը; Արտաւազդի նամակը Մարթինին; Միքայել Միսաքեանի նամակը; Ալեքսանդրիայէն՝ Թափառիկի նամակը; Ամերիկայէն՝ Դաւիթի նամակը; Իզմիրէն՝ Վ. Էտկարի նամակը; Էտկարի նամակը Մարթինին; նամակը; Ցուցական մարմնի նամակը; Էտկարի (4. Այվազեան) նամակը; Էտկարի նամակը Մարթինին; Ցուցական մարմնի նամակը; Քրիստափորի նամակը Մարթինին; Վ. Ղազարեանի նամակը; Արեւմտե-Քրիստափորի նամակը Մարթինին; Քրիստափորի նամակը; Յաւելուած Մարթինի թղթածրարին; Ռիդեալ դաշ-ան բիւրոյի նամակը; Արտաւազդ Հանրմեանի նամակը; Յաւելուած Մարթինի թղթածրարին:

նակցական ընկերներու; Մ. Վերածինի թուղթերը 1920-22; Կիլիկիոյ Կ. Կոմիտէի նամակը Սիսի կոմիտէին; Գրիգոր Ազիրեանի յանձնարարական նամակը՝ Միսաք Ազիրեանին; Տեղեկատուութիւնը; Պոլսէն՝ Լ. Սօզեանի նամակը Մ. Վերածինին; Երուանդ Պոլտոլեանի նամակը; Կարապետ Զաւուշի կոչը; Ե. Պզտիկեանի նամակը; Ժամկոչեանի նամակը վերածինին; Վահրամի նամակը; Գ. Մարգարեանի նամակը; Վահան Արամեանի նամակը; Զաւրպեանի նամակը; (հաշուական); Գ. Մարգարեանի նամակը; Գրիգորի երկտողը; Զաւրպեանի երկտողը; Կիլիկիոյ Կ. Կոմիտէի նամակը; Վերածինի նամակը Մերսինի գին. կառավարիչին; Զայկի նամակը Վերածինին; Ստացագիր; Կիլիկիոյ Կ. կոմիտէի նամակը; Արմեն Գարոյի նամակը Մ. Վերածինին; Արմեն Գարոյի նամակը; Յաւելուած Մ. Վերածինի թղթածրարաին; Շրջաբերական թ. 5; Փաստաթղթեր Պոլսոյ շրջանի յեղափոխական-կուսակցական գործունեութիւնէն 1890-1914: «Հնչակ»-ի թուցիկ թերթ՝ Գում-Գաբուի ցոյցին առթիւ; Մահափորձ Աշըգեան պատրիարքին դէմ; Գարեգին Խաժակի յօդուածը Աշըգեանի դէպքին առիթով; 3. Եուսուֆեանի նամակը «Դրօշակ»-ին; Մաքսուտ Սիմոն պէյի տեղորդ; Եուսուֆեանի նամակը «Դրօշակ»-ին; Լրտես Արտաշեսի ահաբեկումը; Ապրիլ 3-ի ցոյցը Բերայի գերեզմանոցին մէջ; Մայիս 11-ի ժողովրդական ցոյցը; Ոստիկանապետ Զաճի Տիգրանի ահաբեկումը; Պոլսոյ Կ.Կ.-ի ազդը; Վիրաբոյժ Թիւթունճիւլի ահաբեկումը; Պոլսոյ Կ. կոմիտէի բաց նամակը «Հնչակ»-ի խմբագրութեան; Մատնիչ Մամբրէի ահաբեկումը; Թռուցիկ թերթ 3.3. Դ. Պոլսի կեդրոնական կոմիտէին, թ. 1, 2; Ահաբեկիչների կռիւ; Ահաբեկչական գործողություններ; Պոլսէն նամակ՝ «Դրօշակ»-ին; Պոլսի Կ.Կ.-ի թռուցիկ թերթը (թ. 9) երկու ահաբեկիչների կախաղան բարձրացման առթիւ; Նոր կախաղաններ; Մատնիչ Յովհաննեսի տեղորդ և ահաբեկիչ Մարտիրոս Բապուճեանի մահը; «Պանք Օթոման» եւ Սամաթիա; Պոլսոյ կեդր. կոմիտէի շրջաբերականները; Պոլսոյ Կ.Կ.-ի ազդարարագիրը՝ Եւրոպական պետութեանց դեսպաններուն; «Դրօշակ»-ի ազդը; Ահաբեկչական նոր գործողություններ Պոլսոյ մէջ; Պոլսոյ կեդր. կոմիտէի նոր յայտարարագիրը; Զաւենի (Յակոբ Գարակէտեան) հերոսական մահը; Ահաբեկում; Պոլսոյ եւ Իզմիրի ռմբային ծրագիրները; Ահաբեկում; 3.3.Դ. Պոլսոյ պատ. մարմնի յայտարարութիւնը՝ Օսմանեան սահմանադրութեան առթիւ; 3.3.Դ. Պոլսոյ պատ. մարմնի 30 յուլիս 1908-ի շրջաբերականը; 3.3.Դ. Պոլսոյ պատ. մարմնի յայտարարութիւնը; Պատասխանատու մարմնի նախագահութեանը; 3.3.Դ. պաշտօնական պահանջները՝ սահմանադրական թուրքիոյ կառավարութենէն; Միջկուսակցական որոշումներ; Միջկուսակցական որոշումներ; Միջկուսակցական համերաշխութեան ժողովի որոշումներէն; Զրապարակային դասախոսութեանց յայտագիր; Ինքնապաշտպանութեան կեդր. կոմիտէի շրջաբերականը (1913 սեպտ. 1) «օգնենք Սասունին» յանձնախումբի թռուցիկը; Միջկուսակցական համերաշխութիւն; Պոլսոյ կեդր. կոմիտէի շրջաբերականը (1914, մարտ 26); Վիշապի (Պոլսոյ շրջան) 2. շրջանային ժողովը (1914); Ստեփան Եսայեանի թուղթերը 1908-1919; Իզմիրէն՝ Պ. Բաբազեանի նամակը Ստ. Եսայեանին; Զաւեան՝ Արշակի նամակը Ստ. Եսայեանին; Տօթ. Սուրեն Նշանեանի նամակը; Գարա-հալլըտէն նամակ Ստ. Եսայեանին; Ատանայէն՝ Արշակի նամակը Ստ. Եսայեանին; Ստեփան Եսայեանի նամակը 3.3.Դ. Պոլսոյ պատասխանատու մարմնին; 3.3.Դ. Պոլսոյ պատասխանատու մարմնի նամակը; տօթ. Սուրեն 3. Նշանեանի երկտողը; Ստ. Եսայեանի նամակը Պոլսոյ պատ. մարմնին; Պոլսոյ պատ. մարմնի նամակը; Ստ. Եսայեանի պատասխանը; Պոլսոյ պատ. մարմնի նամակը; Ստ. Եսայեանի նամակը Պոլսոյ պատ. մարմնին; Արշակի նամակը Ստ. Եսայեանին; Պոլսոյ պատ. մարմնի նամակը Կեսարիոյ նորակազմ կոմիտէին; Պատ. մարմնի նամակը Ստ. Եսայեանին; Բժիշկ Խաչիկ Տօվլէթեանի նամակը; Բժ. Խաչիկ Տօվլէթեանի երկտողը; Պոլսոյ պատ. մարմնի նամակը Կեսարիոյ կոմիտէին; Վազգենի նամակը Ստ. Եսայեանին; Բժ. Խաչիկ Տօվլէթեանի նամակը; Պատ. կոմիտէի նամակը Ստ. Եսայեանին; Բժ. Խաչիկ Տօվլէթեանի նամակը; Բժ. Խաչիկ Տօվլէթեանի նամակը; Պոլսոյ պատ. մարմնին; Պ. Կիւմիւշեանի նամակը Ստ. Եսայեանին; սեւ բլուրի (Սեբաստիոյ) Կ. կոմիտէի նամակը Կեսարիոյ կոմիտէին; Վ.Ս. Քիւրքճեանի նամակը Ստ. Եսայեանին; Գահիրէն՝ Ստ. Եսայեանի նամակը Ռուբեն Զարդարեանին; Մերսինէն՝ Գ.Կ. Ելանճեանի նամակը Ստ. Եսայեանին; Գ.Կ. Ելանճեանի նամակը; Զամազասպի նամակը Ստ. Եսայեանին; Տրապիզոնէն՝ Արտաւազդ Զանգեանի նամակը Ստ. Եսայեանին; Փարիզէն՝ նամակ Ստ. Եսայեանին; Յաւելուած Ստ. Եսայեանի թղթածրարաին; Տիգրան Եաղուպեանի թուղթերը եւ արխիվային այլ թուղթեր 1907-1921; Բարսեղ Շահպազի բացիկը; Բարսեղ Շահպազի նամակը Տիգրան Եաղուպեանին; Մ. Նորատուրեանի նամակը Տիգրան Եաղուպեանին; 3.3.Դ. Եգիպտոսի կոմիտէի կոչը; 3.3.Դ. Եգիպտոսի կոմիտէի բացատրական կոչը; 3.3.Դ. Եգիպտոսի կոմիտէի բաց նամակը՝ ուղղուած Պողոս Նուպար փաշային; 3.3.Դ. Եգիպտոսի կոմիտէի կոչը Եգիպտահայ հասարակութեան; Աղեքսանդրիոյ ընկերական ընդհ. ժողովի դիւանին գիրը՝ Տ. Եաղուպեանին; Ստ. Եսայեանի նամակը; 3.3.Դ. Եգիպտոսի կոմիտէի նամակը Տ. Եաղուպեանին; Զայկ Բաթաբանեանի նամակը Տիգրան Եաղուպեանին; Զայկ Բաթաբանեանի նամակը; Գարեգինի նամակը Տ. Եաղուպեանին; Ատանայէն նամակ Տ. Եաղուպեանին; Նամակ և հարցարան; 3. Բաթաբանեանի նամակը; Անդրանիկի նամակը Տ. Եաղուպեանին; 3. Բաթաբանեանի երկտողը; Գարեգին Տիւրկէ-րիոյ կոմիտէի պաշտօնագիրը; 3.3.Դ. Եգիպտոսի Ա. գաւառական ժողովի դիւանին պաշտօնագիրը; Աղեքսանդրիոյ կոմիտէի պաշտօնագիրը; 3.3.Դ. Եգիպտոսի Ա. գաւառական ժողովի դիւանին պաշտօնագիրը; Այլ պաշտօնագիր; Ամերիկայէն Ենթակոմիտէի նամակը Տ. Եաղուպեանին; Վահան Նաւասարդեանի նամակը Տ. Եաղուպեանին; Եգիպտոսի շրջ. ժողովի դիւանին պաշտօնագիրը; Ընդհանուր յաւելում:

993. ՆՈՐԱՇԽԱՐՅԱՆ Լ. Զեյթունը 1914-1921թթ. (Հուլէր).- Ե.: ՀՍՍՀ ԳԱ, 1984.- 272 էջ.- Վերնախոր.՝ ՀՍՍՀ ԳԱ, պատմ. ինստ.:

994. ՊԱՂՏԻԿԵԱՆ Գ. Տարագրի մը ճամբան: (Հավելում) և Քէմախի պատմութիւնը.- Լոս Անջելէս, 1984.-416 էջ:

Բովանդ. Պատմական արձանագրություններ Քէմախի; Վիճակագիր Կամախի հայաբնակ գիւղերու; Հայուն զինուորագրութիւնը; 1914-ի ամառը, իր չարագուշակ նշաններով; Թուրքիա պատերազմ կը յայտարարէ; Մեր գիւղին տեղահանութիւնը՝ մայիս 27; Ծրագիր մը իր դժուարութիւններով; Ռուսական ճակատի ճարձատու մը եւ մուհաճիրներու վերադարձը; Զինադադարը և Կարմիր վանքը; Տեսակցութիւն Սեբաստացի Յովնանի հետ Սողոմոն Թեմեանի միջոցաւ; Պատերազմը իր հետեւանքներով; Բազա-ռիճներուն գոյամարտը:

995. ՍԵՎԱՆ ՍԵՎԱԴԱ. Ռողոսթ, Ռողոսթ: Վեպ /Բուլղ. թարգմ. Մ. Թերզյանը: Երկու խոսք՝ Վարդգես Պետրոսյան;- Ե.: Սովետ գրող, 1984.- 204 էջ:

996. ՎԵՐՅԵԼ ՖՐԱՆՅ. Մուսա տաղի քառասուն օրերը /Թարգմ. տօթ. Բ. Փափազեան; Յառաջաբան՝ Գարեգին Բ. կաթողիկոս.- Անթիլիաս, 1984.- 374 էջ:

997. ՎԵՐՅԵԼ ՖՐԱՆՅ. Մուսա տաղի քառասուն օրերը: Հտ. երկրորդ. տկարներու կռիւ /Թարգմ. տօթ. Բ. Փափազեան.- Անթիլիաս, 1984.- 267 էջ:

998. ՓԱՅՏԵ գղալին պատմութիւնը: /Գրի առաւ ու խմբագրեց՝ բժիշկ Թորոս Թո-րանեան.- Պէյրութ, 1984 (Տպ. «Թեյնոփրես մոտեռն»)- 96 էջ:

Բովանդ. Կը Պատմէ առաջին վկան՝ /Յարութիւն Գույումճեան; Կը պատմէ երկրորդ վկան՝ Զաւեն Սէրայտարեան; Կը պատմէ երրորդ վկան՝ Գէորգ Թիւֆէնճեան; Կը պատմէ չորրորդ վկան՝ Գրիգոր Տե-տեան:

1985

999. ԱՂԱԼՅԱՆ Ն. Կապույտ Երզնկա: Պատմվածքներ.- Ե.: Սովետ. գրող, 1985.- 188 էջ, 16 նկ.:

1000. ԱՆԴՐԵԱՍԵԱՆ Ա. Փլուզում և վերածնունդ: Վեպ երեք հատորով.- Բոստոն, 1985 (Տպ. «Պայքար»)- 368 էջ:

Հտ. 2. Գերեզման եւ յարութիւն: Վեպ մեծ եղեռնի շրջանէն: **Բովանդ.** Հայ ոստանի մը մահը; Դեպի մահուան անպատը; Եփրատի հոսանքէն վար; Հալեպ, մեկնակետ դեպի վախճան; «մուհաճիր»-ը կարիքէն Տեր-Զօր; Տեր-Էլ-Զօր.- Մահաճան; Քիւրտերու հովանիէն մինչեւ Ալեքսանդրապոլ; Հայրենի հողին վրայ:

1001. ԹԵՌԴԻԿ. Գողգոթա հայ հոգեւորականութեան եւ իր հօտին աղէտալի 1915 տարիւն /Խմբ. Ա. Գալաճեան.- Նիւ-Եորք, 1985.- 572 էջ:

Բովանդ. Վան; Ուրմիա և Սալմաստ; Բաղէշ; Սեբաստիա; Կարին; Խարբերդ; Տիգրանակերտ; Պրուսա; Գասթեմոնի եւ շրջակայք; Զմիւռնիա եւ շրջակայք; Տրապիզոն; Ատանա; Յանկեր; Հոգեւորականներ; Տեղանուններ; եւ բնակչութեան թիւ; ընդհանուր թիւ արեւմտահայութեան; Զարդարարներ:

1002. ԹԵՌԴԻԿ. «Ազգը չէ մեռած. եւ անհնար է որ մեռնի»: Բանտի եւ աքսորի տա-րիներ Ներած. խօսքով Գարեգին Բ. կաթողիկեսի.- Անթիլիաս-Լիբանան, 1985 (Տպ. կաթողիկոսութեան հայոց Կիլիկիոյ).- 176 էջ:

Բովանդ. Թեոդիկ՝ վկայ հայկական մեծ եղեռնին; Յետադարձ ակնարկ; Բանտի եւ աքսորի տարիներ; Այլ վկայութիւններ; Ճերմակ եւ կարմիր տոմար; Ապրիլ տասնմեկ 1915; Գրիգոր Զօհրապ; Աքսորի մեջ աքսոր եւ մահէն դեպի կեանք; Միգամածներ հայ հորիզոնէն; «Կռունկ»; Շաւարշանի շուշաններ; Սօր սէր;

Սուրբ Աստուածածին; Վարդավառ; «Այսօր-Ղառ»; Մահագրություն; Այց հայրենի Աւերակաց; «Տարե-դարձը»; Հայաստան; Հայ վերածնունդ; Հայ ազգը Ամանորի սեմին վրայ:

1003. ԺՈՂՈՎՈՐԴՆԵՐՈՒ մնայուն ատեան. Հայկական ցեղասպանութեան յատկա-ցուած նիստ. Ապրիլ 13-16, 1984, Փարիզ: Վճիռ.- Քենպրիճ: Հրատ. Զօրեան հիմնարկ, 1985.- 35 էջ:

Քովանդ. ժողովուրդներու մնայուն ատեանի Հայկական ցեղասպանութեան յատկացուած նստա-շրջանի դատակազմը (13-16 ապրիլ, 1984, Փարիզ); Իրողութիւնները: Պատմական ներածութիւն; Տեղա-սպանութիւնը; Փաստերը; Թրքական թեզերը; Իրավական գետիներ: Հայ ժողովուրդի իրավունքներուն մասին; Հայ ժողովուրդի ցեղասպանութեան ամբաստանութիւնը; Տեղասպանութեան հետեւանքները:

1004. 1915-1985: Մեծ եղեռնի Եօթանասունամեակի ոգեկոչումներուն.- Մոնրեալ, 1985.- 32 էջ, նկ., դիմանկ.:

Քովանդ. Մեր խօսքը /ՀՀԴ Գանադայի կեդրոնական կոմիտե; Պիտի իյնաս [Բանաստեղծութիւն] /Վա-հան Թեքեան; Հայկական ցեղասպանութիւնը (1915-1923); Նահատակներ; Քննական մօտեցումով /Կ. Սա-սունի; Նազարեթ Պէրպէրեան; Հերոսապատում; Դաւաճաններու ճակատագիրը; Արդարահատոյցը; Քաղա-քական աշխատանքներ; Երբ չի մնում ելք ու ճար...; Հայ դատը՝ այսօր /Հ.Յ.Դ. 22-րդ ընդհանուր ժողով; Ելք միանման /«Եռաձայն պատարագ»-ի վերջին մասը, Պարոյր Սեւակ:

1005. ՀԱՐԻԻՐԱՄԵԱԿ Արմենական կուսակցութեան կազմութեան. 1885-1985.- Փարիզ, 1985.- 27 էջ:

Քովանդ. Մկրտիչ Խրիմեան (հայրիկ) (1820 Վան-1907 Վաղարշապատ); Մկրտիչ Փորթուզաւեան (1848 Պոլիս-1921 Մարսէլ); Մկրտիչ Աւետիսեան (Թերլեմեզեան) (1864 Վան-1896 Վան); Սեպուհ (Երուանդ Բեօսեան) (1882 Արաբկիր-1908 Վան); Արտակ Դարբինեան (1878 Վան-1950 փարիզ); Արմենակ Եկարեան (1870 Վան-1925 Գահիրէ); Շիկահեր (Գրիգոր Պեօզիկեան) (1865 Վան-1943 Թեհրան); Փանոս Թերլե-մեզեան (1865 Վան-1941 Երևան); Յովհաննէս Գուլօղեան (1860 Վան-1915 Էջմիածին); Միքայել Նա-թանեան (1867 Վան-1954 Պէյրութ):

1006. ՂԱԶԱՐԵԱՆ Վ. Արմենական կուսակցութիւնը: (Ակնարկներ).- Բեյրութ: Հրատ. ՌԱԿ-ի Լիբանանի քարոզչական յանձնախումբին, 1985.- 65 էջ:

Քովանդ. Կուսակցութեան հիմնադրութիւնը; Ծրագիր, նպատակ եւ գործելակերպ; Արմենականու-թիւնը կը վերածի ռամկավարութեան:

1007. ՄԵԼԻՔՍԵԹՅԱՆ Հ. Հայրենիք-սփյուռք առնչությունները և հայրենադարձու-թյունը (1920-1980թթ.)- Ե.: Երև. Համալս. հրատ.-1985.- 476 էջ:

Քովանդ. Գլ. առաջին. Ժամանակակից սփյուռքի առաջացումը և նրա կողմնորոշումը դեպի Սովետ. Հայաստան; Գլ. երկրորդ. Առաջին ձեռնարկումները գաղթականության հարցի լուծման ուղղությամբ; Գլ. երրորդ. Սփյուռքահայերի հայրենադարձությունը 1921-1936թթ.; Գլ. չորրորդ. Հայ գաղթականության հարցը Ազգերի լիգայում և Նանսենյան ծրագիրը; Գլ. վեցերորդ. Սփյուռքահայերի զանգվածային հայրե-նադարձությունը 1946-1948 /1949 թթ.:

1008. ՆԻԹԵՐ Հ.Յ. Դաշնակցութեան պատմութեան համար: (Բ. տպագրութիւն յաւելուածով):

Հտ. Բ. /Հրատ. և խմբագր. Հրաչ Տասնապետեան.- Բեյրութ: Հրատ. Հ.Յ. դաշնակցու-թեան, 1985 (Համագգային Վահէ Սէթեան տպ.)- 395 էջ:

Քովանդ. Ներածական; Ա.: Հ.Յ. Դաշնակցութեան հիմնադիր եւ առաջին ընդհանուր ժողովները; Հ.Յ.Դ. Անդրանիկ կոչ յայտարարութիւնը (մանիֆեստ); Յայտարարութիւն; Հրաւեր Ա. ընդհ. ժողովի հայ յեղափոխականներին; Ծրագիր Հ.Յ. դաշնակցութեան (1892); Բ.: 1895-98 արեւելեան ռայոնական ժողովները եւ յարակից փաստաթուղթեր; 1895-ի «Ընդհանուր» ռայոնական ժողովը; Հ.Յ.Դ. Երեւանի Ա. ռայոն. ժողովի որոշումները; Վասպուրականի Կ.Կ.-ի նամակը Թաւրիզի բիւրոյին; Գաղտնի շրջաբերական; Զինուորական խորհուրդ; 1896-97ի Հ.Յ.Դ. «Ընդհանուր» ռայոն. ժողովը; Վասպուրականի կեդր. կոմիտէի կարծիքները ընդհ. ժողովի մասին; Արձանագրութիւն Հ.Յ.Դ. (Կովկասեան մարմիններու) 1897-98 տարեկան շրջանական ժողովի; Գ.: Հ.Յ.Դ. երկրորդ ընդհանուր ժողովը; Ժողովի նախապատրաստութիւնն ու ընթացքը ժողովի կազմը եւ որոշումները; Նիստերուն ամփոփ եւ կրճատ ատենագրութիւնը; Յաւելուած: Բիւրոյի 1895 տարուն Ա. կիսամեակի հաշուետախտակը; Ատրպատականի Կ.Կ.-ի 1896ի Ա. կիսամեակի հաշուետոյցը; Արարատեան կոմիտէի 1897ի հաշուետոյցը; Գեորգ Ծ. վրդ. Նալպանտեանի (ընծայր) նամա-

կը; Միսաքի (Առանձար, Կարիճ) նամակը; Հ. ճանկիւլեանի նամակը; Նիկոսիոյ կոմիտէի նամակը; Արամ Մանուկեանի (Մանուկեան) բողոքագիրը՝ Վարդ-Պատրիկի գործունեութեան մասին; Հ. Թադեոսեանի բողոքի գիրքը; Կարէնի եւ Շահենի բողոքը; Դ.: 1899-1903 տարիները; Արեւելեան բիւրոյի ժողով; Արամ Յակոբեանի (Կարէն) պատասխանները Ս. Վրացեանի հարցումներու; Շրջաբերական Հ.Յ.Դ. կոմիտէնե-րուն; Կոչ կովկասահայերին; Ոչ-ռուսահայատակ հայերուն; Ե.Հ.Հ. Դ. Երրորդ ընդհանուր ժողովը; Արձանագրութիւն երրորդ ընդհ. ժողովի; Կազմակերպական շրջաններու տեղեկագրեր: Տեղեկագիր Ատր-պատականի Կ. կոմիտէի հնգամեայ գործունեութեան; Հնգամեայ տեղեկագիր Ոսկեհանքի շրջանի մասին; Տեղեկագիր Պալքանեան շրջանի կազմակերպութեան; Տեղեկագիր Եւրոպական պրոպագանդի մասին; Հիւսիսակերտի Հ.Յ.Դ. ուսանողութեան տեղեկագիրը; Տեղեկագիր Ամերիկայի շրջանի; Այլ փաստաթուղ-թեր: Հ.Յ.Դ. 1904 տարուն նախահաշիւը; Յուշագիր Սասնոյ ապստամբութեան առթիւ; «Կրօնական դաշ-նակցութիւն»; Լիազորագրեր եւ նամակներ: Ատրպատականի Կ.Կ.-ի նամակը; Բարձրավանդակի պատ. Մարմնի լիազորագիր-նամակը; Պալքանի Կ.Կ.-ի վկայագիրը; Եվրոպայի Հ. Յ.Դ. ուսանողական միութեան վկայագիրը; Հովիտի Կ. Կ.-ի լիազորագիրը; Ատանայի (Բազէ) Կ. Կ.-ի լիազորագիրը; Բժ. Կիլիկեանի երկու նամակները; Ոսկեհանքի առժամեայ մարմնի գրութիւնը; Վճիռներու գործադիր յանձնախումբի նամակը՝ Ատրպատականի Կ. կոմիտէին; Կոմսի նամակը՝ Վահէն; Իշխանի նամակը՝ Վահէն; Սերգէյի եւ Մալխասի նամակը; Մելիքի (Եուսուֆեան) նամակը; Մելիքի նամակը; Մելիքի նամակը; Մելիքի նամակը; Պ. Շատի-կեանի նամակը; Կ. Պիոնեանի նամակը; Նախկին պատրիարք Իգմիրլեանի նամակները; Ներսէս վրդ. Խարախանեանի նամակը՝ ընդհ. ժողովին; Զ. 1904-1905 տարիները եւ դաշնակցութեան կովկասեան գոր-ծունեութիւնը: Ալեքսանդրապոլի ժողովը եւ յարակից փաստաթուղթեր: Ալեքսանդրապոլի ժողովը; Նամակ Մուշէն; Սասունի կռիւը; Բագրեւանդի կռիւը; Կովկասեան մարմիններու 1904թ. ժողովները; 1904 ապրիլ-մայիս ռայոն. ժողովը; 1904 յուլիսի ռայոն. արտակարգ ժողովը; 1904 սեպտ. ռայոն. արտակարգ ժողովը; Արեւմտեան բիւրոյի շրջաբերականը; Յաւելուածական շրջաբերական; Հ.Յ.Դ. արեւելեան մարմիններու 1904 դեկտ.-ի կ-րդ ռայոն. ժողովը; Չորրորդ շրջանային ժողովի որոշումների արձանագրութիւնը; Ռայոն. ժողով 1904թ.: Հայ բանուորներին; Շրջաբերական նամակ; Հ.Յ.Դ. խորհուրդի ժողովը եւ կովկասեան նա-խագիծը; Հ.Յ.Դ. խորհուրդ; 1905թ. խորհուրդը; Կովկասեան նախագիծը; Բիւրոներու 1905 օգոստ. շրջա-բերականը; 1905 նոյեմբ. Կովկասեան ռայոն. ժողովը; 1905-ի Հ.Յ.Դ. Կովկասեան ռայոն ժողովը; Ուղեցույց Կովկասի եւ Ռուսաստանի գործունեութեան համար; Յաւելուած 1: Եկեղեցական կալուածներու վերա-դարձը եւ Հ.Յ.Դ. Ոսկանապատի Կ.Կ.-ի շրջաբերականը; 1905 յունիսի Քարի ժողովը; 1906 փետր. զինուո-րական խորհրդակցութիւնը; Յաւելուած 2: Շրջաբերական; յաւելուած 3: Վարդանի եւ Սաքոյի զեկուցումից Կիւնմայի ընդհ. ժողովին; Արեւմտ. բիւրոյի տեղեկագրից; Սուլթանի մահափորձը եւ Իգմիրը; Պոլսոյ մահափորձը; Է. Հ.Յ.Դ. արեւելեան մարմիններու 1906 մարտ-ապրիլ ռայոնական ժողովը: Հայ յեղ. դաշ-նակցութեան ռայոն. ժողովի արձանագրութիւնները; Ը. Ցարական լրտեսական սպասարկութեան «Օխ-նակցութեան ռայոն. ժողովի արձանագրութիւնները; Ը. Ցարական կովկասեան յեղափոխական կուսակցու-րան» յի արխիվները Հ.Յ.Դ. դաշնակցութեան մասին: Ակնարկ կովկասեան յեղափոխական դէպքերին; Թիւնների վրայ; 1 հայ յեղափոխական դաշնակցութիւն; Ռոստոմի նամակը անիշխանական դէպքերին; Գաղ-Վախտանգի նամակը դէպքերին; Թիֆլիսէն նամակ Պերլին; ընկ. Կոմ-Գնունիի նամակը Միքայել Գաս-պարեանին, Ժնեւ; ընկ. Ս. Վարանդեանի մասին; Ընկ. Ա. Սիւրոնեանի մասին; Ընկ. Գերասիմ Բալայեանի պարեանին, Ժնեւ; ընկ. Ս. Վարանդեանի մասին; Ընկ. Ա. Սիւրոնեանի մասին; Ցուցակ բ. հատորին մէջ յիշատա-մասին; Իբրեւ վերջաբան; Ցուցակ կուսակցական տեղանուններու; Ցուցակ բ. հատորի անձնանուններու: Յաւելուած բ. կուած կուսակցական կարեւոր մարմիններու; Ցուցակ բ. հատորի անձնանուններու: Հ.Յ.Դ. երկրորդ ընդհ. տպագրութեան: Հ.Յ.Դ. երկրորդ ընդհանուր ժողովին ուղղուած տեղեկագիրներ: Հ.Յ.Դ. դաշնակ-ժողովին Ալեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի տեղեկագիրը; Կիլիկիոյ գործիչներու տեղեկագիրը Հ.Յ. դաշնակ-ցութեան երկրորդ ընդհ. ժողովին; Տեղեկագիր Ոսկեհանքի կոմիտէի [1897-98թթ.] «Կամք»-ի ժողովին վերաբերեալ նիւթեր: Մարթին Սուրատեանի տեղեկագիրը «Կամք»-ի ժողովին; Արշակ Վառամեանի նամակը «Կամք»-ի ժողովին; Ատենագրութիւն Հ.Յ. Դաշնակցութեան կամքը ներկայացնող մարմնի; Լիազորագիր; Ազդարարագիր; Յայտարարութիւն; 1904-ի կովկասեան ռայոնական ժողովներու արձանագրութիւններ: Արձանագրութիւն 1904 մայիսի արեւելեան շրջանի ռայոն. ժողովի; Արձանագրութիւն արեւելեան շրջանի արտակարգ ռայոն. ժողովի (1904 յուլիս) Արձանագրութիւն արեւմտեան բիւրոյի; Շրջաբերա-արտակարգ ռայոն. ժողովի (1904 սեպտ.); Բիւրոներու շրջաբերականներ; Շրջաբերական արեւմտեան բիւրոյի; Հայ ժողովի (1904 սեպտ.); Շրջաբերական արեւմտեան բիւրոյի; Շրջաբերական արեւելեան բիւրոյի; Հայ կան արեւելեան բիւրոյի; Շրջաբերական արեւմտեան բիւրոյի; Գաղտնի նամակ Հ.Յ. դաշնակցութեան կեդրոնական յեղափոխական դաշնակցութեան մարմիններին; Գաղտնի նամակ Հ.Յ. դաշնակցութեան կեդրոնական կոմիտէներին:

1009. ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ Հ. Ռուբեն Սեւակ եւ «Փրցուելիք ուղեղներ» (Նահատակ Բանաստեղծ Ռ.Սեւակ: Ծննդ. 100-ամյակին առթիւ).- Փարիզ, 1985.- 159 էջ, նկարներ:

1010. ՊՈՂՈՍՅԱՆ Հ. Սասունի պատմություն: [1750-1918] /Խմբ.՝ Ա. Համբարյան.- Ե.: Հայաստան, 1985.- 360 էջ:

Քովանդ. Սասունի լեռնականների պայքարը թուրքական բռնակալության դեմ 1878-1894 թվա-կաններին; 1895-1896թթ. հայկական կոտորածները, Սասունի 1904թ. ինքնապաշտպանությունը; Առաջին համաշխարհային պատերազմը (1914-1918թթ.), Մուշի և Սասունի 1915թ. հերոսամարտերը:

1011. ՎԵՐՅԵԼ ՖՐԱՆՑ. Մուսա տաղի քառասուն օրերը: Հտ. երրորդ. Անկում, փրկութիւն եւ անկում /Թարգմ. տղթ. Բ. Փափագեան. Անթիլիաս, 1985.- 327 էջ:

1012. ՏԱՄԱՏԵԱՆ Մ. Իմ յուշերէս /Խմբ. և ծանօթագրեց Վաչէ Ղազարեան.- Բեյրութ: Հրատ. Ռամկ. ազատ. կուսակցութեան Պէյրութի Միհրան Տամատեան ակումբին, 1985.- 191 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Ներածութիւն; Իմ յուշերէս; Նախաբան; Գլ. Ա.. Հայ հեղափոխական ծագումը նախակուսակցական շրջան; Գլ. Բ. Կուսակցութիւններու ծնունդը և անոնց ձևափոխութիւնները; Տամատեանին լույս տեսած յուշերուն շարունակութիւնը; Յանձնաժողով: Արփիարեանի սպանութիւնը; Օգոստ. 4-ի և 5-ի դեպքերը Կիլիկիոյ մէջ:

1013. ՏԱՆԱՄԵԱՅ ԽՈՅԱՆՔ: Շրջաբերականներ, ճառեր, հարցազրոյցներ, հանդիպումներ, մամլոյ ասուլիսներ.- [Ա.տ.]: Հրատ. Հայաստանի ազատագր. հայ գաղտնի բանակի, 1985.- 547 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Հ.Ա.Հ.Գ. բանակի քաղաքական ուղեգիծը; Հ.Ա.Հ.Գ. բանակի եւ ընկեր Յակոբ Յակոբեանի առաջին հարցազրոյցը, 10 յուլիս 1978: «Հայաստան» թիւ 10-11, 1981; Հ.Ա.Հ.Գ. բանակի առաջին մամլոյ ասուլիսը, Պէյրութ, Լիբանան, 9 նոյեմբ. 1978: «Հայաստան» թ. 10-11, 1981; Հ.Ա.Հ.Գ. բանակի եւ ք.ա. կուսակցութեան հայ եւ քիւրտ մամլոյ ասուլիսը. Սայտա, Լիբանան, 6 ապրիլ 1980; Միացեալ յայտարարութիւն /Հ.Ա.Հ.Գ. բանակ, քրտիստանի աշխատաւորական կուսակցութիւն; Հարցազրոյց՝ ընկեր Յակոբ Յակոբեանի եւ «Փանորմա»-ի միջեւ, 1980: «Հայաստան» թ. 0, 1980; Հարցազրոյց՝ ընկեր Միհրան Միհրանեանի եւ զուիցերիացի թղթակցուհիի մը միջեւ; «Հայաստան», թ. 8-9, 1981; Առկախուած հարցազրոյց ընկեր Յակոբ Յակոբեանի եւ զուիցերիական թերթի մը միջեւ, 6 փետր. 1981: «Հայաստան», թ. 12-13, 1981; Հ.Ա.Հ.Գ. բանակի Շահան Նաթալի խմբակի մամլոյ ասուլիսը, Պէյրութ, Լիբանան մարտ 1981: «Հայաստան» թ. 8-9, 1981; Ընկեր Վահրամ Վահրամեան, «Լիբանանահայութեան ծայն» ռատիոժամ, 24 յուլիս, 1981: «Հայաստան» թ. 14-15, 1981; Ընկեր Միհրան Միհրանեան, «Արաբական յեղափոխութեան ծայն» ռատիոկայան, 25 յուլիս, 1981: «Հայաստան», թ. 14-15, 1981; Հարցազրոյց՝ ընկեր Մուրատ Սուրատ Արմենեանի եւ Ջուիցերիայի լրագրողի մը միջեւ, 28 յուլիս, 1981: «Հայաստան», թ. 14-15, 1981; Ընկեր Յակոբ Յակոբեան, «Բօրիեր տէլ թիճիմ»», 4 օգոստ. 1981: «Հայաստան», թ. 14-15, 1981; Հարցազրոյց՝ Հ.Ա.Հ.Գ. բանակի ղեկավարներէն մեկուն եւ «Ալ-սաուր»-ի միջեւ, թ. 200, 8 օգոստ. 1981: «Հայաստան», թ. 14-15, 1981; Վան գործողութիւն-Հ.Ա.Հ.Գ. բանակի մամլոյ ասուլիսը. Պէյրութ, Լիբանան, 26 սեպտ. 1981: «Հայաստան», թ. 16, 1981; Ընկեր Միհրան Միհրանեանի միասնականութեան ճառը, Շիիմ, Լիբանան, Յունուար 1982: «Հայաստան», թ. 25-26, 1982; Ընկեր Յակոբ Յակոբեան, «Ալ-հաուատէս», թ. 1319, 12 փետր. 1982: «Հայաստան», թ. 25-26, 1982; Ընկեր Յակոբ Յակոբեան, «Լէսփրես» , 14 փետր. 1982: «Հայաստան», թ. 27-28, 1982; Ընկեր Մուրատ Արմենեանի միասնականութեան խօսքը, «Արաբական յեղափոխութեան ծայն» ռատիոկայան, 19 մարտ 1982: «Հայաստան», թ. 27-28, 1982; Ընկեր Յակոբ Յակոբեանի վերջին հարցազրոյցը, 30 յուլիս 1982: «Լը-մաթէն» 1 օգոստ, 1982: «Հայաստան» թ. 33-34, 1982; Ընկեր Միհրան Միհրանեան, «Ալ-ուաթան ալ-արապի», մարտ 11-17, 1983: «Հայաստան» թ. 51-52, 1983; Ընկեր Միհրան Միհրանեան, «Ֆիլասփինալ-սաուրա», թ. 103, 1 յունիս 1983: «Հայաստան», թ. 57-58, 1983; Դաւադրութեան վաղորդայինին-գլխաւոր 35 կազմակերպութիւններ՝ Հ.Ա. Հ.Գ. բանակի պայքարի կողքին, յուլիս 1983; Հարցազրոյց Հ.Ա.Հ.Գ. բանակի զինուորական պատասխանատուի մը եւ օտար թղթակցի մը միջեւ, 1983: «Հայաստան», թ. 67-68, 1983; Ընկեր Միհրան Միհրանեան «Տի միտըլ իսթ» Պէքաա, Լիբանան 20 օգոստ. 1983: կրճատուած «տը միթըլ իսթ» հոկտ, 1983, թ. 108: «Հայաստան», թ. 77-78, 1983; Դաւադրութեան վաղորդայինին-յուշագիր, 26 օգոստ. 1983; Դաւադրութեան վաղորդայինին-ընկեր Մուհաիէտի տեղեկագիրը, 1 սեպտ. 1983; Ընկեր Միհրան Միհրանեան, «Տը թակըս ցայթունկ» Պէքաա, Լիբանան, 3 սեպտ. 1983: «Հայաստան», թ. 85-86, 1984; Դաւադրութեան վաղորդայինին-ներքին շրջաբերական, 30 սեպտ. 1983; Դաւադրութեան վաղորդայինին-շրջաբերական թ. 3, 20 հոկտ. 1983; Հարցազրոյց Հ.Ա.Հ.Գ. բանակի գլխաւոր պատասխանատուի մը եւ «Ան-նաշրա»-ի միջեւ, թ. 1, 31 հոկտ. 1983: «Հայաստան» թ. 85-86, 1984; Ընկեր Մուհաիէտ, «Հայաստան», թ. 77-78, 1983; Ընկեր Վահրամ Վահրամեան, «Ժողովրդային պայքար», թ. 50-6, 51-7, 52-8, 1983: «Հայաստան», թ. 85-86, 1984; Ընկեր Միհրան Միհրանեան, «Ֆիլասփինալ-սաուրա», թ. 85-86, 1984; Ընկեր Վիգէն Զարխուտեան, «Ան-նաշրա», թ. 19, 27 օգոստ. 1984: «Հայաստան», թ. 93-94, 1984; Ընկեր Ապու Եագուպ, «Հայաստան», թ. 103-104, 1984; Զաղաքական յայտարարութիւն՝ Հ.Ա.Հ.Գ. բանակի քաղաքական դիւանի, 1984: «Հայաստան», թ. 99-100, 1984; Հարցազրոյց՝ Հ.Ա.Հ.Գ. բանակի զինուորական պատասխանատուներուն եւ «Ֆիլասփինալ-սաուրա»-ի միջեւ, 1985: «Ֆիլասփինալ-սաուրա», թ. 141, 1 յունուար, 1985: «Հայաստան», թ. 107-108, 1985; Ընկեր Սայիտ, «Ալ-քաիտա» թ. 12, 10 ապրիլ 1985: «Հայաստան», թ. 111-112, 1985:

1014. ՅԱՊՐԻՔԱՆԵԱՆ Լ. Կարաւանը մահուան ճանապարհին /Երկու խօսք՝ Վարդան Գրիգորեանի.- Բեյրութ, 1985 (Տպ. Ալթափրես).- 182 էջ, նկ., դիմանկ.:

Բովանդ. Կարին քաղաքը; Համաշխարհային պատերազմի նախօրէին; Կարնոյ Ա. զոհը; Կարնոյ գաղթը; Առաջին իջեւանը՝ Կէզ գիւղ; Զինուոր տղաքը կը բաժնեն կարաւանէն; Կամախ՝ այրերու կոտորածը; Պաշտօնական խուզարկութիւն:

1986

1015. ԱԼԵՔՍԱՆԴՐՅԱՆ Ա. Կարս. 1920-21 /Խմբ.՝ Ա. Ի. Շահնազարյան.- Ե.: Հայաստան, 1986.- 124 էջ:

Բովանդ. Հայ գաղթականության վերադարձը հայրենիք; Կարսը կործանվում է; Ռազմական շտաբում Կարսի անկման օրը; Երզրումցի Նշանը; Փախուստի գիշերը; Ալեքսանդրապոլում:

1016. ԳԱՆԳՐՈՒՆԻ Հ. Հայաստան 1920-21 եւ միջազգային դիւանագիտութիւնը.- Բեյրութ: Հրատ. Շիրակ, 1986.- 303 էջ, քարտեզ:

Բովանդ. Մուտք; Մաս Ա. Հայ-թուրք քաղաքական ձգտումները; Մաս Բ1. Սերի դաշնագրի շրջան; Մաս Բ2. Կիլիկիա (1920-1921); Մաս Գ. Ս. Դ. հնչ. կուս-եան եւ այլոց դիրքորոշումներ; Վերջաբան:

1017. ԻՓԵՆԱՆ Գ. Հ. Հայաստանի Ա. անվտանգութեան Գ. գաղտնի Կ. կոմիտէականները /Գ. Իփենեան «Զինարարաւ Արարատ»-ի հեղինակը.- Քուէթ, 1986.- 304 էջ:

1018. ՀԱՊԵՇԵԱՆ Թ. Մուսա-տաղի պապենական արձագանքներ.- Բեյրութ, 1986 (Տպ. Երեւունի).- 223 էջ, 2 թ. դիմանկ.

Բովանդ. Մուսա-լերան հերոսամարտ; Նահատակներու անունները:

1019. ՂԱՐԻՔՉԱՆՅԱՆ Գ. Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը XIX դարի վերջին և XX դարի սկզբին /Խմբ.՝ Հ.Ա. Պողոսյան.- Ե.: Երևանի համալս. հրատ., 1986.- 164 էջ.- Ամփոփ. լուս. լեզ.:

Բովանդ. Հայ ժողովրդի ազգային-ազատագրական և հեղափոխական շարժման վերելքը XIX դարի վերջին և XX դարի սկզբին; Ռուսաստանի 1905-1906թթ. հեղափոխությունը և հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը; Առաջին համաշխարհային պատերազմի նախօրյակին և պատերազմի տարիներին; Մեծ Հոկտեմբերը և հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը:

1020. ԾԵՊԵՆԱՆ Ավ. Օսմանեան կայսերական բանակի սպայ՝ բժիշկ Ավետիս Ծեպենեանին օրագիրը 1914-1918.- Բեյրութ: Հրատ. Վիոլէթ Ծեպենեան գրադ.-ն, 1986.- 88 էջ. 1թ. դիմանկ.:

1021. ՉԵՐՔԵԶՅԱՆ Կ. Աֆիոն Կարահիսարի հայ գաղթօջախը: (Պատմա-ազգագր. ակնարկ.)/Խմբ. Դ. Վարդումյան.- Ե.: Երև. համալս., 1986.- 140 էջ:

Բովանդ. Առաջին համաշխարհային պատերազմը և քաղաքի հայերի գաղթը; Հայ-տաջկական պատերազմը և քաղաքի հայերի փախուստը [1919]:

1022. ՍԻՄՈՆՅԱՆ Հր. Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը /Խմբ.՝ Կ. Ս. Վարդանյան.- Ե.: Հայաստան, 1986.- 564 էջ:

Բովանդ. Սահմանադրական շարժումը: Օսմանիզմի գաղափարախոսությունը առաջին գծի վրա; Աբդուլհամիդյան մոնարխիայի տարիները: Պանիսլամիզմը որպես կայսրության պաշտոնական ուսմունք; Երիտթուրքերի հանդես գալը: «Օսմանյան ազգի» գաղափարը; Պանիսլամիզմը թուրք ազգայնականների տեսական գիմանոցում; Թուրքիզմ; Պանթուրքիզմ; Զոկտեմբերյան սոցիալիստական մեծ հեղափոխության հաղթանակը: Թուրքական ազգայնամոլությունը Անդրկովկաս և նրա պարտությունը: Արևմտահայության հաղթանակը: Թուրքական արշավանքը Անդրկովկասի դրոշի տակ: Գորշ գայլը թյանը իսպառ ջնջելու ծրագրի ծախողումը; Բեմալակն շարժումը պանիսլամիզմի դրոշի տակ: Գորշ գայլը լոր թիկնոցով: 1920 թվականի թուրք-հայկական պատերազմը և հետևանքները: Հայաստանի մի մասում սովետական իշխանության հաստատումը արմատական շրջադարձ հայ ժողովրդի պատմական ճակատագրում:

1023. ՌԻԶՈՒՆԵԱՆ Զ. Արեւմտահայ ազատագրական պայքարին ծագումը Արմենական կուսակցութեան մեջ եւ Ռամկ. ազատական կուսակցութիւնը իր 60-ամեակին.- Լոս Անջելըս, 1986.- 52 էջ:

1024. **ՔՈՉԵԱՆ Ե.** Հողը փլաւ մեր գլխուն: (Էջեր հայաջինջ սարսափներէն).- Փարիզ, 1986 (Տպ. Կ. Տօնիկեան եւ որդիք).- 348 էջ, նկ.:

Բովանդ. Յառաջաբան /Ռուբեն Բերբերեան; Մաս Ա. Հողը փլաւ մեր գլխուն: Զօրակոչ, փախստա-
կաններ; Գեղին աքսորը; Մաս Բ. Էջեր հայաջինջ սարսափներէն: Թրքական արշաւանքներ; Հեմոյի խումբին
հետ քուրտ աշիրէթներուն մեջէն; Դարձեալ հովիւ պէյ տաղիի վրայ; Փեիլիվան սպաննուած; Մեր լեռներուն
վրայ Սեմոյին հետ; Հրաժոշտի խօսք Երուանդ Քոչեանի մահուան առթիւ; Վերջաբան-լուսաբանութիւններ;

1987

1025. ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ Մ. Կեանք մը ազգիս կյանքին մեջ: Ականատեսի և մասնակցողի վկայություններ. 1903-1923.- Անթիլիաս, 1987. (Տպ. Կաթողիկ. Հայոց մեծի Տանն Կիլիկիո).- 246 էջ:

Քովալսկը. Փոխան առաջաբանի/ կենսագրական; Վկայություն մը Մատթեոս Էպիփոպոսյանի մասին/Կայծ Կոկնանյան, Մաս Ա. Գրիգոր Զոհրապի կյանքէն (իուշեր և տպավորություններ); Մաս Բ. Օսմանյան սահմանադրության օրերուն. Բարենորոգումներու շրջան; Հայաստանի մեջ; Առաջին ռժիրը [Վանուն]; Իշխանը և նուրբունը; 1913-ի ծննդը Վանի մեջ; Արամ Մանուկյան; Բյուրդ աշիրաթապետ Մուսապեյի սպագնդապետ Հոֆ Վանի մեջ; Տխուր վերադարձ (Վերը մարզական Հոֆի առաքելություն); Մաս Գ. Մեծ եղեռնէն թյունները; Կեդրոնական համազգային նախօրյակին; Հայ գաղթականներու օգնության առաջին նախաձեռնութիւնները և գաղթականներ; Բանի մը թիվը և բյուտնէ; Թուրքերու քով գտնվող հայ որբեր; Շուտ Ազգային խնամատարության շրջանային քննիչները; Միջ-կուսակցական և այլ պայքարներ; Ազգային խնամատարության հարաբերությունները Ամերիկայի Նպաստամատուցի հետ (Նիր իսթ րըլիֆ); Մաս Դ. նամակներ:

1026. ԹՈՐՈՍՅԱՆ Շ. Կիլիկիայի հայերի ազգային-ազատագրական շարժումները 1919-1920թթ. /Խմբ.՝ Լ. Ա. Խուրշուդյան.- Ե.: Երևանի համալսարան., 1987.- 272 էջ.- Օգտագործված աղբյուրների և գրականության ցանկ՝ էջ 255-258:
Բովանդ.՝ Կիլիկեիայեի ապստամբական շարժումը:

Քովանդ. Կիլիկեայերի պատմական անցյալից; Մուղրոսի զինադադարը և Կիլիկիան 1919 թվականին; Կիլիկիայի հայերի ինքնապաշտպանական կռիվները 1920 թվականին (Մարաշի նահանգը և աղետը) Հաճընի հերոսական ինքնապաշտպանությունը; Կիլիկիայի ինքնավարության հռչակումը:

1027. ԿԻՐԱԿՈՍՅԱՆ Ջ. Երիտթուրքերը պատմության Դատարանի առաջ...Ընդդեմ պատմության թրջական կեղծարարության (Թարգմ. ռուս.)- [Ա. տ.], 1987.- 114 էջ.- Մատեն-նագիտ.՝ էջ 111-114. հայ և օտար լեզ.:

1028. ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ սովետական իշխանության ամրապնդման պատմության մի քանի հարցեր (1920-1922թթ.) /խմբ.: Լ. Ա. Խուրշուդյան, Ս. Ամիրյան.- Ե.: Երևանի համալս. հրատ., 1987.- 292 էջ:

Քովակոյ. Հայաստանում սովետական իշխանության առաջին ամիսներին ՀԿԿ ներքին քաղաքականության մի քանի հարցերի մասին /Կ. Սարդարյան; Սովետահայ պատմագրությունը Հայաստանում «ռազմական կոմունիզմի» քաղաքականության կենսագործման մասին /Յու. Լ. Հովսեփյան; Սովետ. Հայաստանի կառավարության առաջին նախագահը /Ս. Ս. Ամիրյան; Անցումը նոր տնտեսական քաղաքականության /Գ.Մ. Գեղամյան; Եվրոպական երկրների հետ Սովետ. Հայաստանի առեւտրատնտեսական առնչությունների պատմությունից (1920-1922) /Է.Ա. Զոհրաբյան; Հայաստանի ոչ պրոլետարական կուսակցությունների գաղափարական-քաղաքական և կազմակերպական կրախը (1920-1921թթ.) /Լ. Ա. Խուրշուդյան; Արեւմտահայ գաղթականության հարցը Սովետ. Հայաստանում (1920-

1922թթ.) /Է. Գ. Դանիելյան; Սովետ Հայաստանի և Սփյուռքի կապերի սկզբնավորումը /Յ.Ու. Մելիքսեթյան; Անդրկովկասի մինչ կոլտնտեսական գյուղացիության սոցիալական կառուցվածքի ուսումնասիրման փիճակագրական աղբյուրները /Ա.Գ. Դարբինյան:

1029. **ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ Ղ.** Սասունը բոցերի մեջ (1915-1916թթ.) /Խմբ.՝ Հ.Ա. Պո-
ղոսյան.- Ե.: Հայաստան 1987.- 265 էջ, դիմանկ.:

Քովանդ. Խմբագրի կողմից; Հայրենի տունը; Պատերազմ և խարդավանք; Հանդուգն հարձակումներ; Կելլեսանի հովտի կոտորածը; «Ներում» և նոր տառապանքներ; Պայքարը շարունակվում է (Նախկին գելիեզուզանցի Խանե Հովսեփի Առաքելյանի պատմածը); Փրկվելու տենչով համակված (Նախկին գելիեզուզանցի Արշակ Առաքելյանի պատմածը); Դժվար կացության մեջ; Քուրդ Ղազոյի ընտանիքում; Արհավիրքից հետո (Նախկին սեմալցի, հետագայում Թալինի շրջանի Իրինգ գյուղում բնակվող Գալուստ Բոթանյանի հիշողություններից): Ռուսական ազատարար բանակը գրավում է Մուշը; Փախուստ և Բոթանյանի հիշողություններից): Ռուսական ազատարար բանակը գրավում է Մուշը; Փախուստ և ազատություն; Հանուն կյանքի (նախկին շենիկցի Առաքել Միքայելյանի պատմածը); Ալեքսանդրապոլում:

1030. ՍԻՒՆԻ Վ. Հայրենի յուշեր մօտիկ անցեալից /ՍԻՆԻ (Գեորգեան).- Բեյրութ, 1987
(Տպ. Սէն Ռաֆայէլ).-159 էջ, 1 թ. դիմանկ.:

Բովանդակ. Յառաջաբան /Կարդան եպիսկ. Տեմիրճեան; Եւզեմու վիշտը: [Բանաստեղծութ.]; Դայ անձնագոհ հայրուկներ; Սի յիշատակելի հանդիպման դէպք Քեռու ու Մուրատի միջեւ 1905 թուին; Քաջ Անդրանիկը; Անդրանիկի ապտակը; Սարի Սազօն: [Բանաստեղծութ.]; Կարդան վարդս: [Բանաստեղծութ.]; Անիին: [Բանաստեղծութ.]; Մուք սահման: [Բանաստեղծութ.]:

1031. **ՎԵՐՖԵԼ ՖՐԱՆՑ.** Մուսա լեռան քառասուն օրը: Վեպ /Առաջաբանը Մ. Դուդինի;
Վերջաբանը՝ Մ. Փիրունյանի.- Ե.: Լույս, 1987.- 919 էջ:

1988

1032. ԱՐՑԱԽԵԱՆ ՏԱՐԵԳՐՈՒԹԻՒՆ 1988. /հմբ. Աբո Պողիկեան, Էդուարդ Աբելեան.-
Լոս Անճելոս: Հրատ. «Ասպարեզ»-ի 1988.- 224 էջ:

[illegible]

1033. ԳՈՒՇԱԳՃԵԱՆ Մ. Մուսա լերան հայկական գաղթածախը 1875-1939.- Բեյրութ, 1988 (Տպ. Կ. Տօնիկեան եւ որդիք).- 192 էջ.- Մատենագիտ.՝ էջ 177-188 հայ. և օտար լեզ.: *Բովանդ.*՝ Մուսա լերան գոյամարտը եւ անոր հետեւանքները; Քաղաքական կուսակցութիւններու գործունեութիւնը:

1034. ՀԱՅԵՐԻ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ըստ երիտթուրքերի դատավարության փաստաթղթերի: /ՀԱՍՏ ԳԱ. Արևելագիտ. ինստ.: Առաջաբ., թարգմ. և ծանոթագր.՝ Ա.Յ. Փափազյանի; Պատ. խմբ.՝ Ռ.Գ.Սահակյան.- Ե.: ՀԱՍՏ ԳԱ, 1988.- 256 էջ.- Ցանկեր՝ Անձնանուն., տեղանուն.- էջ 247-253.- Ամփոփ. լուս. և անգլ.:

Բովանդ.՝ Երիտթուրքական կառավարության ղեկավարների և «Միություն և առաջադիմություն» կուսակցության կենտրոնական կոմիտեի անդամների դատավարությունը; Յոզղաթի, Տրապիզոնի, Բյույուք Դերնի և Խարբերդի տեղահանության և կոտորածների դատավարությունները:

1035. ՀՈՎԱԿԻՄՅԱՆ Վ. Դժվարին տարիներ: [Հուլներ] /Խմբ. Հ.Մ. Պողոսյան.- Ե.: Հայաստան, 1988.- 208 էջ, 1 թ. դիմանկ.:

Բովանդ.՝ Սկիզբը; Դեպի ռազմաճակատ; Անդրանիկը; Սուրհանդակ Վանից; Դեպի Վան; Սոֆիանի կռիվը; Դուզդաղի կռիվը; Դիլիմանի ճակատամարտը; Կորդվաց լեռներում (Տիգրիսի կիրճում); Անդրանիկի մոտքը ազատագրված Վան; Դեպի Բաղեշ; Դատվանի օպերացիան; Իրականացում է Անդրանիկի նախագուշակումը; Նախիջևան; Անդրանիկի ելույթը Նախիջևանի թուրքաց թաղամասում; Անցում Արաքսի կամրջով; Նոր Ավարայր; Նախիջևանի կռիվը; Սյունաց լեռներում:

1036. ՂԱԶԱՐՅԱՆ Ս. Դա չպետք է կրկնվի: (Հուշագր.)- Ե.: Սովետ. գրող, 1988.- 374 էջ:

Բովանդ.՝ Ա. Տվարդովսկու նամակը Ս.Ղազարյանին; Ձերբակալություն; Հարցաքննություն; Դատավարություն; Թբիլիսիի բանտում; Օբյեկտի բանտում; Տրոյսկի բանտում; Վաղդիմիրի բանտում; Ռուսթավիում; Պ. Սևակի նամակը Ս. Ղազարյանին:

1037. ՄԱՀԱՐԻ Գ. Ծաղկած փշալարեր: Վիպակ /Գ. Աճեմյան; Ապրելու իրավունք՝ Դ. Գասպարյան.- Ե.: Սովետ. գրող, 1988.- 192 էջ:

1038. ՄԿՐՏՉՅԱՆ Լ. Արցախ-Ղարաբաղը՝ իր անցյալով և ներկայով.- Աթենք: Հ.Հ.Ղաշնակից. բյուրոյի, 1988.-64 էջ, 11 թ. գուն. նկ., 4 թ. քարտեզ.- («Յեղափոխ. գրադ-ն» թ. 4):

1039. ՅՈՆԱՆ ԴԱԲԵԱՆ: Հտ. Ա. /Խմբ. Խաժակ Տեր-Գրիգորեան.- Աթենք: Հրատ. Հ.Հ. Ղաշնակցութեան, 1988 (Համագգային Վաիէ Սէթեան տպ.)- 389 էջ, դիմանկ.- Ցանկ անձնանուններու՝ էջ 383-385:

Բովանդ.՝ Յոնան Դաբեանի ժառանգութիւնը; Կենսագրականներ, վկայութիւններ, յուշեր: Խմբի ոգին Նանոյեանն էր /Ս. Օհանջանեան (Ֆարիատ); Յոնան Դաբեան /Ս. Օհանջանեան; Յովհան Դաբեան /Ս.Դ. Դաբեանը Բագուում /Ա. Գիւլխանդանեան; Ապակեղորոնացումը եւ Յ. Դաբեանը /Ա. Գիւլխանդանեան; Յոնան արտասուեցաւ /Ս. Վարդանեան; Ինձ մտերմօրէն առաջարկում էր /Ռուբեն Խան-Ազատ; Շնորհիւ Բերբերեան; Գիտակից յեղափոխականը /Ռուբեն Բերբերեան; Յովհան Դաբեան /Գաբրիէլ Լազեան; Կան՝ներից էր /Վ. Նաւասարդեան; Պարտական ենք ամենէն առաջ Յոնանին /Ռուբեն; Համեստութեան տիպար զոյգը /Վրթանէս Ղազարեան; Յովհան Դաբեան /Զ. Գեորգեան; Յոնան Դաբեանի յօդուածները: Սով Իրերի դրութիւնը նոյնն է; Սասուն-օգոստ 13; Բեֆորմները; Աւերում են, կոտորում են; Նոր սարսափներ երգնկայի եւ Պոլիս; Սուլթանական ռեֆորմներ; Ներկայ ռուսներ; Պիտի ոչնչանայ; Տմարդի պայմաններ; Ցարի կառավարութիւնը; Վճռողը կռիւն է; Դիպլոմատիայի վերջին խօսքը; Ձեյթունը անձնատուր; Առաջն առնել; Չվիատիքը կռուիլ; Նոր դիմակը; Ոչինչ չի վախեցնիլ; Կովկաս; Ռուսիան; Պիտի ոչնչացնել ներկայ ռեժիմը; Նիկողայոս Տէր Յովհաննիսեան (Դուման); Սասունի եւ Մուշի կոտորածը եւ կռիւները; Յաւելուածներ: Երգնկայի տազնապը և հայդուկախմբի կռիւը; Տաճկահայի վիճակը (մի հօր նամակը):

1040. ՊՈՂՈՍՅԱՆ Ս. Գոյատեւման պայքարի քառուղիներում: (Փաստեր, վկայութիւններ և մեկնաբանություններ) /Խմբ.՝ Ա.Ս. Համբարյան.- Ե.: Հայաստան, 1988.- 480 էջ:

Բովանդ.՝ Օսմանյան կառավարության հայահալած քաղաքականության սաստկացումը: Բերլինի կոնգրեսը և Հայկական հարցը; Զուլումի տարիներ; Քրդերի միջոցով; Ազատագրական գաղափարների տարածումը, ինքնապաշտպանություն, հայդուկներ; Սասունի գոյամարտն ու կոտորածները; Ինքնապաշտպանական կռիվներ; Հայոց ցեղասպանության պատմության կեղծարարները: Աճաբարություն; Ուժացում և քաղաքական հալածանքներ; Հայկական ցեղասպանություն, թե՛ հայկական ահաբեկչություն; Ցեղասպանություն; Երիտթուրքերի կուսակցությունը ցեղասպանության կազմակերպիչ; Բռնագաղթը բնաջնջում էր; Ցեղասպանությունը իրականացվեց ամենադաժան ու ամենաստոր մեթոդներով; Առաջադեմ մարդկությունը դատապարտում է:

1041. ՊՈՂՈՍՅԱՆ Հ. Վասպուրականի պատմությունից (1850-1900) /Պատ. խմբ. Ծ. Ա. Պարսամյան.- Ե. ՀԱՍՏ ԳԱ. հրատ. 1988.- 352 էջ.- Ցանկեր՝ էջ 336-351. Մատենագիտ. տողատակի ծանոթութ. հայ և ռուս. լեզ.:

Բովանդ.՝ Ազատագրական շարժումները Վասպուրականում 1870-1880 թվականներին; Ինքնապաշտպանական կռիվները Վանում 1896 թվականին:

1042. ՌԱՄԿԱՎԱՐ ազատական կուսակցություն: Հիմնական ծրագրեր, կանոնագրեր եւ վաւերագրեր /Կազմեց դոկտ. Վաչէ Ղազարեան.- Պեյրութ, 1988.- 227 էջ:

Բովանդ.՝ Ծրագիր Արմենական կազմակերպութեան; Հայ ազատական կուսակցութիւն; Հիմնական կանոնագիր Ռ.Ա.Կ.-ի; Ծրագիր Ռ.Ա.Կ.-ի; Ռ.Ա.Կ.եգիպտոսի շրջանակին; Հայ Ազգային ազատական միութեան կազմաւորումը; Պատճեն Ռամկավար եւ Ազատական կուսակցութեանց միութեան բանակցութեանց:

1043. ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ Հ. Հ.Յ. Ղաշնակցութիւնը իր կազմութենէն մինչեւ Ժ. ընդի. Ժողովը (1890-1924).-Աթենք: Հրատ. Հ.Հ. Ղաշնակցութեան, 1988 (Տպ. «Դրոշակ»-ի).- 259 էջ. դիմանկ.:

Բովանդ.՝ Ներածություն; ԺԹ դարու հայ ազատագրական շարժումը՝ մինչև Հ.Հ. Ղաշնակցության կազմությունը; Գլ. Ա. Հ.Հ. Ղաշնակցության-կազմավորումը, նպատակը, կազմակերպական ծավալում (1890-1895); Հայ յեղափոխական Ղաշնակցության կարճատև հանգրվանը; Առաջին ընդհանուր ժողովը և անկէ ետք-նպատակների հստակացում, կազմակերպական ծավալում; Ծանոթագրություններ; Գլ. Բ. անկէ ետք-նպատակների հստակացում, առաջադրանքներու հոլովույթը. Հայ ազատագրական շարժման գաղափարներու աշխարհը և ծրագրային առաջադրանքներու հոլովույթը. Հայ հեղափոխական Ղաշնակցության գաղափարախոսական հոլովույթը; Հայ հեղափոխական Ղաշնակցության ազգային-քաղաքական առաջադրանքներու հոլովույթը; Ծանոթագրություններ; Գլ. Գ. Հ.Հ. Ղաշնակցության գործունեությունը մինչև երկրորդ ընդհանուր ժողով, Ծանոթագրություններ; Գլ. Գ. Հ.Հ. Ղաշնակցության գործունեությունը երկրի (Թրքահայաստան) մեջ; «Դրոշակ»-ի նաստրի արշավանքը, Ղաշնակցության գործունեությունը երկրի (Թրքահայաստան) մեջ; Ծանոթագրություններ; Գլ. Դ. Խմբագրությունը և Ղաշնակցության արտաքին հարաբերությունները; Ծանոթագրություններ; Գլ. Դ. Հ.Հ.Ղաշնակցության երկրորդ ընդհանուր ժողովը և հաջորդող հնգամյակը (1898-1903); Հ.Հ.Դ. երկրորդ Հ.Հ.Ղաշնակցության երկրորդ ընդհանուր ժողովը ծիգեր և դժվարություններ; «Դրոշակ»-ը «պրո ընդհանուր ժողովը; Որոշումներու գործադրությունը; «Կամք»-ի ժողովը և «Փոթորիկ»-ը; երկրի Արմենիա»-ն և արտասահմանյան քարոզչությունը; Կամք»-ի ժողովը և Անդրկովկասի հարցերը; Գլ. Ե. 1904-1907 Գործունեության շարունակությունը; Արևելյան շրջանները և Անդրկովկասի հարցերը; Սասնո տարիները (մինչև չորրորդ ընդհանուր ժողովը); Հ.Հ. Ղաշնակցության երրորդ ընդհանուր ժողովը; Սասնո 1904-ի կռիվները և ռազմական հարակից ծիգեր; Ցուցական պատասխանատու մարմինը և Սուլթանի 1904-ի կռիվները և ռազմական հարակից ծիգեր; Կովկասյան նախագիծ; Անդրկովկասի հայ-թաթապատուհաս ծրագիրը; Ղաշնակցության խորհուրդը և Գործունեությունը երկրի և արտասահմանի մեջ՝ Ռական կռիվները և Ղաշնակցության աշխուժացումը; Գլ. Զ. Զորորդ և հինգերորդ ընդհ. ժողովներու 1904-1906 տարիներում, ծանոթագրություններ; Հ.Հ.Դ. Զորորդ ընդհանուր ժողովը; Զորորդ և ժամանակաշրջանը (1907-ի սկզբին մինչև 1911-ի կեսերը); Հ.Հ.Դ. Զորորդ ընդհանուր ժողովը և անկէ ետք; Ստոլիպինյան հիմնական հալածանքները Ղաշնակցության դեմ; Գլ. Է. 1911-1914 քառամյակը (վեցերորդ, յոթերորդ և ազատագրական շարժման; Ծանոթագրություններ; Ժողովը; 1911-1913 տարիները և խզումը «Իթիհատ»-ի ութերորդ ընդհ. ժողովներ; Հ.Հ.Դ. վեցերորդ ընդհ. կուսակցությունը 7 և 8-րդ ընդհ. ժողովներում մինչև; հետ; Հ.Հ. Ղաշնակցության յոթերորդ ընդհ. ժողովը; Ծանոթագրություններ; Գլ. Ը. Եղեռն-քառս-հարություն Հ.Հ.Դ. ութերորդ ընդհ. ժողովը և հաջորդ ամիսները; Ծանոթագրություններ; Գլ. Ը. Եղեռն-քառս-հարություն (1915-1918). Ցեղասպանությունը; Կամավորական շարժումը և 1915-16 տարիները; 1917-18 տարիներ (1915-1918). Ցեղասպանությունը; Կամավորական շարժումը և 1915-16 տարիները; 1917-18 տարիներ անկախության պատերազմը; Ծանոթագրություններ; Գլ. Թ. Հ.Հ. Ղաշնակցության գործունեությունը

Հայաստանի Հանրապետության շրջանին (1918-21); Դաշնակցությունը՝ իբրև հանրապետություն պետական և քաղաքական կյանքի ղեկավար կուսակցություն; Հ.Յ.Դ. մարտական նպատակը Հայաստանի Հանրապետության; Բազմի հերոսամարտը; Հ.Յ. Դաշնակցության իններորդ ընդհ. ժողովը; Հարաբերությունները բոլշևիկներուն հետ; Հայաստանի խորհրդայնացումը; Հեղկոմի կարճատև իշխանությունը և փետրվարյան ապստամբությունը; Լեռնահայաստանի գոյամարտը; Ծանոթագրություններ; Գլ. Ժ. Հ.Յ.Դ. գործունեությունը Հայաստանն դուրս 1920-21 տարիներուն; Պուրեշի խորհրդաժողովը և արտասահմանի պատասխանատու մարմինը; Ռիկայի բանակցությունները; Հայության ցեղասպանության պատասխանատուներու պատուհանումը; Վիեննայի խորհրդաժողովը; Հ.Յ. Դաշնակցության տասներորդ ընդհ. ժողովը; Ծանոթագրություններ; Ժամանակագրություն; Անձնանուններ և կենսագրականներ; Տեղանուններ:

1044. ՏԵՓՈՅԵԱՆ Պ. Նիւթեր պատմութեան համար: Մեր առաքելութեան ճամբով /Խմբ. և ծանօթագր. Վ. Ղազարեան.- Պէյրոս: Հրատ. Թեքեան մշակութ. միութ. Ս. նահանգներու եւ Գանատայի կեդր. վարչութեան, 1988 (Տպ. Ջարթօնք).- 174 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ.՝ Նիւթեր պատմութեան համար: Կովկասի մեջ: Հակահայ աննպաստ կացութիւն եւ Հայաստանի վերաշինութեան յանձնաժողով: Մեր առաքելութեան ճամբով: 1920-ի եգիպտահայ շարժումները եւ մեր դերը անոնց մեջ: Անկախութեան փոխառութիւնը (1920): Թուրքիոյ փոքրամասնութեանց քաղաքական իրաւունքները: Սանճաքի հարց: Հայկական դատը հետապնդելու համար համաձայնութեան նախագիծ Ռանկավար ազատական կուսակցութեան եւ Հ.Յ.Դաշնակցութեան իրաւասու ներկայացուցիչներու միջեւ: Ծանոթագրութիւններ: Յանդուած: Ռ.Ա.Կ.-Հ.Յ.Դ. յարաբերութիւնները:

1045. ԲՅՈՒՐԲԵՅԱՆ Յ. Ուրվագիծ Հ.Յ.Դ. պատմության 1919-1924 հնգամյակի.- Աթենք: Հրատ. Հ.Յ.Դ. բյուրոյի, 1988.- 94 էջ.- (Հեղափոխական գրադարան; թիվ 3):

Բովանդ.՝ Ներածություն 9-րդ ընդհանուր ժողովէն առաջ: Հ.Յ. Դաշնակցության 9-րդ ընդհանուր ժողովը: Կուսակցական կազմակերպությունը և անոր կրած փոփոխությունները: Մտքերու քառսէն դեպի բյուրեղացում: Փակագիծ՝ Հ.Յ. Դաշնակցության և բոլշևիկներու փոխհարաբերությանց մասին: Բյուրոկառավարության խորհրդայնացում և փետրվարյան ապստամբությունը: Պուրեշի խորհրդաժողովը: Արտասահմանի պատասխանատու մարմինը և Ռիկայի բանակցությունները: Արտասահմանի պատասխանատու մարմնի երկամյա գործունեության մասին Պուրեշի խորհրդաժողովէն մինչև Վիեննայի խորհրդաժողովը: 10-րդ ընդհանուր ժողովը: Եզրակացություն:

1989

1046. ԱՂՈՆՑ Ն. Հայկական հարցի լուծման շուրջ /Անգլ. թարգմ. և հրատ. պատրաստեց՝ Վ.Ա. Դիլոյանը].-Ե.: Երև. համալս. հրատ., 1989.- 116 էջ.- Մատենագիտ.՝ տողատ. ծանոթ. հայ. և անգլ. լեզ.:

Բովանդ.՝ Հայկական հարցը Սևրում: Հայկական հարցի պատմական հիմքը և Թուրքիայի անկումը (Թուրքիայում քրիստոնյաների, մասնավորապես հայերի, քաղաքակրթիչ դերը և կայսրությունը եվրոպականացնելու ու փրկելու համար նրանց օգտագործելու կորսված հնարավորությունը): Թուրքիայի անդամահատումը (հինգ էթնիկական գոտիներին՝ Օսմ. Անատոլիայի, Հայաստանի, Սիրիայի, Զուրդիստանի և Արաբստանի): Հայկական հողերը և քրդական հավակնությունները: Էքսկուրս Հայաստանը քրտացնելու օսմանյան փորձերի վերաբերյալ՝ սկսած հին ժամանակներից: Հայաստանը որպես աշխատանքի և մշակույթի երկիր դեռևս հայկական է):

1047. ԱԼԱԶԱԶՅԱՆ Ս. Չսպիացած վերք: Վեպ 3 հատորով: Հտ 1.- Ե.: Խորհրդային գրող, 1989.- 512 էջ:

1048. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՕԶԱՆՅԱՆ: Մատենագիտություն /ՀԽՍՀ հաս. գիտ. ինֆորմ. կենտրոն: Կազմ.՝ Լ. Սարտիրոսյան: Խմբագր.՝ Ռ. Կոնդակչյան: Մատենաշարի խմբագր. և ցանկերի կազմող՝ Ս. Սարգսյան.- Ե.: 1989.-50 էջ.- Անվանացանկ, տեղանունների ցանկ, մամուլի ցանկ:

Բովանդ.՝ Ժողովրդական հերոսը /Գ. Ղարիբջանյան: Անդրանիկի տպագիր գործերը: Անդրանիկի կյանքին և գործունեությանը նվիրված գրքեր: Գրքեր որոնցում խոսվում է Անդրանիկի մասին: Անդրանիկին նվիրված անսագրային հոդվածներ: Книги и журнальные статьи об Андранике.

1049. ԱՆԴՐԵԱՍԵԱՆ Ա. Փլուզում եւ վերածնունդ: Վեպ երեք հատորով.- Պոստոն, 1989 (Տպ. «Պայքար»).- 370 էջ:

Հտ. 1 Դեպի մայրամուտ: Վեպ 1896-էն 1915-ի շրջանէն:

Բովանդ.՝ Պանդուխտին վերադարձը: «Մեծ դեպքը»: Սիրոյ ծիծաղը և արցունքը: Այրին, վաշխառուն եւ հովիվը: «Ճաշարան-սրճարան վոսփոր»: Գեղամ եւ Գեղուհի: «Եաշասըն հիւրիէդ»: Հայրենի լեռներուն վրայ: Վերջին ուխտագնացութիւնը: Եւ պատերազմ: Բովանդակություն:

1050. ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ Մ. Դարավոր գոյամարտ /Խմբ. Ս. Վարդանյան.- Ե.: Հայաստան, 1989.- 768 էջ, 1 թ. նկ.

Բովանդ.՝ Գլ. 3. Արևմտահայերի դրությունը XIX դարում և նրանց ազգային ազատագրական պայքարը: Գլ. 4. Արդուլիամիդյան «գուլումը» և արևմտահայության անձնվեր խիզախումները: Գլ. 5. Երիտթուրքը: Գլ. 6. Արդուլիամիդյան «գուլումը» և հայերի դիմադրությունը, Հայկական հարցի վերաբացումը: Գլ. 7. Երիտթուրքերի ու ցեղասպանությունը Թուրքիայում և նրանց հերոսական գոյամարտերը: Գլ. 8. Երիտթուրքերի ու ցեղասպանության շարունակվող ցեղասպանական քաղաքականությունը և հայ ժողովրդի պայքարը գոյութեմալականների շարունակվող ցեղասպանական քաղաքականությունը և հայ դատը: Գլ. 9. Հայերի թյան ու ազատագրման համար: Գլ. 10. Առաջին աշխարհամարտի արդյունքները և հայ դատը: Գլ. 11. Հայերի փիճակը Հանրապետական Թուրքիայում և նրանց բռնի ծուլումն ու արտագաղթը: Գլ. 12. Սփյուռքահայության մոր գոյամարտը և պայքարը իր իրավունքների համար:

1051. ԲԱՅԲՈՒՐԴՅԱՆ Վ. Հայ-քրդական հարաբերությունները Օսմանյան կայսրությունում XIX դարում և XX դարի սկզբին /Խմբ. Գ. Ինժիկյան.- Ե.: Հայաստան, 1989.- 358 էջ.- Ծանոթագր. էջ 333-338 էջ.- Մատենագիտ. էջ 339-357, հայ., ռուս և օտար լեզ.:

Բովանդ.՝ Հայ-քրդական հարաբերությունների սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական գործոնները: XIX դարի առաջին կեսի քրդական շարժումները և հայ-քրդական հարաբերությունները: Թանգիմաթի երկրորդ շրջանը և հայ-քրդական հարաբերությունների մոր փուլը: Հայ-քրդական հարաբերությունները 1877-1878թ. ռուս-թուրքական պատերազմի և Շեյխ Օբեյդուլլայի շարժման ժամանակ: Հայ ազատագրական շարժման մոր փուլը և հայ-քրդական հարաբերությունները XIX-րդ դարի վերջին և XX դարի սկզբին: Հայ-քրդական հարաբերությունները երիտթուրքերի և իթթիլաֆանների տիրապետության շրջանում:

1052. ԽԱՆՁԱԴՅԱՆ Ս. Անդրանիկ: Վեպ.- Ե.: Խորհրդ. գրող, 1989.- 448 էջ:

1053. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ պատմության և ցեղասպանության մի քանի հարցեր /Խմբ. կողմ. Գ. Բ. Ղարիբջանյան (գլխ. խմբ.), Վ. Ռ. Գրիգորյան, Ա.Զ. Կիրակոսյան և ուրիշներ.- Արտագ. Բ. Բ. Ղարիբջանյան (գլխ. խմբ.), Վ. Ռ. Գրիգորյան, Ա.Զ. Կիրակոսյան և ուրիշներ.- Արտագ. Բ. Բ. Ղարիբջանյան գրականություն: Գիտաինֆորմ բյուր. /ՀՍՍՀ ԳԱ. հաս գիտ. գիտաինֆորմ. կենտրոն.- Ե.: 1989.- 49 էջ:

Բովանդ.՝ Պավլիկյան շարժման վերելքը Հայաստանում և դրա ազդեցությունը միջնադարյան եվրոպայում /Զարլգ Ս. Վրթման: Հայերը Ռեկրահնայում 1648թ. կազակական ապստամբության ժամանակ /Յարոսլավ Դաշկեվիչ: Մուսա լեռան քառասուն տարին: Ֆիլմ, որը մերժվեց /Էդվարդ Մինասյան: Երկու ցեղասպանության պատմություն /Մաքս Մ. Լաուֆեր: Ով էր Գաբրիել Մելիսանցեցին /Գաբրիել Դոններ: Մտորումներ հայկական փիլատելիայի շուրջը /Թոմաս Թ. Ամիրյան: Նախ-Անտոնյան փաստաթղթերը առաջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ թրքահայերի ոչնչացման մասին: Ցեղասպանության անատոմիա /Վահագն Տատրյան: «Հայաստան, 1915» /Հայրիս Ֆիերբյուխեր:

1054. ՀԻՆ ՈՒ ՆՈՐ ԿԵՍԱՐԻԱ: Յուշամատեն.- Փարիզ: Հրատ. Կեսարիոյ և շրջանի հայրենակց. միութեան Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, 1989.- 306 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ.՝ Տրդատ եպիսկոպոս Պալեան: Վիճակաւոր առաջնորդ Կեսարիոյ եւ շրջակայից (1850-1923) /Վահան Ս. Էլմայեան: ԱԳ-Տաղի քառամեայ գոյամարտը /Միսաք Կիւլպենկեան: Երբ հերոսամարտը: Օսման Չավուշի սպանութիւնը /Բ. Հապէշեան: Հայ Կեսարիոյ պատմութեան հետքերով /Բիւզանդ Վաղինակ: Ցեղասպանութեան մասին: Սարգիս Ենպէճեան եւ Հաճնոյ ինքնամեայ հերոսամարտը /Արամ Պալեան: Թաւաթի հրէշային մտադրութիւնը /Միսաք Գալֆայեան-Կիւլպենկեան: Ծովասպայ Տիրան Թեքեան (Կեսարացի): Մեր նահատակները: Տառապանքի ճամբան /Բարսեղ Պալըզճեան: Քսան Կախաղաններուն: [Բանաստեղծություն] /Վահան Թեքեան: Փաստաբան Արսէն Գալֆաեան /Աւետիս Ա. Սարգիս Սաղըրեան: Բարսեղ Տէր-Բարսեղեան: Երուանդ Վիշապեան: Աւետիս Արսէն Գալֆաեան: Միսաք Կիւլպենկեան:

1055. ՂԱՐԻԲՋԱՆՅԱՆ Գ. Ակնարկներ հայ-բուլղարական բարեկամության պատմության.- /Խմբ. Յ. Ռ. Սիմոնյան.- Ե.: ՀԽՍՀ ԳԱ հրատ., 1989.- 249 էջ, 6 թ. նկ.:

Բովանդ. Առաջաբան; Թուրքական բռնապետության դեմ համատեղ պայքարում կոփված բարեկամություն; Ռուսաստանյան հեղափոխության բովում: Հայերի մասնակցությունը բալկանյան առաջին պատերազմին: «Տասնյակների» կուսակցությունը Օսմանյան կայսրությունում հայերի կոտորածների դեմ; Մեծ հոկտեմբերի դրոշով; Ֆաշիզմի դեմ մղված պայքարում; Հանուն սոցիալիստական Բուլղարիայի:

1056. ՃԵՐԵՃԵԱՆ Ե. Տոքթ. Արիմոտ գոյերթի վկաներ.- Պէյրուտ: Հրատ. Ս.Դ.Հ.Կ. Լիբանանի շրջանի վարիչ մարմնի, 1989.- 166 էջ:

Բովանդ. Աբրահամ Մուրատեան և Արմենակ Համբարձումեան; Աբրո Կարապետ Մարտիրոսեան (Քեռի); Ալեոիս Գասպարեան (Խմբագրող Ավո); Գագիկ Օգանեան; Բարսեղ Ջաքարյան (Լևոն); Գալուստ Արիվանեան (Հաճի պեկ); Գրիգոր Վարդանեան (Հրահատ Կամսար); Դանիել Չաուլ; Երուանդ Մուրատեան (Երուանդ Սաֆո); Թորոս Ծառուկեան (Չելլո); Կարապետ Երկանեան (Վահե); Համբարձում Պոյաճեան (Մեծն Մուրատ); Հայկ Բժշկեան (Գայ); Մաթևոս Սարգիսեան (Փարամազ); Միքայել Սերեան (Պանդուխտ); Միք Մանուկյան (Փայլակ); Մուրատ Տերտրեան (Ս. Մուրատ); Յակոբ Ալեոիսեան (Արծրունի, Հաճի); Յովակիմ Թանջուտեան (Վահագն Ամատունի); Նազարեթ Լուսիկեան; Ռուբեն Կարապետեան (Վահան Պոյաճեան) Սարգիս Աղամիրզեան (Սաքո); Սարգիս Քեռեան (Սարգիս Տիրունի); Տիգրան Օտեան (Ասո) Տոնապետ Ղազարեան (Տոնո):

1057. ՆԱՃԱՐԵԱՆ Ե. Արցախեան հարցի սև թղթածրարը: Պրակ Ա., Բ. և Գ.- Բեյրութ, 1989.- 287 էջ, նկ., դիմանկ.

Պր. 1. Բովանդ. Խորհրդային միության գերագույն խորհրդի նախագահության հակահայկական կանխապատրաստ բանաձևը; «Կրոմիքո եւ ընկ.» պրեժնեւեան ճահճի կաշառակեր «հերոսները»; Քրեական յանցագործ Հեյտար Ալիեվի դեպի «ալլահուլլին» առաջխաղացքի ներքնածալքերը; Արցախը հայազրկելու դաւադրութիւնը եւ Գեորգովի գլխաւորած հայ համայնավարների մեղսակցութիւնը; Բազմամեայ չեկիստ եւ գլխաւոր դատախազ Մամետովի մեղադրականը թաթարական մաֆիայի դեմ. «Սումկայիքը որպէս հայերի կոտորածի օճախ կանխորոշուած էր դեռ 1970-ական թթ.»; Հայաստանի ղեկավարները գիտակցաբար ընկնում են սահմանադրութեան 70-րդ փուլը յօդուածի թակարդի մեջ կարենալ շրջանցելու համար պահանջատիրական 78-րդ յօդուածը:

Պր. 2. Բովանդ. Թաթար խաժամուծի միասնութեան դիմաց՝ հայրենահայրութիւնը երկպառակուած; Կուսակցապետ Ղեմիրճեանն արտասանում է ԹԱՍԱ-ի սումկայիքեան հեքիաթը; Աղղամ-ասկերանեան «զինաբախտումը» թաթարական դաւադրութեան առաջին օղակ; Գլխաւոր քարտուղար Կորպաչովը թիրիմացութեան մեջ է, թե թիրիմացութեան մեջ է գցում; Սումկայիքը ցեղասպանական «գեոլով» ցեղերի «մինչ-ինքերիալիստական» ցեղասպանութիւն է; Հայկական ՍՍՀ գերագույն խորհուրդը ինչու՞ եւ ինչպե՞ս տօնականացրեց ապրիլի 24-ը:

Պր. 3. Բովանդ. Ահմետովի մահավճռի խորհրդանշանականութիւնը; Սումկայիքը ցեղասպանութեան խարանից փրկելու ոգորումները; Խորհրդահայ օրէնսգէտների ոգորման անխոստովանելի ներքնածալքը; Մոսկուան թաթարներին օգնում է «հայասպանութիւնը» վերածել «սոցիալ-կենցաղային» խռովքի; Գլխաւոր դատախազութեան աջքա-կապությունները յօգուտ յանցագործների; Իշխանավորների ոստիկանութեան եւ զօրքի դերը Սումկայիքում:

1058. ՊԱՂՏՈՅԵԱՆ Ա. Դէպի նոր դիրքեր.- Բոստոն, 1989 (Տպ. Շիրակ).- 234 էջ:

Բովանդ. Բացատրական; Արժանի ըլլալ արժանաւորներուն; Հէյլիի «Արմատները» եւ մենք; Ազգութեան գաղափարը; Սփիւռքի հայութեան երկուութիւնը; Արիւնածին 28-ը; Ի՞նչպէս կասեցնել արտագաղթը; Նախ Թուրքիա՝ ապա Յունաստան; Քեզի հետ Լիբանան; Մենք մուրացկան չենք; Քառակերտում; Անվաղեմին եւ այժմէականը; Փետրուար 18:

1059. ՄԵՎԱՆ Ս. Ռողոսթ, Ռողոսթ...: Վեպ: Գիրք 1-2 /Բուլղ. թարգմ. Մ. Թերզյանը.- Ե.: Սովետ գրող, 1989.- 512 էջ:

Գիրք առաջին: Ռողոսթ, Ռողոսթ...;

Գիրք երկրորդ: Ինչ-որ տեղ Բալկաններում:

1060. ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ Ե. Գրական-պատմական վերլուծական էջեր.- Անթիլիաս, 1989 (Տպ. Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան).- 294 էջ:

Բովանդ. Հայ դատը և թուրք եղեռնագործութիւնը: Ներածական; Թուրանցին և թուրանական արշաւանքները; Օսմ. աշխարհակալութեան նահանջը և բարեկարգութեան փորձերը; Օսմանցիականութեան նահանջը և թուրանական յաղթանակը:

1061. ՈՒԼՈՒԲԱՐՅԱՆ Բ. Սարդարապատ: Վեպ.- Ե.: Սովետ. գրող. 1989.- 558 էջ:

1990

1062. ԱԴԱՆՅԱՆ Ն. Եփրատ: Վեպ, պատմվածքներ.- Ե.: Արևիկ, 1990.- 407 էջ:

Բովանդ. Գիշերը չի լուսանում: (Վեպ); Պատմվածքներ: Արտույտ; Երբ ես մեռնեմ ուրիշները կգան իմ տեղը; Ծերմակ, սև անմեռուկի գարունը; Թխակարմիր ձին; Տունը և հողը; Հրածեշտ երկրին; Կապույտ երգնկա; Պատմության դասը; 1949 թվականի երկար գիշերը; Եփրատ՝ մայր գետ:

1063. ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ ԾԻՐԱՆԻ: (Հայ բանաստեղծները՝ ազգային շարժմանը): Ժողովածու /Կազմեց՝ Դ. Ծ., Պետրոսյանը.- Ե.: Երևանի համալս. հրատ., 1990.- 152 էջ:

Բովանդ. Իբրև մուտք; Նորից եկել...: Աշխարհից ես բան չեմ հասկանում, Հայրեններ, ինչու եկանք ուր ենք գնում...: Խանգարված երազ /Համո Սահյան; Սեղմիր առամդ. Առաջին ձայն /Սիլվա Կապուտիկյան; Հասել է ժամը. Ամեն մի խեղդվող. Արդարություն /Գևորգ Էմին; Բիբլիական մոտիվ. Հայաստան 88 /Վահագն Ղալթյան; Ղարաբաղ. Քո վիշտը լեռ է. Նկարչի մատներին և ձեռքերին. Ռեքվիեմ-2 /Ռազմիկ Ղալթյան; Տաք տարի. Հուլիս 88/Համլետ Կարճիկյան; Մերն է հերթը հիմա. Մի տար մեզ փորձության. Այսինչ վիճակ է, չես հասկանում /Երվանդ Պետրոսյան; Աղոթք. Կգա օրը. Շրջափակում /Հովհաննես Գրիգորյան; Անդրանիկի հասկանում /Երվանդ Պետրոսյան; Աղոթք. Կգա օրը. Շրջափակում /Հովհաննես Գրիգորյան; Անդրանիկի հոգին. Պատգամ. «Արցախական» շարքից /Դավիթ Հովհաննես; Հասունացում. Ժամանակը. Խորքում, Արցախ /Արտեմ Հարությունյան; Համլետի վերջին մենախոսությունը /Հրաչյա Սարուխան; Այժմ և միշտ. Պատմությունը. Հույսը. «Հատուկ դրություն» շարքից-ճշմարտությունը. Խուզարկություն /Էդվարդ Միլիտոնյան; 1988թ. փետր. Չզված աղեղներ /Կարոյան Հակոբյան; Հայ տղայի երգը /Ռուկաս Սիրունյան; Օր. Vi 1988. Եվ կա ուրիշ հող /Հրաչյա Թամրազյան; Ջարթոնք. Արցախ. Նոր ճամփա. Արցախյան ծմեռ. Գանձասար. Հայրենյաց սեր. Դժվար օրեր. Կյանքի իրավունք. Երկկենցաղ հույս. Այսպես. Հիմա. Որպես արծիվ. Անցյալ և ներկա /Արմեն Շեկոյան; Արցախի ամառը (1989) /Հրատ Ալեքսանյան; Հուշերի նաշից՝ հանգած աստղերի /Հրաչյա Բեյլերյան; Տուրք գործ. Որպես վերջին մի սպարտացի /Դավիթ Պետրոսյան; թե ելնենք. Աղավմու լյարդ չունենք. Սուրբ գործ. Որպես վերջին մի սպարտացի /Դավիթ Պետրոսյան; Ժամանակի ուղղություն /Վահան Մարտիրոսյան; Մահվան տեսիլ. Իմ հայրենիքից մահը եկավ /Աղվան Վարդանյան; Խռովք /Սևակ Հովհաննիսյան; «Ռոզի կաֆեի» զավակները /Արարատ Մկրտումյան; Այսօր. Ելման իմ երկիր...: Էպոպեա. Դիմում-արյունագիր /Զավեն Բեկյան; Երկիր Նաիրի...: 20.02.1988. Արցախ. Տարաշխահիկ մեր երգերում /Ներսես Աթաբեկյան; Օ վաշխառուներ վերանծնական սիրո. Ջարթոք փառք իմ զարթոք...: Հազարամյակների և օրերի միջով...: «Ջարթոք, պատրաստեցեք յուղ լապտերաց /Արմեն Ղալթյան; Մենք սպասեցինք նրանք չեկան... Եվ մշուշի միջով...: Խորին խորքերում ազգային խոհիս /Տիգրան Պասկեչյան; Ճակատագիրն ահա...: Զրույց մեծերի հետ /Վահագն Աթաբեկյան; Միակ ճանապարհ. Ճամփորդը /Գարեգին Գևորգյան; Ոգու տոն. Արցախ. Ճակատագրի լուսանցքներում /Ռոբերտ Եսայան; Քարկապ եմ ընկել բոլոր թելերս /Վալտեր Գրիգորյան; Ջանգ. Վրեժի դղրդոց. Կարոտի կարապ վիզը թեք /Ազնիվ Սահակյան; Ցուցարարի սիրտը /Սիփան Շիրազ; Քո բախտը իմ բախտն է հայրենիք /Անահիտ Քոչարյան; Մենք. Մեզ արգելված էր /Հուսիկ Արա:

1064. ԱԼԱԶԱՆ Վ. Տառապանքի ուղիներով: (Հուշեր).- Ե.: Խորհրդ. գրող, 1990, - 240 էջ:

Բովանդ. Բերիայի դիկտատուրայի հաստատումը; Չերժինսկու հետ դեպի բանտ; Հարցաքննություններ; Մղձավանջային օրեր; Վաղիվախություն; Մահվան հովիտ; Բուդուգեչակի ճամբարում; Դեպի հայրենիք, դեպի տուն; Նորից բանտում; Բայիլովի բանտում; Մահ, որը կյանք տվեց տասնյակ միլիոնավոր մարդկանց; Երևանում:

Հտ. 2.- Ե.: Խորհրդ. գրող, 1990.- 592 էջ:

Քովալսկի.Նախմ պէյի յիշողութիւնները: Ա. Ջարդարարները: Բ.Րէսիւլ-այնի եւ Ինթիլլիի ջարդերը: Գ. Տեր Ջօրի ջարդերը: Պաշտօնական տօքիւմանները: Ա. Կանխամտածութիւնը: Դ. Չգուշական միջոցներ: Գ. Ջարդերուն ընդհանուր հանգամանքը: Դ. Պզտիկ մարտիրոսները: Ե. Քաջալերութիւններ: Ձ. Արդարացման փորձեր: Է. «Երկրորդ արարուածը»: Վերջաբան: Ընդհանուր ժողովուրդին պատասխանատութիւնը: Յաւելում: Ա. Հայերու դրութիւնը գինադադարէն ետք: Բ. Արդարութեան զանշտը: Գ. Ամբաստանիչ ատեանին որոշումնագիրը:

Բովանդ.՝ Նախաբան; Բնակչության կամքով պետական սահմանների որոշումը ժողովուրդների ինքնորոշման լեռնիյան կոնցեպցիայի արմատական հարցն է; Ժողովուրդների ինքնորոշումը միջազգային հրավումքի հրամայական նորմա; Սահմանադրական ճգնաժամ, թե հրավաբանական անգրագիտություն (ժողովրդի ինքնորոշման հրավումքի և պետության տարածքային ամբողջության սկզբունքի հարաբերակցության մասին); Ինքնորոշումը ժողովուրդների միջև և պետությունների միջև խաղաղության ու բարեկամական հարաբերությունների գործոն է; Ինքնորոշման «Տնտեսական անհնարինությունը» քաղաքական պատրվակ է; Ի՞նչ է հարկավոր վերակառուցել ազգամիջյան հարաբերություններում; Ինքնորոշման սկզբունքի հիման վրա փոխգիշման սահմանակարգային ձևերի որոնումը:

Քովանդ. Մարտիրոս Սարյանի նամակը Բ. Գեմբարսկուն; Նամակ իմ հին թուրք ծանոթին /Թարգմ.՝ Մ. Գրոխոսյակ; Բաց նամակ միավորված ազգերի կազմակերպության գլխավոր քարտուղար. նորին մեծություն պարոն Ուստանին /Թարգմ. Մ. Գ.; Բաց նամակ Հնդկաստանի պրեզիդենտ նորին գերազանցու-թյուն պարոն Սարվապալի Ռադիակրիշնային /Թարգմ. Կ. Ազարյան; Նամակ իմ հայ ընթերցողներին /Թարգմ. Կ. Պապինյան; Երեք նամակ աշխարհի ընթերցողներին /Թարգմ. Մ.Գ.; ա) Առաջին նամակը իմ անծանոթ ընթերցողին; Բ) Երկրորդ նամակը իմ անծանոթ ընթերցողին; Գ) Երրորդ նամակ իմ անծանոթ ընթերցողին; Շրջանի հայկական քառակուսին ունի իր լուծումը (Նամակ հայոց կաթողիկոս Վազգեն Առաջինին) /Թարգմ. Մ.Գ.; Հավելված 1: «Նամակ թուրք մտավորականներին»ի վերջավորությունը /Թարգմ. Մ. Գ.; Հավելված 2: Սիբիրական անապատը /Թարգմ. Գ. Մադոյան; Հավելված 3: Նամակ Պ. Սևակին; 3. Շիրազի նամակը Բ. Գեմբարսկուն; Ով է Բ. Գեմբարսկին /3. Կարծիքյան:

Քոլանդ. Երկու խոսք; Հետագայ էջեր; Միջավայրին մարդը: Խրիմեան՝ առաջնորդ Տարօնոյ; Խրիմեան՝ պատրիարք Կ. Պոլսոյ; Հայոց Հայրիկ; Խրիմեան առաջնորդ Վանայ; Խրիմեան՝ Կաթողիկոս ամենայն հայոց; Ժամանակագրական ուրուագիծ; Մատենագիտական աղբյուր:

Քովանդ. Երկու խօսք; Նախանշաններ; Սարսափելի օրեր; Հուսահատ պայքար և կործանում; Վերջին զոհերը; Ահավոր թաքստոցը; Վերջին տպավորությունները և ապրումները:

Բովանդ. Ողջունք եղ... /Երուանդ Օտեան; Գաղափարին յաղթանակը /Տ. Զաւեն; Կենսագրական բաժին /Յավաք. և խմբ. Թեոդիա: Մաս Ա. Պօլստե տարագիր: Մտաւորականներ: Գրիգոր Զօհրապ; Յարութիւն Շահրիկեան (Ատոմ); Գ. Խաժակ (Գարեգին Զազալեան); Ակնունի (Խաչատուր Մայունեան); Սիւսմանթօ

1072. ԹՈՐԱՆԵԱՆ Թ. Թրքական համաթուրանականությունը վարագույրով չի

Քովանդ. Թուրք-պոլկար յարաբերութիւնները, իհարկէ, որոշակի կ'օգտագործուած աղբիւրներ:
Արաբներն ու թուրքերը; Զիւտեղը և թուրքերը; Հայերն ու թուրքերը;

Քովանդ. Լուռու դերը; Թաթարական շրջան; Խուսնագան միջոցները; Գաղթական հայություն; Ազատագրական շարժումներ:

1075. ՀԱՄԲԱՐՅԱՆ Ա. Հայ հասարակական քաղաքական միտքը արևմտահայության
ագապության շրջանում, ռուսների մասին XIX դարի վերջ-xx դարի սկիզբ /Խմբ. Դ. Ա. Մուրադ-
յան/։ Երևան, 1997։

Բովանդ. Չայ հասարակական հոսանքների տեսակետները արևմտահայության ազատագրության
մասին; Ազգային-պահպանողականներ; Ղազարյաններ; Ղազարյաններ; Ղազարյաններ; Ղազարյաններ;
հնչակյաններ; «Չայ հեղափոխականների դաշնակցություն» կուսակցությունը; Սոցիալ-դեմոկրատներ;
Պահպանողականներ; Լիբերալներ; Անկուսակցական դեմոկրատներ; Չայ սահմանադրական Ռամկավար
կուսակցություն; Բոլշևիկներ; Արևմտահայ ազգային ուժերի համախմբման գաղափարը և փորձերը:

1076. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Հանրապետության ցեղասպանության դեմ պայքարի միության կանոնադրություն.- Ե.: 1990.- 14 էջ.- (ՀՀ ցեղասպանության դեմ պայքարի միություն):

Քուլանդ. Չայկ. ԽՍՀ մինիստրների խորհուրդը դեռևս հիմնականում պահպանում է իր սկզբնական դիրքերը։

1077. ՅԱՅԵՐԻ ցեղասպանությունը: (Մեծ եղեռնի 75-ամյակի առթիվ): Գրակ. մատենագիտ. ցանկ օտար գրակ. /Ալ. Մյասնիկյանի անվ. պետ. գրադարան; Կազմ.՝ Ֆ. Պարոնյան; Մ. Բաբայան.- Ե.: 1990.- 23 էջ:

Բովանդ.՝ Երկու խոսք; Անգլերեն; Գերմաներեն; Ֆրանսերեն; Այլալեզուներ; Անվանացանկ; Անձնանունների ցանկ; Աշխարհագրական անունների ցանկ:

1078. ՂԱՐԻԲՋԱՆՅԱՆ Գ. Ժողովրդական հերոս Անդրանիկ.- Ե.: Հայաստան, 1990.- 246 էջ, 12 թ. նկ.:

Բովանդ.՝ Առաքելոց վանքի և Սասունի պաշտպանական հերոսամարտերը; Բալկանյան առաջին պատերազմում; Ձանգեզուրի պաշտպանը: Դեպի Ղարաբաղ; Փաստաթղթեր և նյութեր; Մատենագիտական ցանկ:

1079. ՄԵԼՔՈՒՄՅԱՆ Ս. Լեռնային Ղարաբաղ: Պատմա-տնտեսական աշխարհագր. ուսումնասիրութ. /Առաջաբան՝ Յու. Մ. Սուվարյան.- Ե.: Լույս, 1990.- 303 էջ, գուն. նկ.:

Բովանդ.՝ Պատմա-աշխարհագրական համառոտ ակնարկ; Ասկերանի շրջան; Մարտակերտի շրջան; Մարտունու շրջան; Հաղորդի շրջան; Շուշիի շրջան:

1080. ՄՈՐԳԵՆԹԱՈՒ Հ. Ամերիկյան դեսպան Հենրի Մորգենթաուի հուշերը և հայկական եղեռնի գաղտնիքները /Թարգմ.՝ Ենովք Արմեն: Ֆաքսիմիլային հրատ.- Ե.: Լույս, 1990.- 356 էջ:

Բովանդ.՝ Գերագանց գերման մը Պոլիսի մեջ; «Գործապետի դրոշմին» Օսմ. կայսրության մեջ; Ինչո՞վ օգտակար եղաւ ան Գերմանիային; Քայքային անձնական ներկայացուցիչը: Վանկէնհայմ կընդդիմանայ ամերիկեան ռազմաճակատին Յունաստանի ծախուելուն; Գերմանիա կը զօրաշարժե քիւրք բանակը; Միջազգային դաշնադրութիւններու հակառակ: «Կէօպէն»-ը եւ «Պրէզլաու»-ն Տարտանելէն կանցնին; Վանկէնհայմ ինժի կը պատմէ թէ ինչպէս քայքայեց պատերազմի որոշում տուաւ; Գերմանիայի պատերազմի նպատակները; Գերմանական «փռօփականտ»-ի դասական օրինակ; Գերմանիա կը փակէ Տարտանելը եւ Ռուսիան կանջատէ իր դաշնակիցներէն; Թուրքիա կը ջանէ «Քափիթիլասիօն» ներք. Էնվեր պալատի մեջ կապրի, առատ դրամով եւ կայսերազուն կնոջ հետ; Գերմանիա Թուրքիան պատերազմի կը մղէ; Թիւրքերը կը ջանան ազնուօրէն վարուիլ օտարական թշնամիներու հետ բայց գերմանները կը պնդեն զանոնք հալածել; «Նօթըր տամ տը Սիօն»ի վրայ արշաւանք; Վանկէնհայմ եւ «Բեթլեհեմ պողպատի ընկերութիւն»-ը. Գերմանիայի մէջ յայտարարուած կրօնական պատերազմը; Ենմալ, վրդովիչ Մարկոս Անտոնիոս մը. Գերմանիայի՝ հաշտութիւն ձեռք բերելու առաջին փորձը; Թիւրքերը կը պատրաստուին Պոլիսէն փախչիլ եւ փոքր Ասիայի մէջ մի մայրաքաղաք մը հաստատիլ. Համաձայնական նախատորմը կը ռմբակոծէ Տարտանելը; Ի՞նչպէս Էնվեր հաստատեց «Բրիտանական նաւատորմի դին պարտելիութիւնը»; Դաշնակից նաւատորմիդը կը հեռանայ թէւ յաղթանակի եզրը հասած; Երեք հազար քաղաքային անձերու համար պայքար մը; Օտարահպատակներու ուրիշ պատահարներ; Պոլկարիա աճուրդի հանուած; Թիւրքը նախնական տիպարին կը վերադառնայ; «Յեղափոխութիւնը» Վանի մէջ; Ազգի մը սպանումը; Թալեադ կը յայտնէ թէ ի՞նչու «կը տարագրէ» հայերը; Էնվեր փաշա հայերու վրայ կը խօսի; «Հայերուն համար ոչինչ չպիտի ընեն» կըսէ Գերման դեսպանը; Էնվեր հաշտութիւն կառաջարկէ. Հրաժեշտ սուլթանին եւ Թիւրքիային; Ֆօն Եակօվ. ցիմմերման եւ Գերման-ամերիկացիները; Յաւելուած: Հայաստանի եղեռնը պատմութեան մեջ մեծագոյն արհաւիրքը; Ձանգուածային տարագրութիւններ; Գերման «միսիօնար»-ի մը յայտարարութիւնը; Հայաստան պետք է անջատուի Թիւրքիայէն:

1081. ՆԱԹԱՆԵԱՆ Մ. Արմենական կուսակցութիւնը: Ծագումէն սկսեալ մինչեւ Սահմանադրական Ռամկավար կուսակցութեան կազմութիւնը /Խմբ. և ներած. Տիգրան Գեորգեանի.- Գահիրէ, 1990.- 106 էջ:

Բովանդ.՝ Միջայել Նաթանեան՝ երեք կուսակցութիւններու պատմագիրը; Նօթեր եւ նիւթեր ժամանակակից պատմութեան համար; Արմենական կուսակցութեան ծագումէն սկսեալ մինչեւ Սահմանադրական Ռամկավար կուսակցութեան կազմութիւնը:

1082. ՈՐՆ Է ՄԵՐ ՃԱՆԱՊԱՐՅԸ: Վարդգէս Մանուկյան, Կտրիճ Սարգսյան, Վանո Սիրադեղյան, Ռաֆայել Իշխանյան, Հրաչիկ Սիմոնյան: [Հոդվածներ] /Կազմ.՝ Ա. Բլեյանը.- Ե.: Արևիկ, 1990.- 128 էջ:

Բովանդ.՝ «Արևի նման նայեցեք աշխարհին» /Ա. Բլեյան; Գնացքից թռչելու ժամանակն է /Վ. Մանուկյան; Չորս հարց Վ. Մանուկյանին; Որն է մեր ճանապարհը; Ժամն է միասնության; Հայաստանի Հանրապետության պատմությունը «Վերածնված Հայաստան» ամսագրի էջերում; Անկախության վերջին 45 օրը

/Վ. Սարգսյան; Առաջին ու վերջին քայլը ազատության ճանապարհին /Վ. Սիրադեղյան; Երրորդ ուժի բացառման օրենքը /Ռ. Իշխանյան; Նորից ազգային արժանապատվության մասին /Հ. Սիմոնյան:

1083. ՉԵԼԵՊՅԱՆ Ա. Զորավար Անդրանիկ և հայ հեղափոխական շարժումը: Կենսագր. ակնարկ.- Ե.: Արևիկ, 1990.- 719 էջ, դիմանկ.- (Վարք մեծաց. Անդրանիկ Օզանյան):

Բովանդ.՝ Մաս Ա. 1850-1914. Յեղափոխական խմբումներ; Մաս Բ. 1914-1919 Արևալիքի օրեր եւ ողջակիզում արևմտահայութեան-հերոսական խոյանքներ եւ յոյսի նշոյլներ Կովկասեան ճակատին վրայ; Մաս Գ. 1919-1927 Ազգային հերոսը պանդխտութեան մեջ-փոքրիկ Հայաստանը անդամահատելու կայսերապաշտական ճիգեր

1084. ՊԱՐՍԿՈՒՆԻ ՅՈՎՀ. Ասք ազատութեան: Առաքեալ, ազգային հերոս զօրավար Անդրանիկի մասին: (Մեծ հայորդիի ծննդեան 125-րդ տարելիցին առիթով).- Ռուսե, 1990 (Տպ. «Սփիւռք»)- 7 էջ, դիմանկ.:

1085. ՊԱՐՍԿՈՒՆԻ ՅՈՎՀ. Ասք՝ մոր ժամանակներու մեծագոյն ուսուցիչ՝ հերոս-ռաիվիրայ Գուրգէն Եանիկեանի մասին (Մեծ հայորդիի ծննդեան 95-ամեակին առթիւ).- Բեյրութ, 1990 (Տպ. Սփիւռք).- 25 էջ:

1086. ՊԼԱՏՅՈՐՄ Հայ հեղափոխական դաշնակցության.- Ե., 1990.- 46 էջ:

Բովանդ.՝ Նախաբան, Քաղաքական.Հայաստան, հայություն, հայ դատ; Հայաստանի Հանրապետություն, Հայ Հեղափոխական դաշնակցություն, պետություն և իրավակարգ; Տնտեսական: Հասարակական մարզ, համագործակցականներ, սեփական մարզ, օտար ներդրումներ, Ծրագրում, դրամատմային համակարգ, ապահովագրություն, հարկային քաղաքականություն, ուժանյութ, փոխադրման միջոցներ, Կապի, հաղորդակցության միջոցներ, հանրային հարստություն, զբոսաշրջիկություն, անմիջական լուծման կարող հարցեր; Գյուղատնտեսություն-երկրագործություն; Կրթա-մշակութային; Առողջապահական; Ազգային պաշտպանություն; Աղետի գոտի; Արցախի հարցը առանձնաբար:

1087. ՊՈՂՈՍՅԱՆ ՍՏ. Ա. Անտոնյանի «Մեծ ոճիրը» մեղադրում է /[Պատ. խմբ.՝ Գ.Բ. Ղարիբջանյան].- Ե.: Գիտելիք, 1990.- 104 էջ.- (Մեծ եղեռնի 75-րդ տարելիցին):

1088. ՊՈՂՈՍՅԱՆ ՍՏ., ՊՈՂՈՍՅԱՆ Կ. Ինձ բաժն տվեք... (Գևորգ Չաուշ): Փաստագր. վեպ (Դպր. միջին և բարձր տարիքի համար).- Ե.: Արևիկ, 1990.- 447 էջ, 24 նկ.- Մատենագիտ.՝ էջ 439-446 հայ և օտար լեզ.

Բովանդ.՝ 1894 թիվ. արյունոտ տարի; Կոտորածներ; Աղբյուր Սերոբ; Պարտիզանական կռիվներ; Հեռանում են Սասունից; Հրայր; Ռուբեն; Մակարը զինաթափ; «Գևորգը խելո՞ւ է»; Պարոն եւ կռվելով և կռվում՝ պարելով; Հայդուկ:

1089. ՊՈՂՈՍՅԱՆ Ս. Պանթուրքիզմը երեկ և այսօր.- Եր.: 1990.- 79 էջ.- Ծանոթագր.՝ էջ 76-79:

Բովանդ.՝ Պանթուրքիզմը երեկ; Պանթուրքիզմը այսօր:

1090. ՍԱՀԱԿՅԱՆ Ս. Հերոսապատում: Գեղարվեստական գրոյցներ.- Ե.: Արևիկ, 1990.- 352 էջ:

Բովանդ.՝ Մի օր էլ կգա մեր ժամանակը և այն հեռու չէ; Չհայտարարված պատերազմ; Մկրտիչ Խրիմյան (Հայրիկ) կամ արծիվ Վասպուրականի; «Ձայն մը հնչեց...» կամ Ավետիս Վեմյան; Արաբո (Առաքել) կամ «Ձաթի լառ, մեռնիմ քրդի»; Աղբյուր Սերոբ կամ Մասա Մանուկ; Ու պիտի հառնի նայիրյան ոգին; Գևորգ Աղամյան (Ղազարյան) կամ սարերու առյուծ; Արմենակ Ղազարյան կամ Հրայր Դժոզը; «Ես կնեռնիմ քաջի նման կռիվ տալով մինչև վերջ»; Մկրտիչ Թերլեմեզյան (Ավետիսյան) Խանասորի ցասումնամարտը; Եփրեմ խան Գանձակեցի կամ կայծակով փորագրված անուն; Տիգրան Տերոյան (Դերոյան) կամ Վազգեն; Ժառուղ լեռան մեծ խորհուրդը; Ռուբեն Շիշմանյան կամ Դերսիմի քեռին; Ու ելան հառնեցին քաջեր Բագրեվանդեան; Խաստուրի հերոսամարտը; Անդրանիկ Չօրավար; Համազասպ Սրվանձույան:

1091. ՍԱՅԱԿՅԱՆ Ռ. Ցեղասպանության պատմությունից.- Ե.: Հայաստան, 1990.- 367 էջ.- Ծանոթագր. անվանացանկ էջ 326-359:

Բովանդ. Գլ. առաջին. Հայերի ցեղասպանության թուրքական քաղաքականությունը; Եղեռնի դրդապատճառների մասին; Գլ. երկրորդ. Հոգված-հրապարակումներ: Նոր փաստաթղթեր 1915թ. եղեռնում կայզերական Գերմանիայի դերի մասին; Վկայում են նորահայտ փաստաթղթերը; Հայկական եղեռնը հունգարական ամսագրի մեկնաբանությամբ; Գլ. երրորդ. Դատապարտում են թուրք ցեղասպաններին; Յոզեֆ Մարկվարտը արևմտահայերի գեոցիդի մասին; Յոհաննես Լեփսիուսը և արևմտահայերի ճակատագիրը; Մուսթաֆա Քեմալի մի հարցազրույցի առիթով; Գլ. չորրորդ. Դիմադրություն մարդասպաններին. ինքնապաշտպանական կռիվներ; Մուսա լեռան գոյամարտի պատմական դասերը; Սարտարապատը՝ Ֆրանսահայ պատմաբանի հայացքով; Հաճընի մաքառումն ու անկումը; Գլ. հինգերորդ. Մեծ եղեռնի պատմագրությունը: Մ.Ն. Անդրյուսիսի «Գեոցիդը իմպերիալիստական պետությունների քաղաքականության մեջ» բրոշյուրի առթիվ; Հայկական ցեղասպանության պատմությունը ֆրանսիական հրապարակություններում; Թուրք ցեղասպանների փաստաբանը; Հայերի ցեղասպանությունը անգլիական պատմաբանների աշխատություններում; Պատմության խեղաթուրման նոր փորձեր; Եղեռնի պատմության նենգափոխումը թուրք պատմագրության կողմից:

1092. ՍԵՎԱԿ Պ. Անլռելի զանգակատուն: Պոեմ Ե.: Խորհրդ. Գրող, 1990.- 254 էջ, 2թ. դիմանկ.:

1093. ՍՈՂՈՍՈՆ Թեկերյանի դատավարությունը [Սղագր.].- Ե.: Արևիկ, 1990.- 223 էջ:

1094. ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ Գ. Մղձավանջային օրեր: Վեպ.- 2-րդ լրաց. հրատ.- Ե.: Հայաստան, 1990.- 558 էջ:

1095. ՎԱՆ-ՎԱՍԴՊՈՒՐԱԿԱՆԻ հերոսամարտը 75 (ժողովածու) /Վասպուրականի հայրենակց. միություն; Կազմ. և առաջաբանը՝ Հ.Դ. Փափազյան; Խմբ. Հ. Պողոսյան.- Ե.: Հայաստան, 1990.- 127 էջ, 16 թ. նկ., մատենագիտ., տողատ., ծանոթութ.:

Բովանդ. Վասպուրականի հերոսամարտը 1915թ. ապրիլ 7 /Ա. Փոխարյան; Վան-քաղաքամիջի հերոսամարտը /Հ. Կոստյան; Ինքնապաշտպանության կռիվները Արճակի շրջանում և Թիմարում /Ա. Շոխարյան; Հայոց ծորի ինքնապաշտպանության կռիվները /Հ. Մուտոյան; Հերոսամարտ Շատախում և Քեսանդաշտում /Ս. Մեսրոբյան; Ինքնապաշտպանությունը Լեռնապարի հարավ-արևմտյան գավառներում /Ա. Աբրահամյան; Վանի հայկ. ժամանակավոր կառավարությունը /Օ. Մխիթարյան; Զինվորական մարմնի կոչեր և հրահանգ; Նահատակներ /Հ. Կուլօղյան; Վասպուրականի իշխանությունը /Ա. Մաքսապետյան:

1096. ՎԵՐՅԵԼ ՖՐ. Մուսա լեռան քառասուն օրը: Վեպ /Գերմ. թարգմ. Պ. Միքայելյան; Առաջաբ. Մ. Դուդին; Վերջաբ. Մ. Փիրումովա.- Ե.: Լույս, 1990.- 918 էջ, դիմանկ.- Մատենագիտ.՝ տողատակի ծանոթութ. հայ. ռուս. լեզ.:

1097. ՓԱՓԱԶՅԱՆ Բ. Արյունոտ ափերով: Փաստագրական վիպակ /Խմբ.՝ Գ. Դեվրիկյան.- Ե.: Արևիկ, 1990.-128 էջ:

1098. ՔԱԶԱԶՆՈՒՆԻ ՀՈՎՀ. Բաց նամակ Հ-ին. Թուրքիա թե Ռուսիա /Խմբ. Ա.Հ. Ասրյան; Երկու խօսք՝ Ա. Ծառուկյան.- Ե.: Հայաստան, 1990.- 48 էջ:

1991

1099. ԱԶՎԻՆ. Ջենալ փաշայի սպանությունը /Խմբ. Հրատարակիչի կողմից և վերջաբանի փոխարեն՝ Վ. Լ.. Հայրապետյան.- Մոսկվա: Վերնատուն, 1991.- 92 էջ, դիմանկ. ՇՊԿ էջ 2:

1100. ԱՅԱՐՈՆՅԱՆ ԱՎ. Ավարայրի ոգեկոչում: Անդրանիկ [Հերոսապատում].- Ե.: Հայ գրող, 1991.- 113 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Երկու խոսք /Վ. Հարությունյան; Ղարաբլիխայի ճակատամարտը; Անդրանիկ; Ժողովուրդը և հերոսականը; Զորավար Անդրանիկ; Անցնող շրջանը:

1101. ԲԱՐՂԱԿՅԱՆ Գ. Հիտլերը և հայերի ցեղասպանությունը /Անգլ. թարգմ. Շ.Ս. Ալթունյանը.- Ե.: Հայաստան, 1991.- 111 էջ.- Մատենագիտ տողատակի ծանոթութ. հայ և օտար լեզ; Ծանոթ. հավելվածն էջ՝ 49-109:

Բովանդ. Ներածություն; Փաստաթուղթը; Նախնաքան; Շարունակություն; Գրականություն:

1102. ԳԵՈՐԳԵԱՆ Վ. Լեռնահայաստանի հերոսամարտը (1919-1921): (Պատմ. վավերագրեր) /Հրատ. և խմբ.՝ Ա. Անդրանիկյանը.- Ե.: Հրատ. Ազատ խոսք, 1991.- 192 էջ, 2 թ. դիմանկ.- (Քաղ. գրակ. մատ-շար):

Բովանդ. Կռիվներու շրջան; Ղարաբաղի դեպքերը; Ղափանի վերագրավումը; Մեծ կռիվներու շրջան; Ինքնավար Սիւնիք; Վայոց ձորի առգրավումը; Տաթևի Բ. համագումարը; Գոյամարտի արժեքը և գնահատությունները:

1103. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ Ռ. Ռուսական վտանգը /Արտաշես Ստեփանի Զիլինգարեան; Առաջաբ.՝ Արմեն Այվազեանի; Հրատ. պատրաստեց՝ Արշակ Բանուշեանը.- Ե.: «Ազատ խօսք» հրատ., 1991.- 8 էջ, դիմանկ.- (Հայ քաղաքական մտքի մատենաշար):

Բովանդ. Մոնղոլական և սլավոնական տարերքը; Ազգամերժ ոգին և այլասերումը; Անհատի ազատություն եւ ազգութիւնը:

1104. ԴՐՈ. ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ: Հուշեր: Վկայություններ /Կազմեց, խմբ. Ա. Անդրանիկյանը, նկ.՝ Խ. Հակոբյան.- Ե.: Ազատ խոսք, 1991.- 416 էջ.- (Քաղաքական գրականության մատենաշար):

Բովանդ. Դրո /Համլետ Գևորգյան; Յուշեր: Ջարկ, Երևան ջան; Առաջին հանդիպումս Դումանի հետ; Ղարալագեազի լեռներում; Սիսեան գիւղի կռիւ; Բուշակները ինչպես դրժեցին իրենց խոստումները; Հավելված: Վկայություններ; «Մեր անվեհեր Դրոն» /Միք. Վարդանեան; Դրոն իբրեւ ռազմիկ և իբրեւ քաղաքական դեմք /Շավարշ Միսաքեան; Դրոն Սարիղամիշի մեջ /Ս. Վրացեան; Յաղթանակի ընդունելութիւնը՝ Դրոյին եւ նրա զնդին /Հ. Կոստյան; Դրոյի անմեռ յիշատակին /Եր. Հայրապետյան; Երկու տարի Դրոյի մոտ /Ասլան Ստեփանյան; Մի դրվագ Դրոյի կյանքից /Գնդ. Եգոր Տեր-Աւետիքեան; Դրոն Ջանգեզուրում /Ալ. Աշխատունի; Ննջեց Դրոն, բայց յաւեւ անմահ է Դրոն /Յ. Ա. քհ. Հաճեան; Մեր օրերի Սասունցի Դաւիթը /Ս. Վրացեան; Սարիղամիշում 1918-ին (Հատուած); Դրոյի մոտ /Ս. Վրացեան; Մամուլը Դրոյի մասին: «Կախարդօրէն քաջ»ը /«Յուսաբեր»; Յիշատակին առջեւ /«Հայրենիք»; Դրո /«Հայրենիք» Բաջն Դրո աչքերը փակեց Պոսթընի մեջ /«Յառաջ»; Հերոսին մահը /«Նաիրի»; Դրոյի մահուան պարագաները եւ թաղումը /Վահան Աֆրիկյան; Դրոն եւ իր գործը: Անդրադարձ; Կենսագրական նօթեր; Դրոյի յուղարկաւորությունը:

1105. ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆ Ե. Մեռած սրտի մը յարութիւնը: Վեպ իրական կեանքէ: (Սպանդանդ ղէն ազատուած ծեռագիր մը՝ գրուած 1914-ին).- Բեյրութ, 1991.- 216 էջ, նկ.- (Աղգարենց Գրական մատենաշար, թ. 1):

1106. ԶԱՎԱՐՅԱՆ Ս. Երկեր /Հրատ. պատրաստեց՝ Դ. Պետրոսյանը.- Ե.: Երևանի համալս., 1991.- 144 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ. Տիպար ռաիվիրա /Ս. Վարանդյան; Ապակեղորոնացում; Հոսանք մը և իր պատճառները; Տնտեսական քայքայում; Ընտրություններու շուրջ; Կառավարական կուսակցությունը և ընդդիմադրության դերը; Բարեկամության արդյունքը; «Արդարացուցիչ» պարագները; Փնտրենք չարիքին արմատը; Ընտրական ազատություններու գրավականները; Էական վտանգը; Ազատագրության ճամփան; 445

215

1121. ՌԱՄԿԱՎԱՐ ազատական կուսակցություն: Ծրագիր և գաղափար.- Ե.: Ազատ խոսք 1991.- 94 էջ.- (Կուս. մատ-շար, ք. 2):

Քովանդ. Ռամկավար ազատական կուսակցության նպատակները; Ընդհանուր սկզբունքներ. Ռամկավարության, ազատականության; Ռամկավարական և ազատական սկզբունքներու կիրառումը Ռամկավար ազատական կուսակցության մեջ; Ռամկավար ազատական կուսակցության պատմության հետքերով; Ռամկավարական մամուլ: [48 ամուս, 1897-1991թթ.] Մեր երախտավորները: [ՌԱԿ-ի ականավոր գործիչների համառոտ կենսագրականները]

1122. ՍԻՄՈՆՅԱՆ ՅՐ. Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից /Խմբ. Ռ.Պ. Կոնդակչյան.- Ե.: Հայաստան, 1991.- 630 էջ:

Քովանդ. Երկու խոսք; Օսմանյան կայսրության պաշտոնական գաղափարախոսությունները Արդուկ համիդյան կառավարման տարիներին; Արևմտահայության գողգոթան; Անդրկովկասի վրա երիտթուրքական արշավանքը և պարտությունը; Քաղաքացիական կռիվների հորձանուտում; Քեմալական շարժումը պանիսլամիզմի դրոշի տակ: Գորշ գայլը նոր թիկնոցով; 1920 թ. թուրք-հայկ. պատերազմի նախապատրաստությունը, ընթացքը և հետևանքները: Նախիջևանի գավառը Ադրբեջանին ենթարկելու պանթուրքական ծրագրի իրականացումը; Հանրապետական կարգերի հաստատումը Թուրքիայում; Թուրքիան երկրորդ համաշխարհային պատերազմի տարիներին; Հայկական հարցը և արդի Թուրքիան; Թուրքիան ադրբեջանցի ազգայնամուլների հաշիվներում: Պատրանքների գերության մեջ; Վերջաբանի փոխարեն:

1123. ՎԱՍԻԼՅԱՆ Հ. Հողվածների ժողովածու «Հայ դատ» պարբերականից.- Ե. 1991 (Հրատ. Հայ դատ-ի).- 47 էջ:

Քովանդ. Հավատամք; Այբուբեն; Երկընտրանք; Կոչ սթափության; Իրադրություն; Մտավորականությունը հին գայթաբարի առջև; Նորից կոչ սթափության; Պատմության փաստորի վերագնահատման անհրաժեշտություն; Զրադաշտի արահետներով; Մեծ քաղաքականության էսքիզ; Մա՛հ, թե կյանք, մտորումներ:

1992

1124. ԱԶԻԶԲԵԿՅԱՆ Ռ. Հայաստանը վերակառուցումից մինչև անկախություն: Համառոտ ակնարկ /ՀԳԱ պատմ. ին-տ; Խմբ. Գ.Ս.Գեղամյան.- Ե.: Հայաստանի ԳԱ հրատ., 1992.- 108 էջ:

Քովանդ. Առաջաբան; Վերակառուցումը և Հայաստանը; Արցախյան շարժումը; Երկրաշարժը և համաշխարհային հանրության օգնությունը; Ճգնաժամի խորացումը; Հայահալած քաղաքականության նոր դրսևորումներ; Անկախ պետականության հռչակումը; Վերջաբան; Հավելված; Ծանոթագրություններ:

1125. ԱՂԲԱԼԵԱՆ Ն. Մտածումներ Հ.Յ. դաշնակցության մասին /Ն. Աղբալեան (Ն. Հանգոյց).- Ե.: Երևանի պետ. համալս., Հրատ., 1992.- 160 էջ, դիմանկ.:

Քովանդ. Ընկերական գրոյցներ; Ա. Մեր կանոնագիրը; Կանոնագրի դերը կազմակերպության մեջ; Մեր կանոնագրի յորինումը; Բ. Կանոնագիր եւ ազատություն; Կանոնական շեղումներ; Նիկոլ Աղբալեան (Ուրուագծեր կեանքի և գործի մասին) Գառնիկ Բանեան:

1126. ԱՆԴՐԱՆԻԿ. Առաքելոց վանքին կռիվը: (Հայ յեղափոխութենէն դրուագ մը) /Զօրավարի հուշերը գրի է առել Լ. Կ. Լյուլեճյանը.- Ե.: Երևանի համալս. հրատ., 1992.- 72 էջ:

1127. ԳԵՒՈՆԵԱՆ Ա. Գիւլիգար: [Հուշեր] /Ա. Տէր-Կարապետյան; Առաջաբ. Շ. Նաիրունի.- Ե.: Երևանի համալս. հրատ., 1992.- 104 էջ:

Քովանդ. Առեւանգումը; Սեւ պսակս; Հացթուխ Ռէհան; Պարտիզպան Խաչիկ և Ս. Աղբերկար վարդապետը; Պիթիսի ճամբան; Պոլսոյ մեջ դատավարութիւն; Ամուսնութիւնս Գեղամի հետ:

1128. ԶԱՏԻԿՅԱՆ ՀՈՎՀ. Կարին /Խմբ.՝ Է. Լ. Դանիելյան.- Ե.: Հայաստան, 1992.- 227 էջ, քարտեզ.- օգտագործված սկզբնաղբյուրների և գրակ. ցանկ:

Քովանդ. Գլ. երրորդ. 1877-1878թթ. Ռուս-թուրքական պատերազմը և կարինահայության քաղաքական հալածանքները; Ազգային ազատագրական շարժումները, «Պաշտպան հայրենյալ» կազմակերպությունը; Ցարիզմի և սուլթանի համագործակցությունը ազատագրական շարժումների դեմ; 1895-1896 թթ. կոտորածները և մեծ տերությունները; Ամփոփում:

1129. ԶԵՅԹՈՒՆՑ ԴԱՆԻԵԼ. Իմ անուշ Ձեյթուն: [Պոեմ] /Դ. Ձեյթունց (Գայբալյան).- Ե.: Նարեկացի, 1992.- 96 էջ, դիմանկ.:

1130. ԽՈՒԴԻՆԵԱՆ Գ. Հայ յեղափոխական դաշնակցության առաջին ընդհանուր ժողովը: (Գումարման 100-ամյակի առթիւ) /Երկու խոսք՝ Խ. Տ.Գ.- Ե.: Հրատ. Հ.Յ.Դ., 1992.- 32 էջ.- («Դեպի երկիր» մատենաշար, ք. 7)

Քովանդ. Հեղինակի կողմից; Ճգնաժամ կուսակցության ներսում; Ընկերային յեմարանի որոշումները; Ոստիկանության դեպարտամենտը և առաջին ընդհանուր ժողովը; Ժողովի նախօրեին; Առաջին ընդհանուր ժողովի ընթացքը; Առաջին ընդհանուր ժողովի դասերը:

1131. ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ Լ. Հովհաննես Թումանյանի հասարակական գործունեությունը: (Դրվագներ) /Խմբ.՝ Է.Ս. Զրբաշեան.- Ե.: ՀԳԱ հրատ., 1992.- 256 էջ. 4 թ. նկ.:

Քովանդ. Երկու խոսք; Թումանյանը Թիֆլիսի պահնորդական բաժնի տեսադաշտում; Թումանյանը և էջմիածնի գործիչները; Խաղաղության պատգամով; 1911թ. կաթողիկոսական ընտրությունների նախօրյակին; Համաշխարհային պատերազմի ակիզը; Առաջին այցելությունը ռազմաճակատ (1914թ.); Երկրորդ այցելությունը ռազմաճակատ (1915թ.) Թումանյանը Վանում և էջմիածնում; Ազգային ճակատագրի արհավիրքների մեջ (1916-1919թթ.); Վերջաբան:

1132. ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ Հ. Անդրանիկ /Խմբ.՝ Հ.Ս. Պողոսյան.- Ե.: Հայաստան, 1992.- Պր. 1.- 268 էջ, քարտեզ, դիմանկ.:

Քովանդ. Շապինկարահիսար. հասունության տարիներ; Հայդուկը կամ ֆիդային; Սասունի ընդհանուր հերոսամարտը; Հայերի արյունահեղությունը ցարի ու սուլթանի հաշիվներում և դարձյալ տեղեկություններ Անդրանիկի մասին; Թուրք-բուլղարական կռիվների մասնակիցը; Առաջին աշխարհամարտի Կովկասյան ճակատում; Անդրանիկի կտակը; Դիմանի ճակատամարտը:

Պր. 2.- 489 էջ:

Քովանդ. Վանը գրավելու և հանձնելու օրերին; Բաղեշ և Մուշ; Նազարբեկով և Անդրանիկ; Հովսեփյանց և Անդրանիկ; Աբաղիե եւ Անդրանիկ կամ ինչո՞ւ Անդրանիկը վերադարձավ ռազմաճակատից; Դիվիզիայի հրամանատար նշանակվելը ու գեներալի կոչումը (դեկտ. 1917-հունվ.-1918թ.); Ողբերգական երգում:

1133. ԿՈՍՈՅԵԱՆ Հ. Վան-քաղաքամիջի ապրիլեան կռիւները.- Ե.: Երևանի համալս. հրատ., 1992.- 135 էջ.-Մատենագիտ. Տողատակի ծանոթութ.:

Քովանդ. Ռուս-թուրքական պատերազմ և ճիհատի յայտարարութիւն; Արիւնալի անցքերն ու պոռթկումները; Կոտորած Աղբակի մեջ; Զինական ուժի ընդհանուր ամփոփում; Կատաղի կռիւներ եւ զինուորական խորհրդակցութիւն; 30-օրյա կռուի ընթացքին քաղաքամեջ սպանուած եւ վիրաւոր անձերու ցուցակ:

1134. ՀԱԿՈԲՅԱՆ Ա. Հայաստանի Հանրապետություն (1918-20թթ.).- Ե.: Հայաստան, 1992.- 35 էջ:

Քովանդ. Նախաբան; Հայաստանի հանրապետության կազմավորումը; Հայաստանի հանրապետության ներքին դրությունը; Հանրապետության արտաքին քաղաքականությունը; Հայկական հարցը (1918-1920 թթ.); Հայաստանի հանրապետության անկումը:

1135. ՀՈՒՇԱՍՏՅԱՆ Հայ հեղափոխական դաշնակցության: Հարյուրամյակ: Ալբոմ-ատլաս: Յիտ. 1890-1990.- Լոս Անջելես: Հրատ. Հայ Հեղ. Դաշնակց. Արևմտյան Ամերիկայի կեդրոնական կոմիտեի, 1992:

Հտ. Ա. Դյուցազնամարտ. 1890-1914 /Հտ. պատրաստեցին՝ Հ. Մանճիկյան, Ք. (Ավետ-Լան) Մանճիկյան, Վրեժ-Արմեն Արթինյան, Լ. Յաբուլյան.- 261 էջ, նկ. դիմանկ., քարտեզներ.- Անձնանուն. և նկ. ցանկ՝ էջ 254-261:

Քովանդ. Ձոն հայ երիտասարդության, Առաջաբանի փոխարեն; Ծնունդը և հիմնադիրները; Հայոց նոր ասպետությունը Զինանշանի խորհուրդը; Ծնունդ Հայ Հեղափոխականների դաշնակցության. 1890; Հիմնադիր երրորդությունը՝ Ռոստոմ (Ստեփան Զորյան), Քրիստափոր Միքայելյան (Էլլեն, Թոփալ, Էդուարդ), Սիմոն Զավարյան (Անտա) և մյուս հիմնադիրները [կենսագրութ.]; Մանիֆեստ Հ.Հ. Դաշնակցության. 1890; Գլխավոր շրջանները՝ Թիֆլիս, Կ. Պոլիս, Ատրպատական, Կարս, Երևան, Բաքու, Ալեքսանդրապոլ, Բաթում, Կարին (Երզրում); Վասպուրական, Տարոն, Սալմո ծոր [Ախլաթ և Բաղեշ]

1163. ՄԱՄՅԱՆ Ի. Գեղամ կամ ընդհատված թռիչք.- Ե.: 1994.- 54 էջ, դիմանկ.:
Բովանդ.՝ «Վրիժառու Սողոմոն Թեհլերյան»; Միջանկյալ հիշողություն; Ավարտելով գրքույկը:

1164. ՊՕՅԱՃԵԱՆ Ե. Ընտրանի /Կազմ. և առաջաբ. Ա.Ս. Բեքմեդեան.- Ե.: ՀՀ գրապա-
լատի հրատ., 1994.- 384 էջ, դիմանկ.:

Բովանդ.՝ Կորուսեալ ծննդավայրի կարոտով; Տոմար տարագրի; Սեր եւ վիշտ; Ծննդավայր կորուսեալ;
Գիւղերը; Դիւցազնամարտ; Տապաւնագիր; Ճամբարներ:

1165. ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ Տ. Անգլիան եւ հայերը.- Ե.: Մ. Վարանդեան հրատ., 1994.- 220 էջ,
նկ.:

Բովանդ.՝ Պատմութիւն Անգլիոյ հայութեան: Անկում հայկական թագավորութեան; Լեւոն Ե.-ի ճառը;
Հայերը գործածել որպէս միջոց; Անգլիոյ հայ գաղութները; Փաստաթուղթեր եւ ուսումնասիրութիւններ:
Անգլիոյ նոր վաւերաթուղթեր Կարմոյ; Քաղաքական կազմակերպութիւն հայերու մէջ; Թուրք
կալանավորները իրենց անուններով; Ի՞նչ եղան հայերեն կողոպտուած հինգ միլիոն ոսկիները; Թալեաթի
ծածկագիր հեռագիրները անգլիական արխիւներու մէջ; Գորշ գայլերն ու հայերը; Հայկական հարցը; Մեծ
եղեռնը; Անգլիոյ արխիւներէն; Հայկական ազատագրական զինեալ պայքարը և Անգլիոյ որդեգրած
քաղաքականութիւնը; Անգլիոյ մամուլը Հայաստանի և հայ ժողովրդի մասին: Հայկական ջարդերն ու
տեղահանութիւնները ըստ Անգլիոյ մամուլի; Գերմանիան եւ հայկական ջարդերը; Սերի եւ Լոզանի
դաշնագիրները ըստ Անգլիոյ մամուլի; Յօդուածներու հաւաքածոյ: Հայերը 600 միլիոն են; «Ողբամ զքեզ
հայոց աշխարհ»; Բժիշկները ու անոնց կարծիքները; «Փորձել սպաննել խաղաղութեան պատուիրակը»;
Մանչեսթրի հայ տիկնանց միութեան 80 ամեակը:

[ԱՌԱՆՅ ՏԱՐԵԹՎԵՐԻ]

1166. ԱԹԱԷՕՎ ԹԻՐՔԵԱՅԱ. Թալաթ փաշայի վերագրուած անտոնեական վաւե-
րաթուղթերը կեղծ են /Փոֆ. տքթ. Թիւրքեայա Աթաեօվ.- [Անկարա.- Ա.թ.]- էջ 11-18.-
հայերեն և թուրք.:

1167. ԱՆԴՐԵԱՍԵԱՆ Տ. Ջէյթունի անձնատուութիւնը եւ Սուլտիոյ ինքնապաշտպանու-
թիւնը: (Բանախ Սուրբիւն Ամէրիքըն Միշընի Մէջ).- Գահիրէ, [Ա.թ.] (Տպ. Ձ. Պէրպէրեան).- 68
էջ (Մատենաշար Հ.Ե.Ք. ընկ. եան, թիւ 3) նկ.:

Բովանդ.՝ Երկու խօսք /Պատ. Տ. Անդէասեան; Ա Մաս. Ջէյթունի անձնատուութիւնը; Բ. Մաս. Սուլտիոյ
ինքնապաշտպանութիւնը:

1168. ԱՆՋՐԴԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅ ԳԻՒԴԵՐՈՒ ՈՃՐԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ԱՐԱՐԵՆԵՐԸ 1915-1918.-
Պոսթոն, [Ա.թ.], [Տպ. Երան].- 16 էջ, նկ.:

Բովանդ.՝ Ծանօթութիւն; Սարաճիլդի Քէլէշ աղայի տղայ Հաճի Մեհմետի վայրագութիւններէն մաս մը
միայն:

1169. ԱՌԱՋԻՆ հայկական համագումար Պետրոգրադում 1916: Համագումարի որո-
շումները.- [Ա.տ.]- 8 էջ:

Բովանդ.՝ Համագումարի որոշումները. Գյուլատնտեսական; Ֆինանսական-տնտեսական; Բժշկասա-
նիտարական; Դպրոցական-կրթական և որբանոցների; Իրաւաբանական; Կազմակերպչական:

1170. ԱՐԻԻՆՈՏ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ: Առ սուլթան Համիտ երկրորդ.- [Ա. տ., ա.թ.]- 45 էջ:

1171. ԴՐՕ. (Դրաստամատ Կանայեան) (1884-1956) Կենսագրական նօթեր.- Փարիզ,
[Ա. թ.]- 32 էջ:

Բովանդ.՝ Դրօ (Դրաստամատ Կանայեան) (1884-1956) Կենսագրական նօթեր; /«Յուսաբեր»;
Դրօն իբրեւ ռազմիկ եւ իբրեւ քաղաքական դէմք /Շաւարշ Միսաքեան; Դրօ /«Հայրենիք»;
Ներշնչումի աղբիւր իբրեւ ռազմիկ եւ իբրեւ քաղաքական դէմք /Շաւարշ Միսաքեան; Դրօն Սարիղամիշի մէջ /Ս. Վրացեան;
Վկայութիւններ; «Սեր (Անվեհեր Դրօի յիշատակին) /«Ազդակ»;
Դրօն Սարիղամիշի հերոսը; Ընկեր Դրօի յուզարկաւորութիւնը:
անվեհեր Դրօն» /Միք. Վարդանեան; Բաշ Ապարանի հերոսը; Ընկեր Դրօի յուզարկաւորութիւնը:

1172. ԵՐԻՅԵԱՆՑ Մ. Զօրավար Սմբատի յուշերը:
Հտ. Ա. (1900-1914).- Փարիզ, [Ա. թ.]- (Տպ. Յ. Թիւրապեան).- 326 էջ:

Բովանդ.՝ Րէս Օհանի ողջակիզումը; Սերոբի տան մէջ; Առաքելոց վանքի կռիւները; Ասոյի տան ուխտը;
Տենդագին պատրաստութիւններ; Դաւադրութիւն մը Անդրանիկի դէմ; Օրհասական պայքարը; Քոփի
կռիւլը; Մերկերի կռիւլը; Մկրագոմի կռիւլը; Վահան Տօղրամաճեանի սպանութիւնը; Տերգեւանքի կռիւլը;
Կուրավուի կռիւլը; Շամիրամի կռիւլը; Շամիրամի հերոսամարտը; (Օգոստ 11, 1904) /Արշակ Սաֆրաս-
տեան; Դէպի Վան; Միհրանական շարժումը; Գեորգ Չավուշի սպանութիւնը:

1173. ԶԱԲԱՐԵԱՆ Ս. Յուշապսակ Սիմոն Զաւարեանին մահուան 20-րդ տարելիցին
առթիւ (1913-1933).- Պուքրէշ, [Ա.տ.]. (Տպ. «Ասթօրիա»).- 32 էջ; դիմանկ.:

Բովանդ.՝ Սիմոն Զավարեան /Արագ; Տեսիլքը /Ռ. Զարդարեան; Սուրազին չհասած.../Է. Ակնունդի;
Զոհաբերը /Գ.Զօհրապ; Զարթուցիչ ժամացոյց /Գ. Խաժակ; Երկրի սեր /Ա. Ահարոնեան; Պանը /Դանիէլ
Վարուժան; Առաքեալը /Յ.Շահիրիկեան; Տիպար մարդը /Երուանդ Օտեան; Իտէալի մարդը /Ս. Միմասեան;
Նկարագրի մարդը /Ա. Վռամեան; «Աշխարհիկ սուրբը» /Ս. Վարդանեան; Ստոյիկ ոգին /Ռ. Դարբինեան;
Գիտնականը /Ս. Վրացեան:

1174. ԷԼՃԱՆԵԱՆ Ա. Հայ կաթոլիկ Պատրիարքարանի դիրքը խորհրդ. Հայաստանին
ներգաղթին եւ Հայկական Դատին հանդէպ: (Բ. տպագրութիւն).- [Բեյրութ, [Ա. թ.]- 43 էջ;
դիմանկ.:

Բովանդ.՝ Հայ կաթոլիկ Պատրիարքարանին դիրքը խորհրդային Հայաստանի, ներգաղթի և Հայկա-
կան Դատին հանդէպ; Ս. Աթոռի վերաբերմունքը հայ ժողովրդի հանդէպ; Աղաճանեան Պատրիարքի

1191. ՏԵՐ-ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ Փ. Հայ կամաւոր զինուորի մը յուշերից /Առաջաբան՝ Ս. Շահէն.- [Ա.տ. և ա.թ.]- 70 էջ, նկ., դիմանկ.:

Քովանդ.՝ Ա. մաս Կամաւոր հայ զինուորի մը յուշերից: Նիւ Եորքէն Արխանկէլսք ու Արխանկէլսքէն Մոսկուա, Թիֆլիս, Երեւան, Վան; Ռազմաճակատէն անոյշ եւ լեռի դրուագներ; Երկու եղափոխութիւն; Մահից մազապուրծ; Բ.մաս Վերածնունդ Յայաստանը եւ հայ ժողովուրդի դիմադրութիւնը; Հայրենիքիս; Քղեցի հինգ խիզախների յիշատակին /Առաքել Եղիկեան; Գ. մաս Քղեցի երեք երախտաւորներ: Սեղրակ Շահէն; Լեւոն Մկրտիչեան; Առաքել Եղիկեան:

1192. ՏԵՐՏԵՐԵԱՆ Ի. Ուխտաւորները: Երկերի ժողովածու: Երրորդ հատոր.- Թեհրան, [Ա. տ.] (Տպ. «Մողերն»)-405 էջ, դիմանկ.:

Քովանդ.՝ Մանկութեան օրեր; Դպրոցական կեանք; Նաթի աշխարհը; Դէպի կեանքի արծակները; Դարձ դէպի ուսում; Ռեսուրսական շրջան; Պայքար; Սիրախաղը; Ահաբեկում; Փախուստ; Դորպատում; Յեղափոխութեան պատմելի վրայ; Դարձ դէպի հայրենիք; Պատերազմ; Բաշխում; Դէպի իրանական ճակատը; Դէպի Հայաստան; Զարաքիլիսայի հերոսամարտը:

1193. ՏԵՄԻՐՃԵԱՆ Ա. Կամաւորի մը պատմութիւնը: /Գրեց՝ Արտաշէս Տեմիրճեան (Երզնկացի).- [Ա.տ.]- 40 էջ:

Քովանդ.՝ Գաղթականներու վիճակը; Կովկաս գտնուող Կամաւորի մը նամակը /Երուանդ Փալանճեան:

1194. ՓԱՓԱՋԵԱՆ Վ. Համաշխարհային պատերազմը եւ Տարօնի Աշխարհը 1914-1915 /Գրեց՝ Վահան Փափաճեան.- [Ա. տ. և ա.թ.]- 1-127 էջ.- («Վէմ» հանդէսէն):

Քովանդ.՝ Ռուս-թրքական պատերազմի նախօրեակին; Դէպի Տարօն; Տարօնը; Մեր արտաքին յարաբերութիւնները եւ Տարօնը պատերազմի ընթացքին; Զարդերու նախօրեակին; Խարախանեան Սրբազանին մահը. հիվանդութիւնս եւ փախուստը; Բերդակա սարը եւ Սասունը; Ժողովուրդի մանացորդներուն հետ լեռներուն մէջ; Փրկութեան սպասումներու զարհուրանքը; Թովմասեան Աննիկ. Սեւ օրեր Հայաստանի մէջ; Դրուագներ հայաշինջ սարսափներէն: /Գրեց՝ Աննիկ Թովմասեան.- [Ա. տ. և ա. ք.]- 1-72 էջ:

Քովանդ.՝ Արիւնոտ խրախճանքը; Երզնկայի բռնագողթը; Դէպի Քեմալ; Դէպի Ալկ; Դէպի Արաբկիր; Ազատարար մեռելները:

1195. ՓՈՂԱՍԵԱՆ Ա. Յուշապատում: Զէյթունցի մը ողիսականը 1908-1921.- [Ա.տ. և ա.թ.]- 461 էջ.- 54 թ. հավելված, դիմանկ.:

Հայոց Մեծ եղեռնի
թեմային հաճախ են
անդրադարձել ոչ միայն
հայ գրողները ու
արվեստագետները, այլև
օտարազգի բազմաթիվ
գրողներ, նկարիչներ,
երգահաններ:

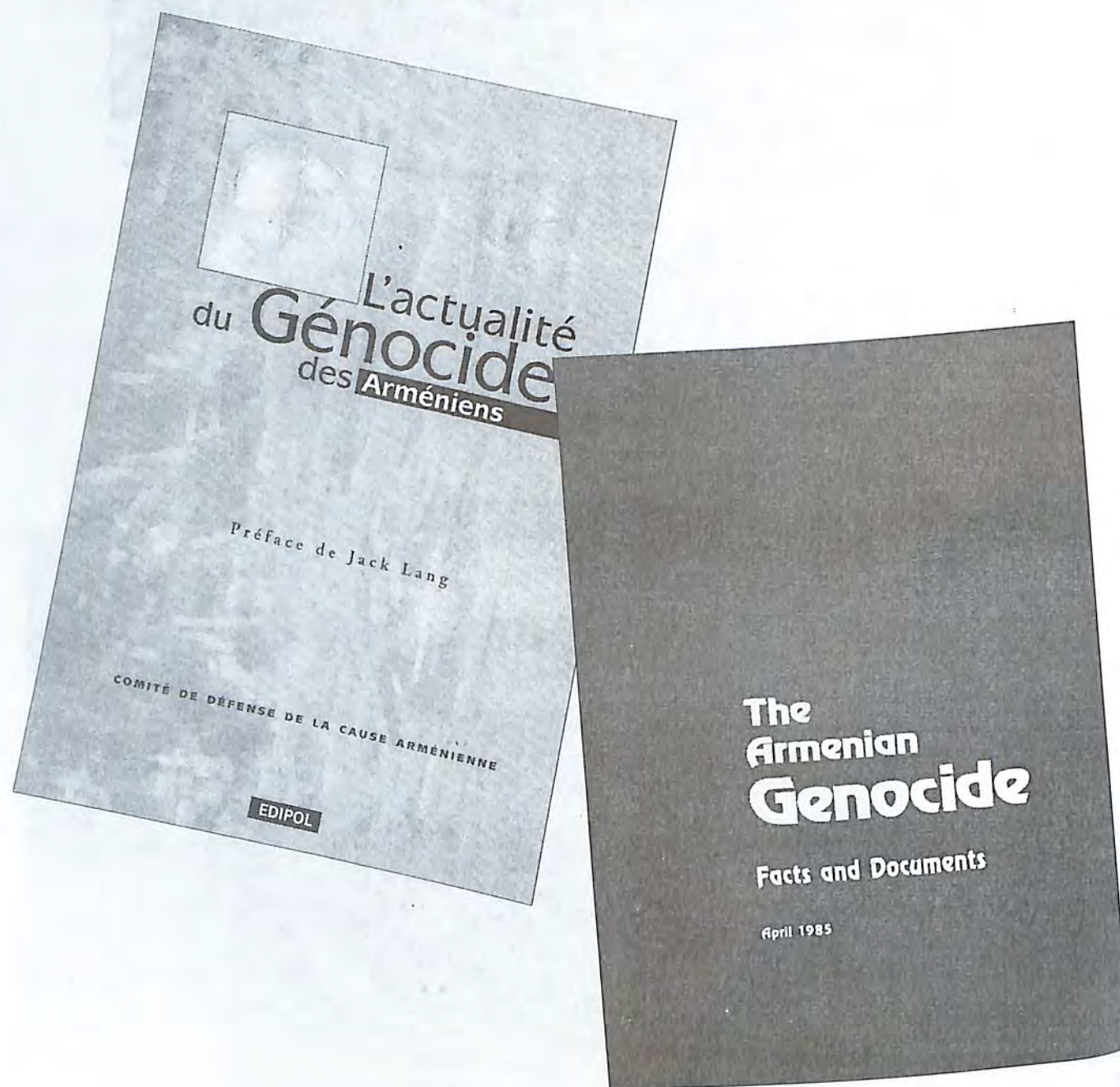

ԳՐԹԵՐ ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՎ

ԱՆՓԼԵՐԵՆ

1196. **ADALIAN R.P.** Remembering and understanding the Armenian genocide.- Yerevan: National Acad. of sciences; 2002.- 42 p.
1197. **ALBUM** of Armenia /Turkish atrocities /Belfast:1916.- 24 p.; ill.
1198. **ALBUM** of Armenia /ill. from the Massacres/ London: 1916.- 20 p.
1199. **ALEN H.M.** The Adana Massacres. Who is responsible? Constantinople: Matheossian,1909.- 23 p.
1200. **AMBASSADOR** Morgenthau's story: 1918 //The Armenian Genocide.- Fresno, California, 1980.- pp. 196-247.; ill.
1201. **ANASSIAN H.S.** The Armenian question and the genocide of the armenians in Turkey.- Los Angeles: American Armenian International college, 1983.- 177 p.
1202. **ANDONIAN A.** The memoirs of Naim Bey. Turkish official documents relating to the deportations and massacres of Armenians. Comp.by Aram Andonian. With an introd. by V. Gladstone. London: 1964.- XIV, 84p.; ill. and plates.
1203. **ANDONIAN A.** The memoirs of Naim Bey. Turkish official documents relating to the deportations and massacres of Armenians. Comp.by Aram Andonian. With an introd. by V. Gladstone. London: 1920.- XIV, 84p.; ill. and plates.
1204. **ANDRANIK (Ozanian).** General (biography) //Walker Ch.J. Armenia: The Survival of a nation.- New York: St. Martin's press, 1980.- p. 381.
1205. **ANTRANIK.** We are desperate. //The first holocaust: The genocide against the Armenian nation 1915-1923 /EL.A. Terjimanian, Pasadena, Ca.: Siran: Ottava: Arax, 1982.- p. 40
1206. **ANTREASSIAN A.** Death and resurrection: A novel of the Armenian Massacres/ transl. from the Arm by Antreassian.- New York: Ashod press, 1988.- p. 313.
1207. **APCAR D. A.** Peace and no peace. Yokohama, Jap Gazette press, 1912.- 101 p.
1208. **APCARIAN H. S.** The great holocaust of Armenian.- Bombay: H. S. Apcarian/ 1965/- 25 p.
1209. **APCARIAN H. S.** Quo vadis Turquie-why this apostacy. Bombay: H.S. Apcarian, /1965/- 63 p.
1210. **AN APPEAL** to the United Nations: Lake Success, New York: N. Y. World Arm. Congr., 1947.- 11 p.
1211. **APRAHAMIAN S.** From Van to Detroit: Surviving the Armenian genocide.- Southfield, Michigan:1999.- 291 p.: ill.:

- 1212. THE ARAB** of Mesopotamia.- Basrah:Superintendent, Gov.press.- 1917.- 193p.
- 1213. ARABYAN I.** Genocide and its punishability: pages of history: Yesterday and today.- Yerevan: National Acad. of sciences, 2002.- 69p.
- 1214. ARAM HAIGAZ.** The fall of the Aerie Transl from the Armenian H. Baghdoian.- Boston: Ararat publ. co., [s.a.]- 190 p.; ill.
- 1215. ARARATIAN A.** Memoirs of the life of Artemi, of Wagarschapat, near mount Ararat in Armenia. from the original Armenian written by himself.- London-Paris: Treuttel, Jun & Richter, 1822.- 374p.
- 1216. ARGYLL DUKE** of. Our responsibilities for Turkey; facts and memories of forty years. Lnd., Murray.1896.- 166 p.
- 1217. ARLEN M. J.** Passage to Ararat .- New York: Farrar Straus and Giroux, 1975; Ballantine Books, 1976.- 293 p.
- 1218. ARMENIA:** Parliamentary debates: House of Lords, November 13, 1918.- House of Commons, October 23-31, November 6-18, 1918.- London: The Pelican press, 1918.- 41 p.
- 1219. ARMENIA:** The Massacres of Sassoun.- London: Inform(Armenia) Bureau.- /s.d./.- 63 p.
- 1220. ARMENIA:** A cry for justice 1915-1965.- (Canada): Canadian Armenian Crusade, 1965.- 12 p.
- 1221. ARMENIA-CYPRUS:** Test cases for the conscience of Humanity; Armenia 1915.- Cyprus 1974: Nicosia, March 1975, 19 p.; ill.
- 1222. ARMENIA AND KARABAGH:** The struggle for unity /Ed. by Ch. J. Walker. Forew. by G. Chaliand.- London: Minority rights publications,1991, 176 p. maps, bibliog.
- 1223. ARMENIA & THE SETTLEMENT.** Report of Public meeting to express sympathy with the Armenian Cause, held at The Central Hall, Westminster, on Thursday, June 19th, 1919.- Speeches by: The Rt. Hon. Viscount Gladstone... Ind., The Armenian Bureau. Ed. by Aram Raffi, 1919.- 45 p.
- 1224. ARMENIAN** Calvary on the Eve of Gallipoli "And They Fall..." //The Wandering Armenians /Compl. and arranged by Father A. Mirzain and Dr. Charles Price.- Sydney: 1980.- pp. 92-94; ill.
- 1225. THE ARMENIAN** Genocide: facts and documents.- New York: Vartan press, 1985.- 51 p.
Bibliogr.: pp. 49-51
- 1226. THE ARMENIAN GENOCIDE.**- Munchen: Inst. f. Armenische Fragen, 1988.
Vol. 2. Documentation.- 495 p.
- 1227. THE ARMENIAN GENOCIDE** - First 20th century holocaust: 1915 the events in Turkish Armenia, 1914-1916 as reported in the New York Times, and various periodicals of the time... with selected entries to 1922/Comp. by Kloian.- Fresno: CA: United Arm. Commemorative committee,1981.- 304 p.: ill.
- 1228. THE ARMENIAN GENOCIDE:** News accounts from the American press,1915-1922 /Comp. by D. Kloian.- 5th print.- Berkeley, California:Anto print., 1988.- XXI, 388 p.: ill.
- 1229. THE ARMENIAN GENOCIDE** /Comp.a. ed.by L. Azadian, A. Donoyan.- Los Angeles: Navasart, 1987.-150 p.: ill.
- 1230. THE ARMENIAN GENOCIDE:** History, politics, ethics /Ed. by R.G. Deukmejian.- NewYork: St. Martin S pre 1922.- XXI, 362 p.; 1 map.
- 1231. ARMENIAN GENOCIDE:** Resource guide.- Washington: Assembly of Amer., 1988.- 56 p.: ill.
- 1232. THE ARMENIAN GENOCIDE 1915-1923:** A handbook for students and teachers/ Text Zetlian; Des.a. maps Sassouni.- Glendale:California: Arm. Nat. Comm., 1988.- 84 p.: ill.
- 1233. THE ARMENIAN GENOCIDE** in perspective/Ed.by Hovhannisian; Introd. by Des Pres; Pref. by W. Charny.- New Brunswick; Oxford: Transaction books, 1987.- 215p.
- 1234. THE ARMENIAN GENOCIDE:** News accounts from the American press, 1915-1922 /Comp. by R.D. Kloian-Berkeley, California: Anto Printing, 1985.- XXI, 388 p.: ill.
- 1235. ARMENIAN** historical research Assoc. Pennsylvania.: Fiftieth Anniversary (1915-1965) of the Turkish Genocide of the Armenians.- Pennsylvania 1965; 1 p.
- 1236. THE ARMENIAN** history attributed to Sebeos/ Transl., notes, by R.W. Thomson; Historical comment. by J. Howard-Johnston;ass.from Tim Greenwood.- Liverpool Univ. Press, 1999.- (Translated text for historians; vol. 31); p 1; Translation and notes.- XXVII, 154 p.
- 1237. ARMENIAN** Martyrs' day, april 24, 1965.- [S.L., S.a.]- 2 p.
- 1238. THE ARMENIAN** Martyrs Day; The 55th Anniversary observance of the Armenian Martyrs Day, sunday, april 26, 1970.- Boston: Mass., 1970, 6 p., ill.
- 1239. THE ARMENIAN** massacres, 1894-1896: U.S media testimony /Ed.a. with an introd. By Arman J. Kirakossian; Forew. By Bob Dole.- Detroit: Wayne State Univ. Press, 2004.- 317.: 1 map; Bibliogr.: pp. 299-306.
- 1240. THE ARMENIAN** massacre: Excerpt from, „The first Genocide of the 20th century" /Comp. a.ill. by J. Nazer.- New York; Montreal: T&T publ., 1970.- 48p.; ill.
- 1241. ARMENIAN** massacres in Turkey of 1894-1895: A scrap-book.

1242. ARMENIAN massacres or the sword of Mohammed.- Philadelphia; Chicago: International publ., 1990.- XVIII, 512 p.: ill.; 21 cm.

1243. ARMENIAN National Committee. A memorandum relating the Armenian Question.- New York: Nat. Comm. (April, 1945).- 11p.

1244. ARMENIAN National Council-Alexandria
Armeniana claims in the light of documents. Memorandum submitted to the United Nations Organisations Meeting in London, January 10, 1946.- Alexandria; Proccaccia: 1946.- 7 p.

1245. ARMENIAN national council of. Memorandum on the proposed aid to Greece and Turkey presented to the Government of the United States by the Armenian National Council of America, March, 1947.- New York: 5 p.

1246. ARMENIAN National Council of America. An appeal to the United Nations, Lake Success, New York: N. Y. World Armenian Congress, 1947.- 11 p.

1247. ARMENIAN National Council of America. The Case of the Armenian people. Memorandum to the United Nations Conference on International Organisation in San Francisco. Respectfully submitted by the Armenian Council of America. N. Y., /S. a./ 7 p.

1248. ARMENIAN National Council of America. The North Atlantic Pact and Turkey: Script for radio speech... /S.L./ ANCA: 1917.- 5 p.

1249. ARMENIAN National Council-Egypt. The Armenian cause in the light of historical facts and international treaties.- Alexandria (Egypt): Imp. du Commerce, 1946.- 16p.; ill.

1250. ARMENIAN National Council of America. The case of the Armenian people. Memorandum to the United Nations Conference on International organization in San Francisco. Respectfully submitted by the Armenian Council of America. New York: /S. a./ 7 p.

1251. ARMENIAN National delegation. Memorandum on the Armenian question...- Paris: 1918.- 17 p.

1252. THE ARMENIAN Question.- Vancouver, B. C. Canada: Publ. on the occasion of World Council of churches Sixth Assembly, 1983.- 32 p.; ill.

1253. ARMENIAN studies-Etudes Armeniennes: In memoriam Haig Berberian...- Beyrouth, Liban: Assoc. Libanaise des univ. Arm., 1973.- XXIII, 201 p.

1254. ARMENIANS in Ottoman documents (1915-1920).- Ankara: Basbakanlik Basimevi, 1995.- 685 p.

1255. THE ARMENIANS remember...1915: Fiftieth commemoration of a genocide. Beirut: Armenian Information Center. 1965.- 55 p.; /2/ 1.

1256. ARMENIA'S charter...- London: Issued by the Armenian Bureau A. Raffi.- 1918.- 15 p.; 20 cm.

1257. ARMISS. Genocide /Album.- Beyrouth, imp. Atlas, 1965.- 28 p.; ill.

1258. ASENBAUER H.E. On the right of self-determination of the Armenian people of Nagorno-Karabakh /Trans. from the Germ. by M. B. Parazian.- New York: The Arm. prelacy, 1996.- 355 p.; maps.

1259. ASHJIANI L.A. The reciprocal vengeance. A true novel. Rendered from Arm. into Engl. by prof. G. H. Bashgetour.- Detroit, Michigan, Philadelphia 1932.- 59 p.

1260. ASTOURIAN S.H. Modern Turkish identity and the Armenian genocide from prejudice to racist nationalism.- Yerevan: National Acad. of sciences, 2002.

1261. ATAMIAN S. The Armenian Community: The historical development of a social and ideological conflict.- N. Y.: Philos. libr., 1955.- 479 p.

1262. ATAMIAN S. Armenian genocide //Atamian Sarkis. The Armenian community: The historical development of a Social and ideological conflict.- New York: Philos. Libr., 1955.- pp. 185-201.

1263. ATAMIAN S. The Hamidean Massacres (1894-1897) //Atamian Sarkis. The Armenian Community: The historical development of a social and ideological conflict.- New York: Philos. libr., 1955.- 130 p.

1264. THE AUCTION OF SOULS. The story of Aurora Mardiganian, the christian girl who survived the great massacres/ Interpreted by H.L. Gates.- London: Phoenix press.- /S.a./- 251 p.

1265. AURON Y. The banality of indifference: Zionism and the Armenian genocide /Transl. by Maggie Bar-Tura.- New Brunswick; London: Transaction Publishers 2000.- 405 p.

1266. AUSTIN. M. B. Unending Journey: Being the story of Manuelian/Narrated by E. M. B. Austin.- London: Butterworth, 1939.- 318 p.

1267. AVAGIAN G. Armenia and Armenians in the world.- Yerevan: Omega-N, 1994.- 80p.; ill.

1268. AVAKIAN V., LINDY V. The cross and the crescent.- Los Angeles: De Vorss, 1965.- 309 p.; ill.; photos.

1269. AYVAZIAN A. A. Armenian victories at Khnavous and Sardarabad on May 23, 1918. And program for re-establishment of independent and neutral state Armenia.- New York: Saint Vartan, 1985.- 106 p.; maps.

1270. BAGDASARIAN M. The sunny side of the Armenian people: its past and Present.- Toronto: The Arm. Union of Canada, 1930., 35 p.

1271. BAGDIKIAN A. T. An open letter to Franklin Roosevelt.- New York: 1944.- 8 p. 1 Port.

- 1272. BAGRATUNI** Major-general. Pan-Turanianism-a serious menace to the peace of the world. //The Joint Mandate scheme; New York: 1919.- pp. 13-18
- 1273. BALAKIAN P.** The burning Tigris: the Armenian genocide and America's response.- New York: Harper Collins, 2003.- XX, 475 p.; ill.
- 1274. BANKER M.** My beloved Armenia: a thrilling testimony.- Chicago: The Bible Inst., 1936.- 205 p.; 1 portr.
- 1275. BARBER N.** The Sultans.- New York: Simon & Schuster, 1973.- 304 p.; ill.
- 1276. BARDAKJIAN K. B.** Hitler and the Armenian Genocide.- Cambridge, Massachusetts: Zoryan Institute, 1985.- 81 p.
- 1277. BARNWELL G. R.** The Russo-Turkish War: An account of the servian insurrection, the dreadful massacres of christians in Bulgaria and other Turkish atrocities.- Philadelphia, Potter: 1877.- XV, 640 p.; ill. With maps. [էջ 536-Ղարսի և Էրզրումի գրավումը]
- 1278. BARONIAN H.** Barefoot boy from Anatolia.- Los Angeles: Abril print. Co., 1983.- 130 p.; ill.
- 1279. BARROWS J. O.** The land of Ararat: A Sketch of the life of Mrs. Elizabeth Freeman Barrows Ussher, Missionary to Turkey and Martyr of the great war.- New York: Revel, 1916.- 184 p.; 16 pl.
- 1280. BARTON J. L.** Story of Near East relief (1915-1930). An interpretation.- New York: The Macmillan Co., 1930.- XXII, 479.; ill.
- 1281. BARTON C.** Story of Turkey and Armenia: With a full and accurate account of the recent massacres written by eye witnesses/Ed. by Rev. James Wilson Pierce. A sketch of C. Barton a Red Cross.- Baltimore: Woodward, 1897.- 500 p.; 80 pl.
- 1282. BAUER EL.** Armenia: Past and presant/photos by J. Schmidheiny; Transl.by F. A. Leist.- Lucerne; Reich Verel.; New York: The Armenian prelacy, 1981.- 180 p.; ill.
- 1283. BEHESNILIAN K.** Armenian bondage and carnage: being the story of christian Martyrdom in modern times.- London: Gowans Bros., 1903.- 275 p.
- 1284. BENSON E. F.** Crescent and Iron Cross.- London: Hodder a. Stoughton, 1918.- 268 p.
- 1285. BETRAYAL** of Armenia. A Reply to Lord Salisbury. Documents and historical evidence of England's responsibility for the horrors inflicted by the Turks upon The Armenian people. With a letter from the Duke of Argyll. 2nd ed. Manchester: "Gardian" printing works, 1896.- 20 p.
- 1286. BIERSTADT E.** The great Betrayal: A Survey of the near Problem /Forew. by E. Capps.- New York.: Mc Bride a. cor, 1924.- 345 p.
Հայերի եղեռնի մասին էջ. 65, 90, 96, 161, 163, 164, 312-318.
- 1287. BLACK A. D.** Ethical Issues of the Armenian Question.- New York: ANKA, 1946.- 6 p.
- 1288. BLISS E. M.** Turkey and the Armenian Atrocities. By Rev. Edwin M. Bliss. With an antrod. by Miss Frances E. Willard. Lnd., Unwin, 1896.- XVIII, pp. 19-574; 23 pl. in text; 1 map.
- 1289. BLISS W. D.** A free All-Armenia vs. A Turanian-Bolsheviki alliance. //The Joint Mandate scheme; New York: 1919; pp. 30-33.
- 1290. BOGHOS NUBAR.** Boghos Nubar's papers and the Armenian question, 1915-1918: Documents/ Ed.a.transl. by V. Ghazarian.- Waltham, Ma: Mayreni Publ., 1996.- XXXIII, 461p.; ill.
- 1291. BOGHOS NUBAR.** The pre-war population of Cilicia.- London: Pettitt, Cox & Bowers, 1920.- 4 p.1 table.
- 1292. BOGHOSSIAN R.** Le conflict Turco-Armenien.- Beyrouth: 1987.- 326 p.; ill.
- 1293. BOYAJIAN D. H.** Armenia: The case for a forgotten genocide. New Jersey: Educ. Book Crafters, 1972.-XIII, 498 p.; ill.
Նաև Անդրանիկի մասին էջ 147.
- 1294. BRITISH** documents on Ottoman Armenians /Ed. By B. N. Simsir.- Ankara: Turk tarih Kurunu basimevi, 1983
Vol. 2. 1880-1980.- LXXVII, 792 p.; ill.
- 1295. BRYCE V.** The Treatment of Armenians in the Ottoman Empire 1915-16. Documents presented to Viscount Grey of Fallodon, Secretary of State for Foreign Affairs by Bryce. Lnd., Causton a. Sons, 1916.- XIII, 684 p.; 1 cart.
- 1296. BRYCE V.** The future of Armenia.- London: The Nat. press agency, 1918.- 10 p.
Repr. from the " Contemporary rev", 1918. Dec.
- 1297. BUXTON N.** (Massacre) //Buxton Noel. Travel and Politics in Armenia.- London: Smith, Elder a.Col, 1914.- pp. 113-119.
- 1298. CANADIAN** Armenian Crusade. Armenia: A Cry for Justice 1915-1965.- Canada: 1965, 12p.; ill.
- 1299. CARDASHIAN V.** The Lausanne Treaty-Mosul Oil-and Armenia.A Brief in support of an application for a hearing by the Senate upon. The Lausanne Treaty. /S.L.a. /101p./ /Machine typed on one page/
- 1300. CARDASHIAN V.** The ottoman Empire of the twentieth century. Albany, New York: Lyon, 1908.- VII, 195p.; ill.; plates.
- 1301. CARDASHIAN V. A.** Turkish Scheme. //The Joint Mandate Scheme. New York: 1919; pp. 34-52.; 1 pl.

- 1302. THE CASE** for the Armenians. With an introd. by Stevenson.- London: The Anglo-Armenian Assoc., 1893.- 54 p.
- 1303. THE CASE** of Soghomon Tehlerian /Trans.by Yeghiayan.- Los Angeles: A. R. F. Vardanian Comideh, 1985.- XIV, 171 p.
- 1304. CENTURY** of genocide; eyewitness accounts and critical view /Ed. by S. Totten, W. S. Parsons, I.W. Charny.- New York: London: Galand, 1997.- XXXIX, 488 p.
- 1305. CHALABIAN A.** General Andranik and the Armenian revolutionary movement.- Southfield: Chlabaian, 1988.- XVII, 588 p.; ill.
- 1306. CHALIAND G., TERNON Y.** The Armenians. From genocide to resistance/Transl. by Berrett.- London: Zed press, 1983.- 125 p.; bibliog.
- 1307. CHAMBERS L.P.** Armenia as a barrier in the way of Pan-Turanianism. //The Joint Mandate scheme; New York: 1919.- pp. 24-28.
- 1308. CLARK E.L.** Turkey since the Congress of Berlin. //Clark E. L. "Turkey" New York: 1898; pp. 521-538.
- 1309. COMMEMORATION** service for the 50th Anniversary of the Great National Tragedy of Armenians. On Saturday 24th & Sunday 25th April, 1965.- Calcutta.: Armenian Holy Church of Nazareth, 1965.- 6 p.
- 1310. THE "CLEAN-FIGHTING"** Turk yesterday, today and tomorrow. Foreword by Sir. H. H. Jonston. London: Issued by the Armenian Bureau by A. Raffi, 1918; 68 p.
- 1311. CLEMENT C. E.** Constantinople. City of the Sultans.- Boston: Estes and Lauriat, 1895.- IV, 309 p.
Armenians persecuted. p.166.
- 1312. THE CONFERENCE** and the Armenians. London: March 1878.- London: Clay, Sons a. Taylor, 1878.- 19 p.
- 1313. CORRESPONDENCE** relative to the Armenian question and reports from the Majesty's consular officers in Asiatic Turkey.- London: 1896.- 339 p.; "Turkey" 1896, N 2.
- 1314. A CRIME OF SILENCE:** The Armenian Genocide: The permanent peoples' tribunal /Pref. by Vidal-Naquet.- London: Zed, 1985.- XIV, 249 p.; ill.
- 1315. THE CRY OF ARMENIA** /Atrocities in Armenia in 1895 /S.L./ 1895.- 41p.i
The Armenian question.
- 1316. THE CRY OF ARMENIA**, 800,000 martyrs; New York: The American Armenian Relief Fund /1919/, 32 p.; ill.
- 1317. CURTIS W. E.** The Turk and his lost provinces. Greece, Bulgaria, Serbia, Bosnia-Chicago: a. o. Revell, 1903, 396 p.

- P. 161- Armenian massacres (1896);
P. 103 Armenians in Cons/ple.
- 1318. CURZON R.** Armenia: A year at Erzeroum and on the frontiers of Russia, Turkey and Persia.- London: Murreay 1854.- 253 p.; Maps and Woodcuts.
- 1319. DADRIAN V. N.** The Armenian genocide and the Legal and political issues in the failure to prevent or to punish the crime.- Los Angeles: 1998.- pp. 43-78.
- 1320. DADRIAN V. N.** The Armenian genocide in official Turkish records.- Yerevan: 2002, (National Acad. of sci. Museum-inst.of the Arm genocide)
Vol. 1. 92 p.;
Vol. 2. 97 p.
- 1321. DADRIAN V. N.** The comparative aspects of the Armenian and Jewish of genocide. A sociohistorical perspective.- Boulder, Colorado: 1996, pp. 101-135; [Repr. from: Is the holocaust unique? Perspectives on comparative genocide.]
- 1322. DADRIAN V. N.** The convergent aspects of the Armenian and Jewish cases of genocide: A reinterpretation of the concept of holocaust.- Oxford, Yew Yorc: Pergamon press, 1988.- p.151-169
- 1323. DADRIAN V. N.** The convergent roles of the State and a governmental party in the Armenian genocide.-/s:l. a./.- pp.92-124.
From Studies in comparative genocide, Macmillan: St. Martin s Press, 1999.
- 1324. DADRIAN V. N.** Cultural and Social-Psychological Factors in the Study of Survivors of genocide. The Armenian case.- Armenian Studies: Annals of the lebanese association of armenian university graduates.-Beyrouth: 1973.- pp. 27-34.
- 1325. DADRIAN V. N.** The determinants of the Armenian Genocide: The seven stagges of genocide.- New Haven: Yale Center for intern. a. area studies, 1998.- 28 p.
- 1326. DADRIAN V. N.** Documentation of the Armenian genocide in German and Austrian sources.- New Bruns wick: 1994.-XXVII, pp. 77-125;
Extr.: "A critical bibliographic review", Vol. 3, Israel Cherny, ed., 1994.
- 1327. DADRIAN V. N.** Documentation of the Armenian genocide in Turkish sources.- Jerusalem, Israel: Inst. on the Holocaust a. Genocide, 1991.- XXVIII, pp. 86-138;
Repr. from Genocide: A critical bibliogr. rev., Vol.2.
- 1328. DADRIAN V. N.** Genocide as a problem of national and international Law: The World War 1 Armenian case and its contemporary Legal ramifications.- New York: 1989, pp. 221- 334; App. a.- 19; 26 cm.
Extr. The Yale Journal of international Law", Vol. 14, Num. 2, 1989.
- 1329. DADRIAN V. N.** German responsibility in the Armenian genocide: A review of the historical evidence of German complicity /Forw. by W. Smith.- Cambridge: Blue Crane Books, 1996.- XVI, 304 p.; ill.; bibliogr. pp. 283-291.

1330. DADRIAN V. N. The historical and legal interconnections between the Armenian genocide and the Jewish holocaust: from impunity to retributive justice.- Yerevan: 2002.- 58 p.- (National Acad. of Sci. Museum-Enst. of the Arm. genocide).

1331. DADRIAN V. N. The historical and legal interconnections between the Armenian genocide and the Jewish holocaust: From impunity to retributive justice.- New Haven, 1998.- pp. 504-559;

Extr.: "The Yale journal of International Law"; New Haven, Vol. 23, nam. 2., 1998.

1332. DADRIAN V. N. The history of the Armenian genocide: Ethnic conflict from the Balkans to Anatolia to the Caucasus.- Providence, Oxford: Berghahn books, 1995.- XXVIII, 452 p.

1333. DADRIAN V. N. The key elements in the Turkish denial of the Armenian genocide: A case study of disproportion and falsification.- Cambridge, MA: The Zoryan inst., 1999.- 84 p.

1334. DADRIAN V. N. The role of Turkish physicians in the World War I Genocide of Ottoman Armenians Oxford etc.: Pergamon press, 1986.- pp. 169-192;
Extr.: holocaust and genocide studies; Vol. I. N. 2.

1335. DADRIAN V. N. Warrant for genocide: Key elements of Turko-Armenian conflict.- New Brunswick a. London: Transaction publ., 1998.- 214 p.

1336. DANIELYAN E.G. The Armenian genocide of 1894-1922 and the accountability of the Turkish State. /Trans. by S. Yousefian.- Yerevan: Noyan Tapan, 2005.- 55 p.

1337. DAVIDSON K. K. Odyssey of an Armenian of Zeitoun/With a foreword by A. Saroyan.- New York., et al.: Vantage press, 1985.- XIV, 257 p.; ill.

1338. DAVIS L. A. The slaughterhouse province: An Armenian diplomat's report on the Armenian genocide, 1915-1917 /Ed. introd. a. notes by S. K. Blair.- New Rochelle; New York: Caratzas, 1989.- VIII, 216 p.; ill.

1339. DAVIS W. S. A short history of the Near East, from the founding of Constantinople (330-A. D. to 1922).- New York: The Macmillan co., 1933.- XVII, 408 p.
The Armenian Massacres (1894-95). pp. 357-8. The Armenian Massacres (1915-1916). p. 383

1340. DAVISON R. H. The Armenian crisis, 1912-1914. New York: The Armenian National Council of America. 1948.- 25 p. /Reprinted from "The American Historical Review", vol. LIII, n. 2, April 1948/.

1341. THE DEFENSE OF VAN.- Michigan: Raven, 1980.

R.1. An account of the glorious struggle of Van-Vasburagan/By Onni Mukhitarian: Transl. from Arm. by S.S. Tarpinian.- XVI, 129 p.; /30/ i

P.2. The epic story of the self defense of Armenians in the historic city of Van /By H. Gossioian; transl. by S. S. Tarpinian.- XII, 62 p., 1 map.

1342. DER-AIVAZYAN St. J. A. Immortals and Martyrs: A brief retelling of the life of an orphan who survived the Turkish massacres, offered as testimony.- Arizona: 1971.- 45, XXIVP; ill. [Text in English and Armenian]

1343. DER BEDROSSYAN M. The first genocide of the 20th century: With notes on Armenian history: A compilation of facts and events.- Manasquan Park, N. J.: Voskedar publ. corp., 1983.- XIII, 479 p.; ill.

1344. DER HAGOPIAN N. A challenge to civilization.- Los Angeles; Central press, 1946.- 51 p.

1345. DER SARKIS K. Journey to the light.- /S. L., S. D./ XIV, 252 p.; ill.

1346. DEROGY J. Resistance and revenge: The Armenian Assassination of the Turkish Leaders responsible for the 1915 Massacres and deportations /Pref. by G. Chaliand: Transl. by A. M. Berrett.- New Brunswick; London: Transaction publ., 1990.- XXVIII, 206 p.

1347. DIPLACEMENT of the Armenians documents=Le déplacement des populations arméniennes documents=Ermeni teheiri ve belgaler.- Ankara: 1978.- 50 p.

1348. DOCUMENTS on Ottoman-Armenians: Vol. I.- Ankara: Prime Ministry direc. General of press a. inform., 1983.; Vol. II. IX, 188 p.

1349. DOLABJIAN V. S. The Armenian genocide as portrayed in the encyclopedia Britanica.- London: 2003;
Extr. "Journal of genocide research" 2003, 5(i), PP. 103-115.

1350. ELLIOTT M. E. Beginning again at Ararat. Introduction by J. H. Finley.- New York, Chicago, ets.: Flemming H. Revell Co. (1924).- 341 p.; 8 pl 1 map.

1351. ESAT U. The Armenians in history and the Armenian question /Engl. transl. of the rev. a expanded.- 2nd.-Istanbul: Documentary publ., 1988.- XIV, 1047p.

1352. ESSAD B. Blood and oil in the Orient /Transl. from the German by E. Talmey.- New York: Simon & Schuster, 1932.- 315 p.

1353. EVERSLEY L., CHIROL V. The Turkish Empire from 1288 to 1914 by Lord Eversley and from 1914 to 1922 by Sir. Valentine Chirol> Lnd., Unwin, 1923.

1354. EZEKIEL. A study of Armenia: A brief description of the Armenian condition, past and present.- Cooperstown, New York: Ostego republic printing house, 1900.- 159 p.; ill.

1355. FACTS FROM the Turkish Armenians. Realités exprimées par les Arméniens turcs; türk ermenilerinden ger ceklar.- Istanbul, 1980.- 141 p.
English text 46 p.; French text 49 p.; Turkish text 46 p.

1356. FA IZ EL-GHUSEIN. Martyred Armenia /By Fa iz El-Ghusein, Bedouin notable of Damascus; Transl. from the original Arabic.- New York etc.: Tankian publ.corp., 1975.- 64 p.; ill.

- 1357. FA IZ EL-GHUSEIN.** Martyred Armenia //The Armenian Genocide.- Fresno, California: 1980.- pp. 136-148.
- 1358. FIFTIETH Anniversary:** 1915-1965 of the Turkish Genocide of the Armenians- /USA/. (A statement of the historical facts for public education).
Reprinted from the Philadelphia Inquirer, Friday, April 23, 1965. 1page.
- 1359. FILIAN G. H.** The Great Powers and the Armenian Question.- The Causes of the Atrocities.- The Turkish Atrocities in Armenia //Filian G. H. Armenia and her People: or the Story of Armenia.- Hartford: American Publ. co., 1896.- pp. 175-333.
- 1360. FIRST Genocide:** Armenians Massacres by Turks. 1915-1918.- New York: 1965.; 1 page.
- 1361. THE FIRST holocaust:** The Genocide against the Armenian nation, 1915-1923 /Ed. Terjimanian.- Pasadena, Ca.; Siran; Ottawa: Arax, 1982.- 104 p.; ill.
- 1362. GABRIEL M. S.** Christian Armenia and the Christian Powers. An Address by M. S. Gabriel to American Churches. New York: 1897.- 31 p.
- 1363. GATES H.L.** The auction of souls: the story of Aurora Mardiganian, the Armenian girl, who survived the great massacres.- Beirut: Boniguan press, 1966.- 212 p.: 1 pict.
- 1364. GEBARSKI B.** A letter to my Turkish friend/ Transl. by Matthew A. Callender//Nazer. Sames. The First Genocide of the 20th century: The study of the Armenian Massacres in text and pictures /Comp. a. ill. by S. Nazer., New York : Ta. T. Publ., 1968.- pp. 152-157.
- 1365. GENOCIDE** and collective responsibility. This Symposium was held on April 24, 1980, on memorial day for the Armenian martyrs, within the framework on Israel Interfaith Committee's program on Oriental churches.- /w.p., w.d./.- 26 p.
- 1366. GERARD J.W.** The Turkish "Mandate". Pan-Turianism and Pan-Islamism under American protection. //The Joint Mandate scheme; New York: 1919.- pp. 7-12.
- 1367. GERMANY,** Turkey and Armenia. A selection of documentary evidence relating to the Armenian Atrocities from German and other sources. London: Keliher, 1917.- 128 p.
- 1368. GIBBONS H. D.** The red rugs of Tarsus: A woman's record of the Armenian Massacres of 1909.- New York: The century Co. 1917.- XIV, 194 p.
- 1369. GIBBONS H. A.** The blackest page of modern history: Events in Armenia in 1915: The facts and the responsibilities.- New York. London: Putnam Sons, 1916.- 71 p.
- 1370. GIDNEY R.B.** A mandate for Armenia.- Kent, Ohio: The Kent State univ. press, 1967.- X, 270 p.
- 1371. GLOCKLER H. W.** Interned in Turkey, 1914-1918.- Beirut: Sevan press, 1969.- 154 p.; 1m. 1 phot.
- 1372. GORDON L. J.** American relations with Turkey. 1830-1930. An Economic Interpretation. Phil.: Univ. of Pennsylvania press, 1932.- XIV, 402 p.
Armenia, Lausanne Conference... see Index pp. 397-402.
- 1373. GRABER G. S.** Caravans to oblivion: The Armenian genocide, 1915 / Forw. by W. Smith.- New York etc.: J. Wiley & Sons, 1996.- XIII, 210 p.
- 1374. GRAVES R.** Storm centres of the Near East. Personal memoirs 1879-1929.- London: Hutchinson, 1933.-375 p.; 17pl.
- 1375. GREATER B.** Armenians to observe Martyrs day: Sanday, April 26, 1970 at 7: 30 p.,.../Belmont, Mass.: United Greater Boston Armenians to observe Arm. observance committee of Greater Boston, 1970.- 4 p.
- 1376. GREENE F. D.** The Armenian crisis and the rule of the Turk. Lnd: Hodder and Stoughton 1895.- XIX, 180p.; ill.; pl.
- 1377. GREENE F. D.** The Armenian Crisis in Turkey. The Massacres of 1894,its antecedents and significance... by F. D. Green with an introd. by Rev. Josiah Strong.New York: London: Putnam, 1895.- XIX, 180 p.; ill. portr.
- 1378. GREENE F. D.** Armenian Massacres or the Sword of Mohammed: Containing a complete and thrilling account of the terrible atrocities and wholesale murders committed in Armenia by Mohammedan fanatics/ Ed. by Henry Davenport Northrop.- Phil., Chicago: 1896.- XVIII.- 512 p.
- 1379. GREEN F. D.** The rule of the Turk. A revised and enlarged edition of the Armenian Crisis. N. Y. and Lnd., Putnam, 1897.- XIX, 192 p. illus.; maps; 18 cm.
- 1380. GREGORY D.** The crime of Christendom or the Eastern question: from its origin to the present time.- N.Y.: The Abbey Press, 1900.- V, 330 p.
- 1381. GROSECLOSE E.** Ararat.- New York: & Evans, 1939.- 482 p.
Արդուլ Համիդի ժամանակների ՀՀ-ի մասին վեպ է:
- 1382. GUINNESS W. E.** Impressions of Armenia.- London: Spottiswoode, Ballantyne and co., 1918.- 24 p.; ill.
- 1383. GULBEKIAN E V.** The Armenian-turkish dialogue.- Armenian studies: Annals of the lebanese association of armenian university graduates.- Beyrouth: 1973.- pp. 47-52.
- 1384. GURLEKIAN H.** Christ's religion in every branch of life and the Armenians really alive.- Chicago: Illinois: 1974.- XV, 333 p.
- 1385. GUTTMANN J.** The beginnings of Genocide: An account of the Armenian Massacres in world War 1.- Andonian Aram The Memoirs of Naim Bey. 2nd ed.- Pennsylvania: AHRA, 1965.- /IO/, 84 p., 2 maps.
- 1386. GUTTMANN J.** The beginnings of Genocide. A Brief account of the Armenian massacres in World war 1. New York: The Armenian National Council of America. 1948.- 19 p.

- 1387. GUTTMANN J.** The Beginnings of genocide: A brief account of the Armenian Massacres in World War 1.- N. Y.: AHRA, 1943.- 19 p.
- 1388. HAGOBIAN A. P.** Armenia and the war; an Armenian's point of view with an appeal to Britain and the coming Peace Conference/ With a preface by the rt. hon. Brice.- London; New York; Toronto: Hodder a. Stoughton, 1917.- XX, 200 p.
- 1389. HAIG H. H.** The first Genocide: A play in four acts.- New York: Vantage Press, 1967.- 77 p.
- 1390. HALIDE ED.** The Turkish Ordeal; Being the further memoirs of Halide Edib... N.Y.- London: The Century, 1928.- 407 p.; ill.; plates.
- 1391. HALIDEH S.** "To my Armenian Brethren".- Ramsay, W. M. "The Revolution in Constantinople and Turkey. A Diary". Lnd., Hodder a. Stoughton: 1909. pp. 179-181.
- 1392. HALL, W. P., DAVIS, W.S.** The course of Europe since waterloo. N. Y.- Appleton-century-crofts, 1951.- XVIII, 1083 p., ill.
Armenian massacres (1894-96) p. 492.
- 1393. HAMILTON A.** Problems of the Middle East. Lnd: 1909.- pp.11, 13-14.
- 1394. HARRIS R. J. & HARRIS H. B.** Letters from the scenes of the recent massacres in Armenia.- London: James Nisbet & Co., LTD., 1897.- XII, 254 p., ill.
- 1395. HARTUNIAN A.** Neither to Laugh nor to weep: A memoir of the Armenian genocide/ Transl. by Hartunian.- Boston: Beacon Press, 1976.- 206 p.;ill.
- 1396. HARTUNIAN A. H.** Neither to laugh nor to weep: A memoir of the Armenian genocide/ Transl. from the original Armenian ms. by V. Hartunian.- Boston: Beacon Press, 1968.- 206 p.
2nd ed.- Cambridge: Heritage press 1986.- 206 p.
- 1397. HASHIAN J.** Mamigon: A novel.- New York: Coward, Mc.Cann & Geoghegan, 1982.- 318 p.
- 1398. HENRY J. D.** Baku; an Eventful history by J. D. Henry. Lnd., Constable, 1905.- XVIII, 256 p.ill. plates and a map.
CONTENTS, pp. 149-163; 187-192; 204-216.
- 1399. HEPWORTH G. H.** The Massacres.- Another View of the Massacres.- Hamidiehs and Massacres //Hepworth, Geo. H. Through Armenia on Horseback.- N. Y.: Dubton a. co., 1988.- pp. 128-173, 222-243
- 1400. HERALDING** of the Armenian genocide: Reports in the Halifax Herald 1894-1922/ Comp. by Peltekian.- Halifax, Nova Scotia: ACAAP, 2000.- X, 252 p.; ill.
- 1401. HODGETTS B.** Round about Armenia. The Record of a journey across the Balkans through Turkey the Caucasus and Persia in 1895.- London: Sampson Low, Marston and Co., 1896.- XII, 296 p.; 1 portr; 1 map.
- 1402. HOFMANN T.** Armin Wegner.- Yerevan: Apaga, 1996.- 16 p.; 20 cm.- (Nat. acad. of sciences of the Republic of Armenia, Inst.- museum of Arm. genocide).
Horrors of Armenia.- London: 191... - 62 p.
- 1403. HORTON G.** The Blight of Asia; An account of the systematic extermination of christian populations by mohammedans and of the culpability of certain great powers; with the true story of the burning of Smyrna. Forew. by W. Gerard. Indianapolis: The Bobbs-Merrill Co. (1926); reissued, 1953; 292 p.
- 1404. HOUSEPIAN M.** A commentary report: The unremembered Genocide.- New York: The American Jewish Committee.- 1969.- 7 p.
- 1405. HOUSEPIAN M.** The Smyrna affair.- New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1966, 1968, 1971. British edition, Smyrna 1922.- London: Faber and Faber, 1972.- XI, 269 p.
- 1406. HOVANIAN M.** Anglo-American concern over Armenian's problems and the need for creation of an independant Armenian State, 1913-1925. A select bibliography of news and feature articles letters and editorials publ. in the "New York Times"... Comp. by Hovanian M.; New York: 1953.- 28 p.(Machine typed text).
- 1407. HOVANNISIAN N.** The Armenian genocide -Armenocide: causes, commission, consequences.- Yerevan: Tatev, 2002.- 103 p.
- 1408. HOVANNISIAN R. G.** The Allies and Armenia; 1915-18.(Reprint from Journal of Contemporary history, vol. 3, N 1, Jan. 1968.) Clowes and sons LTD., 1968. pp. 145-168.- London: Willion.
- 1409. HOVANNISIAN R. G.** Armenia on the road to independence, 1918.- Berkeley; Los Angeles: Univ. pf California press, 1974.- VIII, 364 p.; ill. Hovannisian R. G. The Armenian holocaust: A Bibliography relating to the deportations, massacres and dispersion of the Armenian people, 1915-1923.- Cambridge, Mass., Armenian Heritage Press, 1978.- XIV, 43 p.
- 1410. HOVANNISIAN R. G.** The Armenian holocaust: A Bibliography relating to the deportations, massacres and dispersion of the Armenian people, 1915-1923.- Cambridge, Massachusetts, 1978.- XIV, 43 p.
- 1411. HOVANNISIAN R.** The Armenian question in the Ottoman Empire.- Armenian Studies: Annals of the Lebanese association of armenian university graduates.- Beyrouth: 1973.- pp. 1-25.
- 1412. HOVANNISIAN R. G.** Denial of the Armenian genocide in comparison with holocaust denial.- Yerevan: 2002.- 38 p. (Nat. Acad. of Sci. Museum- Inst. of the Arm. genocide).
- 1413. HOVANNISIAN R. G.** The Republic of Armenia: Vol. 1-2. Berkeley et al.: Univ. of California press, 1971, 1982.
Vol. I. The first year, 1918-1919.- XXIII, 547 p.

Vol. II. From Versailles to London; 1919-1920.- XV, 603 p.- 1982. map. Bibliogr. pp. 531-572.

1414. HOVANNISIAN R. G. The Republic of Armenia.

Vol. 1-2, 1918-1919.- Berkeley: Univ. of California press, 1971.- 547 p.

1415. HOWARD W. W. Horrors of Armenia: the story of an eye-witness.- New York: Armenian Relief Association, 1896. in-12, 62 p.

1416. HUMAN RIGHTS AND GENOCIDE, 1975, The hope, the reality, and still the hope...A status report for use in public discussions, prep. by V.L. Persegian.- New York: Diocese of the Armenian Church of America, 1975.- 45 p.

1417. HYLAND F. P. Armenian terrorism: The past, the present, the prospects.- Boulder et al.: Westview press, 1991.- XI, 248 p.

1418. IGNATIUS PETER XVI BATANIAN ... AN CATOLIC PATRIARCH. The Armenian tragedy: 50th anniversary of the massacres, 1915-1965: An appeal to the conscience of the world.- Roma: Mariapoli, 1965.- 40 p.

1419. IN COMMEMORATION of the massacres of the Armenian people 50 years ago 1915-1918.- New York: 1965.- 22p.

Կազմի վրա՝ Armenian martyr's day April 24, 1965.

1420. INFLUENCING historical truth: a comparative treatment of the portrayal of the Armenian genocide in several encyclopedias /paper pres. to the Intern. Assoc. of genocide scholars in Galway, Irland June 7-10, 2003 /By V. S. Dolabjian, A. Adjemian.- /S.I./, 2003, 37 p.

1421. JAMGOTCHIAN H. My Lagacy /Transl. from Arm. by Ara Jamgotchian.- Yerevan: Dall, 2004.- 133 p.: ill.

1422. JERNAZIAN E. K. Judgment unto truth: Witnessing the Armenian genocide /Transl. by Haig.- New Brunswick; London: 1990.- XI, 163 p.; ill.

1423. JESSUP H. W. American aid to Armenia without a Mandate. // "The Joint Mandate scheme".- N.Y.: 1919.- pp. 19-22.

1424. KALFAIAN A. Chomaklou: The history of an Armenian village / Transl. by Asadourian...- New York: Chomaklou compatriotic Soc., 1982.- XXIX, XLII, 200 p.; ill.

1425. KALOIAN S. The immigration of Armenians of Shirag to America.- Los Angeles: 1950.- 119 p.

Text in English and Armenian

1426. KAPIKIAN G. Yegernabadoum. Story of Genocide. An account of the deportations and massacres of the Armenians of Sebastia and Lesser Armenia.- New York: Pan-Sebastia Rehabilitation Union, 1978.- 84 p.; ill.

1427. THE KARABAGH FILE: Documents and facts on the question of Mountainous Karabagh 1918-1988 /Ed. G. J. Libaridian.- Cambridge: Toronto, 1988.- XXVIII, 171 p.; bibliogr. pp.167-171.

1428. KASH S. H. The Armenian Hero //Sarkis H. Kash, Crime Unlimited.- Wisconsin: Journal print co., 1965.- pp. 48-52; 1 portr.

1429. KASH S. H. Crime unlimited.- Wisconsin: Journal print. Co., 1965.- 101 p.; ill.

1430. KAYALOFF J. The Battle of Sardarabad.- Hague-Paris: Mouton, 1978.- 220 p.
Անդրանիկի մարտի էջ 14, 9, 27, 53, 71-72.

1431. KAZARIAN H. Minutes of secret meetings organizing the Turkish genocide of the Armenians: What Turkish sources say on the subject.- Boston: 1965.- 14 p.

1432. KERR S. F. The Lions of Marash; Personal experiences with American Near East Relief 1919-1922. Introd. by Richard Hovannisian.- Albany: State University of New York Press, 1973.- XXV.- 318 p.; ill.

1433. KING W. H. Speech of Hon. William H. King of Utah in the Senate of the United States Deceber 22, 1921. Washington: 1922.- 29 p.

1434. KING W. H. Turkish atrocities in Asia Minor: Speech in the senate of the United States.- Washington: 1922.- 29 p.

1435. KIRAKOSSIAN A. J. British diplomacy and the Armenian question, from the 1830-1914 /Transl. From the Arm.- Princeton; London: Gomidas Inst. Books, 2003.- XIII, 365 p. Bibliogr.: pp. 345-356

1436. KIRAKOSSIAN J. The Armenian Genocide/ Transl. from the Russ. by Sh. Altunian. Engl. ed. prep. by Kirakossian.- Madisson Sphinx press, 1992, 227 p.

1437. KNAPP G. The tragedy of Bitlis, being mainly the narratives of Grisell M. Mc. Laren and Myrtle O. Shane.- New York; Chicago; etc. Fleming H. Revell Co. 1919., 160 p.; in-8, 90 p.141 pl.

1438. KNIGHT E. F. The Awakening of Turkey. A history of the turkish revolution.- London: Milne, 1909.- 356 p.

1439. KOWALEWSKI E. Turk at work: The most fearful Genocide in the history of the human race.- Venezia: Intern. Armenian League, 1965.- 25p.; ill.

1440. KRIKORIAN H. K. The mandate for Armenia, Constantinople: 1919.- 18 p.

1441. KRIKORIAN M. K. Armenian in the service of the Ottoman Empire, 1860-1908.- Lnd; Henley; Boston: Routledge & Kegan Paul, 1977.- 148 p.

1442. KUPER L. The Turkish Genocide Against Armenians //Kuper, Leo. Genocide: Its Political use in the 20-th century.- London: Pelicam books.- 1970.- pp.101-119.

- 1443. LAMBERT R.** Hadjin and the Armenian Massacres.- New York: Fleming H. Revell, 1911.- 106 p.; 16 pl. insent.
- 1444. LANG D. MARSHALL.** Armenia: Cradle of civilization.- 2nd., corr.- London: a. o.: Allen & Unwin, 1970.-320 p.; ill.
- 1445. LANG D. Marshall.** The Armenians: A people in exile.- London etc.: Unwin, 1988.- XII, 203 p.
Անդրանիկի մասին էջ 107, 114.
- 1446. LANG D. Marshall a. Walker Ch. J.**
The Armenians...- London: Print. by Expedite Graphic, 1978.- 35 p.; ill.
- 1447. THE LAUSANNE TREATY:** Turkey and Armenia (Supplement)...- New York: 1927.- 110 p.; (The amer. Com. opposed to the Lausanne Treaty).
- 1448. LENCZOWSKI G.** The Middle East in the World affairs.- Ithaca: Cornell University press, second edition, 1969; 1952; 459 p.
ՀՀ-ի վերաբերիալ բավ. փաստեր կան.
- 1449. LEPSIUS J.** Armenia and Europe: An indictment. /Ed. by Rendel Harris.- London; Hodder & Stoughton, 1897.- 331p.
- 1450. LITTLE Ed. C.** The Armenian Question in the American house of representatives. A speech by the Hon.Lieut.- Col. Edward C. Little of Kansas. Delivered on Tuesday, Feb. 7th, 1918.- London: The Frederic Print. co., 1918.- 32 p.
Reprint. from the "Congressional Rev." of March 4th, 1918
- 1451. LORD BRYCE.** Armenia's charter... A plea by Lord Bryce... London: 1918.- 15 p.
- 1452. LINCH H. F. B.** Armenia.Travels and studies. in 2 vols. London: Logmans Green.- 1901.
- 1453. LYNCH H. F. B.** Armenia. Travels and studies. In 2 vols. vol.1.- Beirut: Khayats, 1965.
- 1454. MACCOLL M.** England's responsibility towards Armenia. 3rd ed. rev. and enlarged.- London; New York: Longmans, Green and co.,1895.- 72 p.
- 1455. MACCOLL M.** The Sultan and the powers.- London; New York; Bombay: Longman, Green and Co., 1896.- XVI, 308 p.
- 1456. MACARTNEY C. A.** Refugees: The work of the League.- London: League of Nations Union, 1930.- 128 p. 1 pl.
- 1457. MANDALIAN J. G.** Highlights of Armenian history.- Boston: Hairenik press, 1938.- 116 p.
- 1458. MARDIGANIAN A.** Ravished Armenia. Introd. by L. Gates.- New York: 1918., 254 p.; ill.

- 1459. MARGOSIAN B.** Of desert bondage.- Boston: Van press publishers, 1940.- 316 p.
- 1460. MASIS A.** The question of the American mandate over Armenia.- Nicosia: Proodos Printing, 1980.- 198 p.; maps; bibliog.
- 1461. MARTYRDOM AND REBIRTH.** Fateful events in the recent history of the Armenien people /Pref. by G.P. Gooch, O. M. New York: Diocese of the Armenian Church of America, 1965.- X, 105 p.
- 1462. MEISELAS S.** Kurdistan: In the shadow of history/ With chapter comment. By van Bruinessen.- New York: Random House, 1997.- XVII, 388 p.; ill.
էջ 42-47 Հայոց եղեռնի մասին:
- 1463. MELIKIAN L.** From Hunger to Caviar.- La Verne: Univ. of La Veine Press, 1985.- 333 p.
- 1464. MELIKIAN R. G.** The Armenian answer to the Armenian question.- Phoenix, Arizona: Best Western press, 1986.- vol. I- 41p: ill.
- 1465. MELSON R.** On the uniqueness and comparability of the holocaust: A comparison with the Armenian genocide.- Yerevan: National Acad. Of sciences, 2002.- 51p.
- 1466. MELSON R.** Revolution and genocide: on the origns of the Armenian genocide and the holocaust /Forw. By L. Kuper.- Chikago, London: The Univ. of Chicago press, 1996.- XXI, 363 p.
- 1467. MEMORANDUM** Concerning the Armenian Question.- Beirut-Lebanon, 1970.- 14 p. (On the 50th Anniversary of the Treaty of Sevres).
- 1468. MEMORANDUM** on the Armenian Question.- New York: Delegation of the Republic of Armenia, 1967.- 21p.
- 1469. MEMORANDUM** on the Armenian Question.- Paris: Arm. Delegation, 1965.- 24 p.
- 1470. A MEMORANDUM** on the Armenian Question presented to the Counsil of foreign ministers march 7 1947.- 22 p.
- 1471. A MEMORANDUM** relating to the Armenian question.- /s.l. Arm. nat. comm., 1945.- 12 p.
- 1472. A MEMORANDUM.** Setting forth the scope and nature of the physical and material aid Armenia requires for her national reconstruction.- New York: The Armenian National Union of America,/s.a./ 7p.
- 1473. MESSERLIAN Z.** The Genocide of the Armenians by the Turks.- Lebanon: National Committe of Lebanon, 1975.- 12 p.

- 1474. MESSERLIAN Z.** The premeditated nature of the Genocide perpetrated on the Armenians.- Antelias, Lebanon: The Armenian Catholicosate of Cilicia, 2001.- 106 p.
- 1475. MESSERLIAN Z.** The premeditated nature of the genocide perpetrated on the Armenians.- Antelias: 1980.- pp.136-170.
- 1476. MESSERLIAN Z.** The question of Kars and Ardahan. //Armenian studies: Annals of the lebanese associaiton of armenian university graduates.- Beyrouth: 1973.- pp. 53-91.
- 1477. MILLER W.** Armenia, Crete and Macedonia (1887-1908).- Miller W.- in book "The Ottoman Empire, 1801-1913".- Cabridge: 1913.- pp. 427-431.
See also: INDEX. p. 384, 395-6, 496, 479-81.
- 1478. MINAS S. B.** April 24 Armenian memorial day: Why Armenians commemorate this day //Leo Sarkisian. 1915 before and after.- Boston: 1965.- 8 p.
- 1479. MINAS S. B.** Why Armenians commemorate this day: April 24 Armenian Memorial day.- Boston: The Commemorative Com.1965.- 8 p.
- 1480. MISSAKIAN J.** A searchlight on the Armenian question (1878-1950).- Boston: Hairenik publ. co., 1950.- VIII, 154 p.; 1 map.
- 1481. MKERTCHIAN L.** Artsakh or Karabagh region: Past and present.- Athens: A. R. F. Bureau, 1990.- 57p.
- 1482. MOOREHEAD A.** Gallipoli. New York: Harper & Brothers, 1956, 384 p.; ill.
See: Index pp. 98-101, 358.
- 1483. MORANIAN S. E.** The Armenian Missionaries and the Armenian question: 1915-1927.- Ann arbor, Michigan: Bell & Howell, 1998.- VI, 609 p.
- 1484. MORGAN J.** The history of the Armenian people: From the remotest times to the present day /Preface by G. Schlumberger; Transl. by E. F. Barry.- Boston: Hairenik, 1965.- 430 p.; ill. /On the cov./.
- 1485. MORGENTHAU H.** Ambassador Morgenthau's story: The documented account of the Armenian Genocide first of the century reported by America's ambassador to Turkey.- New York: New Age publishers, 1965.- 408p.; ill.
- 1486. MORGENTHAU H.** Ambassador Morgenthau's story by Henry Morgenthau. Garden City, New York: Doubleday, Page & Co., 1918.- XV, 407 p.; 23 pl.
- 1487. MORGENTHAU H.** All in a life-time, London:Heinemann, 1923.- 454 p.
- 1488. MORGENTHAU H.** The Murder of a nation/ Pref. by Prof. W. N. Medlicott. New York: AGBU, 1974.- 121 p.; ill.
- 1489. MORGENTHAU H.** The Tragedy of Armenia.- Beirut: Armenian Inform. Centre, 1967.-16 p.
- 1490. MORGENTHAU H.** The tragedy of Armenia.- London: Spottiswoode, Ballantyne & Co., 1918.- 16 p.
- 1491. MORGENTHAU H.** Secrets of the Bosphorus.- London: Hutchinson a. co., [1918].- 275 p.; ill.
- 1492. MOUBARAK J. D.** To a little girl, a symbol. Sympathy and friendship.- Aleppo: 1965.- 20 p.
- 1493. MUGERDITCHIAN E.** From Turkish toils: The narrative of an Armenian family's escape./ Transl. from the Arm.; with portr.- New York: G. H. Doran co., /S.a./.- 45 p.; ill.
- 1494. NAKASHIAN A.** A man who found a country.- London: G. Allen and Unwin, 1940.- VIII, 279 p.
- 1495. NANSEN F.** Armenia and the Near East.- New York: Duffield and Co., 1928.- 324 p.; ill.
- 1496. NASSIBIAN A.** Britain and the Armenian question 1915-1923.- London: Sydney: Helm New York St., Martins, 1984.- 294 p.; map; bibliog. 272-285.
- 1497. NAZARBEEK A.** Through the storm. Pictures of life in Armenia. /Transl. by Mrs. L. M. Elton.- London: Murray, 1899.- XXVII.- 322 p.
- 1498. NAZER J.** The first Genocide of the 20th century; The story of the Armenian Massacres in text and pictures.- New York: T & T publishing Co., 1968.- 159 p.; ill.
- 1499. THE NEW ARMENIA.** Claims at the Peace Conference. Boundaries of proposed state. By the Special Correspondent of "the Times". London: Ed. by A. Raffi, 1919.- 8 p.; Reprinted from "The Times", 31st Dec., 1918.
- 1500. NORMAN C. B.** Armenia and the campaign of 1877.- London: a.o., C. Petter & Galpin, /s.a./., XX, 484 p.
- 1501. OECONOMOS LYSIMACHOS.** The martyrdom of Smyrna and Eastern Christendom. A File of overwhelming evidence, denouncing the misdeeds of the Turkish in Asia Minor and showing their responsibility for the horrors of Smyrna. Comp and prefaced by Dr. Oeconomos.- London: Allen & Unwin, 1922.- 237 p.
- 1502. OHANDJANIAN, A.** 1915 irrefutable evidence: The austrian documents on Armenian genocide.-Yerevan: academy of sciences, 2004.- 253 p.; ill., maps Bibliogr.: pp. 247-249
- 1503. OHANIAN, P. C.** The protection of Human Rights and the genocide by the Turkish State against the Armenian nation.- Yereva, 2004.- 39 p. (Nat. Acad. Of Sci. Museum-Inst. of the Arm. genocide).
- 1504. OSCANYAN C.** The Sultan and his people. Illus. by a native of Turkey.- New York: Derby & Jakson, 1857.- 456 p.; ill.
Armenians see p. 340-363.

- 1505. THE OTTOMAN EMPIRE;** A troubled legacy: views, comments and judgments by noted experts worldwide /Comp. by V. N. Dadrian.-3rd rev. A expanded ed.-/Yerevan:/Nahapet, 2003.- 93p.
- 1506. THE OTTOMAN EMPIRE;** A troubled Legacy:/ Views, comments a. Judgments by noted experts worldwide; Comp. by N. Dadrian.- Cambridge; Toronto: The Zoryan Inst., 1997.- 125 p.
- 1507. PAPAIZIAN B. S.** The Tragedy of Armenia. A Brief study and interpretation. Boston-Chicago; The Pilgrim Press, 1918.- XVI, 164 p.
- 1508. PARLAMENTARY DEBATES:** House of Lords, Nov. 13, 1918; House of Commons, Oct. 23, 24, 30, 31, Nov. 6, 7, 12, 14, 18, 1918. Armenia.- London: The Armenian Bureau, Ed. by A. Raffi, 1918.- 41 p.; 18 cm.
- 1509. PARSONS W. S.** Everyone's not here: families of the Armenian genocide: A study guide.- Washington: Arm. Assembly of America, 1989.- VI, 87p.; ill.
- 1510. PASTERMADJIAN G.** (Armen Garo) Why Armenia should be free. Armenia's role in the present War.- Boston: Hairenik, 1918.- 45 p.; map; phot.
- 1511. PEARS E.** The Armenian Massacres //Pears Edvin. Forty Years in Constantinople. /The Recollections of sir Edvin Pears 1873-1915.- London: Jenkins, 1916.- pp. 144-169.
- 1512. PEARS E.** The Armenians. //Pears Ed." Turkey and its people": London: 1912.- 409 p.
Armenians See pp. 271-295.
- 1513. PEARS E.** Forty years in Constantinople: The recollections of sir Edvin Pears, 1873-1915.- London: Jenkins, 1916.- 1916.- XIII, 390 p.; ill.
Նույնը. 3rd edition.
Նույնը.- New York: D. Appleton, 1916.
- 1514. PEARS E.** Life of Abdul Hamid.- New York: Henry Halt, 1917.- 365 p.; ill.
Armenians: pp. 214-268.
- 1515. PEDERIAN, G.** Armenian massacres through the centuries culminating in the genocide of 1915.-Toronto, Ontario, 2004.- 22 p.: ill.
- 1516. PERCY E.** Highlands of Asiatic Turkey.- London: Arnold. 1901.- X.- 338 p., 40 p.; ill.
- 1517. PERMANENT** people's tribunal: Session on the Genocide of the Armenians; Paris: 1984. April 13-16.
Verdict. (Founder Lelio Basso: President Francois Rigaux; Gen. secretary Gianni Tognoni.- Cambridge: Zoryan Inst. 1984.- 22 p.
- 1518. PEROOMIAN R.** Literary responses to catastrophe: A comparison of the Armenian and the Jewish experience.- Atlanta, Georgia: Scholars Press, 1993.- X, 238 p.

- 1519. PEROOMIAN R.** A struggle to comprehend the catastrophe and survive: a comparative study of the Armenian and the Jewish Literary responses to catastrophe.- Yerevan: Nahapet, 2003.- 37 p.
- 1520. PILIKIAN H. I.** 1915-an Armenian symphony and other poems //Ill. by Chr. Lawrence.- London: Counter-point publ., 1980.- 171p.; ill.
- 1521. PILIKIAN Kh. I.** Refuting terrorism: Seven epistles from diaspora.- London: HARC.- 1984.- 32 p.; ill.
Text in Engl. and Arm.
- 1522. THE PLIGHT** of Armenian and Assyrian Christians. Report of public meeting organised by the Lord Mayor's fund, held at central Hall, Westminster on Dec. 4, 1918 /Speeches by his Grace the Arch. of Canterbury et al.- London: Spottiswoode, Ballantyne & Co., 1918.- 23 p.
- 1523. POEMS ON THE ARMENIAN QUESTIION.** //Filian G. H. Armenia and her people: Or the story of Armenia by an Armenian.- Hartford: American Publ. co., 1896; pp. 362-374.
- 1524. POWER S.** "A problem from Hell" America and the age of genocide.- New York: Basic Books, 2002.- XXI, 610 p., ill.
Հայոց եղեռնի մասին 1-20 եջերուն:
- 1525. THE REGENERATION,** of Armenia: The fight for freedom/ publ. of Dashnakzoutuin.- Constantinople: Sanjakdjian, 1920.- 73 p.
- 1526. RENJILIAN Y.** Who and where.- New York: /S.a./ 18 p.; ill.
- 1527. ROBERTS M. E.** Dreams and Deeds of a Radiant Peacemaker. London: 1947.- 19 p.
- 1528. ROBINSON E.** The Armenians.- London: Frederick Printing Co.1918.- 12 p.
- 1529. ROBINSON E. J.** Armenia and the Armenians.- London: E. J. Robinson, 1916/1919.- 8 p.
- 1530. ROSS FRANK A.** The near East and American Philanthropy. A survey. conducted under the guidance of the General Committee of the Near East Survey by Frank A. Ross. C.Luther Fry and Elbridge Sibley.- New York: Columbia Univ. press, 1929.- XII, 308 p.
See: Armenia. pp. 30-78.
- 1531. ROST Y.** Armenian Tragedy/ Transl. by E. Roberts.- New York: St. Martin's press, 1990.- XI, 194 p.; ill.
- 1532. SACHAR, H. M.** The emergence of the Middle East: 1914-1924.- New-York: Alfred A. Knoph, 1969.- XIII, 518 p.: ill.
Armenian genocide pp. 87-115.
Armenia and America pp. 336-365.

- 1533. SADIK SHAHID BEY.** Islam, Turkey and Armenia and how they happened Turkish mysteries unveiled. St. Louis, 1898.- 222 p.
- 1534. SAMUELIAN H.** Memorandum on the Armenian Question.- Paris: Arm. Delegation, 1965.- 24 p.
- 1535. SANJIAN A. K.** The Armenian communities in Syria under Ottoman dominion.- Cambridge; Mass: Harvard Univ. press, 1965.- XI, 390 p.; bibliog.
- 1536. SARIAN N. S.** I shall not die: A tribute to the faithfulness of God /Introd.a. ed. by Eric W. Gosden.- London: Marshall, Morgan & Scott, 1967.- 176 p.
- 1537. SARKISIAN E. AND SAHAKYAN R. K.** Vital issues in modern Armenian history. A documented expose of misrepresentations in Turkish historiography/ Transl. and ed. with an introd a. maps and Postscript by Elisha B. Chrakian.- Watertown: Mass. Armenian Studies, 1965.- 82 p.
- 1538. SARKISSIAN A. O.** History of the Armenian Question to 1885.- Urbana: The Univ. of Illinois press, 1938.- 151 p.
- 1539. SARKISSIAN A. O.** Martyrdom and rebirth: fateful years in recent history of the Armenian people/Pref. by Gooch G. P.- New York: Diocese of the Armenian Church of America, 1965.- 105 p.; map.
- 1540. SARKISYAN S.** Hayastan-Հայաստան-London: 1984.- 266p.; ill. carte.- Bibliogr. p. 263-265.
Նաև քուրթերեն 1983թ.
- 1541. SAROYAN A.** Armenia's appeal to America.- New York: The ANCA, 1946.- 5 p.
- 1542. SHAGINYAN A.** Pogrom: A novel of Armenian history /Transl. by D. Floyd.- Chicago; Berlin; Tokyo and Moscow: Edition q, inc 1994.- 165 p.
- 1543. SHIRINIAN L. WHITEHORN A.** The Armenian genocide: resisting the inertia of indifference.- Ontario: Canada: Blue Heron Press, 2001.- 87 p.
- 1544. SHOULD AMERICA** accept mandate for Armenia? - New York: The Armenian National Union of America, 1919.- 32p.; ill.
- 1545. SIMSIR B. N.** The genesis of the Armenian Question.- Ankara: Turk tarih kurumu basimevi, 1983.- 38 p.; ill.
- 1546. SOGHOIAN F. M.** Portrait of a survivor.- Hanover, Mass.: Christopher, 1997.- 147 p.; ill.
- 1547. STEVENS MCCLUER.** The Armenian Trek.- London: Issued by the Armenian Bureau. A. Raffi, 1919.- 9 p.; ill.
- 1548. STORY OF TURKEY AND ARMENIA:** With a full and accurate account of the recent massacres written by eye witnesses/ ed. by Pierce-Baltimore: Woodward comp.- 1896.- 500 p.
Story of the massacres pp. 445-487.
- 1549. STUDIES IN COMPARATIVE GENOCIDE** /Ed. by L. Chorbajian a. G. Shirinian.- Hampshire et al.: Macmillan press.- New York: St. Martin's press, 1999.- XXXV, 270 p.
- 1550. STUERMER H.** Two War years in Constantinople: Sketches of German and Young Turkish Ethnics and Politics /Transl. from the German E. Allen and the Author.- New York: George H. Doran Comp.- 1917.- 292 p.
- 1551. SURMELIAN L. Z.** I ask You, Ladies and Gentlemen/ Introd by W.Saroyan.- New York: Dutton a. co., 1945.- 316 p.
- 1552. SVAJIAN S. G.** The Eastern Question -Armenian Question//Svajian Stephan G. A. Trip through Historic Armenia.- New York; GreenHill Publ.LTD, 1977.- pp. 251-299; ill.
- 1553. SVAJIAN S.** General Antranik//A trip through historic Armenia.- New York: GreenHill Publ.Ltd, 1977, pp. 493-579.; ill.
- 1554. SVAJIAN S. G.** Memoirs, World War 1, Massacres, Lausanne Treaty //Svajian Stephen G. A. Trip Through Historic Armenia.- New York: GreenHill Publ Ltd, 1977.- pp. 335-491.
- 1555. SVAZLIAN V.** The Armenian Genocide and historical memory /Transl. From. the arm. by Tigran Tsulikian.-Yerevan: Gitutun, 2004.- 158 p.; ill.- (Nas Ra).
- 1556. SEVAG MANASSEH** Fiftieth Anniversary (1915-1965) of the Turkish Genocide of the Armenians.- Phila delphia: Armenian historical Res. assac., 1965.- p. 9; 24.
- 1557. TAFT ELISE HAGOPIAN.** Rebirth: The story of an Armenian girl who survived the Genocide and found rebirth in America.- Plandome; New York: New age, 1981.- 142 p.; ill.
- 1558. TARBASSIAN H. A.** Erzerum (Garin); Its Armenian history and traditions/Transl. from the Armenian by Nigol Schahgaldian.- USA: Publ. by The Garin Compatriotic Union of the United States, 1975.- V, 270 p.; ill.
- 1559. TARZIAN, MANGIGIAN M.** The Armenian minority problem.- Atlanta, Georgia: Scholars press, 1992.-281 p.
- 1560. TASHJIAN J. H.** Turkey: author of genocide: The centenary record of Turkey: 1822-1922.- Boston: Mass.: A publ. of The Commemorative committee on the 50th anniversary of the Turkish Massacres of the Armenians, 1965.- 32 p.
- 1561. TAVOUKDJIAN S.** Exiled: Story of an Armenian girl.- Takoma Park, Washington: Review a. Herald publ. assan, 1933.- 126p.; ill.
- 1662. TCHERAZ M.** Armenia. /Addressed to the Members, in the Memorial Hall, Wednesday, May 6th, 1891, at 7-30 p.m.; p. 3; 1 map.
/Reprinted from "The Journ. of the Manchester Geogr. Soc."/

- 1563. TER HAGOPIAN N. A.** Challenge to civilization. A pamphlet dedicated to the Cause of Armenia, revealing the intrigue of Turkey's borders, and the result of Armenia's status in the USSR. - Los Angeles: Central Press, 1946.- 51 p.
- 1564. TERLEMEZIAN D.** The end of Davo the Traitor; an episode of the Armenian revolution. - Boston, Mass: The Hairenik Assos., 1975.- 56 p.; 25cm. Text Armenian and English.
- 1565. TERNON Y.** The Armenian cause /Transl. from the French by Apelian Mangouni.- Delmar, New York: Caravan Books, 1985.- 287 p.
- 1566. TERNON Y.** The Armenians: History of a Genocide /Transl. from the French by C. Cholakian de .-Delmar, New York: Caravan Books, 1981.- 368 p. Անդրանիկի մասին էջ 131, 132, 133, 190.
- 1567. TERZIAN A.** An Armenian miscellany: Window on history.- Paris: L. H. Samuelian, 1969.- 227 p.; illuminated MS. plates VIII.
- 1568. TERZIAN D.** Mathematics of religion. The recent massacres in Turkey foretold in the Bible.- Boston, 1897.- 4 p.; 1 table.
- 1569. TERZIAN L.** Perseverance: Ara Baliozian and the Armenian cause.- Kitchener, Ontario: Impressions publ., 1990.- 95 p.; ill.
- 1570. THESE WERE THE CHILDREN...**-Boston: Mass: Commemorative Committee on the 50th Anniversary of the Turkish Genocide of the Armenians, 1964.- 6 p.; ill.
- 1571. TONAPETIAN P.** In the interests of the British Nation and Humanity. The Sultan is not Caliph.- London: Eyre & Spottiswoode, 1919.- 8 p. Reprinted from "The New Europe", 17 July 1919.
- 1572. TONAPETIAN P.** Turkey and her British friends. Centuries of British official Condemnation of Turkish misrule. London: Eyre & Spottiswoode, 1919.; 10 p.
- 1573. TORIGUIAN SH.** The Armenian Question and International Law...- Beirut-London: Hamaskain press, 1973.- 330 p.
- 1574. TOROSSIAN S. C.** From Dardanelles to Palestine. A true story of five battle fronts of Turkey and her a lies and a haremromance. Introd. by MacCallum.- Boston: Meador, 1947.- 219p.; 3 maps, 19 photogr.
- 1575. TOYNBEE A. J.** Armenian Atrocities; The murder of a nation. With a speech delivered by Lord Bryce in the House of Lords.- London: Hodder and Stoughton, 1915. Reissued, New York: Prelacy of the Armenian apostolic Church of Armenia, 1975; Tankian Publishing corp., 1975.- 119 p.
- 1576. TOYNBEE A. J.** Armenian atrocities. The murder of a nation. With a speech delivered by Lord Bryce in the House of Lords.- London: Hodder and Stoughton, 1915.- pp. 16, 119

- 1577. TOYNBEE A. J.** "The Murderous tyranny of the Turks" .With a pref. by Viscount Bryce.- London et al.: Hodder & Stoughton, 1917.- 35 p.
- 1578. THE TREATMENT** of Armenians in the Ottoman Empire: 1915-16. Documents presented to Viscount Grey of Falladon, Secretary of State for Foreign Affairs by Viscount Bryce.- London: 1916.- XLII, 684 p.
- 1579. THE TRUTH** about the massacres and deportations of the Armenian population of the Ottoman Empire, 1915-1922: according to official declarations and the testimonies of: David Shermer, Hitler, S. Norman et al. /Ed. by Hagor A. Tarkmanian.- Lebanon: Nat. committee of Lebanon, 1975.- 79 p.; ill.; 24 cm.
- 1580. TUPPER A.** Armenia: Its present crisis and past history.- Baltimore; New York: Murphy, 1896.- 182 p.; ill.
- 1581. TURKEY** author of genocide. Turquie auteur de Genocide.- Beirut-Lebanon: com. for the Defence of the Armenian cause, 1983.- 36 p.; Album
- 1582. UNITED** States official documents on the Armenian Genocide /Comp.a. introd. by Ara Sarafian.- Watertown, Mass.: Armenian Review, 1993.- (archival collections on the Armenian Genocide).
Vol. 1. The lower Euphrates.- 1993, XXXI, 186p.; ill.
Vol. 2. The peripheries.- 1994, XXX, 174 p.; ill.
Vol. 3. The Central Lands.- 1995, XVII, 157 p.; ill.
- 1583. USSHER C. D.** A Minor Massacre //Ussher Cl. D. An American Physician in Turkey: A Narrative of Adventures in Peace and in War.- Boston a. New York: Houghton Mifflin co., 1917.- pp. 125-135; 247-259
- 1584. VARJABEDIAN H. D.** The Great. 4. Mesrob; Komidas; Antranik; Toromanian.- Beirut: 1969.- 62 p.; portr.
- 1585. VARTERIAN S.** Episode 5.-Andranik and the Turks.- Andranik with the Russians.- //Melikian Lucik. From Hunger to Caviar.- La Verne: Univ. of a La Verne Press, 1985.- pp. 155-166
- 1586. VASSILIAN H. B.** The Armenian genocide: a comprehensive bibliography and library resource guide.- Glendale, California:Armenian Reference, 1992.- 103 p.; bibliogr.
- 1587. VERTANES CH. A.** (Aznakian Y.) Armenia reborn.- New York: The Armenian National Concil of America, 1947.- XXII, 216 p.; 1 map
- 1588. VERTANES CH. A.** (Aznakian Y.) The Armenian Question today: In its historical perspective.- New York: The Armenian National Council of America.- 1946.- 32 p.; 2 photoes
- 1589. VRATZIAN S.** Armenia and the Armenian Question/Transl. from the Arm. by J. G. Mandalian.- Boston: Hairenik publ. co., 1943.- IX, 106 p.; 1 map

- 1590. WALDO F. L.** Twilight in Armenia. By Fullton L. Waldo. New York. City, Near East relief, S. a. 30 p.; ill.
- 1591. WALKER CH. J.** Armenia: The survival of a nation.- London: Croom, Helm 1980.- 446 p.
Նաև Անդրանիկի մասին էջ 178, 193, 249, 270-1,381
- 1592. WALKER CH. J.** Armenia: The survival of a nation.- New York: St. Martins press, 1980.- 446 p.
- 1593. WATSON W.** The purple East: A series of sonnets on England's desertion of Armenia/ With a frontispiece by G. F. Watts.- London: John Lane Vogo st., 1896.- 48 p.
- 1594. WAUGH T.** Diarbekir. The Armenian Question from inside. //Waugh T. "Turkey"...London: 1930.- pp. 48-76, 119, 158
- 1595. WEBER F. G.** Eagles on the crescent: Germany, Austria and the diplomacy of the Turkish alliance 1914-1918.- London: Cornel University press, 1970.- 284 p.
- 1596. WERFEL F.** The forty days of Musa Dagh./Transl. from the German by G. Dunlop.- New York: The Viking press, 1967.- VIII, 824 p.
- 1597. WERFEL F.** The forty days of Musa Dagh. /Transl. from the German by G. Danlop.- New York: Cardinal, 1962.- VIII, 680 p.
- 1598. WERFEL F.** The forty days of Musa Dagh.- New York: The Viking Press, 1935.- 824 p.
Ibid.- N.Y., Pocket books, 1961.- 680 p.
Ibid.- N.Y., The Modern Libr., 1934, 829 p.
- 1599. WEGNER A. T.** The good light: A salutation to the Armenian people in remembrance of their expulsion into the desert 1915 /Aregak. special issue.- London.- 1965.- April. pp. 66-70
- 1600. WEGNER A. T.** An open Letter to President Wilson. //Davidson Khoren K. Odyssey of an Armenian of Zeitoun /With a foreword by A. Saroyan.- N.Y. et al.: Vantage press, 1985.- pp. 247-253
- 1601. WHAT EVERY** Armenian should know....: ...How to defend the truth.- Derrborn, Michigan: Armenian Research center, 1990.- 32 p.
- 1602. WHITMANN S.** Turkish memories.- London, New York: Heinemann a. Scribner, 1914.- X, 306 p. 1 frontispiece
- 1603. WHY TAKE TURKEY?** An Editorial in the Times, Tuesday, Nov. 4, 1919.- Stju "The Joint Mandate scheme" գրքում: New York: 1919, 29 p.
- 1604. WILLIAMS A. W.** The Armenian Question. Speech in the House of Commons.- London: The Armenian Refugees Fund, S. a.- 12 p.

- 1605. WILLIAMS A. W., GABRIEL M. S.** Bleeding Armenia, its history and horrors under the curse of Islam Containing also the views of Hon. Wm. E. Gladstone; Ed. A. Freeman.- London: Publ Union, 1896.- 502 p.; ill.
- 1606. WILLIAMS CH.** The Armenian campaign: /Diary of the campaign of 1877 in Armenia and Koordistan.- London:Paul, 1878.- XX.- 366 p.; 2 maps
- 1607. WILLIAMS W. L.** Armenia; Past and Present. a study and a forecast. With an introd. by T. P. O'Connor.-London: King, 1916.- XI.- 211 p.; 2 maps
- 1608. WINTLE W. J.** Armenia and its sorrows.- 2nd ed.- London: A. melrose, 1896.- 120 p.; ill.
Սասունի կոտորածը.
- 1609. YEGHIAYAN V.** The Armenian genocide and the trials of the young Turks.- La Verne, CA: AAIC, 1990.- XXVI, 192 p.
- 1610. YERVANT J.** (Kouyoumjian, Yervant) Needle, Thread and Button.- Cambridge, Mass.: The Zoryan Inst., 1988.- IX, 93 p.; ill.
- 1611. ZARTARIAN A. S.** An outline history of the Armenian liberation movement.- New York.: Lraper publ. co., 1959.- 26 p.

ԳԵՐՄԱՆԵՐՆԵՆ

- 1612. AKTEN** des internationalen Dr: Johannes-Lepsius-Symposiums an der Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg.- Halle, Salle.- 1987.- 367 S.; fotogr.
- 1613. ARMENIEN:** Beiträge. zur armenieschen Landes=und Volkskunde /Hrsg. von Paul Rohrbach.- Stuttgart: Engelborn, 1919.- 143 S.
- 1614. ARMENIEN:** Völkermord. Vertreibung. Exil. 1979-1987: Neun Jahre Menschenrechtsarbeit für die Armenier. Neun Jahre Berichterstattung über einen verleugneten Völkermord/Hrsg. von Tessa Hofmann und G. Koucharian.- Göttingen; Wien: Gesellschaft für bedrohte Völker, 1987.- 148 S.; ill.
- 1615. THE** Armenian Genocide: Documentation=Documentation=Dokumentation.- München: Inst. f. Armenische Frage
Vol. 1 1987.- 654 S. Index/Register
Vol. 2. 1988.- 495 S.
- 1616. ARMENIER** und Armenien-Heimat und Exil /Hrsg. von Tessa Hofmann.- Reinbek bei Hamburg: rowolt, 1994.- 256 S.; ill.
- 1617. ARSLAN EMIR SCHEKIB.** Das armenische Lügengewebe. Frivole Haltung der Gönner Armeniens.- Berlin: Morgen und Abendlandverl, 1921.- 28 S.

- 1618. ARZRUNI G.** Die Hungersnoth in Türkisch-armenien. /Übers von A. Amirchanyanz.- Tiflis: Bucherdruckerei d. Ober. d. Statthalten vom Kaukasus.- 1880.- 30 S.
Gedruckt erschienen in der armenischen Zeitung "Mschak".
- 1619. ARZRUNI K.** Die Ökonomische Lage der Armenier in der Türkei. Öff Vortr. Gehalten am II. Mäzz im Tifliser Handwerkerverein in Arm. Sprache /Übers von A. Amirchanyanz. - Spb, Buchdruck. d. Kais. Akad. d. Wissen., 1879.- 36 S.
- 1620. BANSE EWALD.** Armenien. //Ewald Banse.- Die Türkei. Eine moderne Geographie.- Brl; Hamburg: George Westermann Braunschweig. 1915.- S.186-237.
- 1621. BECHER C. H.** Die Türkei nach dem Weltkriege. (193 I) C. H. Becker-"Islamstudien"- Bd. 2 Lpz., Verl. Quelle. Meyer. 1932.- S.S. 419-449.
- 1622. BELCK W. & LEHMANN C.** Bericht über eine Forschungsreise durch Armenien. [745-749 Vorgelegt von Hrn. Sachau.]- Berlin: der Königlichen Akademie der Wissenschaften, 1899.- S.1-5, /745-749/
- 1623. BERNSTEIN E.** Die Leiden des... armenischen Volkes und die pflichten Europas Rede. Gehalten in einer Berliner Volksversammlung (26. Juni 1902). Mitglied des Reichstags. Brl., John Edelheim. 1902.- 44 S.
- 1624. BOCK ULRICH.** Der Völkermord von 1915 //Bock Ulrich. Georgien und Armenien: Zwei christliche Kulturlandschaften im Süden de Sowjetunion.- Köln: DuMont, 1988.- S.S. 240-242
- 1625. BRANDES G.** Armenien und Europa. Vortrag gehalten zu Berlin am 2. Febr. 1903 von George Brandes. Genf. Hrsg. von der Union des Et. Arm. de l'Europe, 1903.- 24 S.
- 1626. BRATTER G. A.** Die armenische Frage.- Brl.: Concordia dt. verlags=Anstalt, 1915.- 409 S.
- 1627. CAPTANIAN P.** 1915 der Völkermord an den Armeniern: Eine Zeugin berichtet /Übers., bearb., mit einem Vorwort u. einer Nachbemerkung versehen von M. Pehlivanian.- Leipzig: G. Kiepenheuer, 1993.- 141 S. 1 map. (Kiepenheuer Bücherei; 14)
- 1628. DENKSCHRIFT** der Delegation des Armenischen Nationalrats über die Lage der Armenier.- Berlin, Schöneberg: Alb. caysaerth, 1918.- 15 S.
- 1629. ECKART B.** Meine Erlebnisse in Urfa. Potsdam: Tempel-Verl., 922.- 48 S.
- 1630. FAIZ EI-G.** Armenisches Märtyrertum von einem Muhammedaner. Übersetzung aus dem Arabischen. Potsdam: Tempelverl., 1922.- 32 S.
- 1631. FAIZ EI-GHASSEIN SCHEIK.** Die Türkenherrschaft und Armeniens Schmerzensschrei Zürich: Art. Inst. Opell Füssli, 1918.- 100 S.; mit 1 karte
- 1632. FRAPAN Ilse** (Ilse Levien Akunian). Die Armenische Frage und das europäische Gewissen. Oeffentlicher Vortrag von Ilse Frapan. Veranstalet zu Hamburg den 22. Mai 1903 von der Union der Armenischen Studenten in Europa. Genf, 1903.- 32 S.
- 1633. HOFMANN T.** Annäherung an Armenien: Geschichte und Gegenwart.- München: Beck, 1997.- 243 s.; ill.
- 1634. HOFMANN T.** Die Situation der armenischen Minderheit in der Republik Türkei: eine Kritische Bestandsaufnahme.- /S. L./ : Inst. f. Armenische Fragen, 2003.- 55 S.
- 1635. HOFMANN T.** Die Tätigkeit der Arbeitsgruppe "Anerkennung". Zusammenfassung und persönliche Anmerkungen.- München: Inst. f. Arm. Fragen, 2003.- 43 S.
- 1636. FÜR Armenien und Macedonien:** Eine Manifestation. Übersetzt und mit einem Vorwort für deutsche Leser versehen. Von Ilse Frapan. Genf, Union des Etud. Arm. de L'Europe. 1903.77 S.
- 1637. GESSARENTZ A.** Wächter und Warner.- Montelimar: Gessarentz Verl., 1989.- 283 S.
- 1638. JOHANNISSJAN A.** Israel Ory und die Armeniesche Befreiungsidee.- München, Müller, 1913.- 166 S.
- 1639. KRIKORIAN M.** Die armenier im Osterreich.- Wien.: 1981.- 198 S.
- 1640. KÜNZLER J.** Dreissig Jahre Dienst am Orient.- Basel, Kommissions- Verl., 1933.- 144 S. /24/ Taf.
- 1641. KÜNZLER J.** Im Lande des Blutes und der Tränen; Erlebnisse in Mesopotamien während des Weltkrieges.- Potsdam: Tempelverlag 1921.- 140 S.
- 1642. LEHMANN-HAUPT C.** Armenien Einst und Jetzt: Reisen und Forschungen.- Berlin; Leipzig: Behrs: Feddersen, 1931.
Bd. 2. Auf charldischer und griechischer Spur im türkischen Ostarmenien, in Nordassyrien und vom grossen Zab zum Schwarzen Meer, vide a. c.
- 1643. LEPSIUS J.** Armenien und Europa. Eine Anklage schrift wider die christlichen Grossmächte und ein Aufruf an das christliche Deutschland.- Berlin: Faber Co, 1896. In-8, 246 S.
- 1644. LEPSIUS J.** Berichte über die Lage des armenischen Volkes in der Türkei.- Potsdam: Tempelverlag, 1916.- VIII, 303 S.
- 1645. LEPSIUS J.** Der todesgang des armenischen Volkes; Bericht uder das Schocksal des. armenischen Volkes in der Turkei wahrend des Weltkreiges.- Potsdam: tempel verlag, 1919.- 312 p.
- 1646. LEPSIUS J.** Deutschland und Armenien: 1914-1918 Sammlung diplomatischer Aktenstücke.- Potsdam: Der Tempelverlag, 1919.- 541 S.
- 1647. LEPSIUS J.** Dürfte man dazu schweigen? (Aus den armenischen Hungerlangern).- Potsdam: Tempelverlag, 1918.- 88 S.

- 1648. LEPSIUS J.** Jahrbuch der Deutschen Orient=Mission. Hrsg. von Dr. Johannes Lepsius.- Berlin: Verl. d. Deutschen Orient=Mission, 1903.- VI, 251 S.- (Ex Oriente Lux).
- 1649. LUCHTERHANDT OTTO.** Der türkisch-armenische Konflikt, die Deutschen und Europa.- Hamburg: Inst. für Friedensforschung und Sicherheitspolitik, 2003.- 86 p.; 21. Extr.; Hamburgerbeiträge zur Friedensforschung und Sicherheitspolitik; Heft 132; Hamburg, Mai 2003.
- 1650. MANDELSTAM A.** Das armenische Problem im Lichte des Völker- und Menschenrechts: Die armenisch-russischen Beziehungen während der armenischen Reformaktion.- Berlin: George Stilke, 1931.- 149 S.
- 1651. MARQUART J.** Die Entstehung und Wiederherstellung der armenischen Nation. Berlin: Schöneberg, 1919.- 82 S.
- 1652. MARQUART J.** Über das Volkstum der Komanen. Ein weiterer Beitrag zur Geschichte Völkerwanderungen im ostasiatisch-osteuropäischen Steppengürtel. Lpz: W. Drugulin. 1914.- 232 S.
Հայերի և Հայաստանի մասին տես՝ էջ 35; 41; 177-183; 187-188; 190
- 1653. MATERIAL** zur Beurteilung des Schicksals der Armenier im Jahre 1915/16. /Hrsg. vom Geschäftsleitenden Ausschuss des Schweizerischen Hilfswerks 1915 für Armenien: Helf 1.- Basel: Basler Berichthaus, 1916.- 25 S.
- 1654. MEYER E.** Deutsches und Schweizer angesichts der "armenischen Frage" und der ersten Pogrome im Osmanischen Reich (1878-1914) //Meyer Enno. Zwischen Rhein und Arax...- Oldenburg: Holzberg Verl., 1988.- SS. 55-65
- 1655. MEYER E.** Die osmanische "Endlösung" der Armenier Frage und das Deutsche Reich (1915-1918) //Mayer Enno. Zwischen Rohern und Arax...- Oldenburg: Holzberg Verl., 1988.- SS. 65-80; ill.
- 1656. MEYER E. BERKRAN A.** Zwischen Rhein und Arax: Neunhundert Jahre deutsch-armenische Beziehungen.- Oldenburg: Holzberg Verl., 1988.- 216 S.
Անդրանիկի մասին էջ 104; 111; 199.
- 1657. MEYER K.** Armenien und die Schweiz: Geschichte der schweizerischen Armenierhilfe. Dienst an einem christlichen Volk.- Bern: Blaukreuz-Verlag, 1974.- 288 S.
- 1658. NANSEN F.** Betrogenes Volk.- Lpz.: Brockhaus, 1928.- 349 S.
Անդրանիկի մասին էջ 300; 332.
- 1659. NIEPAGE M.** Eindrücke eines deutschen Oberlehrers aus der Türkei. 2. Aufl.- Potsdam: Tempel-Verl., 1919.- 14 S.
- 1660. OHANDJANIAN A.** Armenien: Der verschwiegene Völkermord.- Wien; Köln; Graz: Bohlau, 1989.- 252 S.; ill.
- 1661. OHANDJANIAN A.** Die Armenische Frage und die Rolle Österreich-Ungarns und Deutschlands.- Yerevan: Nahapet, 2003.- 54 S.
- 1662. OHANDJANIAN A.** Die Armenische Frage und die Rolle Österreich-Ungarns und Deutschlands.- Yerevan: 2001.- 54 S.- (Akad.- d. Wiss. Inst.- Museum d. Armenischen Genozid).
- 1663. OHANDJANIAN A.** K.u. K.- Dokumente Armenien in österreichischen Archiven: Bd.1-4 Fotokopien.- Wien: 1988
- 1664. PIRANIAN M.** Armenien und der Weltkrieg. Chalwil, 1916. Heft. IV - 56 S.; ill.
- 1665. PIRANIAN M.** Das Martyrium des armenischen Volkes. Heft 1-3. Thalwil, 1915.- 60 S.
- 1666. PIRANIAN M.** Die Vernichtung eines christlichen Volkes.- Thalwil, 23 cm.
H. 1. Eine Zusammenstellung glaubwürdiger Berichte über die gegenwärtigen Metzeleien.- 16 S.
H. 2. Das Martyrium des armenischen Volkes.- 1919.- 23 S.
H. 3. Armenien.- 24 S.
H. 4. Armenien und der Weltkrieg.- 56 S.; ill.
- 1667. DER** Prozess Talaat Pascha. Stenographischer Bericht mit einem Vorwort von Armin T. Wegner und einem Anhang. Berlin: Deutsche Verlags Gesellschaft für Politik und Geschichte, 1921.- 136 S.
- 1668. ROTH KARL.** Armenien und Deutschland von Dr. Karl Roth. Lpz., Veit, 1915.- 30 S. (Länder und Völker der Türkei... H. 10).
- 1669. SAX. CARL RITTER.** Geschichte des Machtverfalls der Türkei bis Ende des 19. Jahrhunderts und die Phasen der "Orientalischen Frage" bis auf die Gegenwart. Wien; Manzschke R. u. K. Hof u. Universitäts-buchhandlung. 1908.- XX.- 543-S.
- 1670. SCHMIDT-HÄUER C. von.** Dossier. /հոդվածներ ցեղասպանության վերաբերյալ.- Fotogr. von A. T. Wegner. //Die Zeit Lebel.- Hamburg, 2005.- 23 mänz.- N 13.- S. 15-18.
- 1671. SHWARZHAUPT P.** Die Wahrheit über die Türkei: Die Armeniengreuel und Deutschenbedrückungen durch die Jungturken.- Berlin: Gesellschaft u. Erziehung, 1919.- 31 S. (Revolutions-Bibl.; Nr 6)
- 1672. SOMMER E.** Die Wahrheit über die Leiden des armenischen Volks in der Türkei. Während des Weltkriegs. /S. L./, 44 S.
- 1673. SOMMER J. W. ERNST.** Die Wahrheit über die Leiden des armenischen Volks in der Türkei während des Weltkriegs.- Frankfurt: Verlag Orient, 1919.- 43 S.; ill.
- 1674. VOLK** ohne Land: Eine kurze Zusammenfassung der Geschichte Armeniens zum 50. Gedenkjahr seiner großen Tragödie/Zusges. von James Karnusian-Unterseen, 1965.- 71 S.

1675. WÖLKERMORD an den Armeniern vor Gericht: Der Prozess Taleat Pascha /Hrsg. u. eingel. von Tessa Hofmann.- Gottingen: Reihe pogrom, 1980.- 136 S.; ill.

1676. WÖLKERMORD und Verdrängung: Der Genozid an den Armenien-die Schweiz und die Shoah/Red. Rupen Boyadjian; Hrsg. von Arbeits Kreis Armenien.- Zürich: Chronos, 1998.- 198 S.; ill.

1677. WEGNER A. Offener Brief an den Präsidenten der Vereinigten Staaten von Nord America, Herrn Woodrow Wilson, über die Austreibung des armenischen Volkes in die Wüste.- Berlin: O. Fleck, 1919.- 8 S.

1678. WERFEL F. Die vierzig Tage des Musa-Dagh.- Berlin: Aufbau Verl. 1956.- 775 S. Ibid: Frankfurt am Main, Fischer Taschenbuch, 1985.- 869 S. Ibid: 1965.- 808 S.

Ibid: Bd. 1-2, 1933. Berlin, Wien.

Ibid: Stockholm, Bucherscihe 1945.- 489 S.

ՖՐԱՆՍԵՐԵՆ

1679. ABADIE M. Les quatre sièges d'Aintab (1920-1920): Opérations au Levant.- Paris: Charles-Lavauzelle, 1922.- 145 p., ill.- 2 c.

1680. ADOSSIDÈS A. Arméniens et Jeunes-Turcs. Les massacres de Cilicie.- Paris: P.- V. Stock, 1910.- 142 p.

1681. AFANASYAN S. La Victoire de Sardarabad: Arménie (mai 1918).- Paris: Ed. L'Harmattan, 1985.- 112 p.

Անդրանիկի մասին էջեր 17; 22; 26-28; 34; 35; 38; 65; 66; 67; 72; 76; 77; 996.

1682. AGHASSI. Zeitoun, depuis Les origines jusqu'à l'Insurrection de 1895. /Trad' d'Archag Tchobanian, pref par Victor Berard.-Paris: Mercure de France 1897.- 318 p.; et Phot.

1683. AHMED RUSTEM BEY La Guerre Mondiale et la question Turco-Armenienne.- Berne: Imp. Staemfli & Cie, 1918.- 204 p.

1684. AICARD J. Arménie: La plainte arménienne.- Venise: St. Lazare, 1917.- 14 p.

1685. AICARD J. Tout un peuple Martyr: L'arménie Glorieuse, L'Armenie immortelle.- Venise: St. Lazare, 1919.- 22 p.

1686. ALEM JEAN-PERRE. (Callot J.-P.) l'Arménie.- Paris: Presses Univ. de France, 1962.- 125 p.

1687. ALEM JEAN-PIERRE. L'Arménie.- Paris: Presses Univ. de France, 1959.- 126 p.

1688. ALTIAR EL. Le problème de Cilicie et l'avenir de la France au Levant. Pref. F. Jean-Desthieux.- Paris: Leroux, 1921.- 54 p.

1689. ALTOUNIAN J. "Ouvrez-moi seulement les chemins d'Arménie..." Un génocide aux deserts de l'inconscient /pref. de René Kaes.- Paris: Les Belles Lettres, 1990.- 246 p.- (Confluents psychanalytiques). Bibliogr. on p. 243

1690. ANDONIAN A. Documents officiels concernant les massacres arméniens /Trad. par M. S. David-Beg.- Paris: Turabian, 1920.- 168 p.; ill.

1691. ANDREA. La vie militaire au Levant: En colonne pendant un an dans le Nord Syrien et en Mésopotamie, mars 1920-mars 1921 siège d'Ain-Tab.- Paris: Charles-Lavauzelle, 1923.- 222 p.

1692. ANDREASIAN D. Comment un drapeau sauva quatre mille Arméniens.- Paris: Fischbacher. /1916/-15 p.

1693. ANTOINE E. Les massacres d'Arménie.- Bruxelles: Soc. Belge de Libr., 1897.- 111 p.; ill.

1694. ANY K. d' La fin de la politique du massacre et l'heure du Châtiment.- Lausanne, Imp. la Concorde, 1919.- 29 p.

1695. APCAR S. A. Mémoire sur la situation actuelle des arméniens et sur leur avenir. Respectueusement transmis aux Chancelleries des Grandes Puissances.- /Constantinople: 1876.- 12 p.

1696. APPEL aux grandes Puissances et aux peuples européens.- Paris: 1913.- 22 p.

1697. APPIA G. Enfants arméniens. Souvenirs de Noel 1895. Récits authentiques par G. Appia. Paris: Société des écoles du dimanche, 1896.- 32 p.

1698. ARAKELIAN H. La question arménienne au point de vue de la paix universelle. Rapport au congrès sur l'état actuel des Arméniens en Turquie par H. Arakélian.- Genève: Romet, 1901.- 63 p. (Xme congr. universel de la paix à Glasgow. A. Actualité).

1699. ARAMAIS. Les Massacres et la lutte de Mousch-Sassoun, Arménie 1915.- Geneve: Droschak, 1916.- 63 p.

Trad. du journal arménien "Arev" de Bakou.

1700. ARCHAROUNI O. La situation des Arméniens en Turquie, exposée par des documents. 1908-1912. /s.l.s.a./ Part 1-4; 6; 7; 9.

1701. ARMENIE du génocide à l'explosion.- Paris: Syros, 1982.- 119 p. 1 map.

1702. L'ARMENIE et la question arménienne: Avant, pendant et depuis la guerre.- Paris: Turabian, 1922.-137 p., 2 cartes;

1703. ARMENIE Immortelle (1915-1965). Soirée commémorative à l'occasion du 50e anniversaire des massacres d'Arméniens en Asie Mineure.- Genève: 1965.- 20 p.; ill. (Union Armenienne de Suisse.)

1704. L'ARMENIE persécutée. Lausanne, /s.d./ 15 p. ill.

1705. LES ARMENIENS.- Massacres d'Adana en 1909 //Woods, H.C.- La Turquie et ses voisins. Paris: /1911/. pp. 126-214.

1706. LES ARMENIENS se souviennent...1915: Le cinquantenaire d'un Genocide.- Beyrouth-Liban, le 24 Avril, 1965.- 56 p.

1707. L'ARTICLE 61 du traité de Berlin. II.- Constantinople: Impr. Orient 1879.- 35 p.

1708. L'ARTICLE 61 du traité de Berlin. III.- Constantinople, Impr. Orient.- 1879.- 35 p.

1709. L'ARTICLE 61 du traité de Berlin. IV.- Constantinople: Impr. Orientale 1880.- 14 p.

1710. ASPIRATIONS et agissements révolutionnaires des comités arméniens avant et après la proclamation de la constitution Ottomane.- Constantinople: 1917.- 417 pp.

1711. L'ASSASSINAT du Père Salvatore par les soldats Turcs; Témoignage d'Aghassi un des quatre chefs de l'insurrection de Zeitoun /Trad. par A. Tchobanian; Avec une préf. de Pierre Quillard.- Paris: Mercure de France, 1897.- 45 p.

1712. LES ATROCITES Kémalistes dans les régions du Pont et dans le reste de l'Anatolie.- Constantinople: Patriarcat Oecuménique, 1922.- 280 p.

1713. LES ATROCITES Turques au Pont Euxin, Copie d'une lettre de S.E. L'archevêque d'Amassia et Samsoun Germanes, Paris: Impr. Dubois et Bauer, 1919.- 8 p.

1714. ATTARIAN V. Le génocide des Arméniens devant ONU/ pref. d'A. Perez Esquivel.-Bruxelles: Ed. Complexe, 1997.- 141p.; 1 c.

1715. AZARIAN A Y. L'Arménie.- Paris, 1917.- 16 p., 1 carte.

1716. BAGHDJIAN KEVORK. Arméniens, peuple tragique.- Beirut: Imp. Catholiquen 1945.- 101 p.

1717. BAGHDJIAN K. K. La confiscation, par le gouvernement turc, des biens arméniens... dits" abandonnés /pref. de Yves Ternon.- Montréal; Québec: Bibl. Nationale du Canada, 1987.- 319 p.; 1 map.

1718. BAGHDJIAN K. K. Le problème arménien: Du négativisme turc à l'activisme arménien: Ou` est la solution? /Pref. du Herbert Marx.- Montréal; Québec: 1985.- 299 p.

1719. BAGHDJIAN K. K. Replique à Monsieur l'ambassadeur de Turquie à Ottawa, Canada, Montreal: Quebec, 1991.- 3e ed.- Los Angeles, 1998.- 197 p., 14 p., 110.: ill

1720. BARBY H. Au pays de l'épouvante. L'Arménie martyre. Préf. de P.Deschanel.- Paris, A. Michel, 1917.- 260 p. portr.

1721. BARIDON R. Arménie. Coup d'oeil général et explicatif sur son histoire et les derniers événements.- Paris, Grassart, 1896.- 16 p.

1722. BARONIAN L. Pierre Loti... politicien et les massacres d'Arménie.- Genève: Société générale d'imprimerie, 1919.- 95 p.

1723. BARRE A. L'Esclavage blanc. (Arménie et Macédonie).- Paris: Louis-Michaud, /s.a./- 320 p.

L'Arménie. pp. 29-92.

La Question arménienne pp. 189-203

1724. BASMADJIAN K. J. Histoire moderne des arméniens: Depuis la chute du royaume jusqu'à traité de Sèvres (1375-1920). /Pref par J. de Morgan.- Paris: Gamber, 1922.- X, 240 p.

1725. BASMADJIAN K. J. Histoire moderne des arméniens; Depuis la chute du royaume jusqu'à nos jours (1375-1916): /Pref. par J. de Morgan.- Paris: Gamber, 1917.- XIII, 165 p.

1726. BATANIAN I. P. XVI Une page de la tragédie Armenienne (Cinquante ans après les Hécatombes) 1915-1965: Appel a la conscience internationale.- /s.a.l.- 40 p.

1727. BEDROSSIAN G. ET PRIOLLAUD N. Arménie, j'écris ton nom: Histoires de France et d'Arménie.- Paris: Liana Levi, 1990.- 189 p.

1728. BELLET M. CH. La question de Cilicie: Discours prononcé le 24 décembre 1920 à la Chambre des députés /Extr. du "Journal officiel annoté et suivi d'une notice sur la Cilicie par M. S. David-Beg.- Paris: Turabian, 1921.- 111 p.

1729. BERARD V. La politique du Sultan.- 3me éd.- Paris: C. Levy, 1897.- XIX, 361 p.

1730. BERNSTEIN E. Les souffrances du peuple arménien et le devoir de l'Europe. Conférence publique faite à Berlin, le 28 juin 1902. Genève: 1902.- 40 p.
Trad. de l'allemand par Louis Coupette.

1731. BERRON P. Après les persécutions des chrétiens en Orient.- Strasbourg: Ed. par L'Action Chrétienne en Orient, 1929.- 31 p.; ill.

1732. BERRON P. Souvenirs de journées sombres.- Graffendtdaden pres Strassbourg: Ed. par l'Action Chretienne en Orient, 1930.- 75 p.; ill.

1733. BEYLERIAN A. Les Grandes Puissances, l'Empire Ottoman et les Arméniens dans les Archives Françaises: 1914-1918 /Pref. de Jean-Baptiste Duroselle.- Paris: 1983.- LXIV, 792 p.; Icarte.

1734. BEYLERIAN A. L'impérialisme et le mouvement national arménien (1885-1890).- Paris: 1975, pp. 19-54.

Extrait du "Relations Intern 1975, no. 3.

1735. BOGHOS NUBAR. Allocution de Boghos Nubar //France et Arménie.- Paris: 1919.- pp.14-18.

1736. BOGHOS NUBAR. Discours de M. Boghos Nubar. //La Fraternité Arméno-Grecque.- Paris: 1919.- pp. 27-32.

1737. BOGHOSSIAN R. Le conflit turco-arménien.- Beyrouth, 1987.- 326 p.

1738. BRANDES G. L'Arménie et l'Europe: Conférence faite à Berlin le 2 févr, 1903.- Genève: Publ de l'Europe, 1903.- 24 p.

1739. BREMOND E. La Cilicie en 1919-1920.- Paris: Impr. nationale, 1921.- 76 p.; 8 plates; 1 carte; ill.

1740. BREZOL G. (Bedros Aznavour) Les Turcs ont passé là. La vérité sur les massacres d'Adana en 1909.- Paris: 1911.- 400 p.; ill.; portr.; 1map

1741. BRICAUD J. L'Arménie qui agonise. Les massacres arméniens. Appel à l'opinion publique du monde civilisé. l'Arménie et la guerre.- Paris: Libr. Chacornac, 1916.- 32 p.

1742. CAMSARACAN C. Némésis (La question arménienne).- Nice: Ventre et Fils, 1919.- 24 p.

1743. CAPTANIAN P. Memoires d'une Déportée arménienne.- Paris: Flinkowsk, 1919.- 144 p.

1744. CARLIER E. Au milieu des massacres; Journal de la femme d'un consul de France en Arménie.- Paris, Juven, 1903.- 156 p.; fig. portr.; ill.

1745. CARNET de route d'un aumônier de cavalerie. D'Arménie au front français, Mai 1914-décembre 1917. Paris: Payot, 1919.- 67p.; ill.

1746. CARRA DE VAUX. Les massacres d'Arménie. Conférence faite au salon Bibliographique le 9 mars 1896.- Paris: Société bibliogr., 1896.- 19 p.

1747. CARZOU J. M. Un génocide exemplaire: Arménie 1915.- Paris: Flammarion, 1975.- 252 p. /4/ 1. ill.

1748. CASTELAR E. Emilio Castelar et la Question arménienne.- Paris, Imp. Chaix, 1887.- 48 p.

1749. LA CAUSE nationale arménienne: Documents concernant le problème de la libération de L'Arménie Turque.- Paris: 1945.- 62 p.

1750. CHAHMOURADIAN S. La tragedie de Soumgait: Un pogrom d'Armeniens en Union Sovietique /Trad. du russe par A. Andonian. Paris: Seuil, 1991.- 219 p.

1751. CHALIAND G., TERNON Y. 1915, Le génocide des Arméniens.- Nouv. éd. augm.- Bruxelles: Ed. complexe, 2002.- 214 p.; ill. (Historiques; 131)
Bibliogr., index.

1752. CHARMETANT. P. FX. L'Arménie agonisante et l'Europe chrétienne. Paris: s. a.- 31 p.

1753. CHARMETANT. Le Père Le livre d'or des martyrs de la charité. Hommage aux Victimes de la catastrophe du 4 mai 1897. Vendu au profit de la souscription pour les victimes des massacres d'Arménie.- Paris: Bureau des oeuvres d'Orient, /s.d./.- 292 p.; ill.

1754. CHARMETANT F. Le Livre jaune et la question d'orient. Extrait, Paris: Leve, 1897.- 16 p.

1755. CHARMETANT P. F. Martyrologe arménien. Tableau officiel des massacres d'Arménie... Paris: S.a - 96 p.

1756. CHERIDJIAN Z. Riposte à la brochure de M. Kara Schemsi..."Les Turcs et la question arménienne".- Genève: Société générale d'imprimerie, 1919.- 45 p.

1757. CHESNAIS P. G. Les peuples de la Transcaucasie pendant la guerre et devant la paix.- Paris: Editions Bossart, 1921.- 219 p.; 3 cartes.
Անդրանիկի մասին էջ 147-148

1758. CHIRAGIAN A. La dette de sang: Un Arménien traque les responsables du génocide 1921-1922/ Pref. de Gérard Chalian.- Trad. de L'anglais par Annick Pélissier.- Bruxelles: 1984.- 332 p., ill.

1759. CLEMANCEAN G. La politique des massacres.- Paris: 1920.
": "Le Monde Libre, Magazin des Nations", 1920, Mars Ler, N, 7, pp. 177-208

COCHIN D. Contre les Barbares.- Paris: C. Lévy, 1899.- 302 p.

1761. COCHIN D. La victoire de la liberté et les irrédimés d'Orient //La Renaissance de l'Arménie.- Paris: Leroux, 1919. pp. 5-8

COMITE de la Société Franco-Armenienne.
présentée au Parlement et au Gouvernement français par la Société Franco-Armenienne.

Armenienne touchant la sécurité des personnes et des Biens dans L'Empire Ottoman.- Paris, 1896.- 8 p.

1763. COMITE Français protestent de secours aux Arméniens. 1er rapport 15 avril 1897.- Paris: 1897.- 15.1.1-23 p.

1764. CONFISCATION des biens des réfugiés par le Gouvernement Turc: Consultation de M. M. Gilbert Gidel; Albert De Lapradelle; Louis Le Fur et André Mandelstan.- Paris: Imp. Massis, 1929.- 95 p.

1765. LE CONSEIL. National Armenien d'Alexandrie à la lumière des documents Memoire a l'Organisation des Nations Unies, reunie à Londres Le 10 janvier 1946.- Alexandrie, Impr Procaccia, 1946.- 7 p.

1766. CONSEIL NATIONAL ARMENIEN d'EGYPTE. La Cause arménienne en base des faits historique et traités internationaux: Memoire...-Alexandria, 1946.- 16 p.; ill.

1767. CONTENSON LUDOVIC DE. Les réformes en Turquie d'Asie. La question arménienne. La question Syrienne. 2e éd.- Paris: Plon, 1913.- VI.- 135 p. 1 carte.

1768. COULBAULT P. Les massacres d'Arménie et le rôle des puissances européennes. Angers: Lachèse & C, 1899.- 31 p.

1769. LA CROISADE: Organe officiel de l'expédition Franco-Belge.- Louvain: Au secrétariat de l'expédition, /1897/- 32 p.

1770. DADRIAN V. Histoire du génocide arménien: Conflits nationaux des Balkans au Caucase /Trad. de l'angl. par Marc Nichanian; Préf. d'Alfred Grosser.- Paris: Stock, 1996.- 693 p.

1771. D'ANY. K. L'Extermination des Chrétiens en Turquie /Avec une pref. de B. Vallotton.- Lausanne: Impr. La Concorde, 1918.- 29 p.

1772. D'ANY K. La fin de la politique de massacre et l'heure du châiment. Lausanne, 1919.- 29 p.

1773. DASNABEDIAN H. Histoire de la federation revolutionnaire armenienne Dachnaksoutioun 1890/1924.- Milano: 1988.- 217 p.; ill.

1774. DECAZIS A. C. Les voix éplorées de l'Arménie. Paris: Schmidt, 1897.- 24 p.

1775. LA DEFENSE héroïque de Van (Arménie). /Trad. de différents journaux arméniens par M. G. Genève: Ed. de la revue "Droschak", 1916.- 104p., ill.

1776. DISPLACEMENT of the Armenians. documents=le déplacement des populations armeniennes documents=Ermeni tehciri ve belgeler.- Ankara: 1978.- 50 p.

1777. DEROGY J. Operation némésis /Pref. Chaliand.- Paris: Fayard, 1986.- 320 p.; cartes 4 p.

1778. D'ESTA LE BARON. L'Arménie et les Arméniens. Ancien Diplomate.- Paris: 1877.- 55 p.(Question d'Orient).

1779. DES COURSONS R. La Rebellion arménienne. Son Origine son but, Paris: Libr. du Service Centrale de la Presse, 1895.- 102 p.

1780. DER ALEXANIAN J. Les heritiers du pays oublié: Le ciel etait noir sur L'Euphrate: Paris: Laffont, 1988.-384 p.; Ill.

1781. DER ALEXANIAN J. Les héritiers du pays oublié: Arménie, Arménien** (1922-1987).- Paris: Laffont, 1992.- 476 p.; ill.

1782. DESCHANEL P. Discours de Paul Deschanel. //Hommage à l'Arménie. Paris: Leroux. 1919.- pp. 6-10

1783. DESTHEUX J. La guerre continue par les armes et par les tracts.//Réponses à Pierre Loti, ami des massacreurs.- Paris: Turabian, 1919.- pp 60-62

1784. LES DEUX dernières lettres d'Arménie. à M. Le Consul de France. //L'Orient et la Croisade du XXme siècle.- Bruxelles-Liege, Piette-Francois, /s.a/. pp. 63-66

1785. DOCUMENTS diplomatiques. Affaires arméniennes. Projets de réformes dans L'Empire Ottoman. T. 1-2.- Paris: 1897.

T. 1. 370 p.

T. 2. Supplement. 124 p.

1786. DOCUMENTS sur les Atrocités Arméno=Russes.- /S.L., s.a./.- 74 p.

1787. DONABEDIAN P. La politique de discrimination à l'encontre des Arméniens en Azerbaidjian.- Genève: Solidarité Franco-Arménienne, 1990.- 42 p.

1788. DONABEDIAN P. Les proces des tueurs de Soumgait.- Genève: Solidarite Franco-Arménienne, 1990.- 42 p.

1789. DONABEDIAN P., MUTAFIAN C. Le Karabagh: Une terre arménienne en Azerbaidjan.- Paris: G.M., 1989.- 96 p., ill.

1790. DONIKIAN R. a. o. Le deuil national Arménien /S. L. Publ. par le Centre d'Etudes Arméniennes, 1964.- 131p., ill.

1791. DOUMERGUE E. L'Arménie: Les massaeres et la question d'Orient; Conférence, études et documents. Paris: Foi et vie (1916).- 209 p.

1792. **DRIAULT E.** La Question d'Orient. Depuis ses origines jusqu' à la grande guerre., Pref. Monod. 7me ed. Paris: Alcan, 1917.- XV, 432 p.
1793. **DRIAULT E.** La question d'Orient depuis ses origines jusqu'à nos jours. Préface de G. Monod. 2éd. Paris: Alcan, 1900.- XV, 407p.
Le massacres d'Arménie (1894-1896)
1794. **DRIAULT E.** La question d'Orient depuis ses origines jusqu'à nos jours.- Paris: Alcan, 1898.- XV.- 408 p.- Le massacres d'Arménie (1894-1896)
1795. **DRIAULT E.** La question d'Orient, depuis ses origines jusqu'à la Grande guerre.- Pref. G.Monod.- Paris: Alcan, 1917.- XV, 432 p.
Le massacres d'Arménie (1894-1896)
1796. **EPISODES** des massacres arméniens de Diarbekir; Faits et documents. /N.A./.- Constantinople: Kechichian frères, 1920.- 59 p.- (Faits et documents)
1797. **EREMIAN P. S.** Tableaux: Poèmes en prose.- Venise: St Lazane, 1914.- 126 p.
1798. **EREMIAN P. S.** Vêpres Arméniennes.- Venise.- St. Lazare /S.a./ 8 p.
Բանաստեղծություններ նվիրված եղեռնի զոհերին:
1799. **L'ESPERANCE RETROUVEE:** Le génocide arménien et le Parlement Européen.- Paris: Solidarité Franco-Arménienne, 1988.- 189 p.; ill.
1800. **FAIES EL-GHOCEIN.** Les massacres en Arménie.- Turquie. Trad. de l'arabe par A. EL-G.-Beyrouth: 1917.- 60 p.
1801. **FAIZ EL-GHOCEIN.** Témoignage d'un Arabe Musulman sur l'innocence et le massacre des arméniens. Trad. de L'Arabe par A. EL-G.- Bombay: 1917.- 44 p.
1802. **FAITS et DOCUMENTS:** Episodes des massacres arméniens de Diarbekir.- Constantinople: Imp G. Kechichian File, 1920.- 59 p.
1803. **FRANCE A.** Discours de M. Anatole France. //Hommage à l'Arménie.- Paris: Leroux, 1919.- pp. 44-47
1804. **FRANCE A.** Pour les orphelins d'Arménie. //L'Orient et la croisade du XXe S. - Bruxelles-Liege, Piette-Francois, /s.a/ pp. 57-60
1805. **FRANCE** et Arménie. Discours de M. Paul Painleve, depute, Allocution de S. Exc. Boghos Nubar...- Paris: Impr. H. Turabian, 1919.- 22 p.
1806. **FRANCOIS P.** Allocution du Francois, P. aux zéloteurs et zélatrices de Belgique et de Hollande. L'Orient et la croisade du XXme s. Bruxelles-Liege, Piette-Francois, /s.a./ pp. 39-54.; ill.

1807. **FRANCOIS P.** Congrès international de la paix. //L'Orient et la croisade du XXme siecle.- Bruxelles-Liege, Piette-Francois, /s.a./ pp. 35-37; ill.
1808. **LA FRATERNITE ARMENO-GRECQUE.** Discours de M. Archag Tchobanian, M. Boghos Nubar et de M. Vénizélos, prononcés au banquet donné par les Arméniens de Paris le 16 janvier 1919 en l'honneur de M. Vénizélos. Paris: Leroux, 1919.- 37 p.- (Publications de l'Union intellectuelle Arménienne de Paris. IV)
1809. **GABRASCH M., SAPRITSCH F.** Le desastre arménien. N. 1. Les Facteurs.- Con/ple, Péra, Djarian, 1918.- 15 p.
1810. **GAULIS G.** La ruine d'un empire: Abdul Hamid, ses amis et ses peuples /Pref. de Victor Berard.- Paris: Colin, 1913.- XI.- 356 p.
Հայերի մասին 1-ին գլուխներում
1811. **GAUVAIN A.** Les alliés devant Constantinople. //Réponses à Pierre Loti, ami des massacreurs.- Paris: Extraif Turabian, 1919. - pp. 13-15.
1812. **LE GENOCIDE** //Les Arméniens /Réalisation: René Berthier. Textes: Serge Saint Michel... Paris: Ed. Medialogue, 1989.- pp. 29-33; ill.
1813. **LE GENOCIDE** de Turquie et la guerre (1914-1923) //Histoire des Arméniens=հայոց պատմություն/ Sous la dir. Gerard Dedeyan.- Toulouse: Privat, 1986.- pp. 483-493
1814. **UN GENOCIDE IMPUNI:** Armenocide: Dans le cadre des crimes contre l'humanité: Introduction.- Moussa Prince avec la collab. de Marie-Ange M. Prince, Lebanon: Heidelberg, 1967.- 103 p.
1815. **GIBBONS H. D.** Les Turcs ont passé par là. Journal d'une Américaine pendant les massacres d'Arménie. Preface by Fr. Thiébault-Sisson.- Paris: Berger-Levrault, 1918.- XVIII.- 167 p.; portr.
1816. **GIBBONS H. A.** Les derniers Massacres d'Arménie: Les responsabilités /Trad. de l'Angl.- Paris; H. Durville, 1915.- 47 p.
1817. **GIBBONS H. A.** Lettre à la rédaction de la "Voix de l'Armenie". //Réponses à Pierre Loti, ami des massacreurs.- Paris: Turabian, 1919.- pp. 8-12
1818. **GODET G.** Les souffrances de l'Arménie. 3éd. Neuchâtel, 1896.- 68 p.
1819. **GOHIER U.** Les massacres d'Arménie, réponse du Sultan à M.G. Clemenceau.- Paris: Channet, 1896.- pp. 8; 41
1820. **GOVCIYAN A.** 24 Avril témoignage sur la reconnaissance par la France du génocide arménien de 1915.- Paris: Le cherche midi, 2003.- 225 p.

1821. **GRISSELLE E.** L'Arménie martyre; Une victime du pangermanisme.- Paris: Bloud et Gay., 1916.- 127 p.
1822. **GUREGHIAN J. V.** Le Golgotha de l'Arménie mineure: Le destin de mon père: Témoignage sur le premier génocide du XXe siècle /Pref.: Y.Ternon.- Paris: Montréal: L'Harmattan, 2000.- 206 p.; ill. (Coll. mémoires du XXe siècle)
1823. **HACOBIAN A. P.** L'Arménie et la guerre. Le point de vue d'un Arménien avec un Appel à la Grande-Bretagne et à la Prochaine Conférence de Paix. Préface de Bryce. Paris: Turabian, 1918.- XVI.- 132 p. illus.
1824. **HEPESS P.** Le dernier bal du "Grand Soir"... ou La "République Universelle". Etude sociologique, politique et historique.- Beyrouth: 1955.- 600 p.; ill.
1825. **HEPESS P.** D'où vient le mal...?.- Liban: 1956.- 23 p. (/Rivarol /numero special, Beyrouth, Nov. 1955-jan. 1956)
1826. **HISTOIRE** des Arméniens=Հայոց պատմություն /Sous la dir. de Gerard Dedeyan.- Toulouse; Privat, 1986.- 701 p.; ill.
Անդրանիկի մասին էջ 471; 488; 500
1827. **HOMMAGE à L'ARMENIE.** Compte-rendu de la Manifestation qui eut lieu le 9 avril 1919... Discours de Paul Deschanel, Paul Painlevé, l'abbé Wetterlé, Anatole France.- Paris: Leroux, 1919.- VII.- 48 p.
1828. **HOVANESSIAN M.** Le Lien communautaire: Trois générations d'Arméniens.- Paris: Armand Colin, 1992.- 318 p.
Վիճակագրական տվյալներ հայերի միգրացիայի և ՀՀ-ի վերաբերյալ:
1829. **HUDRY-MENOS** Les massacres en Arménie.- Paris: Société nouvelle, 1896.- 16 p.
1830. **IMAGES** de notre siècle: Le génocide Arméniens, 1915-1916: Exposition photographique, 1915-1916: Catalogue.- Paris; Conseil Regional, 1995.- 23 p.
1831. **L'INENARRABLE TURC.** //Réponses à Pierre Loti.- Paris: 1919.- pp. 63-64
1832. **INJARABIAN P.** La solitude des massacres.- Paris: Editions Garnier frères, 1980.- 271 p.
1833. **KAMURAN G.** Le dossier arménien.- Paris: Triangle, 1984.- 360 p.
1834. **KARA SCHEMSI** Turcs et Arméniens devant l'histoire: Nouveaux témoignages russes et turcs sur les atrocités arméniennes de 1914 à 1918.- Genève: Impr. Nationale, 1919.- 125 p.
1835. **KARH TH.** Le Tzarisme et les Arméniens.- Paris: G. H. Nerciss, 1918.- 14 p.

1836. **KASBARIAN B. B.** Les Arméniens au XXe siècle.- Paris: Ed. L'Harmattan, 1984.- 254 p.
1837. **KASBARIAN B. B.** Coutumes et traditions arméniennes.- Paris: Editions L'Harmattan, 1990.- 192 p.
1838. **KATCHA V.** Un poignard dans ce jardin. La Saga des Arméniens.- Paris; France Loisirs, 1981.- 469 p.
1839. **KEHAYAN J.** Mes papiers d'Arménie.- Marseille: Ed. de l'Aube, 1990.- 118 p.
1840. **KEVORKIAN R. H. et PABOUDJIAN P.** Les arméniens dans l'Empire Ottoman à la veille du génocide.- Paris: Les éditions d'Art et d'Histoire ARHIS, 1992.- 608 p.; maps.
1841. **KHERDIAN D.** Loin de chez moi: Histoire d'une jeune arménienne /Trad. de l'américain par Lenglet.- Paris: Medium poche, 1990.- 349 p.; ill.
1842. **KHLEBOF T.** Notes d'un officier supérieur russe sur les atrocités d'Erzeroum. Trad. du manuscrit original russe. (S.L.), 1919.- 12 p.
1843. **KORGANOFF G.** La participation des arméniens à la guerre mondiale sur le front du Caucase, 1914-1918.- Paris: Imprimerie Massas, 1927.- 209 p.
1844. **KRAFFT-BONNARD A.** Arménie, justice et réparation.- Genève: Société générale d'imprimerie, 1930.- 36 p.
1845. **KRAFFT-BONNARD A.** L'exil arménien. Introd. by MacIer.- Genève: Soc. générale d'impr., 1926.- VIII, 81 p.
1846. **KRAFFT-BONNARD A.** L'Heure de l'Arménie /Préf. de H. la Fontaine.- Genève: Mars, 1922.- 56 p.
1847. **KRAFFT-BONNARD A.** Le problème arménien.- Genève: soc. générale d'impr., 1924.- 71 p.
1848. **KRAFFT-BONNARD A.** Sans Foyers! - Le cri de détresse de l'Arménie.- Genève: Soc. général d'impr., 1921.- pp. 8; 26.
1849. **LANGLOIS V.** Les Arméniens de la Turquie et les massacres du Taurus.- Paris: 1863.- 32 p.
1850. **LEART MARCEL (KRIKOR ZOHRAB).** La question arménienne à la lumière des documents.- Paris: Challamel, 1913.- 76 p. 1 carte.
1851. **LECLERCQ J.** Question arménienne. Bruxellès: Soc. Belge de Libr. 1892.- 25 p. Extrait de la "Revue Générale". Mars, 1892

1852. **LECLERCQ J.** Voyage au mont Ararat.- Paris: Libr. Plon, 1892.- 328 p.
1853. **LEOPOLD F.** 1846-1922. Hommages rendus à sa mémoire ses lettres écrites du Proche-Orient. La Bulle Pontificale.- Genève, 1923.- 244 p.
1854. **LEPSIUS J.** L'Arménie et l'Europe. Un acte d'accusation contre les grandes puissances chrétiennes.- Lausanne, Paris: 1896.- 246 p.
1855. **LEPSIUS J.** Le Rapport secret sur les massacres d'Arménie. Préface par René Pinon. Paris: Payot, 1918.- XX.- 332 p.
1856. **LEROY-BEAULIEU A.** Les Arméniens et la Question Arménienne: Paris: Impr. Clamaron-Graff, 1896.- 40 p.
1857. **LISTE** des responsables et déportations des Arméniens.- /S. L. a./
Տեքստը մեքենագրված է:
1858. **LOTI P.** Les massacres d'Arménie.- Paris: Lévy, 1918.- 40 p.
1859. **LOTI P.** Massacres de Macedoine et massacres d'Arménie.- //Loti.- Turquie agonisante.- Paris: Calmann-Lévy, 1914.- pp. 161-186
1860. **MAKAROFF N.** Le déporté de Deir-Ez-Zor: La déportation des Arméniens ottomans en 1915.- Paris: La Pensée Universelle, 1998.- 204 p.; ill.
1861. **MACCOLL M.** L'Arménie devant l'Europe. Le Gouvernement Turc est une théocratie.- Paris: A. Davy, 1879.- X.- 120 p.
1862. **MACCOLL M.** Le Sultan et les Grandes Puissances. Trad. de l'Anglais par Jean Longuest. Préface d'Urbain Gohier.- Paris: Alen, 1899.- XVI.- 247 p.
1863. **MACLER F.** Autour de l'Arménie...; Les Jeunes-Turcs et l'Arménie.- Paris: Librairie E. Nourry, 1917.- XVI, 326 p.
1864. **MACLER F.** La nation arménienne; Son passé, ses malheurs.- Paris: Imprimerie Fischbacher, 1924, -110 p.; 1 carte
1865. **MALEVILLE G.** La tragédie Arménienne de 1915.- Paris: Lanore, 1988.- 147 p.
1866. **MANDELSTAM A.** La politique russe en Arménie turque à la veille de la Grande Guerre. /Extra, /S.L./, 1935.- 46 p.
1867. **MANDELSTAM A.** La société des Nations et les puissances devant le problème Arménien/ Pref. de E. W. Naim.- Liban: Hamaskaine, 1970.- XV, 514 p.
1868. **MANDELSTAM A.** La Société des Nations et les Puissances devant le Problème Arménien.- Paris: A. Pedone, 1926.- VIII, 355 p.

1869. **MANDELSTAM A.** Le sort de l'Empire ottoman Lausanne et Paris: Librairie Payot et C., 1917.- 631p.
1870. **MARILLIER L.** La question arménienne.- Paris: 1897.- 20 p.
1871. **MARQUART J.** L'Origine et la reconstitution de la nation arménienne /Trad. de M. K. J. Basmadjian, Paris: 1919.- 26 p.
1872. **MARZBED.** Quelques épisodes des événements de Césarée: Faits et documents.- Constantinople: American Printing house, 1919.- 24 p.
1873. **LES MASSACRES** d'Adana et nos missionnaires: Récit de témoins.- Lyon, Imp. Paquet, 1909.- 60 p.; ill.
1874. **LES MASSACRES** d'Alep: Rapport d'un témoin oculaire.- Paris: Artzakank Parisi, 1919.- 38 p.
1875. **LES MASSACRES** d'Arménie. Témoignages des victimes. Préf. de G. Clamenceau 3 éd.- Paris: Ed. du mercure de France, 1896.- 264 p.
1876. **LES MASSACRES** d'Arménie des 1915-1917.
Լրագրերի հողվածների հավաքածու:
1877. **LES MASSACRES** d'Arménie des 1915-1917.
Հայերի և հայկական կոտորածների մասին: Ֆրանսիական մամուլից կտրտած հավաքածու:
1878. **LES MASSACRES** d'Arménie. Témoignages des victimes. Préf. de G. Clemenceau. 30 éd.- Paris: Ed. du mercure de France, 1896.- 258 p.
1879. **LES MASSACRES** d'Arménie: Appel en faveur des victimes.
Extr.: Oeuvre des écoles d'Orient, Jan. 18, n. 24, pp. 193-156.
1880. **LES MASSACRES** en Arménie. Aperçu général sur la question arménienne.- Paris: 1896.- 38 p. (p. 31-38 Tableau statistique du Dr. Lepsius).
1881. **MAUCLAIR C.** Les Alliés et l'Arménie.- Paris: Leroux, 1918.- 62 p.
1882. **MAUCLAIR C.** Pour l'Arménie libre. Pages écrites au cours de la grande guerre.- Paris: Impr. M. Flinikowski, 1919.- 56 p.
1883. **MAUCLAIR C.** Réponse à M. Pierre Loti. Lettre au directeur de la "Voix de l'Arménie" //Réponses à Pierre Loti, ami des massacreurs//.- Paris: Turabian, 1919.- pp. 7-8.
1884. **MAYEWSKI (Gen.)** Les massacres d'Arménie, soigneusement transcrit de son rapport portant le titre de "Statistique des provinces de Van et de Bitlis". (S.L.), 1916. n-8, 96 p.

- 1885. MECERIAN J.** Le Genocide du peuple arménien. Le sort de la population arménienne de l'Empire Ottoman. De la Constitution Ottomane au Traité de Lausanne 1908-1923.- Beyrouth: Impr. Catholique, 1965.- 125 p.
- 1886. MEMOIRE** sur la question arménienne présenté aux grandes puissances à l'occasion du Congrès de Berlin.- Constantinople: Typ. Armenian, 1880.- 14 p.
- 1887. MEMORANDUM:** Le Problème arménien Necessité d'un reglement, 1965.- Liban: 1965.- 26 p.
- 1888. MEMORANDUM** sur la question arménienne /Pres. par la Délégation nat. Arménienne.- Paris: Flinkowski, /s.a./.- 14 p.
- 1889. MERCIER P. R.** Aspects des luttes sociales en U.R.S.S. Le mouvement démocratique des Arméniens. Les baltes et la question de l'état de droit.- Paris: 1989.- 141 p.
- 1890. MERGERY L. & QUILLARD P.** La question d'Orient et la politique personnelle de M. Honotaux. Ses résultats en dix-huit mois.- Les atrocités arméniennes... Paris: Stock, 1897.- 60 p.
- 1891. MESSERLIAN Z.** Le Genocide des Arméniens par les Turcs.- Liban: 14 p. (Commemoration du 60re du Genocide Arménien).
Ibid: In Engl. 1975.- 12 p.
- 1892. MKERTCHIAN L.** La region d'Artsakh ou Garabagh passé et present.- Athenes: Publ. du Bureau de la F.R.A., 1988.- 82 p.; ill.
- 1893. MIKAELIAN M.** Haigaz appelait Mikael...Mikael. Armenie 1915.- Paris: La pensee universelle, 1981.-253 /4/ p.
- 1894. MORGAN J.** Histoire du peuple arménien /Préf. et prés. de Constant Vautravers et Edmond Khayadjian.- Marseille: Publ. de l'Académie de Marsèille, 1981.- SIV, 410 p.; ill.
Անդրանիկի մասին էջ 325
- 1895. MORGAN J.** Histoire du peuple arménien depuis les temps les plus reculés de ses annales jusqu'à nos jours. /Préf. par G. Schlumberger.- Paris; Nancy: Berger-Levrault, 1919.- XVIII, 410 p.; ill.
- 1896. MORGAN J.** Contre les barbares de l'Orient.- Paris: Berger-Levrault; Nancy: Libr.- Ed. 1918.- IX, 263 p.
- 1897. MORGENTHAU H.** Les faits les plus horribles de l'histoire.- Paris: Imprimerie M. Flinkowski, 1918.- in 8, 16 p portr.
- 1898. MORGENTHAU H.** Mémoires de l'ambassadeur Morgenthau. Paris: Payot & Cie, 1919.- 348 p.

- 1899. MOSER P.** Les Arméniens où est la réalité? Genève-Paris: Ed. Mallier, 1980.- 141 p.; ill.
- 1900. MOUCHEGH M.** Les vèpres Ciliciennes. Les responsabilités: Faits et documents.- Alexandrie: Pyp. rocca, 1909.- VIII.- 94 p.
- 1901. MOURAD-BEY.** Le palais de Yildiz et la Sublime Porte, Le veritable mal d'Orient par Mourad-Bey. Paris: Chaix, 1895.
Հայերի մասին էջ 15-21
- 1902. MUMTAZ S.** Lettre ouverte aux arméniens.- Genève: Imp. H. Koch, 1919.- 6 p.
- 1903. MURE M.** Le massacre de Marache (février, 1920 un épisode de la tragédie arménienne.- Brussels: Comité Belge Philarménien, 1921.- 24 p.
- 1904. MUTAPHIAN C.** Un aperçu sur le génocide des arméniens.- Erévan: Nahapet, 2003.- 32 p.
- 1905. MUTAPHIAN C.** Un aperçu sur le génocide des Arméniens.- Paris: Sevig Press, 1995.- 31p.; ill.
- 1906. NALBANDIAN I.** Dans la nuit. Scènes de l'Arménie malheureuse. Trad. du danois par M. Hollatz-Bretagne.- Paris: Flinikowski, 1918.- in-8, 158 p., portr.
- 1907. NALBANDIAN I.** Le sang de ton frère crie. Scènes de la tragédie arménienne. Trad. du danois par M. Hollatz-Bretagne.- Genève: A tar, 1915.- 256 p.
- 1908. NALBANDIAN J.** Physionomie tragique d'une vieille nation. Livre 1-2.- Bruxelles 1875-1959.- /Alep, 1919/.
- 1909. NANSEN F.** L'Armenie et le Proche Orient.- Paris: Massis, 1928.- 364 p., /13/1.; ill. /3/ 1. carte.
- 1910. NASLIAN J.** Les mémoires de Mgr. Jean Naslian évêque de Trébizonde, sur les événements politico-religieux en Proche-Orient de 1914 a 1928.- Beirut-Vienna: Imprimerie Mechitaristes (1955). 2 vols.
- 1911. NOGUERES E.** Arménie. Geographie-Histoire-Religion-Moeurs-Littérature-Situation actuelle. Préface de M. E. Barde.- Genève-Paris: Durr-Fischbacher, 1897.- 270 p. Avec 1 carte et 16 gr.
- 1912. NOTE** présentée au parlement et au gouvernement français par Société Franco-Arménienne touchant la sécurité des personnes et des Biens dans l'Empire Ottoman.- Paris: Mercure de France, 1896.- 8 p.
- 1913. NUBAR B.** Population de la Cilicie: avant la guerre.- Paris: Turabian, /S.a./.- 8 p.

- 1914. L'OEUVRE** Américaine en Arménie /Conference par M. Archag Tchobanian.- Paris: Leroux, 1919.- 43 p.
- 1915. L'ORIENT** et la croisade du XXme siècle.- Bruxelles: Piette, /S.a./- 88 p.; ill. Les massacres d'Arménie.- pp. 13-17; ill.
- 1916. OZKAYA I NAYETULLAH C.** Le peuple Arménien et les tentatives de reduire le peuple Turc en servitude.- Istanbul: Begelerie Turk tarihi Dergisi, 1971.- 336 p.
- 1917. PAILLARES M.** Le Kémalisme devant les Alliés.- Constantinople-Paris: "Bosphore", 1922.- XI, 494 p.
- 1918. PAINLEVE P.** Discours de Paul Painlevé. //Hommage à l'Arménie.- Paris: Leroux, 1919.- pp. 22-31.
- 1919. PASDERMADJIAN H.** Histoire de l'Arménie: Depuis les origines jusqu'au. Traité de Lausanne, 4e.- éd. Paris: Libr. H. Samuelian, 1986.- 437 p.
- 1920. PASDERMADJIAN H.** Histoire de l'Arménie: Depuis les origines jusqu'au. Traité de Lausanne, 2-me.- ed.rev.- Paris: Libr. Orient H. Samuelian, 1964.- 437 p.
- 1921. PASDERMADJIAN H.** Histoire de l'Arménie: Depuis les origines jusqu'au. Traité de Lausanne.- Paris: 1949.- 477 p.; 1 map.
- 1922. PASSY P.** La vérité sur l'Arménie.- Paris: 1896.- 7 p.
- 1923. PINON R.** La suppression des arméniens: méthode allemande.- Travail Turc.- Paris: Perrin et cie.- 1916.- 76 p.
- 1924. PIRALIAN H.** Génocide et transmission: Sauver la mort sortir du meurtre.- Paris: L'Harmattan, 1994.- 119 p.
- 1925. PISANI P.** Les affaires d'Arménie.- Paris: Be Soye et fils, 1895.- 31p.
- 1926. PLAN** d'Etablissement des réfugiés arméniens. Exposé général et documents principaux.- Genève: Publications de la Soc. des Nations IV Questions Sociales.- 1927.- IV.- 256 p.
- 1927. POIDEBARD A.** Carnet de route d'un aumônier de cavalerie. D'Arménie au front français, Mai 1914-décembre 1917. /Dédicace à la mémoire des arméniens massacres.../. Paris: Payot, 1919.- 67 p.; ill.
- 1928. POIDEBARD A.** Le transcaucase et la republique d'Arménie dans les textes diplomatiques du tra îte de Brest-Litovsk au traité de Kars. 1918-1921.- Paris; Imprimerie National, 1924.- 85 p.
- 1929. POUR** l'Arménie Independante /Par F. Buisson; Victor Berard; Paul Painlevé; Severine.- Paris: Ligue des Droits de l'Homme et du Citoyen, 1920.- 69 p.
- 1930. POUR** l'Arménie et la Macédoine... Préface de Bérard. Introd. de Quillerd.- Paris: soc. Nouv. de Libr & d'Ed., 1904.- XXX, 319 p.
- 1931. POUR** la libération de l'Arménie: Discours /A. Meillet A. et al.- Paris: Leroux, 1920.- 56 p.
- 1932. PRINCE M.** Un genocide impuni: l'Arménocide: Dans le cadre des crimes contre l'humanite. Lebanon: Heidelberg Press, 1967.- 103 p.
- 1933. PUAUX R.** La question d'Orient devant le parlement.- Paris: Revue des Balkans, 1922.- 61 p.
- 1934. QUELQUES** documents sur le sort des Arméniens en 1915; Fasc.1-3.- Genève: Publ. par le Comité de l'Oeuvre de Secours 1915 aux Arméniens.- Genève: Générale impr., 1916
- 1935. LA QUESTION** arménienne: Devant la conférence de la paix.- Paris: 1919.- 25 p.; 2 maps.
- 1936. LA QUESTION** arménienne à la Chambre des communes, séance du 8 Mai 1913.- Paris: Impr. denis, /S. a./- 8 p.
- 1937. LA QUESTION** arménienne. Note collective adressée à la sublime porte. Cons /ple. Impr. Orientale, 1880.- 18 p.
- 1938. LA QUESTION** arménienne: appel aux gouvernements d'Europe.- Paris: Chamerot, 1872.- 86 p.
- 1939. LA QUESTION** arménienne. Solution des difficultés soulevées contre la bulle "Reversurus".- Paris: Chamerot, 1872.- 46 p.
- 1940. LA QUESTION** arménienne devant la Conférence de la Paix.- Paris: Dupont, /s.a./ 25p.; 2 plan; 3 carte.
- 1941. LA QUESTION** arménienne et les solutions qu'elle comporte: Un projet d'autonomie arménienne de la Cilicie.- Paris: 1913.- 25 p.
- 1942. LA QUESTION** arménienne et l'Europe.- Paris: Impr. du Mercure de France, 1896.- 16 p.
- 1943. LA QUESTION** des responsabilités: Mémoire du Comité Directeur du Parti Socialiste Allemand présente au Congrès Socialiste Internationale de Genève.- /S.L., s.a./- 16 p.

1944. **LA QUESTION** d'Orient et les arméniens.- Londres: 1878.- 16 p.
1945. **QUILLARD P.** Pour l'Arménie. Mémoire et dossier.- Paris: Ed. des Cahiers, /s.d./- 167 p.
1946. **QUILLARD P. et MARGERY L.** La question d'Orient et la politique personnelle de M. Hanotaux.- Paris: Stock, 1897.- 60 p.
Les massacres arméniens pp. 9-24
1947. **RAPORT** du Comité Américain de New York sur les Atrocités commises en Arménie. Trad. de l'Anglais.- Paris: Durville, 1916.- 63 p.
1948. **RAPORT** sur l'Oeuvres des Comités Suisses de Secours en faveur des Arméniens 1896-1897.- Neuchatel, 1897.- 56 p.; ill.
1949. **REDAN P.** La Cilicie et le problème Ottoman. Préface by René Pinon.- Paris: Gauthier.- Villars et cie., 1921.- X.- 144 p., ill.; 1 carte
1950. **RENAISSANCE** de l'Arménie: Conférence donnée par M. Charles-Brun le 8 Février 1920 et al.- Paris: Leroux, 1920.- 43 p.
1951. **REPONSES** à Pierre Loti, ami des massacreurs. - Paris: Turabian, 1919.- VIII.- 63 p.
1952. **REPONSE** au mémoire de la sublime porte. En date du 12 Février 1919. Cons /ple, American Printing House Pera, 1919.- 46 p.
1953. **REY A.** La résurrection de l'Arménie: Sa grandeur passée, son avenir.- 3me ed.- Paris: J. Meynial, 1919.- 33 p; 20 cm.
1954. **REVAL G.** L'Arménie: Conférence faite par Mme Gabreille Reval le 9 Mai 1919 au Theatre Edouard VII.-Paris: Impr. Dubreuil, Frerebeau et cie, 1919.- 53 p.
1955. **REVUE** d'histoire Arménienne contemporaine /Dir. Raymond H. Kévorkian.- T. 1-4.- Paris: Bibl. Nubar de I UGAB, 1995.
1956. **ROUBEN** Mémoires d'un partisan Arménien-Fragments /Trad. de l'arm. par Waik Ter-Minassian.- Marseille: l'aube, 1990.- 312 p.; ill.
1957. **SAINT-MICHEL S.** Les arméniens /Réalisation: René Berthier; Photos: Préf.: R. Léonien.- Paris: éd. Medialogue, 1989.- ill.
1958. **SASSOUN** et les atrocités hamidiennes: Interpellation: Les atrocités Rapport officiel...- Genève: Publ. par L'Union des Etudiants Arm. de l'Europe, 1904.- 64 p., 1 carte.
1959. **SCHOPOFF A.** Les réformés et la protection des chrétiens en Turquie 1673-1904.- Paris: Plon-Nourrit et Cie, 1904.- 645 p.
ՀՀ-ՏԽ՝ էջ 472-526

1960. **SEMERJIAN M., SORBIER A.** Manoug, "Arménien le sans souci": Compagnon charpentier du tour de France.- Paris: F.N.C.M.B., 1990.- 21 p.
1961. **SINASI O., SUREYYA Y.** Affaires arméniennes: Les "telegrammes" de Talat Pacha: Fait historique ou fiction?- Paris: Triangle, 1986.- 270 p.
Անդրաճիկի մասին էջ 39; 40; 133; 134.
1962. **LA SITUATION** des arméniens en Turquie: Exposée par des documents, 1908-1912: Rapport en date du 7 juin 1912 (1909), de feu Badiguian, sur les massacres arméniens d'Adana.- /S.d./, 1912.- T. 3.- 61 p.
1963. **STUERMER H.** Deux ans de guerre à Constantinople. Etudes de morale et politique allemandes et Jeunes-Turques.- Paris: Payot, 1917.- 265 p.
1964. **SUISSE et ARMENIE:** Le passé et l'avenir de l'oeuvre Suisse en Arménie.- Genève: Mars, 1919.- 8 p.
1965. **SVAZLIAN V.** Le génocide arménien et la mémoire historique du peuple /Trad. de l'arm. par A.Tcharkhchian.- Erévan: Ed. "Guitoutiun".- 2005.- 140 p., ill. map.
1966. **SVORONOS J.** Grèce et Arménie.- //La renaissance de l'Orient.- Paris: Leroux, 1919 pp. 43-56
1967. **TAHMAZIAN K.** Turcs et Arméniens; Plaidoyer et réquisitoire.- Paris: Imprimerie H. Turabian, 1919.- 143 p.; 1 table.
1968. **TAKVORIAN T.** Arménouch ou pèlerinage d'amour.- Paris: Ophrys, 1981.- 337 p. Roman
1969. **TAKVORIAN T.** Histoire d'Arménie: Des origines jusqu'à la perte de L'indépendance, XIVes.: Le conflit armeno-azeri.- Paris: Ophrys, 1995.- 193 p.; ill.
1970. **TAKVORIAN T.** Krikor: A la poursuite du passé.- Marseille: récit-Témoignage, 1986.- 240 p.
1971. **TCHAKMAKIAN P.** Le crépuscule des anges: Arménie, 1915-1921, Paris: Fous du désert, 2000.- 413 p. Bibliogr.
1972. **TCHERAZ M.** Conférence Arménienne à Amsterdam.- Amsterdam-Pretoria, Huveker et Wormser. /s.a./-32 p.
1973. **TCHEREP-SPIRIDOVICH.** Arméniens, Que faire? //Tchérep Spiridovich A. "L'Europe sans Turquie".- Paris: 1913.- pp. 104-112.
1974. **TCHOBANIAN A.** Arménie //La protestation des peuples martyrs.- Paris: Bloud et Gay, 1918.- pp. 5-9

1975. **TCHOBANIAN A.** L'Arménie. Son histoire, sa littérature, son rôle en Orient...Paris: soe. du Mercure de France, 1907.- 90 p.
1976. **TCHOBANIAN A.** L'Arménie son histoire, sa littérature, son rôle en Orient...- Paris: Soc. du Mercure de France, 1897.- 90 p.
1977. **TCHOBANIAN A.** L'Arménie, avant garde de la civilisation greco-latine en Orient par Archag Tchobanian. //La renaissance de l'Orient.- Paris: Leroux, 1919.- pp. 9-25
1978. **TCHOBANIAN A.** L'Arménie, sous le joug turc/ Allocution de M. Paul Doumer. 2me ed. Paris: Plon-Nourrit, 1916.- 39 p.
Անդրանիկի մասին տե՛ս էջ 8.
1979. **TEKEIAN CH. D.** L'Action Franco-Arménienne pendant la guerre...-Paris: E. leroux, 1919.- 46 p.
1980. **TEMOIGNAGES INEDITES SUR LES** atrocités Turques commises en Arménie suivis d'un récit de l'épopée arménienne de Chabin-Karahissar. Recueillis par la Soc. des Dames Arméniennes.- Paris: Dubreuil, 1920.- 75 p.
1981. **TER MINASSIAN A.** La question arménienne.- Marseill: Parentheses, 1983.- 239 p.
1982. **TER MINASSIAN A.** La Republique d'Arménie.- Bruxelles: Ed. Complexe, 1989.- 315 p. (1918-1920 la memoire du siecle, 54).
Անդրանիկի մասին էջ 23; 31; 50; 61; 62; 82-86; 127; 133; 154.
1983. **TER MINASSIAN A.** La république d'Arménie, 1918-1920.- Paris: Complex.- 1988.- 317 p.
Անդրանիկի մասին էջ 23; 31; 50; 61-62; 82-86; 127; 133; 154.
1984. **TERNON Y.** Les arméniens: Histoire d'un Génocide.- Paris: éd. du Seuil, 1977.- 318 p.
1985. **TERNON Y.** La cause arménienne.- Paris: Seuil, 1983.- 311 p.
1986. **TERNON Y.** Enquête sur la négation d'un génocide.- Marseille: Parenthèses, 1989.- 230 p.
1987. **TERNON Y.** Le génocide de Turquie et la guerre (1914-1923) //Histoire des arméniens.- Toulouse: Privat, 1986.- Pp. 483-523; bibliogr. pp. 523-524.
1988. **TERNON Y.** L'innocence des victimes: Au siècle des génocides.- Paris: Desclée de Brouwer, 2001.- 158 p.- (Histoire).
1989. **THOROSSIAN H.** Histoire de l'Arménie et du peuple arménien /Préf. de Marin.- Paris: 1957.- 240 p.; 6 pl. 3 carte.

1990. **TOYNBEE A. J.** Les Massacres arméniens. Préf. par Lord Bryce.- Pausann, Paris: Payot, 1916.- 158 p.
1991. **TRAITE DE PAIX.** Entre les Puissances Alliées et Associées et la Turquie du 10 Août 1920 (Sèvres).- Nov. 22, 1920.- 162 p.
1992. **TRAITE** entre les principales Puissances alliées et l'Arménie signé le 10 août, 1920 à Sèvres.- /S.d./, 1920.- 20 p.
1993. **"LE TRAITEMENT** des arméniens dans l'Empire Ottoman: 1915-1916 "Doc. presentes au Vicomte Grey of Fallodon.- Laval: Imp. Moderne, g. Kavanagh & Cie, /1916/- 553 p.
1994. **TURABIAN A.** L'éternelle victime de la diplomatie Européenne.- Marseilles: Impr. nouvelle, 1929.- 283 p.; ill.
Անդրանիկի մասին էջ 164-170.
1995. **TURABIAN H.** L'Arménie et le peuple arménien. Paris: Katcherian, 1962.- 319 p.; ill.
Անդրանիկի մասին էջ 45; 183-186;
1996. **TURABIAN A.** Les Volontaires Arméniens sous les drapeaux Français.- Marseille: Imp. Nouvelle, Assoc. Ouvrière, 1917.- 66 p.; ill.
1997. **LES TURCS** et les revendications arméniennes.- Paris: L'Hoir, 1919.- 29 p.
1998. **VANDAL A.** Les arméniens et la réforme de la Turquie, Conf. faite à Paris, Genève: 1903.- 40 p.
1999. **VANDAL A.** Les arméniens et la réforme de la Turquie. Conf. faite à Paris.- Paris: Plon, 1897.- 53 p.
2000. **VARANDIAN M.** L'Arménie et la Question arménienne, Avec une préf. de Berard.- Laval: Imp. moderne, 1917.- 115 p.
2001. **VASKEN I (BALDJIAN GARABED).** Les arméniens du Moussa-Ler: Dans le roman de Franz Werfel /Ed. par Sarkis Bedoian.- Paris: Aleksandrie /S.a./.- 43 p.
2002. **VEOU P.** Chrétiens en péril au Moussadagh.- Paris: Baudinière, 1939.- 200 p.
2003. **VEOU P.** La Passion de la Cilicie: 1919-1922. /Préf du Brémond - Paris: Geuthner.- 1954.- 448 p.; ill.
2004. **VEOU P.** La passion de la Cilicie, 1919-1922/ Préf. du Brémond.- Paris: Geuthner, 1937.- IV.- 393 p.
2005. **LA VERITE** sur l'Arménie.- Paris: 1896.- 7p.

2006. LA VERITE sur les massacres d'Arménie. Documents nouveaux ou peu connus... Paris: Stock, 1896.- 128 p.

2007. VERNEUIL H. Mayrig: Récit.- Paris: Robert Laffont, 1985.- 279 p.

2008. VIERBUCHER H. Arménie 1915: Un peuple civilisé massacré par les turcs: Témoignage d'un Allemand /Trad. de l'allemand par Gessarentz.- Paris: IMEAF, 1987.- 124 p.; ill.

2009. VOGEL CH., COUMRYANTZ A. Le peuple qui souffre; l'Arménie. Préface by J. Julien.- Paris: Dorbon aîné (1917).- 110 p.

2010. WERFEL F. Les 40 jours du Musa Dagh= Die 40 Tage des Musa Dagh: /Trad. de l'allemand par P. Hofer-Bury Pref. de P. Benoit.- Paris: Michel, 1949.- 700 p.

2011. WOODS CHARLES H. La Turquie et ses voisins. Trad. de l'anglais par J. Duroy. Paris: Guilmoto, 1911. XXIV.- 355 p.
pp. 126-214 Les Arméniens.- Massacres d'Adana en 1909.

2012. ZAROUKIAN A. Des hommes sans enfance /Trad. de l'arménien par S. Boghossian.- Paris: Français réunis, 1977.- 222 p.

2013. ZERKAOUY La frontière Syro-Arménienne: Observations sur le memorandum Arménien: Présenté à la conférence de la paix.- Paris: Graphique, 1919.- 22 p.; 1 carte.

ԳՐԹԵՐ ԱՅԼ ԼԵՋՈՒՆԵՐՈՎ

2014. РЕЗНЯ армян.- Ливан: 1975г.-14 с.
/արարերեն/

2015. ARSLANIAN A. Comment la Justice a été condamnée à Adana.- Le Caire, 1909.- 26 p.
/արարերեն/

2016. АРМЕНИЯ и арменският въпрос /Съ предговоръ отъ Гаврилъ и Кацаровъ.-София: на Българо-Арменското дружество, 1927.- 47 с.: 1 карт.
/բուլղարերեն/

2017. ГЕНОЦИДЪТ над арменците в Турция в светлината на българските дипломатически документи; Сборник от архивни материали / Съст. Агоп Гилигян.- София: 1995.- 23 с.
/բուլղարերեն /

2018. КИРАКОСЯН Д. Младотурците пред съда на историята /книгата е

посветена на геноцида над арменците в Турция.- София: Партиздат, 1989.- 495 ст.

/բուլղարերեն/

2019. МЪКЪРТЧЯН Ш. Нагорни Карабах: Агонията на един народ. /Перевод Ж. Лчева.- Враца: Аиттера, 1994.- 84 с. ил.
/բուլղարերեն/

2020. САМАРДЖИЕВ Б. Арменкият Въпрос и Англия /1894-1897/.- София: Св. Климент Охридски, 1994.- 216 с.
/բուլղарերեն/

2021. СПИРОВ А. Как живее Цариградский сатрап Султан Абдул Хамид. Часть 1-2.- София: Печатница "Напреджк", 1897.
Армения и Султанъ Абдул Хамид ч. 1- 1897.- 63 с.
Арменцитъ и Султан Абдул Хамид ч. 2- 1898.- 40с.
/բուլղարերեն/

2022. СТАМАТОВ В. С лодка до Арарат.- София: Профиздат, 1985.- 160с.
/բուլղарերեն/

2023. DADRIAN V. Ulusal ve uluslararası hukuk sorunu olarak: Jenosid: 1915 Ermeni olayı ve ve hukuki sonuçları /Türkçesi Yavuz Alogan.- Istanbul: Belge yayınlari, 1995.- 221 p.
/թուրքերեն/

2024. ERMENI Komitelerin imal ve harket ikhtil alese ilanı ve meshrudilden evel ve sonra.- Constantinople: 1917.- 300 p.; ill.
/թուրքերեն/

2025. ESAT URAS. Tarihte Ermeniler ve Ermeni Meselesi. Yazan Esat Uras. Ankara: Türkiye Mathbaacılık ve Gazetecilik A. O. 1950.- V.- 785 p.
/թուրքերեն/

2026. HOCAOGLU M. Arşiv vesikalariyla tarihte Ermeni mezalimi ve Ermeniler.- Ankara; Istanbul: ANDA, 1976.- XXX.- 866 p.
/թուրքերեն/

2027. HOCAOGLU M. Tarihte ermeni mezalimi ve Ermeniler.- Istanbul: ANDA Dagitim, 1976.- 900 p.
/թուրքերեն/

2028. OSMANLI Belgelerinde Ermeniler, (1915-1920).- Ankara: Basbakanlık Basimevi, 1994.- XXXIX.- 627 p.
/թուրքերեն/

2029. SALIH SAN M. Dogu Anadolu ve Mus'un İzahli Kronolojik Taribi.- Ankara: Ayıldiz Matbaası, 1982.- 212 p.
/թուրքերեն/

- 2030. TERNON Y.** Ermeni tabusu: Türçesi; Emirhan Oguz.- Istanbul: Cagaloglu, 1993.- 318 p.
/թուրքերեն/
- 2031. ANGLADA M.A.** Quadern d'Aram.- Barcelona: Vegar, 1997.- 128 p.: 1 map (Columna).
Ցեղասպանությանը վերաբերող պատմավեպ է:
/իսպաներեն/
- 2032. ARTZRUNI A.** Historia del pueblo Armenio.- Buenos Aires: Ed. Fundacion Ararat, 1965.- 437 p. 1 map.
/իսպաներեն/
- 2033. LA CAUSA Armenia:** Sintesis historica.- Buenos Aires: Publ. del Consejo Central pro causa Armenia para la America Latina, 1964.- 46 p.; 1 map.
/իսպաներեն/
- 2034. GATES H. L.** Armenia arrasada "Subasta de Almas" El relato de Aurora Mardiganian.- Nueva Yorj, Int'l Copyright Bureau, 1919.- 254p.; 16 plates.
/իսպաներեն/
- 2035. EL GENOCIDO** en la prensa Argentina /N. E. Bourgourdjian, Letica Otero, Pedro Gitz et al.- Buenos Aires: Plus Ultra, 1988.
T. I. 1890-1900.- 541p.
/իսպաներեն/
- 2036. HARTUNIAN A. H.** Ni Reir ni Llorar: Memorias del Genocidio Armenio. Trad. del Ingle's por Jose Mousayan y Adam F. Sosa.- Buenos Aires: 1971.- 238 p.; ill.
/իսպաներեն/
- 2037. KARAMANOUKIAN D.** El genocidio Armenio en la prensa del Uruguay: Ano 1915.- Montevideo: Ed. Ani, 1985.- 177 p.; ill.
/իսպաներեն/
- 2038. KARSACLIAN E., KNIASIAN S.** Karabagh /Artsaj: Apuntes Para un estudio etnehistorico.- Buenos Aires: Inst. invest. Armenologica, 1988.- 21p; maps; bibliogr.
/իսպաներեն/
- 2039. MATAGUNI** Porque cayeron las Armenios en la Orbita Sovietica.- Cordoba (Rep. Arg.) 1960.- 71 p.
/իսպաներեն/
- 2040. NAIM BEY Y ANDONIAN A.** Documentos oficiales Turcos sobre las matanzas de Armenios de 1915.- Trad. de Eric C. Keil, y Ana Y. de Arslanian.- Buenos Aires: Consejo Central po causa Armenia para La America Latina, 1965.- 111p.; ill.
/իսպաներեն/

- 2041. OHANIAN P. C.** La cuestion Armenia y las relaciones internacionales.- Buenos Aires: Akian.
T. 1-4
/իսպաներեն/
- 2042. OHANIAN P.** Turquía, estado genocida (1915-1923).- Buenos Aires: Akian, 1986.
T. L. Documentos.- 599 p.; ill.
/իսպաներեն/
- 2043. UN PROCESO** historico/ Trad. al esp. del Sr. B. Agopian.- Buenos Aires: 1973.- 189 p.; portr.
/իսպաներեն/
- 2044. LAS REIVINDICACIONES.** Territoriales Armenias.- Buenos Aires: 1946.- 8 p.- (Los Armenios de America: Reclaman.
/իսպաներեն/
- 2045. SHERAM** Antranig //Armenia a traves des sus poesias:- Buenos Aires, 1983.- 95 p.; ill.
/իսպաներեն/
- 2046. TAVITIAN A.** La palabra invicta.- Buenos Aires: Akian, 1988.- 217 p.
Պոեմ է ցեղասպանության մասին:
/իսպաներեն/
- 2047. TEMIRIAN H.** 1915: Se apago la estrella que ilumino el destino: 1915.- /S.L., s. a./.- 73 p.
/իսպաներեն/
- 2048. THOROSSIAN H.** Armenia y la Causa Armenia /Pref. de Luis Marin; Recop. y trad. por Jorge Sarafian.- Buenos Aires, 1995.- 214 p.; ill
/իսպաներեն/
- 2049. EL TRATATO** de Sevre y la cuestion Armenia.- Buenos Aires, 1970.- 79 p.; ill.
/իսպաներեն/
- 2050. UN PROCESO** historico /Trad. al esp. del B. Agopian.- Buenos Aires: 1973.- 189 p.; Portr.
/իսպաներեն/
- 2051. WERFEL F. E.** Los cuarenta dias del Musa Dagh: Novela /Trad. del alemana de G. H. de Bernardi.- Buenos Aires: Inter-American, 1945.- 645 p.
/իսպաներեն/
- 2052. ZARIAN N.** Lengua Armenia.- Al General Antranik //Armenia a traves de sus poetas:- Buenos Aires, 1983.- pp. 183-187.
/իսպաներեն/

2053. **ARMENIA** (Art. 88) H. // Condizioni de pace con la Turchia.- S. L., 1920. pp. 42-43.
/իտալերեն/
2054. **BABIGHIAN B.** L'Armenia e la politica delle grandi potenze. Padova: Tipografia del Seminario, 1921.- 11 p.; fotogr.
/իտալերեն/
2055. **BAZARDJIAN R.** L'Armenia: Conferenza.- Milano. Via Boccaccio, 1917.- 30 p.
/իտալերեն/
2056. **EREMIAN P. S.** Armenia: Requiem.- Venezia: Impr. Armenienne, 1919.- 12 p.
/իտալերեն/
Բանաստեղծությունն նվիրված եղեռնի զոհերի հիշատակին:
2057. **GIMORRI A.** Per la Nazione Armena. Conferenza detta all'Università Popolare di Milano, il 2 maggio 1916. Torino: Ed. dell "Armenia", 1916.- 31 p.
/իտալերեն/
2058. **GUREKIAN L.** L'Armenia nell'anima italiana. Roma, Colombo, 1919.- 41 p.; 1 port.
/իտալերեն/
2059. **LATINO A.** Gli Armeni e Zeitun. Vol. 1-2. Firenze: Bemporad & Figlio, 1897.
/իտալերեն/
2060. **NAZARIANTZ H.** L'Armenia, il suo martirio e le sue rivendicazioni. Introduc. by G. d'Acandia.- Catania: F. Battiato, 1916.- 79 p.; bibliog.
/իտալերեն/
2061. **OLIVIERI V. R.** La questione Armena e il dovere dell'Italia.- Ginevra: Publ. par L'Union des etudiants Armeniens de l'Europe, 1906.- 88 p.
/իտալերեն/
2062. **LA QUESTIONE** Armena. Appello ai governi d'Europa. Versione del francese.- Roma: Bartoli.- 1873.- 94 p.
/իտալերեն/
2063. **ROMANELLI P.** Armenia: Conferenza illustrata con una lettera di adesione del Viconte Lord Bryce.- Roma: Tipografia Cippitelli, 1918.- 32p.
/իտալերեն/
2064. **SARIAN A.** Italia e Armenia. Torino: Ed. dell "Armenia", 1918.- 63 p.; 1 cart.
/իտալերեն/
2065. **SIDARI F.** La questione Armena nella politica delle grandi potenze dalla chiusura del Congresso di Berlino del 1878 al tratto di Losanna del 1923.- Padova: Cedam, 1962.- X.- 322 p.
/իտալերեն/

2066. **TCHOBANIAN A.** L'Armenia sotto il giogo turco. Conferenza detta al "Foyer" di Partigi il 25 Maggio 1915. Pref. di Alfredo Galletti. Allocuzione di Paul Doumer.- Torino: E. Edoardo, 1917.- XVI, 39 p., 81 pl.
/իտալերեն/
2067. **TERLIZZI S.** // Il primo é un libro.- Firenze, Seeber, 1899.- 10 p.- (Estrato dall'Archivio storico Italiano. Ser. V. T. XXIV).
/իտալերեն/
2068. **TEZA E.** Cose Armene.- Venezia: Antonelli, 1890.- 25 p.
/իտալերեն/
2069. **URFA** é l'eroismo Armeno.- Roma: Ed. "HIM", 1940.- XVIII, 31 p.
/իտալերեն/
2070. **KRAFFT-BONNARD A.** Armeniens time en rede go relse og et opraeb.- Kjavenhavn: H. Aschehoug & Co. 1922.- 48 s.
/լեհերեն/
2071. **KUCHAREZYK, GRZEGORZ.** Pierwszy holocaust XX wieku.- Warszawa: Bibl. Flóndy, 2004.- 221 p. il.
/լեհերեն/
2072. **WERFEL F.** Czterdziestci dni Musa Dah/ Tlum. J. Fruhling.- Warszawa: Czytelnik, 1959.- 881 c.
/լեհերեն/
2073. **ZAKRZEWSKA-DUBASOW MIROSLAWA.** Historia Armenii.- Wroslaw etc; Zaklad narod. im. Ossolinskich wydawnictwo, 1977.- 322 s.; ill
/լեհերեն/
2074. **MARTELING.** Der Armeniers in Turkije. Naar berichten van ooggetuigen. ...Haarlem, Gedrukt bij de Erven Loosjes. 1918.- 250 p.
/հոլանդերեն/
2075. **WERFEL F.** A Musza Dag. Negyven narja. Ford. Hógdos Gyorgy. A verset ford. U. Eszter, /S. L./ Forum konyvkiado, 1965.- 757 ol.
/հունգարերեն/
2076. **WERFEL F.** A Musza Dag. Negyven narja. Ford: Hódos György, U. Eszter, Budapest: Europa Konyvkiado, 1957.- 757 ol.
/հունգարերեն/
2077. **WERFEL F.** Die vierzig Tage des Musa Dag/ /Ubers. von Yukio Fukuda.- Tokio: 1993.- 396 S.
/ճապոներեն/
2078. **ՂԱՐԻԲՋԱՆՅԱՆ Գ.** 1915թ. Օսմանյան Թուրքիայի կողմից իրականացված ցե-

ղասպանության ակտի լուսաբանումը: Փաստագրական ժողովածու: Թեհրան: 2001թ.- էջ 328:

/պարսկերեն/

2079. ՌԱԻՆ ԷՍՍԱԻԼ. Հայերի կոտորածը Օսմանյան Կարմիր սուլթանի ժամանակա- շրջանում.- Թեհրան: 1971.- 374 էջ

/պարսկերեն/

2080. ДИНОВ А. Америка в среднем Востоке и Армянский Вопрос.- Тегеран.- 1946.- 25 с.

/պարսկերեն/

2081. BRASIL E. O Povo Armenio.- Rio de Janeiro, 1917.- 22 p. portr.

/պորտուգալերեն/

2082. CHURCHIL W. Os reulatosos dos massacres //Armenia, Sao Paulo, Maio-Junho de 1969, Ano III, N 16.- pp. 11-12

/պորտուգալերեն/

2083. CONDIGNAMENTE remomerados os Martires de 1915 //Armenia.- Sao-Paulo: Abril de 1968.- Ano I.- N 6.- p. 13.; ill.

/պորտուգալերեն/

2084. KERIMIAN N. Massacres de Armenios e Memorias de Naim Bey para Aram Andonian: Documentos oficialis Turcos sobre as matancas de Armenios em 1915.- Sao Paulo Brasil, Igreja Central Evangelica Armenia de Sao Paulo, 1982.- 281 p.; ill.

/պորտուգալերեն/

2085. KERIMIAN N. Massacres de Armenios: Acompanha memorias de Naim Bey para Aram Andonian: Documentos oficiais turcos sobre as matancas de Armenios em 1915.- Sao Paulo: Parma, 1998.- 393 p.; ill.

/պորտուգալերեն/

2086. SAPEZIAN A. Historia da Armenia: Drama e Esperanca de uma nacao.- Sao Paulo, Paz e terra, 1988.- 201 p.

/պորտուգալերեն/

2087. CAUS BOGDAN (A. Bogossian). Primavara in vieta: Poeme...- Bucuresti: "Raffi", /S. a./.- 32 p.

/ռումիներեն/

2088. CHESTIUNEA Armeana: Inaintea conferintei pazei: Memoriul...- Bucuresti: Typ. "Cultura". Delegatia Nationala Armeana, 1919.- 44 p.

/ռումիներեն/

2089. O COMEMORARE poporul Armean: Trecutul, durerile si drepturile sale la existenta: Rorul Armenilor in Razboiulcel mare, 1914-1918 /A. Aznavourian col-Bucuresti: Lonescu, 1928.- 109 p.

/ռումիներեն/

2090. GAZDOVITS N. Istoria Armenilor din Transilvania: De la inceputuri, pana la 1990.- Bucuresti: Ararat, 1996.- 448 p.

/ռումիներեն/

2091. MARTURII: Genocidul armenilor /Volum realizat de M. S. Cazazian, E. Antonian.- Bucuresti: Ararat, 1998.- 202 p.

/ռումիներեն/

2092. NURHAN J. K. 24 aprile 1915: Anul martirajului natiunii Armene /Cu un cuvânt de Gr. Trancu-lasi.- Bucuresti: Astoria, 1935.- 23 p.

/ռումիներեն/

2093. SELIAN S. Istoria unui genocid ignorat.- Bucuresti: Silex, 1994.- 128 p.; ill.

/ռումիներեն/

2094. WERFWL F. Cele patruzeci de zile de pe Musa Dagħ /In rom. de H. Matei. T. 1-3.- Bucuresti: Univers, 1970.

/ռումիներեն/

2095. ГЕНОЦИД над Јерменима... 1915...- Београд: Нови Сад, 1991.- 40 с. ил.

/սերբերեն/

2096. ГЕНОЦИД над Јерменима: документи, сведочена ёИзбор, предго- вор и белешке Б. Симонъай.- Београд: Орфелин, 1995.- 78с.

/սերբերեն/

2097. AHARONIAN A. G. In Memoriam 1915-1965. //The Armenian Guardian.- New York, 1965.- Vol. XIX.- N. 4.- pp. 23-27; ill.

2098. AKNOUNI E. Political Persecution: Armenian prisoners of the Caucasus //Arm. rev.- Boston, 1979.- vol. 32.- N. 4- 128.- pp. 345-385.

2099. THE ANGORA PRISONERS /and other Armenian questions in Turkey/.- //The Anglo-Armenian Gazette Lnd., 1893. vol. I, N.I, pp. 4-6.

2100. ANTRANIK OF ARMENIA //Ararat.- New York, 1971.- vol. XII.- N. 3.- pp. 3-16.

2101. ANTRANIK, GENERAL. We are desperate! //Ararat.- New York.- 1971.- vol. XII.- N. 3.- pp. 15-16.

2102. APPEAL to president Roosevelt. "Armenia", Boston, 1906.- vol. II.- N 6, pp. 8-10.

2103. ARMENIA'S hero, General Antranik //Ararat.- New York, 1971.- vol. XII.- N 3.- pp. 17-19

2104. THE ARMENIAN Deportation and Massacres //The New Armenia.- New York, 1916.- Vol. VIII.- N 5.-pp. 75-79, N. 7.- pp. 109-101; N 9.- pp. 142-143; N 10.- pp. 158-159.

2105. THE ARMENIAN GENOCIDE: Memory, Politics and Future.- //Armenian voice.- England, 1999.- N 37.-pp. 6-7.

2106. THE ARMENIAN GENOCIDE in official Turkish records /Collected essays by Vahakn Dadrian.- //Journal of Political and Military Sociology.- USA, 1994.- Vol. 22.- N. I Summer

2107. THE ARMENIAN QUESTION //Ararat.- London,1915.- Vol. I.- N 3- pp. 86-89.

2108. THE ARMENIAN QUESTION //The New Armenia.- New York, 1916.- Vol.VIII.- N 19.- pp. 295-298.

2109. THE ARMENIAN QUESTION and the West up to World War I. //Armenian affairs.- New York, 1950.- vol. I.- N 2.- pp. 225-226.

2110. THE ARMENIAN QUESTION at the peace conference. //Armenia.- Boston, 1905.- vol. 11.- N. I.- pp. 24-26.

2111. THE ARMENIAN QUESTION in Egypt. //Ararat.- London,1913.- vol. I.- N I.- p. 12.

2112. THE ARMENIAN QUESTION in the House of Commons //The New Armenia.- New York, 1916.- Vol. VIII.- N 6.- pp. 91-95.- N 7.- pp. 108-109.

2113. THE ARMENIAN QUESTION in house of commons. //Ararat, London, 1913.- vol. I.- N I.- pp. 12-14

2114. THE ARMENIAN QUESTION in Russia. //Ararat.- London, 1913.- vol. I.- N I.- pp.10-11

2115. THE ARMENIANS and the young turks.- //Armenia.- Boston, 1907.- vol. III.- N 7.- pp. 24-28.

2116. ARMENIAN'S true interests and sympathies in the great war. //The friend of Armenia.- New York, 1915.-N 61.- pp. 10-11.

2117. ARMIN WEGNER in Armenia.- //Armenian Digest.- New York, 1970.- vol. I.- N I.- p. 8.

2118. AS IT HAS BEEN so it will be again. /Prisoners: Prof. Thoumanian and Kayayan/.- //Ara.- Calcutta, 1893.- vol.II.- N 10/11.- p. 406.

2119. AVAKIAN FLORENCE. "Mirrors": A new perspective on the Genocide //Ararat.- New York, 1996.- vol. XXXVII.- N 145.- pp. 61-62.

2120. BARBER NOEL. Prelude to Genocide //Ararat.- New York, 1990.- Vol. XXXI.- N 2.- pp. 2-5.

2121. BARBI HENRY. The road to crucifixion //Reborn Armenia.- 1989.- N 4.- pp. 16-19.; ill.

2122. BARTON CLARA. Հատված "Armenia" պոեմից: 1895-96թթ. կոտորածների մասին. //The New Armenia.- New York, 1916.- Vol. VIII.- N 7.- pp. 100-101

2123. BOYAJIAN Z. From the point of view of another Turkish Armenian //Ararat.- London, 1914.- vol. II.- N 17.- pp. 176-179.

2124. BRANDES GEORGE. Europe and Armenia //Armenia.- Boston, 1906.- vol. II.- N 9.- pp. 5-11.

2125. BRENOM M. The Tragedy of Aved Anderian //AGBU Newsletter.- New York, 1947.- Vol. I.- N I.- pp. 2, 4.

2126. BRYCE J. The Armenian Massacres //The New Armenia.- New York, 1916.- Vol. VIII.- N 4.- pp. 51-53.- Portr.

2127. BRYCE V. The future of Asiatic Turkey.- //Armenia.- Boston, 1907.- vol. III.- N 3.- pp. 3-20.

2128. BRYCE V. He saw ravines full of skeletons of the slain /Extr. from "The Settlement of the Near East" //Aregak. Spectal issue.- London, April 1965.- pp. 25-27.

2129. BUXTON H. A Brief Survey of the Armenian Question from 1915 to 1927 //Aregak.- Lnd.- 1965.- N 21.- December.- pp. 5-6.

2130. CERRELL J. R. Remembering the Genocide: its Lessons and importance in today's changing world. //Armenian observer, Hollywood, 1990.- N 21, pp. 8-9.

2131. CHAHEN. Hamid and Hamidiés //Armenia, Boston, 1906.- vol. II.- N 7.- pp. 33-38.

2132. CHALK, JOHANSSOHN. The History and Sociology of Genocide /Analyses and Case Studies //The Armenian Cause.- Montreal (Canada).- 1990.- vol. 7.- N 4.- pp. 4E-6E.

2133. CHARNY, ISRAEL W. Denial Genocide //Armenian Assembly of America Journal.- Washington, 1985.- Vol. 12.- N 2.- pp. 1-3.

2134. CHATTERJI S. K. Genocide of the Armenians //Aregak.- special Issue.- Lnd.- 1965.- April.- pp. 71-74.

2135. CHERKAZIAN P. Chomaklou: A Memoir of the 1915 Massacres //Ararat.- New York, 1976.- Vol. XVII.- N I, pp. 12-21.

2136. CLEMENT E. A renaissance of small nations. //Armenia.- Boston, 1905.- Vol. I.- pp. 3-7.

2137. CLEMENT E. Why not? //Armenia.- Boston, 1905.- Vol II.- N 2.- pp. 3-6.

2138. COCHIN D. Armenia //Ararat.- London.- 1914.- Vol. II.- N 18.- pp. 192-194.

2139. CONCERNING GENOCIDE. //Armenian affairs.- New York, 1950.- Vol. I, N 2.- pp. 215-222.

2140. THE Congressional record on the Armenian Massacres of 1915: Martyrs day Commemoration 1978. //The Armenian Church.- New York, 1978.- Vol. XXI.- N 2.- pp. 2-6; ill.

2141. CONTENSON L. The movement for Armenian emancipation. //Ararat.- Boston, 1905.- Vol. I.- N 8.- pp. 6-15.

2142. DADRIAN V. Germany and Armenian Genocide, Part II: Reply to Hilmar Kaiser.- //Journal of the Society for Armenian Studies.- USA, 1996, 1997, 1999.- Vol. 9.- pp. 141-148

2143. DADRIAN V. I. A Review of the Main Feature of the Genocide. (Adapted from Yale Journal of International Law).- //Journal of Political and Military Sociology.- USA, 1994.- Vol. 22.- N I.- pp. 1-24.

2144. DADRIAN V. A Theoretical Model of Genocide, particular Reference to the Armenian Case. //Arm. rev.- Boston, 1979.- Vol. 31.- N 2-122.- pp. 115-136.

2145. DJANIKIAN G. The stories we tell //Ararat.- New York, 1995.- Vol. XXXVI.- N 144.- pp. 26-27.

2146. DYKE H. V. Armenia Calls Thee (Written during the Armenian massacres of 1895-96. //The New Armenia.- New York, 1916.- Vol. VIII.- N 5.- p. 69.

- 2147. ECHOES** from the Parliament and the Press. //The Anglo-Armenian Gazette.- London, 1893.- Oct.- Vol. I.- N I.- pp. 1-2.
- 2148. 85 YEARS** of remembering: April 24 marked around the World //AIM.- USA, 2000.- May.- pp. 20-22; ill.
- 2149. ENSTEIN L.** The Armenian Massacres //The New Armenian.- New York, 1917.- Vol. IX.- N 10.- pp. 152-153.
- 2150. EINSTEIN L.** The armenian massacres //The New Armenia.- New York, 1917.- Vol. IX. N II.- pp. 169-171.
- 2151. ENGLAND AND THE ARMENIANS.** /Armenian Question/. //The Anglo-Armenian Gazette.- Lnd., 1893.- Oct., Vol. I.- N I.- pp. 1-3.
- 2152. ETIAN H. O.** Antranig Chalabian's "General Andranik and the Armenian revolutionary Movement" //Armenian Observer, Hollywood, 1990, N 8.- p. 4.; ill.
- 2153. ETMEKJIAN L.** The Armenian question in the 19th century. A study in historical distortion. //Ararat.- New York, 1967.- Vol. VIII, N 3.- pp. 14-19.
- 2154. FRESH** Eastern massacres. //Armenia.- Boston, 1904.- Vol. I.- NI.- pp. 45-48.
- 2155. FUNDUKLIAN V.** Antranig remembered //Ararat.- New York, 1981.- Vol. XXII.- N 2.- pp. 61-63.
- 2156. GENERAL ANTRANIK OZANIAN.** //The New Armenia.- New York, 1927.- Vol. XIX.- N 4.- pp. 52-56.; ill.
- 2157. GHARIBJANIAN G.** The popular hero //Kroonk.- Yerevan.- 1987.- N19.- pp. 16-19.
- 2158. GOLDKORN I.** The slaughter of the Armenians. /Transl. from Yiddish by Robert A. Fowkes).- Armenian Digest. New York, 1970.- vol I. N 3 & 4, pp. 3-4.
- 2159. GOLTZ H.** Stoop the Second Armenian Genocide of the 20th century //Armenian observer, Hollywood, 1990.- N 18.- p. 2.
- 2160. GRUENBAUM J.** Jews, Armenians and Genocide //The Armenian observer.- Hollywood, 1990.- N 26.- pp. 6-7.
- 2161. GULBEKIAN Y.** Turco-Armenian relations. //Ararat.- New York, 1968.- vol. IIX.- N I.- pp. 58-59.
- 2162. GUROIAN V.** The Armenocide: where form Here? //Armenian Assembly of America Journal.- Washington, 1985.- Vol. 12.- N 2.- pp. I, 7-8.
- 2163. HAROLD.** The armenian question in its present phase. //Armenia.- Boston, 1906.- vol. II.- N 5.- pp. 3-7.

- 2164. HARUTUNIAN J.** Armenian Assembly Urges Senate Approval of Genocide Convention. //Armenian Assembly of America Journal.- Washington, 1985.- Vol. 12.- N 2.- pp. 4-6.
- 2165. HOROWITZ I. L.** Genocide and the Reconstruction of Social Theory: Observations on the Exclusivity of Collective Death //Armenian Review.- Boston.- A special issue, 1984.- vol. 37.- N I-145.- pp. 1-21.
- 2166. THE HORRORS** of the Armenian Deportation /By an Eye-Witness //The New Armenia.- New York, 1916.- Vol. VIII.- N II.- pp. 165-169.
- 2167. HOVANNESIAN R. G.** Reflections on the status of Modern Armenian History //Ararat.- New York, 1970.- Vol. XI.- N 2.- pp. 28-30.
- 2168. HOVANNESIAN R. G.** Rewriting History: Revisionism and Beyond in the Study of Armenian-Turkish Relations //Ararat.- New York, 1985.- Vol. XXVI.- N I.- pp. 113-121.
- 2169. THE IMPRISONED** Armenians of Kaghisman held at Kars/. //Ara.- Calcutta, 1892, Aug. Vol. I.- N I.- pp.15-16 (continude). (Transl. from the "Armenia" of Marseilles ed. by M. Portoukalian).
Continued: 1892, sept. Vol. I.- N 2.- pp. 32-34. Transl. by the Editor. 1893, April, p. 183.
- 2170. JANIKIAN G.** Bulgaria remembers Andranik //Kroonk.- Yerevan.- 1988.- N 3.- pp. 22-23; ill.
- 2171. KAISER H.** Denying the Armenian Genocide: The German Connection //Journal of the Society for Armenian Studies.- USA, (1996; 1997; /1999/.- Vol. 9.- pp. 37-53.
- 2172. KAISER H.** Germany and the Armenian Genocide, Part II: Reply to Vahakn N. Dadrian's response //Journal of the Society for Armenian Studies.- USA, 1996; 1997 /1999/.- Vol. 9.- pp. 135-140.
- 2173. KARANIAN M.** Century of Genocide //AIM.- USA, 2001.- January/ February.- pp. 26-33; ill.
- 2174. KARANIAN M.** Israel enters the Dialogue. //AIM.- USA, 2000.- May.- pp. 37-39.
- 2175. KHRLOPIAN G.** "The armenian genocide in the 1915 Uruguayan press //Kroonk.- 1988.- N 8.- pp. 18-19.
- 2176. KHUNGIAN B. D.** Massacres in Turkey. //Armenia.- Boston, 1906, vol. II.- N 4.- pp. 48-54.
- 2177. KIRAKOSSIAN A.** "Britain and the Armenian question" //Kroonk.- Yerevan, 1987.- N 5.- pp. 15-17; 22.
- 2178. KIRAKOSSIAN J.** Nikoghayos Adonz on the armenian question //Kroonk.- Yerevan.- 1985.- N 3.- pp. 14-15, 18-19.

- 2179. KNIGHT P.** James Bryce and Turkey.- //Armenia.- Boston, 1907.- vol. III.- N 7.- pp. 8-11.
- 2180. LANG D. M.** Religion and nationalism a case study: The Caucasus //Ararat.- New York, 1969.- Vol. X.- N I.- pp. 14-21.
- 2181. MACARIUS CATHOLICOS.** The Minister of the Interior //Ara.- Calcutta, 1892.- Aug.- Vol. I.- N I.- pp.11-14.
- 2182. MACK J.** Lawrence and the Armenians. //Ararat.- New York, 1980.- Vol. XXI.- N 3.- pp. 3-6.
- 2183. THE MADNESS OF TURKEY** //Ararat.- London.- 1914.- Vol. I.- N II.- pp. 350-354.
- 2184. MAHDESIAN A.** Theodors Roosevelt and Armenia. //Armenian affairs.- New York, 1950.- Vol. I.- N 2.- pp. 190-192.
- 2185. MALCOLM J. A.** A cry for Armenia.- //Armenia.- Boston, 1907.- Vol. III.- N 8.- pp. 5-14
- 2186. MEAD A. L.** Armenias` hope, the next Hague Conference.- //Armenia.- Boston, 1906.- vol. III.- N 2.- pp. 3-6.
- 2187. MEAD E.** Public opinion and the Armenian cause //Armenia, Boston, 1906.- Vol. II.- N 6.- pp. 3-7.
- 2188. MELIK BEGLAR J. D.** /Editor "Ara" The Armenian problem.- //Ara.- Calcutta, 1892.- sept. Vol. I.- N 2.-pp. 26-29; 1892.- oct.- Vol. I.- N 3.- pp. 51-57; N 4.- pp. 77-81; N 5.- pp. 107-112.
- 2189. MELIK BEGLAR J. D.** /Editor "Ara" The Armenian problem. //Ara.- Calcutta, 1893.- jan.- Vol. II.- N I.- pp. 13-22; N 2.- pp. 49-55; N 3.- pp. 91-95; N 4.- pp. 145-152; N 5.- pp. 185-191; N 6.- pp. 223-230; N 7-8.- Aug.- pp. 293-300; N 9.- Sept.- pp. 329-337; N 10-11.- Oct.-Nov.- pp. 369-377; N 10-11.- Oct.-Nov.- pp. 369-377; N 12.- Dec.- pp. 457-465.
- 2190. MELIK BEGLAR J. D.** /Editor "Ara" The Armenian problem. //Ara.- Calcutta, 1894.- Jan.- Vol. III.- N I.- pp. 3-12; N 2.- pp. 41-47; N 3.- pp. 81-90; N 4.- pp. 121-130; N 5.- pp. 161-170; N 6-7.- pp. 205-216.
- 2191. MELIK BEGLAR J. D.** /Editor //Ara.- The Armenian Question and the armenian Association of Calcutta. "Ara", Calcutta, 1895.- Feb.- vol. IV.- N 2.- pp. 41-56.
- 2192. MELIK BEGLAR J. D.** /Editor "Ara" Parliament Intelligence regarding Matters in Armenia. //Ara.- Calcutta, 1893.- May.- Vol. II.- N 5.- p. 205.
- 2193. THE MIGHTY ANTRANIK:** Armenia`s beloved hero. //Hoosharar.- New York, 1964.- Sept.- p. 18; ill.

- 2194. MIRZABEKIAN G. VARDANIAN V.** A persian historian on the genocide of the Armenians //Kroonk.- Yerevan, 1987.- N 7.- pp. 25-27.
- 2195. MOURADIAN C.** Vanished //Ararat.- New York, 2002.- Vol. XLIII.- N 4.- pp. 22-26.
- 2196. NAHABEDIAN H.** Easter and Armenian Martyrs day //The Armenian Church.- New York, 1974.- Vol. XVII.- N 5.- p. 13.
- 2197. NATIONAL HOLOCAUST DAY** //Armenian voice.- London, 2002.- N 45.- pp. 10-11.
- 2198. NERSESSIAN V.** A persecuted people-the Armenian nation struggles to survive. //World magazine.- London.- 1990.- N 35.- march.- pp. 68-76.
- 2199. NIGOSIAN S.** Armenian memorial Day-April 24. //The Armenian Church, New York, 1978.- Vol. XXI.- N I.- pp. 7-11; ill.
- 2200. NOREHAD B.** The year of shame //Ararat.- New York, 1966.- Vol. VII.- N 4.- p. 2-5.
- 2201. NOTES** from our Contemporaries. [Extracts from Anglo-Armenian journals/. //Ara.- Calcutta, 1894.- June & July.- Vol. III.- N 6, 7; pp. 217-223.
- 2202. PARSEGHIAN V.** The 60th Anniversary and world issues //The Armenian Church.- New York, 1975.- Vol. XVIII.- N 5.- p. 2.
- 2203. PEROOMIAN R.** Literary Manifestations of Resistance to the Armenian Genocide: //Journal of the society. for Armenian studies.- USA, 1998; 1999; /2000/.- Vol. 10.- pp. 99-110.
- 2204. POGHOSSIAN S.** German sources testify //Kroonk.- Yerevan, 1988.- N 5.- pp. 16-19.
- 2205. PRESIDENT ROOSEVELT** on international relations. (Extracts from his massage to Congress). //Armenia.- Boston, 1904.- vol. I.- N 3.- pp. 32-37.
- 2206. REID J.** The Armenian Massacres in Ottoman and Turkish Historiography //Armenian Review.- A special issue.- Boston, 1984.- Vol. 37.- N I-145.- pp. 22-40.
- 2207. REYNOLDS J.** Appeal to President Roosevelt. //Armenia.- Boston, 1906.- vol. II.- N 5.- pp. 37-38.
- 2208. ROBICHAUD C.** Forbidden Territory //AIM.- USA, 2000.- May.- pp. 30-33.
- 2209. ROBINSON E.** The Truth about Armenia //The New Armenia.- New York, 1917.- Vol. VIII.- N I.- pp. 215-220; ill.
- 2210. SAFRASTIAN A. S.** Dashnaksuthiun-Its Past and Present //Ararat.- London, 1914.- Vol. I.- N 18.- pp. 196-205.

- 2211. SAFRASTIAN A. S.** The Situation in Armenia; Massacres and a war of Self-Preservation //Ararat.- London, 1915.- Vol. II.- N 24.- pp. 469-475.- Vol. III.- N 25.- pp. 10-15.- N 26.- pp. 51-56.- N 27.- pp. 100-105.
- 2212. SANJIAN A. K.** Armenia: The Bitter Memories of Genocide //The Armenian Church.- New York, 1975.- Vol. XVIII.- N 6.- pp. 10-11.
- 2213. SARKISSIAN A. O.** Genocide in Turkey. // "History of the First World War", London, 1970.- Vol. 3.- N 16.- pp. 1321-1327; ill.
- 2214. SAROYAN W.** Antranik and the spirit of Armenia //Ararat.- New York, 1984.- Vol. XXV.- N 2.- pp. 5*
- 2215. SARYAN L. A.** A note on Lawrence of Arabia and the Armenians //Arm. rev.- Boston, 1980.- Vol. 33.- N 4-129.- pp. 65-74.- portr.
- 2216. SCATCHERD F. R.** The Armenian Question //Ararat.- London.- 1914.- Vol. I.- N 10.- pp. 316-320.
- 2217. S. H. S.** The Story of Moorad //The New Armenia.- New York.- 1916.- Vol. VIII.- N 7.- pp. 103-104.- Portr.
- 2218. SMIRNOV F.** The gallant knight (abridged) //Kroonk.- Yerevan, 1987.- N 10.- pp. 26-27.- 1photo.
- 2219. SOME THOUGHTS ON LAST YEAR.** I /by/ An Armenian. //The anglo-Armenian Gazette.- London, 1893.- Feb.- Vol. I.- N 5.- pp. 40-42.
- 2220. THE** story of the refugees at port Said.- "The Friend of Armenia" New York, 1915, N 62.- pp. 11-16.
- 2221. SVAJIAN S. G.** The young Turks and the Armenian massacre of 1915 //The Armenian Guardian.- New York, 1965.- Vol. XIX.- N 4.- pp. 5-11; ill.
- 2222. TALAAT'S ORDER** //Aregak. Armenian Monthly. - London, 1965.- April.- pp. 64-65.
- 2223. PROFESSOR TCHERAZ** has arrived in Chicago. //The Anglo-Armenian Gazette.- London, 1893.- Oct.- Vol. I.- N 1.- p. 1.
- 2224. TCHOBANIAN A.** Armenia and the war of liberation; To Monsieur Denys Cochin of the French Academy //Ararat.- London, 1914.- Vol. II.- N 18.- pp. 194-196.
- 2225. TCHOBANIAN A.** The Armenian question and Europe //Armenia.- Boston, 1904.- Vol. I.- N 1.- pp. 19-35.
- 2226. THOMPSON W.** Remarks for Armenian Church of America Martyrs' day, 1976 61st Anniversary: A Commemorative speech //The Armenian Church.- New York, 1976.- vol. XIX.- N 3.- pp. 5-6

- 2227. TOTOVENTS V.** General Andranik and his Battles /Exc. from Memoirs //Reborn Armenia.- Yerevan, 1989.- N 6.- pp. 23-25; 28-29; ill.; N. 8-12.- pp. 30-39; 56-64; ill.
- 2228. TOUMAYAN BESSAK ARCHBISHOP.** Commemoration of the fiftieth Anniversary of Armenian Massacres //Aregak.- London, 1965.- N 14.- pp. 10-11.
- 2229. TWO HEROIC WOMEN OF MOOSH** //The Armenian Church.- New York, 1972.- Feb.- Vol. XIV.- N 9.- pp. 8-9; ill.
- 2230. UPTON W. E.** Can Armenia be kept alive as a Nation?.- //Armenia.- Boston, 1907.- Vol. III.- N 5.- pp. 12-17.
- 2231. USSHER C. D.** The Armenian Atrocities and the Jihad //The New Armenia.- New York, 1917.- Vol. IX.- N 3.- pp. 40-41.
- 2232. WALKER CH. J.** The Armenian holocaust in its modern historical context //Ararat.- New York, 1983.- Vol. XXIV.- N 2.- pp. 43-45.
- 2233. WARD A. J.** World War I and the Tragedy of Armenian Self-Determination. //Arm. rev.- Boston, 1979.- Vol. 31.- N 4-124.- pp. 339-361.
- 2234. WATSON W.** How Long? //Aregak.- London, Special issues, 1965.- April.- p. 75.
- 2235. WEGNER A.** Eyewitness to genocide: /Introd. and transl. by D. Cassidy //Ararat.- New York, 1996.- Vol. XXXVII.- N 1.- pp. 28-30.; 1 photogr.
- 2236. ARMIN WEGNER** in Armenia. Armenian Digest.- New York, 1970.- Vol. I.- N 1.- p. 8.
- 2237. WHO ARE THE TRATORS?** //Ara.- Calcutta, 1893.- March.- Vol. II.- N 3.- pp. 115-117.
- 2238. WILLIAMS O. M.** Between massacres in Van. //The National Geographic Magazine.- USA, 1919.- Vol. XXXVI.- N 2.- pp. 181-184.; ill.
- 2239. SOLUTION** of the Armenian Question and Problems in Asia Minor //Ararat.- London, 1914.- Vol. I.- N 8.- pp. 242-246.
- 2240. YEGEN VALI-UD-DIN.** Our Armenian brethren, martyrs to liberty.- //Armenia.- New York, 1910.- Vol. IV.- N 3.- pp. 5-6.
- 2241. YEGHISSIAN S.** What April 24 Means to me //The Armenian Guardian.- New York, 1965.- Vol. XIX.- N 4.- pp. 12-13; ill.
- 2242. ZEYTOONIAN M.** A Life-Long March for an Eternal Flame //The Armenian Church.- New York, 1975.- Vol. XVIII.- N 6.- pp. 11-12.

2243. **ARMENISCHE** Korrespondenz. // "Pogrom" Zeitschrift, für bedrohte Völker, Gottingen, 1980.- Nr. 72/73, S.- 49-51; ill.
2244. **ASPEKTE** des Genozids //Armenisch- Deutsche Korrespondenz.- Zürich, 1999.- Heft 3, N 105.- S. 28.
2245. **BENZ W. von.** Der Völkermord an den Armeniern.- //ADK.- Armenisch-Deutsche Korrespondenz, Zurich, 2004.- Heft I & 2, N 123/124.- S. 11-14.
2246. **DEUTSCHLAND UND ARMENIEN.** //Pogrom, Zeitschrift für bedrohte Völker Gottingen, 1980.- Nr. 72/73.- S. 48.
2247. **DULFFER JOST.** Deutschland und der Genozid an den Armeniern im Ersten Weltkrieg //Armenisch-Deutsche Korrespondenz.- Zürich.- 2002.- Heft 2.- N 116.- S. 11-12.
2248. **ESSAYAN A. M.** "Zusammen werden wir es schaffen" //Armenisch-deutsche korrespondenz.- Zürich, 2002.- Heft I.- N 115.- S. 42.
2249. **DIE GRÜNEN ZUM GENOZID** //Armenisch-Deutsche Korrespondenz.- Zürich, 2002.- Heft I.- N 115.- S. 15.
2250. **GUST WOLFGANG.** Unter Mühen höflich geschwiegen über die Kopenhagener Genozid-Konferenz.- //Armenisch-Deutsche Korrespondenz.- Zürich, 2002.- Heft 2.- N 116.- S. 50-51.
2251. **HARTUNIAN H.** Vom Lausanner Friedensvertrag bis heute. // "Pogrom", Zeitschrift für bedrohte Völker.- Gottingen, 1980.- Nr. 72/73, S. 33-38; ill.
2252. **HOFMAN T.** Armenier geraten zwischen die Fronten.- Die Schwierigkeiten, einen Völkermord zu beklagen. // "Pogrom". Zeitschrift für bedrohte Völker.- Gottingen, 1980.- Nr. 72/73.- S. 21-22.
2253. **HOFMANN T., KOUTCHARIAN G.** Das deutsche Armenienbild an zwei Beispielen. // "Pogrom", Zeitschrift für bedrohte Völker.- Gottingen, 1980.- Nr. 72/73.- S. 52-53.
2254. **HOFMANN T.** Ist die armenische Rehearmee eine türkische? // "Pogrom", Zeitschrift für bedrohte Völker, Gottingen, 1980.- Nr. 72/73.- S. 41.
2255. **HOFMANN T.** Was von einer Kulturation zurückblieb. // "Pogrom" Zeitschrift für bedrohte Völker, Gottingen, 1980.- Nr. 72/73, S. 42-47, ill.
2256. **KANTIAN R.** Die Bundestagsparteien zum Genozid //ADK- Armenisch-Deutsche Korrespondenz.- Zürich, 2001.- Heft 4.- S. 18-19.
2257. **KANTIAN R.** Noch einmal: 1915 war ein Genozid. //ADK-Armenisch-Deutsche Korrespondenz.- Zurich, 2002.- Heft 4.- N 118.- S. 22.

2258. **KOUTCHARIAN G.** Der Völkermord an den Armeniern und seine Auswirkungen. // "Pogrom", zeitschrift für bedrohte Völker.- Gottingen, 1980.- Nr. 72/73.- S. 9-20; ill.
2259. **LEPSIUS J.** Die armenischen Reformen //Mesrop.- Berlin, 1914, I. Jahrgang, Juli-August.- SS. 12-26.
2260. **LIEBKNECHT K.** Der Anfragenfeldzug. Kleine Anfrage im Deutschen Reichstag. // "Pogrom", Zeitschrift für bedrohte Völker, Gottingen, 1980.- Nr. 72/73, S.- 48.
2261. **LUCHTERHANDT O.** Was geht der türkisch-armenische Konflikt die Deutschen an? //ADK-Armenisch-Deutsche Korrespondenz.- Zürich, 2001.- Heft 4.- S. 13-17.
2262. **MEYER K.** Vor 75 Jahren. "Mitteilungen über Armenien", Basel, 1971.- N 212.- S. 7-8, Fortsetzung in 1971.- N 213.- S. 2-3.
2263. **NOLY J.** Mutige Stellungnahme von Charles Aznavour.- Die Türken bringen Charles Aznavour um, wenn... // "Pogrom", Zeitschrift für bedrohte Völker, Gottingen, 1980.- Nr. 72/73.- S. 39.
2264. **PALAKJAN G.** Das armenische Golgatha. // "Pogrom", zeitschrift für bedrohte Völker Gottingen, 1980.- Nr. 72/73, S. 23-32.
2265. **PIRADOVA D.** Die armenische Tragödie von 1915 in deutschen Roman //Armenisch-Deutsche Korrespondenz.- Zürich, 1999.- Heft 3.- N 105.- S. 36-37.
2266. **TOTOWENZ W.** Der Feldherr Andranik und seine Schlachten //Wiedergeborenes Armenien.- 1989.- N 6.- SS. 23-25; 28-29; ill.; N 7.- SS. 24-29; N 8-12.- pp. 30-39; 56-65; ill.
2267. **ULUBABJAN B.** Armenische Frage //Wiedergeborenes Armenien.- Jerewan.- 1989.- N. 8-12.- pp. 48-53.
2268. **WEGNER A.** Offener Brief an den Präsidenten den Vereinigten Staaten von Amerika, Herrn Woodrow Wilson. // "Pogrom", Zeitschrift für bedrohte Völker, Gottingen, 1980, Nr. 72/73, SS. 58-61, ill.
2269. **WENN** Schüler den Genozid Leugnen sollen //ADK- Armenisch-Deutsche Korrespondenz.- Zürich, 2002.- Heft 4.- N 118.- S. 23.
2270. **ZENTRALE** Gedenkfeier für die Opfer des Genozids an den Armeniern.- Paulskirche zu Frankfurt am Main, am 24.- //ADK.- Armenisch-Deutsche Korrespondenz.- Zurich, 2004.- Heft I & 2, N 123/124.- S. 7-8.

- 2271. ADJAMIAN P.** Les victimes donnent de la voix //France Arménie.- Lyon, 2004.- N 248.- p. 12-13.
2004թ.-ի հոկտեմբերի 23-ին Լիոնում տեղի ունեցած միջազգային ֆորումի մասին:
- 2272. AMTABLIAN M.** Cause Arménienne: 24 avril en France.- //France arménie.- Lyon, 2002.- N 222.- p. 18-23, ill.
- 2273. AMTABLIAN M.** La vérité sur 1915, un combat universel //France arménie.- Lyon, 2002.- N 221.- p. 8.
- 2274. ARMENIE:** La tragédie sans fin. //CEAI documents.- Suisse.- 1984.- N 1.
- 2275. ATAMIAN G.** Deir Ez Zor, L'ultime marche //Azad magazine.- Grenoble, 2001.- N 94.- pp. 10-11., carte.
- 2276. AUBOZIAN Z.** Faut-il comparer les génocides? //France Arménie.- Lyon, 2003.- N.228.- p.47.
- 2277. AUBOZIAN Z.** Le silence en débat //France Arménie.- Lyon, 2002.- N 227.- p. 23, portr.
- 2278. AURON YAIR.** "Les Juifs ont le devoir d'aider les victimes des autres génocides".- /Interview par V. Ter Minassian.- //France Arménie.- Lyon, 2004.- N 241.- p. 22-24
Photo de Yair Auron
- 2279. AVRIL 1915...** Avril 1979.- Genocide: paragraphe 30 //Notre voix.- Paris, 1979.- N. 201.- pp.3-6.
- 2280. BABADJIAN M. H.** 1894-1896. La question arménienne, Les massacres. La conspiration du silence //Armenia.- Marseille.- 1984.- N 86.- pp. 22-25.
- 2281. BALIAN S.** Les définitions du génocide. //Յառաջ-Փարիզ, 1993.- h. 18.047.- 24-25 ասր. էջ 2-3
- 2282. BALIAN S.** Le génocide et ses traductions. //Յառաջ-Փարիզ, 1995.- N 18.578.- ասր. 25.- էջ 3
- 2283. BARBY H.** Le calvaire. /Témoignage d'un étranger.- //L'Arménie ressuscitée.- Erévan, 1989.- N 4.- pp. 16-19.; ill.
- 2284. BLOY LEON.** Trente ans d'assassinats.- //Ani-Paris, 1986.- N 1.- p. 22-25
- 2285. BRICOUT J.** Les relations Germano-Turques et leur incidence sur le Génocide de 1915 //Notre Voix.- Paris, 1984.- N 230.- pp. 25-27, 1984.- N 231.- pp. 17-19, 1984.- N 232.- pp. 17-19, 1984.- N 233.- p. 21.

- 2286. BRUNETEAU B.** Entretien avec B. Bruneteau: "Le siècle des génocides" /Propos recueillis par A.J. Hadjian //Azad magazine.- Grenoble, 2004.- N 108.- pp. 18-20, portr.
- 2287. La CAUSE ARMENIENNE.** Bulletin d'information.- Montreal, 1990.- Vol. 7.- N 3(20); ill.
Համարը ամբողջությամբ հայերի կոտորածների մասին է:
- 2288. CAUSE ARMENIENNE:** 24 avril 2004: 20000 Arméniens battent le pavé //France-Arménie.- Lyon, 2004.- N 243.- pp. 24-25, ill.
- 2289. La CAUSE ARMENIENNE** à l'assemblée Nationale. //Haïastan.- Paris, 1987.- N 481.- pp. 4-5.; ill.
- 2290. CELAL T.** Arméniens et Turcs: un point de vue d'un communiste turc //Armenia.- Marseille, 1981.- N 58.- p. 17.
- 2291. COMITE** du 24 avril: Regroupement des organisations arméniennes de France. //Յառաջ-Փարիզ, 1998.- N 19.507.- 11 նոյեմբ.- էջ 4.
- 2292. COULON H.** Ceux qu'il ne faut pas oublier. //La voix de L'Arménie.- Paris, 1918.- N 7.- pp. 209-214.
- 2293. COULON H.** L'héroïsme des arméniens. //La voix de l'Arménie.- Paris, 1918.- N 9.- pp. 290-295.
- 2294. DJERGAIAN CH.** L'organisation des massacres. //Haïastan.- Paris, 1970.- N 304 (numéro spécial).- p. 9-11; ill.
- 2295. DOCUMENTS** retrospectifs sur les massacres d'Arménie: Le martyre des Chaldeens et des Nestoriens //La Voix de l'Arménie.- p. 1918, N 6.- pp. 215-221.
- 2296. Le DRAME** du génocide à travers un procès. //Armenia.- Marseille.- 1981.- N 57.- pp. 1-9; ill.
- 2297. "La FRANCE** reconnaît publiquement le génocide arménien de 1915". //Աշխարհ.- Փարիզ, 2001.- 27 հունվ.- թ. 1932.- էջ 1, 6-7:
- 2298. GAIDZ** Les massacres de 1905. //Ha'iastan, Paris, 1988.- N 498.- p. 19.
- 2299. GAIDZ.** "Opération Némésis" //Haïastan.- Paris, 1988.- N 489.- pp. 14; portr.
- 2300. GASPARD A.** Le Parlement helvète reconnaît le génocide de 1915 //France Arménie.- Lyon, 2004.- N 239.- p. 35; ill.
- 2301. GASPARD A.** Reconnaissance du génocide dans le canton de Genève, le génocide entre au Lycée //France-Arménie.- Lyon, 2001.- N 217.- p. 13.

2302. GASPARD A. Traité de Lausanne du 24 juillet 1923 //France Arménie.- Lyon, 2003.- N 234.- p. 23.

2303. Le GENOCIDE DE 1915. // "Vivant univers", Belgique, 1986.- N 362, p. 8-10.

2304. GHARIBDJANIAN G. Le héros du peuple. //Krounk.- Erévan, 1987.- N 10.- pp.16-19; portr. (Antranik)

2305. "L'HUMANITE" écrivait en 1915... //Haiastan.- 1987.- Paris.- N 472.- pp. 8-9.; ill.

2306. II Y A SOIXANTE ans les obsèques d'Andranik à Paris. //Ani-cahiers arméniens.- France, 1988.- N 4.- pp. 68-74.; portr.

2307. KESHISHIAN V. Antranik //Azad Magazine.- Crenoble, 1987.- N 38.- p. 4.; ill.

2308. KHERLOPIAN G. "Le genocide armenien de 1915 dans la presse Uruguayenne" //Krounk.- Erevan, 1988.- N 8.- pp. 19-20.

2309. LEYLEKIAN L. Un dictionnaire pour la bonne cause //France-Armenie.- Lyon, 2002.- p. 16.

2310. LEYLEKIAN L. La reconnaissance du génocide des arméniens avance au Pays de Galles //France-Arménie.- Lyon, 2002.- N 227.- p. 25.

2311. MAILIAN LIDA. 1885: Van, Le mouvement Arménakan //Ani.- Paris, 1986.- N I.- p. 75-77.

2312. MARDIROSSIAN E. Le cinquantenaire du général Antranik. Un être d'exception. //Haiastan.- Paris, 1977.- N 384.- pp. 27-28; portr.

2313. MELKONIAN F., KIRAKOSSIAN J. Les Temoignages éloquents de la presse Américaine //Arménia.- Marseille.- 1983, N 72.- pp. 6-7; ill.

2314. UN MONUMENT DE FOI //France Arménie.- Lyon, 2003.- N 232.- p. 7.

2315. MOURADIAN A. M. Le génocide arménien à nouveau //France- Arménie.- Paris, 2002.- N 220.- p. 7.

2316. NIEPAGE M. Quelques mots aux représentants officiels du peuple allemand. Impressions d'un Allemand, maître d'école en Turquie.- //La Revue France-Etrangère.- Paris, 1917.- N 12.- pp. 1-11.

2317. ORON Y. Citoyenneté d'honneur a un négateur de l'holocauste arménien? /Trad. de l'hébreu par P. Fenoux. //Յանաջ.- Փարիզ, 1998.- Յ. 19.293.- Հունվ. 20.- էջ 1-4.

2318. OULUBABIAN B. La Question arménienne //L'Arménie ressuscitée.- Erévan, 1989.- N 12.- pp. 48-53

2319. PARIS-24 AVRIL 2003 KOMITAS: Le monument symbole du génocide des arméniens.- //Azad magazine.- Grenoble, 2003.- N 102.- p. 14; ill.

2320. POLYEUTE L'évolution de la question arménienne. //La voix de l'Arménie.- Paris, 1918.- N 3.- pp. 79-83, et N 4.- pp. 115-119.

2321. POURQUOI nous serons à Bruxelles. /Propos recueillis par L. Lastricati et V. Mardikian //France Arménie.- Lyon, 2004.- N 249.- pp. 8-9, ill.

2322. PROPOSITION de loi adoptée par l'Assemblée Nationale en première lecture relative à la Reconnaissance du génocide arménien de 1915. //Յանաջ.- Փարիզ, 1998.- Յ. 19.413.- հունիս 5.- էջ 1-6.

2323. RECONNAISSANCE du génocide arménien en 1915. //Յանաջ.- Փարիզ, 1998.- հունիս 5.- թ.19.413.- էջ 1-4.

2324. RECONNAISSANCE du Genocide au parlement Europeen //Notre Voix.- Paris, 1985.- Nov-Dec.- N 238.- pp. 4-5.

2325. ROCHEBLOINE F. Un ami distingué, François Rochebloine sacré officiellement champion de la cause arménienne /Propos recueillis par Varoujan Sarkissian //France Arménie.- Lyon, 2003.- N 228.- p. 18-19, portr.

2326. SARIAN G. Grandiose et palpitant debat au sénat qui reconnaît à son tour le génocide arménien.- //Աշխարհ.- Փարիզ, 2000.- 18 նոյեմբ.- թ.1927.- էջ 6-7:

2327. SARKISIAN V. "Nous, Turks desirant une réelle reconciliation" /Trad. Markar Barkian.- //France Arménie.- Lyon, 2003.- N 233.- p. 12-13.

2328. SAVAYAN A. Le génocide et le Mal ou l'identité à l'épreuve du Reel. //Յանաջ.- Փարիզ, 2005.- 3 ապր.- թ.21.171.- էջ 1, 3:

2329. SMIRNOV F. Le digne descendant des preux arméniens. /Texte abrégé/. //Krounk.- Erévan, 1987.- N 10.- p. 26-27.

2330. STEPHANESEE G. Le massacre des arméniens. //La Nouvelle Revue des Deux Mondes.- Paris, 1975, juin, pp. 576-582.

2331. TER-MINASSIAN A. Unicité de la Shoan et concurrence des victimes. //Յանաջ.- Փարիզ, 1998.- Յ. թ. 19.369.- մայիս 3.- էջ 3-4.

2332. TERNON Y. Lettre ouverte à la rédaction de courrière international //Յանաջ.- Փարիզ, 1998.- Յ. թ. 19.288.- 13 հունվ.- էջ 1 [թերթ]

2333. TERNON Y. Pas une ride. //Յանաջ.- Փարիզ, 2005.- ապր. 23-24.- թ.21.186.- էջ 1:

2334. TERNON Y. Si la Turquie reconnaissait le génocide arménien //Յանաջ.- Փարիզ, 1998.- 17 հունիս.- թ. 19.399.- էջ 1 [թերթ].

2335. TOTOVENTZ V. Le général Andranik et ses Batailles /Extr. des "Memoires" //L'Arménie ressuscitée.- Erévan, 1989.- N 6.- pp. 23-25; 28-29; ill.; N 7.- pp. 24-29; N 8-12.- pp. 30-39; 56-65.

Նույնը իսպաներեն //Armenia Renacida, 1989.- N 6.- pp. 23-25; 28-29; N 7.- pp. 24-29; N 8-12.- pp. 30-39; 56-65.

2336. NIGOL TOUMAN: Grand Stratège Nigol Touman a été à l'origine de la campagne de Khanassor //Hajastan.- Paris.- 1990.- N 533.- pp. 46-47; ill.

2337. VAROUJAN J. J. La passion de Komitas //France Arménie.- Paris, 2003.- N 232.- p. II; ill.

2338. VERNEUIL H. "Ce film, je le dois à notre peuple." /Propos recueillis par Philippe Mesropian. //Ha'iastan.- Paris, 1988.- N 497.- p. 26. portr.

2339. VERNEUIL H. Pour la cause arménienne //Ha'iastan.- Paris, 1987.- N 478.- p. 5.

2340. 24 AVRIL 1915: Premier Génocide du XXeme Siècle //Arménie.- Marseille, 1979.- Avril.- N 44.- pp. 2-9; 23-25.

2341. V. S. KOMITAS en capitale //France Arménie.- Lyon, 2003.- N 232.- pp. 8-9; ill.

2342. YERAMIAN A. Fièvre électorale autour du khatchkar de Bruxelles. //France Arménie.- Lyon, 2003.- N 233.- p. 10.; ill.

2343. ZORTIAN N. La mémoire sélective d'Israël //France Arménie.- Paris, 2002.- N 220.- p. 5.

ԱՅԼ ԼԵՋՈՒՆԵՐ

2344. PETROVSKI Y. Advertencia que el mundo no atendio //Krun.- Erevan, 1984.- N 4.- pp. 3-7
/իսպաներեն/

2345. POZIAN V. C. Genocidio Armenio. //Generacion 3.- Buenos Aires, ano 4.- N 9.- p. 16-19
/իսպաներեն/

2346. SMIRNOV F. El hidalgo. //Krun.- Erevan, 1987.- N 10.- pp. 26-27; portr.
/իսպաներեն/

2347. FAERMAN M. A historia de un genocidio //Shalom.- Sao Paulo, 1979.- N 167.- pp. 12-16; ill. Անդրանիկի մասին:
/պորտուգալերեն/

2348. DESVELIREA bustului generalului Andranic //Ararat.- Bucaresti, 1936.- N 133.- p. 4
/ռումիներեն/

ԱՆՎԱՆԱՑԱՆԿ

Ա

Ա.Ա. - 792, 880
Ա.Դօ - 55, 174, 566
Ա.Ե. - 840
Ա.Թ. - 465
Ա.Յ. - 283
Ա.Ս.Թ. - 784
Աբա-Մելիք - 416
Աբաղի - (1132)
Աբելեան Է. - 1032
Աբելեան Զրաչ - 950
Աբելեան Ա. - 457, 560
Աբրահամ հայր - 551
Աբրահամեան Ա. - 381, 541, 1095
Աբրո - (45, 552)
Ագջելեան Սողոմոն Պատ - (226)
Ադալյան Ն. - 999, 1062
Ադամեան Վարս. - 559
Ադամյան Գ. - 1090
Ադամյան Գեորգ տես՝ Գեորգ Զախուշ
Ադարեան Գառնիկ - 743, 842
Ադոնց Ն. - 1046
Ազապարեան Արմ. - (509)
Ազախ - 105
Ազատեան Դարեհ - 910
Ազատեան Թորոս - 835
Ազատեան Զ.Ա. - 229
Ազատեան Ռուբեն խան - 459
Ազատ խան տես՝ խան-Ազատ
Ազարեան Կ. տոքթ. - (621), 1068
Ազգալոյան Լ. - (1143)
Ազգունի Ն. - 161
Ազիզբեկյան Ռ. - 1124
Ազիզ փաշա - 136
Ազիզ-Մելիքյան Մ. տես՝ Միքո
Ազիզեան Մ. - 878, 963
Ազիրեան Գր. - 992
Ազիրեան Մ. - (992)
Ազվիլ - 1099
Աթաբեկեան Լ. - 53
Աթաբեկեան Ն. - 1063
Աթառով Թիւրքբայ - 1166
Աթայան Սարգիս տես՝ Թափառական Ա.
Աթանասեան Ա. - 441, 459
Աթանասեան Վարդերես - (226)
Աթաջանյան Վ. - 1107
Աթարբեկեան - (771)
Աթարբեկեան - (420)
Աթարբեկեան Վ. - 1063
Աթարբեկով Գեորգ - 548, 1548
Աթեշեան Զ. - 951
Աթմաճեան Մառի - 743
Աթորս - (279)
Ալազան Վ. - 1064
Ալայ Բեյ - Աթարբեկեան - (552)
Ալաջաջյան Ստեփան - 754, 775, 838, 1047, 1065
Ալեմյան Ա. - 1157
Ալեքսան Կեմիկցի - (552)
Ալեքսանդր Բ. - 124
Ալեքսանդրյան Ա. - 1015
Ալեքսանյան Ար. - (1143)
Ալեքսանյան Զր. - 1063
Ալե (մատնիչ) - 761
Ալենաի - 236

Ալես - (567)
Ալթունեան Վահրամ - (226)
Ալթունյան Շ. - 1101
Ալի Ամիրպետ - 1176
Ալի Զախվերտի - (578)
Ալի փաշա - (123)
Ալիխանեան Ա. - 634, 755
Ալիս - (1149)
Ալլես-Արմենակ - (762)
Ալլոգեան Եագուլ - (630)
Ալոյեան Գ. - (398)
Ալպաշեան Սողոմոն - (630)
Ալպոյաճեան Արշակ Ա. - 201, 333, 344, 442, 554, 677
Ականատես տես՝ Ռոստոմ
Ակինեան Զ. - (524), 984
Ակնեանց - 459
Ակնունի Է. - 20, 28, 107, 133, 226, 485, 524, 531, 543, 551, 708, 1071, 1173
Ակնունի Ս. - 235
Ահարոնեան Ավ. - 133, 273, 328, 331, 350, (376), 388, 418, 477, 482, 485, 511, 512, 524, 529, 531, (541), 543, 584, 569, 619, 643, 771, 797, 860, 1008, 1100, 1142, 1173
Ահարոնեան Գ. - 706, 743, 756, (806)
Ահարոնեան Կ.Յ. - 734
Ահարոնեան Զովհ. - 799
Ահարոնեան Վ. - 614, 700
Աղա տես՝ Կայծակ Առաքել
Աղաբայան Ա. - 988
Աղաբեկ - (705)
Աղաբեկեան Մ. - 124, 721
Աղաճանեան Զրանտ - (226), (1071)
Աղամեան Է. - 973
Աղամիրզեանց Ս. - (1056)
Աղայան Ծ. - 785, 900, 959, 964
Աղանեանց Գ. - 151
Աղապապեան Լեւոն - (226)
Աղասարեան Բ. - 72
Աղասեր - 992
Աղասեր Յակոբ - (226)
Աղասի - 617, 799
Աղբալեան Ն. - (524), 541, 543, 590, 797, 1125
Աղբերկայ Ս. - (1127)
Աղբիր-Սերոբ - (69, 88), 183, 250, (317, 400), 485, 541, 581, 610, 694, 761, 766), 1088, 1090, 1135
Աղճեան տիկին - (534)
Աղապաշեան Յովհ. - 493
Աճառեան Զ. - 147, 162
Աճեմեան Լ. - 308, 501
Աճեմեան Խ.Ա. քին. - 777
Աճեմեան Զ. - 167, 173, 359, (619), 653, 757, 776
Աճեմեան Վ. - (959)
Աճեմեան Գ. - (122, 501), 1037
Աճեմեան Մկրտիչ - (687)
Ամատեան Սարգիս - 663
Ամատունի Կարապետ եպիսկ. - 682
Ամատունի Յովհ. - (524)
Ամատունի Վ. - (379)
Ամիլախվարի իշխան - (401)
Ամիրեան Գր. - 541
Ամիրեան Մարգար տես՝ Մարգար վարժապետ
Ամիրխանեան Ա. - 258
Ամիրխանեանց Ա. - 131
Ամիրյան Թ. - 1053
Ամիրյան Ս. - 1028

Աճո - (550)
 Ամուրեան Ա. - 533, 792, 807, 810, 856, 887, 896, 907, 916, 927
 Անֆիտատրով Ա. - 44
 Այնաճեան Մասիս - 622
 Այնթապեան Արմէն - 888
 Այվազեան Ա. - 1103
 Այվազեան Խորեն - 743
 Այվազեան Յար. տես՝ Տուրքախ
 Այվազյան Բարունակ - (459)
 Այվազյան Ս. - 992
 Անանուն Դ. - 271, (619)
 Անանուն Ե. - 919
 Անդրանիկ - 45, 211, (216, 229), 236, 243, 253, 259, (262, 264), 292, 296, 318, (352, 357, 361, 363, 369, 388), 422, (474, 484, 501, 511, 541), 543, 552, (569, 580, 581, 610, 614, 629, 643, 694), 700, (757, 761, 766), 848, (880, 892, 906, 934, 951, 971, 990), 1008, (1035, 1052, 1083, 1084), 1090, (1100, 1113, 1114), 1126, 1132, 1135, 1162, 1172
 Անդրանիկյան Ա. - 1102, 1124
 Անդրեասեան Ա. - 183, 743, 778, 800, 901, 938, 952, 1000, 1049, 1149
 Անդրեասեան Արտ. - (541)
 Անդրեասեան Վ. - 499
 Անդրեասեան Տիգ. - 233, 423, 433, 842, 1167
 Անդրեասեան Գ. - (128), 459, 589
 Անդրյուխին Մ. - 1091
 Անկուտի Պետրոս - (626)
 Անոյշ Արմեն - 512, (524), 644
 Անջերեան Միսայր վեր. - (226)
 Անսուրեան Գաբ. տոքթ. - (621)
 Անտա տես՝ Ջավարյան Ս.
 Անտոն տես՝ Ջավարեան Ս.
 Անտոնեան Ա. - 202, 524, 743, 1066, 1087, 1091
 Անտոնեան Մ. - 332, 347
 Անտոնյան Ս. - (1143)
 Անտրեւ Լեոնիդ - (847)
 Անցորդ - 459
 Աշոգ Իսահանի տես՝ Էպէեան Լեւոն
 Աշոգեան Խորեն արքեպիսկ. - (529, 992)
 Աշխատունի Ալ. - 1104
 Աշխարունի Տիգրան - (226)
 Աշնեան Դամբ. Ս. - 534
 Աշնեան Մ. - 934
 Աշոտ - 700
 Աշոտ-Երկաթ - 992
 Աշոտ Թաթուլ տես՝ Արամեան Արամ
 Աշուղ տես՝ Պոյաճեան
 Աշուղ Շահնազար - (226)
 Աշոգապաշեան Ա. - (77), 167, 173, (226, 459, 626, 632, 695)
 Ապահ - 192, (951)
 Ապաղանաց Մակար - (581)
 Ապետին փաշա - 474
 Ապտէլ Պէյ - 857
 Ապտիսիալիք Մուսթաֆա - 665
 Ապտիւրահման արքայազն. - (534)
 Ապտուլլահ բեկ - (405)
 Ապրոսեան Առաքել Ա. - (226)
 Առանձար տես՝ Միսաք
 Առուստամյան Եգոր տես՝ Մենակ
 Առաքել վրդ. - (104), 151
 Առաքելեան Արմենակ - (226)
 Առաքելյան Իսաքան - (566)
 Առաքելյան Լ.Դ. - 922
 Առաքելյան Խ. - 1029

Առաքելյան Դ. - (501)
 Առընջու Աւագ - (762)
 Առիւծ Աւագ - (552)
 Առիւծ Գեւ. - (419, 429)
 Առնակ - 435
 Առվանիկեան Արամ-Թորոս - (807)
 Ասատուր - 485
 Ասատուր Դր. - (524)
 Ասատուրյան Դ. - 879
 Ասատուրեան Մարգարիտ քոյր - (872)
 Ասատուրեան Յակոբ - 743, 879
 Ասլանեան Գ. վրդ. - 109
 Ասլանեան Գալուստ - (774)
 Ասլանեան Գեորգ արքեպիսկ. - (472)
 Ասլանեան Մ. - 485
 Ասլանով Ս. - (405)
 (Ասո) տես՝ Աբրո Բրուտեան
 Ասլանեան Վ. քհ. - (226, 1071)
 Ասողիկ տես՝ Տէր-Կարապետեան Գեղամ
 Ասորի Ջենոբ - 6
 Աստղունի Վ. - 1039
 Աստուածատրեան Ա. - 758, 816
 Աստուածատուրեան Արշլ. - 485, 797
 Աստուածատուրեան Դրամտ - (226)
 Աստուրեան Մկր. - (226)
 Ասրյան Ա. - 1098
 Ասուպ - (194)
 Ասուպ տես՝ նաև՝ Պետրոսեան Մինաս
 Ասօ - 56, (167, 459)
 Ասօ - տես՝ նաև՝ Օսոյան Տիգրան
 Աւագ քին. - 842
 Աւագեան Լ. - (986)
 Աւագեան Յովհ. - 372, 910, 1143
 Աւագեան Ս. - 148, 157
 Ավագյան Վ. - 616
 Աւագ - (459)
 Աւալով - (477)
 Ավանեսյան Ջ. - (1143)
 Ավանեսեան Վ. - 203
 Ավդալբեգյան Թ. - 321
 Աւարայրցի - 837
 Աւետեան Մ. - 581
 Ավետիսեան - (501)
 Ավետիսեան Գ. - (567)
 Ավետիսյան Ժ. - 1070
 Ավետիսեան Խ. - 383
 Աւետիսեան Մկրտիչ. - (774, 934, 1090), 1005
 Ավետիսեան Մուշեղ - (501, 568), 816
 Ավետիսեան Յակոբ տես՝ նաև՝ Արծրունի - (226), 1056
 Աւետիսեան Շ. - (872)
 Աւետիսեան Պետո - (566)
 Ավետիսեան Սարգիս տես՝ Կուկունեան Ս.
 Աւիս - (771)
 Ավիկիւլինէ Մ. - 233, (459)
 Աւշարեան Գր. - (459, 581, 701, 842)
 Աւօ - (552), 762, 857
 Աւօն և Քեօռ թագավոր - (501)
 Ատաճեան Սառա - (872)
 Ատիշեան Մ. - 734
 Ատոմ - տես՝ նաև՝ Շահրիկեան Յ.
 Ատրպետ - 108
 Ատրուշան - 133, 708
 Ատրունի Արամ - (226, 1071)
 Արա Դուսիկ - 1063
 Արաթ - (398), 552, 581, 610, 694, 857, 1090
 Արազ - 1173

Արաղա Պետո - (762)
 Արամ - 175, 331, 377, 457, 485, 501, 519, (521), 541, 545, 550, 551, 567, (816), 971, 967, 992
 Արամ Աշոտ - 543
 Արամ Ասպետ - 678
 Արամ Դաւօ - (376)
 Արամ Կայծակ - (572)
 Արամայիս - 57, 163, տես նաև՝ Միսակ Տէր Դանիելյան
 Արամեան Ա. - 183, 398, 416, 524, 543, 629, 934
 Արամեան Պաղտ. - 535
 Արամեան Ս. - 457
 Արամեան Վահ. - 626
 Արամեանց - 78, 75
 Արամյան Դ. - 193, 194, 743, 839
 Արապեան Վռամշապուհ - (226)
 Արապեան Օննիկ - (226)
 Արարատեան Յովհ. - 577, 630
 Արզունան - (629)
 Արզունանեան Պարոյր - (226)
 Արզունանյան Մ. - 837, 867, 909, 1050
 Արթին - (550), տես՝ նաև՝ Լաճկանցի
 Արթինեան Դայկ - 444
 Արթինեան Միրիճան - (226)
 Արթինյան Վրեժ-Արմեն - 1135
 Արիս հայր Պօղոս - 444
 Արիվանեան Գ. - 1056
 Արիրանեան Գալ. - (695)
 Արիսանեան Գ. - (89), 459, 524, 543, (650), (934), 978
 Արծիւեան Ա. - 133, տես՝ նաև՝ Խաժակ Գ.
 Արծրունեան Սիրանուշ - 559
 Արծրունի - (123), 124, 226, (459, 1071)
 Արծրունի Ա. - 382, 810
 Արծրունի Գ. - (398)
 Արծրունի Նուարդ - 722
 Արդուրեան Յ. - (331, 385, 398), 416, 485, 541, 581, (934), 1029
 Արմաղանեան Ս. - 267, (581)
 Արմեն Անոյշ տես՝ Անոյշ Արմեն
 Արմեն - Գասպար - 29
 Արմեն Գարօ - 416 տես նաև՝ Գարօ Արմեն
 Արմեն - Եմոովք - 196, 1080
 Արմեն Մկրտիչ - 351, 707
 Արմենակ - (552), 559, (567)
 Արմենեան Մուրատ - 1013
 Արմունի Գրիգոր - (226)
 Արմուլ Ժ. Թոյնպի - (903)
 Արշակ - 206, 992
 Արշակյան Ա. - 1150
 Արշակունի Յ. տես՝ Յովակիմեան Յ.
 Արոգեան Յովհ. քրօֆ. - (226, 1071)
 Արսէն վրդ. - 567, 757
 Արսէն-Երկաթ - 233, 485, 524
 Արսէն Կիտուր - (290)
 Արսէն Դ. - 226
 Արսենեան Վ. - 334
 Արսլանեան Գեորգ ծ. վրդ. - 237, 446
 Արսլանեան Լ. տոքթ. - (621)
 Արսլանեան Դր. - (621)
 Արսլանեան Մ. - 807
 Արտաշես - (992)
 Արտավազդ - 992
 Արուճեան Գր. - 770
 Արփիարեան Ա. - (376), 485, (1012)
 Ափրիկեան Առ. - (501, 599)
 Աքլին Սաիտ - (926)

Բ

Բաբալեան Ա. քժ. - 645, (671)
 Բաբախանյան Առաքել տես՝ Լեօ
 Բաբախանեան Սուրեն քին. - 568
 Բաբգէն վրդ. - 144
 Բաբկեն - 398, (459)
 Բաբկէն Սիւնի - (541), տես նաև՝ Սյունի Բաբկեն
 Բագրատունի զենեքալ - (211)
 Բագրատունի Պետրոս վրդ. - 835
 Բադալյան Խ. - 546, 591, 646, 689
 Բաթաբանեան Դ. - 992
 Բալաբէխ Կարապետ - (552), տես նաև՝ Կարապետ Բալաբէխ
 Բալայան Վլ. - (1143)
 Բալա-Ջան - 934, տես նաև՝ Սեփանեան Ստ.
 Բալդոշ - (551)
 Բալտայ - (477)
 Բախմեղիւն - (477)
 Բախտիկեան Ներսէս վրդ. - 656, 660, 662, 664, 668, 670, 674, 676, 780, 824, 930
 Բաղդասարեան Վաղ. - 541, (934), տես նաև՝ Կայծակ
 Բաղշեցեան Դամլ. - (567)
 Բաղտասարեան Տ. - 445, 462
 Բաղդյան Ն. - (1143)
 Բաղունց Ի. - (1143)
 Բայբուդյան Վ. - 989, 1051, 1119
 Բայրամյան Լ.Ա. - 965
 Բայրոն - 497
 Բանեան Գ. - 524, 1125
 Բանճարճեան Մանուկ - 577
 Բանուոր տես՝ Թովմուզեան Եր.
 Բաշալեան Լ. - 978
 Բապուճեան Մ. - 992
 Բաստումեան - (104)
 Բարդակշյան Գ. - 1101
 Բարեջանեան Յ. քին. - 164, 173, 383
 Բարթողիմէոսեան Ներսէս ծ.վ. - (226)
 Բարթողիմէոս Ս. - (501)
 Բարոյեան Սմբատ տես՝ զօր. Սմբատ
 Բարսեղեան Գեղ. - 133, 708
 Բարսեղեան Դան. վրդ. - (442)
 Բարսեղեան Պերճուհի - 485
 Բարսեղյան Բ. - 128
 Բարսեղյան Խ. Դ. - 922, 923
 Բարսեղյան Սարգ. - (226, 524), 537, 1071
 Բարսեղով Յու. - 1067
 Բարունակ պէյ - 213
 Բդեան Սարգիս - 689, 690
 Բեզգաղեան Ա. - 797
 Բելյան Ա. - 1082
 Բեկզաղյան - 327
 Բեկզաղեան Տիգրան - 597, 628
 Բեկյան Չ. - 1063
 Բելլերյան Դ. - 1063
 Բենոն - (550, 551)
 Բերբերեան Ռ. - 1024, 1039
 Բերթըլօ - (477)
 Բերիա - (847)
 Բերիւր Սամի - 327
 Բերմեզեան Ա. - 1164
 Բժիշկ տես՝ Փափազյան Վ.
 Բժկեան Դայկ - (701), 1056 տես նաև՝ Գայ
 Բիկով - (566)
 Բիմօն Ռընէ - 207, 724
 Բիչերախով զմդ. - (990)
 Բիւզանդացի Ն. - 626

Բիւրատ Ա. - 79, 92, 93, 110, 111, 112, 122, 128, 165, 208, 209, 226, 360, 411, 412, 413, 424, 425, 459, (701), 831, (1071) տես՝ նաև Տեր-Ղազարենց
 Բիւզանդ Վ. - 973, 1054 տես նաև՝ Տեր-Բարսեղեան Զր.
 Բղարէ Խալիլ - (552)
 Բյուզանդացի տես՝ Բիւզանդացի
 Բոլայեան Սկր. - (226) տես նաև՝ ՄԾՕ
 Բոցիկեան Պաղտ. - 603
 Բռունցքեան - 53
 Բրայս Զ. - 124
 Բրանդէս Գ. - 21
 Բրեմն - (919)
 Բրենշտայն Էտ. - 46
 Բրենս Իպրահիմ - (508)
 Բրեսնստ Ժ. - 73
 Բրիան Ա. - (477)
 Բրուկեր - (477)
 Բրուտեան Արաիամ - (167, 226, 459, 1071)
 Բույոն ֆր. - (477)
 Բուրժուայ - (477)
 Բուրսալյան Ա. - 1131
 Բօլլօ Ա. Լ. - 59
 Բօթրուքալեան Վահան - 229, տես նաև Փորթուգալեան Վահան, Պորտուգալեան Վահան

Գ

Գ.եան- (15)
 Գ.Ա. - 743
 Գ.Թ. - 831
 Գ.Մ. - 244, 831
 Գ.Յ.Պ. - 630
 Գաբիկեան Խ. - 380, 454, 691
 Գաբիկեան Կ. - 293, 743
 Գաբիկեան Ն. - 390
 Գաբտանեան Փ. - 272
 Գաբրիէլեան Թ. - 824
 Գաբրիէլեան Գաբ. Մ. - 637
 Գաբրիէլեան Մ.Ս. - 11, 35
 Գաբրիէլեան Մ. - 444
 Գաբրիէլեան Միհրան - 872
 Գաբրիէլեան Սմբատ Մ. - 35
 Գաբրիէլեան Վարդուհի - 723, 872
 Գաբրուճեան Ա. - 195
 Գազանճեան Աւետիս - (603)
 Գազանճեան Կ. - 751
 Գազանճեան Միհրան - (226)
 Գազանճեան Յովհ. - (226)
 Գազանճեան Ներսէս - (842)
 Գազանճեան Տրդատ տես՝ Էջմիածենցի
 Գաթըրճեան Միհր. - 630
 Գալաճեան Միհ. - (650)
 Գալայճեան Ա. - 1001
 Գալայճեան Գր. - 167, 173
 Գալայճեան Սկր. - 622
 Գալափաքճեան Մ. - 15
 Գալթաքճեան Եզնիկ եպսկ. - (226)
 Գալեմբեարեան Ա. - 630, (731)
 Գալեմբեարեան Գնել եպիսկ. - (213)
 Գալէմբերեան Զ.Գր.Վ. - 12
 Գալէնտերեան Արտաւազդ Ժ. վրդ. - (226)
 Գալէնտերեան Բաշեղ վրդ. - (213)
 Գալեօնճեան Սենեքերիմ Զ. - (226, 1071)
 Գալէ - (581)
 Գալընեան Զրաչ - 725
 Գալլի - (477)
 Գալիկեան Սարգիս - (226)

Գալշոյան Մուշեղ - 953, 974, 988, 1067
 Գալոյան Գ. - 1067
 Գալոյան Գ. Ա. - 788, 966
 Գալոյան Գալուստ - 1071
 Գալստյան Յ. - (1143)
 Գալուստեան Կ. - 390
 Գալուստեան Զ. - 414
 Գալուստեան Ն. - (376)
 Գալուստեան Պողոս - 637
 Գալֆաեան Արսէն - (226)
 Գալֆաեան Ավետիս-Արսէն - (1054)
 Գալֆաեան Կ. աւ. քին. - 592
 Գալֆայեան-Կիւպենկեան Միսաք - 1054
 Գալֆաեան Մամբրե արքեպիսկ. - 663
 Գալֆայեան Յ. - (226), 992
 Գալֆաեան Պետրոս - (226, 701)
 Գալֆայեան Ռ. - (233)
 Գահրիմանեան Զ. - 494
 Գամագեան Կարապետ - (822)
 Գամագեան Սանամ - 822
 Գայ տես՝ Բժշկեան Զայկ
 Գայաեան Յ.Թ. - 229, 233, 283, 485
 Գայբակյան տես՝ Զեյթունց Դանիել
 Գայեան Գրիգոր Ամասիայի - (226)
 Գայլ Վահան - (541, 566), տես նաև՝ Տոլպաշեան Սինաս, Դրախտ
 Գանգրունի Զր. - 626, 842, 868, 975, 987, 1016
 Գանթարեան Լեւոն - (226)
 Գանոնեան Աղաւնի - (233)
 Գանպոն - (619)
 Գապայեան վրդ. - (213)
 Գապանճեան Ա. - 743
 Գապաքեան Յովհաննէս - 759
 Գապպենճեան Գ. - 80
 Գապպենճեան Յակոբ - 577
 Գառնիկ Թ. - 547
 Գառնուգեան Վեր. Գ. - 902
 Գասապեան Ս. - 283
 Գասապեան Տիգ. տոքթ. - (621)
 Գասեան Պետրոս քինյ. - (226)
 Գասըմ պեյ - (390)
 Գասպար Մենակ - 842, տես նաև՝ Մենակ Գասպար
 Գասպարեան Ա. - 603
 Գասպարեան Աւետիս - 1056, 1070, տես նաև՝ Խմբապետ Ավօ
 Գասպարեան Արիստակէս - (226)
 Գասպարեան Զ. - 819
 Գասպարեան Մ.Մ. - 596
 Գասպարեան Միք. - (1008)
 Գասպարեան Պօղոս Զ. վրդ. - (226)
 Գասպարյան Սասուն - (1143)
 Գասպարեան Վահան - (226, 1071)
 Գասպարեան Օ. - (383)
 Գավաճեան Լուսնթազ - (592)
 Գավաֆեան Յար. տոքթ. - (621)
 Գատրի պեյ - (535)
 Գարազաշ Յ. - (383)
 Գարախան - (619)
 Գարակէօգեան Լեւոն - (226, 1071)
 Գարակէօգեան Զամայակ - (226)
 Գարակէօգեան Մկ. տոքթ. - (621)
 Գարակէօգեան Յակոբ - 183, տես նաև՝ Զաւէն
 Գարակէօգեան Սեդրակ - 831
 Գարահիսարցի Շ. - 459
 Գարամանուկեան Յակոբ - 630
 Գարայեան Զ. - 783
 Գարեգին - (537), տես նաև՝ Մուշի Գարեգին

Գարեգին - 992
 Գարեգին կաթողիկոս Տանն Կիլիկիո - 524, 584, 619
 Գարեգին Բ կաթողիկոս - 996, 1002
 Գարեգին Նժդէհ տես՝ Նժդէհ Գարեգին
 Գարիբալդի Ռիշչիօթի - 59, 73
 Գարմեն - (550)
 Գարօ Արմեն - (485), 513, (629), 992
 Գափաժաճեան Պետրոս - (376, 501)
 Գեալշո - (550)
 Գելոֆեանց Սոկրատ Խան - 113, 149
 Գելցեր Զ. պրոֆ. - 12
 Գենդակ. - 778
 Գեղամ Յ. աղա տես՝ Անդրեասեան Գալուստ
 Գեղամյան Գ. Մ. - 1028, 1124
 Գեղամյան Եղիշե աւ. քին. - 150, 175, 211
 Գեմարկի Բ. - 1068
 Գեմպըլ Բժ. - (501)
 Գէորգ - (551, 552, 1149)
 Գէորգ Ե. Կաթողիկոս - (140, 148, 216)
 Գէորգ Զ. Կաթողիկոս - 497, 504, (619)
 Գէորգ հաճի - (581)
 Գէորգ վրդ. - 147
 Գէորգ XII - (182)
 Գէորգեան Ա. պատր. - (226)
 Գէորգեան Կարօ - 568, 828 տես նաև՝ Արգունան
 Գէորգեան Ներսէս Տ. - (226)
 Գէորգեան Ս. - 1177
 Գէորգեան Վարդան - 789, (810), 1102
 Գէորգեան Տօվլետ տես՝ Տօվլէթ Ա
 Գէորգեան Տիգրան - 483, 1081
 Գելոնեան Ա. - 1127
 Գեորգյան Գ. - 1067
 Գևորգյան Գարեգին - 1063
 Գևորգյան Զամլետ - 1104
 Գերդան - (521)
 Գերերո - (477)
 Գըլճեան Ս. - (167), 173
 Գըրշլա Շար - 226 տես նաև՝ Շար Գըրշլա
 Գըվըրեան Կ. - 444
 Գըրգեան Յովսէփ - 842
 Գիգիրեան Մեսրոպ քին. - 750
 Գիմոսեան Ս. - 283
 Գիւզալեան Գառնիկ - 335, 524, 541, 582
 Գիւլխանդանեան Աբր. - 401, 457, 464, 541, 1019 տես նաև՝ Աբր. Սեւեան
 Գիւլեան-Սապահ տես՝ Սապահ Գիւլեան
 Գիւտ եպիսկ. - 233
 Գիրս - (477, 497)
 Գլադստոն Վ. - (16, 67) 577
 Գլենմանս Ժ. - (694)
 Գնաճեան Մ. - 426
 Գնթունի - 58
 Գնունի Խաչիկ - 68, 183, (376, 541), 951, 1008
 Գլուխեան Կարապետ - (951)
 Գոլիցին իշխան - (459, 588, 619)
 Գոհիէ Իւ. - 59
 Գոմերցի Բենօ - 225 տես նաև՝ Բենո Գոմեր
 Գոյունճեան տես՝ Միսաք
 Գոշ Անտոն - (629)
 Գոտուլեան - 444
 Գորդի - 497
 Գրագետ Մալխաս - 910
 Գրաճեան Զմ. - 630
 Գրանեան Զմայակ - 743
 Գրաշար Սկր տես՝ Ավետիսյան Սկրտիշ
 Գրգեաշարեան տես՝ Քարծայր Պ.
 Գրիբըն - (477)

Գրիգոր - (383), 459, 972
 Գրիգորեան Ա. տես՝ Զամր.
 Գրիգորեան Գ. - 705
 Գրիգորեան Զ. - 459, 1063
 Գրիգորեան-Աւագեան Պ. տես՝ Բաբկեն
 Գրիգորյան Վ. - 1014, 1053, 1063
 Գրիկեր - 938
 Գրինֆիլդ Զեյմս - (521)
 Գրոխոլսկա Մ. - 1068
 Գրչենց Յ. - 383
 Գուլօղլուեան Յովհ. - (501), 1005
 Գույումճեան - (290)
 Գույումճեան Ասանթ - 770
 Գույումճեան Զ. - (501), 522
 Գույումճեան Զոփիսիմէ - (872)
 Գույումճեան Յ. - 576
 Գույումճեան Յակոբ - 973
 Գույումճեան Յարութիւն - 998
 Գունարիս - (477)
 Գունտագճեան Մարտիրոս Զ. - (226)
 Գուշագեան Մարտ. - 842, 1023
 Գուշակեան Թ. - 233, 1069
 Գուշմէն Է. Տ. - (534)
 Գուտուլեան Գրիգոր - 121, 210, 229, 352, 415, 444
 Գուրգեն - (45), 183, (551, 552, 857, 934, 1125)
 Գօբուշեան Գ. - (1071)
 Գօլանճեան Էդ. - 122
 Գօլօյան Ս. - 151
 Գօճեան Զարեհ - (226)
 Գօճեան Կարապետ - (226, 1071)
 Գօճեան Կարապետ - (1071)
 Գօնիալեան Յարութիւն - (226)
 Գօշունեան Մ. - 94

Դ

Դանիելյան Է. Գ. - 1028
 Դանիելեան Մանուկ - (226)
 Դանիելեան Ներսէս եպիսկ. - (213, 226, 1071)
 Դանիէլ վրդ. - (695)
 Դանիէլ. - (525)
 Դանիէլեան Սկր. - 780
 Դանիէլեան Պարգև Ժ. վրդ. - (226, 107)
 Դանիէլեան Պօղոս - (226)
 Դաշկէվիչ Յարոսլավ - 1053
 Դաւիթ - 992
 Դավիթ Անանուն տես՝ նաև՝ Անանուն Դավիթ
 Դաւիթ Բեկ - (36)
 Դաւիթ Բէկ Մ. Ս. - 441
 Դաշտենց Խ. - 655, 968
 Դավթեան Խ. - 779
 Դավթեան Կարապետ տես՝ Խան
 Դավթեան Զորտանս (541, 1039)
 Դավթեան Յոնան - (1039)
 Դավթեան Յովհան - 416, 485
 Դավթյան Վ. - 977
 Դավոյան Ռազմիկ - 1063
 Դաւօ - (361, 476)
 Դարբինյան Ա. Գ. - 1028
 Դարբինեան Արտակ - 500, 1005
 Դարբինեան Էդուարդ քին. - 559
 Դարբինեան Ռուբեն - 274, 284, 810, 1103, 1173
 Դարբինեան Ռ. (Թրքամու) - 593
 Դեմիրճյան Դերենիկ - 977
 Դենիկին - (568)
 Դեւեան Արտաշէս տես՝ Եգիպտացի
 Դերիկյան Գ. - 1097

Դերգևանքի Մխո տես՝ Մխո Դերգևանքի
Դերենիկ - (550)
Դերենիկ եպիսկ. - 619
Դերծակեան-Վռամեան Օճնիկ - 225, (226)
Դերսիմ քեռի տես՝ Շիշմանյան Ռուբեն
Դըլըճեան Սմբատ (226)
Դըրվինգով մայոր - 347
Դժոխք տես՝ Զրայր, Արմենակ
Դիւոյան Վ. Ա. - 1046
Դիմաքսեան Խորեն եպիսկ. - (226, 1071)
Դոլուխանեան - 211
Դոններ Գաբրիէլ - 1053
Դովլաթեան - 771
Դրախտ տես՝ Գայլ Վահան
Դրօ - (236), 327, 524, (581, 597), 619, 628, (749, 771, 810, 1104), 1108, (1171)
Դուդին Մ. - 1031, 1096
Դուման Նիկոլ տես՝ Նիկոլ Դուման
Դուռնեան Մուշեղ - 690
Դուրեան - (430)
Դուրեան վրդ. - (213)
Դուրեան եղիշէ պատրիարք - 391, 534

Ե

Ե.Պ.Ա. - 459
Ե.Ս. - 455
Եագուպ Ապու - 1013
Եագուպսըն Մարիա - (444), 930
Եազըճեան Ա.Գ. - 167, 173
Եազըճեան Գուրգեն - 940
Եաղուպեան Եսայի - (875)
Եաղուպեան Տիգրան - 992, 1182
Եանիկեան Գուրգեն - (986, 1085, 1147)
Եասին - (459)
Եարճանեան Ա. տես՝ Սիամանթո
Եարմանեան Մինաս տոքթ. - (621)
Եափուճեան Աւետիս - 801, 820, 840, 858, 869, 911, 912, 939, 954, 976
Եափուճեան Զայկազուն - 780
Եգիպտացի - 183, 541
Եզորով Վ. - 924
Եէկէն Վելիտտին - 534
Եէմէնիճեան Արսէն - 534
Ելանճեան Գ.Վ. - 992
Եկատերինա Վելիկայա տես՝ Կատրինէ Բ. Մեծ
Եկարեան Արմենակ - (308), 501, (774), 1005
Եկարեան Զրանտ - (226)
Եղիա - (520)
Եղիաեան Բ. - 444
Եղիազարյան Եղիա - 1105
Եղիազարեան Յովհ. - (459)
Եղիազարեան Ս. - 459
Եղիազարեան Օճնիկ - (194)
Եղիկեան Աշոտ - 114
Եղիկեան Առաքել - 829, 1191
Եղիկեան Ե. - 383
Եղիկեան Կարապետ - 700
Եղիշէ (քանդակագործ) - (237)
Եղիսէեան Զամազասպ վրդ. - (226)
Եղօ - (226)
Ենովք Արմէն - 743
Եպիսկոպոսով Գ.Բ. - 977
Եսայեան - 31
Եսաւանեան Լեւոն - 122
Եսայեան Արթիւր [դավաճան] - (588)
Եսայան Ա. - 781

Եսայան Ա.Ա. - 726
Եսայան Ահարոն - 383
Եսայան Ռոբերտ - 1063
Եսայեան Գրիգոր - (226)
Եսայեան Զապէլ - 133, 238, 485, 524, (551), 559, 915
Եսայեան Կորիւն վրդ. - 1190
Եսայեան Ստեփան - (524), 992, 1182
Եսթեր - 559
Ե.տան տես՝ Անդրեասեան Տիգրան
Երամեան Զ. - 233
Երամեան Զամբարձուն - 361
Երենյան Մարգարիտ - 872
Երենիա [մարգարե] - (534)
Երամեան [տրապիզոնցի] - (369)
Երենեան-Ատրուշան Սիմոն - 359
Երենեան Արամ - 743
Երենեան Գրիգոր - (383)
Երենիշեան Զայկակ տես՝ Էրենիշյան Զայկակ
Երեանեան Գ.Ս. - 603
Երեանեան Խոսրով - 603
Երեցեան Ա. [սասունցի] - 555
Երեցեան Երենիա - (626)
Երեցեան Մկրտիչ - (167), 173, (226)
Երեցեան Յովհ. - 540, 574
Երեցեան Ռաֆ. - 541
Երեցեան Տիգրան - 502
Երիցանց տես՝ Շահեն Ատոմ
Երիցեանց Մկրտիչ - 570, 643, 1172
Երկաթ - (551, 552), 553, (566, 694)
Երկաթ պատրիարք - 581
Երկաթ Արսեն տես՝ Արսեն Երկաթ
Երկաթ Տիգրան տես՝ Տիգրան Երկաթ
«Երջանիկ» Արամ - (226)
Երուանդ Սաֆո տես՝ Մուրադեան Ե.
Երուանդ Զրաչ - 336, 481
Երուխան - (226, 735)
Եուհաննոն Ալմա - 941
Եուսուֆ [ոստիկանապետ] - (835)
Եուսուֆեան Յովսէփ - 723, 872, 992
Եուսուֆեան Մարիամ - 723, 872
Եփրեմ (Թաղիազադե) - 708
Եփրեմ խան - (934)
Եփրեմ խան Գանձակեցի - 1090
Եփրեմյան Ավագ - 1063
Եփրեմ Թափառական - (485)
Եօթնեղբարեան Աբգար վրդ. - (226)
Եօթնեղբարեան Մկրտիչ - (403, 448)

Զ

Զալեան Մ. - 60
Զալեան Միք. քժ. - 543
Զամոյսկի [կոմս] - (477)
Զանգեզուրցի տես՝ Խանգաւտեան Արտեմ
Զաւարեան Յակոբ տես՝ Զաւրիել
Զաւարեան Սիմոն - 133, (169, 348, 398), 416, 485, 541, 543, (560, 566, 580, 581, 630), 697, 708, 934, 985, 1106, 1115, 1173
Զաւեն (550, 934)
Զաւեն արքեպիսկ. - (293, 503, 651, 743)
Զավեն (Գարակէղեան Յակոբ) - 183, (992)
Զավեն Տ. - 74, 1071
Զաւրիել - (485, 552)
Զատիկեան Յակոբ - 770
Զատիկեան Ղ. - 810
Զատիկեան Զովհ. - 1128
Զարացեան Մ. - 395

Զարդարյան Զրաչ - 681, 743, 935
Զարդարյան Պետրոս - 941
Զարդարյան Ռուբեն - 133, (226, 485), 524, (541, 559), 708, (735), 782, (992, 1071), 1173
Զարդարեան Վ. - 559
Զարեան Կոստան - 478, (568, 901), 967
Զարեհ եպիսկ. - 593
Զարեհեան Կ. - (501)
Զարեանդ - 322, 323, (1142), 1152
Զարեանդ Ս. քժ. - 294
Զարգանդ - (459, 581)
Զարմունի Օ. - 531
Զարոյան Պետրոս - 727, 743
Զաքարեան - (102)
Զաքարեան Բարսեղ - (318), 395, (405, 429, 459, 695, 1056)
Զաքարեան Մուրատ - 167, 173, (226), 626, 1071
Զաքարեան Ներսէս - (226)
Զեյթունց (Գաբրիէլ) - 1129
Զեյթունցի տես՝ Տեօվլէթ Գ.
Զեյթունցեան - 496
Զեյթունցեան Ն. - 275
Զեյթունցեան Պ. - 977
Զեյթունցեան Վարդապետ - 783
Զէյնլեան Սոմա - 802
Զէյնալ - (550, 551)
Զէյնակեան Զուարթ - 835
Զէյվէր - (877)
Զէքի - (822)
Զիկրիտ Բուրք - 941
Զլդատեան Մկրտիչ վրդ. - (226)
Զնճիլ - (459)
Զոհրաբյան Սաղաթէլ [խան] - 183
Զոհրաբյան Է. Ա. - 928, 1028
Զոհրաբյան Նիկոլայ - 1143
Զոհրապ Գրիգոր - (201, 226, 472), 485, (524, 559, 623), 708, (735), 831, 870, (884, 977, 1002, 1025, 1071, 1118), 1173
Զոհրապ Արիս տես՝ Կարո
Զովեան Ա. - 679
Զորեան Բարթող տես՝ Ժիրայր
Զորեան Սամուէլ Յ. - 574
Զորեան [Ստեփան] Ռոստոմ տես՝ Ռոստոմ
Զուլդազարով Ալլահեար բեկ - (104)
Զուլումաթ - (552)
Զուլումեան Գեորգ - (226, 1071)
Զօրեան Կարօ - (102)

Է

Է.Դուարդ - 992
Է.քինսըն տօքթ. - (452)
Էժտահար տես՝ Զարդարյան Ռուբեն
Էլզէյի Է. - 324
Էլիո Մէյճըր Ուլթըր - (477)
Էլլեն տես՝ Միքայելյան Բ.
Էլմայեան Վահան Ս. - 1054
Էլճանեան Ա. - 1174
Էլմար Յ. - 708
Էլչիբեկյան Զ. Մ. - 788
Էլո - (552)
Էիման (Էյման) Եօհաննէս Փաստոռ - (595, 872)
Էմին Գեորգ - 743, 977, 1063
Էմմանուէլեան Պողոս եպիսկ. - (442)
Էմմաուս - (872)
Էնվեր փաշա - (230, 235), 357, (452), 463, (497, 509, 551), 592, (595, 609), 612, (649), 1080

Էնքիաճեան Ա. - (331)
Էպեան Լևոն Ատանալը (Աշըգ-Իսաանի) - 122
Էպիդաթեան Մաթեոս - 1025
Էջմիածնեցի - 568
Էսադ Ուրաս - (702), 743
Էսմէրեան Մ. - 556
Էվելեան Գեորգ - (877)
Էվրանեան Նշան - (226)
Էտվարդ - 972
Էտկար - 972
Էրենիշեան Զայկակ Զ. Ա. - (167), 173, 226
Էրրէրա Պօլ - 59
Էքարտ Բրունո - 1070
Էֆեան Յ. - 459

Ը

«Ըռփո-Տայօ» - (537)

Թ

Թագաճեան Բարդուղիմէոս Ժ. վրդ. - 275
Թագէոսեան Գ. - 934
Թագըմճեան Գեղունի տես՝ Տէտէեան
Թագուշեան Սիմոն - (650)
Թագուրեան Ատոմ - 233
Թագուրեան Գաբրիէլ - 571, 680
Թագուրեան Ռ. տօքթ. - 337
Թագօ - (550)
Թադէ - 615
Թադէոսեան Դավիթ - 559
Թադէոսեան Լ. - (524, 541)
Թադէոսեան Յ. - 1008
Թադէոսեան Յովս. - 531
Թադէոսեան Սամսոն [խան] - (524)
Թադոսեան Վ. - 992
Թադէոսեան Օճնիկ - 523
Թաթառ - 92
Թաթարեան Մինաս - 656
Թաթո - (953)
Թաթուլ - (45), 416, 543, (552)
Թաթուլ-Աշոտ տես՝ Արամեան Արամ
Թաթուլ Ս. - 524, 541, տես՝ Տէր-Թովմասյան Սահակ
Թաթուլեան Ակիւլինէ - 572
Թալեաթ պեյ - 193, 261, 463, (497, 513, 519, 521, 592), 596, (604, 609), 612, 665, (855), 903, (1066), 1080, 1165, 1166
Թահմազեան Գուրգեն - 459
Թահսիմ պեյ - 275
Թամանեան Ալ. (ակադեմիկոս) - 771
Թամրազեան Զր. - 821
Թամրազեան Մնացական - 152
Թամրազյան Զրաչյա - 1063
Թամուզեան Եղիա - 822
Թանչուտեան Յարութիւն - 871
Թանչուտեան Յովակիմ (Վահագն Ամատունի) - 1056
Թաշեան Բ. - 485, 524
Թաշճեան Արտաշես - 938
Թաշճեան Մարտիրոս - 557
Թաշճեան Վահէ - 1161
Թապազեան Յովհ. - 968
Թապաղեան Միհրան - (226)
Թապլայեան Գեորգ - 630
Թառոյան Կ.Զ. - 760, 942
Թառազի Ֆիլիպ [կոմս] - 972
Թավուզճեան Ներսէս - 630
Թարլէն Վ. Եւկենի - (743)

Թափառական - 392
 Թափառական Ս. - 283
 Թափառիկ - 126, 992
 Թեհլիրեան Սողոմոն - (261, 369, 585), 604, (700, 743, 751, 943), 994, (1093, 1963)
 Թեմիւրեան Բարսեղ - 822
 Թեմիւրեան Ալպեռ - 605, 784
 Թեմիւրեան Տիգր - (226)
 Թերզէնզի Մայքըլ - 916
 Թեվէքէլեան Գեղամ վրդ. - (226)
 Թերզեան - (488)
 Թերզյան Մ. - 995, 1059
 Թերզեան Յակոբ - 122, (226), 446, 475
 Թերզեան Յովհ. տոքթ. - (621)
 Թերզեան Պետրոս Կ. (Տնօրէն) - 504
 Թերզեան Պողոս - 534
 Թերզեան Սոկրատ - 446, 606
 Թերզիպաշեան Ավետիս - 465, 473, (501, 696, 774)
 Թերլեմեզեան - (398)
 Թերլեմեզեան Եղիշէ - 361
 Թերլեմեզեան Միհրան - 541
 Թերլեմեզեան Սկրտիչ տես՝ Ավետիսյան Սկրտիչ
 Թերլեմեզեան Ռուբիկ - (947)
 Թերլեմեզեան Փանոս - (501, 943)
 Թեմէքէճյան Նիկողոս Բրոֆ. - (226, 1071)
 Թեոդիա - 1071
 Թեոդիկ - 472, 1001, 1002, 1071
 Թեոդիկ Արշակունիի - 95
 Թեոդորիկ - (743)
 Թեոս - (567)
 Թեվէքէլեան Յաբէթ (Յովսէփ, ճան-Պօլատ) - (459, 589)
 Թեվֆիզ պեյ - 938
 Թերլեմեզեան Տաճատ - 854
 Թերլեմեզեան Օհանես - 559
 Թերճիմանեան Գեորգ - 226
 Թէքէան Աւետիս Դ. - 618
 Թէքէան Վահան - 256, 584, (786), 842, 877, 901, 934, 1054
 Թէքեան Տիրան - 229, 842
 Թեօլէեան Մինաս - 524, 692, 787
 Թընթընեան Սեդրաք - (383)
 Թիթիզեան Փանոս - 968
 Թիւքեան Յ. - 444
 «Թիմարս Դաճի» սուրհանդակ - (537)
 Թիւթեան Ս. - 283
 Թիւթինճեան Արշակ Կ. պատր. - (226)
 Թիւթինճեան Ժիրայր - 626
 Թիւթինճեան Լեւոն - 262, 743, 892
 Թիւթինճեան Խոսրով - 647
 Թիւթինճեան Մարիամ - (630)
 Թիւթինճիկ - 972
 Թիւրապեան Արամ - 309
 Թիւրապեան Յ. - 496
 Թիւֆենճեան Գեորգ - 978
 Թիրաքեան Բարսեղ (Խան) - 524, (541, 581), 934
 Թիրեաքեան Դայկ տես՝ Սեպուհ
 Թիրեաքեան Միհրդատ - 745
 Թիրաքեան Յ. - 166
 Թլկատինցի - 226, (735)
 Թիիօտօր Այօն - 481
 Թղթակից տես՝ Թերզեան Յակոբ
 Թմբուխեան Նազարեթ - (501)
 Թոթովենց Վահան - 872
 Թոխմախ - (566)
 Թոխմախյան Արսէն - (321, 774)
 Թոմա Ալբեր - (477, 488)
 Թոյնիպէն Արմուտ ճ. - (743)

Թովմաս Առաքել տեւ. Թովմաս Ա.
 Թովմաս Ա. - 842
 Թովմասեան Աննիկ - 1194
 Թովմասեան Բարունակ - 968
 Թովմասեան Թովմաս - (167), 173, (226, 626)
 Թովմասյան Վ.Յ. - 1107
 Թորանեան Թորոս բժ. - 917, 968, 983, 998, 1072
 Թորգոմ արքեպիս. տեւ. Ղուրեան Եղիշե պատրիարք
 Թորգոմ եպիսկ. տեւ. Գուշակեան Թորգոմ
 Թորգոմ - (45, 552, 581, 643)
 Թորգոմ-Թուման - (566)
 Թորգոմյան Ծերուն - 955
 Թորեան Ալիս - 891
 Թորիկեան Խորեն - 807
 Թորիկեան Շաւարշ - 903
 Թորիկեան Վաղինակ ծ. վրդ. - (213, 226)
 Թորլաքեան Ս. - 573
 Թորլաքեան Միսաք - (585), 743, (751)
 Թորոյեան Թ. - (338)
 Թորոյեան Չայկ - 559
 Թորոս - (650, 807)
 Թորոսեան Անժ. - 822
 Թորոսեան Գրիգոր - (226)
 Թորոսեան Յակոբ - 841, 842
 Թորոսեան Յովհ. առ. սարկ. (Տոմարժացի) - 648, 822
 Թորոսյան Շ. - 1006
 Թորոսեան Պետրոս (Պեննե) տղք. - (226), 621, (872)
 Թորոսեան Պողոս - (774)
 Թորոսեան Ս. - 325
 Թովալ տեւ. Միքայելյան Փ.
 Թովալ վարժապետ (Գեորգ Պողոտյան) - (762)
 Թովալ-տերտեր - 183
 Թովալեան Բարունակ - 479
 Թովալեան Նազարեթ - 968
 Թովալեան Շ. - 173
 Թովալեան Ոսկան տղք. - (621)
 Թովալեան Պողոս քին. - (479)
 Թովալեան Սոկրատ - 592
 Թովալեան Վ.Գ. բժ. - 743
 Թովալեան Սիմեոն - 630
 Թովալեան Արմեն - 81
 Թովալեան Եղիշե - (526, 551)
 Թովալեան Եղվ. - 719, 725, 842
 Թովալեան Ստեփան - 953
 Թովալեան Յակոբ եպիսկ. - (226)
 Թովալեան Գառնիկ - (226)
 Թովալեան Ս. - 393
 Թովալեան (935)
 Թովալեան Կ. - 36
 Թովալեան Յարութիւն - (379)
 Թովալեան Չովհ. - 497, (797), 940, (1131)
 Թովալեան Թովման տեւ. Թորգոմ-Թուման
 Թովալեան Նազարեթ - (376)
 Թովալ-Սարգիսեան Պողոս պեյ - (475)
 Թովալեան Գեորգ ծ. վրդ. - (226, 1071)
 Թովիկեան Միքայիլ - 326
 Թովրշյան Չ.Գ. - 823
 Թովալեան Յ. տղք. - 584
 Թովալեան Կիլիկեր - 676
 Թովալեան Շահեն - 167
 Թովալեան Երվանդ (Բանվոր) - 167, 173, (226, 626)
 Թովալեան Խաչատուր պատ. - (226)

 $\mathfrak{d}$

đ-č-đ - 167

Ժամկոչեան - 972
 Ժամկոչեան Արսեն - 484
 Ժամկոչեան Բ.Կ. - 723, 843, 872
 Ժամհարեան - (102)
 Ժենիա տեւ՝ Տերոյեան Զարուհի
 Ժեննէ - 173
 Ժիվուլսկա Քրիստինա - 842
 Ժիրայր տեւ՝ Զորեան Բարթող - (226)
 Ժիրայր - (226), (395), 446, 459, (475), 525, 630, (695, 822)
 Ժիրայր (Ենիճեցի) - (578)
 Ժիրայր (յոզղատցի) - (596)
 Ժիրայր (Պոյաճեան Մարտիրոս) - 524
 Ժիրայր Ռ.Խ. - 459
 Ժիրայր (տիվրիկցի) - (578)
 Ժիրայր (ուսուցիչ) - (459)
 Ժողեւ ժան - 59, 742
 Ժողեֆ (ժոսքս) Մաթէյ - 842
 Ժօգէ Լ.Ր. - 239
 Ժօռէս ժան - (23)
 Ժօրիս - 402

h

Իբադուլլահ շենյա - 834
Իբեքճեան Սինաս - (226)
Իբրահիմ փաշա - (550)
Իզմիրեան Տ. տես՝ Որսորդ
Իզմիրեան Կարապետ - 709
Իզմիրեան [Մատոնս] պատրիարք - 10008
Իզմիրեան Ս. - (581), 693
Իհսան Վահե - 1117
Ինճեարապեան Բաբկեն - 547, 770
Ինճիկեան Արամ - 935
Ինճիկյան Գ. - 1031
Ինճիկյան Դ.Գ. - 989, 1074
Իշխան - 162
Իշխան - (235)
Իշխան - (236)
Իշխան - (545)
Իշխան - (551)
Իշխան - (567)
Իշխան (Միքայելյան Նիկոլ) - (485)
Իշխան (Պողոսյան Նիկողայոս) - (226, 541, 1071)
Իշխան Մուշեղ - 524, 722, 910, 1115
Իշխանեան - 420
Իշխանեան Բախշի - 61, 154, 240, 297
Իշխանյան Սովսես - (398)
Իշխանյան Ռ. - 1082
Իշխանյան Վ. - 457
Իպրահիմ պեյ - (743)
Իպրանոսեան Գար. տոքթ. - (621)
Իսահակեան Ա. - 331, 708
Իսահակեան Ավետիք - 88, 543, 901, 959
Իսահակեան Արշակ տես՝ Ջամալեան Արշակ
Իսկենտերեան-Մարտիրոսեան Կարապետ - 780
Իսկենտերեան Ջօրա - 842, 881
Իսկենտերեան Յաքեթ - 155, 233, (617)
Իսմայիլ Պէյ տօքթ. - (223), 789
Իսպիրեան Միհրան - (226), 1071
Իսրայելեան Արիս - (226)
Իսրայելեան Ստեփան եպսկ. - (226)
Իրազեկ - 420, 628, 770
Իրազեկ Յ. - 541, 607
Իրվիթկ Լուի Դորովեցի - (913)
Իփեկեան Գասպար - 485, 524
Իփճեան Գ.Յ. - 1017

L

Լազեան Գաբ. - 474, 485, 497, 524, 619, 1039, 1108
 Լազո - 32
 Լալէկին - (473)
 Լայարդ Ջենր. - 529
 Լանիս Լ. - 455, 558
 Լավրով Պետր - 459
 Լարենց Լեիոն - (226)
 Լաուֆեր Մաքս - 1053
 Լաքոուա զոր. - 488
 Լեզրան - (420, 597, 616)
 Լենին Վ.Լ. - 459, 497, 579, 619, (913, 923, 981)
 Լենկ Մարշլ Տյվիտ - 917
 Լեո - 16, 156, 214, 310, 417, 427, (428), 459, 970, 1073
 Լեռնց - 459
 Լեռնեան Ռ. տես՝ Նազարեանց Լիպ.
 Լեվզու Գ. - (477)
 Լեւոն տես՝ Ջաքարեան Բարսեղ
 Լեւոն Ե. - 1165
 Լեւոն (հաճի) - (566)
 Լեւոն (Մուշի) - (537)
 Լեւոնեան Ա.Ս. տես՝ Աշոտ-Երկաթ
 Լեւոնեան Արմենակ տես՝ Ճարտար
 Լեւոնեան Բ.Ս. - 534
 Լևոնեան Մարտիկ տես՝ Սարուխանեանց Մ.
 Լեվոնեան Ս. - 992
 Լեփսիուս Եօհաննէս - 213, 232, (604, 609), 743, 981, 1091
 Լէլլանի Ա. տես՝ Տեր-Գալստեան Մ. - 233
 Լըռուա-Բոլիտ - (23)
 Լըքսմբ ժ. - 488
 Լիբկնեխտ Կարլ - (742), 851
 Լիլեմեան Լեւոն - 569, 761, 1126
 Լիլեմեան Տօմապետ Կ. բրոֆ. - (226)
 Լիֆորեան Երեմիա վրդ. - (226)
 Լյուքսեմբուրգ Ռոզա - 851
 Լորեա Ա. - 59
 Լորթո (հայդուկ) - (537)
 Լրաբեր տես՝ Թերզիպաշեան Ավետիս
 Լութեր - 403
 Լութֆի Գամեր - (392)
 Լուի Օիեռ - (649)
 Լուկաշին - (703)
 Լուսիկեան Նազ. - (459)
 Լուսինեան Թորոս - 229
 Լուսինեան Նուրիան - 3836, 395, (459), 1056
 Լուսպարոնեան Ջրաշ - 226, (1071)
 Լոմբոզո Զ. - 59
 Լորելի Ս. - 576

tu

Խ.Ա. - 910
 Խ.Տ.Գ. տե՛ս Տեր-Գրիգորյան Խաժակ
 Խազիխազեան Արշակ - (226, 1071)
 Խաթանասեան Երուանդ բժ. - 485, 524, 635, 728
 Խաժակ - 22, 485
 Խաժակ Գ. (Չազալյան Գարեգին) - 1071
 Խաժակ Գարեգին - 226, 416, (485), 524, 543, 992, 1173
 Խալիլ փաշա - (243, 559, 761, 816, 857)
 Խանաս - (537)
 Խալիկեան Գ.-Գ. - (872)
 Խան - 183
 Խան-Ազատ Լ. - 564
 Խան-Ազատ Ռ. - 62, 63, 76, 459, (529, 695), 705
 Խանասորի Վարդան - 524, 934, 1139

Խանենց Գ. - 957
 Խանգադյան Ա. - 1133
 Խանգադյան Ա. - 1032
 Խանգադեան Սերո - 899
 Խանգատեան Արտեմ - 810
 Խանճեղեան Աւետիս - 630
 Խանոյան Ա. - 291
 Խանջեան Աղ. - (619, 686)
 Խանտիկեան Ա. - 524
 Խաչատրեան Ա. պրոֆ. - 233, 541
 Խաչատրյան Ռաֆայել - (1143)
 Խաչատուր Ներսո տես՝ Խաչատրեան Ներսես
 Խաչատուրեան Գարեգին - 534
 Խաչատուրեան Խ. - 810
 Խաչատուրեան Միքայել եպիսկ. - (226, 738)
 Խաչատուրեան Ներսես - 541, 630
 Խաչերեան Յ. - 173
 Խաչիկ (պարտիզպան) - 1127
 Խաչիկ Գնունի Շաին - (934)
 Խաչիկեան Վ. - 459
 Խաչիկեան Տիգ. - (629)
 Խաչիկյան Յա. Ի. - 924
 Խաչո [Որիգայ] - (567)
 Խաչոյեան Մելիք - 559
 Խաչումեան Յ. - (376)
 Խապայեան Սահակ կաթողիկ. - (380), 534
 Խատիսյան Ալեքս. - 327, 331, (361), 374, 420, 457, (477, 524, 568), 597, (628), 1109
 Խատիսեան Գեորգ - 541
 Խատիսեան Պողոս - 222, (484)
 Խարախանեան Ներսես եպիսկ. - 934, 1008
 Խենթ Սեթո - (459)
 Խեչո - (501)
 Խերպեկեան Խ. - 283
 Խըժխըժ - (551)
 Խըտրեան Աւետ - (226)
 Խիսկեան Ա. - 626
 Խլեպնիկով - (369)
 Խոնդկարեան Ա. - 524, 910
 Խոջասարեան Օ. - (123)
 Խորեն եպիսկ. - (105, 213, 226, 593, 1071)
 Խորեն Նազարպեյ - 705
 Խորոզեան Գր. - 167, 173
 Խորտիկեան Գալուստ - 559
 Խոցանյան Մ.Ս. - 1067
 Խրալեան Մ. - 456
 Խրայեան Կ. - 338, 436
 Խրիմեան Հայրիկ - (7, 8), 105, (123, 124, 305, 320), 361, 378, (398, 459, 497, 500, 501, 529, 552, 581, 582, 610, 615, 620, 622, 694, 695, 700, 703, 774), 790, (798, 934), (1005), 1069, 1090
 Խրիմեան Մկրտիչ տես՝ Խրիմեան Հայրիկ
 Խրուշչով Ն. - (700)
 Խուդավերդյան Կ. - 788
 Խուդինեան Գ. - 1130
 Խութեցի Ափրեմ - (953)
 Խուշո - (552)
 Խուշապեան Յովակիմ - 810
 Խուպետեան Վ. - 353
 Խուրշուդյան Լ.Ա. - 710, 913, 1026, 1028, 1067
 Խոճասարեան Հ. - 404
 Խօշիկեան Ռ. - (128)

Ծ

Ծաղիկեան Ստ. - 541, (751)
 Ծառուկյան Անդ. - 1098
 Ծառուկյան Թորոս - (459, 669), 1056

Ծատուրեան Ալ. - (510)
 Ծատուրեան Պ. - 824
 Ծերենց - (123)
 Ծերուկ - 485
 Ծերունեան Վահ. - 444
 Ծիծանից Գուլամիր - (537)
 Ծովասարի Օհանը - (933)
 Ծոցիկեան Ս. - 276
 Ծոփեցի Օհան - 541

Կ

Կ.Կ. - 992, 1008
 Կաղմոս - 96
 Կազմարարեան Մ. - 105
 Կամբո Պոլ - (477)
 Կամսարական Տիգրան - 473, 626
 Կայծակ - (45, 566, 934)
 Կայծակ Առաքել - 485
 Կայծակ-Վաղարշակ - (694)
 Կայծունի տես՝ Բրուտեան Աբր.
 Կանայան Դրաստամատ տես՝ Դրո
 Կապենց Ա. տես՝ Քեսեքեան Ավետիս
 Կապուտիկեան Սիլվա - 743, 711, 756, 901, 1032, 1063
 Կասյան Ա. - (771), 785
 Կատարիկեան Պ. - 536
 Կատարինե Բ. Մեծ (Եկատերինա Վելիկայա) - 182, 916
 Կարա-Բերքիր Քեազիմ - 597
 Կարաբեկով Բերուզ աղա - (104)
 Կարակեօզեան (Գարակեղեան) տես՝ Զաւեն
 Կարայան Ռոբերտ - 979
 Կարապետեան Ա. - 283
 Կարապետեան Գալուստ - (226), 1071
 Կարապետեան Եփ. - 459
 Կարապետեան Մանուկ - 459
 Կարապետեան Մինաս տոքթ. - 621
 Կարապետեան Մկրտիչ - (226)
 Կարապետեան Յակոբ - 1071
 Կարապետեան Նշան - 376, 1177
 Կարապետեան Պողոս - (395)
 Կարապետեան Ռուբեն տոքթ. - 167, 173, (226), 626, 1056
 Կարապետեան Տիրուհի - (857)
 Կարապետեան Ք. - 694
 Կարապետյան Լուսիկ - 1131
 Կարապետյան Համբարձում - 1132, 1162
 Կարապետյան Շ. - 785
 Կարապետյան Ս.Խ. - 729
 Կարեն - (226), 1008
 Կարիկեան Ե. - 263
 Կարիկեան Եսայի - 842
 Կարիկեան Հ. - 459
 Կարիճ (Առանձար) տես՝ Միսաք
 Կարինյան Արտ. - 298, 310, 327, 328, 339, 394, 418, 628
 Կարինեան Գ. - 569
 Կարինեան Սովորնիա Տ. քահ. - (226)
 Կարիպալդի տես՝ Գարիբալդի
 Կարճիկեան Խաչ. - (541)
 Կարճիկյան Համլետ - 1063, 1068
 Կարճկանցի Մանուկ - (501)
 Կարո - 183, (541)
 Կարոյեան Գ.Մ. տոքթ. - 621, 1649
 Կարպիսեան Գեորգ վրդ. - 743
 Կարսեան Եղիշե արքեպիսկ. - 444
 Կացին - 459
 Կաֆեան Շմ. - (459, 695)
 Կելենյան Համբարձում տես՝ Համաստեղ
 Կեյքսի Հ.Լ. - 736

Կեսար Ա. - 485, 572
 Կեսարացի Վ. - 743
 Կերեկցեան Խաչատուր - (629)
 Կերի Ֆիլիպ - (477)
 Կէկէկորի - (292, 296)
 Կենճեան Անդրանիկ - (395), 428, 437, 459, 636, 712, 1813
 Կենճեցեան - (369)
 Կէպեկեան - 308
 Կէտիկեան Բ. - 681
 Կեօնճեան Սուրեն - 485, 524
 Կեօրկիզեան Արսէն Ա. - 730, 743, 786
 Կեօքճեան Վահրամ - 743
 Կեօքտէրէկեան Կարապետ - (459)
 Կըրզըն - (477)
 Կիլիկիեան - 1008
 Կիճեցի Ատոմ տես՝ Հասան Չաուշ
 Կիպինչ Հերբըի - 160, 166, (619), 743
 Կիւզելեան Մ. - 283
 Կիւլեան Ատոմ - 167, 173
 Կիւլեսերեան Բաբգեն եպիսկ. - 524
 Կիւլետեան Վահե Ն. - 577, 731
 Կիւլպենկեան Բարսեղ Գ. - (1054)
 Կիւլպենկեան Գալուստ - (434)
 Կիւլպենկեան Գեղօն Գալուստ - (926)
 Կիւլպենկեան Միսաք - 1054
 Կիւլպենկեան Քերովբէ - (1071)
 Կիրինեան Սարգիս - 559
 Կիւմիշկերտեան Լ. - 524
 Կիւտրիք Չելօ տես՝ Փերդազարեան Յ.
 Կիւրլեքեան Յ. - 826
 Կիւրճեան Մելքոն տես՝ Հրանդ
 Կիտուր Արտ. - 525, 583, 626, (643), 695, 701
 Կիրակոսեան Կարապետ - 244
 Կիրակոսեան Պողոս - 584
 Կիրակոսյան Ա. - 1053
 Կիարկոսյան Ջոն - 732, 860, 918, 969, 977, 980, 982, 1027
 Կլատսթոն Ճ. - 497
 Կլեմասօ ժ. - 59, (477, 488)
 Կճիկեան Լ. - 825
 Կնօ-Գնունի - 1008
 Կոբա տես՝ Ստալին
 Կոզեան Սահակ - 893
 Կոզիկեան Գար. - (226)
 Կոթիրո Կիւսթավ - (605)
 Կոլչակ - (568)
 Կոկնանյան Կ. - 1025
 Կոճուղեան-Յովհաննէսեան Վարդիթեր - 859
 Կոմիտաս վրդ. - (524), 977
 «Կոմիտա Մարտ» - (537)
 Կոմս - 537, 545, 762, 1194
 Կոմսեցի Իսօ տես՝ Կորին
 Կոնդակչյան Ռ.Պ. - 1048, 1122
 Կոնցօր - (477)
 Կոչիկեան Թորոս - (244)
 Կոռին Մ. - 789
 Կոսոյեան Հայկ - 381, 548, 704, 763, 1095, 1104, 1133
 Կոտիկեան Եսթ. - 608
 Կոտոյան Հակոբ - 982
 Կոտօի Հաճի - (537)
 Կորգանով - 923
 Կորին - (226, 552, 762, 1071)
 Կորկոտեան Արամ - (226)
 Կորկոտեան Յովհ. - (10, 934)
 Կոփոյեան - 603
 Կռանեան Բիւզանդ - 568, 957

Կոփոյեան Գ. - 807
 Կրասսին - (441, 477)
 Կրեյս - (501)
 Կրեյ Ավ Ֆալօտօն - 251
 Կրետացի - 183
 Կրտոտեան Խաչ - (226)
 Կուզմինսկի - (401)
 Կուզնեցով - 923
 Կուլօղլեան Յովհ. - 381, 1095
 Կուկունեան Սարգիս - 485, 510, 708, 837, 934
 Կուսէնպաուեր - (824)
 Կուրոյեան Հակոբ Հաճի - (694)
 Կուռօ - 524
 Կուրտիկյան Ստեփան - 743, 977
 Կօնստան Դէտուրմէլ - 59

Հ

Հ.Ա. - 167
 Հ.Գ. - 233
 Հ.Ե.Ը. - (926)
 Հ.Մ. - 167
 Հ.Տ. - 935
 Հագգը փաշա - (855)
 Հագարապետեան վրդ. - (213)
 Հագարապետեան Եղիշէ - 803
 Հագարշեան Նազլու ճեճե - 822
 Հալաճեան ըշ. տոքթ. - (621)
 Հալաճեան Պ. - 133
 Հալէպեան Լուիֆի Լեւոն տոքթ. - (621)
 Հալիմ Սայիտ փաշա - (743)
 Հալըպճեան - 992
 Հալվաճեան Արթին պէյ տոքթ. - (621)
 Հակթեր տես՝ Թերզեան Յակոբ
 Հակոբյան Ա.Մ. - 514, 788
 Հակոբյան Արարատ - 1134
 Հակոբյան Հ.Դ. - 1114
 Հակոբյան Վ. - 1107
 Հակոբյան Վարդան - 1063
 Հաճեան Մաթոս Հ. վրդ. - (226), 713
 Հաճեան Յովհ. առ. քին. - 1104, 1176
 Հաճի բեկ տես՝ Արխանեան Գ.
 Հաճի պեկ տես՝ Արիվանեան Գալուստ
 Հաճի պէկ - (395)
 Հաճի Կարապետ - (630)
 Հաճի Հակոբ - (694)
 Հաճի Տիգրան - (992)
 Հաճիճանեան Մ. - 770
 Համազասպ - (318, 369, 653, 934, 968)
 Համազասպ վրդ. - (213)
 Համաստեղ - (568), 810
 Համբար Աղօր - (272)
 Համբարձում - (552, 877)
 Համբարձումեան Արմենակ - (167), 173, (226, 626), 1056
 Համբարձումեան Արտ. - (649)
 Համբարձումեան Համբ. - (226)
 Համբարձումեան Մ. - 910
 Համբարձումեան Վահ. - 457, 485, 560, 910
 Համբարձումյան Ա.Ս. - 929
 Համբարձումյան Վիկտոր - (756, 828)
 Համբարեան Արամ - (501)
 Համբարյան Ա. - 1010
 Համբարյան Ա.Ս. - 733, 929, 1040, 1074, 1075
 Համզաթով Ռ. - 1123
 Համիդ Աբդուլ - 59, (123), 130, 139, (169), 218, 220, 257, (314), 361, 529, 535, (603, 619, 633), 659, (751, 798, 799, 804, 837, 940), 959, (1108, 1110, 1135), 1150

Զամո - 524, (551, 566)
 Զամր - (459)
 Զայ Գուսան տես՝ Իսահակեան Ավ.
 Զայկ - 992
 Զայկ Վահե - 596, 649
 Զայկազ - 559, (884)
 Զայկազ Արամ - 622
 Զայկազեան Արմ. տոքթ. - (534)
 Զայկազունի Արամ - (901)
 Զայկանոյշ Լոհման - (872)
 Զայկո - 820
 Զայկունի Գուրգեն - (369)
 Զայկունի Կ. - 299
 Զայսար - 1178
 Զայր Աբրահամ - (485)
 Զայրամեան Արմ. տոքթ. - (621)
 Զայրապետյան Եր. - 1104
 Զայրապետեան Յակոբ - (226)
 Զայրապետեան Վահան - 807
 Զայրապետյան Վ.Լ. - 1099
 Զայրիկ տես՝ Շէխիկեան Մխիթար
 Զայրիկեան Աբրահամ - (226)
 Զայրիկեան Պարոյր Թ. - 919
 Զանգոյց Ն. տես՝ Աղբալեան Ն.
 Զանըմեան Արտ. - 485, 992
 Զապէշեան Բ. - 1054
 Զապէշեան Թ. - 1018
 Զաջի - (567)
 Զաջի Բեկ տես՝ Արխանեան Գ.
 Զասան Չաուշ - (762)
 Զասան պեյ - 122, (361)
 Զասըրճեան Յովհ. - (226)
 Զասրաթեան Իգոր - (1143)
 Զատիտեան Ա. - 861
 Զարեց տես՝ Զարոբյունյան Ա.Բ.
 Զարպըրտ զոր. - (474)
 Զարտինկ - (265)
 Զարրիկին - (477)
 Զարոբյուն աղա տես՝ Յունո
 Զարոբիւն - (551, 567)
 Զարոբյունյան Արամայիս Բ. (Զարեց) - 657, 806
 Զարոբյունյան Ա. - 990, 991, 1148
 Զարոբյունյան Արտ. - (735), 1063
 Զարոբյունյան Զովհաննես Զարոբյունի տես՝ Թլկատին-
 ցի
 Զարոբյունյան Վ. - 1100
 Զարոբյունով Գ.Ա. - 977
 Զացագործյան Արսեն - 920
 Զացեան Արտ. - 810
 Զացունի Մ. - 167, 173
 Զերեան Ռ. - (376)
 Զերբետ - (477)
 Զէր Զօր - 497
 Զերոյեան Պետ. - 699
 Զերոս - 678
 Զերոսուհի Շաքե - (934)
 Զեքիմեան - (104)
 Զեքիմեան Օթօն - 682
 Զէմո - (1004)
 Զէպոյեան Պետրոս - 637
 Զէվրիիի Կարօ - 167, 173, 395
 Զէրակլէս - 182
 Զի-Թո տես՝ Թերզեան Յակոբ
 Զիլզենրաթ Է. - 1154
 Զիւմի Զիւսէյն փաշա - 534
 Զիկման Զեռ Սփօռի - 228
 Զիսայեան Յակոբ - 448, 489

Զիսարեան Պ. տոքթ. - (621)
 Զիւ-Վալլաս - (477)
 Զիւսեան Գարեգին - (226)
 Զիւսեան Մինաս - 524, 623, 735, 977
 Զիւսէին [խան] - (361, 490)
 Զիւսիսեան Վահան Ն. - (226)
 Զիւսէյնիկ - 734
 Զիւրմիւշ Գեորգ - (226)
 Զիտլեր - (1101)
 Զմայակ տես՝ Թերզեան Յակոբ
 Զմայեակ - 992
 Զմայեակ վրդ. - (213)
 Զնչակ տես՝ Զիրգինեան Բարսեղ
 Զովարտ - (501)
 Զոճեան Պողոս Ուլու տես՝ Զեռի
 Զոռմիկ - (319)
 Զովակիմյան Վ. - 1035
 Զովիւեան Մատթ. վեր. - (226)
 Զովիւեան Մելքիսեդեկ վրդ. - (226)
 Զովիւեան Շաւարշ - 376, (501)
 Զովիւեան Սիմոն - 584, 956
 Զովիաննես Դավիթ - 1063
 Զովիաննիսյան Ղ.Շ. - 1029
 Զովիաննիսյան Ռ.Փ. - 737, 859
 Զովիաննիսյան Սևակ - 1063
 Զովմանյան Ա. - 1141
 Զովսեփյան Յու. Լ. - 1028
 Զովսեփյանց - (1132)
 Զոֆ գնդ. - (1025)
 Զրահատ Կամսար տես՝ Վարդանեան Գ.
 Զր-Ատուր - 459
 Զրայր - 857
 Զրայր-Դժոխք - (45), 398, 416, 485, 541, (551, 566, 581,
 610, 694, 701, 943, 1088), 1090
 Զրանտ - (226), 705, 735
 Զրանտ Զ. - 977
 Զրանտ-Սամուել - 457, 524, 560, 981
 Զրաչ - (485)
 Զրաչեայ տես՝ Զարդարեան Զրաչ
 Զրատ - 283
 Զրէշ - (459)
 Զուլունեան Յար. - 713
 Զունան տես՝ Յոնան
 Զունո - (501, 566)

Զ

Զախսուրեան Վահ. - 535
 Զեռնքաշ Զերոն - (933)
 Զիթողցի Սեդրակ վարժապետ - (226)

Դ

Դազախեցյան Վ. - 1160
 Դազար խմբապետ - (848)
 Դազարեան - 228
 Դազարեան Ա. քժ. - 301, 355
 Դազարեան Արմենակ տես՝ Զրայր-Դժոխք
 Դազարեան Զ.Յ. պատրիարք - 44
 Դազարեան Զայկազ Գ. - 804
 Դազարեան Դազար - (226), 524, (650)
 Դազարեան Մուրատ տես՝ Սամսոն
 Դազարեան Յակ. տես՝ Զաքարեան Մուրատ
 Դազարեան Սարգիս - 738
 Դազարեան Վահ. տոքթ. - (621)
 Դազարեան Վաչե - 968, 992, 1006, 1012, 1044, 1111
 Դազարեան Վրթ. - 560, 1039

Դազարեան Տօնօ - (459), 1056
 Դազարյան (Դաշնակց. նախարար) - 327
 Դազարյան Դ. - 1137
 Դազարյան Սառա - (872)
 Դազարյան Սուրեն - 1036, 1136
 Դարյան Ա. Ս. - 311
 Դազարոսեան Կ. - 531
 Դազիկեան Դ. - 1071
 Դազիկեան Լեւոն - (744)
 Դազիկեան Դ. - 226
 Դահրամանյան Կիմ - 1155, 1156
 Դանալանյան Զ.Տ. - 1120
 Դասըմ բեկ - (550)
 Դարաքեան Գեորգ - 219
 Դարիբ տես՝ Սիարոնեան Ավ.
 Դարիբեան Յ. - 481
 Դարիբջանյան Գեորգ Բ. - 851, 1019, 1053, 1055, 1078,
 1087
 Դափանցեան [Գր.] - (619)
 Դափլանյան Ա.Ա. - 974
 Դուսէյն էլ ֆայէզ - 659
 Դուկաս աղբար - (589)
 Դուկաս վարժապետ - 643, 694
 Դուկասեան Դ. - (581)

Ե

Ե.Գ. - 902
 Եամճեան Վահան - (226)
 Եամպազեան Բ. - 660
 Եան-Պօլաթ տես՝ Թէվէթեան Յ.
 Եանիկեան Մեսրոպ - (774)
 Եանկիւլեանի - 988
 Եանկիւլեան Յարութիւն Կ. - 131, (226), 395
 Եանճիկեան Սեդրակ - 835
 Եապրի Նազեմ - 842
 Եարտար - (552), (694), (541)
 Եէլալեան Թովմ. - (226), 541
 Եեմալ Ազմի փաշա - (519, 521), 1117
 Եեմալ Սիմետ - 530, 534, 938
 Եէյքըպսըն Մարիա տես՝ Եագուպսըն Մարիա
 Եէպէճի Սարգիս - (369)
 Եեպեճեան Ավ. - 1020
 Եէպէճեան Սարգիս - (581, 822)
 Եեվատ - 122
 Եէվիզ Արամ - 167, 173
 Եէրահեան Լ. - 561
 Եեվտեթ պեյ - (213, 501, 730)
 Եէրարտ Եեյմս - 474, 497
 Եերճեան Գնէլ եպս. - (743)
 Եէրէճեան Ե. տոքթ. - 1056
 Եիզնէճեան Մ. - 376, 599
 Եիհանեան Մինաս - 743
 Եիհանկիւլեան Յար. - 459, (774)
 Եղլան Զ. - 1112
 Եորճ (Լոյդ) - 196, 488, 497, (694)

Մ

Մ.Ի. - 842
 Մ.Կ. - 130
 Մ-ո տես՝ Ավետիսյան Սկրտիչ
 Մագսուտեան Արմ. - 630
 Մազբու Մէրիօ - 959
 Մազլունեան Օննիկ տես՝ Մեծ պարոն
 Մաթոսեան Ասատուր Տ. - (226)
 Մաթոսեան Եսի բրօֆ. - (226, 1071)

Մաթոսեան Նշան - 601
 Մալաքեան քժ. - (551)
 Մալեան Բաղդ. տես՝ Գուրգեն
 Մալլետի Լուի - (497)
 Մալեզեան Վարդ. - 538, 585
 Մալլո - (477)
 Մալխաս - 37, 385, 405, 419, 429, 485, 568, 816, 910,
 1008
 Մալխասեան Ա. - (501)
 Մալխասեան Վարդան - 848
 Մալոյեան Աւետիս - 183
 Մալոյեան Բաղդասար տես՝ Գուրգեն
 Մալոյան Իգնատ արքեպիսկ. - (226)
 Մալունեան Խաչատուր - 7
 Մակար - (550, 552, 1088)
 Մակարեան Մարիամ տես՝ Մարօ
 Մակարեան Յովհ. - (566)
 Մակարյան Ա. - 363
 Մակինցեան - (568)
 Մակլակով - (477)
 Մակունց Դազ. - 704
 Մահարի Գուրգեն - 764, (828, 901, 1037)
 Մահմուտ Բեյ - (705)
 Մահմուտ Չէչէն պեյ - (601)
 Մահտեսեան տես՝ Յակոբեան Ներսէն
 Մահտեսեան Արմենակ - 115
 Մահտեսեան Յով. - 630
 Մաղազաճեան Օննիկ - (226)
 Մամբրէ - 992
 Մամիկոնեան - (473)
 Մամյան Ի. - 1163
 Մամյան Ն. - 986
 Մամփրե արքան - (953)
 Մայէվաքի Վլատիմեր - (361)
 Մանանդյան Զ. - 341
 Մանասեան Սարգ. - (524)
 Մանդելշտամ Անդրէ - 169, 212, 220, (743), 806
 Մանկարեան Բարսեղ ծ. վրդ. - (226)
 Մանճիկյան Զ. - 1135
 Մանուրեան Ա. - (325)
 Մանտալեան Եեյմս - 810
 Մանուէլեան տես՝ Մանուկեան Արամ
 Մանուկ - (550, 551, 581)
 Մանուկեան Աբրահամ - (383)
 Մանուկեան Արամ տես՝ նաև՝ Արամ
 Մանուկեան Արամ - 485, 541, (566, 700, 758), 1008, 1025
 Մանուկեան Գար. - 361
 Մանուկեան Երեմիա - 167, 173, (226)
 Մանուկեան Թորգոմ Արք. - 861
 Մանուկեան Զ.Մ. - 485, 816, (872)
 Մանուկեան Միք. - (378)
 Մանուկեան Միք. - (379), 459, 1056
 Մանուկեան Ա. - 624
 Մանուկյան Գ.Զ. - 922
 Մանուկյան Մ.Ն. - 964
 Մանուկյան Վարդգես - 1082
 Մանուկյան - 973
 Մասիկեան Զաքար - 229, 233
 Մասոն Ֆրեդերիկ - (122)
 Մասսա Մանուկ տես՝ Աղբյուր Սերոր
 Մասրաֆ Մարի - (233)
 Մասուրեան Ա. - 331
 Մաւեան Յովհ. վրդ. - (226)
 Մավեան Վահրամ - 743
 Մատաղճեան Թ. - 650
 Մատեյի Յուսուֆ - (842)
 Մատեան Յարութիւն - 882

Մատթեոս - (537)
 Մատթեոսեան Ասատուր - (226)
 Մատթեոսեան Մատթեոս - (872)
 Մատինեան Ն. - 416
 Մատուռեան Խաչեր - 842
 Մատուռեան Պողոս - 842
 Մար - 47, 708, 959
 Մարաշյան Արմեն տես՝ Ամոյշ Արմեն
 Մարգար վարժապետ - (541, 552, 934)
 Մարգարեան Գ. - 459, 992
 Մարգարեան Կ. - 992
 Մարգարեան Զրանդ - 943
 Մարգարեն տես՝ Սարաճեան սրբազան
 Մարեան Ա. - 576
 Մարգալետ տես՝ Ղազարեան Ղազար
 Մարթեն Լ. - (488)
 Մարթին - (992)
 Մարինա խաթուն - (762)
 Մարկոսյան Ա. - 805
 Մարկվարտ Յոզեֆ - 1091
 Մարմարեան Արսեն - 243
 Մար-Շիմոն - 992
 Մարսեան Վ. - 383, 459
 Մարտիկ - (102, 566, 567)
 Մարտիկեան Եղուարդ - 951
 Մարտիկեան Օրորա - 736
 Մարտին - (630)
 Մարտինո Ղի - (477)
 Մարտիրեան Խաչեր - (842)
 Մարտիրոս - (102, 681)
 Մարտիրոս վարժապետ - (501)
 Մարտիրոսեան Աբրո Կարապետ - 1056
 Մարտիրոսեան Լեւ - 170, 174, 714, 827, 872, 1048
 Մարտիրոսեան-Կարապետեան Աբրո տես՝ Քեռի
 Մարտիրոսյան Ա. - 1139
 Մարտիրոսյան Զակոբ - 1143
 Մարտիրոսյան Սերգեյ - 1143
 Մարտիրոսյան Վահան - 1063
 Մարտունի Ալ. տես՝ Մյասնիկեան Ալ.
 Մարութեան Մ. - 524, (959)
 Մարության Ա. - 227
 Մարուխյան Զ. - 1138
 Մարո - 183, (541)
 Մաքսապետյան Ա. - 1095
 Մեթերնենյ - (592)
 Մե՛լաս Լևոն - (477)
 Մելիտինցի Գ. - 364, 700, 810, 828
 Մելիք-Թանգեան Նիկ. տես՝ Ներսես արքեպիսկ.
 Մելիք-Կարազեօգեան Գ. - 17
 Մելիք Մարկոս - (501)
 Մելիք-Յակօբեանց Յ. - 485, 531
 Մելիք-Շահ - 914
 Մելիքեան - (568)
 Մելիքեան Արմենակ տես Մելիք Շահ
 Մելիքեան Ե. - 610, 629
 Մելիքեան Մ. - տես Միքո
 Մելիքեան Սպ. - 524
 Մելիքեան Ստեփան - 361
 Մելիքեան Սուրեն - 177
 Մելիքով Լորիս - (124, 136)
 Մելիքսեդեկեան Ստ. տոքթ. - (621)
 Մելիքսեթյան Զ.Ու. - 894, 1007, 1028
 Մելիքսեթյան Վ. - 661
 Մելո - (551, 953)
 Մելոյան Ղևոնդ - (567), 1179
 Մելիքոնյան Ջարեհ - 743
 Մելքոնյան Զ. - 662

Մելքոնյան Ա. - 1079
 Մեծ «Չէլլօ» տես՝ Ծառուկեան Թորոս
 Մեծ պարոն - (762)
 Մեհեան Կարո - 1180
 Մեհրապյան Ա. - 1139
 Մեհրապեան Սարգիս տես՝ Խանասորի Վարդան
 Մենակ - (566)
 Մենծիկյան Թեոդոր - 226
 Մենծոյեան Աս. - 637
 Մեսիաեան Ե. - 452, 481
 Մեստճեան Թորոս - 559
 Մեսրոպ Լեւոն - 559, 601
 Մեսրոպ Մաշտոց - 881
 Մեսրոպ Տ. - (226)
 Մեսրոպեան Յար. քին. - 526
 Մեսրոպեան Սամ. - 381, 500, 1095
 Մեսրոպեան Վարդուհի քոյր - (872)
 Մերճանօֆ Գրիգոր - 862
 Մեքլամ - (50)
 Մէհմետ Ալի պեյ - (521, 550, 551)
 Մէհմետ Չաուշ - (884)
 Մէմտուն զօմիսար - (223)
 Մէյպըլ Էլիքթ - 414
 Մէչի - (475)
 Մըխիկ - (552)
 Մըխսեան Գր. - 630
 Մըսրեան Յովհ. վրդ. - 842
 Միլիս - (501)
 Միլիտոնյան Էդ. - 1063
 Միլիօ Էդ. - 59
 Միլրան Ա. - 488
 Միկոյան Անաստաս - (951)
 Միհրան - (566), 617
 Միհրանեան Միհրան - 1013
 Միհրդատ Զայկազ - (226)
 Միհրդատեան Արշ. - 83
 Մինախորեան Վ. - 527, 604
 Մինաս Զ. - 67
 Մինաս Չերազ տես՝ Չերազ Մինաս
 Մինաս Սեդրակ տոքթ. - (787)
 Մինաս Օղլու - (379, 695)
 Մինասեան Արտեմ - 1143
 Մինասեան Դ. - 625
 Մինասեան Թագուհի Օվ. - 559
 Մինասեան Լ.Գ. - 944
 Մինասեան Մինաս - (167), 173, 197, (226, 501)
 Մինասեան Յ.Ա. - 956
 Մինասեան Նարդուհի Դ. - (872)
 Մինասեան Պ. տոքթ. - (621)
 Մինասեան Ս. - 1173
 Մինասեան Սահակ - 877
 Մինասեան Սարգիս տոքթ. - (226), 968
 Մինասեան Սրմա քոյր - 872
 Մինասյան Էդվարդ - 1053
 Մինասյան Զովհ. տես՝ Մինաս Օղլու
 Միսաք - 992, 1008
 Միսաքեան Արտ. - 183, (541, 934)
 Միսաքեան Մ. - 992
 Միսաքեան Շաւարշ - 133, 256, 560, (862, 959), 1104, 1171
 Միսիրեան Վարդան - (226), 740
 Միսքճեան Ստեփան տոքթ. - (226, 621), 741, 756
 Միւթեսարըֆ Լեւոն Էֆենտի - 938
 Միւթեսարըֆ Պէտրէտտին - (223)
 Միւնիր Սալեհ փաշա - (581)
 Միւնիֆ Ալի պեյ - 534
 Միւրէ-Մաթեր - 414

Միրազենց Վահան - 251
 Միրաքեան Աննա - 664
 Միրաքեան Նշան - 379, (383, 701)
 Միրզաբեկեան Վազգեն - (810)
 Միրզայեան Ա. տես՝ Կրետացի
 Միրզոյեանց Յովս. - 416
 Միրզոյեան Զամասփյուռ տես՝ Խանաս
 Միրիճեան Ժ. - 981
 Միքայել - (884)
 Միքայելյան Առաքել - 1029
 Միքայելյան Պ. - 719, 1096
 Միքայելեան Արս. - 524
 Միքայելեան Նիկոլ տես՝ Իշխան
 Միքայելեան Քրիստափոր - 18, 48, 85, (191), 386, (482, 485, 501, 511, 531), 543, (560, 581, 934), 1135
 Միքայելեան Մ. - 884
 Մխալեան Գր. - 458
 Մխալեան Յ. - 458
 Մխալեան Սուրեն - 835
 Մխիթար արքեպիսկ. - (510)
 Մխիթար սպարապետ - 36
 Մխիթարեան Գ. - 447, 485, 524, 622, 637
 Մխիթարեան Գիւտ եպիսկ. - (649)
 Մխիթարեան Յովհ. - 162
 Մխիթարեան Ա. - 806
 Մխիթարեան Սերովբէ - 945
 Մխիթարեան Օն. - 377, 485, 531, 816, 1095
 Մխօ - (376, 552)
 Մխօ-Շահին - (192)
 Մկրտիչ Անդրանիկ - (1127)
 Մկրտիչեան Եսթեր - 198
 Մկրտիչեան Թովմաս Գ. - 223
 Մկրտիչեան Ներսես վրդ. - (226)
 Մկրտչեան Ա. - 1140
 Մկրտչեան Ջենոբ - 181
 Մկրտչեան Լեւոն - 919, 1038, 1177, (1191)
 Մկրտչյան Զարուբյուն - 946
 Մկրտչյան Ս. - 1113
 Մկրտումյան Արարատ - 1063
 Մկունդ Տիգ. - 540, 574
 Միեր տես՝ Օհանջանեան Զամո
 Մճօ տես՝ Բուլայեան Մկր.
 Մյասնիկյան Ալ. - 273, 312, (500), 991
 Մնացականյան Ա. Ն. - 515, 475, 658, 742, 743, 904, 991, 1114
 Մնացականյան Ծ. - 1153
 Մնջիկ - (537)
 Մշոյ Տատրակ տես՝ Տեր Կարապետյան Գեղամ
 Մոգ - 459
 Մոլոթով - (497)
 Մոկացի Գր. - (537)
 Մոկունքի Իսրօ - (762)
 Մոննիկ - (537)
 Մոսեան Ղազար - 92
 Մոսեսովա Ի. - 1221
 Մոտալովա Լյուդմիլա - 842
 Մորջան Ժագ Դ. - 179, 506
 Մորզենտաու Դենրի - 477, (497, 743, 903), 1080
 Մորէլ զնդապետ - (369)
 Մորիս Ֆ. զոր - (477)
 Մռաւեան Ա. - 64, 497
 Մռավյան տես՝ Մռաւեան Ա.
 Մսըրեան Արթին - (226)
 Մսըրեան Ջաւէն - 852, 863, 873, 883, 921, 931, 932, 960, 961
 Մսըրեան Սկրտիչ - 960
 Մտրակ - 459

Մումճեան Ա. տոքթ. - (621)
 Մուշեղ եպիսկ - 97, (122), 171, (290), 397, 451, 480, 517
 Մուշեղ [պիթիսցի] - (551, 552, 581)
 Մուշեան Յարութիւն Ժ. վրդ. - (951)
 Մուսա - 459
 Մուսայելեան - (581)
 Մուսթաֆա Պապան Ջատէ - (534)
 Մուսապեյ - (1025)
 Մուտոեան Յակ. - 381, 1095
 Մուրադբեգեան Խորեն Ա. կաթողիկոս - 361, (619)
 Մուրադխանեան Աշոտ - 915
 Մուրադյան Դ. - 1075
 Մուրադյան Զ. - 982
 Մուրաչեան Յ. - 383
 Մուրատ - 122, (236, 238, 243, 369, 376, 388, 459, 475, 552, 581, 599, 694, 695, 829, 831, 837)
 Մուրատ Գ. - (604)
 Մուրատ Դ. - 125, (604)
 Մուրատ Ե. - (139)
 Մուրատ Ն. - 829
 Մուրատբեկեան Խ. արքեպ. - (361)
 Մուրատեան Աբր. - (226, 626), 1056, 1071
 Մուրատեան Ալֆրետ - 770
 Մուրատեան Գրիգոր - 244
 Մուրատեան Երվանդ - 1056
 Մուրատեան Մ. - 1008
 Մուրատեան Սաթենիկ - (872)
 Մուրատեան Ս. Սուքիաս - (379)
 Մօզեան Լ. - 638, 992
 Մօլթքէ Ֆօն - 130
 Մօսէան Ղազար - 92
 Մօրլեան Վ. - 167
 Մօրուք Ժիրայր - (846)
 Մօրուքեան Բերկրուհի - 933

3

3.3.Թ. տես՝ Թերզեան Յակոբ
 3.Պ. - 508
 3.Ս. - 204, 445
 Յաթթ - (595, 617)
 Յաբուայան Լ. - 1135
 Յազվեց Վ. - (742)
 Յակթեր տես՝ Թերզեան Յակոբ
 Յակոբ - (550, 595)
 Յակոբեան Աշոտ եպիսկ. տես՝ Փափագեան Յակոբ Աշոտ
 Յակոբեան Արամ տես՝ Կարեն
 Յակոբեան Ժագ - 842, (1071)
 Յակոբեան Ժիրայր - (226), 1071
 Յակոբեան Կ.Տ. - 125
 Յակոբեան Կարապետ վրդ. - (226)
 Յակոբեան Կեօկերեան Աղաինի - 872
 Յակոբեան Յովհ. - 182, (226, 774), 1013, (1071)
 Յակոբեան Ն. - 630
 Յակոբեան Ներսես - 577
 Յակոբեան Նշան - (774)
 Յակոբեան Պ. - 784
 Յակոբեան Վարդան Ժ. վրդ. - (226)
 Յակօ - (552)
 Յանիկյան Գուրգեն տես՝ Եանիկեան Գուրգեն
 Յապոն - (581)
 Յասմիկ - (1149)
 Յարութիւն տես՝ Զարութիւն
 Յարութիւնեան Ա.Յ. - 915
 Յարութիւնեան Առ. - 224
 Յարութիւնեան Արտաշես - 133, (226)
 Յարութիւնեան Գր. - 505

Յարութիւնեան Մարտ. - 256
 Յարութիւնեան Նագուշ - 756
 Յարութիւնեան Ա. - 256
 Յարութիւնեանց Ա. - 175
 Յափուճյան Ավետիս տես՝ Եափուճեան Ավ.
 Յերզնկյան Ա. - 342
 Յղութեան Ամարատ միաբ. կուսանք. - (226)
 Յոխիկեան Արամ - (226)
 Յոխիկեան Արմ. տես՝ Ալաք
 Յոնան (541) տես՝ Մաև Դավթյան Յոնան, Հունան, Հունո
 Յովակիմեան Աբրահամ խան Բախտիար - (721)
 Յովակիմեան Ա. - 563
 Յովակիմեան Յ. - 789, 810
 Յովակիմեան Ստեփանոս արք. - (213)
 Յովհաննէս - 992
 Յովհաննիսյան Ե.Հ. - 919
 Յովհաննիսեան Միք. - 49, 65, 66
 Յովհաննիսեան Ոսկան - (603)
 Յովհաննեսեան Յակոբ Ա. տոքթ. - (226), 524, 1621
 Յովհաննեսեան Սարգիս տես՝ Մանուկեան Արամ
 Յովհաննեսեան Սուրեն - 905
 Յովհաննեսեան Րիչըրտ - (951)
 Յովնանեան Սահականուշ - 854
 Յովսեփ տես՝ Թէվէքէլան Յ.
 Յովսեփեան Արամ - 283
 Յովսեփեան Արտաշէս տես՝ Միլիաս
 Յովսեփեան Սեդրակ - 835
 Յովսեփեանց Գարեգին - (901)
 Յովսեփով Մելիք - 369
 Յրէսանսէ Ֆրանսիս Դ. - (59)
 Յուսիկ Տ. - (226)
 Յուսուֆ շեյխ - (552)
 Յուսուֆեան Յովհ. - 416
 Յուսուֆյան Հովսեփ տես՝ Եուսուֆեան Հովսեփ
 Յուսուֆյան Մելիք - 1008
 Յօլան - 992

Ն

Նագգաշեան Ա. տոքթ. - 831
 Նագգաշեան Հայկ - 743, 968
 Նադօ - (552)
 Նազար Ա. - 481, 880
 Նազար Բեկ - (701)
 Նազարբեկեան Մարօ - (529)
 Նազարբեկեան զօրավար - 222, 318, 497, (501), 524
 Նազարեան Գ. տոքթ. - (621)
 Նազարեան Լիպ. - 485, 524, (959)
 Նազարեան Յովհ. - (871)
 Նազարեթ - (650)
 Նազարեմց Հրանտ - 133
 Նազարեթեան Արմենակ - (376)
 Նազարեթեան Մայք տես՝ Բիւրատ Սմբատ
 Նազարյան Ստ. - 51, (443)
 Նազըմ փաշա - (501), 612
 Նազիկ հաճի - (551)
 Նազլեան Թ. տոքթ. - (621)
 Նազլեան Յովհ. - 199, 460, 665
 Նաթալի Շահան - 356, 420, 470, 519, 521, 597, 627, 628, 629, 1013
 Նաթանեան Միքայել - (774), 968, 1005, 1081
 Նաիրյան Գ. - 1158
 Նալբանդեան - (398)
 Նալբանդեան Յ. - 406
 Նալբանդյան Զ. տես՝ Զարեվանդ
 Նալպանտեան Գեորգ վրդ. - (213, 226), 1008
 Նալպանտեան Համբարձում - 872

Նալբանտեան Սիսակ - 245
 Նալպանտեան Սարգիս - 383
 Նալպանտեան Ստեփան - (226, 1071)
 Նալպանտեան Վահ. - (581)
 Նակաշիճէ - (401, 619)
 Նահապետեան Նշան - (226)
 Նահիկեան Խաչատուր քոթ. - (226)
 Նահիկեան Նշան տոքթ. - 621
 Նաղաշ քին. - (835)
 Նաճարեան Ե. - 1057
 Նաճարեան Սիիր. - 459
 Նաճարեան Յակոբ պատր. - (226)
 Նայիմ պեյ - 1066
 Նայիրի Ժ. - 808
 Նանագուլյան Սեդրակ - (1143)
 Նանէլեան Յար. - (630)
 Նանսեն Ֆրիտյոֆ - (477), 609, (742), 743, 842, 909, 976, 981, 1157
 Նաւասարդեան Բեգլար - (784)
 Նաւասարդեան Վահան - 169, 286, (297), 302, 303, 306, 313, 399, 461, 485, 507, 524, 541, 549, 771, 816, 959, 992, 1039
 Նարդունի Շ. - 457, 560, 741, 790, 1127
 Նարիմանով - 923
 Նարինեան Ն. - 1181
 Նարոյեան Մեսրոպ եպիսկ. - (128), 226, 1071
 Նարայէ Խորեն եպիսկ. - (497, 705), 934
 Նաումեն - 534
 Նեմեսիս - 356
 Ներոգ-Օննիկ - (566, 934)
 Նետիմ Մուսթաֆա - 314, 438
 Ներկարարյան Հ. - 785
 Ներսեն - (953)
 Ներսէսեան Արշակ տես՝ Սէպուհ
 Ներսէսեան Լեւոն - 750
 Ներսէսեան Միհրան - 750
 Ներսիսյան Աշոտ - 1144
 Ներսիսյան Մ.Գ. - 396, 970, 1110
 Ներսիսյան Յու. - 1107
 Ներսիսյան Սլավա - (1143)
 Ներսօ-Խաչատուր տես՝ Խաչատուրեան Ներսէս
 Ներուս - 586
 Նեփի Հիկլի - 225, 228
 Նժդէհ Գարեգին - 226, 304, 343, (363), 365, 377, 430, 449, (797, 810, 847, 934, 959, 1153), 1158
 Նիազի բեյ - (551)
 Նիկըլսըն - (474)
 Նիկոլ-Դուման - (398, 407, 416, 485, 541, 543, 566, 708, 1039)
 Նիկոլ Ա. - 1183
 Նիկոլ խմբապետ - (501)
 Նիկոլայ - (20)
 Նիկոլայ թագավոր - 418, 619
 Նիկոլայ Նիկոլաւիչ - (292), 296, 347
 Նիկողոսեան Մ. - 809
 Նիկօլ-Օհան - 246
 Նիրվանեան Ա. - 39
 Նշանեան Սուրեն տոքթ. - (621), 992
 Նշկեան Միսաք Ա. - 247
 Նշկեան Յ.Ա. - 378
 Նորաշխարհյան Լ. - 993
 Նորատունկեան Գաբրիէլ - (376), 978
 Նորատունկեան Պ.Գ. - 151, (465, 477)
 Նորատունկեան Սերովբէ - (226)
 Նորեան Ա. - 183, 859
 Նորեան Մեսրոպ եպիս. - (213)
 Նորոյեան Տիգ. - (694)

Նորունի Յակոբ - 626
 Նուպար Պողոս փաշա - 124, 130, (140), 175, 235, (194, 236, 249, 434, 459, 465, 477, 481, 488), 497, (500, 516), 604, 743, (798, 837, 880, 992)
 Նուպարեան Մ. - 357, 439, 466
 Նուրի փաշա - (127), 236, (903)
 Նուրիխան Վ. - 67
 Նուրիկեան Բենիամին - 743
 Նուրիկեան Թագուհի - 734
 Նուրիճանեան Նուր. - (266)

Շ

Շ. - 524
 Շաքիրեան Մ. - 485
 Շաքրեան Լևոն - 1184
 Շալճեան Արշակ - 438
 Շալջեան Ալլէս տես՝ Ալլէս-Արմենակ
 Շալո - (459)
 Շալվարեան Խաչատուր - (237)
 Շալվարեան Մարտիրոս - (237)
 Շահ - (708)
 Շահան տես՝ Նաթալի Շահան
 Շահբազ Վարդան - (551)
 Շահեն տես՝ Գնունի Խաչիկ
 Շահեն Ա. - 173, 184, 248, 267, 599
 Շահէն Ատոմ - (226, 1071)
 Շահէն Ենոք - (226)
 Շահէն Ա. - 167
 Շահեն Սեդրակ - 844, (1191)
 Շահինեան Գ. - 222
 Շահխաթունեան Ավետիք - 541
 Շահխաթունի Արշալիր-Աշօ - 485, 816, (959)
 Շահմուրատեան Արմենակ - (128)
 Շահնազարյան Ա.Ի. - 1015
 Շահնուր Ներսէս - (226)
 Շահնուր Շահան - (901)
 Շահպազ Ա. - 505
 Շահպազ Բարսեղ - (226, 524), 630, 992
 Շահպազ Յակոբ - (226, 1071)
 Շահպազ Ստեփան - 743
 Շահպազ Վարդան - (581)
 Շահպազեան Գեղանուշ - 559
 Շահպազեան Յ. - 117, 524, 791
 Շահպազեան Ն. տոքթ. - (621)
 Շահբազյան Տիգրան - 766
 Շահրիկեան Յ. տես՝ Մաև Ատոմ
 Շահրիկեան Յ. - (226), 524, (541), 543, 950, 1071, 1173, 1185
 Շահրիկեան Յ. - 90, 91, 127, 142, 143, (226), 485
 Շահրիման Վ. - 123
 Շահրկեան Յարութիին տես՝ Ատոմ
 Շահումեան Ստ. - 224, 369, (568, 581), 922, (923), 924
 Շաղոյեան Յակ. - 476
 Շաղոյեան Լեւոն - 476
 Շամիլ - 537
 Շամիլ տես՝ Բարսեղյան Սարգիս
 Շամիրեան Ա. - (383)
 Շամլեան Արշալիր - 167, 173
 Շամիուր Տիգրան - (630)
 Շամտանճեան Միքայել - 172, 220, (226), 227, 1071
 Շայօլա - (477)
 Շանթ Լ. - 315, (619, 633), 771, (959), 1095
 Շաշեան Լեւոն - (1071)
 Շաշկով Վ. - 953
 Շապանեան Վահան - (247)
 Շապուհեան Յար. - 639

Շառօ - (501)
 Շաստօ - 283
 Շատախցեան Կ. - (501)
 Շատիկեան Պ. - 988
 Շատոյեան Պ. - (395)
 Շարաֆեան Երուանդ - 744
 Շարօն - (566)
 Շաքարեան Գեորգ քին. - (501)
 Շաք Փոլ - 842
 Շաքիր - (501)
 Շաքիր պեյ - 938
 Շաքիր Բէիաւտտի բեյ - (519), (521)
 Շաքիր փաշա - (361)
 Շեկոյան Ա. - 1043
 Շերենց Գ. - 98
 Շերիվ փաշա - (123)
 Շերիֆ աղա - (552)
 Շերպեթեան Փառանձեմ - 559
 Շէխիկեան Միսիթար - (694)
 Շէխիկեան Սկր. - 499
 Շէվքէթ Մահմատ - (551)
 Շէրենց Գեորգ - (774)
 Շէրո - (501), (541)
 Շէուր Ալ. - 792
 Շէքերճեան Յար. - (459)
 Շիկահեր - 985
 Շիղայ Տ. - (226)
 Շիմոն Մ. - 416
 Շիշէեան Արամ - (226), (1071)
 Շիշմանեան Ղ. եպիս. - 19
 Շիշմանեան Շավ. - 617
 Շիշմանեան Ռուբ. - 107, 524, (914), տես՝ Մաև՝ Ռեդի
 Շիտանեան Ա. - 118, 316
 Շիրազ Հովհ. - 743, 842, 1068, 1116
 Շիրազ Ա. - 1063
 Շիրակեան Ա. - 1117
 Շիրակեան Արշալիր - 751, 743
 Շիրին - (537)
 Շիրինեան Արտեմիս - (933)
 Շիրինեան Ներսէս - 885
 Շիրինեան Նուարդ - 559
 Շիրվանզադէ Ալ. - 543
 Շլիմբերժէ Գիւստավ - 506
 Շխեան Սիմոն - (541)
 Շմալոն տես՝ Կաֆեան Գաբրիէլ
 Շնորիք Պատրիարք Ա.Հ. - 956
 Շնորհումի - 938
 Շուշան - (552)
 Շուշանեան Վազգեն - (959)
 Շուշանեան Վազ. - (703)
 Շուշեան Լեւոն - (226)
 Շուվալօվ - (124)
 Շորվոլեան Արամ Ա. - 743
 Շորվոլեան Արամ - 844

Ռ

Ռդիկեան Առաքել - 829
 Ռսկեան Մ. - 132
 Ռրթոտունի տես՝ Գալֆայեան Պետրոս
 Ռսկերիչեան Գ. - (226, 1071)
 Ռսկերիչեան Ե. - 287
 Ռսկերիչեան Էդ. - 192
 Ռսկերիչեան Եդ. - 380
 Ռսկերիչեան Տ. - 973
 Ռստանիկ Ազատ տես՝ Սագօեան Մ.Ա.
 Ռրբերեան Զ. - 683

Որբերեան Սկրտիչ բրօֆ. - (226)
 Որբունի Ա. - 249
 Որսորդ - (459)
 Չ
 Չագալեան Գ. տես՝ Խաժակ Գ.
 Չագմաքճեան Յ. - 485
 Չաթցի Ա. - 395
 Չաթօ - (501, 541)
 Չալխուշեան Գր. - 51, 286, 288
 Չալխուշեան Պ. - 286
 Չալկատարեան Ա. - 183
 Չամչեան Բ. Եպիս. - (361)
 Չայկովսկի - (477)
 Չանգալյան ճիմ (Պետրոս) - 842
 Չանկըրի - (1098)
 Չավուշ Ադամ - (390, 701)
 Չավուշ Գեորգ - (100, 243, 400, 402, 467, 485, 550, 552, 569, 581, 630, 643, 694, 769, 782), 837, 971, (1088, 1144, 1172)
 Չավուշ Դանիել - (459, 589, 622), 1036
 Չավուշ էշիկեցի - (390)
 Չաուշ Կ. - (972)
 Չավուշ Մ. - (581)
 Չավուշ Նազարեթ - 630
 Չավուշ Պեօխբեան Օհան - (101, 618)
 Չավուշ օսմ. - (275, 1034)
 Չավուշեան Ե. - (1051)
 Չարենց Եղիշե - 584
 Չարըզ Արամ տես՝ Վտարանդի Արամ
 Չարըզ Ղազար - 444, 490, 690
 Չարըզ Ա. Վրթանես - 1033
 Չարխուտեան Նուպար - 913, 993
 Չաուշ Ահմեդ - 674
 Չաքմաքճեան Յ. - 485
 Չաքուշեան Երուանդ - (226)
 Չելեայան Ա. - 1063
 Չելեպեան Անդրեաս Եպիսկ. - (226)
 Չելլօ - (581)
 Չերազ Մինաս - 2, 3, 186, (333), 344, (418), 481, (529)
 Չերազ Վահ. - (581)
 Չերքեզյան Կ. - 1001
 Չերքեզ Էմին - (361)
 Չեօկիրեան Յովի. - (226)
 Չեօկիրեան Տիգրան - (226, 687)
 Չըմըշկաժագցի տես՝ Պոյաճեան Վահ.
 Չըրչիլ Ու. - (477, 497, 743)
 Չքչեան Ա. - 524, 615
 Չքչեան Սահ. - 476
 Չիթեան Գ. - (376)
 Չիթունի - 615
 Չիլեճեան Բարոնակ - 789
 Չիլինգարեան Ա. - 1083
 Չիլինգարյան Արտաշես տես՝ Դարբինեան Ռուբեն
 Չիլինկիրեան Ե. - 279, 317
 Չիլինկիրեան Եղիշե - 250
 Չիլինկիրեան Յ. - 989
 Չիլինկիրեան Ռ. տոքթ. տես՝ Սեւակ Ռուբեն
 Չիլինկիրեան Փիլիպպոս - (226)
 Չիչերին - (241), 327, (328, 418, 477, 497), 597, (619), 628, (797, 958)
 Չիչերին Գեորգի - 931
 Չիպրիանի Ա. - 59, 73
 Չիպուքբեարեան տես՝ Դանիել Վարուժան
 Չիրգինեան Բարսեղ - (650)
 Չիրգինեան Հաճի-Էմմի - (650)
 Չիֆթե Սարաֆ - 86

Չլպատեան վրդ. - (213)
 Չխէժե - (477)
 Չյոկյուրյան Տ. - (735)
 Չնդօ - (550)
 Չոբուրեան Եղարդ - 207, 236
 Չոլոյան Արշավիր - (767)
 Չոպանեան Արշակ - 200, 305, 436, 481, 524, 619, 1086
 Չորմիսեան Լեւոն - 743, 875, 865, 886, 895, 896
 Չորպաճեան Ա. - (650, 701)
 Չոփուռեան տես՝ Թադէոսեան Լ.
 Չոփուրեան Եղուարդ - 724
 Չպուքլըցի Միքայել - (369)
 Չպուքճեան Տաճատ - (226, 1051)
 Չուբարյան Գր. - 368
 Չուգասըսեան Մ. - (603)
 Չուգասըսեան Վահ. - 459
 Չուխատարեան Աս. - (459)
 Չուքպարմագեան Տ. - 395
 Չօլաքեան - (275)
 Չօլաքեան Սահակ վրդ. - (226)
 Չօփուռեան տես՝ Տեփոյեան Մարիցա

Պ

Պ.Պ. - 383
 Պ.Պ.Ձ. - 167
 Պագգալեան Բ. Ա - (872)
 Պագգալեան Յ. - 630
 Պալայեան Սարգիս տես՝ Քեռի
 Պալաքեան Գրիգորիս Եպիսկ. - 446, 584, 651, 831
 Պալաքեան Գ. - 278
 Պալաքյան Գ. - 1118
 Պալաթոն Ա. - 743
 Պալապայեան Ա. - 983
 Պալասան Համբ. - (226)
 Պալեան Ա. - 1054
 Պալեան Ներսէս - 743
 Պալեան Նիկ. - 124
 Պալեան սրբազան - (822)
 Պալեան Սարգիս տես՝ Քեռի
 Պալեան Տ. Եպիսկ. - (442, 516, 1034)
 Պալեյան Հ. - 366
 Պալէոլոգ - (477)
 Պալըզճեան Բ. - 1054
 Պալճեան Լեւոն Կարապետ - 842
 Պալճեան Կ. տես՝ Վազգեն Առաջին
 Պալֆուրի - 488
 Պահլաւ տես՝ Կարիկեան Եսայի
 Պահլաւունի Եղիշե - (959)
 Պահրի փաշա - (501)
 Պաղտասարեան Գր. - 630
 Պաղտասարեան Մ. - 283
 Պաղտասարեան Մ. տոքթ. - (621)
 Պաղտիկեան Գ. - 994
 Պաղտիկեան Տիգրան - (226)
 Պաղտիկյան Յակոբցի Մ. - (244)
 Պաղտոյեան Ա. - 1058
 Պաղտոյեան Սարգիս - (630)
 Պաղտոյեան Սեդրաք տես՝ Զովյան Արա
 Պաղտոյեան Տիգ. - 807
 Պայրըն տես՝ Բայրոն
 Պանդուխտ տես՝ Սերեան Մ.
 Պանիրեան Գայանե - 559
 Պապայեան Երուանդ - 963
 Պապաշա տես՝ Թադևոսյան Լևոն
 Պապիկեան - 376
 Պապիկեան Ա. - 167, 173

Պապիկեան Թ. տոքթ. - (621)
 Պապիկեան Լ. - (1071)
 Պապիկեան Լուսֆի բրօֆ. - (226)
 Պապիկեան Յ. - 122
 Պապիկեան Յակոբ - (204, 534)
 Պապիկեան Վարդան - (774)
 Պապինյան Կ. - 1068
 Պառնի Հանդի - 227
 Պասթաճեան Սողոմոն - 577
 Պասկեիշյան Տ. - 1063
 Պասմաճեան տես՝ Նազարեան Յովի.
 Պասմաճեան Յակոբ - (167)
 Պատրիկ Ա. - 984
 Պատրիկ Առաքել Ն. - 887
 Պատրիկ Առաքել - 387
 Պատրիկ Հասան - (293)
 Պատուելի Գրիգոր - (537)
 Պարակունի Հովի. տես՝ Պարակունի Յ.
 Պարակունի Յ. - 1085, 1188
 Պարզեանց Սուքիաս - (501)
 Պարթեւեան Ա. - 1187
 Պարթեւեան Սուրեն - 158, 187, 229, 283, 367, 476, 485, 569, 643, 860, 842, 985, 1187
 Պարթեւեն Ա. - 87, 158, 187, 283, 367
 Պարթըն ճեյմս Լ. - 497
 Պարոյր - 527
 «Պարոն Պետրոս» - (537)
 Պարոնեան Լ. - 807
 Պարոն-Վարդեան Վահ. տոքթ. - (621)
 Պարսամեան Ալէս տես՝ Ալլէս-Արմենակ
 Պարսամեան - (1071)
 Պարսումեան Գ. - 630
 Պարսամեան Կարապետ - (226, 1071)
 Պարսամեան Մ. - 598
 Պարսամեան Սկր. - 560, 615
 Պարսամեան Յովի. - 825
 Պարսամեան Պ. - (383)
 Պարսամյան Վ. - 498, 1041
 Պարսամյան Վարդ - 640
 Պարսկունի Հովի. տես՝ Պարսկունի Յովի.
 Պարսկունի Յովի. - 905, 925, 1084, 1085, 1145, 1188
 Պարսումեան Գեորգ - 630
 Պարսումեան Սամուել - 577
 Պարտազճեան Վ. - 44
 Պարտիզակցի - 167
 Պարտիզպանեան Լ. տոքթ. - (226, 621)
 Պարտիզպանեան Խ. - 105
 Պարութեան Յար. - (650)
 Պե-Պօ - 459
 Պեյլերյան Ավո - 934
 Պեշիկթաշ Խորեն՝ Նար-Պեյ արքեպիսկ տես՝ Նար-Պեյ արքեպիսկ
 Պեշիկթաշեան Նշ. - 615, 694
 Պետիկ տես՝ Քյուրտեան Պետրոս
 Պետիկ - (226, 550)
 Պետիկեան Ա. - 615, 842
 Պետո - (45)
 Պետո - (398)
 Պետո - 416
 Պետո - (501, 567)
 Պետո (Պետրոսյան Աղեքսանդր) - (934)
 Պետրէ տես՝ Վարժապետեան Պ.
 Պետրոս - (550)
 Պետրոս Աւետիս կաթողիկոս - (472)
 Պետրոս Եպիսկ. - (552)
 Պետրոս Մեծ - (916)
 Պետրոս Սկրտիչ - (496)

Պետրոս Փարեան-Բաբկեն-Սիւնի - (934)
 Պետրոսեան Ապահ տես՝ Ապահ
 Պետրոսեան Աղեքսանդր տես՝ Պետո
 Պետրոսեան Արամ - 496
 Պետրոսեան Բենիամին - 228
 Պետրոսեան Մ. - 173, (379, 1071)
 Պետրոսեան Մինաս - (167, 226)
 Պետրոսեան Պողոս - 167, 173
 Պետրոսյան Ա. - (1143)
 Պետրոսյան Դ. - 1063, 1106
 Պետրոսյան Ե. - 1063
 Պետրոսյան Ի. - 1063
 Պետրոսյան Շ. - 684
 Պետրոսյան Ս. - 992, (1143)
 Պետրոսյան Վ. - 957
 Պերետո - (477)
 Պերիտտի տես՝ Պերետո
 Պեքարեան Յակոբ - (630)
 Պեքմեզեան Յար. - 649
 Պզտիկեան Ե. - 992
 Պզտիկեան Զ. - 354
 Պեհրիկեան Խոսրով Եպիսկ. - (213, 226)
 Պեյագեան Էտուառ - (226)
 Պեյլերեան Ա. - 810, 934, 941
 Պեյիւվաճեան Արթ. տոքթ. - (452)
 Պելու Կրաչուով Եւդորով - (925)
 Պենկեան Քերովբէ - (226)
 Պեննէ տոքթ. - 167, (459, 626)
 Պեպիրեան Մին. - 835
 Պեվին Է. - 497
 Պերպերեան Խաչիկ - 596
 Պերպերեան Ծ. - 598
 Պերպերեան Ն. - 1004
 Պեքարեան Յակոբ - 577
 Պեքիր Սամի փաշա - (361, 517, 770)
 Պեօզիկեան Գրիգոր տես՝ Շիկահեր
 Պեօճէկեան Նիկողոս - (617)
 Պիզոն Ա. - (477)
 Պիթլիսեցի Մուշեղ - (934)
 Պիլի Հիքմետ - 787
 Պիլեզիքճի Կարապետ տես՝ Տիգրան երկաթ
 Պիշոն Ա. - (477)
 Պիոնեան Կ. - 1008
 Պիչաքճեան Մարիամ Մանուկ - (872)
 Պիւրատ Ա. տես՝ Բիւրատ Ա.
 Պլեճեան Համբ. - (226)
 Պլիս Էտուին - 497
 Պոլիտիս Նիկ. - (477)
 Պոլոյեան Լ. - 810
 Պոլտուին Օ. - 408, 497
 Պոլտուքեան Եր. - 972
 Պողարեան Գրիգոր - 874
 Պողիկեան Ա. - 1032
 Պոզաճեան Անդրանիկ - (226)
 Պողոս - (552)
 Պողոս Ա կայսեր - 182
 Պողոս քի. - (338)
 Պողոս փաշա - (249)
 Պողոսեան Գարեգին - (167), 173, (226, 626, 1071)
 Պողոսեան Զոհրապ - (694)
 Պողոսեան Հ. - 832
 Պողոսեան Ա. - 508
 Պողոսեան Սարգիս - 822
 Պողոսեան Տէր Գալուստ - 831
 Պողոսեան Պողոս - (226, 626)
 Պողոսյան Ա. - 685
 Պողոսյան Կ. - 1068

Պողոսյան Յ. - 832, 1010, 1019, 1029, 1035, 1041, 1095
 Պողոսյան Ա. - 1089
 Պողոսյան Ա. - 1040
 Պողոսյան Ստ. - 1087, 1088, 1119
 Պոյաճեան Թովմաս - 835
 Պոյաճեան Յ. - 1056
 Պոյաճեան Դաճի - 822
 Պոյաճեան Մարտիրոս տես՝ Ժիրայր
 Պոյաճեան Ստ. տես՝ Մուրատ
 Պոյաճեան Վահան տես՝ Կարապետեան Ռուբեն տոքթ.
 Պոնաբարդ - (551, 581)
 Պոնափարթ տոքթ. տես՝ Պոնաբարթ
 Պոնափարթեան Խոսրով - 677
 Պոնտացի Պ. - 459, 588
 Պորթուգալեան Մ. տես՝ Փորթուգալեան
 Պոտրումեան Օհան - 968
 Պչենց Սաթենիկ - (537)
 Պտղտոյեան Գեորգ տես՝ Թովալ վարժապետ
 Պրայս ճէյմս - (225), 228, 251, 488, 497, (609, 743), 746, (899, 903)
 Պրեմօն - (267), 268, (441)
 Պրեմոն տես՝ Պրեմօն
 Պրեսուսէ Ֆ. - 59
 Պրիան - (441, 694)
 Պուան - 488
 Պուանքարէ Է. - (477)
 Պուլուտեան Պ. - 283
 Պուլտուքեան Եր. - 992
 Պուճիգանեան Աստղիկ - 746
 Պուճիգանեան Յովհ. բրօժ. - (226)
 Պույեոն Ֆր. - (441, 474, 983)
 Պուրսալեան Յար. - 587, 701
 Պոզաճեան Բ. - 139, 1071
 Պոզոսեան տոքթ. - 871
 Պոզոսեան Գ. - 173, (1071)
 Պոզոսեան Գարեգին տես՝ Պոզոսեան Գարեգին
 Պոզոսեան Յ. - (1071)
 Պոզոսեան Յ. - 475
 Պոզոսեան Յ.Պ. - 231
 Պոզոսեան Յակոբ - 968
 Պոզոսեան Յարութիւն - (226), 1071
 Պոզոսեան Յովհ. - 431, 743
 Պոզոսեան Նիկ. տես՝ Իշխան
 Պոզոսեան Պ. - (1071)
 Պոզոսեան Պոզոս տես՝ Պոզոսեան Պոզոս
 Պոզոսեան Ս. - 471
 Պօլեան Մկր. - (694)
 Պօղիկեան Պ. - (395)
 Պօղիկեան Սուրեն - 734
 Պօյաճեան Գ. - 173
 Պօյաճեան Գառ. - (167, 226, 626)
 Պօյաճեան Գինոս - 734
 Պօյաճեան Է. - 1164
 Պօյաճեան Եզնիկ - 875
 Պօյաճեան Ժիրայր - (951)
 Պօյաճեան Յ. - 395
 Պօյաճեան Յ. - (1071)
 Պօյաճեան Դամբարձուն տես՝ Մուրատ
 Պօյաճեան Դ. - 167, 173
 Պօյաճեան Մարատ - (934)
 Պօյաճեան Մարի - 167, 173
 Պօյաճեան Մուրատ - (398)
 Պօյաճեան Յ. - 268
 Պօյաճեան Տ. - 283
 Պօյաճեան Տիգրան Յ. - 745, (901)
 Պօյաճեան Եղս. - 444
 Պօնճուլեան Սենքերիմ - (226)

Պօրլեան Վ. - 173

Ջ

Ջալլաթ - (552)
 Ջալլաթեան Վահան - (566)
 Ջամալեան Արշ. - 457, (524, 541), 771
 Ջահվար (քուրդ ցեղապետ) - (774)
 Ջաղեթյան Գ. - 833
 Ջանփոլատեան - (566)
 Ջելլաթ - (617)
 Ջենալ փաշա - 345, (1099)
 Ջենալ Բուրա - (702)
 Ջիւանշիրեան Ա. - 459
 Ջիւանշիրի Բեքուտ Խան - (573)
 Ջիվելեզով Ա. - 1120
 Ջլղաթեան Բեն - (226)
 Ջնոյեան Յար. - (694)
 Ջոն Տիլի - (477)
 Ջրբաշյան Է. - 1131
 Ջրվեժ - 289
 Ջուղաշելի Ստալին տես՝ Ստալին

Ռ

Ռահվետ - 992
 Ռաշօի Միհրան տես՝ Ռզմըցի Լաթօ
 Ռըլիֆ Նիյր Ի. - (609)
 Ռըշտունի Ա. - 694
 Ռըքլի Է. - 59, 73
 Ռէյնօլստ - (361)
 Ռիգա Նուր Ալի Ֆուլատ - 931
 Ռզմըցի Լաթօ - (537)
 Ռիլիֆ Իսթ. - (786)
 Ռիմտի (Մեյճըր) - (290)
 Ռնէ Փ. - 743
 Ռշտունի - 225
 Ռշտունի Պ.Է.Բ. - 228
 Ռոհրապախ Պաուլ - 232
 Ռոսսի Ա. - (477)
 Ռոստոմ - (318, 369, 398), 416, (485, 529, 541), 543, (552, 560, 581, 934, 935, 977), 1008, (1071), 1135
 Ռուբեն - 399
 Ռուբեն - 228
 Ռուբեն - 432
 Ռուբեն - 440
 Ռուբեն - 518
 Ռուբեն - 524
 Ռուբեն - 551
 Ռուբեն - 550
 Ռուբեն - 552
 Ռուբեն - 553
 Ռուբեն - 566
 Ռուբեն - 306
 Ռուբեն - (318)
 Ռուբեն - 331
 Ռուբեն - 485
 Ռուբեն - 567
 Ռուբեն - (568)
 Ռուբեն - 700
 Ռուբեն (Տէր-Միմասյան Ռ.) - 786
 Ռուբեն - 816
 Ռուբեն - (837)
 Ռուբեն - 910
 Ռուբեն - (957)
 Ռուբեն - (959)

Ռուբեն - (1088)
 Ռուբեն փաշա - (418, 420)
 Ռուզվելթ - (504)
 Ռուսինեան Ն. տոքթ. - 124, (442)
 Ռուստամ բեյ - (702)
 Ռօբերթի Է. - 59

Ս

Ս.Կ. - 283
 Ս.Մ. - 46
 Ս.Պ. - 992
 Ս.Պ.Ա. - 508
 Ս.Վ. - 506, 906
 Ս.Վ.Դ. - 459
 Ս.Տ. - 903
 Սաատթեան Դ. - 1054
 Սաաթեան Նշան Պ. - 743
 Սաատետտին - (501)
 Սագօեան Մ.Մ. - (459)
 Սագոնով - 507
 Սաթենիկ - 485, 551
 Սալ - 92
 Սալբի Մ. տոքթ. - 233, 842
 Սալըզալի Յ. - (124, 497, 619)
 Սալիմ պեյ - 938
 Սալման - 971
 Սահակ - (501)
 Սահակ Արամ - 485
 Սահակ Բ. կաթողիկոս - 233, (353, 606)
 Սահակ Մեսրոպ - 229
 Սահակ Պեյենց - (501)
 Սահակեան Ա. - (331)
 Սահակեան Ավետիք տես՝ Դայր Աբրահամ
 Սահակեան Արամ - 568, 594
 Սահակեան Դովհ. (445)
 Սահակեան Շաւարշ Ժ. վրդ. - (226)
 Սահակեան Ս. - 409
 Սահակյան - 1090
 Սահակյան Ազնիվ - 1063
 Սահակյան Ռ. - 702, 715, 845, 1034, 1091, 1110
 Սահյան Յ. - 1063
 Սահրադեան Ս. - 686
 Սահրադեան Սիր. - 696
 Սաղաթելեան Ա. տես՝ Սաղաթելեան
 Սաղաթելեան Յ. - 485
 Սաղաթելեան Ա. - 166, 459
 Սաղըրեան Ս. - 516, 1054
 Սամադ Խան - (477)
 Սամի Բեքիր - (477), 597, 628
 Սամի Բեքիր տես՝ Սամի Բեքիր
 Սամսոն - 485
 Սամսոն - (459)
 Սամսոն - (566)
 Սամսոն Խան տես՝ Թադնսեան Սամս
 Սամսոն - 381
 Սամուէլ - (390)
 Սամուէլ - 381
 Սամուէլօֆ Վոանշապուհ - (226)
 Սայաթ-Նովա - (901)
 Սայապալեան ժագ - (226)
 Սայիտ - 1013
 Սայիտ Դալիմ փաշա - (497), 1117
 Սայիտ շեյխ - (834)
 Սայրըս Դամիւն - 376
 Սայքս Մարկ - 497
 Սանդուրեան Մ. - 383

Սանոսյան Ա. - 1126
 Սաչեան Ասատուր տես՝ Դերոս
 Սաչեան Աս. - (446)
 Սապահ - (459)
 Սապահ-Գիլեան Ա. - 14, 77, 159, 189, 234, 650, (701), 743, 813, 837, 842, 890
 Սասունի Կ. - 222, 346, 467, 524, 597, 610, 628, 716, 747, 768, 769, 777, 782, 810, 811, 910, 1004, 1117
 Սասունցի տես՝ Ավետիսեան Մուշեղ
 Սասունցի տես՝ Երեցեան Ա.
 Սասունցի Դավիթ - 849
 Սասունցի Մարտ. - 631
 Սասունցի Մուշեղ տես՝ Ավետիսեան Մուշեղ
 Սավֆէթ Մ. Դ. Լէյլոդ - 474
 Սարաճեան Յ. վրդ. - 376
 Սարաճեան Պետրոս եպիսկ. - 446
 Սարաճեան սրբազան - (465)
 Սարաֆեան Գ. - 577, 743
 Սարաֆեան Գեորգ - 577, 743
 Սարաֆեան Եր. տոքթ. - (621)
 Սարաֆօֆ Պօրիս - (243)
 Սարգիս - (550, 551, 566)
 Սարգիս Խ. - 846
 Սարգիս [ռես] - (501)
 Սարգիս Սաուին - (226)
 Սարգիսեան Դր. - 524
 Սարգիսեան Մատթեոս տես՝ Փարամազ
 Սարգիսեան Յակոբ - 204
 Սարգիսեան Սահակ վրդ. - (226)
 Սարգիսեան Տիգրան - (226)
 Սարգիսեան Օ. - 743, 791
 Սարգսեան Ե. Դ. - 748
 Սարգսեան Եփրեմ - 816
 Սարգսեան Սարգիս - (701)
 Սարգսեան Լեւոն - 947
 Սարգսյան Ե. - 702, 717
 Սարգսյան Մ. - 1056
 Սարգսյան Մ. - 1048
 Սարգսյան Ս. Դ. - 923, 924
 Սարդարյան Կ. - 1028, 1082
 Սարեան Անդրանիկ - 948
 Սարեան Ստեփան վրդ. - (226)
 Սարերոս Ասլան տես՝ Չաւուշ Գեորգ
 Սարի Խաչիկ - (626)
 Սարիատ տես՝ Չավուշ Գեորգ
 Սարյան Գ. - 977
 Սարյան Մ. - 1068
 Սարոյան Ա. - 1127
 Սարոյան Վիլյամ - 936
 Սարվապալի Ռադիակրիշնանի - 1068
 Սարրաֆեան Կարո - 666
 Սարուխան - 124
 Սարուխան Ալ. - 505
 Սարուխան Դ. - 1643
 Սարուխանեան Մարո - (459)
 Սարուխանեան Մ. - 56
 Սաքո - 1008
 Սաքօ - (1071)
 Սաքօ - (383)
 Սաքօ - (459)
 Սաքօ - (226)
 Սաքօ տես՝ Աղամիրզեանց Սարգիս
 Սաքօ - (398)
 Սաֆրատեան Արշակ - 643, 1172
 Սաֆրաստեան Պ.Կ.Մ. - (228)
 Սաֆրաստեան Ս. - 497
 Սեբաստացի Դովնան - 994

Սեբաստացի Մուրատ - (184, 485, 581, 934)
 Սեդա - 459
 Սեդրակ - (1149)
 Սեդրակ Էֆենտի - (551)
 Սեթեան Յ. - 229
 Սեթեան Յովհ. եպիսկ. - 105
 Սեմա Ա. - 439
 Սեմիրջեան Մ. տես՝ Սեմերճեան Մ.
 Սենո - (1024)
 Սեպուհ - 100, (226), 318, 369, (485, 500, 501, 509, 552, 774), 992, 1005
 Սեպուհ Մ. - 667
 Սեպուհ տես՝ Թիրեաքեան Հայկ
 Սեպուհեան Ա. - 496
 Սեսիլ Ռ. - 488
 Սեսիլ Ռոբերտ - (477)
 Սեւակ Մամասէ - 718, 743
 Սևակ - 530, 977
 Սևակ Պ. - 1004, 1036, 1068, 1092
 Սևակ Ռուբեն - (226, 294), 530, (566, 621, 687, 735, 1009), 122, (1071)
 Սևան Ա. - 1039
 Սևան Արմեն - 687, 847, 1039
 Սևան Ա. - 995, 1059
 Սեւտիկնայ Բազիկ - (537)
 Սեւթարեցի Սաքո - (934)
 Սերգեյ - (566), 1008
 Սերգէյ տես՝ Մանուկեան Արամ
 Սերեան Մ. - 1056
 Սերենճեան Պետո - 485
 Սերենկիւեան Յովհ. տես՝ Վարդգես
 Սերոբ - 398
 Սերոբ - (552)
 Սերոբ - (45)
 Սերոբեան Մուշեղ տես՝ Մուշեղ եպիսկ.
 Սեփեքճեան Արամ - 968
 Սեքուլեան Օգոստինոս - 842
 Սեֆերեան Միիր. - 576
 Սէլեան Ա. - 167, 173
 Սէիսեան Խաչիկ - (630)
 Սէկէնեան Տ. - 446
 Սեմերճեան Արտաշէս - (226), տես՝ Թորգոմ
 Սեմերճեան Մ. - 24, 101
 Սեմպօռն - (477)
 Սէյտո Պողոս տես՝ Սէյտո Պողոս
 Սէյտո Պողոս - (550, 552, 762)
 Սերայտարեան Արմ. տոքթ. - (621)
 Սերայտարեան Ջ. - 998
 Սերայտարեան Թագուհի - 559
 Սերենկիիւեան Յովհ. տես՝ Վարդգէս
 Սերենկիւեան Վարդ. - 540, (951)
 Սերթլեան Ս. տոքթ. - (621)
 Սերժան Գուրգեն Զիլճեան - (229)
 Սէֆերեան Մ. - 564, 612, 617, 643, 842, 891
 Սէֆերեան Նազարեթ - 843
 Սըռեան Յով. - 810
 Սիամանթո - 40, 122, 133, (226, 243), 531, (541), 543, 569, 643, 708, (735, 821), 860, 977, (1071)
 Սիլիկեան զօրավար - 222, (823)
 Սիլիկով զենքերալ տես՝ Սիլիկեան զօրավար
 Սիմոնեան Սարկիս - 701
 Սիմոն - (552)
 Սիմոն Մաքսուտ ակէյ - 992
 Սիմոնեան Երան - 668
 Սիմոնեան Միիրան - 930
 Սիմոնեան Յակոբ - 559
 Սիմոնեան Պ. - 813

Սիմոնեան Ս. - 383
 Սիմոնեան Ս. - 793
 Սիմոնեան Ս. - 794
 Սիմոնեան Ս. - 812
 Սիմոնեան Ս. - 848
 Սիմոնեան Սիմոն - 848, 866
 Սիմոնեան Հ. - 1035
 Սիմոնեան Հ. - 986
 Սիմոնյան Հ. - 1082
 Սիմոնյան Հ. - 1122
 Սիմոնյան Հր. - 1042
 Սիմոնյան Հ. Ռ. - 991
 Սիմոնեանց Արսէն առ. քին. - 615
 Սինանեան Կ. Վեր. - (226)
 Սինկիրեան Կղմես - (618)
 Սիոն արքեպիսկ. - 624
 Սիպիլ - 524
 Սիսակ - 4
 Սիսաք - (1149)
 Սիսլեան Գարեգին վեր. - 547
 Սիւլէյման ակէյ (Միստիւր) - (275)
 Սիւնի - 167
 Սիւնի Ա. - 146, 332, 347
 Սիւնի Բ. - 183, 416, 485
 Սիւնի Ն. - 283
 Սիւնի Վ. - 1030
 Սիւնի Գևորգեան տես՝ Սիւնի Վաղարշակ
 Սիւնիք Բ. - (395)
 Սիվասլեան Ա. - (1071)
 Սիվասլեան Առաքել Յ. բրօֆ. - (226)
 Սիւրմեան Արտավազդ արքեպիսկ - (472)
 Սիւրմենեան Գ. - 509, 795
 Սիտալ Կ. - 565
 Սիրադեղյան Վ. - 1082
 Սիրանա Արամ - (537)
 Սիրանոյշ - (959)
 Սիրվարդ - 252, 459, 576, 578, 599, 632, 650, 669
 Սիրունի Յ. ճ. - 485, 973
 Սիրունեան Մամբրէ վրդ. - 233
 Սիրունյան - 1063
 Սլաք - (537), 541
 Սկանդարի Գ. - 160
 Սկաչկօ Ա. - 1177
 Սմբատ - (484)
 Սմբատ - (569)
 Սմբատ - 500
 Սմբատ - (292)
 Սմբատ - 296
 Սմբատ - (369)
 Սմբատ - (318)
 Սմբատ - 992
 Սմբատ - 694
 Սմբատ - (643)
 Սմբատ - (581)
 Սմբատ եպիս. - (213)
 Սմբատ զօր. - (694, 934), 1172
 Սմիթ - 643
 ՍՄԿՕ ավագակապետ - (501)
 Սյուրմեյան Լ. Ջ. - 936
 Սողիկան Կարապետ բրօֆ. - (226, 1071)
 Սողոմոնեան Միքայէլ - (919)
 Սողոմոն Յովսէփ վրդ. - (226)
 Սոմա - (405, 429)
 Սոս-Վան - 615
 Սոսե - (694)
 Սոսո տես՝ Ստալին
 Սպարապետ Վարդան տես՝ Խանասորի Վարդան

Սպորտոն ժ. - 225
 Սվազ - (1071)
 Սվազլեան Մադի - 481
 Սվազլեան Միիրան - 481
 Սվաճեան Գեորգ - 630
 Սվաճեան Յովսէփ - 698
 Ստալին - 474, 497, 619
 Ստեփան - (369)
 Ստեփան Դ. - (369)
 Ստեփանեան Գրիգոր պատ. - (226)
 Ստեփանեան Հմ. - 665
 Ստեփանեան Յովակ - 485
 Ստեփանեան Շ. - 283
 Ստեփանեան Ստեփան տես՝ Բալա-Ջան
 Ստեփանյան Ա. - 757, 1104
 Ստեփանյան Գ. - 977, 1094
 Ստեփանոս արք. - (235)
 Սրապեան Լ. - 670
 Սրապեան Կորիւն վրդ. - (226)
 Սրապեան Յ. տոքթ. - 444
 Սրապեան Օ. - (1071)
 Սրսալիոն - (501)
 Սրապիոնեան Սարգիս տես՝ Լուկաշին
 Արմաքեշխանյան Եր. տես՝ Երուխան
 Սրվանձոյան Հ. - 1070
 Սրուանձտեան - 541
 Սրուանձտեանց Գ. - (603)
 Սրուանձտեանց Հ. - 524
 Սուատէրեան Սմբատ եպիսկ. - (226)
 Սու-Լիեօթընան ժօզեֆ Արտիթի - (229, 292)
 Սուզիկեան Ե. - (1071)
 Սուզիկեան Եղիա - (226)
 Սուլթան Համիտ - տես՝ Համիդ Աբդուլ
 Սուլուխցի - (934)
 Սուվարյան Յու. - 1079
 Սուրեն տես՝ Անդրեասեան Արտ.
 Սուրենեան - 835
 Սուրենեան Գառնիկ - 253
 Սուրենեան Խաչատուր - (774)
 Սուրենեան Հրաչեայ տես՝ Տորեան Արմեն
 Սուքիասենց Մարգարիտ - (738)
 Ափիրզի Շահեկան զօր. - 960
 Սօլաքեան Արտաշէս - 167, 173, (226)
 Սօսի - (524)
 Սօքո - 128
 Սֆօրցա կոմս - (477)

Վ

Վ.Ա. – 604
 Վ.Ա. եան - 167
 Վ. Ն. – 604
 Վ.Տ. – 92
 Վազգեն - (45), 183
 Վազգեն - 416
 Վազգեն - 934, տես՝ Տերոյեան Տիգ., Տերոյեան Վազգեն-Տիգրան - 934
 Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգեն Ա. Վեհափառ կաթողիկոս Ամենայն Հայոց - 468, (756, 855), 1048, 1189
 Վալլաս Գամփել - (477)
 Վալխովսկի –1008
 Վալի ակէյ - 267
 Վակենհայմ - (609)
 Վահագ - (369)
 Վահագն Ամատունի տես՝ Թանչուտեան
 Վահագն - (226)
 Վահագն - 934, 45, տես՝ Տողրամատեան Վահան Կարապետ

Վահան - (45, 459, 552)
 Վահան Խորենի - (331), 541
 Վահե - 419
 Վահէ - 1008
 Վահէ - 70
 Վահէ - 524
 Վահե Հայկ - 723, 743, (852)
 Վահեան Վահե - 842, 988
 Վահէ-Վահան տես՝ Վահեան Վահե
 Վահրամ - 992
 Վահրամեան Վահրամ - 993
 Վաղարշակ տես՝ Կայծակ
 Վաղինակ տես՝ Տօնապետեան Պ.
 Վաղօ - (566)
 Վամպերի - (481)
 Վայզ Սթիֆըն Ա. - 481
 Վան - 959
 Վան Միր - 230
 Վանաց Իշխան - 1161
 Վանատուր Ա. կոքթ. - 813
 Վանբէկ տես՝ Միրզաբեկեան Զավեն
 Վանդեան - 34
 Վանդերվէլդ Էմիր - 59
 Վանեան Ա. - 66
 Վանգիտար - (477)
 Վանիկ - 167, 173, (626, 1071)
 Վանիկ Հ. - 813
 Վանիկեան Գեղամ տես՝ Վանիկ
 Վանկէնհայմ - (497)
 Վանյան Հ. – 1107
 Վանտրվէլտ Է. – 59, 73
 Վառվառեան Էօժենի – 938
 Վասակ - 901
 Վասակունի - (578)
 Վասիլյա Հ. – 1123
 Վարազդատ Բ. – 484
 Վարանդեան Մ. – 102, 136, 331, 348, 388, 398, 402, 485, 524, 531, (541), 543, 544, 708, (798), 1008, 1106, 1171, 1173
 Վարանով զոր. - (501)
 Վարդ-Պատրիկ - (1008)
 Վարդան - (58, 226, 398, 552, 566, 567, 630, 901 1008, 1071)
 Վարդան Լ. – 849, 897, 898, 949
 Վարդան լրտես - (550)
 Վարդան Շահապազ - (369, 567)
 Վարդան Վարդ - 1050
 Վարդան տոքթ. – 485
 Վարդան վրդ. - (552, 837)
 Վարդանեան Ա. – 1063
 Վարդանեան Արամ – 630
 Վարդանեան Գ. – 1056
 Վարդանեան Ե. – 290
 Վարդանեան Եզնիկ - (774)
 Վարդանեան Եղիշէ - 254
 Վարդանեան Ռեն-Ռուբէն - (967)
 Վարդանյան Կ. – 1022, 1050
 Վարդանյան Հ. – 796
 Վարդանյան Համազասպ վրդ. - (226)
 Վարդանեան Մ. – 133
 Վարդանեան Պաղտ. տոքթ. - (621)
 Վարդանեան Սերոբ տես՝ Աղբիւր Սերոբ
 Վարդանեան Վարդ փոքրիկն – 444
 Վարդանյան Մ. – 1104
 Վարդանյան Մ. – 1039
 Վարդապետյան Ա. – 119, 652
 Վարդապետյան Աշոտ - 167

Վարդապետեան Գ. տոքթ. – 444
 Վարդգես - (226, 485, 541, 559, 567, 629, 659, 884, 1071, 1118)
 Վարդեան Գեղամ – 459
 Վարդո – 53, 992
 Վարդույան Դ. – 1021
 Վարդո տես՝ Վարդո
 Վարժապետեան Անդր. - (787)
 Վարժապետեան Արտ. – 637
 Վարժապետեան Խ. – 630
 Վարժապետեան Կոստան – 803
 Վարժապետեան Մ. – 125, 459
 Վարժապետեան Յ. – 1190
 Վարժապետեան Ն. եպիսկ. Ներսես – 124, 361, (581)
 Վարժապետեան Պ. - (701)
 Վարժապետեան Սիսակ Յակոբ - 926, (972)
 Վարժապետեան Վ. – 444
 Վարուժան Դ. - 122, 133, (226, 294), 485, (541), 708, (735), 743, 934, 977, 1106, 1173
 Վեկներ Արմին - (839)
 Վեհապ-Ապտուլ փաշա - (799)
 Վեհապետեան Թ. – 688
 Վեհիբ փաշա - (551, 569, 643)
 Վեհիպ փաշա տես՝ Վեհիբ փաշա
 Վեմյան Ա. – 1090
 Վեմիզելուս - (477)
 Վեմիս – 173
 Վերածին Մ. – 485, 524, (992)
 Վերդյան Աղ. – 653
 Վերթ Քարլ - (592)
 Վերթել Ֆրանց. – 433, (468), 719, (742, 842), 996, 997, 1011, 1031, 1096
 Վեզիրեան Յակոբ Ա. – 973
 Վեզնեան Յար. տոքթ. - (621)
 Վելտեան Ջեփ. – 559
 Վեկներ Ռ. - 743
 Վեմիս - 167
 Վեու Փ. Տը - (605)
 Վիլիելմ Ա. կայսր - (124)
 Վիլսոն – 497
 Վինաւեր - (477)
 Վիշապեան Գ. - (226, 1071)
 Վիշապեան Ե. – 1054
 Վիրապեան Գեորգ - (680)
 Վիրաւոր Աշուղ – 283
 Վորոշիլով - (847)
 Վորոնցով-Դաշկով - (619), 837, (1108)
 Վռամեան - (376), 398, 992, (1071)
 Վռամեան Ա. - (485), 524, 543, 697, 708, 908, 934, 1008, 1173
 Վռամեան Գ. – 377
 Վռըշիկ Գալուստ - (537)
 Վտարանդի – 54, 531
 Վտարանդի Արամ – 1186
 Վրացեան Սիմ. – 255, 256, 307, (311), 327, 331, (420), 457, 485, 513, 524, 527, 531, 541, 560, (565), 579, (597), 600, 607, 611, 615, 628, 671, 697, 703, 749, 758, 771, 797, 798, 804, 807, 810, 935, 959, 962, 1008, 1029, 1104, 1115, 1139, 1159, 1171, 1173
 Վրեժ – 972
 Վելիետտի Եէկէն տես՝ Եէկէն Վելիետտի
 Տ
 Տ.Ա. – 383
 Տ.Թ.Դ. – 770
 Տաթեւեան տես՝ Վահագն

Տաթեւեան Վահ – 541
 Տակո-Իօնեսկու - (477)
 Տաղաւարեան Նազ. տոքթ. - (621)
 Տաղաւարեան Նազարէր տոքթ. - (226)
 Տաղեան Յ. – 269
 Տաղլեան Արշակ Ռ. բրօֆ. - (226)
 Տաճատ – 476
 Տամատեան - (243, 398, 459, 552, 837)
 Տամատեան Մ. – 444, 992
 Տամատեան Միհր. – 446, 496, (581, 720, 842, 881)
 Տամրունի Վ. – 277
 Տանապետեան Յ. – 1008
 Տանթեան Կ. – (167), 173, (226)
 Տասնապետեան Է. - 1060
 Տասնապետեան Յ. - 971, 985, 992, 1008, 1043, 1182,
 Տատեան Արթին փաշա - (543)
 Տատրակ տես՝ Տեր-Կարապետեան Գեղամ - 550
 Տատրեան Կ. Մ. – 395
 Տատրեան Վ. – 491, 492, 1053
 Տատրյան Վ. տես՝ Տատրեան Վ.
 Տատուրյան Շահե - 879
 Տարագիր մը – 637
 Տարանտուլ – 967
 Տարոնեցի Աղ. տես՝ Տարօնեցի Աղ.
 Տարոնի Գ. – 813
 Տարոնցի Սողոմոն - (559)
 Տարտաղանեան Ե. – 379
 Տարտունի Ստ. – 830
 Տարօնացի Գլ. – 28, 92
 Տարօնեան Է. - 421
 Տարօնեցի Աղ. – 690, 744, 772
 Տարօնցի – 617
 Տաթեւեան Անդրանիկ – 968
 Տերմեն զնդ. - (501)
 Տերոյեան Ջարուհի – 543
 Տերոյեան Տիգ. - (501, 541, 567, 934), 1090
 Տերոյեան Վազգեն - (567)
 Տերտերեան Իս. – 1192
 Տերտերեան Յամբ. – 226, (597), 797, (6191, 628, 1071)
 Տերտերեան Ի. բժ. – 633
 Տեր Ղազարապետեան Անանիա ծ. վրդ. - (226)
 Տեր-Ղակոբյան տես՝ Նաթալի Շահան
 Տեր-Ղազարեան Յովհ. - (226, 626)
 Տեր Ղազարենց տես՝ Բիւրատ Ա.
 Տեր Ղուկասեան Փ. - 1191
 Տեր Մելքոնեան Յարութիին քինյ. - (226)
 Տեր-Միմասեան Լ. – 1154
 Տեր-Պետրոսեան Յովհ. – 899
 Տեփոյեան Մարիցա (Չօփուռեան) – 736
 Տեփոյեան Պ. – 72, 1044
 Տէլանէլ Բօլ – 227
 Տէլանէլ Փ. - (488)
 Տէլդա-Տորրիտա Մարկիչ - (477)
 Տէլ-Կասիօ Սապաթինօ հայր – 605
 Տէլի Քէշիշ - (125)
 Տեմիրեան Յ. – 167, 173
 Տեմիրճեան Արտ. – 1193
 Տեմիրճեան Եսթեր - (872)
 Տեմիրճեան Յ. – 395
 Տեմիրճեան Ա. - (630)
 Տեմիրճեան Ա. տես՝ Փէլիվան
 Տեմիրճեան Վ. եպիս. – 1030
 Տէվիտ Լեսլի - (595)
 Տէվիտ Մարշալ փրօֆ – 917
 Տեովլէթեան Խ. տոքթ. - (621), 992
 Տէպաղեան Ա. – 395, 574
 Տէվճեան Յովհ. – 847

Տէտեան Մանուէլ - (226)
 Տէյիքմենճեան Գեորգ պատ. - (226)
 Տէրոյեան Վազգեն-Տիգրան – 934
 Տէրտերեան Մուրատ տես՝ Մուրատ Ա.
 Տէր-Այվազեան Ստեփան փրօֆ. – 876
 Տէր-Ավետիքյան Ե. – 1104
 Տէր-Ավետիսեան Տիգ. – 810
 Տէր-Բարսեղեան Բ. – 1054
 Տէր-Բարսեղեան Յր. – 499
 Տէր Բարսեղեան Յրաչեայ տես՝ Բիւզանդ Վաղինակ – 973
 Տէր-Գաբրիելյան Ա. - (92)
 Տէր-Գաբրիելեան Սահ. - (696)
 Տէր-Գալստեան Մ. – 233
 Տէր-Գալուստեան Ա. – 383
 Տէր-Գրիգորեան Խաժակ – 1039, 1130, 1140
 Տէր-Գուրգենեան Ազ. – 672
 Տէր-Դավթեան Յ. – 485
 Տէր-Դավթեան Յովս. – 524
 Տէր-Եղիայեան Ջաւեն արքեպիսկոպոս - (497)
 Տէր Եղիշէ - (245)
 Տէր-Ջաքարեան Յ. - (694)
 Տէր-Թովմասեան Սահակ տես՝ Թաթուլ Ա.
 Տէր-Թովմասեան Ա. – 457, 560
 Տէր Խորենեան ծ. վրդ. - (226)
 Տէր Կարապետեան Ա. տես՝ Գեւորդեան Ա.
 Տէր-Կարապետեան Գեղամ – (395, 694), 541, 550
 Տէր-Կարապետեան Ն. – 280
 Տէր-Կարապետեան Սարգիս տես՝ Քեօտ Սարգիս
 Տէր-Մանուէլեան Խ. տոքթ. - (621)
 Տէր-Մարգարեան Յովսէփ Յ. – 239
 Տեր-Մարկոսեան - (338)
 Տէր-Մարկոսեան Մարկ. – 641
 Տէր Մելքոնեան Մելքոն – 888
 Տէր-Մեսրոպեան Եր. – 630
 Տէր-Միմասեան Գեղտոն – 449
 Տէր-Միմասեան Պողոս – 637
 Տէր-Միմասեան Ռ. տես՝ Ռուբէն
 Տէր-Մկրտչյան Յար. տես՝ Մխիթար արքեպիսկոպոս
 Տէր-Մկրտչյան Ե. – 774
 Տէր-Մկրտիչեան Յայկ - (774)
 Տէր-Մովսէսեան Դ. – 434
 Տէր-Մուշեղ - (551)
 Տէր-Յակոբ Ջոպեան Ռսկի – 559
 Տէր-Յակոբեան Ա. – 798
 Տէր-Յակոբեան Յ. – 270
 Տէր-Յակովբեան Յակոբ տես՝ Իրազել Յ.
 Տէր-Յարութիւնեան Գ. – 383
 Տէր-Յարութիւնեան Յ. – 190
 Տէր-Յովհաննէս Գրիգոր – 750
 Տէր Յովհաննէս քինյ. տես՝ Գիգերեան-Խաչիկեան
 Տէր-Յովհաննէսեան Ա. - (383)
 Տէր-Յովհաննիսեան Նիկողայոս տես՝ Նիկոլ Դուման
 Տէր Յովհաննէսեան Յովհաննէս – 837, 889
 Տէր Ներսէսեան Յ. – 978
 Տէր-Պարսամեան Եղիշէ քինյ. – 245
 Տէր-Պետրոսյան Լ. – 1119
 Տէր-Պողոսեան Յովսէփ – 559
 Տէր Պողոսեան Գրիգոր - (226)
 Տէր-Սահակեան Կարապետ վրդ. - (226)
 Տէր Ստեփանեան Արտաշէս - (226)
 Տէր-Ստեփանեան Ըն. տոքթ. - (621)
 Տէր-Ստեփանեան Ն. – 256
 Տէր-Ստեփանեան Ռուբէն տոքթ. - (581)
 Տէր Վահրամ Նահիկեան Նշան տոքթ. - (621)
 Տէր Վարդան - (537)
 Տէր-Վարդանեան Արս. – 807
 Տէր-Վարդանեան Յ. – 349, 358, 1190

Տէր-Վարդանեան Վահր. – 650
 Տէր-Տէրեան Ա. – 383
 Տէր-Օհանեան Անդր. – 673
 Տէր-Օհանեան Արդուր - (694)
 Տէրտերեան Մ. - 1056 (1071)
 Տերենց Ե. – 773
 Տերթեան Ա. - (383)
 Տէրտերեան Խահակ - 1192
 Տէրտերեան Մուրատ Ա. - (226), 1071
 Տէրտերեան Յակոբ - (459)
 Տէտեան Գալ. տես՝ Արիանեան Գալ.
 Տէտեան Գեղուհի - (835)
 Տէտեան (Թազըմճեան) Գեղուհի - (855)
 Տէտեան Յայկազուն - (777)
 Տէտեան Յար - (650)
 Տէրպեան Սօմա - 877
 Տէր-Ղազարենց տես՝ Բիւրատ Ա.
 Տէրղազարենց տես՝ Բիւրատ Սմբատ
 Տէրսիմի քեռի տես՝ Շիշմանեան Ռուբ.
 Տէրվիշեան Օվս. - (630)
 Տէտուրմել տը Կօնստան
 Տէրոյեան Վազգեն-Տիգրան - (914)
 Տէրօեան Տ. տես՝ Վազգեն
 Տեօվլէթ Գ. տես՝ Գեւորդեան Տ.
 Տեօքմենճիեան Մեսրոպ – 874
 Տեօվլէթ Տ. – 495, 496, 520
 Տեօվլէթեան Ա. – 589
 Տեօրթեօլեան Ա. - (390)
 Տիգրան տես՝ Վարդան
 Տիգրան - (226, 567, 992), տես նաև Վարդան
 Տիգրան Երկաթ – 425, (472, 524)
 Տիգրան Ծամհուր - (630)
 Տիգրանեան Ա. – 71
 Տիգրանեան Տ. – 1165
 Տիւզեան Ջ. – 626
 Տիւլըն Է. – 497
 Տիւլկերեան Տիգրան - (534)
 Տիւլկերեան Սուքիաս - (226)
 Տիրայր արքեպիսկ. – 485
 Տիվրիկցի տես՝ Շահպազ Վարդան
 Տիւրկերեան Գ. – 992
 Տիրազան Արեգ - 936
 Տիրան – 541
 Տիրան Ա. – 26, 376
 Տիրացուեան Գեորգ - (226)
 Տխրունի Ա. - (366, 409, 459)
 Տխրունի Իսրայէլ - (687)
 Տիերցի Դավո - (501)
 Տոլպաշեան Միմաս տես՝ Գալլ Վահան
 Տոհմունի Ե. – 283
 Տողրամաճեան Վահան-Կարապետ - 45, (226, 934, 1172)
 Տոմարճացի Յովհ. առ. սարկ. տես՝ Թորոսեան Յով. առ. սարկ.
 Տոնոյան Խ. տես՝ Դաշտենց Խ.
 Տոնոյան Ա. – 751
 Տոսպեան Մ. – 957
 Տորեան Արմեն - (226, 687)
 Տոփօ Էտուառ - 137
 Տվարդովսկի Ա. – 1016
 Տրապիզոնցի Երամեան տես՝ Երամեան
 Տրդատ վրդ. - (525)
 Տուայթ Յ.Օ. – 497
 Տուրբախ - (552, 629, 934)
 Տուօ Էտուատո - 137
 Տոնոյեան Արմեն – 751
 Տողան պէյ - (446)
 Տողրամաճեան Վ. - (1173)

Տօնապետեան Պ. – 281, 510, 529
Տօնապետեան Ռ. – 399
Տօնիկ - (379)
Տօնիկեան Լ. – 410
Տօնիկեան Կիրակոս – 831
Տօնիկեան Տ. – 370
Տօրոսացի – 617

Ր

Րազուպեան Ռուբեն - (226)
Րատի պեյ – 918
Րաֆֆի - 8, (123, 398), 137, 138, 485, 959
Րաֆֆի – 531
Րես Օհան – 1172
Րէկլա Բօլ տը – 139
Րէմզի փաշա - (483)
Րէյիսեան Կարապետ - (226)
Րէշատ մահմետ – 819
Րէֆաթ փաշա - (534)
Րիկզ Յենր. – 444
Րոստոմեանց Րոստոմ - (226)
Րոստոմ տես մահ Ռոստոմեանց Րոստոմ
Րումեան Արշակ քոֆ. - (226)
Րօկկա Պերետտ - (477)

Ց

Յոլակ – 167, 173

Ու

Ուայթ Անտրուի – 497
Ուայլի Մէյքըր Տ. - (534)
Ուայտ - (477)
Ուզունեան Դ. – 1003
Ուիլեմս - (361)
Ուիլսոն Մ. - (516)
Ուիլսոն Ու. - (474, 488, 497, 504, 819)
Ուլեանով Լենին տես Լենին
Ուլնիաժով տես Բարեան Դ. պրոֆ
Ուլուբայան Բ. – 1061
Ուոթսոն Խ. – 27
Ուոթըր Քրիսթֆըր Ժ. – 917
Ուտանին - 1068
Ուրասի Էսադ տես Էսադ Ուրասի
Ուտի Յենրի – 228

Փ

Փաթրօղլեան Տիգ. – 559
Փալանճեան Եր. – 1193
Փալապոյզեան Պ. տոքթ. - (621)
Փամպուրեան Ե. – 1117
Փայլակ տես Մանուկեան Միք
Փայլակ տես Սայապալեան Ժագ
Փայլածու տես Սրտաշէն Միսաքեան - (934)
Փանջունի - (593)
Փանոսեան Ա. – 185
Փանոսեան Մ. տոքթ. - (621)
Փանոսյան Ա. – 1115
Փաշայեան Ալ. – 842
Փաշայեան Կ. - (1071)
Փաշայեան Կարապետ տոքթ. - 41, 120, 126, (226, 621)
Փաշկեան Սամուէլ – 723, 872
Փաշուճեան Սարգիս – 855, 872
Փաստրմաճեան Գարեգին տես մահ Գարո Արմեն

Փաստրմաճեան Գարո - (331, 629, 569, 643, 880)
Փաստրմաճեան Դր. – 462, (629)
Փաստրմաճեան Միհրան - (226)
Փարամազ տես մահ Սարգիսեան Մաթևոս
Փարամազ - 167, 173, (226), 234, 459, (510), 574, 584, 588, (626, 695), 813, (1071)
Փարեան Պետրոս տես Միւնի Բաբգեն
Փարթոյեան Կ. – 734
Փարիանեան - (510)
Փարիզեան Դր. - (694)
Փարսամտ Ա. – 103
Փարսատանեան Մ. - (318)
Փափազեան Արտաշ. քհ - (226)
Փափազեան տես Յակոբ Աշոտ եպսկ. - (226)
Փափազեան Բ. – 991, 996, 997, 1011, 1097
Փափազեան Գուրգեն – (363), 622
Փափազեան տես Յակոբ Աշոտ
Փափազեան Դ. – 615
Փափազեան Կարապետ Ն. – 943
Փափազեան Դ. – 1095
Փափազեան Յակոբ Աշոտ եպսկ. - (226)
Փափազեան Մ. Կ. – 534
Փափազեան Նշան քհն. – 497
Փափազեան Յակոբ Աշոտ եպիսկ. - (226, 1071)
Փափազեան Ներսէս - (226)
Փափազեան Պ. - (383)
Փափազեան Վ. – 88, 580, 762, 816, 1147, 1194
Փափազեան Վահան տես Կոմս
Փափազեան Վ. – 545
Փափազեան Վ. – 485
Փափազեան Վահր. - (772)
Փափազեան Կոմս – Վահան - (947)
Փափազեան Վրթ. – 89
Փափազյան Ա. – 1010
Փեթար աղա - (552)
Փէթ Օքլէյ – 917
Փեթրօ Ժ. – 167, 173
Փերդազառեան Յ. – 167, 173
Փերիխանյան Գ. – 850
Փէիլիվան - (459)
Փէնլըվէ Պ. – 488
Փիթըսըն Քարեն - (444)
Փիլոս - (226)
Փիլիպոս Ալեք – 568
Փիլիպոսեան Նուրիցա - 596
Փիլիպպոսեան Կ. – 173
Փիլիպպոսեան Կամելլա քոյր - (226)
Փիլիպպոսեան Պ. - 167
Փիլոս - (550)
Փիշոն Ա. – 488
Փիրալեան Յ. – 771
Փիրանեան Ն. – 452
Փիրանեան Ն. – 319
Փիրումեան Մ. – 1031
Փիրումեան Մեջի – 842
Փիրումովա Մ. – 1096
Փիոսեան Մելքոն - (226)
Փիքո Ժորժ - (441)
Փոլատեան Ա. – 835
Փոլատեան Անդր. Լ. – 620
Փոլատեան Ատուր. – 630
Փոխարեան Ա. – 381, 615, 1095
Փոխարեան Արմ. – 615
Փոխարյան Ա. – 1075
Փոխիկ - (566)
Փողասեան Արտ – 1195
Փողիարեան Սարգիս – 560

Փողփուչ Մելոն - (933)
Փունարճեան Կարապետ – 750
Փուսուլեան Մանուկ – 371, 559
Փորթուգալեան Մ. - 123, (443, 501, 529, 554, 666), 771, 842, (1025)
Փորթուգալեան Վ. – 842
Փրաճեան կրպ. – (226)
Փուանքառէ Ռ. – 488
Փութուկեան Կարապետ – (226)

Ք

Քալանթար Ա. - (361)
Քալիմանուս տօքթ. – 481
Քահարեան Գրիգոր - (734)
Քաչա Վ. - 977
Քաջազն թովմաս Դ. – 842
Քաջազնունի – (284, 296, 302, 307, 374, 566)
Քաջազնունի Դովի. - 255, 284, 291, 296, 302, 307, 331, 374, 484, 566, 771, 860, 937, 1098, 1140
Քաջարենց Դր. - 609
Քաջբերունի – 104
Քաջբերունի Պ. - 977
Քաջունի Ե. - 886
Քաջունի Եղիշէ - (581), 906
Քաջունի Յուսիկ քհն. - (226, 1071)
Քասունի Եղիա - 852
Քասունի Երուանդ Դ. – 743, 842, 853, 949
Քարամանեան Կ. – 836
Քարաքէշիշով Գ. – (369)
Քարենց Ա. - 810
Քարլօ Եուվանովիչ Ա. – (700)
Քարծայր Պետրոս – 676
Քեազիմ – 628
Քեմալ Եուսուֆ – (122, 534), 931
Քեյֆսիզեան կաթ. - (617)
Քեռի – (236, 459, 485, 581, 629, 637, 708, 914, 1030)
Քեռի Թորոս – (953)
Քեռի Յովն – (694)
Քերրի Ֆ. – (477)
Քերթըն Նարդ Քօրտ - (290)
Քէլեկեան Տ. Գ. - 5
Քէլեկեան Տիրան – (226)
Քէլէշեան Միսաք – 530
Քէհեանեան Վահան - (226)
Քեմալ Մուսթաֆա փաշա - 327, (299, 441, 508, 597, 628, 649, 822), 940, 1091
Քեմալ պեյ - (918)
Քենտիկեան Սամուէլ Յ. – (226)
Քետերեան Յ. – (366)
Քետերեան Սարգիս տես Տիւրունի
Քէշիշեան Միհր քժ. – 524
Քէշիշեան Մ. – 167, 116, 173, (1071)
Քէշիշեան-Վարդերեսեան Միհրան - 116
Քէշիշեան Լ. – 986
Քէշիշեան Դմ. տոքթ. – (621)
Քէշիշեան Միմաս – (226)
Քէշիշեան Սիր. – 540
Քէշեան Ա. – 459, 463, 469, 472 612, 705
Քէշեան Սարգիս տես Վիշապեան Գեորգ
Քէշեան Փ. – (379)
Քէշեան Սարիյա - 213
Քեստեքեան Ավետիս – 596
Քերեսքեան Ագրիկ – (226)
Քեօլեան Յովն. – (226)
Քեօտ Պիմբաշի – (550)
Քեօտ Սարգիս – (379), 934

Քեօտեան Երվ. տես Սեպուհ
Քեօրօղլեան Յովն. – 559
Քէֆլեան Յար. – 453, 622
Քիյեար Փ. – 48, 73, (133), 386, 485, 531
Քիլեճեան Մովսէս - (630)
Քիւփեկեան Թաթուլ – 630
Քիւփեկեան Սիմ. տոքթ. - (621), 626
Քիւֆեճեան Յ. տես Օշական Յ.
Քիրիճեան Լևոն - 1071
Քլարկ մէյքըր - (290)
Քղեցի Ծաղիկ - (452)
Քյազիմ Կարա Բեքիր – 327
Քյուքնէրյան Ջարմայր - 642
Քյուրտ Ղաչո – 643
Քյուրտ Շառո – (501)
Քյուրտեան Յ. – 615, 621
Քյուրտեան Պետրոս - (226)
Քյուրքեան Գ. – 986
Քյուրքեան Յ. – 1045
Քյուրքեան Ստեփան - (226)
Քյուրքեան Վահան - (226, 680)
Քոթանեան Գ. – 1029
Քուարդ Ուալդըր – 602
Քոչար Դր. - 742, 752
Քոչարեան Ա. - 1063
Քոչարեան Մէլիք - 753
Քոչեան Ե. - 1024
Քրաֆթ-Պօմառ Անթոնի – 350
Քրիսթֆըր Ժ. - 917
Քրմոեան Արս. - 743
Քրիսեան Շավարշ - (226)
Քրիստափոր - 416, (541), 992
Քօսեան Յ. - 282
Քօնսկան Է. - 73

Օ

Օգանեզով Գ. – 613
Օգանեան Գագիկ – (226, 459), 837, (1056, 1071)
Օգանեան Իսրայէլ – (226)
Օգանեան Մ. – 485, 524, 622
Օխիկեան Արմ. - (541)
Օհան Կարօ – 485
Օհան վրդ. քհն. – (226, 501)
Օհան ըէս - (643)
Օհանեան Այկելի - (872)
Օհանեան Ատ. - 494
Օհանյան Դ.Վ. - 991
Օհաննեսեան Արամ - 992
Օհաննեսեան Փ. - 992
Օհանջանեան Ա. - 484
Օհանջանեան Դամ. – 241, (331), 485, 497, 524, 541, (957), 959
Օհանջանյան Շ. Բ. – 923, 924
Օհանջանեան Ռուբինա - 959
Օհանջանեան Սաթ. - 541
Օհանջանեան Սարգիս (Ֆարիատ) - (566), 1039
Օճախեան Էլ. - 622
Օմար Դաշի - (551)
Օնիկի - 42
Օշական Յ. - 524
Օշական Յ. - 485
Օշական Վահե - (828)
Օննիկեան Գրիգոր - (226)
Օպուանօ Ժ. - 698
Օսթորն - (477)
Օսիպով Ա. - 43

Օտապաշեան Բարթոլ - (226)
 Օտապաշեան Թովմաս վրդ. - (226)
 Օտապաշեան Նիկօլ տես՝ Նիկոլ
 Օտապաշեան Սահակ Է. վրդ. - (226), 293
 Օտեան Գասբարեան Ա. - 814
 Օտեան Գեորգ - (501)
 Օտեան Գր. - 105
 Օտեան Երվանդ - 140, 257, 485, 1071, 1173
 Օտեան Տիգրան տես՝ Ասո
 Օտիշիլիձե - 369
 Օրմանեան Մաղաքիա - 106, (378, 581, 846)
 Օրջանեան Արամ - 950
 Օրջոնիկիձե Ա. - 241, (497, 619)

Ֆ

Ֆազըլ Իսմայիլ Փաշա - 534
 Ֆայիմ Դաճի - (552)
 Ֆապրիբաճեան Լ. - 1014
 Ֆավօն ժ. - 73

Ֆար -Դատ տես՝ Օհանջանես Սարգիս
 Ֆարեատ Շահեն - 992
 Ֆելեազ պեյ - 938
 Ֆերահեան Արտաշես - (226)
 Ֆերճիլեան Ա. - 167, 173
 Ֆերուխան Բարունակ - (226, 1071)
 Ֆիերբյուխեր Դայմրիս - 1053
 Ֆնտքեան Եր. - 810
 Ֆնտքեան Ներսես - (789)
 Ֆոն Մոլթբէ - (940)
 Ֆրանգեան Ե. - 191, 320, 531
 Ֆրանս Անաթոլ - 59, 73, 488, (694, 742)
 Ֆրանսիս դը Պրեսանսէ - 59, 73
 Ֆրանց Վերֆել - 753
 Ֆրանց Եօսեֆ կայսր - (235)
 Ֆրապան Իլզէ - 59, 73, 543
 Ֆրէնկիլեան Միք. - (226)
 Ֆուատ Ալի - 619
 Ֆուրնիէ Տարթիժ - 842
 Ֆօրսթեր - 361

ՕՏԱՐ ԼԵԶՎՈԿ

A

Abadie M. - 1679
 Adalian R.P. - 1196
 Adjamian P. - 2271
 Adossidès A. - 1680
 Afanasyan S. - 1681
 Aghassi - 1682
 Agopian B. - 2050
 Aharonian A.G. - 2097
 Ahmed Rustem B. - 1683
 Aicard J. - 1684, 1685
 Aknouni E. - 2098
 Alem Jean-P. - 1686, 1687
 Alen H.M. - 1199
 Allen E. - 1550
 Altıar El. - 1688
 Altounian J. - 1689
 Altunian Sh. - 1436
 Amtablian M. - 2272, 2273
 Anassian H.S. - 1201
 Andonian A. - 1202, 1203, 1690, 2040
 Andranik (Ozanian) - (1204, 1205, 1261, 1293, 1305, 1414, 1428, 1430, 1445, 1553, 1585, 1591, 1656, 1658, 1681, 1757, 1826, 1894, 1961, 1978, 1982, 1983, 1994, 1995, 2045, 2052, 2100, 2101, 2103, 2152, 2155, 2156, 2157, 2170, 2193, 2218, 2227, 2266, 2304, 2306, 2307, 2312, 2335, 2346, 2347, 2348)
 Andrea - 1691
 Andreasian D. - 1692
 Anglada M.A. - 2031
 Antoine E. - 1693
 Antreassian A. - 1206
 Antreassian J. - 1206
 Apcar D.A. - 1207
 Apcar S.A. - 1695
 Apcarian H.S. - 1208, 1209
 Appia G. - 1697
 Aprahamian S. - 1211
 Arabyan I. - 1213
 Arakelian H. - 1698
 Aram H. - 1214
 Aramais - 1699
 Araratian A. - 1215
 Archarouni O. - 1700
 Argyll duke of - 1216
 Arlen M.J. - 1217
 Armiss - 1257
 Arslan Emir Schekib - 1617
 Arslanian A. - 2015
 Artzruni A. - 2032
 Artzruni G. - 1618
 Artzruni K. - 1619
 Asadourian K. - 1424
 Asenbauer H.E. - 1258
 Ashjian L.A. - 1259
 Astourian S.H. - 1260
 Atamian G. - 2275
 Atamian S. - 1261, 1262, 1263
 Attarian V. - 1714
 Aubozian Z. - 2276, 2277
 Austin M.B. - 1266
 Auron Y. - 1265, 2278
 Avagian G. - 1267
 Avakian F. - 2119

Avakian V. - 1268
 Ayvazian A.A. - 1269
 Azadian L. - 1229
 Azarian A.Y. - 1715

B

Babadjian M.H. - 2280
 Babighian B. - 2054
 Bagdasarian M. - 1270
 Bagdikian A.T. - 1271
 Baghdjian K. - 1716, 1717, 1718, 1719
 Baghdoian H. - 1214
 Bagratuni, Major-General - 1272
 Balakian P. - 1273
 Balian S. - 2281, 2282
 Banker M. - 1274
 Banse E. - 1620
 Bar-Tura M. - 1265
 Barber N. - 1275, 2120
 Barby H. - 1720, 2121, 2283
 Bardakjian K.B. - 1276
 Barde M.E. - 1911
 Baridon R. - 1721
 Barnwell G.R. - 1277
 Baronian H. - 1278
 Baronian Z. - 1722
 Barre A. - 1723
 Barrows J.O. - 1279
 Barton C. - 1281, 2122
 Barton J.L. - 1280
 Basmadjian K.J. - 1724, 1725
 Batanian I. - 1726
 Bauer E. - 1282
 Bazardjian R. - 2055
 Becher C.H. - 1621
 Bedrossian G. - 1727
 Behesnilian K. - 1283
 Belck W. - 1622
 Bellet M.Ch. - 1728
 Benoit P. - 2010
 Benson E.F. - 1284
 Benz W. - 2245
 Berard V. - 1682, 1729, 1810, 2000
 Bernardi G.H. - 2051
 Bernstein E. - 1623, 1730
 Berrett - 1306
 Berron P. - 1731, 1732
 Beshgetour H.G. - 1259
 Beylerian A. - 1733, 1734
 Bierstadt E.H. - 1286
 Black A.D. - 1287
 Blair S.K. - 1338
 Bliss E.M. - 1288
 Bliss W.D. - 1289
 Bloy L. - 2284
 Bock U. - 1624
 Boghos N. - 1290, 1291, 1735, 1736
 Boghossian R. - 1292, 1737
 Boghossian S. - 2012
 Boyadjian R. - 1676
 Boyajian D.H. - 1293
 Boyajian Z. - 2123
 Brandes G. - 1625, 1738, 2124
 Brasil E. - 2081

Bratter G.A. - 1626
 Bremond E. - 1739
 Brenom M. - 2125
 Bretagne H. - 1906, 1907
 Brezol G. (Bedros Aznavour) - 1740
 Bricaud J. - 1741
 Bricout J. - 2285
 Bruneteau B. - 2286
 Bryce J. - 1295, 1296, 1451, 1577, 1990, 2126, 2127, 2128
 Buxton H. - 2129
 Buxton N. - 1297

C

Callender A.M. - 1364
 Camsaracan C. - 1742
 Capps E. - 1286
 Captanian P. - 1627, 1743
 Cardashian V. - 1299, 1300, 1301
 Carlier E. - 1744
 Carra de Vaux - 1746
 Carzou J.-M. - 1747
 Castelar E. - 1748
 Caus Bogdan - 2087
 Celal T. - 2290
 Cerrell J.R. - 2130
 Chahen - 2131
 Chahmouradian S. - 1750
 Chalabian A. - 1305
 Chaliand G. - 1222, 1306, 1346, 1751, 1758, 1777
 Chalk J. - 2132
 Chambers L.P. - 1307
 Charmetant P. Fx. - 1752, 1753, 1754, 1755
 Charny I.W. - 1233, 2133
 Chatterji S.K. - 2134
 Cheridjian Z. - 1756
 Cherkazian P. - 2135
 Chesnais P.G. - 1757
 Chiragian A. - 1758
 Chorbajian L. - 1549
 Chrakian E.B. - 1537
 Churchil W. - 2082
 Clark E.L. - 1308
 Clemanceau G. - 1759
 Clement C.E. - 1311
 Clement E. - 2136, 2137
 Cochín D. - 1760, 1761, 2138
 Contenson L. - 1767, 2141
 Coulbault P. - 1768
 Coulon H. - 2292, 2293
 Coumryantz A. - 2009
 Curtis W.E. - 1317
 Curzon R. - 1318

D

Dadrian V.N. - 1319-1335, 1505, 1506, 1770, 2023, 2106, 2142, 2143, 2144
 D'Any K. - 1694, 1771, 1772
 Dasnabedian H. - 1773
 Davidson K.K. - 1337
 Davis L.A. - 1338
 Davis W.S. - 1339, 1392
 Davison R.H. - 1340
 Decazis A.C. - 1774
 Dedeyan G. - 1826

Der-Aivazyan St. J. A. - 1342
 Der Alexanian J. - 1780, 1781
 Der Bedrossyan M. - 1343
 Der Sarkis K. - 1345
 Derogy J. - 1346
 Deschanel P. - 1782
 Des Coursions R. - 1779
 D'Esta le Baron - 1778
 Deschanel P. - 1720
 Desthieux J. - 1783
 Deukmejian R.C. - 1230
 Djanikian G. - 2145
 Djergaian Ch. - 2294
 Dolabjian V.S. - 1349
 Dole B. - 1239
 Donabedian P. - 1787, 1788, 1789
 Donikian R. - 1790
 Doumergue E. - 1791
 Driault E. - 1792, 1793, 1794, 1795
 Dulffer J. - 2247
 Dunlop G. - 1596, 1597
 Duroy J. - 2011
 Dyke H.V. - 2146

E

Eckart B. - 1629
 Einstein L. - 2149, 2150
 Elliott M.E. - 1350
 Eremian P.S. - 1797, 1798, 2056
 Esat U. - 1351, 2025
 Essad B. - 1352
 Essayan A.M. - 2248
 Etian H.O. - 2152
 Etmekjian L. - 2153
 Eversley L. - 1353
 Ezekiel - 1354

F

Faerman M. - 2347
 Fa IZ El-Ghusein - 1356, 1357, 1630, 1631, 1800, 1801
 Filian G.H. - 1359
 Floyd D. - 1542
 France A. - 1803, 1804
 François P. - 1806, 1807
 Frapan I. (Akunian) - 1632
 Funduklian V. - 2155

G

Gabrasch M. - 1809
 Gabriel M.S. - 1362
 Gaidz - 2298, 2299
 Galletti A. - 2066
 Gaspard A. - 2300, 2301, 2302
 Gates H.L. - 1264, 1363, 2034
 Gaulis G. - 1810
 Gauvain A. - 1811
 Gebarski B. - 1364
 Gerard J.W. - 1366, 1403
 Gessarentz A. - 1637
 Gessarentz L. - 2008
 Gharibjanian G. - 2078, 2157, 2304
 Ghazarian V. - 1290
 Gibbons Helen D. - 1368, 1815
 Gibbons Herbert A. - 1369, 1816, 1817

Gidney L.B. - 1370
 Gimorri A. - 2057
 Gladston V. - 1223
 Glockler H.W. - 1371
 Godet G. - 1818
 Gohier U. - 1819
 Goldkorn I. - 2158
 Goltz H. - 2159
 Gooch G.P. - 1461, 1539
 Gordon L.J. - 1372
 Gosden W.E. - 1536
 Gossoian H. - 1341
 Govciyan A. - 1820
 Graber G.S. - 1373
 Graves R. - 1374
 Gregory D. - 1380
 Greene F.D. - 1376, 1377, 1378, 1379
 Griselle E. - 1821
 Groseclose E. - 1381
 Gruenbaum J. - 2160
 Guinness W.E. - 1382
 Gulbekian E.V. - 1383
 Gulbekian Y. - 2161
 Gureghian Jean-V. - 1822
 Gurekian L. - 2058
 Gurlekian H. - 1384
 Guroian V. - 2162
 Gust W. - 2250
 Guttmann J. - 1385, 1386, 1387

H

Hacopian A.P. - 1388, 1823
 Haig A. - 1422
 Haig H.H. - 1389
 Halide E. - 1390
 Halideh S. - 1391
 Hall W.P. - 1392
 Hamilton A. - 1393
 Harold - 2163
 Harris H.B. - 1394
 Harris R.J. - 1394
 Harris R. - 1449
 Hartunian A.H. - 1396, 2036
 Hartunian H. - 2251
 Hartunian V. - 1395, 1396
 Harutunian J. - 2164
 Hashian J. - 1397
 Henry J.D. - 1398
 Hepess P. - 1824, 1825
 Hepworth G.H. - 1399
 Hocaoglu M. - 2026, 2027
 Hodgetts B. - 1401
 Hofer-Bury P. - 2010
 Hofmann T. - 1402, 1614, 1616, 1633, 1634, 1635, 1675, 2252, 2253, 2254, 2255
 Horowitz I.Z. - 2165
 Horton G. - 1403
 Housepian M. - 1404, 1405
 Hovanessian M. - 1828
 Hovanian M. - 1406
 Hovhannisyan N. - 1407
 Hovhannisyan R.G. - 1233, 1408, 1409, 1410, 1411, 1412, 1413, 1414, 2167, 2168
 Howard W.W. - 1415
 Hundry-Menos - 1829
 Hyland F.P. - 1417

I

Ignatius Peter XVI - 1418
 Injarabian R. - 1832

J

Jamgotchian H. - 1421
 Janikian G. - 2170
 Jernazian E.K. - 1422
 Jessup H.W. - 1423
 Johannissjan A. - 1638
 Johnston H.H. - 1310
 Julien J. - 2009

K

Kaës R. - 1689
 Kaiser H. - 2171, 2172
 Kalfaian A. - 1424
 Kaloian S. - 1425
 Kamuran G. - 1833
 Kantian R. - 2256, 2257
 Kapikian G. - 1426
 Kara Sc. - 1834
 Karamanoukian D. - 2037
 Karanian M. - 2173, 2174
 Karh Th. - 1835
 Karsacian E. - 2038
 Kasbarian B.B. - 1836, 1837
 Kash S.H. - 1428, 1429
 Katcha V. - 1838
 Kayaloff J. - 1430
 Kazarian H. - 1431
 Kehayan J. - 1839
 Kerimian N. - 2084, 2085
 Kerr S.F. - 1432
 Keshishian V. - 2307
 Kevorkian R.H. - 1840
 King W.H. - 1433, 1434
 Kirakossian A.J. - 1239, 1435, 2177
 Kirakossian J. - 1436, 2018, 2178, 2313
 Khayadjian E. - 1894
 Kherdian D. - 1841
 Khlebof T. - 1842
 Khrlopien G. - 2175, 2308
 Khungian B.D. - 2176
 Knapp G. - 1437
 Kniasian S. - 2038
 Knight E.F. - 1438
 Knight P. - 2179
 Korganoff G. - 1843
 Koutcharian G. - 1614, 2253, 2258
 Kowalewski E. - 1439
 Krafft-Bonnard A. - 1844, 1845, 1846, 1847, 1848, 2070
 Krikorian H.K. - 1440
 Krikorian M.K. - 1441, 1639
 Kucharezyk G. - 2071
 Künzler J. - 1640, 1641
 Kuper L. - 1442, 1466

L

Lambert R. - 1443
 Lang D. - 1444, 1445, 1446, 2180
 Langlois V. - 1849
 Latino A. - 2059

Lawrence Ch. - 1520
 Leart M. - 1850
 Leclercq J. - 1851, 1852
 Lehmann C.P. - 1622
 Lehmann-Haupt C. - 1642
 Leist F.A. - 1282
 Lenezowski G. - 1448
 Léonian R. - 1957
 Leopold F. - 1853
 Lepsius J. - 1449, 1643, 1644, 1645, 1646, 1647, 1648, 1854, 1855, 2259
 Leroy-Beaulieu A. - 1856
 Leylekian L. - 2309, 2310
 Liebknecht K. - 2260
 Lindy V. - 1268
 Little E.C. - 1450
 Loti P. - 1858, 1859
 Luchterhandt O. - 2261
 Lynch H.F.B. - 1452, 1453

M

Macarius Catholicos - 2181
 Macartney C.A. - 1456
 Maccoll M. - 1454, 1455, 1861, 1862
 Mack J. - 2182
 Macler F. - 1863, 1864
 Mahdesian A. - 2184
 Mailian L. - 2311
 Makaroff N. - 1860
 Malcolm J. - 2185
 Maleville G. de - 1865
 Mandalian J.G. - 1457
 Mandelstam A.N. - 1650, 1866, 1867, 1868, 1869
 Mardiganian A. - 1458
 Mardirossian E. - 2312
 Margosian B. - 1459
 Marillier L. - 1870
 Marin L. - 1989, 2048
 Marquart J. - 1651, 1652, 1871
 Marx H. - 1718
 Marzbed - 1872
 Masis A. - 1460
 Mataguni - 2039
 Maclair C. - 1881, 1882, 1883
 Mayewski (Gen.) - 1884
 Mead Ames L. - 2186
 Mead E. - 2187
 Mecerian J. - 1885
 Meillet A. - 1931
 Meiselas S. - 1462
 Melikian L. - 1463
 Melikian R.G. - 1464
 Melik-Beglar J.D. - 2188, 2189, 2190, 2191, 2192
 Melkonian F. - 2313
 Melson R. - 1465, 1466
 Mercier P.R. - 1889
 Mergery L. - 1890
 Mesropian Ph. - 2338
 Messerlian Z. - 1473, 1474, 1475, 1476, 1891
 Meyer Enno - 1654, 1655, 1656
 Meyer K. - 1657, 2262
 Mikaelian M. - 1893
 Miller W. - 1477
 Minas S.B. - 1478, 1479
 Mirzabekian G. - 2194
 Missakian J. - 1480

Mkertchian L. - 1481, 1892
 Moorehead A. - 1482
 Moranian S.E. - 1483
 Morgan J. - 1484, 1724, 1725, 1894, 1895, 1896
 Morgenthau H. - 1485, 1486, 1487, 1488, 1489, 1490, 1491, 1897, 1898
 Moser P. - 1899
 Moubarak J.D. - 1492
 Mouchegh M. - 1900
 Mouradian A.-M. - 2315
 Mouradian C. - 2195
 Mourad-Bey - 1901
 Mugerditchian E. - 1493
 Mukhitarian O. - 1341
 Mumtaz S. - 1902
 Muré M. - 1903
 Mutaphian C. - 1904, 1905

N

Nahabedian H. - 2196
 Naim Bey - 2040
 Nakashian A. - 1494
 Nalbandian I. - 1906, 1907
 Nalbandian J. - 1908
 Nansen Fr. - 1495, 1658, 1909
 Naslian J. - 1910
 Nassibian A. - 1496
 Nazarbek A. - 1497
 Nazariantz H. - 2060
 Nazer J. - 1240, 1498
 Nersessian V. - 2198
 Nichanian M. - 1770
 Niepage M. - 1659, 2316
 Nigosian S. - 2199
 Nogueres E. - 1911
 Noly J. - 2263
 Norehad B. - 2200
 Norman C.B. - 1500
 Northrop D.H. - 1378
 Nubar B. - 1913
 Nurhan J.K. - 2092

O

O'Connor T.P. - 1607
 Oeconomos L. - 1501
 Ohandjanian A. - 1502, 1660, 1661, 1662, 1663
 Ohanian P.C. - 1503, 2041, 2042
 Olivieri V. - 2061
 Oron Y. - 2317
 Oscanyan C. - 1504
 Oulubabian B. - 2318
 Ozkaya I Nayetullah C. - 1916

P

Paboudjian P. - 1840
 Paillares M. - 1917
 Painleve P. - 1918
 Palakjan G. - 2264
 Papazian B.M. - 1258
 Papazian B.S. - 1507
 Parseghian V.I. - 2202
 Parsons W.S. - 1509
 Pasdermadjian H. - 1919, 1920, 1921
 Passy P. - 1922

Pastermadjian G. (Armen Garo) - 1510
 Pears E. - 1511, 1512, 1513, 1514
 Pederian G. - 1515
 Pelissier A. - 1758
 Percy E. - 1516
 Peroomian R. - 1518, 1519, 2203
 Petrovski Y. - 2344
 Pierce W.J. - 1281, 1548
 Pilikian H.I. - 1520
 Pilikian Kh. - 1521
 Pinon R. - 1923, 1949
 Piradova D. - 2265
 Piralian H. - 1924
 Piranian M. - 1664.- 1665, 1666
 Pisani P. - 1925
 Poghossian S. - 2204
 Poidebard A. - 1927, 1928
 Polyeute - 2320
 Power S. - 1524
 Pozian V.C. - 2345
 Prince M. - 1932
 Priollaud N. - 1727
 Puaux R. - 1933

Q

Quillard P. - 1711, 1945, 1946

R

Redan P. - 1949
 Reid J. - 2206
 Renjilian Y. - 1526
 Reval G. - 1954
 Rey A. - 1953
 Reynolds J. - 2207
 Roberts M.E. - 1527
 Robichaud C. - 2208
 Robinson E. - 1528, 1529, 2209
 Rochebloine F. - 2325
 Rohrbach P. - 1613
 Romanelli P. - 2063
 Ross F. - 1530
 Rost Y. - 1531
 Roth K. - 1668
 Rouben M. - 1956

S

Sachar H.M. - 1532
 Sadik S.B. - 1533
 Safrastian A.S. - 2210, 2211
 Sahakian R.K. - 1537
 Saint-Michel S. - 1957
 Salih S. - 2029
 Samuelian H. - 1534
 Sanjian A.K. - 1535, 2212
 Sapezian A. - 2086
 Sapritsch F. - 1809
 Sarafian J. - 2048
 Sarian A. - 2064
 Sarian G. - 2326
 Sarian N.S. - 1536
 Sarkissian V. - 2325, 2327
 Sarkisian E. - 1537
 Sarkissian A.O. - 1538, 1539, 2213
 Sarkisyan S. - 1540

Saroyan A. - 1337, 1541, 1600
 Saroyan W. - 1551, 2214
 Saryan L.A. - 2215
 Savayan A. - 2328
 Sax C.R. - 1669
 Scatcherd F.R. - 2216
 Schlumberger G. - 1895
 Schmidt-Häuer C. - 1670
 Schopoff A. - 1959
 Selian S. - 2093
 Semerjian M. - 1960
 Sevag M. - 1556
 Shaginyan Al. - 1542
 Sheram A. - 2045
 Shirinian G. - 1549
 Shirinian L. - 1543
 Shwarzhaupt P. - 1671
 Sidari F. - 2065
 Simsir Bilal N. - 1294, 1545
 Sinasi O. - 1961
 Smirnov F. - 2218, 2329, 2346
 Smith W.R. - 1329, 1373
 Soghoian F. - 1546
 Sommer E. - 1672, 1673
 Sorbier A. - 1960
 Stephanesee G. - 2330
 Stevens M. - 1547
 Stuermer H. - 1550, 1963
 Süreyya Y. - 1961
 Surmelian L.Z. - 1551
 Svajian S.G. - 1552, 1553, 1554, 2221
 Svazlian V. - 1555, 1965
 Svoronos J. - 1966

T

Taft E.H. - 1557
 Tahmazian K. - 1967
 Takvorian T. - 1968, 1969, 1970
 Tarbassian H.A. - 1558
 Tarkmanian H.A. - 1579
 Tarpinian S.S. - 1341
 Tarzian M.M. - 1559
 Tashjian J.H. - 1560
 Tavitian A. - 2046
 Tavoukdjian S. - 1561
 Tchakmakian P. - 1971
 Tcharkhchian A. - 1965
 Teheraz M. - 1562, 1972
 Teherap-Spiridovich - 1973
 Tchobanian A. - 1682, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 2066, 2224, 2225
 Tehlerian S. - (1303, 1524)
 Tékián Ch. - 1979
 Temirian H. - 2047
 Ter Hagopian N. - 1563
 Ter Minassian A. - 1981, 1982, 1983, 2331
 Ter-Minassian W. - 1956
 Terjimanian H. - 1205, 1361
 Terlemezian D. - 1564
 Terlizzi S. - 2067
 Temon Y. - 1306, 1565, 1566, 1717, 1751, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 2030, 2332, 2333, 2334
 Teza E. - 2068
 Terzian A. - 1567
 Terzian D. - 1568
 Terzian L. - 1569

Thompson W. - 2226
 Thorossian H. - 1989, 2048
 Tonapetian P. - 1571, 1572
 Toriguian Sh. - 1573
 Torossian S.C. - 1574
 Touman N. - (2336)
 Totowenz W. - 2227, 2266, 2335
 Toumayan B.A. - 2228
 Toynbee A.J. - 1575, 1576, 1577, 1990
 Tsulikian T. - 1555
 Tupper A. - 1580
 Turabian A. - 1994
 Turabian H. - 1995, 1996

U

Ulubabjan B. - 2267
 Upton W.E. - 2230
 Ussher C.D. - 1583, 2231

V

Vallotton B. - 1771
 Vandal A. - 1998, 1999
 Varandian M. - 2000
 Vardanian V. - 2194
 Varjabedian H.D. - 1584
 Varoujan J.-J. - 2337
 Varterian S. - 1585
 Vasken I. - 2001
 Vassilian H.B. - 1586
 Vautravers C. - 1894
 Verneuil H. - 2007, (2338, 2339)
 Véou P. - 2002, 2003, 2004
 Vertanes Ch. (Aznakian Y.) - 1587, 1588
 Vidal-Naquet P. - 1314
 Vierbucher H. - 2008
 Vogel Ch. - 2009
 Vratzian S. - 1589

W

Waldo F.L. - 1590
 Walker Ch. - 1222, 1591, 1592, 2232

Ward A.J. - 2233
 Watson W. - 1593, 2234
 Waugh T. - 1594
 Weber F.G. - 1595
 Wegner A.T. - 1599, 1600, 1667, 2235, (2236), 2268
 Werfel Fr. - 1596, 1597, 1598, 1678, 2010, 2051, 2072, 2075, 2076, 2077, 2094
 Whitmann S. - 1602
 Williams A.W. - 1604, 1605
 Williams Ch. - 1606
 Williams O.M. - 2238
 Williams W.L. - 1607
 Wintle W.J. - 1608
 Woods Ch. - 2011

Y

Yegen Vali-Ud-Din - 2240
 Yeghiayan V. - 1303, 1609
 Yeghissian S. - 2241
 Yeramian A. - 2342
 Yervant J. (Kauyoumjian Yervant) - 1610

Z

Zakrzewska-Dubasow M. - 2073
 Zarian N. - 2052
 Zaroukian A. - 2012
 Zartarian A.S. - 1611
 Zerkaouy - 2013
 Zeytoonian M. - 2242
 Zortian N. - 2343
 Ռային Յ. /պարսկերեն/ - 2079
 Динов А. /պարսկերեն/ - 2080
 Мъкъртчян Ш. /բուլղարերեն/ - 2019
 Самарджиев Б. /բուլղարերեն/ - 2020
 Спиров А. /բուլղարերեն/ - 2021
 Стаматов В. /բուլղարերեն/ - 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Պատմական ճշմարտության բանալին	3
Գրքեր	5
Գրքեր օտար լեզուներով	232
Անգլերեն	233
Գերմաներեն	261
Ֆրանսերեն	266
Գրքեր այլ լեզուներով	288
Հոդվածներ օտարալեզու ամսագրերից	296
Անգլերեն	297
Գերմաներեն	306
Ֆրանսերեն	308
Այլ լեզուներով	312
Անվանացանկ	313

Կազմողներ՝ Ե.Չեքելեզյան
Լ.Խաչատրյան
Ա.Դավթյան
Ա.Բարլեզիզյան

Խմբագիր՝ Դ.Սարգսյան
Սրբագրիչ՝ Զ.Ղազարյան
Համակարգչային շարվածքը՝ Լ.Ահարոնյան
Համակարգչային ձևավորումը՝ Ն.Սամվելյան

9(47.925)
7-25

